Bibelns grundläror

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk i sju delar har sidnumrering som löper från 1 till 1255 genom alla sju delarna, och presenteras därför som en volym. Del 4 och 5 digitaliserades i mars 2012 av Peter.

Inledning

Förberedelsen av Kristi ankomst. Människoblivandets

nödvändighet

Frälsningen genom Jesus Kristus är den gudomliga uppenbarelsens huvudtema, den kristna troslärans centralsanning. Ordet frälsning (såteria) tages i dess vidsträcktaste mening, inbegripande icke blott den enskilda människans personliga frigörelse från synden, som är ordets egentliga betydelse, utan även det utom människan skedda verk, som ligger till grund för denna inre frigörelse, vi mena försoningen i och genom Kristus. Soteriologien sönderfaller således i objektiv och subjektiv frälsningslära. Allra först kommer läran om Kristi person, kristologi.

Människans skapelse och avfall från Gud äro handlingar i tiden, men beslutet att genom Sonens människoblivande återlösa en i synd fallen värld är ett Guds beslut av evighet (1 Pt. 1: 20) och således föregående både skapelsen och fallet. Såsom en följd därav måste Jesu Kristi gudamänskliga person bliva uppenbarelsens och historiens medelpunkt, den axel, omkring vilken Guds världs- och frälsningsplan ständigt vänder sig. Människosläktets historia, allt ifrån fallets dag intill Kristi ankomst i köttet, är följaktligen att betrakta såsom en utveckling, vilken ytterst är bestämd av Guds försyn med återlösning-en i Kristus till ögonmärke. Hela den förkristna tiden är ingenting annat än en förberedelse i stort för återlösningen.

Hur förbereddes Kristi ankomst bland hedningarna? Gud hade lämnat dem att gå sina egna vägar. De uppfyllde världen med gudar, tempel och prester. Österlandet, Egypten, Grekland och Rom

463hade sina religionssystem, religionsövningar och offer. Men emot den överhandtagande synden och sedefördärvet halp ingenting. De hedniska religionerna bildade ett nät av bedrägerier, och deras förnämsta representanter Voro lidelsens slavar. Följden av alltsammans blev hopplöshet, förtvivlan och ett — namnlöst sedligt elände. Hedningen fick försöka sig själv och hamnade antingen i förtvivlan, eller vaknade hos honom en aning, en längtan, ett hopp om hjälp från annat håll, vilka ock funnit uttryck hos några av forntidens yppersta hedniska skriftställare. Den väg, på vilken hedningen letts till insikt om sin egen hjälplösa belägenhet och behovet av en högre makt till befrielse ur eländet, är företrädesvis negativ, och man måste vara tämligen kortsynt för att icke i denna utvecklingens gång skönja Guds hand.

Juden däremot förbereddes för återlösningen genom Kristus på ett rent positivt sätt. Gud avskiljer judarna • från alla de övriga nationerna, och ifrån Abrahams tid undervisas de om Guds höghet, enhet, allmakt och helighet, om människans syridighet och sedliga hjälplöshet; en kommande frälsning framhålles såsom viss. Från Moses' dagar bibringas de ljus genom lagen. De med lagen förbundna gudsuppenbarelserna och underverken stadfästade tron på en personlig och allsmäktig Gud och domåre. Lagens befallningar och hotelser uppväckte syndakänslan. Prestadömet och offren ingåvo hopp om förlåtelse och tillträde till Gud. Profetian hänvisar till Kristus. Från urevangeliet i paradiset intill 400 år före Kristus framträdde vittnesbördet om Messias och frälsningen genom honom tydligt i tal och skrift. Vidare förebildades återlösaren genom personer och händelser. Adam, Melkisedek,

Josef, Moses, Josua, Daniel, Salomo, Jona o. a. voro ur en eller annan synpunkt Kristi förebilder. Isaks offer och Moses' uppsättande av kopparormen förebildade Kristus såsom försonare.

Straffdomarna över Israel blevo en förberedelse för dem och för den övriga världen för Kristus. Judaväldet föll, och folket bortfördes i fångenskap. Trångmålen uppeldade den religiösa tron och hänförelsen. Synagogor upprättades, varigenom enguderiet bevarades och utbreddes. Judarna upphörde att idka jordbruk och blevo ett handelsfolk, utbrett bland alla nationer, vilket tillägnade sig romersk lagstiftning och odling.

Judarnas utbredande av begreppet om en enda Gud bland alla folk bildade en fast utgångspunkt för evangelii predikan i varje hed-

464niskt samhälle. De judiska synagogorna blevo samlingsplatsen, där e-vangelii förkunnare uppträdde med läran om frälsningen i Kristus. Det är lätt att se Guds ledning i detta närmande mellan Guds eigen-domsfolk och den hedniska världen samt i samma folks inflytande på gudsbegreppets uppfattning, varigenom en brygga blev slagen för kristendomen. Vid tiden för Kristi ankomst hade romerska lagar och samfundsinrättningar ännu närmare förbundit folken, på samma gång grekiskan, som genom Alexander den store blivit ett världspråk, på det litterära området öppnade en annan väg, på vilken kristendomens läror spriddes till jordens alla ändar. Österlandet, Grekland och Rom räckte varandra handen över den döende frälsarens huvud, då på hebreiska, grekiska och latin denna inskrift sattes på hans kors: ."Jesus från Nasaret, judarnas konung."

Nödvändigheten av Kristi människoblivande innebäres i första rummet uti Guds eviga beslut att utgiva och i världen sända sin Son. Det som är Guds uppsåt och vilja ijiåste ske. Om sagda nödvändighet yttrar biskop Björling i sin teologi: "Ingen syndare kunde frälsa sig själv och än mindre hela människosläktet från synden samt åter förvärva liv och salighet. Härtill fordras väl en människa, emedan endast en människa kunde gottgöra vad människan brutit, men det fordrades en människa, vars gottgörelse kunde hava den renheten och omfattningen, att den kunde komma hela det syndiga människosläktet till godo samt i detsamma ingjuta liv och salighet; och emedan ingen skapad varelse kunde äga dessa egenskaper eller fylla dessa villkor, så måste Gud själv, såsom människa, utföra frälsningen."

Skriften framhåller, att medlarekallet är oskiljaktigt från lydnaden för och uppfyllelsen av den lag, som Gud satt människan före. Denna lydnad såväl som lidandet och döden, vilka syndaskuldens avplanande å släktets vägnar förutsätter, måste förverkligas och utstås av en mänsklig varelse. Medlaren och återlösaren måste vara en människa (Rm. 5: 12—21; 1 Kor. 15: 45, 47;G1. 4: 4, 5; Eb. 2: 9, 14; 1 Tm. 2: 5). Frälsningen såsom ett fortgående verk göres beroende av frälsarens ömhet, deltagande och omvårdnad. Den som så skall ägna sig åt människan, måste känna henne i hennes prövningar, frestelser och lidanden, måste av erfarenhet själv känna det mänskliga livet samt hava levat det (Eb. 2: 17, 18; 4: 15, 16). Genom Adams fall hade mänskligheten vanärats och neddragits i elände. Hon måste höjas och upplyftas genom sitt nya huvud, hos vilket renhet och fullkomlighet i livet är den högsta ära och prydnad för släktet samt en

465eggelse till efterföljd. Denna fullkomlighet måste dock vara en människas, om den skall få någon betydelse för mänskligheten.

I samband härmed kan det spörsmålet upptagas, huruvida Guds Son skulle blivit människa, även om synden ej inkommit i världen. Detta är flera teologers påstående, för vilket de ock sökt stöd i skriften (1 Kor. 15: 45; Ef. 1: 3—10; Kl. 1: 13—20).

Man har tänkt sig, att Gud icke kunnat komma till den högsta uppenbarelsen av sin kärlek inom sig själv såsom trefaldig. Skapelsen blev därför en nödvändighet för Gud. Hans eget sällhetsliv kunde icke förverkligas henne förutan. Skaparen för sin egen tillvaros självtillräcklighet beroende av det skapade! I skapelsen skulle sålunda Guds kärlek finna sitt mål. Där skulle den uppenbaras. Men för att skapelsen på ett fullkomligt sätt måtte uppenbara Guds kärlek, måste Gud bliva människa eller själv ingå i den ändliga utvecklingen. Guds människoblivande skulle sålunda ingått i skapelsebeslutet oberoende av synden.

Vidare framhålles, att för att Kristus skulle kunna bliva huvud och medelpunkt för mänskligheten, förenande

människorna till en organism, ett Guds rike, avspeglande Guds Sons härlighet, måste han bliva människa, oberoende av synden. Är då icke Guds Son såsom sådan mänsklighetens urbild och bestämmelse? Till sist angives, att män-niskoblivandet var nödigt för att bringa gudomen och människan i en så nära förbindelse, att Gud kunde bliva rätt känd samt meddela människan sitt liv. Skulle då människan icke, i besittning av det ursprungliga gudsbelätet, därigenom hänvisats till Guds Son såsom sin egen urbild, från vilken det gudomliga livet tillströmmat henne mer och mer, tills hon i honom funnit sitt mål?

Skriften framhåller tydligt, att Kristus kom i köttet för återlösnin-gens skull samt att han på grund därav blivit upphöjd och beklädd med makt (Mtt. 20: 28; Gl. 4: 4; 1 Tm. 1: 15; Eb. 2: 14; 1 Jh. 3: 8). Dr. Northrup säger: "Det antagandet att Kristus skulle blivit människa, även om Adam aldrig syndat, är omöjligt, och hela frågan är lika intetsägande och innehållslös, som om man sporde, hur mycken styrka örnen behövde för att flyga högre än luftkretsen eller hur snabb vinthunden skulle vara för att springa förbi sin egen skugga."

466Frälsningsplanen

"Så älskade Gud världen, att han utgav sin en-födde Son, på det att var och en, som tror på honom, icke skall förgås, utan hava evigt liv"

— Jesus.Den nederländske teologen /. /. van 0östersee yttrar följande tankvärda ord: "Den syndiga människovärldens återlösning har sin grund uti en gudomlig frälsningsplan, som uppgjordes före världens grundläggning, blivit genomförd under tidernas lopp och har Kristus till medelpunkt. Denna plan åsyftar ingenting mindre än allas deras e-viga frälsning, som beträda den av Gud bestämda livets väg, men också endast deras, och det icke på grund av deras förtjänst eller värdighet, utan blott av Guds fria nåd i Kristus, av vilken syndaren är uteslutande beroende för sin frälsning. Det är därför med full rätt, som tron bekänner sig till den tröstefulla läran om en personlig utkorelse till frälsning, på samma gång trosläran erkänner sin oförmåga att fullkomligt loda detta djup och därför söker framför allt att fatta frälsningsbeslutet i det ljus, som från historien och erfarenheten faller på denna uppenbarade hemlighet."*)

En plan innebär fastställandet av ett bestämt mål som skall uppnås, val av lämpliga medel för målets uppnående samt användningen av de valda medlen på ett sådant sätt, att det avsedda målet verkligen upphinnes.

Frälsningsplanen måste betraktas i förbindelse med andra Guds planer t. ex. skapelseplanen. För vilket ändamål skapade Gud världen och särskilt människan? Man har sagt, att om Gud med vad han gör skulle ytterst och i första rummet avse sig själv, så vore han självisk eller egoistisk. Detta vore utan tvivel sant, om Gud vore ett väsen i alla hänseenden lik oss. Om ingen och intet högre finnes än Gud och Gud på den grunden blir det högsta goda för oss i våra handlingar, vem och vad blir då det högsta goda för Gud i hans verksamhet, då ingen högre är än han, om icke Gud själv? Såsom subjekt måste han i första hand vara sitt eget objekt. Detta blir nu händelsen i alla

*) J. J. van Oostersee. Christian Dogmatics. Vol. II. 446.

469hans verk. Skapar han en ändlig värld, så är hans eget namns förhärligande hans högsta mål. På samma sätt då han skapar människan, tillstädjer syndafallet, återlöser den fallna mänskligheten i Kristus, i sin nåd kallar, pånyttföder, rättfärdigar, helgar och förhärligar somliga individer av den återlösta mänskligheten och för deras synders och otros skull överlämnar andra åt den eviga förtappeisen. Man kan sålunda säga, att skapelseändamålet är detsamma som frälsningsändamålet. Men en handling eller ett beslut åsyftar vanligen mer än en sak. Det gives ändamål, som vi kalla underordnade i förhållande till det högsta, ändamål av andra, tredje eller fjärde ordningen o. s. v. Om Gud varken genom skapelsen eller åter-lösningen kunde föröka eller förminska sin egen lycksalighet, som är och förblir fullkomlig, så måste han dock i båda fallen haft för avsikt att åstadkomma en sådan sakernas ordning, att de förnuftiga väsendena i skapelsen, såvitt och så länge de självbestämt göra Guds vilja till sin, även skola vara lycksaliga. Det är ingen söndring i Guds väsen och bör därför icke heller förekomma i den värld Gud skapat, men skulle den komma att uppträda där, vilket var en möjlighet, emedan människan kunde välja och handla på mer än ett sätt, så måste den bekämpas och motarbetas för att slutligen ur skapelsen förvisas. I vilket

fall som helst måste det högsta målet upphinnas: Guds namns förhärligande, vare sig det sker genom Guds nåd och dess verkningar eller genom hans straffande rättfärdighet.

Frälsningsplanen inbegriper tvänne moment: Friköpningen genom blodet på korset och omskapelseverket i den enskilda människan.

Det medel Gud valt att utköpa eller utlösa den i synd fallna människan ur den dom till fördömelse, som vilar över henne för syndens skull, är medlaren Jesu Kristi liv, frivilligt offrat i döden. Människan kunde icke uppnå sin bestämmelse och Gud genom henne förhärligas på det sätt, som bäst överensstämmer med hans plan i skapelsen, om hon icke står i en personlig, levande förbindelse med Gud. Genom synden hade föreningsbandet avklippts och människan kommit under Guds vredes dom. Detta tillstånd måste hävas. En grund måste upprättas, på vilken Gud och människan kunde mötas, utan att människan för syndens skull av Guds rättfärdighet förgöres. Denna grund är Kristus. Hans medlareverk är medlet till människans friköpning. Alla som antaga syndens verklighet i människovärlden samt hålla före, att synd är orätt, ett brott, en lagöverträdelse, ovillkorligen hemfallen under Guds rättvisa dom till fördömelse, äro eniga därom, att

470Kristi medlareverk är det av Gud valda medlet, genom vilket han fullbordar sin frälsningsplan, i första hand så långt det gäller denna plans första moment.

Däremot äro meningarna delade, när frågan blir, för hur stor del av människosläktet Kristus såsom medlare levat och dött. Somliga hava hållit före, att Gud genom ett lika evigt beslut, som det att skapa människan, tillåta fallet och bereda en återlösning för en del av . de fallna, fastställt eller förutbestämt, att återlösningen icke skulle gälla en viss grupp av de fallna. Denna åskådning har av några tillspetsats så, att Gud allra först beslutat någras frälsning och andras förtappelse, varav följden då blir, icke blott att återlösningen, som förutsätter en skapelse och ett fåll, utan att själva skapelsehandlingen och, vad mera är, synden eller fallet och den eviga fördömelsen bliva naturliga följder av Guds första beslut att frälsa några och fördöma andra, ty för att hava några att vare sig frälsa eller fördöma, så måste dessa först skapas, och för att någon anledning måtte finnas till vare sig frälsning eller fördömelse måste med nödvändighet ett fall ske, synden måste bliva verklighet, synden kräves såsom' en nödvändighet av Gud själv. På så sätt blir Gud icke blott skapelsens och å-terlösningens grund, utan även syndens och den eviga fördömelseris yttersta grund eller orsak, vilket kommer rakt i strid med en rätt uppfattning av Guds väsen. Enligt denna uppfattning, kallad supralap-sarism, är en del av mänskligheten genom Guds eget ovillkorliga beslut oåterkalleligen hemfallen åt evig undergång och utesluten ur frälsningsplanen. Utgår man åter från den synpunkten att Gud evigt beslutat att genom Jesus Kristus återlösa människan, som han skapat till sin avbild sitt eget namn till pris och som genom eget förvållande med Guds tillstädj else fallit i synd, så kan väl näppeligen någon grupp av släktet falla utom medlareverkets svär. Skriften lär i tydliga och bestämda ordalag en allmän försoning, men även bortsett från uppenbarelsens bestämda och klara talesätt, hur skulle medlarens verk kunna inskränkas till en grupp blott av släktet? Försona är att tillfredsställa rättmätiga krav, att genom antagligt och godkänt veder-mäle gottgöra förbrytelser, vare sig detta göres av förbrytaren i egen person eller i hans ställe av en löftes- eller borgesman. Den synd, som genom Kristus skulle försonas, var människåns. Vilken människas? Man svarar: alla människors. Välan, men då måste vi i alla fall börja från början, och uppmärksamheten i första rummet riktas på den första synden i människovärlden, ursynden, överträdelsen av

471paradisförbudet. Syndade Adam och Eva såsom individer blott eller såsom släkte? Var Adam en individ blott eller var han släktets rot och huvud på samma gång? Voro icke Adam och Eva den dag de syndade bokstavligen människosläktet, och kan man icke med all den rätt, som vanliga tanke- och språklagar förläna säga, att släktet syndade, då Adam och Eva föllo? Och vore deras överträdelse blott deras personliga förbrytelse, med vilken deras avkomlingar ingenting hava att beställa, huru skulle då, såväl enligt'skriften som hi- . storien och den dagliga erfarenheten, alla Adams barn, d. v. s. alla människor, för hans synds skull både vara och betraktas såsom syndare, vilka drabbas av alla syndafallets följder, såsom aposteln Paulus ock så kraftigt betonar, då han bland annat säger: "Domen kom genom en enda och ledde till en fördömelsedom. Det som kom genom en endas fall ledde till en fördömelsedom för alla människor" (Rm. 5: 16, 18)? En Guds dom till fördömelse kan icke rättvisli-

gen vila över oskyldiga. Adams synd är allas överträdelse genom släktförbindelsen, och Adams olydnad var en släktsynd. Om nu försoningen i Kristus först och främst är en gottgörelse för synden i Adam och synden i Adam var en släktsynd, så följer därav med logisk nödvändighet, att Kristi försoning är en släktförsoning.

Den uppfattning, som icke anknyter återlösningen i Kristus till ett evigt beslut hos Gud att frälsa några och fördöma andra av de människor, som skulle skapas och sedan falla, utan till'Guds eviga beslut att för människan, som Gud skapat till sitt beläte och som i Adam självviljande syndat, åstadkomma en evigt gällande försoning, kallas sub- eller infralapsarism, varav följer, att denna uppfattning kan och bör inrymma och inrymmer verkligen hela människosläktet eller alla människor i frälsningsplanen, så långt det gäller dess första moment.

Vända vi oss nu till frälsningsplanens andra moment eller den enskilda människans personliga förlossning eller frigörelse från synden, så är det endast universalismen, som här inrymmer hela släktet i frälsningsplanen. Vare sig man lär en evig fördömelse på grund av ett evigt beslut hos Gud att för bevisande av sin rättfärdighet fördöma några för syndens skull eller på grund av att Gud för syndens skull utelämnar några ur den försoning han bereder för andra eller på den grund att människan frafnhärdar i otro och synd, nog av, på uppenbarelsens område läres från alla sidor om evig fördömelse vid sidan av evig lycksalighet, vilket följaktligen bevisar, att man fattar saken så, att det ingått i Guds eviga bestämmelse att tillstädja en del män-

472niskor att gå till fördärvet, att för syndens skull fördöma några, som, låt vara att försoningen i Kristus gäller dem såsom de övriga, sålunda aldrig bliva eller kunna bliva frälsta.

Om nu Guds frälsningsplan i fråga om återlösningsverkets tillämpning på individer, icke inrymmer varje enskild människas pånyttfödelse eller varje folkslags på jorden delaktiggörelse av evangelium, så avser den dock att på jorden upprätta ett gudsvälde av och genom verkligt frälsta människor, ett gudsrike, som med tidsåldrarnas lopp blir allt mäktigare och mäktigare och i de mänskliga samhällena sår, vattnar och vårdar sanningens gudomliga utsäde med den påföljd, att mänskligheten såsom ett helt genomsyras och genomtränges av evangelii enkla grundsatser om tro, kärlek och rättfärdighet, till dess att genom Kristi egna, personliga mellankomst till sist nya himlar och en ny jord framträda, i vilka rättfärdighet bor.

Med avseende på de medel, som Gud valt och väljer för den enskildes omvändelse och sitt rikes grundande och utbredande i världen, så kan man väl hänvisa till försynens handlingar i det dagliga livet och uti historien, men vi måste i första hand tänka på den Helige Ande såsom den tredje personen i gudomen och hans verk såsom omedelbart och medelbart, isynnerhet det senare; på den kristna försam-" lingen kommer att tillskynda den människovärld, som är hans händers men varken sist eller minst på evangelium, den gudomliga uppenbarelsens sanning, som handlar om Jesus Kristus, hans person och verk.

(Att Gud har makt att så använda dessa medel, att det fulla antalet pånyttfödda och helgade, som han fastställt i sitt eviga rådslut, uppnås, därom kan intet tvivel hysas; att han på den av honom själv utstakade vägen genom Jesus Kristus, genom evangelium och församlingen kommer att tillskynda den människovärld, som är hans händers verk, alla de välsignelser han för henne bestämt, därom kunna vi vara förvissade. Ja, att han, genom de medel han valt, i Jesus Kristus och genom Anden och ordet skall frälsa i kommande tidsåldrar så otaliga skaror av Adams fallna söner och så välsigna vår syndiga jord och vårt från Gud bortvända släkte, att förgångna tiders förtappade myriader till sist skola försvinna såsom droppar i oceanen, jämförda med de frälstas tallösa skaror, ja, att de fördömdas värld, jämförd med de frälstas rike, skall i förhållande till det asurblåä himlavalvets omätliga rymder framstå endast såsom ett litet moln. Sådana är o våra utsikter enligt Herrens utsagor, och sådan synes oss den frälsningsplan vara, som Gud lagt av evighet. Välsignade plan!

473Frälsarens person

(Kristologi)

"Jesus frågade sina lärjungar: 'Vem sägen I Människosonen vara?9 Simon Petrus svarade och sade: 6Du är Messias, den levande Gudens Son/99

— Matteus.FÖRSTA KAPITLET

Frälsarens namn och förutsägelserna om honom i gamla testamentet

"Det är genom Jesu Kristi namn, som denne man står inför eder frisk och färdig, ej heller finnes under himmelen något annat namn, bland människor givet, genom vilket vi kunna bliva frälsta" — Petrus.

Jesus, hebr. Jesua, Josua, Jehosua, betyder frälsare, gudafrälsare, och är vår återlösares egentliga personnamn (Mtt. 1: 2). Kristus — Messias, betyder den smorde och är vår frälsares ämbetsnamn. Såsom gamla förbundets profeter, överstepräster och konungar genom smörjelse med olja invigdes till sina kall eller sysslor, så är ock Jesus av Nasaret smord med den Helige. Ande och kraft till sitt medlare-kall (Eb. 1: 9).

Redan så tidigt som på fallets dag utlovades en frälsare (1 Ms. 3: 15). Åt den av Gud utvalde Abraham och hans efterkommande förnyades löftet om denne frälsare (1 Ms. 12: 2, 3; 18: 18; 22: 18; 26: 4; 28: 14). Sedan lovades han åt Judas stam (1 Ms. 49: 8—10), åt Davids hus (2 Sm. 7: 12, 16; 23: 5; Jes. 11: 1, 2; Jer. 23: 5; Sak. 3: 8; 6: 12; Ps. 89: 4, 5). Till sist bestämdes platsen för hans födelse (Mik. 5: 2) och tiden då han skulle födas (Dn. 9: 20—27; Hagg. 2: 8, 10). Om hans gudomliga natur talas i Js. 7: 14; 9: 6; Jr. 23: 6. Om honom som profet i 5 Ms. 18: 15, 18; Js. 61: 1, 2, såsom prest och konung i Ps. 2: 6; 11: 1, 4; Jes. 9: 7; Mik. 5: 2; Sak. 6: 13; 9: 9, om hans lidande och död i Jes. 53; Sk. 11: 12, 13; 13: 7; Ps. 22: 2,

4778, 9, om uppståndelsen i Ps. 16: 10, om härligheten och konungadö-met eller riket i Ps. 110; Jes. 7: 6, 7; Jr. 23: 5; Hs. 37: 26—28; Sk. 9: 9, 10.

Förutsägelserna om det messianska riket, dess upprättande och utbredande i världen, äro ägnade att tilldraga sig en särskild uppmärksamhet, isynnerhet såsom de framstå hos Daniel och på andra ställen.

"Spiran skall icke vika ifrån Juda, icke härskarstaven från hans fötter, till dess Fridsfursten kommer och folken bliva honom hörsamma". 1 Ms. 49: 10.

"Medan du, o konung, nu betraktade bildstoden, blev en sten lös-riven, dock icke genom människohänder, och den träffade bildstoden på fötterna, som voro av järn och lera, och krossade dem. Då blev på en gång alltsammans krossat, järnet, leran, kopparn, silvret och guldet, och det blev såsom agnar på en tröskloge om sommaren, och vinden förde bort det, så att man icke mer kunde finna dess plats. Men av stenen, som hade träffat bildstoden, blev ett stort berg, som uppfyllde hela jorden." Dan. 2: 34, 35.

"Och efter dig (Assyriens eller Babyloniens konung) skall uppstå ett annat rike (det mediska), ringare än ditt, och därefter ännu ett tredje rike (det persiska), ett som är av koppar, och det skall råda över hela jorden. Ett fjärde rike (det makedonisk-grekiska, Alexanders) skall ock uppstå och vara starkt såsom järn, ty järnet krossar och sönderslår ju allt, och såsom järnet förstör allt annaL, så skall ock detta krossa och förstöra." Dan. 2: 39, 40.

"Men i de konungarnas dagar (inom det söndrade Alexandersväldet, v. 43) skall himmelens Gud upprätta ett rike, som aldrig i evighet skall förstöras, och vars makt icke skall bliva överlämnad åt något annat folk. Det skall krossa och göra en ände på alla dessa andra riken, men själv skall det bestå evinnerligen." Dan. 2: 44.

Genom slaget vid Actium år 31 f. Kr. bortsopades de sista spillrorna av Alexanders världsvälde, och Augustus upprättade ett världsrike, inom vilket Messias föddes, levde, dog och uppstod, och inom vilket evangelium först predikades och församlingen upprättades, vilken bildar medelpunkten för det rike, som Gud av himmelen upprättat och som aldrig skall förstöras. Där hava vi den sten, utan människohand nedfallen ifrån himmelen, som "blev ett stort berg, som uppfyllde hela jorden". Dan. 2: 45.

"Sedan (profeten hadet sett fyra stora djur uppstiga ur havet, representerande de assyriska, mediska, persiska och makedonigka rikena)

478fick jag i min syn. om natten se, huru en som liknade en människoson kom med himmelens skyar; och han nalkades den gamle och fördes fram inför honom. Åt denne gavs välde och ära och rike, och alla folk och stammar och tungomål måste tjäna honom. Hans välde är ett evigt välde, som icke skall tagas ifrån honom; och hans rike skall icke förstöras." Dan. 7: 13, 14.

"Och ängelen sade mig uttydningen på synen: 'De fyra stora djuren betyda, att fyra konungar skola uppstå på jorden, men den Högstes heliga skola undfå riket och taga det i besittning till evig tid, ja, till evigheters evighet'." Dan. 7: 16—18.

"Men rike och välde och storhet utöver alla riken under himme-len skall givas åt den Högstes heligas folk. Dess rike skall vara ett evigt rike, och alla välden skola tjäna och lyda det." Dan. 7: 27.

"Sjuttio veckor är o bestämda över ditt folk och över din heliga stad, innan överträdelsen bliver förhindrad och synderna få en ände och missgärningen är försonad och en evig rättfärdighet framhavd, och innan syn och profetia beseglas och en höghelig helgedom bliver smord. Så vet nu och förstå: Från den tid, då ordet om Jerusalems uppbyggelse utgick, till dess en som är smord, en furste, kommer, skola sju veckor förgå; och under sextiotvå veckor skall det med sina gator och vallgravar återuppbyggas, om ock i tider av trångmål. Men efter de sextiotvå veckorna skall en som är smord förgöras, utan att någon efterföljer honom. Och staden och helgedomen skall en an-ryckande furstes folk förstöra; men själv skall han få sin ände i störtfloden. Och intill änden skall strid vara, förödelse är oryggligt beslutad. Och han (den smorde fursten) skall med många sluta ett starkt förbund för en vecka, och för en halv vecka skola genom honom slaktoffer och spisoffer vara avskaffade; men på styggelsens vinge skall förödaren komma. Detta skall fortgå, till dess att förstöringen och oryggligt beslutad straffdom utgjuter sig över förödaren." Dan. 9 : 24—27.

Djupa tankar, allvarliga bekymmer rörde sig i profetens själ. Den märkvärdiga synen om väduren och bocken, om det stora och lilla hornet hade upprört honom (8: 27). Tanken på den sorgliga ställningen i hemlandet, på Jerusalem såsom ödelagt och det förstörda templet grep hans känsliga sinne. Sjuttio år hade förgått (9:2), sedan Nebukadnesar bortförde den första avdelningen i fångenskapen i Babel, däribland Daniel själv. Vad var orsaken till allt detta elände? Folkets synder och ohörsamhet mot Guds profeter. Daniel kläder sig i

479säck ocK aska, bekänner och avbeder i folkets namn dess synder och brott, som om han ensam begått dem alla. Då han så beder och talar med Gud, infinner sig Gabriel för att tyda för honom framtidens gåta (9: 20—^23). I de syner Daniel haft framstår ingen smord furste. Däremot hade han sett en, som liknade en "människoson", kommande från himmelen, framträdande till den gamle på tronen för att beklädas med makt, herradöme och välde för upprättande av ett rike på jorden. Han är ingen annan än Messias, "en smord", en furste.

Daniel hade tänkt på fångenskapens "sjuttio år" såsom naturliga år. Gabriel upptager denna tanke, men i betydelsen av profetiska år eller "veckor".

En vecka är sju dagar och en årsvecka är sju år, vadan 70 årsveckor utgöra 490 år. Om Daniels syn inträffade 538 f. Kr., så komma vi till år 48 f. Kr. Om med tiden för befallningens utfärdande om Jerusalems återuppbyggande menas år 454 f. Kr., då det antages, att den persiske konungen Artaxerxes I Longimanus gav sådan förordning och tillåtelse, så bilda 7 årsveckor eller 49 år den tid, under vilken den heliga staden återställdes och uppbyggdes, och föra oss ned till 405 f. Kr. Ytterligare 62 årsveckor eller 434 år giva oss år 29 e. Kr., vid vars slut Kristus skulle uppträda, vilket slår in fullkomligt, ty Lukas säger, att "Jesus var vid pass trettio år gammal, när han begynte sitt verk " (3: 23). Efter de 62 veckorna eller sammanräknat 69 veckor skulle "en söm är smord förgöras." Vidare heter det, "för en halv vecka", d. v. s. S1/^ år, skola genom honom slaktoffer och spisoffer avskaffas. Den levitiska offertjänsten avskaffades i och genom Kristi offer och död, som följaktligen skulle inträffa mitt i den 70 årsveckan eller år 33 e. K., vilket avskaffande fullständigades genom Jerusalems förstöring och templets ödeläggelse 37 år senare eller år 70 e. K., då förödaren kom på "styggelsens vinge" och de romerska örnarna slogo ned på sitt rov. "Han skall med många sluta ett starkt förbund för en vecka", heter det. Denna vecka är den 70 :e årsveckan eller de 7 åren mellan 29 och 36 e. K. Det med Abraham slutna nådesförbun-det gjordes under dessa dagar fast och gällande för alla, som äro av Abrahams tro. Under årsveckans förra hälvt inträffar Jesu egen personliga verksamhet med krafter, under och tecken; den senare hälvten är tiden för Andegjuteisen, det apostoliska grundläggningsarbetet med evangelii predikan för judar och hedningar, församlingens grundläggning och utbredning o. s. v.

Spiran vek verkligen icke från Juda, förrän Fridsfursten först kom-

mmit och blivit förkastad av sitt eget folk. Det av Daniel förutsedda messiasriket framträdde till tiden efter de fyra stora världsväldena och har förblivit intill närvarande stund och skall förbliva, upptagande i sitt sköte medborgare inom alla riken på jorden, omformande, omskapande dem. Tiden för de 70 veckorna har till punkt och pricka träffat in på tiden för Kristi kommande, verksamhet och död, på den nya nådeshushållningens grundande och utbredande.

Man kan säga, att gamla testamentets siare och författare med konstnärlig färdighet på duken tecknat bilden av den kommande Mes-sias, hans karaktär, personlighet, uppträdande, ord och gärningar så naturtroget och historiskt, som hade de läst evangelisternas berättelser. Man kan liksom se och höra honom århundraden i förväg. Denna teckning gäller icke blott stora allmänna drag, utan en hel del enskildheter, av vilka vi vilja påpeka några såsom exempel.

De vise männens hyllning (Ps. 72: 9, 10. — Mtt. 2: 11); flykten till och från Egypten (2 Ms. 4: 22; Os. 11: 1. — Mtt. 2: 15); bosättningen och vistelsen i Nasaret (Js. 4: 2; 11: 1; Sak. 3: 8. — Mtt. 2: 23); Johannes döparens vägrödjande verksamhet (Js. 40: 3; Mal. 3: 1; 4: 5, 6. — Mtt. 3: 3; 11: 14; 17: 11); predikoverksamheten i Galileen (Js. 9: 1, 2. — Mtt. 4: 15, 16); underverk i förbindelse med evangelii predikan (Js. 35: 5, 6; 42: 1—3; 61: 1, 2. — Mtt. 11: 4 5; 12: 15—21); inridandet i Jerusalem (Sak. 9: 9. — Mtt. 21: 1—10); lärjungarnas förskräckelse och flykt, när Jesus blev gripen (Sak. 13: 7. — Mtt. 26: 31; Jh. 16: 32); förrädarens död och krukomakarens åker (Jer .32: 6—15; Sak. 11: 12, 13. — Mtt. 27: 9, 10); otron och förhärdeisen bland judarna (Js. 6: 9, 10; 53: 1. — Jr. 1: 11); korsfästelsen mitt emellan två rövare (Js. 53: 12. — Mk. 15: 27, 28; Lk. 22: 37); delningen av Jesu kläder och lottkastningen om hans mantel (Ps. 22: 19. — Jh. 19: 24); sidans uppstingande med spjutet (Sak. 12: 10. — Jh. 19: 37); skonandet av Jesu ben och kropp (2 Ms. 12: 46; 4 Ms. 9: 12. — Jh. 19: 36); lidandet, döden och begravningen (1 Ms. 3: 15; 4 Ms. 21: 9; Ps. 22: 1—18; Js. 53: 1—12; Dan. 9: 26; Sak. 13: 6, 7. — Mtt. 26: 37; 27: 57; Lk. 23: 56; 24: 26; Jh. 3: 14; 19: 24, 34-^11); uppståndelsen från de döda (Ps.,16: 10; Js. 66: 24; Dan. 12: 2. — Ag. 2: 25—31); himmelsfärden (Ps. 68: 19; 110: 1. — Ag. 2: 32—35; Ef. 4: 8—10); den andliga återkomsten i pånyttfödelsen (Js. 40: 10; 62: 11; Jer. 23: 5, 6; Dan. 7: 13, 14; Os. 3: 5; Mik. 5: 4. — Jh. 14: 3; 10: 23, 26; 18: 23); den personliga, synliga återkomsten för andra gången (Job. 19: 25; Js. 62: 11; Dan.

48112: 1—4. — Mtt. 25: 31; 1 Kor. 15: 23; 1 Tss. 1: 15); den yttersta domen och världsförnyelsen (Js. 65: 17; 66: 22: Dan. 12: 1; Mal. 4: 1;—Mtt. 25: 31—46. •

482ANDRA KAPITLET

Mandomsanammelsen eller människo blivandet

"Ordet (Logos) vart kött och tog sin boning ibland oss". — Johannes.

Med Kristi mandomsanammelse förstå vi den akt av den gudomlige Logos, varigenom han i gemenskap med sig upptagit människonaturen i Jesu av Nosaret person.

Med Ordet, Logos, menar Johannes den andre personen i gudomsväsendet, om vilken han säger, att han var i begynnelsen hos Gud samt var Glid (Jh. 1:1). I adertonde versen tillägger han: "Gud har ingen sett till någon tid; den enfödde Guden (Sonen), som är i Faderns sköte, han har uppenbarat honom." På vad sätt har Gud såsom Son uppenbarat Gud såsom Fader eller Gud såsom Gud, oavsett personåtskillnaden? Är det icke genom människoblivandet eller mandomsanammelsen, ty med "kött" (sarks) förstås här icke blott kött och blod såsom materia eller kroppslighet, utan en mänsklig natur med både själ och kropp, såsom när det heter: "Allt kött (alla människor) vandrade i fördärv på jorden" (1 Ms. 6: 12); "intet kött (ingen människa) bliver rättfärdig av laggärningar" Gal. 2: 16; Rm. 3: 20; 1 Pt. 1: 24). Gud blev människa således. På ett annat ställe säger samme Johannes, att Jesus är Kristus, "kommen i köttet" (en sarki, 1 Jh. 4: 2). Paulus begagnar nästan samma ord: "Han som blev uppenbarad i köttet" (1 Tm. 3: 16). I Ebreerbrevet säges det, att han som var Son, född av Fadern i evighet, större än änglarna, förstfödd före all skapelse, himlarnas och jordens skapare och uppehålla-

483re, Faderns "härlighets återsken, hans väsens avbild", maktens innehavare, änglars tillbedjan, själv oföränderlig, Gud och Herre, "blev delaktig av kött och blod" (haima kai sarks), för att han genom sin död skulle

göra dens makt om intet, som hade döden i sitt våld, det är djävulen, och göra alla dem fria, som hela sitt liv igenom av fruktan för döden varit hemfallna till träldom, ty änglar tager han sig ju icke an; det är Abrahams säd, som han tager sig an" (Eb. 2: 14—16). "Kött och blod" (Mtt 16: 17; Gal. 1: 16; Ef. 6: 12) är ett annat uttryck för människan eller människonaturen ur synpunkten av dess svaghet, vanmakt eller förvändhet genom synden. Denna natur antog Guds Son för att genom lidande och död frälsa människorna och försona folkets synder, själv utan synd; för att "göra om intet djävulens makt", d. v. s. "krossa ormens huvud." "Blev uppenbarad i köttet," d. v. s. i människonatur. Gud blev människa. Detta är alla unders under, den axel, kring vilken världshändelsernas hjul svänger. Samme apostel påstår, att detta människoblivande är en handling av självuppoffring från Logos' sida, Guds enfödde Son, den enfödde Guden. Det är första steget på förnedringens stig, ja, i viss mening det enda, ty de övriga följde naturligt och oundvikligt av detta. "Han som var till i Gudssképnad, men icke räknade jämlikheten med Gud såsom ett byte, utblottade (ekenåse) sig själv, i det han antog tjänareskepnad, när han kom i människogestalt. Så befanns han i utvärtes måtto vara såsom en människa" (Fil. 2: 6, 7). Guds Son är Faderns härlighets återsken och hans väsens avbild (Eb. 1: 3) samt var före världens grundläggning i besittning av en härlighet hos Fadern (Jh. 17: 5). Då han såsom Logos antog människonatur och kom i världen såsom allas tjänare, var detta för honom ett nytt, ett annat tillvarelse-och verksamhetssätt. Vem kan ens föreställa sig hans tillvarelsesätt och verksamhet såsom Guds av evighet enfödde Son hos Fadern, jämfört med det som han, för vår frälsnings skull, underkastade sig såsom Jesus av Nasaret, såsom Marias son!

Logos blev människa. Man har tänkt sig, att en metamorfos försiggått, och att Ordet förvandlats till kött. Men det som förvandlas är icke längre till i sin förra gestalt. En transmutation eller transsub-stantiation innebär en substansförändring. Om en apa övergår till människa, så finns det exemplaret av apa icke mer; om brödet i nattvarden genom presterlig välsignelse förvandlas, så är det icke längre bröd, 'utan, Kristi verkliga kropp, således en ny, en annan substans. I denna mening kunde Ordet aldrig bliva kött. Vad hade det då bli-

484vit av den andre personen i gudomen? Förvandlas han till en människa? Kan Gud bliva människa i den meningen, att Guds väsen eller substans övergår till en substans av ett annat slag? I evighet aldrig. Om Ordet såsom den andre personen i gudomen metamorfose-rats eller förvandlats till en människonatur, då vore det ju förbi både med Guds oföränderlighet och treeninghet. Guds väsen är evigt oföränderligt, och detta väsen är till i tre olika hypostaser, nämligen Fadern, Sonen och Anden. Ingen förändring kan ske i detta förhållande. Att den andre personen i gudomen, hos vilken det ena fullkomliga gudomsväsendet med alla dess egenskaper eller fullkomligheter är lika mycket förhanden som hos den förste och tredje personen, låt fritt vara på ett för den andre personen karakteristiskt sätt, blivit människa eller uppenbarat Gud i köttet, kommit i människonatur, innebär endast det, att Logos trätt i förening med eller i gemenskap med sig upptagit människonaturen i Jesu av Nasaret person. Denna förening kunde ske endast genom ett under, i vilket den tredje personen i gudomen, livets Ande, är den verkande. Människonaturens individualisering genom naturlig avlelse och födelse kan omöjligen utestänga synden, emedan den blivit en beskaffenhet hos själva denna natur, en beskaffenhet, som dock ursprungligen icke tillhör samma natur. Människonaturen är nämligen till sin ursprungliga idé syndfri, och då frågan blir, att den andre personen i gudomen skall upptaga människonaturen i gemenskap med sig uti en så nära förening, att de båda skola bilda en gudamänsklig personlighet, då måste denna individ såsom människa vara av människa efter urtypen, d. v. s. en sedligt ren, en syndfri människa. Å andra sidan måste han härstamma från de första människorna, enär föreningen åsyftade hela det fallna släktets återlösning, d. v. s. vara avlad och född av en kvinna. Av detta förhållande förklaras evangelisternas berättelse om Jesu övernaturliga avlelse och "jungfrufödelsen" (Mtt. 1: 20—23; Lk. 1: 30—35). "Det heliga, som varder fött, skall kallas Guds Son."

När det heter, att Kristus Jesus "utblottade sig själv" (Fil. 2: 7), vad menar apostelen? Man har i utvecklingen av den s. k. kenosis-teorien påstått, att Kristus skulle uppgivit eller avklätt sig, antingen delvis (Thomasius) eller helt och hållet (Gess), den gudomliga naturens egenskaper eller attribut och med det stympade eller nakna gudomsväsendet ingått förening med mandomen. Han skulle likasom lagt åsido sin gudomshärlighets alla bestämningar och företräden, lämnande dem i förvar hos Fadern, för att först efter uppståndelsen

485och himmelsfärden återtaga och begagna dem. Men hur kan en sådan tanke försvaras? Höra icke de

gudomliga egenskaperna eller fullkomligheterna till gudomsväsendet? Väsendet är i attributen, och attributen uppenbara väsendet. Guds attribut äro lika oskiljaktliga från Guds väsen, som människans attribut, självmedvetenhet, personlighet och ändlighet, äro oskiljaktiga från människans väsen. Utan de mänskliga attributen är människan icke längre människa. Utan gudomliga attribut ingen gudomlig natur. Om Kristus i förnedringen saknar de gudomliga attributen eller blott ett av dem, kan han icke vara Gud, Guds Son. Paulus förklarar, vad han menar med utblottan-det (kenosis). Det bestod däruti, att, ehuru jämlik med Fadern, han antog tjänareskepnad, när han kom i människogestalt, och blev i ut-värtes måtto såsom en människa. Han "var till i Gudssképnad", hade tillvaro såsom Gud, Guds Son, men genom och efter människobli-vandet levde och verkade, han bland människorna såsom en männni-ska, såsom en tjänare. Stundom talade och handlade Kristus, även i förnedringen, såsom Guds Son, men det var icke det vanliga. Han avstod fritt från Gudsskepelsens företrädesrättigheter och talade och handlade på människosätt.

Att mandomsanammelsen, utblottningen eller förnedringen äro med varandra besläktade handlingar, och icke blott olika ord för samma handling, synes vara påtagligt. Föreningen mellan naturerna kunde på intet sätt rubba eller upphäva de grundbestämningar, som just göra den ena eller den andra naturen till vad den är. En med två naturer utrustad person mottager intryck från båda, och de kunna vara varandra till ömsesidigt stöd eller hinder. Såsom Guds Son hade Kristus en makt över djävulen och synden, i frestelsen och lidandet, som han icke kunde hava blott såsom Marias son, låt vara utan synd. Såsom underkastad lagarna för mänsklig utveckling och borgerligt samhällsskick kunde Jesus först småningom fatta sin ställning såsom Guds Son, och det tog honom många och långa år att lösgöra sig från familjeband och husliga plikter att helt ägna sig åt sin stora uppgift såsom världens frälsare. Såsom vi alltid hava att betrakta människan såsom på en gång kroppslig eller fysisk och andlig eller förnuftig, så är ock Jesus Kristus alltid och samtidigt mänsklig och gudomlig. Själen eller anden hos människan motsvarar gudomen hos Jesus, gudamänniskan, och kroppen har sin motsvarighet i människonaturen såsom andekroppslig. Detta är ock klart uttalat av apostelen

486Petrus, då han säger, att "Kristus blev dödad till köttet — till sin mänskliga natur — men till anden — till sin gudomliga natur — gjord levande" (1 Pt. 3: 18). Han kunde icke bliva dödad, om han ej haft en fysisk natur, men uppståndelsen från de döda förutsätter och kräver en gudomlig natur. Hava vi hos Kristus en gudomlig natur, med andra ord, är Kristus Gud, så är han i full besittning av gudomsnaturens alla fullkomligheter, utan inskränkning och avbrott. Utblottandet eller förnedringen (kenosis) består således icke uti av-händigandet av nämnda egenskaper eller attribut, utan däruti att Logos inträdde uti ett nytt tillvarelsesätt, i vilket han fritt avstod, icke ifrån de gudomliga attributen, utan från ett obegränsat bruk av de gudomliga attributen och frivilligt underkastade sig sådan inskränkning och begränsning, som föreningen med människonaturen, livet i sinnevärlden och den messianska kallelsen nödvändigt krävde. Icke de gudomliga attributen lade han bort, ty det kunde icke ske, men han avstod från att göra bruk av den makt och de rättigheter, som likställde honom med Gud, från den härlighet och de rikedomar, som han av evighet hade hos Fadern (Jh. 17: 5; 2 Kor. 8: 9), samt utbytte Gudsskepelsen mot människans, tjänarens, enligt Pauli ord (Fil. 2: 6, 7). Då nu mandomsanammelsen avser återlösningen och Jesu både liv och död har en försonande och ställföreträdande betydelse, då måste vi från själva grundläggningen i moderlivet av människan Jesus se föreningen med Guds Son eller Logos, som sålunda är den uppbyggande och livgivande principen eller kraften, men hur vill man beväpna det människoöga, som i själva embryot eller fostret kan skåda föreningen med Logos? Det behövdes av Gud upplysta ögon ätt i det nyfödda barnet i Betlehem se Messias, och ändock skådade varken herdarnas eller de vise männens ögon någonting annat än ett nyfött, värnlöst, fattigt barn. Detta barn var det människoblivna Ordet, den gudamänskliga person, som skulle försona världen med Gud. Tron kunde tillägna sig detta, men gudomshärligheten var totalt gömd bakom den mänskliga svagheten och ringheten, liksom solen bakom ett moln. Kristus hade totalt utblottat sig eller inträtt uti ett tillvarelsesätt, som på intet vis — med undantag av vissa tillfällen — för omgivningen uppenbarade gudomshärlighetens glans och storhet, och dock "bodde gudomens hela fullhet (pan to pläråma täs theotätos) i honom kroppsligen99 (såmatikås, Kol. 1: 19; 2: 9), det vill säga, inom den trånga ramen av en människonatur, ett mänskligt liv. För Sonen, jämlik med Fadern och av samma eviga gudomsväsen, bärande

Guds-

487skepelsen, var antagandet av människoskepelsen och människoskepel-sen på tjänarens ståndpunkt en förnedring, ett utblottande.

Man har tänkt sig föreningen av de båda naturerna skeende efter födelsen, i den mån som människan Jesus växte och utbildades; att föreningen, skulle kommit till stånd vid dopet eller först sedan, i uppståndelsen eller vid himmelsfärden. Dylika tankar hystes av ebio-nitiska och gnostiska irrlärare, såsom ock av en del tyska teologer i våra dagar. Gudomsnaturen skulle således likasom av sig själv hava växt ut ur människonaturen, såsom grenen eller kvisten ur stammen. Men stam och gren måste väl vara av samma art? Enligt den moderna utvecklingsläran låter det sig väl göra att påstå, att ett mänskligt självmedvetande övergår till ett gudomligt, men icke enligt ett rationellt tänkande och vetenskapliga rön. Säger icke skriften, att Ordet blev kött? Vilken var då först, gudoms- eller mandomsnaturen? Är icke Logos evig och Jesus av Nasaret född i tiden? Det blir då rimligare och naturligare att s$ga, att Logos är den stam eller rot, från vilken människan Jesus uppväxt, men även det är falskt, försåvitt man menar, att gudomen utan vidare skulle framalstra mandomen, ty det vore att skatta åt den panteiska emanations- eller evolutionsläran. Vill man åter förstå det så, att gudomsnaturen, såsom hel och hållen existerande före föreningen i själva embryot, är den gudomliga livsgrund, från vilken den gudamänskliga personlighet blivit uppbyggd, vilken föddes i Betlehem av Nasarets jungfru, då hava vi för vår del ingen invändning att göra.

Skulle nu gudomsnaturen, såsom personlig Logos eller den andra personen i gudomen, och icke såsom ett inom människan Jesus vaknat gudsmedvetande eller en messias-idé, hava anslutit sig till människan Jesus efter dennes födelse, oavsett när, vore då Jesus Kristus fodd gudamänniska? Naturligtvis icke. Men det var vad som utlovats av profeterna och av ängelen: "Se, du skall bliva havande och föda en Son,och honom skall du giva namnet Jesus. Han skall bliva stor och kallas den Högstes Son, och Herren Gud skall giva honom hans fader Davids tron. — Den Helige Ande skall komma över dig, och kraft ifrån den Högste skall överskygga dig; därför skall ock det heliga, som varder fött, kallas Guds Son." — "Maria befanns vara havande av den Helige Ande." — "Josef, Davids son, frukta dig icke att taga till dig Maria, din hustru; ty det, som är avlat i henne, är av den Helige Ande." —"Se, jungfrun skall varda havande och föda en son, och man skall giva honom namnet Immanuel — det betyder

488Gud med oss" (Mtt. Is 18, 20, 23; Lk. Is 31, 32, 35). Således avlade och födde jungfru Maria icke en syndig människa, utan "det heliga", "den Högstes Son", "Gud med oss", ett heligt och rent väsen, en gudamänsklig personlighet.

Men om Logos skulle anslutit sig till Jesus efter dennes födelse, vid dopet eller upphöj elsen, vilken personlighet skulle Jesus hava varit före, vid och efter sin födelse? En gudamänsklig? Visst icke. Uppbyggandet av en helig och syndfri människonatur i jungfru Marias liv förutsätter gudomsnaturen såsom underliggande grund. Och, såsom vi sagt, Ordet blev kött för återlösningens skull. Om Jesus förenades med Logos efter födelsen eller först vid himmelsfärden, när representerar han oss såsom försonare? Kunde en blott människa försona syndare med Gud? Gällde försoningen icke i första rummet Gud? Måste icke medlaren vara både Gud och människa och i sin person företräda naturen hos båda parterna, som skulle genom förlikningen återförenas? Men om Jesu Kristi ställföreträdande försoningsverk skulle omfatta och upphäva all synd och all synds till-räknelighet, måste han icke framträda ren och fullkomlig på varje område, där människan framstår oren, syndbesmittad, skuldbelastad? Detta är nu händelsen med henne både i den medvetna och ansvariga åldern såväl som i den omedvetna och oansvariga. Den första överträdelsen skedde av en, som ägde medskapad renhet och oskuld. Jesus måste framstå med samma renhet och möta synden under form av prov och frestelse samt bestå och övervinna henne. Han gjorde så. Människorna avlas och födas i synd; han måste avlas och födas utan synd. Varje människa är såsom foster och nyfött barn syndbesmittad och befläckad; Jesus var ett "heligt", rent, syndfritt, foster och nyfött barn. Människan utvecklas och uppväxer med ett syndigt hjärtelag, en ond och förvänd livs- och viljeriktning; Jesus utvecklades och uppväxte med ett rent hjärtelag, en helig viljeriktning. Då människan hunnit ansvarighetsåldern,

beträder hon stråten av personlig överträdelse och synd och fortsätter på densamma, tills hon blir av Gud nånyttfödd, efter att först hava kommit under inflytelsen av *Guds förekommande nåd genom evangelium. Jesus beträdde aldrig den personliga överträdelsens mörka stig, utan levde intill sista timman den fullkomliga kärlekens liv, skild från synd, lik oss i allting, just synden undantagen. I detta liv, ifrån dess första begynnelse i embryot till det sista andetaget på korsträdets blodiga stam, stod Jesus i vårt ställe. Detta inbegriper både hans görande och lidande lydnad, och

489utan denna fullkomliga laguppfyllelse* i vårt ställe, detta oändligt fullkomliga kärleksliv; utan detta kärlekens, lydnadens och renhetens sinne- och hjärtelag; utan denna goda, heliga och Gud behagliga vil-je- och livsriktning, som från början till slut utmärkte Jesus Kristus, kunde icke frälsning ske, ty det är alltsammans gjort i vårt ställe, och den som tror på Kristus, icke blott frånräknas synderna och står utan skuld, utan han tillräknas Jesu fullkomliga natur och liv och betraktas, såsom hade han aldrig varit med synd befläckad eller haft med synden något att beställa, ja, såsom fullkomlig. "Den som icke visste av någon synd, honom har Gud för oss (i vårt ställe) gjort till synd, på det att vi i honom må bliva rättfärdighet från Gud" (2 Kor. 5: 21). Den troende är ock delaktig av gudomlig natur eller likbildad med Jesus till sinne- och hjärtelag. Synden vidlåder honom visserligen, emedan han först i döden och härliggörelsen fullständigt befrias från den syndiga natur, med vilken han är född, ett arv från Adam, men den nya livsprincipen, den ledande och bestämmande makten i hela hans väsen, är Jesu Ande, och genom Guds nåd besegras i tron det onda.

Jesu avlelse, födelse samt hela liv, och icke blott hans lidande och död, äro av försonande och ställföreträdande natur, vadan det icke går an att tala om att gudomsnaturen upptagit i gemenskap med sig människonaturen i något annat tidsmoment än i själva avlelsen, som i detta fall är övernaturlig. Den som skall, ren och rättfärdig, företräda oss, måste göra det på varje punkt utefter hela den linje, där vi framstå syndbesmittade, onda och fördärvade. Men den som på något enda område skall företräda oss syndare såsom återlösare och försona-re, måste vara mer än människa och ängel. Han måste, på samma gång han är sann människa, vara även sann Gud. Och då måste Jesu Kristi gudamänskliga person börja, där människan börjar. Att människan Jesus skulle på något sätt upptagit uti sig gudomen i ett mer utvecklat skede, ja, låt ock vara efter avlelsen före födelsen, innebär människonaturens självexistens i någon form oberoende av naturernas förening, vilket senare då borde leda till talet om att köttet blev Ord eller att människan blev Gud, uppenbarades i gudomsnatur, att mandomens hela fullhet bodde hos Jesus gudomligt. Skriftens talesätt är det motsatta.

490TREDJE KAPITLET

Jesus Kristus sann människa

"En ande (andeväsen) har icke kött och ben, såsom I sen mig hava— Jesus.

De fyra evangelierna, som beskriva vår Frälsare såsom historisk person, tillägga honom följande bestämningar:

Mänskligt väsen eller natur. Till människans väsen hör, att hon utgöres av själ och kropp. Kristus var ett sinnligt-förnuftigt väsen, en andekroppslig varelse, således en verklig, en sann människa. Han hade en "verklig, materiell kropp och en förnuftig själ". Det talas om ande (pneuma), själ (psuchä) och kropp (såma) hos honom. Mtt. 16: 38; 26: 26, 38; 27: 50; Mk. 2: 8; 14: 34; Lk. 2: 40; 10: 21; 22: 46; 24: 39; Jh. 11: 33, 38; 12: 27; 13: 11; 19: 30; Eb. 2: 14; 1 Pt. 3: 18.

Mänskliga titlar och namn. Såsom sådana kunna anföras: Timmermannen (Mk. 6: 3), Timmermanssonen (Mtt. 13: 55). Jesus (Je-sua, Josua, Jehosua), Immanuel (Mtt. 1: 23), Abrahams son (Mtt. 1: 1), Davids son (Mtt. 1: 1; 9: 27; 12: 23; 15: 22; 20: 30, 31; 21: 9, 15; Mk. 10: 47, 48; 12: 35; Lk. 18: 39; 20: 41), Josefs son (Lk. 2: 23; 4: 22; Jh. 1: 45; 6: 42), Marias son (Mk. 6: 3), Människans son (Mtt. 8: 20; 9: 6; 10: 23; 11: 19; 12: 8, 32, 40; 13: 37, 41; 16: 13, 27, 28; 17: 9, 12, 22; 18: 11; 19: 28; 20: 18, 28; 24: 27, 30, 37, 39, 44; 25: 13, 31; 26: 2, 24, 45, 64; Mk. 2: 10, 28; 8: 31, 38; 9: 9, 12, 31; 10: 33, 45; 13: 26; 14: 21, 41, 62; Lk. 5: 24; 6: 5, 22; 7: 34; 9: 22, 26, 44, 56, 58; 11: 30; 12: 8, 10, 40; 17: 24, 30; 18: 8, 31; 19: 10; 21: 27, 36; 22: 22, 48, 69; 24: 7; Jh. 1: 52;

4913: 13, 14; 5: 27; 6: 27, 58, 68; 8: 28; 12: 23; Ag. 2: 56; 7: 36; Ub. 1: 13), den andre Adam (1 Kor. 15: 45,

47), Man, Människa, Människan (Jh. 8: 40; Ag. 2: 22; Fil. 2: 7, 8; 1 Tm. 2: 5), den enda Människan (Rm. 5: 15; 1 Kor. 15: 21; Fl. 2: 7).

Mänskliga egenskaper (behov, förnimmelser, sinnesrörelser, känslor). Såsom behov av bön (Mtt. 14: 23; 26: 36; Mk. 6: 46; Jh. 6: 15; 11: 41, 42), behov av vila (Lk. 4: 2; 22: 44); glädje, sorg, deltagande ,medlidande, ängslan, bedrövelse (Mtt. 9: 26; 11: 25; 26: 37, 38; Mk. 10: 21; 13: 5; Lk. 10: 21; 22: 44; Jh. 11: 33, 35, 38; 12: 27; 13: 21; 19: 34; Eb. 5: 7), nitälskan (Mk. 3: 5; Jh. 2: 14—17), trötthet (Jh. 4: 6), sömn (Mtt. 8: 24, 25), hunger (Mtt. 4: 2), törst (Jh. 19: 28).

Mänskliga gärningar. Hit räknas: Vanligt kroppsarbete (Mk. 6: 3), fotvandringar och resor (Mtt. 4: 18, 23; 9: 35; 19: 1; 20: 17), undervisning och predikoverksamhet (Mtt. 4: 17), omvårdnad om de sjuka (Mtt. 9: 35) o. s. v.

Mänsklig utveckling och syndfrihet. Kristi liv var ett liv utan synd från krubban till korset. Han var född utan synd. Han var barn, yngling och man. Han utvecklades både intellektuellt och fysiskt. Js. 53: 9; Mtt. 1: 18, 25; 16: 21; 24: 36; Mk. 13: 32; Lk. Is 26—35; 2: 9, 40, 46, 49, 52; Jh. 8: 46; 14: 30; Rm. 8: 3; 2 Kor. 5: 21; Eb. 2: 18; 4: 15; 5: 8; 7: 26, 27; 8: 14; 9: 14; 19: 30; 1 Pt. Is 29; 2: 22, 23; 3: 18; 1 Jh. 3: 5, 7.

Detta kan sammanfattas närmare i några få punkter: 1. Jesus Kristus kallar sig själv och kallas av Johannes Dö paren, av Petrus och P.aulus "man99 (anär), ccmänniska" (anthråpos).

"Efter mig kommer en man, som är före mig." Jh. 1: 30. "Jesus från Nasaret, en man, som inför eder fick vittnesbörd av Gud" o. s. v. Ag. 2: 22.

'Ty Gud har fastställt en dag, då han skall döma världen med rätt-> färdighet, genom en man, som han har bestämt därtill." Ag. 17: 31.

"I stån efter att döda mig, en människa, som sagt eder sanningen." Jh. 8: 40.

"Så har ännu mycket mer Guds nåd och gåvan i och genom nåd — vilken, också den, är kommen genom en enda människa, Jesus Kristus — blivit på ett överflödande sätt de många beskärd." Rm. 5: 15.

"En enda är Gud, och en enda är medlare mellan Gud och människor: en människa, Kristus Jesus." 1 Tim. 2: 5.

4922. De grundbeståndsdelar, vilka konstituera människonaturen, själ och kropp, ande och materia, tillskrivas Jesus Kristus.

"En rik man från Arimatia, vid namn Josef, gick till Pilatus och utbad sig att få Jesu kropp (såma). Och Josef tog Jesu kropp och svepte den i en ren linneduk." Mtt. 27: 57, 59. "Men det var om sin kropps tempel, som han talade." Jh. 2: 21.

"Sen här mina händer och mina fötter, och sen, att det är jag själv; ja, tagen på mig och sen. En ande har ju icke kött och ben (sarkas kai ostea) , såsom I sen mig hava. Och när han hade sagt detta, visade han dem sina händer och sina fötter." Lk. 24: 39, 40.

"Min själ (psuchä) är djupt bedrövad, ända till döds." Mtt. 26:

38.

"Nu är min själ i ångest". Jh. 12: 27.

"Jesus upptändes i sin ande (pneuma) och blev upprörd". Jh. 11: 33. "När Jesus hade sagt detta, blev han upprörd i sin ande." Jh. 13: 21.

"Fader, i dina händer befaller jag min ande." Lk. 23: 46.

3. Intryck, känslor, krav och gärningar, såväl fysiska som andliga, vilka förekomma hos alla människor, äro desamma hos Jesus Kristus.,

"När han såg folkskarorna, ömkade han sig över dem, eftersom de voro så illa medfarna och uppgivna, 'lika får, som icke hava någon herde4". Mtt. 9: 36.

"Då såg han sig omkring på dem med vrede, bedrövad över deras hjärtans förstockelse." Mk. 3: 5.

"Då såg Jesus på honom och fick kärlek till honom." Mk. 10: 21.

"Och när han hade fastat i fyrtio dagar och fyrtio nätter, blev han omsider hungrig." Mtt. 4: 2.

"Jag törstar." Jh. 19: 28.

"Eftersom nu Jesus var trött av vandringen, satte han sig strax ned vid brunnen." Jh. 4: 6.

"Vågorna slogo in i båten, så att tåten redan begynte fyllas, men han själv låg i bakstammen och sov, lutad mot huvudgärden." Mk. 4: 37, 38.

"Och Jesus grät." Jh. 11: 34.

"Nu är min själ i ångest. Fader, fräls mig undan denna stund. Fader, förhärliga ditt namn." Jh. 12: 27, 28. "Han gick upp på berget för att vara allena och bedja." Mtt. 14: 23. "Han gick åstad

493upp på berget för att bedja; och han blev kvar över natten i bön till Gud," Lk. 6: 12.

"Med starkt rop och tårar frambar han, under sitt kötts dagar, böner och åkallan till den, som kunde frälsa honom från döden, och han blev bönhörd och tagen ur sin ångest." Eb. 5:7.

4. Utvecklingen av kropp och själ hos Jesus Kristus följer samma lagar, som gälla för människor i allmänhet.

Jesus, jungfrusonen, föreställes för oss allraförst som ett nyfött barn (Mtt. 2: 1; Lk. 2: 12). Han föddes i Betlehem i Judeen. Fyrtio dagar senare bäres barnet in i templet i Jerusalem, ett föremål för uppmärksamhet från Simeon och Hanna (Lk. 2: 22—36). Så komma långväga resenärer, ledda av en stjärna, till det "hus" i Betlehem, där Josef och Maria bodde, för att bringa det nyfödda barnet sin hyllning såsom den "nyfödde judakonungen", varefter inom kort uppbrott sker och det några månader gamla gossebarnet går i landsflykt (Lk. 2:1—14). Efter ett par, år är den heliga familjen på återväg från Egypten och bosätter sig i Nasaret i Galileen, varifrån de uppbrutit vid tiden för skattskrivningen (Mtt. 2: .19—23; Lk. 5: 4). Om Jesusbarnet vid denna ålder heter det: "Men barnet växte upp och blev allt starkare och uppfylldes av vishet, och Guds nåd var över honom" (Lk. 2: 40). Tio år förflyta, och vi höra ingenting om Jesus och familjen i Nasaret. Tolv år gammal gör han sällskap med upp till högtiden i Jerusalem. Barnét hade blivit en gosse, gossen yngling. Lukas säger om honom nu: "Jesus växte till i ålder och vishet och nåd inför Gud och människor" (Lk. 2: 52). Att "växa upp (auxano) kroppsligen i den späda barndomen är naturens självman-ta verk, om blott förutsättningarna äro givna, sund näring, frisk luft och god vård. Att "växa till" (prokopto) kan icke ske utan den tillväxandes egen omtanke, omsorg, strävan och bemödande. Barnet i krubban, i hemmet i Betlehem och i Jerusalems tempel kunde med sina ögon betrakta herdarna, de vise männen, Simeon och Hanna samt uppfånga ljudet av deras ord, men det var en omedveten varsebliv-ning; ingenting kunde förstås, intet i minnet förvaras. På vägen till Jerusalem och under vistelsen där gåvo såväl föremål som personer anledning till begrundning och slutledning. Allt klarställdes av medvetandet och förvarades i minnet. Själen, förståndet, hade följt utvecklingens lag, under det den fyllts med visdom eller kunskap, och Guds nåd eller nådefulla välbehag, hade haft ett sådant inflytande över

494gossen, att han nu kunde klart fatta sin ställning och kallelse i världen såsom Guds Son och var redobogen att med hela styrkan av sin eldiga själ hängiva sig åt sin himmelske Faders verk. På samma gång hade studiet av de heliga skrifterna, böneumgänget med Gud i hemmet och besöken i Nasarets synagoga, vistelsen i religionsskolan, fyllt honom med himmelsk visdom och Guds nåd till den grad, att han såsom Son stilla och ödmjukt underordnade sig Josefs och Marias vilja, återvändande med dem hem, varande dem underdånig, att ytterligare i 18 år genom arbete och id, genom djupare studium i de heliga skrifterna, genom förtroligt umgänge med Gud och trogen uppfyllelse av de husliga plikterna medverka till sin tillväxt både fysiskt och andligt ålder, vishet och nåd inför Gud och människor", tills han i sin mannaålders fullmognad skulle framträda såsom Messias och världens frälsare.

Med anledning av Lk. 2: 40, 52 yttrar Dr. W. Farrar: "Jesu utveckling var en verkligt mänsklig utveckling. Han

kom icke till världen utrustad med ett oändligt mått av vetande, utan, såsom Lukas säger, "han växte till i visdom." Han var icke iklädd en oändlig makt, utan fick erfara den mänskliga barnaålderns svagheter och ofullkomligheter. Han växte, såsom andra barn växa, fastan hans barndom var ren och utan synd — han växte "såsom om våren och såsom liljorna vid vattnen."*)

Dr. Farrar är av den tanken att Jesus såsom gosse lärt både att läsa och skriva i hemmet och att Josef varit hans lärare icke blott i fråga om timmermansyrket utan även i lagen och de övriga skrifterna. Han påstår ock, att Jesu "modersmål" var arameiska, att han var bekant med hebreiskan, fullt mäktig grekiskan, världsspråket på den tiden, och möjligen bekant med latinet, romarespråket. Meningen är naturligtvis att säga, att Jesus, såsom andra gossar och ynglingar, lärt de språk han kände och begagnade. Till sist heter det: "Vad än pilten Jesus må hava lärt i sin moders hus eller i skolan, det veta vi dock, att sin bästa lärdom hade han av den omedelbara insikt han ägde i sin himmelske Faders vilja. Den Guds röst, som talade med vår stamfader under paradisets palmer, när aftonen svalkades, talade —endast mycket tydligare — med honom, den andre Adam, i djupet av hans innersta* Han förnam denna röst i naturen, i livets skickelser, i ensamhetens stilla begrundan. Hela hans liv välvde sig omkring den-

*) F. W. Farrar. Jesu liv. Sid. 59.

495na enda tanke, som heter: Gud. Det ordet fann han skrivet i sitt eget innersta, i sitt livs vardagligaste erfarenheter, i solens strålar och i stjärnornas glans, ja, överallt läste han detta samma sin Faders namn. Den lugna, avskilda dalen med sina gröna fält och storartade omgivningar ägnade sig i hög grad för befordrandet av ett andligt umgänge med Gud, och vi veta, huru vår frälsare från snart sagt allt, vad där var att se, från snart sagt varje timad händelse— från de oskyldiga barnens lekar, från köpandet och säljandet på dess lilla torg, från dess friska källors ständigt flödande vatten, från dess på bergen växande liljors skönhet, från dess nakna korpungars hesa skriande i deras blåsiga näste — hämtade ämnen för sina lärorika liknelser och tal." (Sid. 100).

5. Jesus Kristus var i själsnöd, led kroppsliga marter och uppgav till sist anden i döden.

"Nu är min själ djupt bedrövad, ända till döds". Mtt. 26: 38. "Nu är min själ i ångest." Jh. 12: 27.

"Han begynte bäva och ängslas och föll ned på jorden och bad, att om möjligt vore, den stunden skulle bliva honom besparad." Mk.14: 33, 35. "Han hade kommit i svår ångest och bad allt ivrigare, och hans svett blev såsom blodsdroppar, som föllo på jorden." Lk. 22: 44. "Jesus ropade med hög röst: 'Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?' " Mk. 15: 34. "Jesus sade: 'Jag törstar'." Jh. 19: 28.

"Sedan böjde han ned huvudet och gav upp anden." Jh. 19: 30. "När krigsmännen kommo till Jesus och sågo honom redan vara död, slogo de icke sönder hans ben; men en av krigsmännen stack upp hans sida med ett spjut, och strax kom därifrån ut blod och vatten." Jh. 19:33, 34.

Attributen eller grundbestämningarna i människonaturen äro: andlighet (sedlig förnuftighet) och kroppslighet. Den kroppsliga eller fysiska tillvaron är från födelsen mycket begränsad, skör och svag. Den är underkastad naturutvecklingens lag och beroende av de allmänna villkoren för denna utveckling. Det lägst stående uttrycket för människans natur såsom intellektuell och moralisk är känslan och driften, som åtföljas av föreställningar och begär i olika former och kulminera i tankar eller begrepp och viljeyttringar eJler handlingar. Denna själslivets process utvecklar sig successivt. Det går från möjlighet till verklighet. Människosjälen är så inrättad, att förmågan till alla dessa olika livsyttringar ifrån början slumrar såsom ett frö i

496själen eller rättare är nedlagd där såsom en möjlighet för att med åren bliva verklighet. Såväl känsla, föreställningar och begrepp eller tankar som drifter, begär, vilja eller handlingar kunna vara sinnliga, materiella eller osinnliga, immateriella, förnuftiga, sedliga, religiösa. Innehållet i känslan, föreställningen och tanken, i driften, begäret och handlingen kan antingen vara något kroppsligt, materiellt eller något okroppsligt, andligt, förnuftigt, etiskt eller religiöst. Begreppet triangel är ett sinnligt eller materiellt begrepp, ty det är uppfattningen om en yta eller en utsträckning i rummet; gudsbegreppet, begreppet inspiration, nyfödelse, rättfärdiggörelse, dygd äro icke materiella, utan förnuftiga, sedliga, religiösa begrepp, ty de äro uppfattningar om okroppsliga,

osinnliga, eviga, andliga, etiska, religiösa verkligheter.

Jesus Kristus framstår såsom medveten och fri, självmedveten och självbestämmande. Han har mänskliga känslor, både sinnliga och förnuftiga, såsom trötthet (Mtt. 8: 24, 25; Lk. 4: 2; 22: 44; Jh. 4: 6), hunger, törst (Mtt. 4: 2; Jh. 19: 28), glädje, sorg, medlidande, ängslan, bedrövelse (Mtt. 9: 26; 11: 25, 26; 26: 37, 38; Mk. 10: 21; 22: 44; Jh. 11: 33, 35, 38; 12: 27; 13: 21; 19: 34; Eb. 5: 7), nitälskan,, kärlek, behov av bön (Mtt. 14: 23; 26: 26; Mk. 3: 5; 6: 46; Jh. 2: 14 —17; 6: 14; 11: 41, 42). Han hade föreställningar såsom andra människor. Han var en skarp iakttagare av alla yttre föremål, och de mest vardagliga företeelser undgingo icke hans uppmärksamhet. I sin undervisning förband han gudomliga och religiösa sanningar med tingen, som då fingo tjäna såsom bilder eller typer. Så t. ex. liknas gudsriket vid ett senapskorn, en pärla, en surdeg, en not o. s. v. Det han en gång sett eller på annat sätt iakttagit bevarade han i sitt medvetande. Vad han läst t. ex. hos Moses, i Psalmerna eller Profeterna kunde han med lätthet återgiva ur minnet. Hans fantasi, ledd och behärskad av förståndet och erfarenheten, var ständigt syseisatt med omformandet och rättandet av oriktiga åskådningar bland folket. Han använde skematiska eller generella bilder i sin undervisning, talande t. ex. om sin församling under bilden av en fästning i allmänhet, en borg, ett hus, en stad; om sitt rike och dess förmåner under bilden av ett bröllop, ett gästabud o. s. v. I sin behandling av andliga, religiösa och moraliska spörsmål ställer han sig mindre ofta på det abstrakta förståndets ståndpunkt, såsom då han säger: "Gud är ande." Det vanliga är, att han lär och undervisar från det konkreta eller bildliga förståndets ståndpunkt. Saken, ämnet, sanningen, läran gives under

497åskådningens form, klädd i bilder, lånade ur sinnevärlden, utan att innehållet avklädes sin sinnliga dräkt. Guds kärlek, som faktiskt är en etisk drift eller känsla, klädes i gåvans form. Guds godhet, omvårdnad, omsorg, kommer under fadershjärtats ömhet. Guds majestät och makt klädes i konungamyndighetens och härlighetens skrud. Himmelen eller Guds barns tillkommande salighet är ett hus eller härbärge med många rum; de fördömdas tillstånd är hades, en fästning, en stad, där Satan regerar, en nattsvart boning, där elden bränner, där gråt, jämmer och tandagnisslan härska o. s. v.

Hos honom finna vi driften, förnuftsinstinkten, begärförmågan och viljan. Han äter, dricker, vilar och sover. Han varkunnar sig över folket av medlidande med dem; han älskar och lyder sina föräldrar, emedan Gud bjöd så i lagen, emedan det var rätt, av kärlek till dem. Han underordnar sin vilja under Guds rådslut samt väljer fritt och av kärlek till Gud och människorna att utgiva sitt liv i döden till försoning.

Han är kontemp ler ande och producerande. Han finner sin förnöjelse i blommornas fägring och doft, i vågornas sång, samt uti bestigandet av bergshöjderna och uti det ostörda böneumgänget med Gud däruppe. Han njöt av att få lyssna till rabbinernas utläggning av skriften samt av att få göra och besvara frågor i religiösa och sedliga ämnen. Han följde med spänt intresse gåvornas nedläggande i offerkistan och beskådade med beundran templets arkitektur. Profeternas stora tankar och rika bilderspråk gåvo honom ämnen till ljuvliga betraktelser,. på samma gång han härifrån hämtade stoff till de tal, liknelser och förutsägelser, vilka till såväl innehåll som form äro verkliga original.

Från krubban i Betlehem till korset på Golgata möter oss i Jesus Kristus den sanna människan. Hans kropp är en människokropp, och anden, som bor i denna hydda av ler, är en människoande, förbunden med gudomen, en ande, präglad med de för människan egendomliga dragen och egenskaperna. Jesus var en verklig människa, ty det för människan kännetecknande, som just gör henne till människa, framstår klart och tydligt hos honom. Men han var en verklig människa på ett sätt, som ingen annan "människoson" varit, är eller kan bliva, han var en människa utan synd; han var född syndfri. "Det heliga, som varder fött" (Lk. 1: 35). Är det detta förhållande som gör, att han med förkärlek om sig själv använder titeln "människosonen," såsom vore han den ende? . Ja, det är han. Hans like till människa

498finnes icke. Än Adam då? Adam var skapad omedelbart av Gud, men aldrig "född", men Jesus var "född av en kvinna", en "jungfru", alldeles enastående i mänsklighetens historia. Och måste han icke vara utan synd för att vara en verklig människa enligt Guds människoideal? Eller hör synden till människans väsen? Är icke synden ett tillstånd i människonaturen, tillkommet genom överträdelsen i paradiset? Således icke en ursprunglig bestämning

till människonaturen. En människa enligt Guds idé, enligt urtypen, är en människa utan synd. Om Jesus var en verklig människa i ordets fulla och sanna mening, måste han vara syhdfri, född utan synd.

Om Jesu Kristi mänskliga fullkomlighet, sedliga renhet, rättfärdighet. helighet, syndfrihet, talas klart och tydligt i den heliga skrift. Profeten Jesaja talar om Herrens "tjänare", "telningen", den blivande Messias, och säger, att "han ingen orätt hade gjort, ej heller något svek fanns i hans mun", kallande honom "den rättfärdige99 (Jes. 53: 9, 11). Apostelen Petrus upptager profetens ord och talar till folket i Salomos pelargång: "I förnekaden honom, Guds tjänare Jesus, den helige och rättfärdige, livets furste dräpten I" (Ag. 3: 14, 15), och i det första brevet heter det: "Kristus hade ingen synd gjort, och intet svek fanns i hans mun" (1 Pt. 2: 22). Ananias' ord till Saulus påminna ock om profeten Jesaja: "Våra fäders Gud har utsett dig att känna hans vilja och till att se den Rättfärdige och höra ord ifrån hans mun" (Ag.22: 14).

"Kristus led rättfärdigt för orättfärdiga" (1 Pt. 3:18). "Vi hava en överstepræst, som varit frestad i allting, likasom vi, dock utan synd99 (Eb. 4: 15). "En sådan överstepræst hövdes oss också att hava, en som vore helig, oskyldig, obesmittad, skild från syndare och upphöjd över himmelen99 "Kristus uppenbarades för att han skulle borttaga synderna, och synd finnes icke i honom99 (1 Jh. 3: 5). "Den som icke visste av någon synd, honom har Gud för oss gjort till synd99 (2 Kor. 5: 21). "Skild från syndare", heter jdet. Varuti består "skillnaden" mellan Jesus Kristus och oss övriga människor? Jo, däruti, att då vi hava synd, han är "utan synd." Han har ingen syndig gärning gjort, (Pt. 2: 32) intet syndigt ord talat med sin mun (lPt. 2: 22), intet syndigt uppsåt haft i sitt hjärta (1 Pt. 2: 23) och ingen syndbesmittad natur att bekämpa (1 Jh. 3:5). Han var "utan synd" i yttre och inre mening, och han var fullt medveten om sin syndfrihet, såsom apostelen säger: "han visste icke av synd."

Att Jesus Kristus själv var fullt medveten om sin syndfrihet fram-

499går av hans egna ord. Hans fiender försökte på allt sätt att finna något giltigt skäl till anklagelse, men förgäves. Utmanande framträder han öppet inför dem, sägande: "Vilken av eder kan överbevisa mig om någon synd99 (peri hamartias) ? Jh. 8: 46. "Många goda gärningar, som komma från min Fader, har jag låtit eder se. För vilken av dessa gärningar är det, som I viljen stena mig?" (Jh. 10: 32). När Jesus omsider blivit gripen och en formlig anklagelse föredrogs emot honom, enligt vilken han skulle hava förbrutit sig både mot Moses' lag och den romerska överheten, så saknades vittnen. "Översteprästerna och det Stora rådet sökte efter något falskt vittnesbörd mot Jesus för att kunna döda honom, men fastän många falska vittnen trädde fram, funno de likväl intet" (Mtt. 26: 59,60). Detta yar inför översteprästen Kaifas såsom domare. När till sist två män trädde fram, sägande: "Denne har sagt: 'Jag kan bryta ned Guds tempel och på tre dagar bygga upp det igen'", så lade de i Jesu mun ord, som han aldrig talat. Det var en så grov och oblyg lögn, en sådan misstydning och förvrängning av vad Jesus sagt på tempelgården i Jerusalem tre år förut, att han ansåg det under sin värdighet att ens inlåta sig i svaromål med så fräcka lögnare (Mtt. 26: 60—63). Intet giltigt bevis kunde förebringas mot Jesus, och Kaifas i sin förbittring och otålighet måste tillgripa en annan utväg för att finna en grund för hans dödande (Mtt. 26: 63, 64). Han kunde icke "överbevisas om någon synd." Och Pilatus, som dömde honom till döden, visste och betygade gång på gång, att Jesus var oskyldig och ingen orätt gjort. "Han visste, att det var av avund, som man hade dragit Jesus inför rätta!' (Matt. 27: 18; Mk. 15: 10). Vid tre olika tillfällen trädde Pilatus fram inför de förbittrade judarna, högtidligen förklarande: "Jag finner intet brottsligt hos denne man" (Lk. 23: 4), "jag finner honom icke skyldig till något brott" (Jh. 18: 38). "I haven fört till mig denne och sagt (Lk. 23: 2), att han förleder folket; och jég har nu i eder'närvaro (Mtt. 27: 12—14) anställt rannsakning med honom, men icke funnit honom skyldig till något av det, som I anklagen honom för. Och ej heller Herodes har funnit honom skyldig; han har ju sänt honom tillbaka till oss. I sen alltså, att denne icke har gjort något, som förtjänar döden" (Lk. 23: 14, 15). Varje försök från Pilati sida att lägga Jesu oskuld i dagen (Lk. 23: 20—22) möttes av judarna med ropet: "Korsfäst, korsfäst honom!" Till sist började de att hota Pilatus (Jh. 19: 12, 13), och "då han såg, att han intet kunde uträtta, lät han hämta vatten och tvådde sina

500händer i folkets åsyn och sade : 4Jag är oskyldig till denne mans blod. I fån själva svara därför'" (Matt. 27: 24). "Befatta dig icke med denne rättfärdige man" ljöd hälsningen från Pilati hustru (Mtt. 27: 19). 66Oskyldigt

blod99 är det sista ord vi höra från förrädarens läppar (Mtt. 26: 4). "Denne man har intet ont)gjort99, betygar rövaren (Lk. 23: 41). "Verkligen en rättfärdig man, son av en gud", är den romerske överbefälhavarens intyg (Mtt. 27: 54; Lk. 23: 47).

Jesus Kristus var en bönens man. Han lärde sina lärjungar bedja, även om syndernas förlåtelse. Han lärde pånyttfödelse och predikade sinnesändring och tro till frälsning, men bad aldrig om förlåtelse för sig själv, talar aldrig om sig såsom pånyttfödd eller omvänd. Helt naturligt, ty han var icke en syndare. Han levde ett heligt liv, men icke ett helgelseliv, såsom de troende. Man kan icke tala om att återupprätta gudsbelätet hos honom, ty han var själv Guds avbild. Att ikläda sig den nya människan och avkläda sig den gamla är icke tillämpligt, ty han är själv den urbildliga typen för en ny människa i Pauli mening, och "den gamla människan" är ej till finnandes hos honom, ty han har en syndfri människonatur. Och huru skulle en med synd behäftad människoson kunna säga om sig själv: "Jag är världens ljus" (Jh. 8: 12; 12: 46), "vägen, sanningen och livet" (Jh. 14: 6); "jag har övervunnit världen" (Jh. 16: 33); "kommen till mig, I alla, som arbeten och ären betungade, så skall jag giva eder ro" (Mtt. 11: 28). "Denna världens furste kommer, i mig finnes intet, som hör honom till" (Jh. 14: 30). Kristus framstäl-les såsom frälsningens grund, såsom församlingens huvud och de troendes ideal eller mönsterbild. Pånyttfödelsens mål är helgelse, fullkomlighet; församlingen, uppbyggd på den "levande stenen" Jesus Kristus, är ämnad att vara ett "andligt hus" av levande stenar, ett "heligt folk". Det förutsätter en grund eller ett huvud utan synd, och en syndig människa såsom ideal är ett ofullkomligt sådant. Evangelium, kristendomen, har en historia som visar, vad Guds nåd förmår i den, som tror evangelium. Kristus är evangelii och kristendomens f personliga grund. En med synd behäftad person kunde aldrig frambringa sådana resultat, som kommit genom evangelium. Jesus säger själv, att han är det sanna vinträdet, i och från vilket grenarna hava sitt liv, näring och utveckling (Jh. 14: 1 f.). Såsom Adam är människosläktets naturliga rot eller stam, så är Jesus Kristus den nya mänsklighetens, de pånyttfödda människornas, andliga rot och stam. Denna rot måste vara "helig".

501Skulle den frågan göras — kanske knappt berättigad — om det varit möjligt för Jesus, då han var på jorden, frestad och prövad, att falla eller synda, så torde följande svar kunna givas: 1) Han kunde synda, om han velat synda; 2) han kunde icke vilja synda annat än genom ett personligt fall; 3) Kristus föll faktiskt aldrig i synd; 4) Kristus var både Gud och människa. Den gudomliga naturens vilja såsom den ledande kunde aldrig vare sig bifalla till eller göra synd.

"Det heliga (to hagion), som varder fött eller avlat skall kallas Guds Son." En avlelse utan synd! Maria, Nasarets jungfru, skulle enligt ängelens ord "bliva havande och föda en son." Detta var en överraskning för Maria. Hon var trolovad, men äkenskapets ingående och den äktenskapliga sammanlevnaden med Josef låg i framtiden. Hennes svar på ängelens hälsning (Lk. 1: 34) faller sig därför helt naturligt. Hon kunde ju icke i första hand tänka sig en övernaturlig avlelse. Hon tänkte på den avlelse, som sker "av blod, av köfts vilja, av mans vilja" (Jh. 1: 13). När Josef flera månader efteråt märkte den förändring, som inträffat med Maria, troende, att hon svikit i trohet mot honom, och ämnade draga sig varsamt tillbaka, säger en ängel till honom: "Josef, frukta icke att taga till dig Maria, din hustru, ty det, som är avlat i henne, är av den. Helige Ande" (Mtt. 1: 20), alldeles såsom Gabriel förklarat saken för Maria: "Den Helige Ande skall komma över dig, och den Högstes kraft skall överskygga dig." Ingen avlelse på naturlig väg. Havandeskapet blir följden av ett omedelbart, direkt ingripande av den gudomliga allmakten, av den tredje personen i gudomen, livets ande. Grundläggandet av fostret i Marias liv är ett underverk, omöjligt för oss att förklara, men därför varken oförklarligt eller oförnuftigt. I denna övernaturliga avlelse och i det särskilda skydd Maria under tiden åtnjöt under den allsmäktiges skugga ligger den första och förnämsta förklaringsgrunden till syndfriheten eller heligheten i Jesu mänskliga natur. Om Josef eller någon annah man varit Jesu fader, då hade han varit "avlad i synd och född av syndig säd" och följaktligen haft en syndig natur såsom arv. Detta är absolut oundvikligt. Därför ser man, hur grundligt * den påviska teologien tagit fel, då den vill förklara Jesu syndfrihet med läran om Marias syndfrihet. Hur kan hon, "avlad och född i synd," vara syndfri? Det vore ett underverk, som kommer rakt i strid med lagen för naturlig fortplantning, med historien och den dagliga erfarenheten och således icke alls ett underverk, utan en ren orimlighet.

502En annan förklaring till Jesu syndfrihet såsom foster, barn, yngling och man är att finna i föreningen mellan

gudomsnaturen och mandomsnaturen redan från det ögonblick, då den senare begynte att vara till i Marias liv. Vad Jesus såsom människa från början var, sedan blev, tänkte och gjorde, det var, blev, tänkte och gjorde han i förbindelse med gudomsnaturen. Jesus såsom person är eller handlar aldrig såsom blott människa, utan alltid såsom gudamänniska. Om Jesus vore till och verkade ena gången såsom blott människa, en annan gång såsom blott Gud, då bleve han två personer, två jag, och icke en person, ett jag. Något tillvarelsesätt, någon verksamhet för Jesus såsom människa, lösgjord från förbindelsen med Logos, kan icke tänkas, men då är ock lätt inse, vilken bakgrund människonaturen hade att falla tillbaka på för sin renhet och såsom skydd mot alla inflytelser av motsatt slag. Och om vi kunna tro bibeln alls, vad hindrar oss tro, att det var möjligt för Gud, att i Marias liv och av henne, en ren jungfru, låt vara en syndig människa, bereda människonaturen åt Messias, världens frälsare? Hade icke Gud "av intet" frambragt grundämnet till världen? Hade han icke av ett stycke jord eller materia format Adams kropp eller fysiska natur, "av intet" skapat Adams själ, av ett ben i Adams kropp skapat kvinnans kropp och hela kvinnan av Adam? Var efter allt icke Nasarets rena jungfru något för mer än "intet", för mer än ett sidorev eller ett stycke jord? Och blir icke ängelen i alla fall sannfärdig i sitt sista ord till Maria: "För Gud kan intet vara omöjligt"?

"Därför skall ock det heliga, som varder avlat, kallas Guds Son" (Lk. 1: 35). De gamle kallade Maria "Guds moder", men hon födde icke Gud. Hon födde icke heller en blott människa. "Du skall föda en son, och honom skall du giva namnet Jesus. Han skall bliva stor och kallas den Högstes Son, och Herren Gud skall giva honom hans fader Davids tron. Och han skall vara konung över Jakobs hus till evig tid, och på hans rike skall ingen ände vara" (Lk.'1: 31—33). Maria födde en son, som både till sin gudomliga och mänskliga natur i ordets fulla mening är och kan kallas "Guds Son", till sin mänskliga natur "det heliga", avlad och född "utan synd".

503FJÄRDE KAPITLET

Jesus Kristus sann Gud

"J Kristus bor gudomens hela fullhet lekamligen" —Paulus.

Läran om Kristi gudom är behandlad å sidorna 207-211. Såsom tillägg vilja vi i detta sammanhang endast anföra Jesu eget medvetande och uppfattning om sig själv såsom Guds Son.

Redan vid 12 års ålder visste han, att han var Guds Son i en särskild mening (Lk. 2: 49). Något över 18 år senare vid den första påsken i Jerusalem uppträder han på tempelgården, kallande templet "sin Faders hus" (Jh. 2: 16). I sitt samtal med Nikodemus vid samma tid påstår han sig hava "nedstigit" från himmelen, kallande sig "Guds Son", "Guds enfödde Son" (Jh. 3: 13—18). Längre fram, under verksamheten i Galileen, heter det: "Jag har kommit ned ifrån himmelen, icke för att göra min vilja, utan för att göra dens vilja, som har sänt mig. — Ja, detta är min Faders vilja" o. s. v. — "Vad skolen I säga, om I fån se Människosonen uppstiga dit, där han förut var?" (Jh. 6: 38, 62). Vid besöket i Jerusalem vid andra påsken sade Jesus till judarna: "Min Fader verkar ännu alltjämt; så verkar ock jag. — Sannerligen, sannerligen säger jag eder: Sonen kan icke göra något av sig själv, utan han gör allenast, vad han ser Fadern göra; ty vad han gör, det gör likaledes ock Sonen. Ty Fadern älskar Sonen och låter honom se allt vad han själv gör; och större gärningar, än dessa äro, skall han låta honom se, så att I skolen förundra eder. Ty såsom Fadern uppväcker de döda och gör dem levande, så gör ock Sonen levande, vilka han vill. Icke heller dömer Fadern någon, utan

505all dom har han överlåtit åt Sonen, för att alla skola ära Sonen, såsom de ära Fadern. Den som icke ärar Sonen, han ärar icke heller Fadern, som har sänt honom. — Sannerligen säger jag eder: Den stund kommer, ja, den är redan inne, då de döda skola höra Guds Sons röst, och de, som höra den, skola bliva levande. Ty såsom Fadern har liv i sig själv, så har han ock givit åt Sonen att hava liv i sig själv. Och han har givit honom makt att hålla dom, eftersom han är Människoson" (Jh. 5: 17—27).

Tydligare kunde Jesus knappast tala varken om sin mandom eller gudom, om Faderns och Sonens väsensenhet och jämlikhet, om personåtskillnaden dem emellan, om sin ställning såsom Guds Son i en alldeles särskild mening, om Faderns och Sones enhet i plan och verksamhet. Och hur uppfattade judarna och rådsherrarna i

Jerusalem hans tal? Såsom en öppen och otvetydig förklaring om sin egen gudom, att han var Guds Son, jämlik med Gud. Det heter nämligen: "Och därför stodo judarna ännu mer efter att döda honom, eftersom han icke allenast ville göra sabbaten om intet, utan ock kallade Gud sin Fader och gjorde sig själv lik Gud" (Jh. 5: 18). Så djupt intryck hade detta tal gjort på dem, att när Jesus ett år och åtta månader senare infann sig i Jerusalem vid tempelinvigningens högtid och i Salomos pelargång i helgedomen åter talade om sitt förhållande till Fadern, att de voro "ett" (Jh. 10: 29, 30), så togo judarna upp stenar för att stena honom. På tillfrågan om anledningen till deras handlingssätt svara de: "Det är icke för någon god gärnings skull, som vi vilja stena dig, utan därför, att du hädar och gör dig själv till Gud, du, som är en människa" (Jh. 10: 33). Härpå svarar Jesus: "Om Gud nu har kallat för gudar (Ps. 82: 6) dem, som Guds ord kom till — och skriften kan ju icke bliva om intet — huru kunnen då I, på den grund, att jag har sagt mig vara Guds Son, anklaga mig för hädelse, mig, som Fadern har helgat och sänt i världen?" (Jh. 10: 35, 36). Två månader tidigare hade Jesus vid lövhyddohögtiden sagt till judarna i Jerusalem: "Sannerligen, sannerligen säger jag eder: Förrän Abraham blev till (föddes), är (existerar) jag" (Jh. 8: 58). Vid samma tillfälle fällde han ock följande yttranden:- "I ären här-nedifrån, jag är ovanifrån; I ären av denna världen, jag är icke av denna världen. — Vore Gud eder fader, så älskaden IJu mig, ty från Gud har jag utgått, och från honom är jag kommen. Ja, jag har icke kommit av mig själv, utan det är han, som har sänt mig. — Om jag själv ville skaffa mig ära, så vore min ära intet; men det är min Fa-

506der, som förlänar mig ära, han, som I sägen vara eder Gud" (Jh. 8: 23,42,54).

Jesus talar om sin "ära", att Fadern förlänar honom ära. Förut har han sagt, att Fadern överlåtit all dom åt Sonen, för att alla skola ära Sonen, såsom de ära Fadern; att den som, icke ärar Sonen, han ärar icke heller Fadern. I sin överstepresterliga förbön talar han om den ära eller härlighet, som han Jiaft hos Fadern, "förrän världen var till" (Jh. 17: 5), och säger i sammanhang därmed: "Helige Fader, bevara dem i ditt namn — det som du har förtrott åt mig — för att de må vara ett, likasom vi äro ett. — Jag beder, att de alla må vara ett, och att, såsom du, Fader, är i mig, och jag är i dig, också de må vara i oss, för att världen skall tro, att du har sänt mig. Och den härlighet, som du har givit åt mig, den har jag givit åt dem, för att de skola vara ett, såsom vi äro ett — jag i dem och du i mig — ja, för att de skola vara fullkomligt förenade till ett, så att världen kan förstå, att du sänt mig, och att du har älskat dem, såsom du har älskat mig, ty du har älskat mig före världens begynnelse" (Jh. 17: 11, 21— 24).

Aftonen före sin död säger Jesus till Filippus såsom svar på dennes begäran: 'Låt oss se Fadern, så hava vi nog': "Så lång tid har jag varit hos eder, och du har icke lärt känna mig, Filippus? Den som har sett mig, han har sett Fadern. Huru kan du då säga: 'Låt oss se Fadern'? Tror du icke, att jag är i Fadern, och att Fadern är i mig? De ord jag talar till eder, talar jag icke av mig själv. Och gärningarna, dem gör Fadern, som bor i mig; de äro hans verk. Tron mig: jag är i Fadern och Fadern i mig. Varom icke, så tron för själva gärningarnas skull" (Jh. 14: 8—11). Vid samma tillfälle heter det till Judas Taddeus: "Om någon älskar mig, så håller han mitt ord; och min Fader skall älska honom; och vi (min Fader och jag) skola komma till honom och taga vår boning hos honom" (Jh. 14: 22, 23).

Tre dagar före sin död ställer Jesus i helgedomen i Jerusalem en fråga till fariseerna och de skriftlärde, så lydande: "Vad synes eder om Messias, vems son är han?" De svarade honom: "Davids". Då sade han till dem: "Huru kan då David, genom andeingivelse, kalla honom 'herre'? Han säger ju: 'Herren sade till min herre: Sätt dig på min högra sida, till dess jag har lagt dina fiender under dina fötter.' Om nu David kallar honom 'herre', huru kan man då vara hans son?" (Mtt. 22: 41—45; Mk. 12: 35—37; Lk. 10: 41— 45).

På morgonen före korsfästelsen stod Jesus till rätta inför överste-

507presten och Stora rådet, den kyrkliga domstolen i Jerusalem. Det var här hans öde skulle avgöras och beseglas. Överstepresten sade till honom: "Jag besvär dig vid den levande Guden, att du säger oss, om du är Messias, Guds Son", eller, såsom det heter hos Markus i en direkt fråga: "Är du Messias, den Högtlovades Son?" På denna fråga svarar Jesus: "Jag är det99, varpå han tillägger: "Härefter skolen I få se Människosonen sitta på den gudomliga Maktens högra sida och komma på himmelens skyar." Vilken öppen, fri och härlig bekännelse inför den domstol, som dömde honom till döden! "Jag är Guds Son, den Högtlovades Son", äro Jesus egna ord

samma dag han fördes bort att korsfästas (Mtt. 26: 63, 64; Mk. 14: 61, 62; Lk. 22: 67—69).

I fråga om Kristi person är klart, att vad han lär om sig själv är av allra största vikt och betydelse, och han lär, såsom vi sett, att han är Människosonen, Messias, Guds Son, till personen skild från Fadern, till väsen eller natur ett med Fadern, jämlik med honom, medveten om sin tillvaro före Abrahams födelse, delaktig i Faderns ära och härlighet samt föremål för hans kärlek före världens begynnelse, ett med honom i haijs uppsåt eller plan med världen och människan och i verksamheten för planens förverkligande.

Jesu plan är för stor att vara en blott människas, och dess genomförande eller förverkligande övergår mänskliga krafter och tillgångar. Han kom för att på jorden upprätta ett rike eller konungavälde^ som av ingen makt skulle kunna krossas ellier besegras. Icke en gång hades eller helvetet skulle kunna få makt över det. En nyskapelse skulle tima, en ny tingens ordning komma med Kristus. Vad Nebukadnesar sett i drömmen och Daniel skådat i sina syner skulle bliva en verklighet vid tiden för de fyra stora världsrikenas slut. Matteus talar 32 gr. om "himlarnas rike" och 5 gr. om "Guds rike." Markus begagnar uttrycket "Guds rike" 15 gr., Lukas 33 gr., Johannes 2 gr. och Apostlagärningarna 7 gr. Matteus använder uttrycket "Faderns rike" 2 gr., och Jesus talar till Pilatus i samma ämne och kallar det "mitt rike". Vare sig Jesus säger "mitt rike", "min Faders rike", "Guds rike", "himlarnas rike" eller "min församling", så avser han därmed den nytestamentliga nådeshushållningen, vars införande, natur och utveckling han tecknat i sina träffande, oförlikneliga liknelser. Det är icke en människas plan. Dess genomförande övergår varje blott mänsklig förmåga. Planen är gudomlig; dess förverkligande är en gudomlig handling eller verksamhet.

508/

FEMTEKAPITLET

Två naturer i en person

66Från fäderna (Abraham, David) är Kristus kommen efter köttet (till sin mänskliga natur), han som är över allting Gud, högtlovad i evighet, amen99. — Paulus.

Skriften lär, såsom vi visat, att Jesus Kristus är sann människa och sann Gud. Skriften lär ock på samma gång lika klart och tydligt, att Jesus Kristus i sin person, som är en enda, förenar den gudomliga och den mänskliga naturen (Jh. 1: 14; Kl. 2: 9; 1 Tm. 3: 16), vilket framgår bland annat av de namn skriften tilldelar honom, av vilka några äro tillämpliga endast på den gudomliga naturen, ss. Gud, Guds Son, Ordet; andra endast på den mänskliga, ss. Människan, Människans son, Timmermanssonen, och åter andra på den av båda naturerna förenade personen, såsom Kristus, Immanuel, Konung, Herre.

Föreningen av Kristi gudomliga och mänskliga natur, till vilken man sökt ett motstycke i föreningen mellan anden och kroppen hos människan, är en outransaklig hemlighet. Dess möjlighet anses dock ligga i människans medskapade likhet med Gud, i det naturliga gudabelätet hos människan. Blott med ett förnuftigt väsen kunde Guds Son förena sig till en person.

Enheten av de båda naturerna framgår vidare av följande förhållanden. Kristus talar alltid om sig själv i ental (jag, mig, mina). Bibelns författare använda aldrig flertalsformen om honom (vi, oss, våra). Såväl gudomliga som mänskliga egenskaper och handlingar^ tillskrivas den ene ende Kristus.

509"Eftersom nu Jesus var trött av vandringen, satte han sig strax ned vid brunnen". Jh. 4:6.

"När Jesus nu såg folket, gick han upp på berget". Mtt. 5:1.

"Jesus sade till dem: 'Förrän Abraham blev till, är jag'." Jh. 8: 58.

"Och Herren sade: 'Unge man, jag säger dig: 'Stå upp'." Lk. 7: 14.

Gudomliga handlingar och egenskaper tillskrivas Kristus såsom människa.

"Men för att I skolen veta, att Människosonen har makt på jorden att förlåta synder, så säger jag dig (och härmed vände han sig till den lame): 'Stå upp, tag din säng och gå hem'." Lk. 5:24.

"Människosonen har kommit för att uppsöka och frälsa det som var förlorat". Lk. 19:10.

"Fadern har givit Sonen makt att hålla dom, eftersom han är Människoson". Jh. 5:27.

"Ingen har stigit upp till himmelen, utom den som steg ned från himmelen, Människosonen, som var i himmelen". Jh. 3:13.

"Vad skolen I då säga, om I fån se Människosonen uppstiga dit, där han förut var?" Jh. 6:62.

Mänskliga egenskaper och handlingar tillskrivas Jesus Kristus såsom Guds Son.

"Guds Son är såsom människa i köttet född av Davids säd". — Rm. 1:3.

"Guds Son har utfört en rening från synderna". Eb. 1:3.

"Guds son har utgivit sig själv för mig". Gal. 2:20.

"Guds Sons blod renar oss från all synd". 1 Jh. 1:7.

"Och just därför uppenbarades Guds Son, att han skulle göra om intet djävulens gärningar". 1 Jh. 3:8.

"Gud har vunnit församlingen med sitt eget blod". Ag. 20:28.

En enda och samma person talar och omtalas över allt i nya testamentet. Samma person säger: "Jag och Fadern äro ett", och "min Fader är större än jag". "Om möjligt är, gånge denna kalk ifrån mig", och "mig är given all makt i himmelen och på jorden". "Min Gud, min Gud, varför har ,du övergivit mig?" och "Fader, förklara mig med den härlighet, som jag hade hös dig, förr än världen var!" I besittning av en mänsklig kropp, kunde han säga: "Jag törstar". Utrustad med en mänsklig själ, kunde han utbrista: "Jag är bedrö-vad". Egande gudomlig natur, kunde han försäkra: "Den som sett mig, han har sett Fadern".

510Man har begagnat olika bilder att belysa föreningen mellan de båda naturerna och funnit ett likhetsförhållande t. ex. uti föreningen och på samma gång åtskillnaden mellan själ och kropp hos människan, mellan det rödglödgade järnet och värmet, mellan Kristus och den troende, mellan Fadern och Sonen. Dessa bilder äro dock mer eller mindre haltande. Kropp och själ utgöra icke två skilda naturer, utan bilda tillsammans en natur. Värmet eller hettan är ingen självständig substans, utan blott en bestämning hos järnbiten. Varken den troende och Kristus eller Fadern och Sonen bilda blott en enda person.

Föreningen mellan naturerna gör det till en nödvändighet, att den ena naturen utövar något inflytande på den andra, att de ömsesidigt affektera varandra, såsom händelsen är mellan själen och kroppen hos oss, ehuru den ena aldrig kan bliva eller övergå till den andra. Den gudomliga naturens egenskaper meddelas åt den mänskliga utan att uppgå i dess väsen, så att Kristus även på jorden hade makt att vara, veta och handla såsom Gud. Att denna förmåga var dold eller blott sällan framskymtade, berodde på det självvalda tillstånd av förnedring eller utblottning, i vilket gudamänniskan inträtt.

Föreningen mellan naturerna var så beskaffad, att ehuru den gu-gomliga naturen såsom sådan var främmande för inskränkning i vetande, för svaghet, frestelse, lidande och död, så kunde den ena enda personen Jesus Kristus underkastas dessa förhållanden på grund av föreningen hos honom mellan den gudomliga och mänskliga naturen. Frälsaren såsom människa kan vara i besittning av gudomliga egenskaper, emedan han har en gudomlig natur; på samma sätt kan Frälsaren såsom Gud begränsas till sitt vetande på människosätt eller underkastas lidandet, emedan han har en mänsklig natur. Föreningen mellan kroppen och själen kan belysa detta. Genom förbindelsen med kroppen lider själen kval, som den icke skulle förnimma, skild från kroppen. På samma sätt kunde gudamänniskan, fastän oemottaglig för smärta till sin gudomliga natur, genom föreningen med mandomen komma att uthärda outsägliga lidanden.

De båda naturernas förening i Jesu Kristi person var en ren nödvändighet. Hans tvåfaldiga natur ställer honom i direkt förbindelse med de båda parter, som i och genom försoningsverket skulle förlikas. Han är å ena sidan jämlik med Gud och å andra sidan människans broder (Fil. 2: 6; Eb. 2: 17; 4: 15, 16). Såsom människa kan han åstadkomma försoning för människan; såsom Gud kan han förläna

511försoningen ett oändligt värde, medan hans gudom och mandom i förening bilda ett mäktigt inflytande att vinna överträdarnas hjärtan och bringa dem under kärlekens herravälde (1 Tim. 2: 5; Eb. 7: 25),

Föreningen mellan gudomen och mandomen i Jesu Kristi person är oupplöslig och evig. Såsom Logos eller Ordet steg han ned ifrån himmelen, såsom gudamänniska eller Människoson steg han upp dit, varifrån han nedstigit. Den andre personen i gudomen har genom människoblivandet på ett verkligt sätt iklätt sig människonaturen. I himmelsfärden har den förklarade mänskligheten i gudamänniskans person bestigit världsalltets tron. Samma gudamänsklige Frälsare är ock personligen och genom sin ande allestädes närvarande för att leda och betrygga framgången av sitt rike (Mtt. 28:20).

Man har ansett, och det icke utan skäl, att läran om de båda naturerna i Jesu Kristi person är en av troslärans hårdaste knutar, om icke rent av den hårdaste. Huru man under de århundraden, som följde omedelbart på apostlarnas verksamhetstid, och även sedan, arbetat på lösningen av problemet om Jesu Kristi gudamänskliga person, skola vi i ett kommande kapitel söka något närmare beröra.

Innan vi lämna frågan om Kristi person, torde vara lämpligt att ägna någon uppmärksamhet åt det spörsmål vi blott flyktigt berörde, möjligheten eller omöjligheten för Jesus Kristus att synda, då han var i köttet.

Att vår Frälsare frestades till synd, det veta vi. "Han blev av Anden förd upp i öknen, för att han skulle frestas av djävulen" (Mtt. 4: 1). Att djävulen icke frestar, såsom Gud gör, det vill säga, prövar, sätter på prov, för att stadfästa i det goda, är klart såväl från vår egen erfarenhet som från skriften. Djävulens frestelse är en lockelse, en förförelse till ont, till synd. Kristus blev hårt frestad eller ansatt på detta sätt, men bevisar det möjligheten att falla? Utgången talar för motsatsen. Angreppet på en fästning är intet bevis för dess in-taglighet.

Kristi frestelser voro syndfria och i så fall olika de flesta våra eller åtminstone en viss klass av våra. "Vi hava en översteprest, som har varit frestad i allting, likasom vi, dock utan synd" (Eb. 4:15). Våra frestelser till synd äro i de flesta fall inre, det vill säga, de hava sin rot eller upprinnelse i syndiga lustar och begär, i vår onda, av synden fördärvade natur. "Närhälst någon frestas, så är det av sin egen begärelse (epithumia), som han dragés och lockas" (Jk. 1:14). Jesus, vars mänskliga natur var ren, helig och syndfri, kunde icke

512frestas inifrån, utan endast utifrån, men den utifrån kommande lockelsen hade ingen anknytningspunkt uti en syndig vilja eller uti sinnliga, köttsliga begär samt bekämpades och tillbakavisades med segrande kraft.

Om det bleve ifrågasatt, huruvida Kristi gudomliga natur såsom sådan frestades, då vore saken med ens avgjord. Gud icke allenast icke frestar (lockar) någon till synd, "Gud kan icke frestas av något ont" (kakon). Jh. 1: 13. Inom hela den skapade eller ändliga världen är frestelse till ont en möjlighet, ty det ändliga är det begränsade eller ofullkomliga, och vi finna av berättelsen om ursynden eller syndafallet, att frestelsen gick ut på att förespegla något högre, bättre och fullkomligare, en större frihet, och makt, en frihet och makt, som icke ingick i den frestades bestämmelse eller ändamål. Själva denna tanke är rent omöjlig hos Gud, som evigt är den oändligt fullkomlige, den ende absolute. Där kan således icke bliva eller givas något att eftersträva. Med hänsyn till Återlösarens frestelser säges det, att han, den gudamänskliga personen, icke vare sig hans gudomliga eller mänskliga natur såsom sådan, frestades eller lockades till synd. Detta säges om gudamänniskan i förnedringen, då Logos ingått förening med människonaturen för att vara till och verka på människosätt i en syndfull värld. Gudamänniskan var sålunda en ren verklighet, en historisk personlighet, i sinnevärlden. Att under sådana omständigheter vara underkastad frestelse är helt naturligt. Det är så mycket naturligare, som denna gudamänniska, själv helig och syndfri, var kommen för att utplåna synden och krossa syndens upphov, djävulen. Det enda, som kunde omintetgöra denna gudomliga plan, var att förmå denne frälsare från synd att själv synda. Därför måste anfallen på honom bliva fruktansvärda, långvariga och ihärdiga. Att den mänskliga naturen helst skulle lämpa sig såsom det medel, genom vilket syndiga tankar och begär skulle framkallas i gudamänniskans förnuft och vilja, är helt naturligt, ty icke kunde ens en ofullkomlig, än mindre en oren, syndig, tanke eller känsla bibringas gudamänniskan genom den gudomliga naturen. Såsom hos oss syndiga tankar och onda lustar väckas i vår förnuftiga själ, som är vår högre natur, genom kroppsliga eller sinnliga retelser, vår lägre natur, så gjordes

försöket att förmedels den mänskliga naturens berättigade krav eller oskyldiga svaghet bestorma den gudomliga naturen och på så sätt framkalla gudamänniskans fall. Men vilken skillnad! Hos oss äro såväl kropp som själ orena, syndiga, fördärvade. Hos Jesus var en

513syndfri och helig människonatur förenad med gudomen. Om ock människonaturen, ehuru ren och helig, såsom sådan naturligen kunde frestas, var det därmed ovillkorligen sagt, att den skulle duka under eller att den ens kunde falla? Hava alla änglar "övergivit sin boning?" Ingalunda. Hava de alla prövats? Helt visst. Således kan möjligheten av ett prov stå tillsammans med möjligheten att icke synda. En frestelse kan totalt misslyckas och möta en bergfast vilja, som ej kan besegras, och möjlighet att frestas kan stå tillsammans med möjlighet att icke falla. Därpå äro såväl de goda änglarna som Josefs och andras historia ett bevis. Det är tydligt, att i dessa och dylika fall en faktor måste medräknas, som heter Guds särskilda nådegåva eller kraft, som gör det eljes möjliga omöjligt. Jesus Kristus var visserligen en sann och syndfri människa, såsom Adam vid skapelsen, men han sättes dock vida över Adam. Aposteln Paulus säger: "Den första människan, Adam, blev en levande varelse med själ; den siste Adam åter blev en levandegörande ande" (1 Kor. 15: 45). Adam var visserligen både odödlig och helig, men källan till både hans liv och helighet låg utom honom själv. Icke så med Kristus. Han blev en "levandegörande ande". Nu säga vi, att Adam kunde både synda och icke synda; det var möjligt för honom att bestå och möjligt att falla för frestelsen. Var Jesus Kristus i alldeles samma belägenhet som Adam, var han en varelse fullkomligt lik Adam? Adam var en ren och fullkomlig människa, en enhet av själ och kropp, men Jesus Kristus var icke blott en syndfri människa, enheten av själ och kropp, utan Gud och människa i en person, en gudamänsklig person. Blir det icke en skillnad, och har det ingenting att betyda, när det gäller möjligheten eller icke-möjligheten för Jesus Kristus att vika för frestelsen till synd?

Så klart det än må vara, att vår frälsare, såsom under sitt jordeliv tillhörande sinnesvärlden eller det ändliga, skulle vara underkastad frestelsen; så tydligt givet det än må anses, att för Jesu Kristi mänskliga natur såsom sådan förelåg lika stor möjlighet till fall som för Adam i paradiset eller för de änglar som föllo, lika omöjligt synes oss ett dylikt fall vara vid tanken på att Jesus Kristus var ett guda-mänskligt väsen, som kommit i världen med den enda uppgiften att återlösa ett fallet släkte och från Satans, syndens och helvetets makt frigöra Guds utkorade.

Om Kristus fallit för djävulens frestelser, om han syndat, kunde han då hava återlöst världen? Omöjligt. Vem hade sänt honom i

514världen såsom försonare? Gud. Om Jesu ståndaktighet och syndfrihet voro villkoret för återlösningens genomförande och Gud givit honom åt världen till en försonare, var finnes då rum för möjligheten till fall? Var? Om Gud är Gud, så kan det icke finnas rum för en sådan möjlighet. Frestelsens möjlighet och nödvändighet äro givna. Ett. fall för frestelsen är lika omöjligt som otänkbart hos Jesus Kristus.

Och om, såsom vi sagt, den starkare naturen är den svagares grund och uppbär den svagare, varför icke i frelstelsens stunder och just då? Om, såsom vi framhållit, det är två naturer i Jesu Kristi person, då måste ock där vara två viljor, en gudomlig och en mänsklig, ehuru harmoniskt förenade i den enda gudamänskliga personens jag. Och är icke den gudomliga naturens vilja fullkomligare och mäktigare än den mänskliga naturens, ehuru även hon är syndfri? Och äro icke de båda viljorna i full harmoni? Är det icke den gudomliga naturens vilja, som är ledande och bestämmande för den mänskliga naturens? Är icke den mänskliga viljan hos Jesus fritt, men fullkomligt underordnad den gudomliga? Om så är, så må det väl frågas, om någon för ett enda ögonblick kan tänka eller tro, att en gudomlig vilja kan samtycka till att göra synd. Kan Gud vilja göra det som är syndigt eller orätt? Är han icke mäktig i varje ögonblick att besegra och underkuva det onda, när han det vill?

Kristus kunde till sin gudomliga natur samtycka till och deltaga uti lidande, ångest, umbäranden, inskränkning till tid och rum, de mänskliga naturkravens begränsningar, det mänskliga vetandets ändlighet eller ofullkomlighet, ty det är intet orätt eller omoraliskt uti att lida, dö, hungra, törsta, tröttna eller sova; det är icke synd för en ändlig varelse att icke vara allvetande, men att vika för frestelsen till synd eller göra det onda, det är synd och därtill kan i evighet aldrig en gudomlig vilja samtycka. Kristus kunde helt enkelt icke vilja det onda,

och mot detta hälleberg studsade helvetets alla anfall tillbaka. För honom att falla för frestelsen eller synda var en ren omöjlighet, såvida han var Gud och människa i en person.

Synden står lika mycket i strid med en ren och ofördärvad människonatur, som med Guds egen. Men då vi sett, att skapade naturer, såväl änglars som människors, dukat under i prövningar och frestelser, utan att de behövt göra det, så uppstår den tanken, att det möjligen kunnat gå så även med Jesus Kristus. Utgången har bevisat halten av ett dylikt antagande. Ingen har varit så frestad som Jesus.

515Dock kunde han säga: "Denna världens furste kommer. I mig finnes intet, som hör honom till" (Jh. 14: 30). Om Jesus dukat under för djävulen och synden, då hade Guds plan omintetgjorts, Gud begått ett misstag och hans tron blivit störtad. Själva substansen i Kristi vilja var icke blott renheten och heligheten hos ett syndfritt mänskligt väsen, utan, såsom Dr. Shedd träffande säger, "den allsmäktiga och oföränderliga heligheten hos Logos i hans person". Om omöjligheten till fall för de utvalda änglarna och de återlösta helgonen i härligheten grundar sig på Guds särskilda nåd och Kristi makt att frälsa, så låg denna omöjlighet hos Jesus Kristus själv uti hans underbara person. Han kunde frestas till synd, emedan han hade en mänsklig natur, men han kunde icke falla eller synda, emedan han var Gud och människa i en person.

516SJÄTTE KAPITLET

Jesu Kristi tvåfaldiga tillstånd

"Men honom, som en liten tid blivit gjord 'ringare än änglarna\ honom, Jesus, se vi för vårt dödslidandes skull hava blivit krönt med härlighet och ära".

Strängt taget kunde man tala om ett trefaldigt tillstånd, förut-tillvarons, förnedringens och upphöjelsens.

Att Ordet eller Sonen, den andra personen i gudomen, icke var overksam i förhållande till världen och människorna före mandoms-anammelsen framgår tydligt av skriften. Världsskapelsen, således även människans skapelse, och uppehålleisen eller försynen tillskrivas Sonen. "Genom Ordet har allt blivit till, och utan det har intet blivit till, som är till" (Jh.l:3). "I världen var han, och genom honom hade världen blivit till" (Jh. 1:10). "Ty i honom skapades allt i himmelen och på jorden, synligt såväl som osynligt, både tronänglar och herrar och furstar och väldigheter i andevärlden. Alltsammans har blivit skapat genom honom och till honom. Ja, han är till före allt annat, och alltsamman äger bestånd i honom" (Kol. 1:16,17). "Om Sonen säger Gud: 'Gud, din tron förbliver alltid och evinnerligen. Du, Herre, lade i begynnelsen jordens grund, och himlarna äro dina händers verk' " (Eb. 1: 8,10). "Gud har nu, på det yttersta av denna tid, talat till oss genom sin Son, genom vilken han ock har skapat världen, och vilken med sin makts ord bär allt" (Eb. 1: 2, 3). Att "bära", säger Calvin, "är att göra så, att allt förbliver,

517såsom det är, ty han vet väl, att allting skulle ögonblickligen sönderfalla i bitar, om han icke med sin makt uppehölle det".

När det i.Jh. 1:4,5,9 heter: "I det (Ordet) var liv, och livet var människornas ljus. Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har icke fått makt därmed. Det sanna ljuset, det som lyser över alla människor, skulle nu komma i världen", så har man förstått det så, att alla sanningsstrålar, som frambrutit genom mörkret under de gångna seklerna före Kristi ankomst i köttet, såväl inom naturens som andens värld, äro ifrån honom, den bakom molnen dolda solen, vilken genom en "soluppgång ifrån höjden" fyller hela världen med ljus. De sanningsfrön sålunda, som vi finna här och där kringströdda uti de hedniska mytologierna, i de hedniska religions- och sedelärarnas, i filosofernas tankar, äro ett utsäde av Logos i föruttillvaron. Och om vi tänka på Guds egendomsfolk, de ofta förekommande teofani-erna eller gudsuppenbarelserna, först hos det ännu osöndrade människosläktet, sedan bland de setitiska patriarkerna och till sist inom den abrahamitiska familjen och folkstammen, vem, om icke Sonen eller Logos, är han, som uppenbarar Gud för människorna, och det ofta i mänsklig gestalt och med mänskligt tal? Vem är denne oskapade ängel, "förbundets ängel", "Guds ansiktes ängel", som själv kallar sig Jehovah, "den Gud som kan ses", "Guden i Betel", om icke Ordet eller Logos i föruttillvaron? Det inspirationens ljus, som vägledde profeterna, tillskriver apostelen Petrus Guds Son, "Kristi Ande i dem" (1 Pt. 1:11).

Guds Sons eller Ordets tillstånd och verksamhet före människo-bliyandet kan dock icke i egentlig mening sägas höra till hans medlare- eller försonarekall, om ock förberedande detsamma, vadan man vanligen talar blott om tvänne tillstånd hos Kristus såsom frälsare: förnedringens och upphöjelsens.

Såsom vi i det föregående antytt, förstås med Kristi förnedring, utblottning eller kenosis, den akt eller handling av den gudomlige Logos, varigenom han inträdde uti ett nytt tillvarelsesätt, uti vilket han fritt avstod, icke ifrån sina gudomliga attribut eller ifrån bruket av dem, utan ifrån en obegränsad utövning av dessa attribut och frivilligt underkastade sig sådan begränsning och inskränkning, som föreningen med människonaturen, livet i sinnevärlden och den messianska kallelsen nödvändigt krävde. Dr. A. H. Strong sammanfattar utblot-telsehandlingen i följande punkter: 1) avståendet från ett obegränsat bruk av de gudomliga attributen; 2) underkastelsen av lagen för sjä-

518lens fortplantning från en förut befintlig syndig stam eller rot, mottagande från en jungfru människonaturen, en natur, vars syndfrihet har sin enda grund i en övernaturlig avlelse; 3) underkastelsen av begränsningarna för mänsklig tillväxt och utveckling, såsom att först vid tolv års ålder bliva medveten om sitt gudomliga sonskap och att hela tiden före dopet vid trettio års ålder avstå från görande av underverk; 4) ett självunder ordnande såsom en tjänare och beroende under den Helige Andes ledning och kontroll; 5) underkastelsen, såsom en följd av föreningen med ett syndigt människosläkte, av frestelse och lidande, till sist av själva döden såsom ett av lagen fastställt straff.

Förnedringen, utblottningen, börjar med den övernaturliga avlel-sen i Marias liv såsom det första trappsteget. Denna avlelse anses hava inträtt omedelbart efter ängelens budskap till Maria och hennes fria, fullkomliga överlåtande åt Guds behag. Att Logos kunde, utan att för ett ögonblick ändra sin ställning inom treenigheten, "uppenbaras i kött" och börja att vara till rent embryotiskt, det kommer oss att helt ofrivilligt med Paulus utropa: "Erkänt stor är gudaktig-hetens hemlighet!" På avlelsen följde födelsen9 då gudomens fullhet av liv och storhet träder oss till mötes såsom trädd på tråden av ett skört och hjälplöst människoliv. O, under av alla under! På födelsen följer försakelsen, umbärandet och lidandet, som kulminerar eller når sin höjd i döden på korset. Med begravniitgen av Jesu kropp i Josefs av Arimatea grift hade förnedringen steg för steg nått sitt slut. Såsom Jakobs mest älskade son Josef, prunkande i en dyrbar mantel, liade att steg för steg gå nedåt, tills han för sin rättfärdighets och renhets skull låg såsom levande begraven i en underjordisk fängelsehåla, så hade Guds Son för deras skull, vilkas kött och blod han frivilligt antagit, att på en för syndens skull förbannad jord stiga ned i umbärandets och lidandets djup, ned i den bittra korsdödens mörka dal, och till sist såsom livlös kropp vila i graven. Först här var vändpunkten.

Kristi upphöjelse eller förhärligande (doxa) innefattas, enligt samma teolog, i följande punkter: 1) Logos' återtagande av det obegränsade bruket av de gudomliga attributen; 2) den mänskliga naturens obehindradé delaktighet i den gudomliga naturens fullhet; 3) den mänskliga naturens obegränsade bruk av de krafter, som tillhöra densamma såsom förenad med den gudomliga.

Inom katolicismen och lutheranismen läres ett Kristi nedstigande

519till dödsriket, hades eller helvetet, efter hans död på korset, före uppståndelsen på tredje dagen eller mellan döden och uppståndelsen. Några fasthålla den grekisk-mytologiska betydelsen av ordet hades såsom en gemensam plats för alla avlidnas andar, onda och goda, med två avdelningar, andra hålla sig till den betydelse nya testamentet giver ordet hades såsom varande avgrunden eller helvetet. Antingen skulle Kristus nedfarit i "dö'dsriket" för att tydliggöra sin seger över synd, död och helvete eller för att predika evangelium för "underjordens" varelser eller för att därifrån utföra gamla testamentets heliga. För dylika tankar åberopas vissa bibelrum, lösryckta ur sitt sammanhang, men ingen behöver sväva i okunnighet om det rum, dit Jesus Kristus såsom gudamänsklig ande gick omedelbart efter döden på korset. Han hade nämligen sagt till den botfärdige rövaren: "Sannerligen säger jag dig: 'I dag skall du vara med mig i paradiset'." (Lk. 23:42).

Såsom Josef tog första steget till upphöjelse, då han blev kallad ut ur fängelset, så är uppståndelsen från de döda första graden av Kristi upphöjelse. I döden skedde ingen upplösning av förbindelsen mellan gudomen och

mandomen, ty den är oupplöslig och evig, utan vad som skedde var, att gudamänniskan, blott för några timmar, avlade det materiella omhöljet, som såsom förgängligt och dödligt upphörde att leva för att i uppståndelsen levandegöras och i förvandlat tillstånd återförenas med den gudamänskliga anden, som såsom oförgänglig på intet annat sätt kunde av döden beröras än att genom densamma bliva skild från den förgängliga kroppen. Såsom människan mellan döden och uppståndelsen kan vara till kroppfri, så kunde ock Jesus Kristus såsom gudamänniska mellan döden och uppståndelsen hava tillvaro utan kropp. Uppståndelsen är en högtidlig förklaring inför människorna, att Jesus Kristus är den fullkomliga och förhärligade människan, syndens besegrare och herre över döden. På uppståndelsen följde himmelsfärden och sittandet på Guds högra hand, varigenom Människosonen inför all världen förklarades vara Gud över allting, innehavare av allmaktens rike, ett allestädes närvarande föremål för gudsdyrkan och bön.

"Sedan Sonen utfört en rening fyån synderna, har han satt sig på Majestätets högra sida i höjden, och han har blivit så mycket större än änglarna, som det namn han har ärvt är förmer än deras" (Eb. 1:3,4). "Han sitter på högra sidan om Majestätets tron i himme-len" (Eb. 8:1). "Högra sidan" är äre- eller hedersplatsen i härlig-

520heten. Till denna höga ställning är nu människonaturen i Jesu Kristi person upphöjd, och Petrus säger, att Jesus skall behålla himmelen såsom sin boning intill tiderna för återställelsen av alla ting (Ag. 3:21). "Han sitter för beständigt på Guds högra sida och väntar nu allenast på att 'hans fiender skola bliva lagda honom till en fotapall'." (Eb. 10: 12, 13). "Han måste regera, 'till dess han lagt alla sina fiender under sina fötter'. Sist bland hans fiender bliver ock döden berövad all sin makt" (1 Kor. 15:25, 26). Detta sker i de dödas uppståndelse vid hans tillkommelse, varpå följa nya himlar och en ny jord. Genom alla evigheter blir Jesus Kristus, Människosonen, gudamänniskan, den eviga världens ljus och sol, men hans medlarekall når en gång sitt slut, då han överlämnar riket åt Fadern och Gud såsom Gud, frånsett personåtskillnaden, blir "allt i alla" (1 Kor. 15: 24,28).

521SJUNDE KAPITLET

Dogmhistorisk översikt

Skriftens lära om Kristus såsom Gud och människa i en person kom till fullt erkännande på kyrkomötena i Kalcedon 451 och i Konstantinopel 680, i all synnerhet vid det förra. Många olika tankar och föreställningar hade dessförinnan gjort sig gällande, förringande än Kristi gudom, än hans mandom, än föreningen dem emellan.

Ebionitismen, vars första upprinnelse anses gå tillbaka till apostlarnas dagar och som var en judaiserande villolära, dels av fariseisk, dels av essensk riktning, drev det påståendet att Jesus visserligen var den utlovade Messias, Davids son, den högste laggivaren, men att han var blott en vanlig människa, såsom Moses och David, härstammande från Josef och Maria. Första gången föreställningen om hans messi-anska kallelse vaknade hos honom var vid dopet, då en högre ande kom över honom. Här föreligger följaktligen en ren förnekelse av Kristi gudom, vilken sedan gått igen i socinismen och unitarismen. Likaledes förnekas Kristi syndfria mandom, då hans övernaturliga avlelse förkastas.

Gnosticismen, vars rötter äro att söka i den hedniska filosofiens spekulationer, framställer Kristus såsom den högste eonen eller ljusängeln, som t. ex. vid dopet förenade sig med människan Jesus och före korsfästelsen lämnade honom, så att Kristus undgick lidandet och döden.

Om nu denna lära om Kristus såsom högste eonen skulle representera hans gudom, så blir icke Sonen av samma väsen som Fadern, enär den ur den gudomliga urgrunden utgångna eonen betraktades såsom personlig, men urgrunden själv såsom opersonlig.

523En annan gnosticistisk uppfattning, doketismen, var den att Kristi kroppslighet icke var en verklig materiell kropp, utan blott en skenkropp. Detta påstående, som förråder frändskap med den platonska världsförklaringen, tillkom för att bevara Kristi syndfrihet. Ur gnosticismens synpunkt ligger det onda i själva materien. Hade nu Kristus en naturlig kropp, så måste han vara syndig. Hela hans jordiska tillvaro blev sålunda från doketisk åskådning en syn eller uppenbarelse, någonting liknande teofanierna, då Guds Son, och även änglar, framstått

under mänsklig gestalt eller åskådning. Det är lätt att inse, att genom en sådan uppfattning Kristi persön såsom gucla-mänsk-lig går förlorad.

Såsom helt och hållet ohållbar måste ock betraktas en i den äldre kyrkoläran förekommande föreställning, att Sonen till sin möjlighet av evighet innebott i Fadern och vid världsskapelsen samt för dess skull framgått ur Fadern såsom självständig person. Om så vore, bleve Sonen underordnad Fadern och Kristi persons evighet och självständighet upphävdes. Kristus såsom Son eller andre person i gudomen måste vara i besittning av gudomsväsendets alla fullkomligheter, till vilka i första rummet räknas andlighet eller självständig, personlig, förnuftig tillvaro. Gudomsväsenhet är blott ett. Det gives icke mer än en enda Gud, och följaktligen måste gudomsväsendet till dess omfång, d.v.s. med alla dess fullkomligheter, förefinnas lika mycket hos Sonen och Anden som hos Fadern.

Dynanäsmen, som helt frånkände Sonen personlighet och lärde, att endast Fadern var en person, men att Sonen och Anden voro blott opersonliga krafter, utgångna från Gud, har alldeles felat om målet. Det är att förneka Kristi gudom och i Jesus av Nasaret se en blott människa, utrustad med gudomlig kraft. Det upphjälper icke saken, att, till skillnad från ebionitismen, erkänna, att den gudomliga kraft-meddelningen inträtt, icke vid dopet, utan redan i själva avlelsen. En kraft är ingen person i alla fall, utan på sin höjd en bestämning till en sådan, men skriften lär, att Kristus till sin gudomliga natur eller såsom Guds Son är en evig, fullkomlig person.

Patripassianismen, som förnekade personåtskillnaden i gudomen och påstod, att Fadern själv, den ende existerande gudomspersonen, blivit människa och lidit döden, överkorsar på en annan väg, som gör saken ännu omöjligare, Kristi eviga, självständiga, personliga varande såsom den andre personen i gudomen, på samma gång en för

524skriften alldeles främmande lära framträder: Faderns människo-blivande.

Modalismen eller sabellianismen företräder ett annat angrepp på Sonens självständiga personlighet och gudom. Sabellius från Lybien, Afrika, (250 e. Kr.) synes hava, icke utan stor skicklighet, sökt omkläda hedendomens panteism i en slags kristlig dräkt. Gudomsväsendet, kallat monad, är ett enda, en opersonlig och åtskillnadslös enhet. Genom världsutvecklingens gång kommer denna orörliga och overksamma enhet i verksamhet och framträder såsom verkande under tre olika former eller skepnader. Genom sitt förhållande till världsutvecklingen blir monaden en Iriad, enheten blir en trefaldighet. Gu-domsväsendet-inträder i tre på varandra följande uppenbarelseformer, kallade Fadern, Sonen och Anden. Sedan dessa olika faser äro genomgångna, återvänder triaden till sitt ursprungliga monadiska tillstånd igen; trefaldigheten utgår ifrån och återvänder till enheten. Frågan blir här, huruvida denna monad eller enhet någon gång är eller blir Gud i biblisk mening. Såsom saknande självständig, personlig tillvaro; utan existens och verksamhet, oberoende av och upphöjd över världen, blir denna monad endast ett annat namn på pan-teismens livskraft, bunden vid och inneboende i materien. Sonen, som representerar ett visst utvecklingsskede av det ena enda gudomsväsendet, en av de roller detta väsen spelar i världsutvecklingens stora drama, kan under sådana förhållanden aldrig vara en evig, självständig, gudomlig person.

Arianismen är ett annat dråpslag, riktat mot Skriftens lära om Kristi gudomliga natur. Arius (311 e. Kr.) påstod, att "Fadern är en fader, Sonen är en son; därför måste fadern äga tillvaro före sonen och en tid finnes, då sonen icke var till. Han måste, såsom alla andra levande varelser, blivit skapad av en substans, som icke fanns förut". Kristus var sålunda skapad i tiden, om ock före all annan skapelse, som sedan genom honom tillkommit. Han intog främsta rummet bland skapade varelser, och såsom Faderns fullkomligaste avbild och verkställare av det gudomliga förnuftets tankar kunde han, ehuru i oegentlig mening, kallas Gud. Sålunda skapad av Fadern i begynnelsen, tillerkändes Sonen visserligen en självständig, personlig, tillvaro, gkild från Faderns, men på samma gång är klart, att Sonens eviga, oskapade tillvaro var förnekad. Sonen var en självständig person av allra högsta rang, representerande, avspeglande och förklarande Faderns eviga gudom och väsen, men Sonen var icke av samma,

525enda, eviga gudomsväsende som Fadern. Den evige Gudens väsen eller natur med alla dess fullkomligheter

kan icke vara detsamma som väsendet hos en skapad varelse, låt ock vara att denna varelse är Guds fullkomligaste avbild. Den skapade varelsen är tidlig och i denna mening ändlig eller begränsad. Gud är evig och fullkomlig. Är Kristus skapad, så är han icke Gud. Med förnekelsen av Sonens jämlikhet med Fadern är Kristi gudom slungad över bord.

Apollinarismen var ett annat misslyckat försök, som gällde förhållandet mellan de båda naturerna i Kristi person. Apollinaris' (362 e. Kr.) tillämpning av trikotomismen på Kristi guda-mänskliga person utföll så, att han bortkonstruerade Kristi gudom och framställde hos honom en mandom, som icke finner sin motsvarighet hos något annat mänskligt väsen. Genom att Logos eller Kristi gudomliga natur insättes på den mänskliga andens (pneumas) plats, försvinner gudomen spårlöst i mandomen såsom i en bottenlös brunn, och den nyformade människan blir en — omänniska. Visserligen vill Apollinaris, som var en av arianismens motståndare och en kämpe för Kristi sanna gudom, hävda denna gudom, på samma gång han är angelägen att behålla Kristi syndfria mandom. Denna syndfria fullkomlighet ansåg han bäst betryggad genom att införa gudomen på det mänskliga förnuftets plats. Han ivrade ock för enheten naturerna emellan, men med sin konstruktion fick han ingenting helt i behåll.

Även nestorianismen sysslade med frågan om de båda naturernas förhållande till varandra. Nestorius (428 e. Kr.) fasthöll de båda naturernas verklighet, men förnekade deras enhet i en enda person. Han bestred nämligen, att Logos, Guds Sön, i jungfru Marias liv antagit människonatur och låtit sig av henne födas såsom gudamänsklig person. Jungfru Maria hade genom den Helige Andes kraft fött eii blott människa, i vilken Logos sedan inflyttat såsom i ett hus eller tempel, varigenom människan Jesus Kristus, genom övernaturlig kraft född av jungfru Maria, blivit ett verktyg eller organ för gudomen. På denna väg ansåg sig Nestorius kunna hävda både Kristi gudom och syndfria mandom samt hålla de två naturerna åtskillda såtillvida, att man ej skulle behöva tänka och tala om den gudomliga såsom underkastad rent mänskliga erfarenheter, t. ex. lidande och död, och om den mänskliga såsom delaktiggjord av gudomliga egenskaper, såsom allvetenhet, allmakt o. s. v. Men envar inser lätt. att detta sätt att ställa naturerna sida vid sida med varandra icke erbjuder en verklig föreningspunkt uti ett personligt jag. Därmed hava vi

526icke sagt, att Nestorius, oavsett hans uppfattning för övrigt, hade orätt i sin opposition emot uttrycket "Guds moder", såsom i alla fall ledande till missförstånd och i och för sig oegentligt, ty om Maria är Guds Sons moder, såsom Skriften säger, så innebär det, att hon genom ett övernaturligt inflytande givit livet åt ett guda-mänskligt väsen, men om Gud såsom Gud kan det aldrig sägas, att han vare sig föds eller dör.

Monofysitismen, såsom Evtykes9 (444 e. Kr.) uppfattning benämnes, gick till ytterlighet i motsatt riktning. Då Nestorius ställt de båda naturerna bredvid varandra så löst, att han fått icke blott två naturer, utan i själva verket två personer, så knöt Evtykes naturerna tillsammans så hårt i den enda personen, att hän rent utplånade den ena naturen och erhöll en enda person med blott en enda natur, i stället för två. Han förgjorde den ena naturen, den mänskliga.

Före mandomsannammelsen kunde man tala om två naturer, men efter mandomsannammelsen om blott en natur, enäi: mandomen just genom denna händelse helt och hållet uppgått uti och sammansmält med gudomen. Då Apollinaris på något förunderligt sätt så insatte gudomsnaturen i mandomen, att den förra blev osynlig och försvann, så lät Evtykes den gudomliga naturen helt och hållet uppsluka den mänskliga. Mandomsanammelsen innebar en förvandlingsprocess, varigenom Kristi mandom och kroppslighet icke kunde anses likna vår, utan betraktades mera såsom ett sken, i vilket förhållande den gamla doketismen synes sticka fram.

Ett förmedlingsförsök mellan den rådande kyrkan och monofysi-terna är känt under namn av monoteletism eller läran om en enda vilja hos Kristus, för övrigt utrustad med två naturer. Det ligger i sakens natur, att en fullkomlig såväl gudomlig som mänsklig natur innebär gudomlig och mänsklig vilja. Att av två viljor göra en är icke bättre än att av två naturer göra en. Hade Jesus två naturer, måste han hava två viljor, ehuru den ena naturens vilja verkade i fullkomlig harmoni med den andras i den ena enda personen.

De vid mötet i Kalcedon församlade lärarna eller teologerna formulerade sin kristologiska uppfattning i följande

ordalag:

"I likhet med de heliga fäderna lära vi alla med en mun, att man bör bekänna en och samme Son, vår Herre Jesus Kristus, till sin gudom och mandom fullkomlig, sann Gud och sann människa, utrustad med en förnuftig själ och kropp, till sin gudom av samma väsen som Fadern, till sin mandom av samma natur som vi, i allting lik ess

527med synden undantagen; till sin gudom född av Fadern i evighet, till sin mandom född i dessa yttersta dagar för vår och våra synders skull av jungfru Maria, Guds moder. Hos en och samme Kristus, Son, Herre, enfödd, erkännas tvänne naturer utan sammanblandning och förvandling, oskiljaktigt och oupplösligt förenadel Naturernas åtskillnad upphäves icke genom deras förening; tvärtom bibehålies det som är utmärkande för vardera naturen och får sin enhet i den ena och enda personen, utan att styckas och fördelas på två personer. Sonen är en och densamme, den enfödde, Ordet, Herren Jesus Kristus, såsom profeterna från begynnelsen lärt om honom och han själv talat samt fädernas trosbekännelse till oss överlämnat".

Skolartikernas och reformatorernas uppfattning om förhållandet mellan de båda naturerna i Jesu Kristi person avvek icke något väsentligt ifrån Kalcedon-mötets mening. Mellan den lutherska och reformerta teologien äger dock i denna punkt en märkbar skillnad rum, som vi i detta sammanhang önska beröra.

Inom båda lägren fasthållas personernas enhet och naturernas åtskillnad, gudomen och mandomen i Jesus Kristus, men då den reformerta teologien med all kraft hävdar de båda naturernas självständighet och fullkomlighet med enhetspunkten i Kristi personliga jag, överflyttar den lutherska läran den gudomliga naturens alla egenskaper på den mänskliga, som påstås vara delaktiggjord av desamma, och på ett sådant sätt, att man har all anledning spörja, om den mänskliga naturen icke helt och hållet övergått till gudomlig. Kristus är till sin mänskliga natur allvetande, allestädes närvarande o. s. v. Orsaken till denna omkastning med egenskaperna eller den gudomliga naturens uppgående i den mänskliga synes vara lutheranismens egendomliga, halvkatolska lära om de s. k. "sakramenten", särskilt ^nattvarden. Kristus är kroppsligen tillstädes i nattvarden; hans verkliga kropp "tuggas med tänderna" och "ätes med munnen" av varje kommunikant, vare sig troende eller oomvänd. Brödet är icke Kristi kropp, men Kristi kropp är "i, med och under99 brödet. Detta nödvändiggör Kristi kropps alléstädesnärvaro. Det är lätt att se, vart ett dylikt påstående leder. Reformationens båda grenar fasthålla, att föreningen mellan de båda naturerna kom till stånd i och med den övernaturliga avlelsen. Om nu människonaturen är en sann människonatur vid födelsen och i människans utvecklade tillstånd, så är den det redan i embryot, ty, underbart att säga, hela människan är där till sin förutsättning eller möjlighet. Om sålunda den gudomliga natu

528ren påfört eller meddelat sina egenskaper åt den mänskliga, så är det klart, att Kristus redan såsom embryo, såsom foster, såsom litet barn i Betlehem, såsom gosse, yngling och man var allestädes närvarande till sin kroppslighet, och icke blott efter uppståndelsen, enär egenskapernas utväxling skett icke i uppståndelsen, utan vid naturernas ursprungliga förening. Men vem kan antaga något sådant? Såsom sann människa är Kristus begränsad till rum och tid. Å andra sidan är lutheranismen inkonsekvent. Den förfäktar och fasthåller den gudomliga naturens uppgående i den mänskliga, men icke tvärtom. Den mänskliga naturens egenskaper meddelas icke på liknande sätt åt den gudomliga. Den skottske teologen Alexander B. Bruce säger: "Vi hava att förstå den lutherska kristologien så, att egenskapernas utväxling naturerna emellan icke är ömsesidig, utan blott från en sida; de gudomliga egenskaperna meddelas den mänskliga naturen, men icke tvärtom. I fråga om meddelelser av olika slag, så är en sådan erkänd, genom vilken människonaturen delaktiggöres av gudomshärligheten, men för en sådan, som innebär gudomsnaturens delaktighet i människonaturens svaghet och inskränkning, gives intet rum. Gud kan icke nedstiga; han kan endast göra att människan uppstiger. Mandomsanammelsen betyder icke, att Gud blir människa, utan att människan blir Gud."(*) Denna ensidiga åskådning rörande egenskapernas meddelande (communicatio idiomatum), utarbetad av sådana lutherska teologer som Johan Brenz (1499—1570), Martin Chemnitz (1522—1586) och andra, har fått sitt utpräglade uttryck i den sista av lutherska kyrkans bekännelseskrifter, Konkordie-formeln, uppsatt 1576.

Där heter det bland annat: "Vi tro, lära och bekänna, att Guds Son, i verkligheten och till själva väsendet, efter

sin mänskliga natur är upphöjd på det allsmäktiga majestätets och Guds krafts högra hand, alldenstund den människan blivit upptagen till Gud strax han blev av den Helige Ande avlad i moderlivet och hans mandom redan då med Guds, den allrahögstes Son, personligen förenad.

Detta majestät har Kristus i kraft av den personliga föreningen alltid haft, men uti sitt förnedringstillstånd förringat sig, för vilken orsaks skull han sannfärdeligen tillväxte i ålder, vishet och nåd för Gud och människor, ty han utövade icke detta majestät alltid, utan så ofta honom behagade. — Icke blott såsom Gud, utan ock såsom

(*) A. B. Bruce: The Humiliation of Christ. Sid. 107, 108.

529människa, vet han nu, efter uppståndelsen, allting, formar allt, är för alla skapade varelser närvarande, haver allt, som både i himmelen, på jorden, och under jorden, under sina fötter och i sina händer.

--Kristus är efter den antagna mänskliga naturen upphöjd till ett

fullkomligt besittande och bruk av det gudomliga majestätet, vilket majestät han väl hade redan uti avlelsen i moderlivet, men som apo-stelen talar, förnedrade sig själv (Fil. 2:7) och höll detsamma, såsom Luther lärer, uti sitt förnedringstillstånd hemligt, ej brukande det alltid, utan så ofta det honom behagade." (*)

Detta skall nu på följande sätt förstås. Vid människoblivandet, d. v. s. i avlelsen, meddelades alla gudomsnaturens egenskaper, både immanenta och relativa, åt Kristi mänskliga natur. Utblottningen eller förnedringen bestod icke däruti, att JL-ogos utbytte Gudskepelsen mot tjänareskepelsen, utan däruti, att Guds människovordne Son avsade sig till sin mänskliga natur bruket av de åt denna natur meddelade gudomliga egenskaperna. Han var till sin mänskliga natur t. ex. allvetande, allsmäktig och allestädes närvarande. Att han blott "delvis" eller vid vissa tillfällen begagnade dessa egenskaper och för övrigt frivilligt avstod från deras bruk, är förnedringen eller utblottningen, en handling av den inkarnerade och följaktligen icke själva inkarnationen. (**)

I den reformerta kristologien däremot sammanfaller människo-blivandet med förnedringen. Att Ordet blir eller uppenbaras i kött, att Gud blir människa, är en självinskränkning, en frivillig självbegränsning från Guds Sons sida, varigenom han försakar sin jämlikhet med Gud, uttömmer sig själv, blir människor lik och inträder i ett tillstånd av förnedring, vilken fortsätter under hela hans jordiska levnadslopp.

De lutherska hava beskyllt de reformerta, att de senare framställt enheten mellan de två naturerna så, att de kunde betraktas förenade på samma sätt som två hoplimmade bräder, vilka visserligen hänga tillhopa såsom fogade tätt intill varandra, men som för övrigt icke hava mycket gemensamt. Svaret har icke uteblivit. Föreningen mellan gudomen och mandomen i Jesu Kristi person är icke en död förening eller en förbindelse mellan livlösa föremål. Det är en förening mellan tvänne levande substanser, Logos, den andre personen i

(*) Concordia Pia. Sid. 494, 495, 617.

(**) C. E. Lindberg. Dogmatik. Sid. 170, 171, 176, 177.

530gudomen, och människan Jesus, Marias Son. Föreningen dem emellan är en outransaklig hemlighet, vars grund måste sökas i Guds allmakt och i människans likhet med Gud, men icke förty en levande och sann förening, där dock substanserna innerligt sammanslutas i en enda person utan att inbördes upplösas eller sammanblandas. Det kan sägas vara på samma sätt med denna förening, som förbindelsen mellan själ och kropp hos människan, vilken är en personlighet, sammansatt av de två substanserna, ande och materia. Huru denna förening kommer till stånd och kan regelbundet och oavbrutet fortgå livet igenom är ett mysterium, som ingen vetenskap kunnat utransaka, men faktum är icke destomindre, att kropp och själ höra och hänga tillsamman, utgörande en enda person, ett personligt ego, ett ande-kroppsligt jag, som har både sinnliga och andliga förnimmelser, förnuftiga och köttsliga begär, gudliga och världsliga önskningar. Dock heter det aldrig, att själen överför på kroppen sina egenskaper eller andliggör kroppen och tvärt om, utan i denna förening, upprättad av Gud, så innerlig och levande, att först dödens skarpa bila mäktar upplösa den, består själen med alla sina egenskaper sida vid sida med kroppen med dess egenskaper. Så ock i fråga om gudoms- och mandomsnaturerna i

Jesu Kristi person. Såsom människan är ande-kroppslig, så är Jesus Kristus guda-mänsklig. Människans jag känner, förnimmer, tänker, vill och handlar såsom ett ande-kroppsligt jag. Än är det själen, än kroppen som förser människan med material för hennes förnimmelser. Om hon sårar sitt finger, så att det blöder, så säger hon: jag blöder. Hon säger icke: fingret lider, utan jag lider. Blodflödet och smärtan äro bestämningar till hennes andekroppsliga jag, ehuru hon själv och envar vet, att förnimmelsen i fråga och blodflödet härrör uteslutande från hennes kropp. Någon säger: Jag avskyr denna nedriga människa. Det är nogsamt bekant, att det icke finnes en enda atom i hela universum, som kan sättas såsom subjekt till verbet avsky. Hat är en yttring av själens verksamhet uteslutande, dock hänföres bestämningen i fråga, icke till själen såsom sådan, utan till det mänskliga jaget. På samma sätt i fråga om Kristus. Allt hänföres till hans guda-mänskliga jag utan hänsyn till, om det är den gudomliga eller den mänskliga naturen, som tillför honom material för hans förnimmelser. Han säger icke: Min mänskliga natur törstar, utan "jag törstar". Han säger icke: Min gudomliga natur vill, var ren! utan: "Jag vill, var ren!" Det heter icke: Jesu Kristi mänskliga natur satt till bords i Simons hus, utan Jesus

531Kristus. Det säges icke: Den mänskliga naturens svett var såsom blodsdroppar, fallande på marken, utan Jesu Kristi, den gudä-mänskliga personens svett. Jesus säger icke: Sannerligen säger min gudomliga natur: I dag skall du vara med mig i paradiset", utan: "Sannerligen säger jag dig "I dag'," o. s. v.

Hur nära och innerlig föreningen naturerna emellan är, den ena kan emellertid icke, i överensstämmelse med den lutherska kristolo-gien uppgå i den andra. De flyta aldrig samman. Då de nu på. samma gång utöva inflytande på varandra, så är det självklart, att den natur, som är fullkomligare, högre och starkare, blir den ledande och bestämmande. I Jesu Kristi guda-mänskliga person är gudomsnaturen den fullkomligare och kraftigare substansen, såsom hos människan själen är fullkomligare och högre än kroppen. Och såsom Gud avsett, att mellan kropp och själ skulle råda en fullkomlig oavbruten harmoni, så att inom den1 person, vilken är uppbyggd genom föreningen av dessa båda beståndsdelar, ingen söndring skulle äga rum, så råder en aldrig hämmad enhet mellan gudomen och mandomen i Jesu Kristi gudamänskliga person. Väl se vi tillfällen i Återlösarens liv, då hans mänskliga, ehuru syndfria, natur synes vilja taga ut sin rätt, såsom i de svåraste ögonblicken av hans lidande, men den starkare substansen bär, stöder och uppehåller den svagare, gudomen understöder och uppbär mandomen. Det heter därför: "Fader, ske dock icke min vilja, utan din!" "Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?" Han utropar: "Jag törstar," men vägrar taga den bedövande giftdrycken. Att mitt under namnlösa kval vara av Gud själv lämnad såsom ett för syndens skull förbannat föremål var ett för oss ofattligt lidande för ett väsen, sådan som Jesus, för vilken Faderns umgänge och välbehag hade mer värde än för någon annan; att dock icke för ett ögonblick vackla eller ens lämna rum v för tanken att själv övergiva Gud, utan såsom sin Gud åkalla honom, som för våra synders skull lämnat sin ende Son att smaka helvetets kval, det är att kämpa trons och trohetens kamp på ett sätt, som intet skapat väsen mäktat eller mäktar. Det är tydligt, att gudomsnaturen i dylika stunder uppbär och stöder den mänskliga eller deltager i lidandet och smärtan med sitt inflytande och sin makt.

Vi nämnde, att frågan om förhållandet mellan de båda naturerna i Kristi person är en av troslärans svåraste frågor, ja, man påstår den svåraste. Skälet är att den berör ett område, som ligger utom all mänsklig erfarenhet. Logos människoblivande är världshistoriens

532största under, ett mysterium. Men om vetenskapen ännu icke kommit längre än att den väl kan konstatera livets verklighet och enheten mellan kropp och själ hos människan, utan att veta vad liv är och utan att kunna förklara nämnda enhet, huru skulle då någon kunna förklara den "gudaktighetens stora hemlighet", som ligger i mandoms-anammelsen? Om liv och enhet mellan ande och kropp och för övrigt nästan alla märkligare företeelser i naturvärlden äro mysterier för naturvetenskaperna, huru kan Guds människoblivande vara och bliva anant än ett historiens och trons mysterium?

Den s. k. nya teologien, som i allmänhet är fientlig emot trosläran och mot varje metafysisk utredning av de bibliska troslärorna, har med sjna kristologiska utläggningar väl lyckats komma i strid med skriftens tydliga framställningar, men icke att frigöra sig från det mystiska, oförklarliga och outransakliga rörande Kristi person.

Baur och Renan giva Jesus en plats framför varje annan såsom lärare och sedligt mönster, men för dem är han

dock blott en vanlig människa, en syndare, självbedragen eller rent av en bedragare, en äventyrare, tvärtemot allt vad skriften om honom vittnar. Hur obegriplig blir ej en sådan personlighet! Enligt Schleiermacher är Jesus av Nasaret skapelsens krona, människoidealet, den rene och syndfrie, men Josefs naturlige son. Ett intellektuellt och moraliskt under utan övernaturlig härkomst! Hur förklara detta? Keim, Ewald, Weiz-säcker o. a. förklara för oss, att Jesus är blott en människa, men en människa så enastående och märkvärdig, att han faktiskt faller utom svären för det rent mänskliga. Vilket underting! På samma gång ingenting annat än människa och — omänniska. Beyschlag talar om Jesu föruttillvaro hos Fadern såsom en tanke hos Gud, icke såsom en person i gudomen. Denna tanke förverkligades i Jesus Kristus; icke Gud blev människa i Kristus Jesus, utan Guds idé om människan fick sitt sanna och fullkomliga uttryck i Jesu av Nasaret person. Rothe lär, att inkarnationen begynte med Jesus och fortgår i den återlösta mänskligheten. Sådana tankar och utläggningar äro allt annat än begripliga och klara.

Den s. k. historisk-kritiska skolan har haft åtskilligt att invända mot det kalcedoniska mötets formulering av sin uppfattning om Kristi person. Ingenting blott mänskligt är fullkomligt, men den renläriga kristologien fasthåller ännu de grundtankar i denna fråga, som där uttalades. Fasthållandet av de båda naturernas levande enhet i den guda-mänskliga personens jag har hittills gällt såsom ett korrekt ut-

533tryck av skriftens lära i fråga, och vi hålla före, att ett uttalande likt följande är i hög grad obefogat och orättvist: "De gamle hava i all välmening kluvit Jesu person mitt itu och på ett mekaniskt sätt sammanfogat de tvänne hälvterna, så att, ehuru de försäkras vara förenade oupplösligt och oskiljaktigt, är det dock fullkomligt omöjligt att på en gång behålla bägge, om de bägge var för sig skola vara alldeles vad de äro."(*)

(*) Pontus Wikner. Tankar och. frågor inför människones son. Sid. 16.

534Frälsarens verk eller återlösningen

(Objektiv soteriologi)

"/ haven blivit återlösta, icke med förgängliga ting, silver eller guld, utan med Jesu Kristi dyra blod, såsom ett menlöst och obefläckat lamms "

— Petrus.FÖRSTA KAPITLET

Jesu Kristi profetiska ämbete

66En profet, lik mig, skall Herren, din Gud, uppväcka åt dig "—Moses.

Med Kristi verk (Jh. 4:34; 6:38; 17:4; 19:30) eller medlarekall i vidsträckt mening (1 Tm. 2:5; Eb. 8:6; 9: 15; 12: 24) avses allt det, som Kristus gjort och gör för människornas frälsning. Messias är i gamla testamentet utlovad och skildrad såsom profet, prest och konung (5 Ms. 18: 15, 18; Ps. 110: 1, 2, 4; Ps. 2: 6; Jes. 9: 6). Den indelning teologerna gjort av Kristi verk såsom medlare i tre ämbeten, det profetiska, Överstepresterliga och konungsliga, vilar på profetisk grund samt uppbäres av nya testamentet (Mtt. 13:57; 20:28; Jh. 18:36,37).

En profet är av Gud utsedd att tala och lära i hans namn. Han har icke blott att förutsäga tillkommande ting och göra underverk, utan även att med bemyndigande från Gud uttala sanningen (5 Ms. 18:18, 19). En sann profetisk verksamhet är oskiljaktig från gudomlig inspiration.

Såsom profet lärde och undervisade Kristus folket (Mtt. kap. 5—7), förutsade tillkommande händelser (Mtt. kap. 24, 25) samt gjorde underverk (Mtt. 8: 9; Lk. 24: 19; Jh. 1: 18; 3: 31, 32; 7: 16; 8: 26, 29; 14: 6; Ag. 3: 22—24; Eb. 1: 1).

Kristus anses utöva verksamhet såsom profet 1) före mandoms-anammelsen, 2) efter människoblivandet, dels i egen person och dels genom apostlarna och församlingen, 3) i evigheten. All sanning på det naturliga, andliga och sedliga området är delvis en uppenbarelse av den visdom och kunskap, som är förborgad i Kristus. Det natur-

537liga ljuset i samvetet, vetenskapen, filosofien, konsten och bildningen är ifrån Kristus (Jh. 1:9). All förberedande religiös kunskap inom och utom förbundsfolkets gränser är ifrån samma ljuskälla. Österlandets

djupa, sedliga tankar, den klassiska litteraturens visdomsgnistor, gamla historiens högsinnade karaktärer, allt har framkallats genom Kristi ande. Gamla testamentets uppenbarelse har sin källa i Kristus. Bland helgonen i -evigheten skall Kristus uppenbara Faderns härlighet (Js. 64: 4; Jh. 16: 25; 17: 24, 26; 1 Kor. 13: 12; Ub. 7:17; 21:5). Han skall bliva den eviga världens sol och ljus (Ub. 21:23).

Kristi profetiska ämbete eller lärarekall är det Kristi verk eller den akt av Kristi medlarekall, vartgenom han kungjort och kungör för människorna allt Guds råd om deras frälsning, eller, med andra ord, det verk, varigenom han i föredöme, ord, underverk och gärningar framställt den gudomliga sanningen. 5 Ms. 18:15,18; Js. 55:4; 61:1-3; Mtt. 13:59; 10:13, 14; Lk. 4: 17-22; 7:16; 13:33; 24:19; Jh. 1:9, 18; 3: 31—34; 4: 19; 6: 14; 7: 40; 8: 12, 31, 32, 40; 9: 5, 17; Apg. 3: 22, 23; 7: 37.

Detta ämbete utfördes omedelbart av Kristus personligen under hans verksamhet på jorden; medelbart fortsättes det efter hans bortgång genom apostlarnas muntliga och skriftliga verksamhet (Jh. 16: 12-14; Apg. 1:8; Ub. 1:1) samt genom församlingen och prediko-kallet i församlingen intill dagarnas slut (Mtt. 28:19, 20; Rm. 10: 14-18; Ef. 4: 11-13).

En stor del av Jesu verksamhet upptogs med predikan och undervisning. Han uppträder med myndighet. "Jag säger eder". Han utgår från gamla testamentet såsom en auktoritet och gör bruk av dess utsagor i sin bevisföring, uppvisande den rätta meningen av innehållet , i Moses' och profeternas skrifter, där de blivit missförstådda eller genom en oriktig utläggning förvrängda. Den ställning Jesus intog till Moses och profeterna såsom gudomlig uppenbarelse hava vi sökt påpeka i det föregående (Vol. I, 73—82).

538ANDRA KAPITLET

Jesu Kristi överstepresterliga ämbete

"Kristus kom såsom överstepræst för det tillkommande goda och gick, icke med bockars och kalvars blod, utan med sitt eget blod, en gång för alla in i det allraheligaste och vann en evig förlossning.9'

Med Kristi överstepresterliga ämbete eller försonarekall förstå vi den akt av Kristi medlarekall eller Kristi medlarekall i inskränkt mening, varigenom han åstadkommit förlikning mellan Gud och människan samt beder för de sina. 2 Ms. 21: 30; 30: 12—16; 3 Ms. 1: 14; 16:16, 17, 33, 34; 4 Ms. 35: 31, 33; Es. 53: 4^-6, 10; Mtt. 8: 16, 17; 20:28; 26:33—39; 27:46, 50; Mk. 10:45; Lk. 22:31, 32; 23:34; 26:28; Jh. 1:29; 17.kap.; Rm. 3:24, 26; 4:25; 5:10, 11, 18; 8:34; 1 Kor. 1:30; 6:20; 7:23; 15:3; 2 Kor. 5:15, 18—21; Gl. 3:10, 13; Ef. 1:7, 14; Fl. 2:7, 8; Kl. 1:13, 14, 19, 20; 1 Tm. 1:15; 2:5, 6; 2 Tm. 1:10; Tt. 2:13, 14; Eb. 4:14, 15; 5:5, 10; 6:10; 2:1; 1 Jh. 2:1, -2; 1 Jh. 2:1, 2; 4:10; Ub. 5:19.

I Jesu Kristi överstepresterliga ämbete eller försonarekall ingå sålunda två moment: förlikning genom ställföreträdande gottgörelse (satisfactio vicaria) och förbönen.

Gottgörelsen eller tillfvllestgörelsen är det moment av Kristi överstepresterliga ämbete, i vilket han genom sin fullkomliga lydnad tillfredsställt Guds rättfärdighets fordringar, i det han, oskyldig och av fri vilja, såsom ställföreträdare, uppfyllt Guds lag samt utgivit sig själv till ett evigt gällande synd- eller försoningsoffer. Js. 53: 10, 12;

539Mtt. 20: 28; 26: 28; Jh. 1: 29; Fl. 2: 7, 8; 1 Tm. 1: 15; 2: 5, 6; Eb. 13:11—13; 1 Pt. 1:19; 1 Jh. 2:1, 2.

Att denna gottgörelse eller försoning är allmän och ställföreträdande, d.v.s. gäller alla människor och är utförd i deras ställe, framgår klart och tydligt av skriften. 2 Ms. 21:34; 30:12—16; 3 Ms. 16:15—22; 4 Ms. 35:31, 33; Js. 53: 4—6; Mtt. 20:28; 23:37; 26:28; Jh. 1:29; 3:16; 4:42; Rm. 4:25; 5:12, 18, 19; 1 Kor. 15:3, 22; Gl. 3:13; 2 Kor. 5:14, 15, 19; Kl. 1:19, 20; 1 Tm. 2:5, 6; Tt. 2:11; Eb. 2:9; 10:14; 1 Pt. 2:24; 1 Jh. 2:2; Ub. 5:9.

Med andra ord, gottgörelsen innebär laguppfyllelse och straff-lidande. Man plägar kalla den förra Jesu görande lydnad, det senare hans lidande lydnad.

Den första människan bodde i ett paradis med överflöd på allt. Där var en lag i form av ett förbud, enkelt och

lätt. Detta trampade hon under sina fötter och upprätthöll icke Guds vilja i den värld hon var satt att styra. Jesus levde bland brist, synd och nöd. Hans lag var det stora kärleksbudet till Gud och människorna. Från barndomshemmet i Nasaret till döden på korset var hans liv en uppfyllelse av den gudomliga lageris krav. Han höll den utan att vara saker till något. Han gav upprättelse åt den i paradiset kränkta lagen.

Skriften talar om vår Frälsares lydnad. "Se jag kommer — i bokrullen är skrivet om mig — för att göra din vilja, o Gud" (Eb. 10:7). "Min mat är att göra dens vilja, som har sänt mig, och att fullborda hans verk" (Jh. 4:37). "Jag har kommit ned från himmelen för att göra dens vilja, som har sänt mig" (Jh. 6: 38). "Dock icke såsom jag vill, utan såsom du vill" (Mtt. 26:39). "Ty såsom genom en enda människas olydnad (parakoä) de många fingo stå såsom syndare, så skola ock genom en endas lydnad (hupakoä) de många stå såsom rättfärdiga" (Rm. 5:19). "Han lärde, fastän han var Son, lydnad genom sitt lidande" (Eb. 2:8). Den lag, på vilken världsordningen vilar, fullkomlig underkastelse under Skaparens vilja, vilken lag åsidosattes såsom ogiltig i paradiset, återställdes i Jesu Kristi liv till sin fulla myndighet och kraft.

Det gives blott en försoningsteori i hela bibeln. I gamla testamentet framträder den i förebildande offer, genom vilka en "utvärtes", gudstjänstlig, ceremoniell uppgörelse kunde komma till stånd för en tid, men icke en inre, religiös, moralisk sådan. Den mosaiska offerläran gjorde klart för israeliten, på vad sätt en syndaskuld skaffas ur

540vägen och Guds välbehag erhålles, men "tjurars och bockars blod kunna icke borttaga synder" (Eb. 10: 4). Därtill fordras Jesu Kristi dyra blod, detta enda offer för synderna, som han framburit, med vilket han för beständigt fullkomnat dem, som bliva helgade" (Eb. 10:12, 14). Endast i det fall israeliten genom tron fattade förebildens betydelse, kunde han erhålla verklig syndaförlåtelse eller till "samvetet renas" den stora försoningsdagen.

Prest betyder offrare, offerförrättare. Överstepresten var den, som skötte offertjänster! den stora försoningsdagen en gång om året, då hela nationens synder försonades genom den ena bockens liv och bortburos på den andra bockens rygg utom området för Israels lägerplats. Överstepresten gick, klädd i sin härliga skrud, med Israels tolv stammar på sina skuldror och sitt hjärta, in i det allra heligaste, dit ingen annan fick gå, med det slaktade syndoffrets blod och stänkte till försoning inför nådastolen, varefter han kom ut, bestänkande och välsignande folket. Jesus Kristus framställes i Skriften såsom den sannskyldige översteprestеn, med ett ämbete av högre ursprung och rang än det aroniska, trädande in i själva himmelen, det allra heligaste, som icke är gjort med händer och icke hör till denna skapelse, icke med bockars eller kalvars blod, utan med sitt eget heliga och dyra blod (Eb. kp. 7—9). Såsom folket med sina synder dragit dom över sig och därigenom förverkat rätten att leva och denna rättighet återköptes med ett i folkets ställe offrat rent och fläckfritt liv, så har Jesu Kristi rena och oändligt dyrbara liv offrats en gång för alla i människornas ställe, varigenom rättigheten köptes dem till evigt liv och salighet. Gottgörelse och ställföreträdelse äro tydligt framhållna i lagen för försoningsdagens offer (3 Ms. 16 k.). Påskalammets blod, struket på dörrposterna mot gatan, var befrielse- eller frälsningsmedlet, då mordängeln gick fram i Egypten (2 Ms. 12: 21—24; 1 Kor. 5:7).

Frälsningsplanen kulminerar i blodet på korset. Från första början av Jesu offentliga verksamhet och hela tiden är hans blick riktad på Jerusalem och Golgata. Den paulinska teologiens sköldemärke är — korset. Jesu och Pauli försoningsidé är gamla testamentets, där den är typiskt eller förebildande framställd i offren. Det är därför av vikt att taga i betraktande några av de mer betydande ord, som där användas, och motsvarande ord och deras betydelse i nya testamentet.

Det hebreiska ordet kipper, av kafar, betyder betäcka, borttaga

541synd genom ett vederlag, en gottgörelse. Offren, förebildande Kristus, utgjorde detta vederlag, som motvägde syndaskulden och bildade gottgörelse för densamma inför Gud (3 Ms. 1:4; 16: 16, 17, 33, 34), vilken sålunda mottog offret såsom vedergällning eller upprättelse för synden.

Av samma härledning är hebreiska ordet kofer, som betyder betäckning, försoning, lösen, lösepenning (2 Ms. 21:30; 30:12—16; 3 Ms. 25 k.; 4 Ms. 35:31, ,33). Domaren eller den förorättade mottog lösepenningen, som

antogs fullt motsvara förbrytelsen, på grund varav den brottslige fritogs från straff.

• Från samma rot är ock det hebreiska ordet kaforet, som betyder betäckning eller försoning och i den svenska bibeln återgives med nådastol (2 Ms. 25:17; 37:6; 3 Ms. 16:14, 15). Kaforet är i nya testamentet översatt med hilastärion, och Paulus säger, att Gud i Kristi *död framställt Kristus såsom ett hilastärion, en betäckning, en försoning, ett försoningsmedel, ett försoningsoffer, en nådastol (Rm. 3:25). I Kristus mötas syndaren och Gud, och i Kristus betäckas eller överskylas synderna, emedan de gottgöras genom det liv, som utgives i döden, försonas genom blodet på korset.

Av samma stam som hilastärion äro de grekiska orden hilaskomai (Lk. 18: 13; Eb. 2: 17) och hilasmos (1 Jh. 2: 2; 4: 10). Det förra (hilaskomai) betyder försona, blidka, göra någon sig huld, blid, bevågen, gunstig, nådig, försona sig med någon medels lösen, så att man fritages från välförtjänt straff. Det senare (hilasmos) återgives med försoning. När därför Johannes (1 Jh. 2:2; 4:10) säger, att Jesus Kristus är "försoningen för våra synder" och "för hela världens", så menar han, att då Kristus offrat sig själv i alla människors ställe, hans offer är ett alltillräckligt vederlag eller en fullgiltig gottgörelse för deras synder, vilka betäckts inför Gud genom hans blod, varigenom Guds vrede över syndaren undanröjts och Gud i nåd och bevågenhet vänt sig till syndaren, förlåtande honom hans synder. På så sätt har Gud blidkats eller försonats med hänsyn till folkets synder, vilka Kristus försonat, betäckt, eller borttagit (Eb. 2:17). Sålunda beteckna hilaskomai, hilasmos, hilastärion försoningen ur synpunkten av syndaskuldens borttagande.

Om betydelsen av kofer, översatt till grekiska med lutron, yttrar Dr. Edgren: "Grundbegreppet i kofer är alltså betäckning. Därav kommer dess bruk för begreppet lösen. Allestädes, där septuaginta översätter det med lutron, betecknar det lösen för ens liv, synner-

542ligen för den brottsliges liv (2 Ms. 21:30; 4 Ms. 35:31, 32; Odb. 6: 35). Den som var saker till döden, kunde under vissa omständigheter betala en lösen, varigenom han befriades från dödsstraffet. Denna lösen betäckte då inför den förorättades ögon brottsligheten hos den skyldige, så att den ej tillräknades. Lösen mottogs i stället för den brottsliges liv". Om ka for et, nådastolen, på grekiska hilastärion, säger samma författare: "Nådastolen (kaforet, av kafar, betäcka), under vilken lagens tavlor lågo förvarade i arken och över vilken Gud uppenbarade sig mellan Kerubim, betecknade Kristus, i det han till syndares frälsning betäcker lagen inför Guds ansikte, genom att själv i deras ställe hava i allt mött dess krav, så att Gud kan vara rättfärdig och göra den rättfärdig, som är av Jesu tro."*)

Hilaskomai förekommer på två ställeri i nya testamentet, hilasmos och hilastärion likaså (Rm. 3:25; Eb. 9:5). Stammen är hilaos, hileås, blidkad, blid, huld, nådig. Blott på det ena stället (Eb. 2: 17) användes hilaskomai om Jesu gärning såsom försonare eller överste-prest. "Jesus måste i allt bliva lik sina bröder, för att han skulle bliva barmhärtig och en trogen överstepräst i sin tjänst inför Gud, till att försona folkets synder", såsom översteprästen i Israel "i sin tjänst inför Gud" försonade folkets synder, "betäckte" dem genom offrets blod, skaffade bort dem. Att "försona folkets synder" blir således enligt sammanhanget att åstadkomma försoning, gottgörelse, för folkets synder, som alla gånger sker blott på ett sätt, med blod (Eb. 9: 22—26). De bästa lexika återgiva Eb. 2: 17 så: Thayer: eis to hilaskethai tas harmartias tou laou, to expiate, make propitiation for. Robinson, to propitiate as to sins, to make propitiation for sins, Cre-mer, to expiate. "Jesus Kristus är försoningen (hilasmos) för våra synder" (1 Jh. 2: 2), "Gud har sänt sin Son till försoning (hilasmos) för våra synder" (1 Jh. 4: 10). 66Försoningsmedlet99, säger Thayer. Försoningen liktydande med försonare, Robinson. "Kristus kallas 'försoning (hilamos), emedan det är genom honom såsom ett offer, som synden betäckes, försonas, gottgöres99 (expiate), säger Cremer. I "New Testament Synonyms" av ärkebiskop R. L. Trench heter det: "Med hilamos är eri grupp av ord och bilder förknippade, nämligen alla sådana, vilka framhålla förtjänsten av Kristi död såsom Guds försonande, såväl de, vilka tala om honom såsom ett offer (Ef. 5: 2; Ebo 10: 14; 1 Kor. 5:7), såsom Guds Lamm (Jh. 1: 29, 36; 1 Pt. 1:

(*) J. A. Edgren. Bibeltolkningens lagar. Sid. 50, 51, 133.

543]9), såsom det slaktade lammet (Ub. 5: 6, 8), som ett sådant, om ock n mer avlägset, vilket talar om honom såsom den, vilken tvår oss i sitt blod (Ub. 1: 5). Jämfört med katallagä (förlikning), är hilasmos (försoning) av en

djupare betydelse, trängande ned till bottnen av ämnet. Om vi hade endast katallagä med de ord och bilder, som därmed sammanhänga, såsom förklaring på betydelsen av Kristi död, så finge vi visserligen veta, att vi voro fiender och genom denna död blivit vänner, men huru vi blivit vänner, därom lämnar katallagä platt ingen upplysning. I sig själv inbegriper det icke med nödvändighet till fyllest gör else, försoning, en domare, en översteprest, vilket allt in-begripes i hilasmos."

I förklaringen över 1 Jh. 2: 2 yttrar Dr. B. F. Wéstcott: "Kristus säges vara försoningen (hilasmos) och icke blott försonaren (hilastäs) för att betona den tanken, att han själv är försoningsoffret såväl som prest (Rm. 3: 25)."

Dr. J. A. Edgren gör följande förklaring av 1 Jh. 2: 2: "Jesus Kristus ägde gudamänniskans fullkomliga rättfärdighet och äger den för evigt. Ren och helig i sig själv, bar han dock av fri nåd våra synder och led för dem Guds dom. I sitt fullkomliga väsen och med sitt lidande fullbordat är han nu hos Gud försoningen för våra och för hela världens synder. Försoning är här hilasmos, en gottgörelse, på grund av vilken den förorättade kan avvända sin vrede och sin dom. I sin oändliga kärlek beredde Gud alltså i sin enfödde Son för oss en ersättning, en gottgörelse, en försoning för synderna, ett offer, som tillfredsställer hans fullkomliga rättfärdighet och genom det bjuder han oss frid."*)

De ställen i nya testamentet, där hilastärion förekommer, lyda: "Alla syndade och äro i saknad av härligheten från Gud och rättfär-diggöras utan förskyllan på grund av hans nåd genom återlösningen (aprolutråsis) i Kristus Jesus, vilken Gud har ställt fram såsom försoningsmedel (hilastärion) genom tro, i hans blod" (Rm. 3: 24, 25). "Därovanpå stodo härlighetskeruber, som överskyggde nådastolen" (hilastärion). Eb. 9: 5.

En klass eller grupp av ord eller bilder av annan stam än hilastärion, hilasmos och hilaskomai, vilka dock i likhet med dessa beteckna försoningen såsom en betäckning, ett borttagande av synder, syndaskulden, äro luo, upplösa, upplossa, mot erlagd lösen lösgiva,

*) J. A. Edgren, Biblisk Troslära. Sid. 132.

544lutroo, utlösa, friköpa, förlossa, mot lösen frigiva (Lk. 24: 21; Tt. 2: 14; 1 Pt. 1: 18), lutråsis, lösgivning, friköpning, utlösning, återlös-ning, lutron (hebr. kofer), försoningsmedel, försoning, lösepenning, lösen, (Mtt. 20: 28; Mk. 10: 45), antilutron (antilutroo, giva något tillbaka mot lösen, i medium, låta sig friköpas mot lösen), lösepenning, ställföreträdande lösen (1 Tm. 2: 6), antallagma (antallasso, anti, allasso, utbyta), utbyte, lösepenning, lösen (Mtt. 16: 26; Mk. 8: 37), agorazo (1 Kor. 6: 20; 7: 23; 2 Pt. 2: 1; Ub. 5: 9; 14: 3, 4), exagorazo (Gal. 3: 13; 4: 5), köpa, lös- eller friköpa, med ett pris betala för något, mot lösen frigiva, utköpa. I det bibliska talesättet är Jesu person, hans liv, lydnad eller död, hans blod, försoningen, den lösepenning (lutron), det pris (timä), som utgives eller utlägges för befrielsen eller förlossningen.

I "Biblico Theological Lexicon of New Testament Greek" förklarar Dr. Herman Cremer, att lutroo, lutråsis och apolutråsis beteckna återlösning eller befrielse från syndens skuld och straff såsom en följd av försoning eller gottgörelse, och att detta är en utpräglad å-skådning i nya testamentets frälsningslära; att lutron, lösepenningen, är en gottgörelse eller ett värde, som motsvarar det ådömda straffet och fördenskull befriar från brottets följder; att Paulus i 1 Tm. 6: 2 utbyter Jesu ord i Matt. 20: 28 "en lösen (lutron) för många" mot antilutron (ställföreträdande lösen), för att betona det sakförhållandet, att Jesus kommit och lidit i stället för (anti, in the stead of) alla och till förmån (huper) för alla (sidorna 408, 409).

Dr. Edgren påpekar i Bibeltolkningens Lagar (sidorna 52, 53), att lutroo, lutråsis, apolutråsis och lutråtäs förekomma i septuaginta, lutroo i betydelsen av frigöra, förlåta, lutråsis, förlossning, frigivning på grund av erlcbgd lösen (2 Ms. 34: 20; 3 Ms. 25: 25, 30, 33 o. f.; 27: 29; 4 Ms. 18: 15, 17), apolutråsis, förlossning medelst lösen (3 Ms. 25: 48; 4 Ms. 18: 16) och lutråtäs, förlossare, en översättning av det hebreiska ordet goel, befriare, förlossare, blodshämnare.

Om lutron och antilutron yttrar samma författare: "Lutron betyder en lösen, mot vilken något annat frigives — såsom land eller trä-lar (3 Ms. 25: 24, 51, 52) — en lösepenning, ett pris, som gives och mottages i stället för något annat, understundom i stället för själva livet. Antilutron är då en förstärkt form av detta begrepp, starkt

betecknande en ställföreträdande lösen.—'Kristus gav sitt liv till en lösen för många' (Mtt. 20: 28; Mk. 10: 45). Det ord, som återgives med "för", är anti, som betyder i stället för. De många skulle hava dött,

545men Kristus nedlade för dem sitt liv såsom en lösen, mot vilken de fritogos ifrån förtjänt dödsstraff" (sid. 50). Vidare hänvisar Dr. Ed-gren till sådana namn inom skrifttolkningens område, som Otto von Gerlach$ H. Olshausen, J. /. van Oostersee, J. P. Lange, Henry Alf ord, Charles J. Ellicott, vilka alla i lutron och antilutron fasthålla ställfö-reträdelsebegreppet. Till dessa namn kunna läggas andra icke mindre ryktbara och tillförlitliga skrifttolkare, såsom H.A.W.Meyer, F.Godet, J. A. Bengel, F. A. Philippi, P. Fjellstedt, H. M. Melin, A. Kolomodin, William G. T. Shedd, Alvah Hovey, John A. Broadus, James Robin-son Boise, H. Harvey, för att icke nämna Martin Luther och Johan Calvin.

Fyrtio, femtio år tillbaka hörde man ofta: "Var i nya testamentet står det, att Jesus dog eller utgav sig själv i vårt ställe?" Det var lika lätt då som i dag att säga: "Här står det, Jesu och Pauli egna ord. 'Tag och läs'." "Människosonen har kommit, icke för att låta tjäna sig, utan för att tjäna och giva (i döden utgiva) sitt liv till en lösen (lutron) i mångas ställe, i stället för många (anti pol lån). Mtt. 20: 28; Mk. 10: 45.

"Han som gav (i döden utgav) sig själv till en lösepenning i stället för (antilutron) alla och till förmån för (huper) alla." 1 Tm. 2: 6.

Dr. H. A. W. Meyer har följande förklaring över Mtt. 20: 28: "Lägg här märke till, att Jesus från första början var medveten om, att hans stora gudomliga uppdrag var att offra sig själv. Han väljer "giva", emedan "livet" (psuchä) uppfattas såsom en lösen (lutron); genom blodets utgjutande (Mtt. 26: 28; Ef. 1: 7) bliver det återlös-ningens pris (timä). "För (anti) många" betecknar ställföreträdelse. Det som gives såsom lösen tager deras plats, gives i stället för dem, som på så sätt frigöras. Lösen (lutron) är en ställföreträdande lösen (antilutron, antallagma) . Meningen är klart och bestämt given genom lutron (lösen), i förbindelse med vilken anti (för) kan fattas endast på ett sätt, nämligen i betydelse av ställföreträdelse (substitution), en uppfattning, som bestyrkes av andra ställen i nya testamentet, där denna lösen omtalas såsom ett försoningsoffer (Mtt. 26: 28; Jh. 1: 29; Rm. 3: 25; 1 Pt. 1: 18; 3: 18; 1 Jh. 4: 10). Det varifrån befrielse sker genom lösen är det eviga fördärvet. Jesu ställföreträdande död kan sägas hava ägt rum för alla (pantes, 1 Tm. 2: 6; Rm. 5: 18; 1 Jh. 2: 2), ehuru den får ett verkligt värde endast för dem, som nu tro eller härefter skola tro, det vill säga, för många (polloi)." "För oss, i vårt ställe och oss tillgodo, blev Jesus en förbannelse (Gal. 3: 13),

546att vi måtte upphöra att vara det", säger Bengel. I American Com-mentary, Mtt. 20: 28, är följande utläggning av John A. Broadus: "Prepositionen "för" (anti) betyder med nödvändighet "i stället för inbegripande ställföreträdelse (substitution), en död i vårt ställe (a vicarius death). I 1 Tm. 2: 6 har anti fått sin plats framför lutron (antilutron), och meningen blir, "han som gav sig själv till en ställföreträdande lösen (a substitutionary ransom) för alla."

Ställföreträdelsetanken framstår i gamla och nya testamentet såsom själva kärnan i försoningsbegreppet. Dr. A. H. Strong säger: "Den heliga skrift lär, att Kristus uppfyllde lagen och ddg i vårt ställe för att tillfredställa ett inre krav hos Gud såsom helig och avlägsna ett i hans natur förefintligt hinder för syndarens benådning och återupprättelse." Dr. Anders Wiberg uttalar sig i Evangelisten sålunda: "På Jesus låg hela tyngden av den förolämpade Gudens vrede över en syndig värld. — Han har genom sin görande och lidande lydnad tillfredsställt den gudomliga rättfärdighetens fordringar. — Kristus trädde under lagen i vårt ställe, iklädde sig hela dess förbannelse, och Gud räknade det, såsom om Kristus ensam överträtt lagen. Han fick ensam lida straffet för hela människosläktets synder." Dr. John A-lexis Edgren har följande uttalande i Biblisk Troslära: "Sonen kom och antog människonatur. Såsom gudamänniska uppfyllde han all av Guds lag eller vilja äskad rättfärdighet, och såsom sådan upptog han släktets syndaskuld som sin egen och led såsom släktets ställföreträdare det straff, som Guds rättfärdighet krävde" (sid. 121). "Kristi ställföreträdareskap framgår klart av bibeln" (126). "Såsom ställföreträdare har Kristus i sin egen person frambragt en alltillräcklig gottgörelse för mänsklighetens synd. Gottgörelse för synden är försoningens huvudbegrepp" (129). "Gud såsom den förorättade mottog offret såsom en vedergällning, en gottgörelse för synden (3 Ms. 1:4; 16: 17, 33, 34). Offret framställde Kristus såsom

ställföreträdare för människan. I denna egenskap och genom sin ställföreträdande livsgärning, dödslidandet inbegripet, är han alltså gottgörelsen eller försoningen för synden inför Gud" (129, 130).

Vidare säger samma teolog: "Hela gamla testamentets offertjänst pekade profetiskt framåt till Kristus, och dess grundbegrepp är Kristi ställföreträdareskap, synnerligen i döden, till gottgörelse för vad människan brutit, så att Gud kan för dess skull, i full överensstämmelse

*) Systematic Theology, sid. 713.

547med sin rättfärdighet frälsa syndare. — Hilasmos (försoning) och hilaskomai (försona) beteckna båda försoning medels gottgörelse, ställd till och mottagen av den förorättade, vilken på grund därav kan avvända sin rättmätiga vrede från brottslingen."*)

Det gives ock en annan grupp eller klass ord eller bilder, av ytterligare en annan stam, vilka handla om förlikningen eller försoningen. De äro: Katallasso (allasso, ändra, allos, en annan), utbyta, utjämna, förlika, försona, förlikar, förlika sig med (Rm. 5: 10; 2 Kor. 5: 18— 20), apokatallasso, återförlika, försona, fullständigt förlika (Kol. 1: 20, 21; Ef. 2: 16) och katallagä (katallasso), växel, utbyte, förlikning, försoning (Rm. 5: 11; 11: 15; 2 Kor. 5: 18, 19).

"Ty om vi, då vi voro fiender (echthroi) blevo förlikta (katällagä-men) med Gud genom hans Sons död, så skola vi, sedan vi blivit förlikta (katallagentes), ännu mycket mer bliva frälsta genom hans liv. Och icke det allenast, vi berömma oss ock av Gud genom vår Herre Jesus Kristus, genom vilken vi nu hava undfått förlikningen (katallagä). Rm. 5: 10, 11.

"Men alla ting äro ifrån Gud, som förlikte oss (katallaxantos) med sig själv genom Kristus och gav oss förlikningens (täs katallagäs) ämbete, ty Gud förlikte (än katallassån) i Kristus världen med sig själv icke tillräknande människorna deras synder, och ombetrodde åt oss förlikningens (täs katallagäs) ord. Följaktligen äro vi sändebud i Kristi ställe, såsom förmanade Gud genom oss. Vi bedja å Kristi vägnar: Försonens (katallagäte) med Gud." 2 Kor. 5: 18, 19.

"Det behagade Gud att genom Sonen med sig återförlika (apoka-tallaxai) alla ting, sedan han upprättat fred genom blodet på hans kors, ja, genom honom återförlika både de ting som äro på jorden och i himlarna. Och även eder, som fordom voren främmande för Gud, till sinnet fientliga, görande det ont var, har han nu återförlikt (apokatällaxen) i hans kötts kropp, genom hans död, för att ställa eder fram inför sig heliga och obefläckade och ostraffliga". Kol. 1:20—22.

"På det att han skulle i en enda kropp återförlika (apokatallaxä) dem båda (judar och hedningar) genom korset, sedan han på detsamma dödat fiendskapen" (echthra). Ef. 2: 16.

Vi hava de ställen i nya testamentet framför oss, där de ord förekomma, som härledas från allasso, ändra, förändra.

*) J. A. Edgren, Bibeltolkningens Lagar. Sid. 117, 118.

548Katallagä (utbyte, förlikning) är en förändring med de troende, som ägde rum "genom Guds Sons död, då de ännu voro fiender" (Rm. 5: 10). Den är således icke deras sinnesändring eller pånyttfödelse. Förlikningen är icke ett Andens verk i människan, utan en Faderns handling i Sonen, som innebär en förändring i förhållandet mellan Gud och världen (2 Kor. 5: 18). Förlikningen är en genom Jesus Kristus undfången gåva (Rm. 5: 11). Återförlikningen mellan Gud och alla ting har skett genom Sonen, i hans jordiska kropp, genom hans död, genom korset, sedan han först genom blodet på korset upprättat fred, på korset dödat fiendskapen (Kol. 1: 20, 21; Ef. 2: 16). Katal-lagä, förlikningen, har sålunda avseende på vad som blivit en följd av själva återlösningsgärningen (apolutråsis), av försoningen eller gottgörelsen (hilasmos), ett upprättat fredstillstånd. uKatallasso, säger Dr. Cremer, betecknar undanröjandet av Guds rättfärdighetskrav, hilaskomai tillfredsställandet av dessa krav, varigenom de skaffas ur vägen. Katallagä angiver resultatet av den gudomliga frälsningshandlingen, nämligen förändringen i världens ställning till Gud såsom icke längre ett föremål för hans vrede och i Guds ställning till

världen såsom icke längre dess motpart. Skillnaden i betydelsen mellan kätal-lasso och apokatallasso är den, att det förra avser upprättandet av ett förut icke existerande fredstillstånd, det senare återupprättandet av ett fredstillstånd, som upprivits."

I nu betraktade ord eller bibelrum framträder, såsom i Gal. 3: 19, 20; 1 Tm. 2: 5; Eb. 8: 6; 9: 15; 12: 24, föreställningen om två parter eller personer, som en gång stått i ett intimt, förtroligt, vänskapligt, fredligt förhållande till varandra, men som genom den enes förbrytelse eller förolämpning blivit söndrade från varandra, ovänner eller "fiender". Här menas Gud och världen eller människan. Ett ofreds- eller söndringstillstånd har uppstått; det gäller nu att göra slut på detta, att återupprätta den forna ställningen. Detta sker "i" eller "genom" Kristus såsom "medlare". Den som utträdde ur förbundet eller bröt förbindelsen var människan i Adams person. Sonen skilde sig från sin fader, men icke såsom den förlorade sonen med full rätt och lagliga anspråk, utan genom ett brott, genom överträdelse av en av fadern fastställd lag, genom öppen olydnad. Synden skilde fader och son åt och uppreste en mur mellan dem. Sonen, människan, var för sitt brott dödsdömd, fördömd. Fadern, som är Gud själv, hade på förhand fastställt domen. I den kunde ingen ändring ske, men fadern ömmar för sitt olyckliga barn och vill rädda dess liv och åter-

549ställa det till en lycksalig gemenskap med sig. Det kunde icke ske med att upphäva den gudomliga lagen, som belagt olydnaden med dödsstraff och fördömelse. Barnets liv kunde räddas endast på ett sätt, genom att en annan dör i den brottsliges ställe och gottgör förbrytelsen. Och så stor var Guds kärlek till världen, att han i döden för dess frälsning utgav sin egen enfödde Son (Jh. 3: 16), icke "skonade" sin egen Son, utan utgav honom för oss alla (Rm. 8: 32), sände honom till försoning (hilasmos) för våra synder (1 Jh. 4: 10), till att vara världens Frälsare (1 Jh. 4: 14). Det är på så sätt Gud i Kristus förlikte eller försonade världen med sig själv, icke tillräknande människorna deras synder (2 Kor. 5: 18), därtill bevekt av sin oändliga kärlek, av förbarmande med den dödsdömde, som genom blodet på korset, det dyra pris, som utgavs i stället för hans liv, återlöstes från vredesdomen, varigenom grunden var lagd till återupprättande av det forna fredstillståndet. Gud kunde utan kränkning av sin rättfärdighet träda i förbindelse med den dödsdömde, frikänd från domen, och upptaga honom i sin faderliga ynnest. De söndrade parterna å-terförenas i Kristus. Ingen annan än Gud själv kunde vara upphov till en sådan förlikningsplan. Domen över människan, som överträtt förbudet, var evig fördömelse, från vilken hon icke kunde köpa sig fri. Gud, som ville bereda henne möjlighet till räddning, visste en väg, på vilken han kunde förlika världen med sig själv. Det kunde ske "i Kristus". Gud själv, såsom den andre personen i gudomen, blir människa, övertager i sin syndfria natur såsom människa den fallne Adams och hans söners syndaskuld, framställer inför den gudomliga lagen, som omutligt kräver mänsklig fullkomlighet, helighet, framställer, vi upprepa det, en syndfri, en helig karaktär, ett syndfritt, ett heligt liv i ord och gärning samt utplånar släktförbrytelsen i paradiset med offret i döden av sig själv, av sitt eget blod. Detta är Gud Faders gärning, Guds egen väg att med sig själv försona världen, det i synd fallna människosläktet. O, vilken Gud, så hög i sin plan, så outgrundlig i sin visdom, så stor i sin gärning! Med en mästares hand har Paulus i romar-ebrevets femte kapitel skildrat detta återlösningens stora drama. Synden i människovärlden härledes från Adams fall, som var en lagförbrytelse, olydnad. Adam är människosläktets huvud såsom dess stamfader. Adams synd är en släktsynd. "Alla syndade", då genom en enda människa synden kom in i världen (v. 12). Adams syndafall ledde till en fördömelse över alla människor (16, 17). Jesus Kristus är en motbild till Adam. Jesus Kristus — "huvudet över alla ting"

550(Ef. 1: 22) — är Adams och människosläktets huvud såsom skapare, uppehållare och återlösare (Kol. 1: 16—18). Genom hans lydnad — motsatsen till Adams syndafall — har det kommit till en rättfärdig-görelsedom för alla människor (18, 19). Kristus har med sin görande och lidande lydnad lyftat från mänskligheten den dom till fördömelse, som vilade över densamma såsom en följd av Adams olydnad. Ingen, vare sig liten eller stor, man eller kvinna, blir fördömd eller går förlorad för syndafallets skull — den för släktet gemensamma synden— ty Adams olydnad motväges av Jesu lydnad, Adams syndighet av Jesu helighet. Till försoning för släkförbrytelsen har Jesus givit sitt liv såsom lösen. Adams och släktets liv räddades. Fördömelsen såsom straff för paradisbrottet blev utplånad. Fördömelse blir nu en följd av medveten, personlig överträdelse eller av förkas-telse i otro av den

i Kristus erbjudna frälsningen. Tänk vad Kristus såsom "medlare" uträttade i sin förnedring på jorden! Och när nu Gud Fader i sin Son försonat världen med sig själv, efter att hava upprättat fred genom blodet på hans kors och på korset dödat fiendskapen eller gjort slut på söndringstillståndet såsom en följd av syndafallet, är det att undra, att Paulus och hans medarbetare, som hade kallelsen att predika "försoningens ord", ivrigt uppmanade människorna att för sin del intaga en rätt ställning till Gud och göra sig delaktiga av välsignelserna i det förlikningstillstånd, som Gud själv i Kristus upprättat mellan sig och världen? "Försonens, låten försona eder med Gud!" — säger han, vilket enligt Charles Hodge's förklaring betyder: "Mottagen den erbjudna förlikningen!"

"Medan vi ännu voro svaga (i ett hjälplöst tillstånd, i saknad av • andligt liv), led Kristus döden för oss ogudaktiga" (Rm. 5:6); "Gud bevisar sin kärlek till oss däri, att Kristus dog för oss, medan vi ännu voro syndare (oomvända). Ty om vi, medan vi voro Guds ovänner (echthroi). blevo försonade med honom genom hans Sons död, så skola vi, sedan vi blivit försonade (sedan ett förliknings- eller fredstillstånd upprättats i Kristi död), ännu mycket mer bliva frälsta (fortgående och slutlig frälsning) i och genom hans liv"(Rm. 5: 8, 10). Paulus skiljer förlikningshandlingen genom döden på korset till tiden från sin och romarnas omvändelse. "Guds ovänner" eller "fiender" kan förstås på två sätt, antingen, så, att brevets läsare och författare vid tiden för förlikningen voro föremål för Guds ovänskap, ogunst eller vrede, Gud var deras ovän, eller så, att de voro fientligt sinnade mot Gud, fiender till Gud. Det senare är ju självklart, om de

551funnos till vid tiden för Kristi död, men fortfor icke denna fiendskap även efter korsdöden ända till tiden för deras omvändelse? Så hade det varit med Paulus i flera år efter Kristi död upp till tiden för hans resa till Damaskus. "Fiendskapen" (echthra), som omedelbart dödades på korset (Ef. 2:16), var således icke den oomvända människans köttsliga sinne, som är fiendskap emot Gud (Rm. 8: 7), utan Guds rätmätiga ogunst eller vrede över det i Adam fallna släktet, som i Kristi död utköptes från vredesdomen eller förbannelsen, som drabbat det såsom en följd av syndafallet. Genom döden på korset är Guds ställning till människan ögonblickligen en annan, en ny. Hön är icke längre föremål för Guds ovänskap, vrede eller straffande rättfärdighet såsom en följd av fallet, utan för hans faderliga ynnest och nåd. Detta hindrar icke, att även människohjärtats omskapelse från fiendskap till vänskap eller kärlek ytterst har sin grund i sam., ma korsdöd, ty även människans sinnesfiendskap dödades principiellt på korset, men själva denna förändring är icke direkt och omedelbart en korsets gärning, utan ett verk av Guds Helige Ande genom ordet.

Sådan synes enligt sammanhanget Pauli mening vara med "ovänskapen" och dess dödande i Kristi död. Förändringen som inträffade är icke i första hand en sinnesförändring i den fallna människan utan en förändring i Guds förhållande till syndaren. F. Godet yttrar i utläggningen av Rm. 5: 6—11: "Uttrycken svaga, ogudaktiga, syndare, äro sammanfattade i uttrycket: fiender (echthroi). Betecknar månne detta ord människans fiendskap (echthra) mot Gud eller Guds emot människan, betyder det: hatande Gud eller hatade av Gud? Det förstnämnda begreppet är synbarligen otillfredsställande i täxtsam-manhanget. Fiendskapen måste tillkomma den, vilken vreden ända från början av brevet blivit tillagd och som den tillägges även i detta stycke. Ty vem skulle kunna påstå, att det i nionde versen icke är fråga om Guds vrede? För övrigt, då Paulus talar om det blod (v. 9), genom vilket vi blivit rättfärdiggjorda, så tänker han tydligen icke på en förändring i vår sinnesstämning emot Gud, utan på en förändring i Guds beteende mot oss. I annat fall hade hem bort kalla denna blodiga död ett ådagaläggande av kärlek, icke ett ådagaläggande av rättvisa (Rm. 3: 25)." Alvah Hovey (Rm. 5: 10): "Om vi, medan vi voro föremål för Guds vrede, såspm upprorsmakare dem en konung räknar såsom sina fiender, försattes genom Guds Sons död i den ställningen, att vi kunde mottaga hans bevågenhet, huru mycket mera sko-

552la vi frälsas genom hans liv, sedan vi kommit i en sådan ställning." Charles Hodge (Rm. 5: 11): "Genom vilken vi nu hava undfått försoningen, det är, genom vilkens död vi nu kommit i åtnjutande av gudomlig ynnest."

Johan Calvin (Rm. 5: 10): "Vi voro fiender, då Kristus såsom medlare tog uppå sig att förlika Fadern. Nu äro vi genom denna förlikning vänner. Vi blevo försonade med Gud Genom Kristi död, emedan det var försoningsoffret, genom vilket Gud blev förlikt med världen." Henry Alf ord: "Ty om vi, då vi voro fiender (echthroi on-tes), blevo förlikta (katällagämen) med Gud genom hans död" o. s. v. "Fiender" (eckthroi) kan

betyda både de som hata Gud och de som äro hatade av Gud. Här kan endast den senare meningen passa, ty aposteln talar om Kristi död och dess följder för alla tider och icke blott för de troende som då levde, och dessa, som icke voro födda vid tiden för Kristi död, kunde icke hava varit fientliga mot Gud. Att förlikas, försonas, med någon (katallassesthai tini) betyder både att upphöra att hata någon och att upptagas i någons ynnest eller bevågenhet. Av nämnda skäl gäller här endast den senare betydelsen." H. A. W. Meyeri "Kristi död gjorde icke slut på människans fiendskap emot Gud, men såsom grund till syndaförlåtelse hos Gud röjde den ur vägen Guds fiendskap emot människorna, varpå följde upphörande av människornas fientlighet mot Gud såsom en moralisk följd på grund av tro. Med 'fiender' (Guds) menas de, som äro föremål för Guds vrede (orgä), 'vredens barn' (Ef. 2: 3). Detta kommer icke i strid med Guds kärlek (agapä), ty själva den anordning Gud vidtagit att genom Jesu död hans fiendskap mot syndiga människor, utan att inkräkta på hans helighet, undanskaffas, är det högsta beviset på Guds kärlek till oss. Att bliva förlikt eller försonad med Gud innebär således, att Gud icke längre är fientlig emot oss, utan tvärtom, på grund av sin älskade Sons död, upphört att vara vred på oss, och att vi å vår sida blivit delaktiggjorda av hans nåd och ynnest." Friedrich Adolph Phi-lippi: "Fiender" (Guds) antingen mot Gud fientligt sinnade eller av Gud hatade, blottställda för hans vrede. "Fiender" (echthroi) sättes såsom motsats till "förlikta" (katallagentes). Om de med Gud "förlikta" äro de, mot vilka Gud bortlagt sin vrede eller fiendskap, då betecknas med "fiender" de, som bära på tyngden av hans vrede. Detta avgör, i vilken betydelse "Guds fiender" och "förlikas med Gud" i Rm. 5: 10 skall förstås. Detta bekräftas av hela gången i apostelns läroutveckling i brevet så långt, enligt vilken människans förlikning eller

553försoning med Gud icke består i något annat än avlägsnandet av Guds vrede, som vilar över henne (Rm. 3: 25). Att Guds ogunst (echthra) vilar över människosläktet kommer icke i strid med det förhållandet att Gud i sin kärlek fastställt en plan till förlikning, ty ogunst, vrede, fiendskap drabbar endast synden, kärlek åter avser de syndande"

H. A. W. Meyer (2 Kor. 5: 18—20): "Guds heliga vrede vilade tungt över människorna för syndens skull, som icke var utplånad (Rm. 5: 10; 11: 28; Ef. 2: 11; Kol. 1: 20), men då Gud föranstaltade, att hans Son skulle dö såsom ett försoningsoffer (hilastärion), så verkställde han utplånandet av deras synder, och därigenom upphörde Guds vrede. Alla människors försoning (katallagä) skedde objektivt i Kristi död, dess subjektiva tillämpning betingas av den enskildes tro."

B. F. Westcott (Ef. 2: 16): "På korset, såsom på ett altare (Ef. 13; 10), frambar Kristus sig själv såsom ett felfritt offer åt Gud (Eb. 9: 14) och, då han blivit ett med människosläktet, skaffade han både judar och hedningar, förenade i en'enda kropp (församlingen), försoning med Gud (apokatallasso). Genom sin död dödade han ovänskapen. I honom bar mänskligheten syndens dom och syndens välde krossades. Människosläktets enhet förvärvades genom människobli-vandet, släktets försoning med Gud genom korset." Johan Calvin (Ef. 2: 16): "Ordet kors — "genom korset dödat ovänskapen" — tillfogas för att rikta uppmärksamheten på försoningsoffret. Synden är orsaken till ovänskapen mellan Gud och oss, och tills den skaffats ur vägen, kunna vi icke åter komma i åtnjutande av Guds ynnest. Synden har utplånats i Kristi död, i vilken han offrade sig själv åt Fadern såsom ett försoningsoffer."

I Mtt. 5: 24 begagnas diallassomai, besläktat med de ord vi betraktat. Giva upprättelse för en förolämpning eller orättfärdig handling, gottgöra för en förbrytelse, är betydelsen även där. "Om du kommer med din gåva till altaret och där drager dig till minnes, att din broder har något emot dig, så lägg ned din gåva där framför altaret och gå först bort och förlik dig (diallagäthi) med din broder och kom sedan och bär fram din gåva."

Av den undersökning vi gjort framgår, att kipper och därmed besläktade ord, hilaskomai och lutroo med från dem härledda ord användas att beteckna syndens betäckande eller bortskaffande genom ställföreträdande gottgörelse i ett offer, då däremot katallasso och dess härledningar och sammansättningar avse att framhålla det freds- eller förlikningstillstånd, som blivit en följd av lösepenningens utgivande

554i offrets död. Agorazo, exagorazo framhålla å ena sidan lösepenningens värde såsom befrielsemedel och å den andra det genom lösepenningen befriade föremålets nya, förändrade ställning.

Ärkebiskop Trench yttrar i New Testament Synonyms: "Apolu-tråsis (återlösning,) katallagä (förlikning) och hilasmos (försoning, gottgörelse) äro huvudorden i tre olika grupper av bilder.

Apolutråsis, befrielse från träldom mot erläggande av lösen (lutron, antallagma). En hel grupp av ord med stor betydelse äro förbundna med apolutråsis, såsom lutron (lösen), Mtt. 20: 28; Mk. 10: 45; antilutron (ställföreträdande lösen), 1 Tm. 2: 6; lutroo (förlossa, lösköpa), Tt. 2: 14; 1 Pt. 1: 18; lutråsis (förlossning), Eb. 9: 12; agorazo (köpa), 1 Kor. 6: 20; exagorazo (utköpa, friköpa), Gal. 3: 13; 4: 5. Här är i sanning en beröringspunkt med hilasmos (försoning), ty den lösen (lutron), som betalas i denna återlösning (apolutråsis), är liktydig med det offer (prosphora, thusia, Ef. 5: 2; Eb. 10: 12, 14, 18, 26), genom vilket denna försoning (hilasmos) verkställes. Alla de ställen i skriften, som tala om synden såsom ett slaveri och om syndare såsom trälar (Jh. 8: 34; Rm. 6: 17, 20; 1 Pt. 2: 19), om frihet såsom frigörelse från synden eller träldomens upphörande (Jh. 8: 33, 36; Rm. 8: 21; Gal. 5: 1), anknyta sig också till apolutråsis (återlösning).

Katallagä (förlikning) har en tvåfaldig betydelse. Det är först en förlikning, i vilken Gud försonat oss med sig själv, avstått fråii sin heliga vrede över synden och upptagit oss i sin ynnest, en förlikning som åstadkommits för oss en gång för alla av Kristus på korset (Rm. 5: 10; 2 Kor. 5: 18, 19). Katallassesthai (försonas) har här ren passiv betydelse, upptagas till nåd av honom, hos vilken man stått i o-nåd. Men katallagä (förlikning) har även en annan, underordnad, betydelse, én förlikning, i vilken vi försona oss med Gud och som består uti det dagliga avklädandet av den gamla människans fiendskap emot Gud. Detta sker genom den Helige Andes verksamhet. Katallassesthai är här medium passivum, försonas, försona sig med någon, och förekommer i denna betydelse i 2 Kor. 5: 20; 1 Kor. 7: 11.

Hilasmos (försoning, gottgörelse) är icke liktydigt med hilastäs (försonare). Det inbegriper mer. Kristus icke blott verkställer försoningen, såsom hilastäs (försonare) innebär, utan han är själv försoningen. För att begagna ebreerbrevets sätt att uttrycka sig är Kristus, då han utgiver sig själv, på en gång överstepræst (archiereus) och offer (thusia, prosphora), förenande de båda förrättningarna av

555prest och offer. Han var syndoffret, av och genom vilken Guds vrede över våra synder blev blidkad och Gud sattes i tillfälle att på nytt visa sig nådig emot oss utan att frångå sin rättfärdighet. Hilasmos (försoning), använt om Kristus, angiver.allt detta" (sid. 278-283). Jämförelsen mellan hilasmos och katallagä av Dr Trench hava vi i det föregående angivit.

/. A. Bengel har följande utläggning över Rm. 3: 24: Försoning (hilasmos) och återlösning (apolutråsis) är i grunden samma nådevälgärning, nämligen den förtappade syndarens återupprättelse. Å-terlösningen har avseende på fienderna, försoningen på Gud. Men här är mellan de grekiska orden hilasmos (försoning) och katallagä (förlikning) åter en åtskillnad. Det förra, försoning, borttager för-syndelsen mot Gud; det senare, förlikning, som ock betyder försoning (Rm. 5: 11), upphäver 1) Guds misshag till oss (2 Kor. 5: 19), 2) vår avvikelse från Gud (2 Kor. 5: 20)."

Av denna utredning framgår slutligen, att försoning, förlikning, är att uppfatta både ur objektiv, yttre, och subjektiv, inre, synpunkt. Den yttre, utom människan i Kristus verkställda, förlikningen står i förhållande till den inre, människans sinnesförändring, såsom grund till följd, såsom orsak till verkan.

I gottgörelsen eller tillfyllestgörelsen ingå, sade vi, laguppfyllelse och straff lidande.

T paradiset upphöjdes olydnaden till lag i den värld,, över vilken Adam var kallad att regera. Guds vilja eller lag respekterades icke. Förbudet överträddes. Från den stunden har lagen varit förtrampad, och orättfärdigheten har bott på jorden. Detta har på intet sätt förändrat Guds sedliga krav på människan. Han fordrar mänsklig fullkomlighet, rättfärdighet. Följden av olydnaden i paradiset har blivit, att ingen utsikt finnes, att mänskligheten i den närvarande tidsåldern komme att leva rättfärdighets- och kärlekslivet fullkomligt, ty de bästa helgon i dag och i alla tider hava nödgats instämma med Herrens broder: "I många stycken fela vi alla" (Jk. 3:2), och ända intill tiden för Jesu Kristi andra tillkommelse torde predikarens ord bliva sanna: "Ingen människa på jorden är så rättfärdig, att hon gör det goda utan att någonsin synda" (Pred. 7: 21). "Nya himlar och én ny jord, där

rättfärdighet bor", är och förblir vad de troende bida efter enligt Guds löfte (2 Pt. 3: 13). Guds krav på människan såsom en rättfärdig varelse i världen vore således för alltid gäckat genom den första människans överträdelse av lagen, om icke Jesus Kristus, den

556andre Adam, vore en historisk person, en verklig människa, Människosonen, levande i världen, på jorden. Såsom ett nytt huvud för släktet, dess löftesman och ställföreträdare, återupprättar han i sitt eget liv den i Adam kränkta gudomliga lagens anseende och myndighet. Guds vilja upphöjes på nytt såsom regel och rättesnöre i den värld Gud skapat, och Jesus Kristus blir personligen en grund eller orsak till upprättande av rättfärdighet bland människorna på jorden. Själv är han den enda människa, som efter Adams fall fullkomligt motsvarat det gudomliga människoidealet, den ende fullkomligt rättfärdige, helige, men i honom är ett sanningens, rättfärdighetens och kärlekens rike upprättat bland människorna på jorden, i vilket Guds vilja eller lag gäller såsom myndighet. Jesus lärde sina lärjungar bedja: "Ske din vilja, såsom i himmelen, så ock på j-orden." I himmelen sker Faderns vilja fullständigt, och sedan Kristus i sin person återupprättat Guds viljas myndighet även på jorden, kuvas och undantränges orättfärdigheten steg för steg, tills Jesus och hans lärjungars bön är hörd. Guds vilja sker på jorden, såsom den sker i himmelen.

Att Jesus uppfyllt lagen är i enlighet med hans egna ord och med skriften för övrigt. Jesaia kallar Herrens tjänare "den rättfärdige" (53: 11), och Jesus förklarar själv: "I skolen icke mena, att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har icke kommit för att upphäva, utan för att fullborda" (Mtt. 5: 17). Petrus säger: "I förnekaden Herrens tjänare, Jesus, den helige och rättfärdige" (Ag. 3: 14), och Paulus förklarar: "Kristus är lagens ände" (telos), fullbordan, slutmål.

Att Kristi dödslidande är ett strafflidande för världens synder sä-ges tydligt i skriften. Jesaia kallar Messias synd- eller skuldoffer (53: 10), och syndoffrets dödslidande var ju det straff, som den skulle lida, i vars ställe offret dog. "Herren lät allas våra missgärningar komma över honom", säger profeten. "Han var sargad för våra ö-verträdelser och slagen för våra missgärningar, näpsten var lagd på honom, att vi måtte få frid, och genom hans sår bliva vi helade. Föraktad var han och övergiven av människor, en smärtornas man och förtrogen med krankhet. Han blev plågad, men han ödmjukade sig och öppnade icke sin mun, lik ett lamm, som föres bort att slaktas, och lik ett får, som är tyst inför dem, som klippa det. För mitt folks överträdelser hade han varit så plågad. Det behagade Herren att slå honom med krankhet. Talrika skaror skola tillfalla honom såsom byte, eftersom han utgav sitt liv i döden och blev räknad bland

557överträdare, då han likväl bar mångas synder och bad för överträdarna." — "Svärd, upp mot min herde, mot den man, som fått stå mig så nära! säger Herren Sebaot. Må herden bliva slagen, så att fåren förskingras" (Sak. 13: 7; Mk. 14: 27). "Se, Guds lamm, som borttager världens synd!" (Jh. 1: 29, 36). "Vi hava ock ett påskalamm, som är slaktat, nämligen Kristus" (1 Kor. 5: 7). "I haven blivit igenlösta med Kristi dyra blod, såsom med blodet av ett felfritt lamm utan fläck" (1 Pt. 1: 18, 19). "Du har blivit slaktad, och med ditt blod har du åt Gud köpt människor av alla stammar" o. s. v. (Ub. 5: 9). "Den som icke visste av någon synd, honom har Gud för oss gjort till synd" (2 Kor. 5: 20). "Kristus utköpte oss från lagens förbannelse, när han blev en förbannelse för oss" (Gal. 3: 13). "För att borttaga synden, sände Gud sin Son i syndigt kötts gestalt och fördömde synden i köttet" (Kristi mänskliga natur) Rm. 8:3. "Gud har icke skonat sin egen Son, utan utgivit honom för oss alla" (Rm. 8: 32). "Kristus själv led ju en gång döden för synder, rättfärdig led han för orättfärdiga. Ja, han blev dödad till köttet" (1 Pt. 3: 18). "Kristus led döden för. oss ogudaktiga" (Rm. 5: 6). "På det att han skulle smaka döden för alla" (Eb. 2: 9). "Med starkt rop och tårar frambar han, under sitt kötts dagar, böner och åkallan till den, som k.n-de frälsa honom från döden, och han blev bönhörd och tagen ur sin ångest" (Eb. 5: 7). "Kunnen I dricka den kalk, som jag skall dricka?" (Mtt. 20: 22). "Jag måste genomgå ett dop; och huru ängslas jag icke, till dess att det är fullbordat" (Lk. 12: 50). "Nu är min själ i ångest. Fader, fräls mig från denna stund". (Jh. 12: 27). "Och han begynte bedrövas och ängslas. Han sade till dem: 'Min själ är djupt bedrövad ända till döds'" (Mtt. 26: 37, 38). "Därefter gick han litet längre bort och föll ned på sitt ansikte och sade: 'Min Fader, om det är möjligt, så gånge denna kalk ifrån mig.' Och åter gick han bort för andra gången och bad och sade: 'Min Fader, om detta icke kan gå ifrån mig, utan att jag måste dricka denna kalk, så ske din vilja.' Och han gick bort och bad för tredje gången och sade å-terigen

samma ord" (Mtt. 26: 39, 42, 44). "Då visade sig för honom en ängel från himmelen, som styrkte honom. Men han hade kommit i svår ångest och bad allt ivrigare, och hans svett blev såsom blodsdroppar, som föllo på jorden" (Lk. 22: 43, 44). Då Jesus stod såsom en fånge med händerna bakbundna inför Stora rådet i överste* presten Kaifas' palats, "begynte några spotta på honom, och sedan de hade höljt över hans ansikte, slogo de honom på kinderna, den ene

55Smed knytnäven, den andre med flata handen, och sade: 'Profetera för oss, Messias: vem var det som slog dig?' Också rättstjänarna slogo honom på kinderna" (Mtt. 26: 67, 68; Mk. 14: 65). "Pilatus tog Jesus och lät gissla honom. Och krigsmännen kallade tillhopa hela den romerska vakten, vredo samman en krona av törnen, satte den på hans huvud, och de togo av honom hans kläder och klädde på honom en röd mantel. Sedan trädde de fram till honom, böjde knä och sade: 'Hell dig, du judarnas konung!' och slogo honom på kinden. De slogo honom i Jiuvudet med ett rör, som de satt i hans högra hand, och spottade på honom" (Mtt. 27: 28, 29; Mk. 15: 16—19; Jh. 19: l-r-3). "Och när de hade begabbat honom, klädde de av honom den purpurfärgade manteln och satte på honom hans egna kläder och förde honom ut för att korsfästa honom. Och hän bar själv sitt kors och kom så ut till det ställe, som kallades Huvudskalleplatsen, på hebreiska Golgata. Där korsfäste de honom, och med honom två andra, en på vardera sidan, och Jesus i mitten" (Mk. 15: 20; Jhj>19: 17, 18). "Det var vid tredje timmen (kl 9 f. m.), som de korsfäste honom" (Mk. 15: 25). Även på korset blev han begabbad och bespottad (Mk. 15: 29—32). "Vid nionde timmen (kl. 3 e.m.) ropade Jesus med hög röst: 'Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?' " Blott några ögonblick och "Jesus ropade för andra gången med hög röst: 'Fader, i dina händer befaller jag min ande.' Och då han sagt detta, gav han upp andan" (Mk. 15: 34; Lk. 23: 44, 46) .

Vi hava påvisat betydelsen av vissa ord, som i det bibliska språket mest användas, då fråga är om försoningen eller åter lösningen. Vi skola nu stanna för några av de olika framställningsätt om försoningen, vilka förekomma i skriften.

Försoningen är grundläran bland alla trosläror. Den belysning hon fått i Guds ord är ock mycket rikhaltig och mångsidig.

1. Försoningen är en sedlig handling och har sin grund i Guds kärlek samt uppenbarar denna kärlek till världen. Jh. 3: 16; Rm. 5: 8; 1 Jh. 4: 9, 10.

2. Kristi försoningslidande vittnar om oegennyttig kärlek samt manar till egenkärlekens dödande. Det är en källa till sedlig eggelse och iver. Mtt. 20: 28; 2 Kor. 5: 15; Gl. 1:4; Ef. 5: 25—27; Kl. 1: 21, 22; Tt. 2: 14; 1 Pt. 2: 21—24.

3. Försoningen är ett köp, en friköpning, en lösen, som utbetalas eller erlägges för att befria oss ur syndens bojor. Mtt. 20: 28; Mk. 10: 45; 1 Kor. 6: 20; 7: 23; 1 Tm. 2: 6; 2 Pt. 2: 1.

5594. En lydnadshandling och ett fullgörande av den lag, som människan genom sin synd överträtt och kränkt. Mtt. 5: 17; 26: 39; Rm. 5: 19; 10: 4; Gl. 4: 4; Fl. 2: 8.

5. Ett straff, som utstås i avsikt att frälsa den brottslige. Rm. 8: 3; 2 Kor. 5: 21; Gl. 3: 13.

6. Ett åskådliggörande av Guds rättfärdighet, vilket är nödvändigt för att rättfärdiga syndaförlåtelsen och omskapelsen. Kristi död framställes såsom ett krav ifrån lagens och världsstyrelsens sida. Rm. 3: 25, 26; Eb. 9: 15.

7. Försoningen är en presterlig bemedling, som förliker Gud med människor. Märkas bör, att meningen är att avlägsna fiendskapen icke från den parten som handlat anstötligt, utan från den som blivit kränkt. Rm. 5: 10; 2 Kor. 5: 18, 19; Ef. 2: 16; Kl. 1: 20; Eb. 9: 11, 12.

8. Ett offer för synden, utgivet för överträdarna. Detta sätt att framställa försoningen är på det närmaste förknippat med gamla förbundets offerteori. Den egentliga meningen med ett offer, vare sig judiskt eller hedniskt, är i första hand att gottgöra den kränkta gudomligheten eller giva den överträdda lagen upprättelse samt för det andra att avvända straffet från den skyldige genom en oskyldig ställföreträdares lidande och död. Båda delarna

kunna sammanfattas till ett: offrets betydelse är gotigörelse genom en ställföreträdare. Gamla förbundets offérlära förutsättes och godkännes i det nya Js. 53: 7— 12; Ps. 50: 5; Mtt. 26: 28; Jh. 1: 29; 1 Kor. 5: 7; Eb. 9: 14, 22, 26; 1 Pt. 1: 18, 19; 1 Jh.. 1: 7.

9. Försoningen är en gottgörelse till den kränkta heligheten. Rm. 3: 25, 26; Eb. 2: 17; 1 Jh. 2: 2;'4: 10.

10. En lydnad och ett lidande i människornas ställe, vilket lägger i dagen, att Guds rättfärdighet och helighet kräva Kristi död, om syndare skola frälsas. 3 Ms. 16: 21; Js. 53: 5, 6; Lk. 22: 37; Jh. 10: 11; Rm. 5: 6—8; 1 Pt. 3: 18.

Sedan Dr Strong i sin teologi noga skärskådat de bibelrum, i vilka nu angivna framställningsätt förekomma och särskilt gamla testamentets offerlära, säger han: "En undersökning av de skriftrum vi anfört giver vid handen, att ehuru de framställningssätt om Kristi försoningsverk, som där förekomma, delvis hava karaktären av en sedlig handling, ett köp, en friköpning, en laguppfyllelse, ett straff lidande, framställningen om medlareverket såsom ett offer, en offerhandling, är den övervägande. En rätt uppfattning av försoningen måste därför

560grundas på en riktig tolkning av offerinrättningen, särskilt såsom den framträder i Moses' lag" (721). Åter heter det: "Den verkliga betydelsen av ett offer, från både hednisk och judisk synpunkt, är som följer : 1) gottgörelse till den förolämpade gudomligheten eller erbjuden förlikning åt den kränkta heligheten; 2) en oskyldig ställföreträdares lidande och död såsom straff för den skyldiges överträdelse; 3) en förbindelse eller ett utbyte av liv mellan offråren och offret. Om vi förbinda de tre begreppen med varandra, så blir offrets huvudbetydelse denna: gottgörelse genom ställför eträdelse, ställföreträdelse genom införlivande av liv med liv. Hedningarnas blodsoffer var ett uttryck för deras medvetande att synd innebär skuld, att skuld blottställer människan för Guds rättfärdiga vrede, att utan skuldens gällande ingen förlåtelse gives och att den skyldige kan försona sin synd genom en annans lidande, vilken giver sitt liv. — Syndoffret den stora försoningsdagen genom de två bockarna åskådliggjorde tydligare än något annat de två grundbegreppen i ett offer, gottgörelse och ställ för eträdelse och därpå följande avlägsnande, bortskaffande av syndaskulden från dem, för vilka offret blev framburet. — Nya testamentet förutsätter och antager såsom sin gamla testamentets offer-lära. — Vi måste därför fasthålla såsom resultat av en enkel slutledning från bibliska fakta, att Kristi död är ett ställföreträdande offer, som Gud i sin kärlek försett för tillfredsställande av ett inre krav i sin egen natur såsom helig samt för avlägsnande av ett i samma natur förefintligt hinder för syndares förnyelse och förlåtelse" (721, 723, 725, 727).

Det kan synas för en vanlig bibelläsare, som vore försoningsbegreppet tydligt nog framhållet i den heliga skrift. Dock hava under tidernas lopp olika uppfattningar utbildats bland teologerna. Följande äro bland de viktigaste.

1. Den moraliska uppfattningen. Icke Gud, utan människan behöver försonas. Den enda väg att åstadkomma försoning är att förbättra människans sedliga tillstånd. Kristus har dött såsom en hög-sinnad martyr. Människan återlöses genom honom, då hans lära och mänskliga fördöme i trohet mot sanning och plikt på henne utövar ett förbättrande inflytande. Denna lära, som har sin rot i Pelagii uppfattning om synden, har fullständigt utvecklats av Luthers samtida Laelius och Faustus Socinus och kallas därför socinism. De, som i våra dagar förfäkta denna uppfattning, äro att finna bland uni-tarierna.

561Samma uppfattning är framställd i en ny form eller från en annan sida av amerikanska teologen Dr. Bushnell (bushnellianism) samt av engelsmännen Robertson, Campbell och Young. Försoningen gäller icke Gud, Kristi död är en uppenbarelse av Guds kärlek, icke ett strafflidande i människans ställe. Försoningens syfte är icke att tillfredsställa Guds rättfärdighet, utan att genom uppenbarelsen av Guds kärlek uppmjuka människornas hjärtan och leda * dem till Kristus. Försoningen avsåg icke att borttaga något hinder hos Gud för syndares benådning, utan att övertyga syndare, att något sådant hinder icke finnes. Genom framhållandet av Guds fullkoiflligheter, genom sina höga läror, sitt syndfria liv och sin hjältemodiga död blev Kristus Guds kraft till frälsning, vilket han skall förbliva till världens slut.

Doktor P. Waldenströms s. k. "nya försoningslära" är påtagligen en socinismens gengångare, förrådande mycken frändskap med bush-nellianismen.

2. Uppfattningen med hänsyn till Guds världsstyrelse. Kristi död gottgör icke synden inför Gud, utan är en nödvändighet endast med hänsyn till upprätthållandet av Guds världsvälde. Detta välde kan icke fortgå, icke heller kan den gudomliga lagen bibehålla sin myndighet över dess underlydande, om icke överträdarnas förlåtelse sättes i förbindelse med uppvisningen av det höga värde Gud sätter på sin lag och det förfärliga straff, som drabbar den som kränker lagen. I Kristi lidande och död framställes den aktning lagen åtnjuter hos Gud. Kristus lider icke det straff som lagen bestämmer, men av nåd antager Gud Kristi lidande såsom ett vederlag för straffet. Den holländske lagmannen och teologen Hugo Grotius (1583—1645) har framställt denna åsik, som är betecknande för Ny-Englandsteologien och hyllas av dem, som antaga den "nya skolans" lära om synden.

3. Betalningsteorien. Gent emot den åsikten, att Kristi död var en lösepenning, som betalats till Satan för att befria syndare från hans välde, framställde Anselm av Canterbury (1034—1109), att synden är en kränkning av Guds majestät och såsom begången mot ett oändligt väsen förtjänt av ett oändligt straff; att Guds rättfärdighet krävde straff, under det Guds kärlek tiggde om nåd för den brottslige; att stridigheten mellan dessa Guds egenskaper för evigt bilagts genom gudamänniskans frivilliga offer, vilken ensam utstår det straff, som syndare skulle lidit i evighet; att detta lidande var en fullständig gott-gorelse för de lidanden, som de utvalda förtjänat, samt att på grund

562av denna gottgörelse av de gudomliga fordringarna de utvalda förlåtas och pånyttfödas.

Denna åsikt medgiver, till skillnad från de föregående, att försoningens nödvändighet låg i Guds natur såsom helig, men behandlar frågan ensidigt och förnekar försoningens allmänhet. Uppfattningen om stridigheten i Guds natur mellan hans egenskaper är ock skev.

4. Den etiska uppfattningen eller ställföreträdelseläran. Försoningens nödvändighet har sin grund i Guds helighet. Det är en sedlig grundbestämmelse i Guds natur som fordrar, att synden skall straffas. Försoningen tillfredsställer Guds sedliga krav, i det att Kristus lider syndens straff i den brottsliges ställe. Lagens rättfärdighet upprätthålles, i det att lagens upphov, domaren och straff-förrättaren, frivilligt påtager sig straffet samt uppbär det i den mänskliga natur som syndat. Kristus står i ett sådant förhållande till mänskligheten, att han är skyldig betala vad Guds helighet kräver, åstundar att göra det samt gör det oundvikligen och så fullkomligt på grund av den tvåfaldiga naturen, att varje rättvisans krav tillfredsställes och den syndare, som antager vad Kristus gjort för honom, blir frälst.

Frånsett vissa oegentligheter i tankegång och uttrycksätt representerar Anselms åskådning den etiska teorien. Socinismen, bushnelli-anismen och även Grotii uppfattning, vilka alla, på ett sätt eller annat, förneka betydelsen av ställföreträdelsen såsom ett tillfredsställande av Guds rättfärdighetskrav, äro blott olika former av den moraliska teorien. Vi kunna därför säga, att vi hava blott två varandra alldeles motsatta teorier, vilka kunna sammanfattas i följande punkter.

Etisk försonings-teori:

I. Kristi försoning gäller i första rummet Gud, har Gud till objekt.

II. Försoning är förlikning mellan tvänne parter, som kommit i ett abnormt förhållande till varandra genom den ena partens försyn-delse mot den andra.

III. Gud, vars lag människan överträtt, kräver såsom helig upprättelse, d. v. s. fordrar, att synden skall straffas efter förtjänst.

IV. Då människan icke kan framstå inför Gud fullkomlig eller gottgöra sin förbrytelse, uppfyller Kristus lagen och lider straffet i människans ställe och till fördel för henne.

563V. Försoningen skedde i Kristi laglydnad samt i döden på korset, och människans upprättelse är en följd eller tillämpning av Kristi verk utom människan.

VI. Försoningen är en offerhandling, i vilken gudamänniskan Jesus Kristus såsom synd- eller skuldoffer i människans ställe med sitt blod såsom lösepenning utköpt människan från Guds rättvisa dom för syndens skull

och gör möjligt för Gud att vara rättvis och på samma gång förlåta och upptaga den som tror på Kristus.

VII. Människans återställelse har i första rummet sin grund eller orsak i Guds förbarmande och kärlek, i andra rummet i Kristi ställföreträdande medlareverksamhet utom människan samt till sist i Andens verk i människan.

Moralisk försonings-teori:

I. Försoningen gäller uteslutande människan, Gud är icke försoningens objekt.

II. Försoning är en moralisk reform eller sinnesförändring hos människan, varigenom hon kommer i ett rätt förhållande till Gud.

III. Gud, som är kärlek, kräver ingen upprättelse utan tillgiver överträdelsen utan villkor, då syndaren bättrar sig.

IV. Gud kräver ingen gottgörelse och således behöver och kan icke Kristus vara människans ställföreträdare inför Gud.

V. Försoningen sker var gång en människa omvänder sig och är uteslutande ett verk i människan.

VI. Kristi liv, lidande och död äro en uppvisning av Guds kärlek eller rättfärdighet eller av båda samt av Sonens trohet och lydnad mot Fadern, alltsammans ägande ingen annan betydelse för människan än att moraliskt inverka på henne till förbättring, inför hennes ögon framställande ett idealiskt föredöme.

VII. Människans återställelse har sin grund uteslutande i Guds kärlek med eller utan Andens verk. Kristi laguppfyllelse, lidande och död är icke i stället för utan blott till förmån för människan, ity att därigenom framträder å ena sida Guds oändliga kärlek och deltagande med de olyckliga och å andra sidan en mönstergill vandel, som äro avsedda att tjäna såsom lockelse eller eggelse till botfärdighet, kärlek och renlevnad. Kristi medlareverk kan sålunda icke i någon an-

564nan mening vara grund eller orsak till människans upprättelse än såsom ett hjälpmedel, ty Gud förlåter och upprättar utan gottgörelse.

Ifråga om försoningsverkets omfång eller utsträckning äro uppfattningarna något delade. De finnas, som hålla före, att Kristus icke dött för alla, och lära en inskränkt eller begränsad försoning. Därmed menas, att Kristi laguppfyllelse, lidande och död gäller endast några, en del av människorna, de utvalda. Denna uppfattning tyckes härröra från en sammanblandning av själva försoningen och försoningens tillämpning på människorna genom Guds Ande. Försoningen är allmän, men dess tillämpning är inskränkt till de utvalda, de troende (Jh. 17: 9, 20, 24; Ef. 1: 4, 7; 1 Tm. 2: 6; 4: 10; 2 Tm. 1: 9, 10; Tt. 2: 11; 2 Pt. 2: 1; 1 Jh: 2: 2).

Såsom stöd för den inskränkta försoningen åberopas Rm. 5: 12— 19, då man förstår det så, att Kristus representerar uteslutande de utvalda. Såsom vidare stöd anföras Mtt. 1: 21; Jh. 10: 11, 15; Ef. 5:> 25.

Att försoningen är allmän eller gäller alla människor framgår av skriftens bestämda utsagor, som vi redan anfört. Vidare framgår det av evangelii allmänna inbjudningar (Js. 24: 22; 55: 1; Mtt. 11: 28; Jh. 7: 37; Ub. 3: 10; 22: 17) samt av den förklaringen att de, som förkasta Kristus, skola gå förlorade (Mtt. 25: 41; Jh. 3: 18; 2 Tss. 1: 8; Eb. 2: 3). Att Kristus är 66alla människors frälsare" är en verklighet i så fall, att genom hans försoning varje hinder från Guds sida för syndares förlåtelse och upprättelse undanröjts. På samma gång är påtagligt, att människorna i allmänhet genom Kristi verk draga stora fördelar. Straffets uppskjutande och tillfälle till bättring följa av Kristi försoning. Endast Kristi kors gör, att människan lever, sedan hon syndat. Om sträng rättvisa skipats, hade människosläktet bortsopats med den första synden. Endast Golgatas offer kan rättfärdiga Guds "överseende" med de synder, som förut blivit begångna under Guds tålamod (Rm. 3: 25), ett överseende som dock är till tiden begränsat (Ag. 17: 30, 31).

Försoning, förlikning, gottgörelse, ställföreträdelse, syndaskuldens avlägsnande och upprättande av ett fredstillstånd ingå, såsom vi redan sett, uti medlarekallet eller översteprestens gärning. Detta kan icke uttalas med tydligare ord än skriftens egna, såsom när det heter: "Men nu har Kristus (såsom överstepresten) en enda gång vid tidsåldrarnas ände uppenbarat sig till undanskaffande av synden genom offret av sig själv" (Eb. 9: 26). Samma

författare säger om, Kristus så-

565som översteprest (att "han gått in i själva himmelen för att nu framträda i Guds åsyn oss till godo" eller såsom vår representant (Eb. 9: 24), "för att göra tjänst i det allra heligaste, i det sannskyldiga tabernaklet" (Eb. 8: 2), "för att måna gott för de sina" (Eb. 7: 25), såsom ock Paulus säger: "Kristus är den, som har dött, ja, än mer, den, som har uppstått; och han sitter på Guds högra sida, han manar ock gott för oss" (Rm. 8: 34). Kristi medlarekall såsom översteprest avslutades icke med döden på korset; efter uppståndelsen och himmelsfärden fortsätter han det på Faderns högra sida såsom förebedja-re, förespråkare, försvarare (Jh. 2: 1)

Vi nämnde i det föregående om Jesu görande och lidande lydnad. Denna lydnad är naturligen blott en, och ehuru den sträcker sig till varje del av Jesu liv och till alla hans handlingar, nådde den dock, såsom lidande och lydnad i förening eller lidandeslydnad, sin största höjd och fulländning, de sista dagarna och stunderna av Jesu jordiska liv. Mtt. 26: 37, 38; Mk. 12: 33—42; 15: 33, 34; Lk. 22: 41—44; Jh. 12: 27; Fil. 2: 5—8; Eb. 5: 7.

Det säger sig självt, att, då fråga blir om gottgörelse, förlikning, försoning, det gäller mer än en person, en part; det måste angå och angår i flesta fall två parter. En är den förolämpande eller förbrytare, den andre den förolämpade, förnärmade, vars namn, anseende eller rättigheter blivit kränkta eller förbisedda. Genom ett sådant beteende från den ena partens sida inträder mellan båda parterna ett alldeles nytt förhållande. Om harmoni och enhet förut ägt rum, inträder nu söndring, oenighet, ja, "fiendskap". Parterna levde förut i frid, på fredsfot; nu har det blivit ofrid, ett tillstånd av ofred. Det råder krig, strid. Det finnes blott ett sätt att återställa det gamla goda förhållandet, och det sker därigenom att den som gjort orätt och tillfogat den andra parten lidande, skada och förlust, gottgör skadan eller förlusten, giver full upprättelse och erkänner sig skyldig. På så sätt åstadkommes förlikning eller försoning mellan söndrade parter, i det fall blott den ena parten är den felande. Om nu en tredje person träder emellan för att biträda vid och förmedla uppgörelsen, förlikningen, så blir han en "medlare" (mesitäs). Så talar ock skriften. "En metjlare är icke medlare för blott en", en part; "Gud är en", ena parten (Gal. 3: 20). Detta säges om lagens överlåtande till Israel vid Sinai genom Moses såsom medlare. Då fråga blir om uppgörelse mellan Gud å ena sidan och det i Adam fallna släktet å den andra, då heter det: "Gud är blott en; Guds och människors medlare är ock-

566så blott en, människan Kristus Jesus" (1 Tm. 2: 5). "Gud var i Kristus och försonade världen med sig själv" (2 Kor. 5: 19). "Vi blevo förlikta med Gud genom hans Sons död, då vi voro fiender".

Förbönen eller förehedjandet är det moment av Kristi överstepres-ter liga ämbete eller medlarekall, genom vilket han, efter sin uppståndelse och upphöjelse på Faderns högra sida, hos Fadern beder och manar gott för de sina. Rm. 8: 34; Eb. 4: 14^-16; 7: 25; 9: 24; 1 Jh. 2: 1.

"Vem är den, som vill fördöma? Kristus Jesus är den, som har dött, ja, än mer, den, som har uppstått, och han sitter på Guds högra sida, han manar ock gott (entugchanei) för oss." Rm. 8: 34.

"I så måtto är också det förbund bättre som har Jesus till löftesman (egguos). Denne har ett oförgätligt prestadöme, eftersom han förbliver till evig tid. Därför kan han ock till fullo frälsa dem, som genom honom komma till Gud, ty han lever alltid för att mana gott (entugchano) för dem." Eb. 7: 22, 24, 25.

"Men en huvudpunkt i vad vi vilja säga är detta: Vi hava en överstepräst, som sitter på högra sidan om Majestätets tron i himmelen, för att göra tjänst i det allraheligaste, i det sannskyldiga tabernaklet, vilket Herren har upprättat, och icke någon människa." Eb. 8: 1, 2.

"Ty Kristus har icke gått in i ett allraheligaste, som är gjort med händer, och som allenast är en efterbildning av det sannskyldiga, utan han har gått in i själva himmelen, för att träda fram inför Guds ansikte, oss till godo" (huper hämån). Eb. 9: 24.

"Men sedan denne har framburit ett enda offer för synderna, sitter han för beständigt på Guds högra sida och väntar nu allenast på, att 'hans fiender skola bliva lagda honom till en fotapall'." Eb. 10: 12, 13.

"Mina kära barn, detta skriver jag till eder, för att I icke skölen synda. Men om någon syndar (hamartanei), så

hava vi en förespråkare (paraklätos) hos Fadern, Jesus Kristus, som är rättfärdig" (di-kaios, utan synd, fullkomlig). 1 Jh. 2: 1, 2.

Huruvida förebed jandet bör räknas till det överstepresterliga eller konungsliga ämbetet, har varit och är en fråga. Mycket talar för det senare, men vi hava följt den gamla och vanliga indelningen.

En rätt uppfattning av Jesu Kristi förbön i himmelen är beroende av den betydelse, som ligger i "mana gott för någon" (entugchanein), "oss till godo" (huper hämån) och "förespråkare" (paraklätos).

567Entugchano,*tala med någon, vända sig med böner till någon för (huper) någon, med bön utverka något för någon, lägga sig ut för (huper) någon. Huper hämån, i vårt ställe, till vår fördel, oss till godo. Kristus företräder eller innehar de troendes plats inför Fadern, dem till hjälp, stöd och försvar.

Paraklätos (parakaleo, framkalla, tillkalla någon), en person som kallas till en annans sida till hjälp, hjälpare (Jh. 14: 16, 26; 15: 26; 16: 7), sakförare inför rätta, förespråkare (1 Jh. 2: 1). Den Helige Andes ämbete är att hjälpa de troende under deras liv och strider på jorden. Jesus Kristus såsom överstepreat är deras ställföreträdare och förespråkare inför Faderns tron i himmelen. Både gudamänniskan i himmelen och den Helige Ande i församlingen på jorden äro parakläter. Även i förnedringen var Jesus en paraklät (Jh. 14: 16) i samma mening, som Anden blev det efter Jesu upphöjelse. Kristus "manar gott för de troende i himmelen; Anden "manar gott" för de troende i deras eget inre (Rm. 8: 26).

Herrens apostlar uppmanas till bön och förböner. Förebedjandets betydelse är klart framhållen i Guds ord.

Förebedjaren lyfter mot höjden ögon och händer. Så gjorde Moses i striden med Amalek (2 Ms. 17: 8—13), och då hans armar tröttnade, understöddes de av Aron och Hur, och därpå berodde stridens utgång. På liknande sätt bad han för Israel på Sinai (2 Ms. 32: 11— 14, 30—34) och Samuel i Mizpa (1 Sam. 7: 5, 9). På sina böjda knän med uppräckta händer bådo Salomo och Esra för Israel och dess välgång (1 Kon. 8: 22—53; 2 Krön. 12—42; Esra 9: 5—15). Med mot höjden lyftade ögon (och händer) bad Jesus aftonen före sin död för sina lärjungar och för framgången av deras verk på jorden, och med händerna upplyftade över dem skildes han från samma lärjungar och uppfor till himmelen (Lk. 24: 50, 51).

Abraham i sin förbön för Sodom och Gomorra är en förebild till Kristus såsom förespråkare inför Fadern. Abraham åberopar rättfärdigheten såsom grund för försköning eller förbarmande (1 Ms. 18: 23—32). Aron och Moses äro andra exempel. Aron ställde sig med rökverket mellan de levande och döda och avvände på så sätt hemsö-kelsen från folket (4 Ms. 16: 46—48). Moses åberopade både Guds, patriarkernas och sin egen rättfärdighet såsom grund för det syndiga folkets benådning, sättande sin egen välfärd på spel för deras räddning (2 Ms. 32: 11—14, 31, 32). Herrens ängels, Guds Sons i förut-tillvaron, uppträdande till försvar för översteprESTEN Josua gent emot

568Satan såsom åklagare s(Sak. 3: 1—5) är ett förspel till den människovordne och upphöjde Återlösaren såsom förespråkare inför Fadern i himmelen. Även Job räddade med sin förbön sina tre "vänner" från följderna av deras oförståndiga tal om Gud (Job 12: 7—10).

Vår Frälsare begynte redan i förnedringen sin verksamhet såsom sakförare och förebedjare. Han försvarar sina lärjungar gent emot fariseernas oberättigade klander (Mtt. 12:1-8) och beredde dem tillfälle att undkomma i farans stund (Jh. 18: 8, 9) samt bad för Petrus, att han icke skulle uppgivas, då han kom till sig själv efter sitt djupa fall (Lk 22: 31, 32). Innehållet i Jesu bön såsom överste-prest framgår tydligt i Jh. 17 kp. "För de människor, som du har tagit ut ur världen och givit åt mig beder jag. Jag beder icke för världen, utan för dem, som du har givit åt mig, ty de äro dina. Jag är nu icke längre kvar i världen, men de äro kvar i världen. Bevara dem i ditt namn, att de må vara ett, såsom vi äro ett. Medan jag var hos dem, bevarade jag dem i ditt namn, det som du har förtrott åt mig; jag vakade över dem, och ingen av dem gick i fördärvet, ingen utom fördärvets man, ty skriften skulle ju fullbordas. Jag beder icke, att du skall taga dem bort ur världen, utan att du skall bevara dem från det onda (den onde). Helga dem i sanningen, ditt ord är sanning. Men icke för dessa allenast beder jag, utan ock för dem, som genom deras ord komma till tro på mig; jag beder, att de alla må vara ett, och att, såsom du,

Fader, är i mig, och jag är i dig, också de må vara i oss, för att världen skall tro, att du har sänt mig".

Förbönen gäller de troende eller utvalda, deras bevarande och frälsning undan det onda i världen, deras enhet inbördes och enhet i gemenskap med Fadern och Sonen, deras helgande i ordet eller sanningen. Den gäller det andliga livets bestånd och utveckling hos de troende såsom ett bevis inför världen för Jesu gudomliga sändning. I himmelen fortsätter överstepresten, såsom han begynte på jorden, bringande hjälp, upplysning, vägledning och gudomlig kraft i kampen mot det onda och i arbetet för evangelii utbredande i världen. "Jag skall bedja Fadern, och han skall giva eder en annan hjälpare, som för alltid skall vara hos eder. Han skall lära eder allt och påminna eder om allt, vad jag har sagt eder. Han skall vittna om mig" (Jh. 14: 16, 26; 15: 26). "Se, jag skall sända till eder, vad min Fader har utlovat. Men I skolen stanna kvar här i staden, till dess I från höjden bliven beklädda med kraft" (Lk. 24: 49). Ande-

569utgjuteisen på pingstdagen med dess rika välsignelser kom såsom ett svar på Jesu bön till Fadern.

Genom lydnaden eller laguppfyllelsen återupprättade Jesus Kristus Guds viljas oinskränkta myndighet i en syndig värld; genom blodet på korset löste han det i Adam fallna släktet från vredesdomen över paradisförbrytelsen, upprättande ett fredstillstånd; genom pånyttfödelse och rättfärdiggörelse, gudomliga verk med naturlig förutsättning i försoningen, kommer den troende syndaren i en rätt ställning till Gud. Han är återlöst och frälst, allt av nåd i och genom Jesus Kristus. Nu börjar helgelselivets kamp och möda. "Med knapp nöd bliver den rättfärdige frälst" (1 Pt. 4: 18). Han har att "med fruktan och bävan arbeta på (bringa till fulländning, katergazomai) sin frälsning" (Fil. 2: 12). På ett för livet avgörande sätt blir människan frälst i pånyttfödelsen och rättfärdiggörelsen; det sker ögonblickligen. I helgelsen är frälsningen fortgående. Om den förra har sin grund i Jesu lydnad och död, så beror den lyckliga utgången av den senare i första hand på Jesu liv eller verksamhet efter uppståndelsen och himmelsfärden såsom överstepräst i den sannskyldiga helgedomen, med andra ord, på hans förebedjande de troende till godo. Paulus uttrycker det sålunda: "Ty om vi (de troende), medan vi voro Guds ovänner, blevo försonade med honom genom hans Sons död, så skola vi, sedan vi blivit försonade, ännu mycket mer bliva frälsta (genomfrälsta) i och genom hans liv" (Rm. 5: 10). Såsom lärjungarnas bevarande i tron och i Jesu efterföljd, så att ingen gick förlorad, upp till tiden för Mästarens bortgång berodde på honom, på hans omvårdnad och kärlek till "sina egna" ända till slutet (Jh. 13: 1; 17: 12), så beror de troendes beskydd och bevarande under tiden från hans bortgång till hans återkomst i makt och härlighet på hans överstepresterliga tjänstgöring såsom förebedjare i helgedomen därovan. Förbönen är en säker garanti för en lycklig utgång för Guds frälsta barnaskara på jorden. Innan han "gick bort från denna världen till Fadern", anförtrodde han dem, som Fadern tagit ut ur världen och givit åt honom, inbegripande alla dem, som intill världens ände genom apostlarnas ord skulle komma till tro på honom, åt sin Fader (Jh. 17: 6, 11, 15, 20). Omkring ett och ett halvt år tidigare hade Jesus i Galileen förklarat: "Jag har kommit ned från himmelen, icke för att göra min vilja, utan för att göra dens vilja, som har sänt mig. Och detta är dens vilja, som har sänt mig, att jag icke skall låta någon enda gå förlorad av dem, som han har givit

570mig, utan att jag skall låta dem uppstå på den yttersta dagen" (Jh. 6: 38, 39). För blott fyra månader tillbaka hade Jesus sagt till judarna i Jerusalem, samlade i Salomos pelargång i helgedomen: "I tron mig icke, ty I ären icke av mina får. Mina får lyssna till min röst, och jag känner dem, och de följa mig. Och jag giver dem evigt liv, och de skola aldrig någonsin förgås, och ingen skall rycka dem ur min hand. Min Fader, som har givit mig dem, är större än alla, och ingen kan rycka dem ur min Faders hand. Jag och Fadern äro ett" (Jh. 10: 26-30).

Fadern hade överlåtit makt över allt kött åt sin Son, för att han skulle giva evigt liv åt alla dem, som voro Faderns, och som Fadern givit åt Sonen (Jh. 17: 2, 6). Det var Faderns vilja, vilken sänt sin Son från himmelen, att Sonen "icke skulle låta någon enda gå förlorad av dem, som Fadern givit honom". För ingenting annat hade Sonen kommit ned ifrån himmelen än att göra sin Faders vilja. För att nu fullgöra sin Faders vilja rörande de utkorades bevarande och genomfrälsning "sitter han för beständigt på Guds högra sida, efter att hava framburit ett enda offer för synderna", en "rättfärdig sakförare hos Fadern", "tjänstgörande såsom överstepräst i det sannskyldiga tabernaklet", "levande alltid för att mana gott för dem, som genom honom komma till Gud,

trädande fram inför Guds ansikte dem till godo".

571TREDJE KAPITLET

Jesu Kristi konungsliga ämbete

"Du är Israels konung".—Natanael.

Kristi konungsliga ämbete, vilket även i förnedringen framskymtade, är den akt av Kristi medlarekall, varigenom han, i egenskap av gudamänniska, såsom skapare, uppehållare, domare och världsförsonar e för spiran över allt och alla samt särskilt regerar sitt rike och församling, vilken han köpt med sitt blod, grundat genom apostlarna, styr med sitt ord, beskyddar med sin förbön, närer, fostrar och utbreder genom evangelium, upphöjer i sin tillkommelse samt fulländar i sitt härlighetsrike. Ps. 2: 6—8; Mtt. 25: 31, 32; 28: 18; Lk. 1: 32, 33; 2: 11; 19: 38; Jh. 17: 2, 18; 18: 36, 37; 1 Kor. 15: 25, 26; Ef. Is 21, 22; Fl. 2: 9, 10; Eb. 1: 3, 8; 2: 3; 1 Pt. 3: 21, 22; 2 Pt. 1: 11; Ub. 17: 18, 24; 19: 15, 16; 21 kap.; 22: 1-5.

Man plägar tala om 1) allmaktens rike eller Kristi medlarerike, omfattande hela världen, hela skapelsen, såväl naturen som världshistorien, vilka Kristus såsom den maktfullkomlige konungen tager i sin tjänst för upprättandet och utbredandet av sitt andeliga rike (Mtt. 11: 27; 28: 18; 1 Kor. 15: 25). Kristus styr och uppehåller världen från dess begynnelse i egenskap av medlare, vartill han var bestämd av evighet (Jh. 10: 9-17; Apg. 2: 30-36; Ef. 1: 20-22; Fl. 2: 9, 10; Eb. 1: 1, 4; 2: 8, 9; Ub. 5: 6-13); 2) nådens rike, omfattande den på jorden stridande församlingen, i vilken Guds Helige Ande genom Herrens ord och stiftelser samlar ett Guds egendomsfolk, som har Kristus till sitt enda huvud, den Heliga Skrift till sitt enda rättesnöre, uppfylles av Kristi liv, hans gåvor och krafter samt av honom uppfostras, regeras och beskyddas (Ps. 2; 45; 72; Es. 9: 6, 7;

673Mtt. 25: 31—36; 26: 28; Lk. 1: 32, 33; 22: 29, 30; Jh. 6: 35; 8: 36; 10: 27, 28; 14: 6; 15: 1, 4; 18: 36; Rm. 6: 2; 8: 34; 12: 5; 14: 9;

1 Kor. 12: 27; 2 Kor. 4:10,11; 5: 17; Gl. 2: 20; Ef. 1: 22, 23; 2: 10; 4: 15, 16; 5: 29, 31; 6: 5-9, 23; Fl. 3: 20, 21; Kl. 1: 18; 3: 3; 2 Tm. 4: 1; Eb. 3: 6; 6: 24; 7: 25; 2 Pt. 1: 2; 1 Jh. 2: 1; 3) det tusenåriga riket, betecknande en särskild fridsperiod av obestämd, antagligen ansenlig tidslängd, under vilken Satan är bunden och mänskligheten i sin helhet mer allmänt erkänner och hyllar Kristus (Ub. 20: 1—6); 4) härlighetens rike, omfattande den segerfirande församlingen, då, efter den sista domen och världshistoriens avslutning, nya himlar och en ny jord framträda, i vilka rättfärdighet bor, såsom en slutlig och evig fristad för Guds samtliga, förenade barnaskara av frälsta syndare, vilka hava att åtnjuta lycksalig gemenskap och ostört sällskapande med varandra samt med den treenige Guden och den otaliga änglaskaran (Ub. 21: 1, 3).

På Pilati fråga, om Jesus var en konung, svarade han: "Jag är en konung, och därtill är jag född" (Jh. 18: 37). "Jag har insatt min konung på Sion, mitt heliga berg", heter det i andra psalmen, och Jesaia profeterar om Messias: "Ett barn är oss fött, en son är oss given, och på hans skuldror skall herradömet vila" (Js. 9: 6). "Ditt hus (David) och ditt konungadöme skola bliva beståndande inför dig till evig tid; ja, din tron skall vara befäst för evig tid", heter det i

2 Sam. 7: 16, och Daniel såg i en syn "en som liknade en människoson" nedstiga från himmelen (Jh. 6: 38) eller "komma med himmelens skyar", och om denne heter det, att det "gavs honom välde och ära och rike, och alla folk och stammar och tungomål måste tjäna honom. Hans välde är ett evigt välde, som icke skall tagas ifrån honom, och hans rike skall icke förstöras" (Dan. 7: 13, 14). Mika, som förutsade platsen för Kristi födelse, kallar honom en "furste i Israel, vilkens härkomst tillhör förgångna åldrar, forntidens dagar" (Mik. 5: 2), och Sakar ja utbrister: "Fröjda dig storligen, du dotter Sion! Se, din konung kommer till dig; rättfärdig och segerrik är han. Han kommer fattig, ridande på en åsna, på en åsninnas fåle" (Sak. 9:9). Till Maria förklarade ängelen Gabriel, att den som hon skulle föda, skulle bliva en "konung över Jakobs hus till evig tid och att på hans rike skulle ingen ände bliva" (Lk. 1: 33). "Du är Israels konung", utbrister Natanael (Jh. 1: 49).

Kristus talar i liknelserna om "riket", sitt rike och sin församling, och Paulus, stödjande sig på den 110 psalmen, påstår, att Kristus

574"måste regera, till dess han lagt alla sina fiender under sina fötter". Till köttet född- av konungslig börd, var Messias korad till konung och i denna egenskap framställd i profeterna och psalmerna.

Kristus förklarar själv högtidligen, att all makt i himmelen och på jorden blivit överlåten åt honom såsom Människoson eller gudamänniska (Mtt. 28: 18), att han i denna egenskap skall i sin härliga till-kommelse döma världen (Mtt. 25: 31-46); Ag. 17: 31), att han ämnade uppstiga dit, varifrån han nedstigit (Jh. 6: 38, 62), "på den gudomliga maktens högra sida" (Lk. 22: 69), där han, enligt Ebreer-brevet, "sitter för beständigt och väntar allenast på, att hans fiender skola bliva lagda honom till en fotapall" (Eb. 10: 12, 13).

Om Frälsarens verksamhet såsom översteprest i det sannskyldiga tabernaklet är av allra största betydelse for de utvaldas bevarande och genomfrälsning, så är hans verksamhet såsom konung på Majestätets högra sida i himmelen av icke mindre betydelse för upprättande, vidmakthållande och utbredande av gudsriket på jorden samt för den världshistoriska utvecklingen. I Människosonens hand på tronen där ovan är spiran över alla världar lagd. Han regerar med oinskränkt makt i himmel och på jord. Den värld, som genom honom i föruttillvaron skapades och uppehölls, styr han nu såsom Människoson, upphöjd på härlighetens tron, med obegränsad makt. Hans regering är ett regerande i sanning och rättfärdighet med ett enda mål i syfte, inbergandet av alla dem, som av Fadern givits åt Sonen, fulländningen av gudsriket enligt den plan, som av evighet blivit lagd. Här får den världshistoriska eller politiska utvecklingen tjäna endast såsom medel eller väg för uppnående av gudsrikets mål. Och hur Jesus under tidernas lopp regerar i världen och i församlingen tecknas i bilderspråk i Uppenbarelseboken. Det går upp och ned, men vid varje nytt skifte är Lammet segrande. Till sist är segern fullständig. Paradiset är återupprättat. Det har blivit en ny himmel och en ny jord. "Ingen förbannelse skall vara mer. Och Guds och Lammets tron skall vara därinne, och hans tjänare skola tjäna honom ocJh skola se hans ansikte; och hans namn skall stå tecknat på deras pannor. Och ingen natt skall vara mer; och de behöva ingen lampas ljus, ej heller solens ljus, ty Herren Gud skall lysa över dem, och de skola regera i evigheternas evigheter" (Ub. 22: 3—5).

Fatta mod, helgon! Det slaktade Lammet, Människosonen, upphöjd på tronen i himmelen, för spiran i sitt rike, han äger obegränsad makt i himmel och på jord.

575Återl ös ningens tillämpning genom den Helige Ande

(Subjektiv soteriologi)

"Ingen kan komma till mig, om icke Fadern, som har sänt mig, drager honom, om det icke bliver honom givet av Fadern. Det är Anden, som levandegör \ — Jesus.Inledning

o

Aterlösningens tillämpning en nödvändighet. Människans oförmåga. Andens fortskridande verksamhet. Andens verk och människans frihet

Med återlösningen i Kristus är ett stort mål upphunnet, men på samma gång visar skriften, att detta mål är avsett till grund och medel för ett annat — människans personliga frälsning eller frigörelse från synden. Med försoningen genom blodet på korset är en evigt giltig och bestående grund lagd för varje människas personliga lycksalighet i förening med Gud, men därmed är ingen enda syndare vare sig frälst eller lycksalig utan vidare. Frälsningen är återlös-ningens tillämpning på den enskilde. Utan subjektiv tillägnelse av den objektivt förvärvade friköpningen är människan i den ansvariga åldern i alla fall under fördömelsen och måste såsom ofrälst gå evigt förlorad. Om hon icke delaktiggöres av återlösningen i Kristus, är det, som om denna återlösning aldrig funnes till. Det är omöjligt, att Gud skulle kunnat företaga något sådant som återlösningen i Kristus och icke vinna det mål han avsett.

För sin egen sällhet och frälsning måste människan delaktiggöras av ofta nämnda återlösning. Men huru? Lika litet som människan kunnat uttänka eller utföra återlösningen, lika litet kan hon själv förskaffa sig dess delaktighet. I sitt naturliga tillstånd varken vill eller kan hon tillägna sig eller emottaga nåden till frälsning.

Genom synden är hon fördärvad till sin vilja och blott ökar sin skuld inför Gud. Väl påstår pelagianismen, att människan i sitt naturliga tillstånd har förmåga att omvända sig själv, och semipelagianismen

579säger, att hon kan medverka och bidraga till sin omvändelse, men skriften och erfarenheten säga något helt annat. Människan är här platt oduglig. Hon saknar både vilja och förmåga. £enom synden har människan förlorat friheten till det goda, så att hon ej kan bestämma sig enligt Guds vilja och sitt eget sanna väsen, utan hängiver sig i sin självbestämning åt det onda. Hon kan ej bidraga att giva sin egen ande en annan riktning, utan skall detta ske, måste Guds Helige Ande utföra det. I yttre hänseende kan den oomvända människan åstadkomma en överensstämmelse med Guds lag, så att hon i sedligt och borgerligt avseende förhåller sig rätt, men i inre hänseende kan hon icke frambringa någon överensstämmelse med samma lag, ty kärleken, som är lagens fullbordan, kan hon icke åstadkomma. Den som verkställt återlösningen är den ende, som genom sin Helige Ande kan på människan tillämpa frälsningens förmåner och giva henne förmåga att emottaga och använda dem. Sålunda säga vi, att icke blott återlösningen, utan även pånyttfödelsen och helgelsen äro ett Guds verk. Fadern sänder Sonen i världen att utföra frälsningsverket. Sonen kommer och utför detta verk, och den Helige Ande återförenar, genom återlösningens tillämpning, människorna med Fadern och Sonen. Människans frälsning från början till slut är uteslutande ett verk av den treenige Guden, vilken ensam äran tillkommer. Guds Ande är särskilt verksam vid den enskilde syndarens förening med Gud samt vid församlingens grundande och utveckling. Icke människan själv, utan Guds Ande tillämpar återlösningen på hennes hjärta.

En människas övergång från död till liv kan ske mycket hastigt, såsom genom ett trollslag, men den kan ock försiggå långsamt och taga en ansenlig tid. Ingen kan begränsa eller reglera Gud i hans verk. Dock visar skriften och erfarenheten, att även här verkar samma lag för utvecklingen som på alla andra områden för Guds allmakt, vishet och nåd. Utvecklingen sker successivt från det mindre till det större, från det lägre till det högre. Därför har man kommit att tala om "nådens eller frälsningens ordning", åsyftande hur den ena nådeverkningen av Guds Ande avlöser eller följer på den andra. Men såsom de s. k. naturlagarna icke kunna binda händerna på Gud, så kan icke heller den s. k. "nådens ordning" binda eller fjättra den Helige Ande i hans verk. Den endast kan antyda, vilken väg Guds Ande i vanliga fall går med syndaren, hur han steg för steg leder honom framåt och uppåt. Pauli omvändelse skedde plötsligt och på en gång, men det

580är lätt att urskilja de olika utvecklingsmomenten i densamma. Han hejdades i sitt lopp genom yttre, naturliga företeelser; Kristus tilltalade honom direkt och personligen; Paulus hade att inse det stora misstaget i sin religiösa iver; han hade att känna, ångra och begråta sina synder; i sin djupa andeliga nöd fick han tröst genom evangelium, kunde omsider tro och blev lycklig och frigjord. Kornelius kom steg för steg till full evangelisk frihet och medborgarskap i Guds församling. Den etiopiske hovmannen på samma sätt. Guds Ande har ett bestämt sätt för sin verksamhet. Grunddragen i densamma återfinnas över allt. Det tager människorna olika lång tid att genomgå Andens olika verk; det ena kan träda mer i förgrunden hos en, ett annat hos en annan; dessa verkningar kunna icke bestämt begränsas till tidslängden, ehuru varje sant pånyttfödd vet tidpunkten för sin frälsning.

Med hänsyn till människans frihet ställer sig Anden i sitt verk så, att människan icke motvilligt eller med våld tvingas, utan steg för steg vinnes att frivilligt gå i den riktning Guds Ande leder och drager henne. Den naturliga människans själviskhet reser sig upp såsom én fientlig makt, men som synden icke är människans väsen, utan en förvänd beskaffenhet hos henne, kan det naturliga motståndet brytas genom ett övernaturligt inflytande och människan komma därhän, att hon icke förhindrar eller motsätter sig nådens inverkan.

581FÖRSTA KAPITLET

Utkorelsen

"Vinnlägggen eder om att göra eder kallelse och utkorelse fast. Om 1 så gören, skolen / aldrig någonsin komma på fall" (snava, stappla).

— Petrus.

Med utkorelse (eklogä) förstås Guds eviga, oföränderliga, otvungna och nådefulla beslut, grundat på hans eget oinskränkta välbehag, att, genom de medel han därtill bestämt, hos de mänskliga individer som frälsas bringa till verkställighet deras förlossning från synden, återställelse till gemenskap med sig och bevarande i nåden. Mtt. 13: 20; 20:16; 22: 14; 24: 22, 24, 31; Mk. 13: 20, 22, 27; Lk. 2: 14; 6: 13; 7: 30; 18: 7; Jh. 6: 70; 13: 18; 15: 16, 19; 17: 2, 6, 9, 11, 12; Ag. 1: 2, 24; 2: 23; 4: 28; 9: 15, 17, 36, 48; 20: 27; 1 Tes. 1: 4; 2 Tss. 2: 13; 1 Kor. 1: 27, 28; 2: 7; 16: 15; Rm. 8: 28, 29, 30, 33; 9: 11, 15, 16, 18, 23; 11: 2, 5, 7, 28; 13: 1; Kol. 3: 12; Ef. 1: 4, 5, 9,11; 2: 10; 3: 11; Fil. 1: 22; 2: 13; 2 Tm. 1: 9; 2: 10; Tt. 1: 1; 1 Pt. 1: 1, 2, 20; 2: 8, 9; 3: 17; 5: 13; 2 Pt. 1: 10; 3: 17; Eb. 6: 17; Jk. 2: 5; Ub. 13: 8; 17: 14; 18: 8; 21: 27.

Utkorelseläran är djup och svårfattlig. Dr. G. W. Northrup inleder sin avhandling om denna läropunkt med följande ord: "Försoningen, ehuru tillräcklig för alla och erbjuden åt alla, medför icke allas frälsning, enär somliga antaga dess bestämmelser och erhålla evigt liv, men andra förkasta dem och förgås i sina synder. Frågan, vilken grunden och skälet är till detta olika förhållande, leder oss rakt in i utkorelseläran, en lära som i sig innefattar några av den kristna lärobyggnadens svåraste knutar och vilken rönt stark mot-

583sägelse samt ofta blivit storligen missförstådd och vanställd, varför hon ock gör anspråk på den sorgfälligaste undersökning".

Inom ett och samma teologiska läger kunna uppfattningarna i underordnade punkter skilja sig ganska mycket, men huvudsakligen två tankeströmningar göra sig härvidlag tydligt bemärkta: den armi-niansk-lutherska och den augustinsk-kalvinistiska. Å ena sidan är det fråga, om Guds utkorelsebeslut betingas av en sinnesändring och tro, som han förutsåg hos människorna (villkorligt), eller om det har sin grund uteslutande i Guds vilja eller välbehag (ovillkorligt). Med andra ord kan det bliva detsamma som att spörja, huruvida utkorelsen är följden eller resultatet av en förutsedd omvändelse och tro, som från arminianskv (semipelagiansk) synpunkt är ett människans verk eller åtgörande, åtminstone delvis, eller huruvida omvändelsen och tron, såsom alltigenom ett Guds eller Andens verk, äro följden eller resultatet av utkorelsen. I förra fallet skulle Guds evighetsbeslut grunda sig på en tidlig mänsklig verksamhet, som, när allt kommer omkring, icke är ett mänskligt verk.

Utkorelseläran berör mycket nära en annan fråga av stor betydelse: den om människans fria vilja och dess förhållande till den gudomliga nåden. Det har synts och synes svårt att förena dem. Dock måste Guds utkorelse och människans självbestämmelse samtidigt äga rum såsom rena verkligheter.

Även utkorelseläran har sin kyrko-historiska utveckling att uppvisa. På Augustini och Calvins sida hava stått: Beda (d. 735), Al-kuin (d. 804), Anselm av Canterbury (d. 1109), Petrus Lombardus (d. 1164), John Wiclif (d. 1384), Johan Huss (d. 1415), Martin Luther (d. 1546), som enligt biskop Björling "i början var tillgiven den stränga predestinationsläran", Filip Melankton (d. 1560), "i första upplagan av sina Laci communes determinist", Ulrik Zwingli (d. 1531), Theodor Beza (d. 1605), John Knox (d. 1560), John Bunyan (d. 1688), Richard Baxter (d. 1691), George Whitefield (d. 1770), Thomas Chalmers (d. 1847), C. H. Spurgeon (d. 1892). Såsom Augustini och Calvins motståndare hava uppträtt: pelagianer, semi-pelagianer, arminianer, socinianer, lutheraner och metodister.

"Med utkorelse — säger Dr. Northrup — förstås Guds eviga beslut att pånyttföda, helga och genomfrälsa en del, men endast en del av människosläktet". Han gör ock det påståendet, att utkorelseläran innefattar eller förutsätter följande sanningar: 1) att Gud beslutat att i Kristus åstadkomma en försoning för alla människor; 2) att han

584beslutat erbjuda frälsning åt alla samt bereda de för dess erhållande erforderliga medlen; 3) att då han förutsåg, att alla skulle förkasta evangelium, i fall intet annat inflytande gjorde sig gällande över dem än sanningen och de vanliga nådemedlen, han beslutat med sin Helige Ande inverka på ett visst antal på ett sådant sätt, att de med fullkomlig visshet skulle antaga den erbjudna frälsningen; 4) att den Helige Andes verksamhet, då han hos sagda antal åstadkommer bifall till e-vangelii försäkringar, står i fullkomlig överensstämmelse med deras sedliga frihet; 5) att deras utkorelse, vilkas frälsning han beslutar, icke grundar sig på någonting hos dem eller på något i sedligt avseende berömvärt som de uträttat. Icke heller hava de utkorats, emedan Gud förutsåg, att de skulle bliva mindre ovärdiga hans välbehag än de icke-utkorade eller att de lättare kunde bevekas till

sinnesändring och tro, utan emedan det var hans goda behagliga vilja, emedan ett sådant val förutsatte oändligt visa och goda skäl, vilkas beskaffenhet icke har uppenbarats och icke kan uppenbaras; 6) att varken någras utkorelse till evigt liv eller Andens verksamhet till denna utkorelses förverkligande utövar det allra ringaste menligt inflytande på den övriga mänsklighetens tillstånd.

Dr. Alvah Hovey, den frejdade teologen och presidenten för Newton Centre Theological Seminary, Mass., uttalar sig i frågan på följande sätt:

ÄVi kunna icke enligt skriften finna grunden till utkorelsen i den opånyttfödda människans moraliska handling, utan vi äro uteslutande hänvisade till Guds oinskränkta vilja och nåd. Utkorelsen är personlig".

"Gud har såsom konung rättighet att skänka en undersåte mer nåd än en annan — ty nåd är oförtjänt godhet mot syndare (Mtt. 20: 12— 15; Rm. 9: 20, 21). Gud har funnit för gott att utöva denna rättighet i sitt handlingssätt med människorna (Ps. 147: 20; Jh. 15: 16; Ag. 9: 15; Rm. 3: 1, 2). Varför Gud utdelar sin nåd, såsom han gör, måste vara därför att han har något annat ändamål än att frälsa så många som möjligt" (Mtt. 11: 21; Rm. 9: 22—25).

Guds beslut med avseende på världen och människors frälsning kommer sålunda i följande ordning: 1) att skapa världen; 2) att tilllåta fallet; 3) att i Kristus bereda en för alla tillräcklig frälsning; 4) att genom Andens verksamhet tillförsäkra en del människor verklig delaktighet i denna frälsning.

585Förutbestämmelsen framstår tydlig i gamla testamentet. Setiterna och semiterna såsom vårdare av den sanna religionen och uppenbarelsen voro enligt Guds rådslut anvisade en plats, som icke tillkom kain-iter, jafetiter och hamiter. Bland alla Sems barn var Abraham utsedd att fylla en alldeles enastående uppgift. Bland alla folk på jorden voro abrahamiterna eller judarna förutbestämda till en historisk rol, som tillkom intet annat folk. Icke Ismael utan Isak var bestämd att ärva löftena. Jakob var på förhand utsedd att ärva den välsignelse^ som enligt förstfödslorätten tillkom Esau, men som denne i lättsinne förspillde. Det helte om alla Davids bröder, då de i tur och ordning framträdde inför Samuel: "Herren har utvalt ingen av dessa", men då David kom, sade Herren till Samuel: "Statt upp och smörj honom! ty den är det". Isai hade åtta söner. Av dessa hade Jehova åt sig utvalt (eklegesthai, Sept.) David till konung i israel.

Utkorelse (Ag. 9: 15; Rm. 9: 11; 11. 5, 7, 28; 1 Tss. 1: 4; 2 It. 1: 10) heter på grekiska eklogä, på latin electio. Eklogä kommer av eklego (ek-lego) plocka ut, uttaga, utvälja, utköra. Nya testamentet använder ordet i medium, eklegesthai, åt sig, sig till egendom, för sin räkning, utvälja, utköra (Mk. 13: 20; Lk. 6: 13; Jh. 6: 70; 13: 18; 15: 16, 19; Ag. 1: 2, 24; 13, 17; 1 Kor. 1: 27, 28; Ef. 1: 4; Jak. 2: 5). Gud, Kristus, är den som utkorar. Utkorelsen säges vara en "nådens" utkorelse (eklogä charitos, Rm. 11: 5) eller en utkorelse "av nåd". Utkörandet är "till frälsning" (eis såtärian, 2 Tss. 2: 13). Det talas om "Guds uppsåt (prothesis) enligt, i överensstämmelse med, utkorelsen" (kat eklogän,'Rm. 9: 11). Prothesis (Rm. 8: 28; 9: 11; Ef. 1: 11; 3 :11; 2 Tm. 1: 9), rådslut, föresats, uppsåt, kommer av protithämi, föresätta, föresätta sig, framställa. Paulus säger, att kallelsen, pånyttfödelsen, grundar sig på förutbestämmelse (proå-risen, Rm. 8: 30) och sker "efter Guds rådslut" (prothesis, Rm. 8: 28). Vidare säges, att förutbestämmelsen är i harmoni med Guds rådslut, Guds egen viljas råd. "Vi som förut voro bestämda (prooris thentes) till arvslott enligt dens beslut (prothesis), som verkar allting efter sin egen viljas råd" (boulä, Ef. 1: 11). Förutbestämmelsen (proorisas) ligger till grund för barnaskapet (Ef. 1:5), liksom för arvslotten, och är i harmoni med "Guds viljas behag" (eudokia, Ef. 1:5), såsom den är med Guds "rådslut" (prothesis) och Guds "viljas råd" (boulä). Nyskapelsen, barnaskapet, arvslotten, har sin grund i förutbestämmelsen enligt Guds rådslut eller Guds viljas råd, men förutbestämmelsen i Guds kärlek eller förbarmande (agapä, Ef. 1: 5).

586Eudokia (Mtt. 11: 26; Lk. 10: 21; Ef. 1: 5, 9), behag, välbehag, kommer av eudokeo, tycka väl om, hava välbehag till någon eller något, boulä (Lk. 7: 30; Ag. 2: 23; 4: 28; 20: 27; Ef. Is 11; Eb. 6: 17), vilja, råd, beslut, av boulomai, vilja, önska.

I Rm. 9: 15, 16, 18 återföres Guds outgrundliga handlingssätt i utkorelsen till hans förbarmande, eleos, såsom grund och i Ag. 13: 48 sättes evangelii framgång genom människors omvändelse och tro i ett bestämt förhållande

till Guds ordnande, förutbestämmande (tassomai). Eleos, förbarmande, av eleo, hysa medlidande med någon, förbarma sig. Tasso betyder ordna, ställa, ställa sig i slaktordning, förordna, anordna, bestämma, förutbestämma, på förhand förordna. 1 Rm. 8: 29, 30 talas om Guds förutvetande, förutkännande (prognåsos) och om förutbestämmande (proåsisen). Petrus skriver till kringspridda främlingar, som voro utkorade (eklektois) enligt Gud Faders förutkännande (prognåsis, 1 Pt. 1: 1, 2). Prognåsis (Ag. 2: 23; 1 Pt. 1: 2), förutvetande, förutkännande, av proginåsko (Ag. 26: 5; Rm. 8: 29; 11: 2; 1 Pt. 1: 20; 2 Pt. 3: 17) förut känna, i förväg, på förhand veta, förutbestämma eller besluta. Dock är att märka, att ginåsko, känna, veta om, icke begagnas uteslutande i betydelsen av kunskap om någon eller något, utan i bemärkelsen "med bevågenhet betrakta någon", "göra någon till föremål för ens omtanke eller synnerliga omhuldande", att "träda eller stå i nära personlig förbindelse med någon". Detta framgår bland annat av Jesu' tal om sig själv såsom herde och lärjungarna såsom får i hans hjord. "Jag känner (ginåsko) mina får, och mina får känna (ginåskousi) mig. — Jag känner (ginåsko) dem, och de följa mig" (Jh. 10: 14, 27). Detta inbördes "kännande" (gnå-sis) jämföres med förhållandet Fadern och Sonen emellan. "Såsom Fadern känner (ginåskei) mig, och såsom jag känner (ka'gå ginåsko) Fadern" (Jh. 10: 15). Ett annat exempel gives i 2 Tm. 2: 19: "Herren känner (egnå) de sina", i 1 Kor. 8: 3: "Men den som älskar Gud, han är känd (egnåstai) av honom" samt i Gal. 4:9: "Men nu, sedan I haven känt Gud (gnontes theon) och, vad mer är, haven blivit kända (gnåsthentes) av Gud". Om Josef säges, att han icke kände (ouk eginåsken) Maria före Jesu födelse (Mtt. 1: 25). I sammansättning med prepositionen pro, förut, i förväg, på förhand, behåller ginåsko sin betydelse. Dr. Herman Cremer anser, att proginåsko i Rm. 8: 29; 11: 2 bör tagas i samma mening, som ginåsko i Mtt. 7: 23; Jh. 10: 14; 1 Kor. 8: 3; Gal. 4: 9; 2 Tm. 2: 19, "i förväg träda i förbindelse med någon". "Gud har icke förkastat sitt folk, som han redan förut

587hade känt" (hon proegnå, Rm. 11: 2), med vilket han i förväg, före dess historiska upptagande, hade förbundit sig. "Ty dem han förut har känt (hous proegnå, Rm. 8: 29), dem har han ock förut bestämt" o. s. v. Sammanhanget antyder förbindelsen mellan det gudomliga förutvetandet (prognåsis) och det gudomliga rådslutet (prothesis). Såsom det senare ordet (prothesis) har avseende på Guds rådslut om frälsningen, gående före och liggande till grund för dess förverkligande i tiden, så betecknar proginåskein (förutkänna) Guds kännande, vetande (ginåskein) såsom redan förhanden i det gudomliga rådslutet före dess framträdande i historien, det vill säga, förbindelsen mellan Gud och föremålen för hans oinskränkta nåd är innesluten i Guds rådslut om frälsningen och följaktligen en verklighet redan före dess förverkligande. Proginåskein (förutkänna) i Rm. 8: 29 motsvarar alltså eklegesthai (utvälja) i Ef. 1: 4, som föregår proorizein, såsom proginåskein gör i Rm. 8: 29. "Såsom Gud ju, förrän världens grund var lagd, har utvalt (exelexato) oss i Kristus till att vara heliga och ostraff liga inför sig. Ty i sin kärlek förutbestämde (proorisas) han oss till barnaskap hos sig" (Ef. 1: 4, 5). "Ty dem han förut har känt (groegnå), dem har han ock förut bestämt (proårisen) till att bliva hans Sons avbilder" o. s. v. (Rm. 8: 29). Uttrycket om Kristus i Pt. 1: 20: "Förutkänd (poegnåsmenou) före världens grundläggning" kan bäst jämföras med Lk. 9: 35: "Denne är min Son, den utvalde" (ho eklelegmenos, eklegesthai) och med Lk. 23: 35 'Andra har han hjälpt, nu må han hjälpa sig själv, om han är Guds Smorde, den utvalde' (ho eklektos, eklgesthai). Förutvetande (prognåris) i Ag. 2: 23 är detsamma som ett på förhand fattat beslut, ehuru prognåsis icke begagnas i den betydelsen i klassisk grekiska. "Denne som blev given i edert våld på grund av Guds fastställda råd och förutvetande" (prog-nåsei, Ag. 2: 23). Så långt Dr. Cremer i Biblico-Theological Lexicon of New Testament Greek. Sid. 161, 162.

Proorizo (Ag. 4: 28; Rm. 8: 29, 30; 1 Kor. 2: 7; Ef. 1: 5, 11) betyder förut begränsa, förut bestämma.

I Rm. 9: 23 heter det, att Gud hade "förutberett" (proåtoimasen) barmhärtighetens käril till härlighet. Proetoimazo (Rm. 9: 23; Ef. 2: 10), av hetoimazo, göra färdig, bereda, anskaffa. Med. bereda åt sig; förut, i förväg, bereda.

"Vi för vår del äro pliktiga att alltid tacka Gud för eder, I av Herren älskade bröder, därför att Gud från begynnelsen (av evighet) utvalt (heilato) eder till frälsning, i helgelse i Anden och tro på

588sanningen" (2 Tss. 2: 13). Haireomai (Fil. 1: 22; 2 Tss. 2: 13; Eb. 11: 25), av haireo taga, Med. taga åt sig,

välja, åt sig utvälja.

Eklektos, av eklegomai, utvald, utkorad förekommer på många ställen i N. T.

"Många är o kallade men få utvalda" (eklektoi). Mtt. 22: 14. "Människor, som falskeligen .säga sig vara Messias, skola uppstå, så ock falska profeter, och de skola göra stora tecken och under, för att, om möjligt, förvilla jämväl de utvalda". Mtt. 22: 24.

"För de utvaldas skull skall den tiden bliva förkortad. — Och han skall sända ut sina änglar med starkt basunljud, och de skola församla hans utvalda (tous eklektous autou) från de fyra väderstrecken, från himmelens ena ända till den andra." Mtt. 24: 22, 31. "Vem vill anklaga Guds utvalda?" Rm. 8: 33.

"Så kläden eder, såsom Guds utvalda (eklektoi theou), hans heliga och älskade, i hjärtlig barmhärtighet" m. m. Kol. 3: 12.

"Därför uthärdar jag ständigt allting för de utvaldas skull." 2 Tm. 2: 10.

"Paulus, sänd att verka för Guds utvaldas tro." Tt. 1: 1.

Utkorelsen är sålunda ett av Guds rådslut och är behandlat såsom sådant under rådslutsläran. I vårt närvarande sammanhang har det sin plats och stora betydelse ur synpunkten av dess förverkligande i människovärlden. Tillämpningen av den i Kristus fullbordade återlösningen är ett Guds verk. Återlösningens tillämpning på den enskilda människan är detsamma som den människans personliga förlossning från synden eller frälsning. Det är ett i alla tider konstaterat faktum, att icke alla människor frälsas. Försoningen är universell, men dess tillämpning partikulär. Den förra gäller släktet, den senare förverkligas endast hos en del människor. Endast en del människor frälsas. Gud frälsar dem som frälsas. När endast en del människor frälsas, måste Gud hava beslutat frälsa denna del, ty vad han gör i tiden har han evigt beslutat. Detta beslut är, såsom vi sett, ett beslut av nåd och förbarmande och en naturlig följd av Guds beslut att bereda en objektiv försoning. Det hänföres till Guds vilja, Guds viljas välbehag, såsom dess yttersta och enda grund. Det kan heller helt naturligt icke vara grundat på någon moralisk förtjänst eller tro hos de utvalda av det enkla skäl, att någon sådan förtjänst icke finnes hos någon enda individ av Adams fallna släkte. Paulus säger om både judar och hedningar, som tillsammans bildade hela den människovärld, inom vilken han var sysselsatt att insamla Guds utvalda: "In-

589gen rättfärdig finnes, icke en. Ingen förståndig finnes, ingen finnes som söker Gud. Alla aweko, alla blevo onyttiga, ingen finnes som gör gott, det finnes icke en enda. En öppen grav är dens strupe, med sina tungor bedraga de, huggormars gift är under deras läppar. Deras mun är full av förbannelse och bitterhet. Deras fötter äro snara till att utgjuta blod, förbannelse och elände äro på deras vägar, och fridens väg känna de icke. Gudsfruktan är icke för deras ögon" (Rm. 3: 10—18). Såjdan tecknas i skriften den i Adam fallna människan, och här är ingen åtskillnad. Ur denna massa av fallna och förlorade varelser uttager Gud "barmhärtighetens käril" sitt namn till ära. Hans beslut att så göra kallas utkorelse.

Detta beslut förverkligas genom de olika nådeverken i och med människan, vilka vi vilja vart. för sig upptaga till behandling.

Den klarhet och bestämdhet, varmed nya testamentet talar om en "utkorelse till frälsning", framgår av dess språkbruk i frågan, som vi redan anfört. Såsom ytterligare bekräftelse kan tilläggas.

Det heter uttryckligen, att Gud av nåd bestämt somliga till frälsning (Apg. 13: 48 18: 10; Rm. 9: 11—16, 17 23, 24; Ef. 1: 4—9. 11; 2: 8; Kl. 3: 12; 2 Tss. 2: 13); att Fadern givit vissa till egendom åt Sonen (Jh. 6:37; 17: 2, 6, 9, 12; Ef. 1:14; 1 Pt. 2:9); att föreningen med Kristus genom tron är uteslutande Guds verk (Jh. 6: 44; 10: 26; 1 Kor. 1: 30); att endast de som äro skrivna i Lammets bok skola frälsas (Fl. 4: 3; Ub. 20: 15; 21: 27); att sinnesändring, syndaförlåtelse, tro, helgelse och goda gärningar äro Guds gåvor (Jh. 6: 65; Apg. 5: 31; 11: 18; 15; 8, 9; Rm. 12: 3; 1 Kor. 12: 9; Gl. 5: 22; Ef. 1: 4; 2: 9, 10; 6: 23; Fl. 2: 13; 2 Tm. 2: 25; 1 Pt. 1: 2); att genomfrälsning är utkorelsens yttersta mål samt att beslutet inbegriper både medel och villkor, som leda till detta mål. (1 Tss. 5: 9; 2 Tss. 2: 13, 14; Ef. 1: 4, 5, 11, 12; 2: 10; Tt. 1: 1; 1 Pt. 1: 2).

Hur klart skriften än talar i frågan, hava kraftiga invändningar gjorts. Man har ordat om orättvisa, godtycke och partiskhet hos Gud. Utkorelseläran kommer i strid med läran om människans fria vilja och ett rätt sedlighetsbegrepp; den alstrar högmod och inbilskhet å ena sidan, försagdhet, likgiltighet och försumlighet å den andra, m. m. Vi vilja därför något närmare skärskåda invändningarna i fråga.

1. Gud är orättvis. Utkorelsen gäller människor icke blott såsom av Gud skapade, utan såsom syndiga, skuldbelastade och fördömelsevärda. Om någon enda frälses, så är det blott nåd, och de som icke frälsas lida blott vad deras gärningar äro värda. Det är större skäl

590prisa Gud, att han frälsar någon än att beskylla honom för orättvisa, att han frälsar så få (Mtt. 20: 13, 15; Rm. 9: 20).

2. Utkorelsen är oförenlig med läran om den fria viljan. Invändningen saknar all grund, emedan utkorelsebeslutet finnes till endast uti Guds tanke och kan sålunda på intet sätt komma i strid med människans fria vilja. Å andra sidan är Guds Andes verksamhet vid utkorelsebeslutets förverkligande i människans pånyttfödelse alltigenom sådan, att människan fritt väljer och bestämmer sig i enlighet med Andens ledning och verk.

3. Gud är partisk, godtycklig och nyckfull. Partiskhet är att gynna en framför en annan utan förnuftig orsak, men då Gud utkör ar människan till frälsning förutsättes hans handling vara fotad på de yppersta grunder. Då nu icke Guds beslut grundas på något hos människan, synes invändningen förfalla. Gud skulle på samma grund vara partisk i sitt val av Abraham, Israel såsom folk, av Cyrus och Naaman. Det är partiskt att utrusta somliga med särskilda gåvor för vissa värv. Profeternas, apostlarnas och missionärernas kall och begåvning är partiskhet. Att icke bereda frälsning för de fallna änglarna och att tillåta en del födas och uppväxa i ruskiga gränder eller bland grönländare, hottentotter och eldsländare likaså. Vilken orimlighet!

Godtycke och nyck kunna icke tänkas hos Gud. Ehuru icke grunderna för hans bestämmelse äro uppenbarade, förstår man dock, att de måste vara oändligt visa, barmhärtiga och heliga.

4. Utkorelsen kommer i strid med sedeläran. Utkorelsen avser sinnesändring och pånyttfödelse såsom förutsättning och väg till frälsning. Men sinnesändring och livsgemenskap med Gud äro det enda fullt tillförlitliga villkoret att kunna övervinna synden och de onda begären samt lyda och tjäna Gud. Utkorelsen leder sålunda till rättfärdighet och goda kristliga seder.

5. Utkorelsen alstrar högmod och likgiltighet. Om utkorelsen missförstås och förvändes, kan följden bliva den antydda. I annat fall förödmjukar denna sanning människans hjärta och sinne. Om någon förhäver sig över sina bröder såsom en synnerlig Guds älskling, så har han all anledning betvivla sin utkorelse.

Likgiltighet, försagdhet, modlöshet och slöhet följa icke utkorelseläran i spåren. Då den obotfärdige eller ur synden uppväckta människan hör, att Gud utkorat någon, ja, stora skaror, då börjar han hoppas och känner sig villig söka hjälp hos Herren. Och vad'angår de troende, fyller utkorelsen deras hjärtan med så mycken tacksamhet

591och tillförsikt, att de icke kunna annat än älska Herren och följa honom, på samma gång de sporras till nit och ansträngning för andras frälsning. Historien och erfarenheten visa, att de, som bäst fattat utkorelsen, hava varit de mest nitiska för egen och andras frälsning, begagnande alla till buds stående medel. Såsom exempel kunna anföras Paulus, Wiklif, Calvin, Luther, Whitefield, Spurgeon m. fl.

6. Utkorelse av några står i strid med Guds oändliga förbarmande. Förbarmandet är icke den bestämmande grundegenskapen hos Gud, utan heligheten. Det är i enlighet med Guds helighet, att han gör vad han gör, och mer fordrar icke barmhärtigheten.

Utom från Jesu egna ord, i all synnerhet hos Johannes, lära vi mest om utkorelsen och dess ställning till Guds verk med och i människan av Paulus. I Rom. 8: 28-30 är hela den subjektiva soteriologien innefattad såsom uti en ädelsten. Utkorelsen, pånyttfödelsen, rättfärdig-görelsen och härliggörelsen företräda den personliga förlossningen från synden eller frälsningen, sedd från dess gudomliga sida eller ur synpunkten av Guds

verksamhet i densamma. Den har även en mänsklig sida, som framträder i omvändelsen, inbegripande i sig sinnesändring och tro samt i helgelsen, vilka stycken annorstädes i brevet behandlats. I omvändelsen och trosståndaktigheten är den pånyttfödda, rättfärdiggjorda och helgade människan det handlande subjektet. Omvändelsen och ståndaktigheten i tron stå till pånyttfödelsen och rättfär-diggörelsen såsom följden till grunden; härliggörelsen är slutmålet, och utkorelsen ligger till grund för både Guds och människans verksamhet till den enskildes personliga frälsning. Utkorelsen åter är baserad på det i Jesus Kristus en gång för alla fullbordade återlös-ningsverket.

Kallelsen är enligt eller i överensstämmelse med (kata) Guds uppsåt, rådslut (prothesis). Att här icke avses en kallese eller inbjudning till hela världen genom evangelium eller på annat sätt, det avgör sammanhanget. Det heter nämligen: "Dem han har kallat dem haver han ock rättfärdigat", men icke alla, som mottaga den allmänna kallelsen, rättfärdiggöras. Här är sålunda fråga om den inre kallelsen eller pånyttfödelsen. Och vilka pånyttfödas? De pånyttfödas, vilka Gud utvalt eller utkorat, och om vilka han förutbestämt, att de skulle vara lika hans Sons bild, såsom Paulus uttrycker det: "Ty dem, vilka han har utvalt (hous proegnå), har han ock förut bestämt (pro årisen), att de skulle vara lika hans Sons bild, på det att han må vara den förstfödde bland många bröder. Och dem han förutbestämt (att

592de skulle vara lika hans Sons bild), dem har han ock kallat, pånytt-fött (ekalesen), och dem han har kallat dem har han ock rättfärdig-gjort (edikaiåsen), och dem han har rättfärdiggjort, dem har han ock förhärligat" (edoxasen).

I rådslutsläran (Sid. 227) påvisade vi, att "förutkännande, för-utvetande, prognåsis, är kunskap om det redan beslutade." Vi hava ock visat, att "förutkänna" (proegnå) i Rm. B: 29, i Ef. 1: 4 motsvaras av utvälja, utköra (exelexato), att "förutkänd' motsvaras av utvald, utkorad. De som hylla villkorlig utkorelse framhålla och betona, att proginåsko, prognåsis, i klassisk grekiska ingen annan betydelse har än känna i förväg, förutvetande, och som deras uppfattning är, att utkorelsebeslutet grundar sig på en hos människan förutsedd tro, hålla de hårt på ordets klassiska mening, "förut känna", "förutvetande", men varken i romarebrevet eller i hela nya testamentet läres något om en hos vissa människor evigt förutsedd tro eller mottaglighet för frälsning. Skriften lär, som vi redan visat, raka motsatsen, tydligt framhållande, att pånyttfödelse, barnaskap, sinnesändring, tro, helgelsens frukter, ståndaktigheten i tron, äro utkorelsens följd, icke dess grund. Och med avseende på de ordens klassiska betydelse, båda sparsamt använda i nya testamentet, yttrar Dr. /. P. Lange: "Det har ingen betydelse här (Rm. 8: 29), där vi hava att göra med ett ord, som blott en gång användes, då frågan gäller en centralsanning i den kristna trosläran."

Henry Alf ord säger: "Det är tydligt, att i Rm. 11: 2 uttrycket 'som han hade förutsett' (hon proegnå) måste betyda 'som han i sitt eget eviga rådslut före världens grundläggning hade utvalt såsom det utvalda folket att vara hans egna, lagens bevarare, teokratiens bärare från dess första meddelande till Moses till dess uppfyllelse i Kristi kommande rike'."

"Förutkänna99 (proginåskein) i Rm. 8: 29 har uppfattats på fyra olika sätt: 1) på förhand veta; 2) på förhand erkänna, godkänna; 3) utvälja, på förhand välja, 4) på förhand bestämma, avgöra, utköra. Och säger icke Paulus rent ut, att de "förut av Gud kända" äro "Guds utvalda" (Rm. 8: 33)? Och när i Rm. 9: 2 säges, att Gud "på förhand känt" (proegnå) Israel, vad kan det annat betyda, än att Gud, redan innan Israel framträtt i historien såsom nation, ja, av evighet, utsett, bestämt det att bliva ocli vara hans egendomsfolk? Och om Jesus var "förutkänd" (proegnåsmenos, 1 Pt. 1: 20) av Fadern såsom det Lamm, genom vars blod världen skulle återlösas, vad är det annat

593än att han i Guds rådslut var av evighet eller före världens grundläggning "förut bestämd" att bliva och vara detta lamm, såsom ock vår svenska översättning har det så sent som 1903?

I läran om Guds rådslut (sid. 228) påvisade vi, vilka moment eller huvuddelar som ingå i Guds frälsningsråd eller plan (prothesis), sedd i stort, nämligen 1) skapelsen (ktisis); 2) fallet (hamartia); 3) återlösningen (apolutråsis); 4) nådevalet eller utkorelsen (eklogä). I de första kapitlen av romarébrevet har aposteln med antydning om människans medskapade tillstånd i helighet grundligt behandlat fallet och dess följder både bland hedningar och

judar. Därefter har han steg för steg övergått till det tredje momentet återlösningen och dess följder. I det åttonde kapitlet tömmer han till det fjärde momentet, nådevalet (prognåsis, eklogä), angivande (8: 29, 30) de vägar eller sätt, på vilka nådevalsbestämmelsen förverkligas hos den enskilda människan. Nådevalet, utkorelsen, är ett förtidligt beslut (proginåskein), det föregår världens grundläggning (Ef. 1: 4). Det skall förverkligas i tiden. Förverkligandet innebär en likbildning, en likgestaltning med Guds Son, med andra ord, återupprättandet hos den enskilde av det i syndafallet förlorade, ruinerade gudsbelätet, barna-skapet. Det sker genom kallelse eller nånyttfödelse, rättfärdiggörel-se och härliggörelse. Såväl nådevalets mål som de medel som leda till målet är o på förhand bestämda, förutbestämda (proorizein). Om nu Kristus skall vara den "förstfödde", den främste, förnämste, i kretsen av "många bröder", så måste dessa bröder för att i sina liv framställa högheten, renheten, i Jesu person delaktigöras av hans natur. Vad han av naturen var såsom Människoson, det måste de bliva genom nyskapelse eller pånyttfödelse, i vilken Kristuslivet gruridlägges. I rättfärdiggörelsen erkännas och upptagas de såsom Guds barn, och i härliggörelsen når det i nya födelsen upprättade gudsbelätet sin fulländning. Och härliggörelsen, till vilken hör syndens fullständiga utrotande ur den pånyttföddes och helgades natur samt kroppens uppståndelse i härlighet, följer så visst på nya födelsen och rättfärdiggörelsen, att Paulus talar därom som en redan fullbordad handling.

Såsom vi redan nämnt och sett, Gud är den som utkorar, och föremålen för hans utkorelse kallas "Guds utkorade". I vilken mening Gud utkorar, så har han ett stort och härligt mål i sikte, om icke i varje fall personlig frälsning, så alltid något, som sammanhänger med hans frälsningsplan i stort. Gud utkorade Abraham, Isak, Jakob, Moses, Samuel, David och andra samt Israel såsom ett folk. Jesus ut-

594valde sina apostlar. Gud utkorar individer till frälsning. Denna erinring må vara nog för att med ens göra klart, att den eviga fördömelsen aldrig kan bliva målet för Guds frälsningsplan, vadan det heller aldrig kan bliva tal om en utkorelse till förtappelse, en tanke som också är alldeles främmande för den gudomliga uppenbarelsen. Guds beslut att åt den eviga fördömelsen överlämna dem, som fortsätta att leva och vandra i strid med den lag, som är inskriven i allas hjärtan, och i strid med uppenbarelsen, den naturliga eller övernaturliga, eller med dem båda, må vara lika evigt och oföränderligt som utkorelsebeslutet, men den eviga fördömelsen, som har sin grund, icke uti Guds förbarmande, utan uti hans rättfärdighet, är syndens yttersta följd, då den eviga lycksaligheten är det slutmål, på vilket den gudomliga barmhärtigheten pekar för dem, vilka såsom en följd av Guds eller Andens verk i dem omvända sig och bliva beståndande i tron, men detta Andens verk sker enligt Guds eviga och oföränderliga beslut, kallat eklogä eller utkorelse. Utkorelsen är icke något permis-sivt beslut, utan ett effektivt. Gud tillåter eller tillstäder människan att falla och synda, ja, att framhärda i synden och gå förlorad såsom en följd därav, men hans egen hand rycker dem som frälsas såsom bränder ur elden. Fadern drager (helko, draga, släpa) dem, som komma till Sonen, och utan Faderns dragande och särskilda nåd kommer ingen till Sonen (Jh. 6: 44, 65). Ingen kan kalla Jesus för en Herre annat än genom den Helige Ande. Gud är den, som kallar eller pånyttföder, som rättfärdigar och förhärligar. Detta gör han icke med alla människor; han gör det med dem, som av Fadern voro givna åt Sonen, förrän denna världens grund var lagd.

Några teologer hava dock lärt även en utkorelse till förtappelse. Såsom grunder hava anförts Rm. 9: 22; 1 Pt. 2: 8 och Jud. v. 4. På första stället heter det: "Men om Gud, när han ville visa sin vrede och uppenbara sin makt, likväl i stor långmodighet hade fördrag med 'vredens kärl', som voro tillredda till förtappelse (katärtismena eis apåleian), och det för att tillika uppenbara sin härlighets rikedom på "barmhärtighetens kärl', vilka han förut hade berett till härlighet (ha proetoimasen eis doxan), vad har du då att säga?"

Förtappeisen (apåleia), den eviga fördömelsen, ställes såsom motsats till härligheten (doxa). Om 'vredens kärl' heter det, att de "äro beredda till förtappelse", om 'barmhärtighetens kärl', att "Gud på förhand berett dem till härlighet." Olika verb användas. I förra fallet katartizo (artizo) , inpassa, bringa i ordning, tillreda, i ordningstäl-

595la, i det senare proetoimazo (hetoimazo) förut, i förväg, bereda. Med vredens (orgä) och barmhärtighetens (eleos) kärl avses människor såsom föremål för Guds vrede eller barmhärtighet. I vilken mening voro 'vredens kärl' beredda till förtappelse? I betydelsen av färdiga, mogna, lämpliga? Vem hade berett eller i ordningställt dem

för det eviga fördärvet? Paulus säger icke direkt, att Gud gjort det, icke heller att det var i förväg gjort. Kan en människa bereda sig själv ofärd både för detta och det tillkommande livet? Visserligen. Paulus säger på ett annat ställe: "Genom din hårdhet och ditt hjärtas obot-färdighet samlar du över dig vrede (orgä), som skall drabba dig på vredens (domens) dag, då Guds rättvisa dom varder upppenbar" (Rm. 2: 5), och åter: "Så uppfylla judarna — genom att döda Herren Jesus och sina profeter och genom förföljelse och motstånd mot a-postlarna — alltjämt sina synders mått. Dock vredesdomen har kommit över dem i all sin stränghet" (1 Tss. 2: 16). Detta är väl den väg, på vilken både judar och hedningar bereda sig själva eller mogna för det eviga fördärvet. Dock våga vi icke påstå, att denna förklaring, om ock i och för sig riktig, fullt motsvarar Pauli tankegång i Rm. 9 kp. Om 'vredens kärl' är detsamma som 'kärl till vanheder' och 'barmhärtighetens kärl' motsvarar 'kärl till heder', då fordra Pauli tydliga ord (9: 20, 21) samma subjekt för beredandet av båda kärlen, nämligen Gud. Krukomakaren förfärdigar av samma massa båda slagen. Så framstående auktoriteter inom skrifttolkningen som Calvin, De Wette, Meyer, Philippi och Alf ord betona detta förhållande.

Enligt sammanhanget vilka äro 'barmhärtighetens kärl'? Utan tvivel de troende "fäderna" i Israel, "kvarlevan enligt utkorelsen av nåd" (11: 5) bland judarna på Pauli tid, till vilka han själv hörde, de troende i Rom och på andra platser bland judar och hedningar. De voro 'kärl till heder' för Gud, som på förhand, av evighet, genom sitt "utkorelserådslut" (9: 11) berett dem till härlighet. Vilka bliva då de 'kärl till vanheder', som äro i Pauli tankar? Enligt sammanhanget avses utan tvivel hedningen Farao, inom Israel Esau, Ismael och den då levande judiska nationen med Kaifas och andra såsom ledare, som dödat Kristus och nu förföljde Paulus och andra evangelii förkunna-re. Gud hade "låtit Farao uppstå, på det han skulle visa sin makt på honom" (9: 17. Han hade satt honom på Egyptens mäktiga tron, men det ledde till hans undergång. Gud hade ingen heder av Farao. Esau var Isaks förstfödde son och ärvde stora företrädesrättigheter inom den patriarkaliska familjen, men till en skamfläck blev Esau eller

596Edom. Intet folk blev till så mycken förargelse för Israel, som edomiterna tiderna igenom. På samma sätt Ismael. Till anstöt och förargelse i fadershuset blev han stamfader för dessa öknens vilda söner, levande på mord och plundring, och vilket vanhedrande kärl blev icke Kaifas, Guds högt uppsatte prest, som planlade och genomförde mordet på vår frälsare!

Paulus övergår i romarebrevets nionde kapitel från den strängt dogmatiska behandlingen till utvecklingen av Guds frälsningsplan i historien (kp. IX—XI). Han har i åttonde kapitlet kommit fram till frälsningsplanens själva grund, Guds eviga rådslut (prothesis); nu vill han uppvisa planens historiska gång. Med andra ord, rättfärdigheten från Gud, romarebrevets tema, rättfärdiggörelsen genom tron, frälsningen av nåd genom tron, har haft, har och skall få en historia i framtiden. Han börjar då med Abraham, ty det var ju till honom, hans son och sonson som löftet qm världens frälsning i hans sä4 först formligen gavs 430 år före lagens utgivande genom Moses. I återlös-ningen och återlösningens tillämpning har Gud hela tiden varit det handlande subjektet. Men Gud är icke blott frälsningens Gud, utan även skapelsens, försynens, världstyrelsens, historiens, Gud. Han handlar med sina skapade varelser i oinskränkt maktfullkomlighet, parad med långmodighet, enligt sin egen viljas råd eller välbehag, alldeles som krukomakaren gör med leret, och hela vägen igenom är ett upptagande och ett förkastande eller förbigående. Gud upptog Abraham såsom frälsningslöftets bärare och förkastade därmed varje annan mänsklig individ för det ändamålet,, han upptog Isak och försköt Ismael, på samma sätt i fråga om Jakob och Esau; han benådade Moses, men förhärdade Farao. En kvarleva i Israel var upptagen på Pauli tid, men Israel såsom ett helt, förblindat, förstockat och förhärdat, var lämnat å sido. Hedningarna upptogos i Guds rike, Israel såsom ett folk var och är ännu förskjutet. Så går Gud fram i historien, då det gäller frälsningsplanens tillämpning. Det tjänar till intet, säger Paulus, att träta med Gud i hans världstyrelse. Guds tankar, planer, beslut, kunna vi icke utransaka; om vi försöka spåra hans vägar, förfaringssätt, så förlora vi i längden spåret (9: 33).

Om vi nu betrakta Abraham, Isak, Jakob och Moses, som så rikli-gen benådats, så finna vi intet hos dem, som kan anses såsom grund för benådningen, ehuru vi se, att deras sinne, håg och utrustning lämpade sig för de uppdrag de fingo. Åter i fråga om Ismael, Esau och Farao upptäcka vi grunden till deras förkastelse eller förbigående i

597deras ogudaktighet och sj älvförhärdelse. Saken ar densamma rörande kvarlevan enligt utkorelsen och Israels folk såsom ett helt såsom ock rörande hedningarna och Israel. Sålunda å ena sidan ett upptagande, en benådning, grundad uteslutande på Guds viljas välbehag, och å andra sidan en förkastelse, reprobatio, grundad på de förkastades ohelighet, otro, självförhärdelse. Den dom som i tiden och efter tiden drabbar 'kärlen till vanheder', "tillredda, i ordning ställda, till förtappelse", är Guds rättvisa dom, evigt beslutad, och att förneka, att de förtappades antal är lika visst antecknat i Guds allvetenhets och rådsluts böcker, som någonsin de frälstas, vore att förneka Guds all-vetenhet.

Om krukomakaren och leret vilja vi anföra ur Dr. F. Codets utläggning av romarebrevet följande: "Liksom det tillkommer endast krukomakaren att bestämma det bruk, som han bör göra av de olika delarna av den massa, som han har under sina händer, för att få den bästa möjliga fördel av var och en, så tillkommer det ock Gud allena att anvisa mänsklighetens olika delar — och detta gäller judarna icke mindre än de övriga människorna — den roll, vilken bäst lämpar sig för det slutliga mål, som han vill uppnå. — Man förstår lätt, att det bruk Gud gör av Farao, t. ex. vid uttåget ur Egypten, såsom ett kärl till vanheder, långt ifrån att utesluta dennes sedliga frihet, tvärtom förutsätter och innefattar i sig densamma; ty den vanhedrande roll, som Gud anvisar honom vid detta tillfälle, är ingalunda oberoende av den hållning, som han förut intagit gent emot Gud. Det bruk, som Gud i detta fall gör av sin högre makt, är lika noggrant bestämt av hans vishet, som krukomakarens är bestämt av hans skicklighet i sitt yrke. Sådan är apostelns fullständiga tanke. Men alldeles riktigt är det, som /. P. Lange säger: 'Då människan har kommit till den punkt, att hon gör sig en Gud, som hon menar sig kunna binda med sina egna rättigheter, då träder Gud själv upp i hela sin sanning såsom den Gud, som i absolut fri makt står över henne, inför vilken hon är såsom ett intet eller som leran i krukomakarens hand.' — Leret föreställer alltså mänskligheten i dess helhet, icke mänskligheten såsom Gud skapat den, utan i det tillstånd, vari han finner den i varje ögonblick, som han gör den till tjänare åt sitt rike. — Det tillkommer Gud själv att efter sin vishet bestämma den roll, som han vill anvisa åt var och en mänsklig varelse."

1 Pt. 2: 8: "Emedan de icke tro ordet, stöta de sig på hörnstenen, vartill de ock äro bestämda" (etethäsan, tithämi). Dr. Williams yttrar

598i utläggningen i American Commentary: "Samma grekiska ord påträffas i 1 Tss. 5:9: 'Gud har icke bestämt (etheto) oss till vrede'. Petrus talar om dem, som icke tro ordet, vilket är synd; de stöta sig på hörnstenen, Kristus, vilket ock är synd, men som här betraktas såsom ett straff för deras otro, 'vartill de äro bestämda', såsom ock Kristus säger: 'Den som faller på (snavar emot) den stenen, han skall krossas, men den, på vilken stenen faller, honom skall han slå i stycken' (Mtt. 21: 44). Det är en grundlag i Guds rike, bestämd och fastställd av Gud själv: 'Den som icke hörsammar Sonen, han skall icke få se livet, utan Guds vrede förbliver över honom'." (Jh. 3: 36).

Jud. v. 4: "Ty några människor hava insmugit sig, som för länge sedan blivit förut uppskrivna (progegrammenoi) till denna dom, ogud-aktiga" o. s. v. "Varje ställe i gamla testamentet, som förutsäger framträdandet av ogudaktiga människor, kan tillämpas på dem, som här omtalas. Alla oförbätterliga syndare äro förut bestämda till straff i den meningen att synd, som icke övergives, skall draga över sig det eviga straff, som Gud i sin helighet skall tilldela." Amer. Comment.

599ANDRA KAPITLET

Kallelsen

"Många äro kallade, men få äro utvaldaf9

—Jesus.

Kallelse (kläsis) har i den heliga skrift både en vidsträcktare och en trängre betydelse.

Med yttre eller allmän kallelse, en naturlig följd av Guds beslut att återlösa ett fallet släkte, menas i Guds ord en handling eller verksamhet av Gud, varigenom han ställer den fallna människan hennes synd och dess följder för ögonen, uppfordrar henne att vända sig till och söka Gud samt inbjuder henne till undfående av hjälp och

frälsning (1 Ms. 3: 8, 9, 11; Jes. 45: 22; 55: 6, 7; Mtt. 11: 28; Jh. 7: 37; Ub. 22:19).

Inre, särskild kallelse, en direkt följd av utkorelsebeslutet, är den handling eller verksamhet av Gud, varigenom han drager (helkei) syndaren från mörkret till ljuset, så att denne verkligen kommer till Kristus och delaktiggöres av frälsningen i honom (Jh. 6: 37, 44, 45, 15; Rm. 1: 6, 7; 8: 28, 30; 1 Kor. Is 23, 24, 26, 29; 1 Tss. 2: 12; Ef. 1: 18; 4: 1; Fil. 3: 14; 2 Tm. 1: 9; Eb. 3: 1; 1 Pt. 2: 9; 2 Pt. 1: 10).

Människan är skapad av Gud. Hon har självwiljande skilt sig från Gud genom synden. Gud återfordrar vad som är hans. Han har full rätt därtill. Människan är skyldig att vända sig från det onda och söka Guds ansikte.

När Adam fallit, sökte Gud upp honom, kallade honom till sig, förehöll honom hans synd och dess straff samt omtalade för honom den plan han lagt för hans och hans avkomlingars frälsning. Kain

601varnades för det onda och kallades till besinning av sin onda gärning. Genom Noa kallade Gud den forna världens släkte till bättring, lovande dem förbarmande, om de ändrade sinne, hotande dem med undergäng, om de fortsatte med sitt ogudaktiga och lastbara liv. Genom Moses' och Arons ord, genom under, krafter och tecken kallade Herren Farao och Egyptens inbyggare till besinning. Genom sin makt och härlighet i skapelsen, genom sin visdom och godhet i försynen har han i alla tider erinrat hedningarna om sin tillvaro, om nödvändigheten att söka och ära honom, såsom han genom hemsökelser och straffdomar låtit dem veta syndens fördärvlighet och nödvändigheten att avstå därifrån och följa den lag, som var skriven i deras hjärtan,-så framt de ville åtnjuta hans välbehag och beskydd. Det olydiga och gensträviga Israel bestraffades av profeterna, uppfordrades att göra bot och bättring såsom villkor för benådning och frälsning samt undervisades genom lag, i offfer och profetia om Messias, deras och världens blivande frälsare. I tidens fullbordan kom Kristus, som i ord, liv och underverk var en levande protest emot synd och ogudaktighet samt ett kraftigt vittne om Guds förbarmande med den, som omvänder sig och tror Sonen. Johannes, Sakarias' son, var en ny Elias. Med Kristus kom evangelii allmänna förkunnelse och församlingen, varigenom synden fördömes och syndaren uppfordras att övergiva sina onda vägar samt vända sig till Gud, som utgivit sin Son för människornas frälsning och sänt sin Ande att verka bland människorna samt upprättat ett andeligt rike i världen, uppbyggt en församling, som fått i uppgift att undervisa alla människor om frälsningens väg, att lyfta upp sanningens fackla, så att dess ljus skall lysa över hela jorden. På detta sätt har Gud kallat och kallar fortfarande syndare till sig, för att nu icke tala om de hotelser, inbjudningar och nådelöften, som i det lästa eller hörda ordet eller från de kristnas läppar enskilt och personligt tillställas den ogudaktige.

Denna Guds kallelse har man benämnt den allmänna, yttre, indirekta eller pedagogiska. Den anknyter sig omedelbart till det förhållandet att synden är en mot Guds vilja stridande makt, som medför olycka och fördärv för människan, samt att försoningen i Kristus är allmän eller gäller hela släktet. Som synden är allmän och varje människa är en syndare, så måste varje syndare erinras om Guds misshag till synden och det straff som följer på henne samt uppmanas att fly synden och det onda. Som Guds förbarmande omfattar alla och försoningen i Jesu blod är en släktförsoning, såsom synden i Adam

602

var en släktsynd, så är det alldeles i sin ordning att det som i och genom Kristus skett och utverkats till förmån för alla också blir omtalat och framställt för alla. Lagens dom måste uttalas över alla, såsom ock evangelii välsignelser bringas till allas kännedom, och på den vägen kallar eller uppfordrar Gud syndaren att besinna sig och söka den hjälp, som är beredd. Det är därför ock riktigt, att kallelsen i sig innesluter såväl ett lagiskt som ett evangeliskt moment.

Denna indirekta eller universella kallelse, som går ut till alla människor och till varje människa och som så mången gång förklingat och fortfarande förklingar för döva öron, står i ett analogt förhållande till det krav, som Gud rättmätigt har på varje människa att vara moralisk och vandra inför honom i rättfärdighet och fullkomlighet. E-huru människan i sitt köttsliga sinne saknar både vilja och kraft att älska Gud över allting och sin nästa såsom sig själv, så är och förblir det dock hennes skyldighet att så göra, och Gud sänker icke märket för sin fordran på

henne efter måttet av hennes vilja eller förmåga. Hon måste vara på ett visst sätt för att vara honom behaglig. Hon måste vara sådan som hon bör vara. Så låter Gud heller aldrig en människa vandra på syndens och orättfärdighetens stig utan att ständigt påminna henne om syndens natur och följder dels genom samvetets röst, dels genom historiens vittnesbörd, dels genom händelser och tilldragelser i livet och dels genom uppenbarelsen och lagen. Han upphör icke att varna henne och kalla henne tillbaka från orättfärdighetens vägar, även om han nödgas tala till ett ohörsamt folk, som vandrar på sina egna vägar. Han upphör icke heller att erinra om sin godhet och långmodighet, även då han därigenom icke lyckas locka människan till bättring, ty han låter sin sol uppgå över onda och goda, låter regna över rättfärdiga och orättfärdiga, låter jorden frambringa skördar och "mättar människans hjärta med mat och glädje." Ja, än mer han uppenbarar sig i löften och förutsägelser, sänder sin Son i världen och kungör genom evangelium försoningsverkets allmänt gällande betydelse, varigenom han .framställer sig själv som förbarmare och hjälpare, till vilken en var kan och bör vända sig.

Det -finns vissa anknytningspunkter för ett sådant Guds vädjande till människan. En sådan ligger i den oro, som är allmän i världen, samt i bristande tillfredsställelse med det närvarande. Vidare i fruktan iör döden och domen; i den allmänna överbevisningen eller medvetandet om synd och därmed förknippat elände. Där en kristlig uppfostran äger rum och evangelium predikas ochr åhöres är större utsikter

603till att människan lär känna synden och honom, som är villig och mäktig att frälsa från synd, än där ingen gudsdyrkan förekommer i hemmet, ingen undervisning och evangelisk verksamhet, vare sig enskild eller offentlig.

Men såsom det gives en universell kallelse, negativ, ifrån synden, och positiv, till Gud, till Kristus såsom förbarmare och frälsare, så gives det ock en särskild, inre och direkt kallelse. Försoningen är universell, den gäller alla människor; den personliga frälsningen eller förlossningen från synden är partikulär, den förverkligas hos en del människor. Så ock i fråga om kallelsen. Den är å ena sidan universell. Släktet kallas, alla människor, varje människa, på ett yttre, indirekt sätt. Den är å andra sidan partikulär. Några kallas på ett direkt, inre éätt. Gud tager människan vid handen och för henne ut ur fördärvet, såsom han förde Noa till en säker plats, Abraham ut ur Mesopotamien, Lot ur Sodom och Israel ur Egypten. Det är icke en vädjan blott till vad människan vet rätt vara, utan det är Gud, som med hög arm ingriper, för och leder. Människan kommer faktiskt till Gud, till Jesus Kristus, emedan Fadern drager henne, emedan det är henne givet av Fadern. Endast i det fall en inre kallelse tillkommer, blir den yttre effektiv. Såsom vi redan sagt: återlösningen eller försoningen i Jesus Kristus är grunden och den allmänna kallelsen är följden. Nu säga vi: utkorelsen eller utkorelsebeslutet är grunden och den inre eller direkta kallelsen är följden.

Såsom vi i föregående kapitel påpekat, talar Paulus i Rm. 8: 28 om en "kallelse enligt Guds uppsåt", beslut, förutbestämmelse» (kata prothésin). Utkorelsen är icke ett utväljande av släktet, utan av individer. Utkorelsen ligger här till grund för kallelsen, som sålunda måste vara partikulär, vilket ock framgår av Pauli framställning i de följande verserna. "Dem han har kallat, dem har han ock rättfärdigat" o. s. v. Det kan ju ingen påstå, att alla, som kallats med den allmänna kallelsen, blivit rättfärdiggjorda, ty det innebure hela människosläktets rättfärdiggörelse, och det i alla tider, bland alla folk, hedning såväl som jude, muhamedan och kristen. Det vore naken uni-versalism. I det sammanhang, i vilket Paulus talar, är alldeles lika många rättfärdiggjorda och förhärligade, som blivit kallade. Men det gäller dem, som äro kallade enligt Guds prothesis, rådslut, förutbe-stämmelse. Dem som Gud kallat äro de, som han på förhand utvalt (proegnå), och om vilka han på förhand bestämt (proårisen), att de skulle vara eller bliva lika hans Sons bild. Alltså gives det en sär-

604skild, direkt kallelse, som har sin grund i utkorelsen till frälsning, som innebär ett formligt uttagande ur den närvarande onda världen och ett införsättande i Guds Sons rike, en övergång från mörker till ljus, en uppståndelse från död till liv, vilken sålunda till betydelsen blir identisk med, detsamma som nyfödelse.

"Jag jagar mot målet för att få den segerlön, som hålles framför oss genom Guds kallelse ovanifrån" (Fil 3: 14). "Han som har frälst oss och kallat oss med en helig kallelse efter sitt rådslut (pro-thesis) och sin nåd" (2 Tm. 1:9). "I åter ären ett utvalt släkte, ett konungsligt presterskap, ett heligt folk, ett egendomsfolk, för att I skolen

förkunna hans härliga gärningar, han som har kallat eder från mörkret till sitt underbara ljus" (1 Pt. 2: 9). "Vinnläggfen eder därför, mina bröder, så mycket mer om att göra eder kallelse och utkorelse fast. Ty om I det gören, skolen I aldrig någonsin komma på fall" (2 Pt. 1: 10).

Denna kallelse, som säges vara "helig", "himmelsk" (Eb. 3: 1), "ovanifrån", en kallelse "ut ur (ek) mörkret" och "in uti (eis) Guds underbara ljus"; en kallelse till härlighet och segerlön i Guds rike; en.kallelse i enlighet med Guds rådslut (prothesis) från eviga tider; en kallelse i (en) Kristus Jesus samt av eller ifrån Jesus Kristus direkt eller personligen, såsom ock förhållandet var med Paulus, är de troendes, de pånyttföddas speciella kallelse till omedelbar delaktighet uti den genom Jesus Kristus beredda och erbjudna frälsningen och nåden. Som det var med Paulus, så är det med oss. Vi blevo den himmelska rösten hörsamma och föllo till, utan att rådfråga oss med kött och blod.

Den har stått och står i förbindelse med samvetets överbevisning om synd, med förståndets upplysning om frälsningens väg, med viljans omskapelse eller förnyelse till makt att övergiva synden och vända sig till Kristus samt med tron på Kristus till frälsning.

605TREDJE KAPITLET

Livs- eller trosgemenskapen med Kristus

66Att Kristus må bo genom tron i edra hjärtan".—Paulus.

Den särskilda eller inre kallelsen innebär pånyttfödelse, och tron är en yttring av det nya livet. En frälsande tro är levande och förmedlar gemenskapen mellan den pånyttfödda själen och Frälsaren. Den troende är "i Kristus" och Kristus "lever i" den troende.

Man har kallat detta inre enhetstillstånd "unio mystica", en hemlig, hemlighetsfull förening, en för människoförståndet oförklarlig förening. Den hör, i likhet med inspirationen och nya födelsen, till det som är verkligt och i sina yttringar förnimbart för medvetandet, men som med hänsyn till sättet för dess tillkomst och fortgången av dess verksamhet faller utom medvetandet eller vår kunskap för närvarande.

Denna förening eller inre gemenskap mellan Jesus Kristus och den pånyttföddes själ är en livsviktig sak och gör anspråk på en särskild uppmärksamhet i detta sammanhang.

Dr. A. H. Strong säger: "Vi hava sett, huru Kristi förening med mänskligheten genom människoblivandet drog över honom allt det rättmätiga ansvar, som vilade på det släkte, med vilket han ingick förening, och satte honom i stånd att taga uppå sig straffet för dess synd genom att giva full upprättelse åt den gudomliga rättfärdigheten och avlägsna alla yttre hinder för människans återvändande till Gud. Ett inre hinder kvarstår dock — den enskilda själens onda böjelser och vilja med åtföljande skuld. Även detta sista hinder undanröjer Kristus hos alla dem nämligen, som räknas till hans folk, ge-

607nom att med dem ingå förening på ett närmare och fullkomligare sätt än det, på vilket han trätt i förbindelse med mänskligheten såsom ett helt. Såsom Kristi förening med släktet borgar för dess objektiva eller yttre försoning med Gud, så borgar Kristi förening med de troende för dessas subjektiva eller inre förlikning med Gud". Vidare yttrar samma författare: "Skriften lär, att genom Guds verksamhet åstadkommits eller upprättats en själens förening med Kristus, vilken till arten skiljer sig från det förhållande, i vilket Gud står till allt vad andar heter i skapelsen och försynen, samt från varje förening, som grundar sig på sällskapsdrift, medlidande eller sedlig likhet och inflytande — en livsgemenskap, i vilken den mänskliga anden, ehuru i full besittning av sin personliga individualitet, genomtränges och kraftiggöres av Kristi ande samt förenas till ett med honom på ett outransakligt, men oupplösligt sätt och därigenom göres till en medlem av den pånyttfödda, troende och rättfärdiggjorda mänsklighet* för vilken Kristus är huvudet".

Denna själens eller den troendes förening med Kristus har någon sagt vara "medelpunkten i all teologisk och religiös sanning". Den är av en ofantligt stor teoretisk och praktisk betydelse. Skriftens vittnesbörd därom äro många och talrika. Den framhålles där både med och utan bild.

Den framställes under bilden 1) av ett träd och dess grenar (Jh. 15: 1-10; Rm. 6:5; 11: 24; Kl. 2:6, 7); 2) av ett hus och dess grundval (Ps. 118: 22; Js. 28: 16; Mtt. 7: 24; 21: 42; Ag. 4: 11; Rm. 9: 33; 1 Kor. 3: 10-15; Ef. 2: 20-22; Kl. 2: 7; 1 Pt. 2: 4, 5); 3) av föreningen mellan man och kvinna i äktenskapet (Js. 54: 5; Jr. 3: 20; Rm. 7: 4; 2 Kor. 11: 2; Ub. 19: 7; 22: 17); 4) av enheten mellan Adam och släktet (Rm. 5: 12, 21; 1 Kor. 15: 22, 45, 49); 5) av föreningen mellan Fadern och Sonen i gudomen (Jh. 6: 53, 56, 57; 14: 20; 17: 21, 23). Vidare heter det, att den troende är och lever i Kristus (Jh. 14: 20; Rm. 6: 11; 8: 1; 2 Kor. 5: 17; Ef. 1: 4; 2: 13), att Kristus är och lever i den troende (Jh. 14: 20; 19: 23; Rm. 8: 9, 10; Gl. 2: 20), att treenigheten innebor i den troende (Jh. 14: 23; 1 Kor. 6: 19; Ef. 3: 17; 1 Jh. 4: 16), att alla troende äro ett i Kristus (Jh. 17: 21-23), att den troende är delaktig av gudomlig natur (2 Pt. 1: 4) samt en ande med Herren (Rm. 8: 26; 1 Kor. 6: 17,19).

Denna förening är icke en blott naturlig, lik den i vilken Gud står till allt levande, uppehållande det, enligt rationalismens mening;

608icke heller en blott sedlig eller moralisk förening, såsom av kärlek och deltagande, vilken kan äga rum mellan lärare och lärjunge, vän och vän, enligt socinianernas och arminianernas mening. Det är ej en väsensenhet, som upphäver antingen Kristi eller den troendes särskilda personlighet, såsom mystikerna hålla före, såsom ej heller någon sakramenterlig förening, förmedlad genom sakramenten, enligt katolikernas, lutheranernas och episkopalernas tro. Föreningen är levande. Kristi liv är dess bestämmande kraft (Gl. 2: 20; Kl. 3:3, 4). Den är en andelig förening. Guds Helige .Ande är dess källa och ursprung (Rm. 8: 9, 10; Ef. 3: 16, 17). Den är en hemlig eller oförklarlig förening, såsom föreningen mellan gudomen och mandomen i Kristi person eller mellan Fadern och Sonen i gudomen. Vi veta, att hon äger rum, men vi kunna icke förklara hur (Ef. 5: 32; Kl. 1: 27). Hon är oupplöslig, grundad på Guds nåd och osvikliga löften (Mtt. 28: 20; Jh. 10: 28; Rm. 8: 35, 39; 1 Tss. 4: 14, 17). Hon är organisk. Kristus och de troende utgöra en kropp (Ef. 5: 29,30).

Trädet uppbär med sin stam grenarna, vilka växt ut ur stammen, sitta fast i stammen och stå i en livsförening med densamma, från vilken de mottaga den kraft, som gör att de växa, grönska, bära blad, blommor och frukt. Grenarna och stammen bilda tillsammans trädet.

Ett hus kan icke äga bestånd utan grund. Grunden bär upp huset, vilket vilar på grunden. Grundvalen kommer före huset och är förutsättningen för dess tillvaro och fortbestånd. De äro innerligt och oskiljaktigt förbundna till en enhet; grunden utgör en del av huset.

Äkta makar äro närmare, innerligare och oupplösligare förenade än några andra människor. Det band, som håller föräldrar och barn tillsammans, är starkt, men icke så starkt, som det äktenskapliga. Barnen växa upp och få sina egna mål och intressen att leva för; de lämna föräldrarna, slappas i sitt intresse för dem, ja, glömma dem stundom. Syskon skiljas från varandra och sträva för olika mål. Vän ryckes från vän, övergiver en vän och väljer en annan. Medborgaren övergiver och avsvär jer både konung och fosterland, lämnar bakom sig släkt, vänner och allt, men maken lämnar först i döden sin maka, och tvärtom. Den gudomliga lagen är: "en man skall övergiva sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de skola varda ett kött". Man och hustru skiljas aldrig. Deras förbindelse är för livstiden. Deras intressen äro oskiljaktiga; deras mål och uppgift är och förblir gemensam, densamma för dem båda. Deras

609förening är icke grundad på några naturförhållanden, över vilka de själva icke kunnat bestämma, såsom det band, som förenar barn med föräldrar, syskon och medborgare i samhället och staten. De hava medvetet och självviljande knutit föreningsbandet, som vilar på de ädlaste instinkter, som finnas hos människan, inbördes sympati, aktning, förtroende och — kärlek.

Släktet har i Adam sitt naturliga huvud och bildar i och under honom en organisk kropp, en levande organism. Adam och mänskligheten äro ett levande helt. Adams natur och liv framträder och leves om i varje mänsklig individ, som aldrig kunnat hava tillvaro, om icke Adam varit först. Varje människa är en sann typ eller avbild av den första människan, med vilken hon är förenad genom naturlig härkomst.

Enheten mellan Fadern och Sonen är en väsensenhet. Sonens natur är icke en annan än Faderns eller likartad med

Faderns, utan det är samma natur i två personer, framträdande på ett för vardera personen karakteristiskt eller individuellt sätt. I denna punkt kan icke jämförelsen göras, ty Kristi natur är icke i allt människans. Men det gives andra synpunkter. Föreningen mellan Fadern och Sonen i gudomen är innerligare och fullkomligare än någon som helst annan förening, andlig eller fysisk, och den är varaktig, orubblig, oupplös-lig, oföränderlig, evig.

"American Comment." har följande utläggning över 2 Pt. 1: 4: "Så som Guds barn hade de redan blivit delaktiga av Guds natur. Men förändringen är icke fullständig. Verkan av Guds löften framträder fullkomlig först i det tillkommande livet. Delaktigheten i Guds natur innebär icke förlusten av den pånyttföddes mänskliga individualitet. Den mänskliga personligheten uppgår icke i den gudomliga. Den pånyttfödde delaktiggöres av Guds natur, men bibehåller på samma gång sin egen natur. Han förlorar sin natur såsom hemfallen under köttets välde, men den mänskliga naturen såsom en organisk skapelse uppgår icke i Guds natur. I pånyttfödelsen blir själen delaktig av Guds andeliga liv, icke av hans väsen. I denna mening blir en pånyttfödd delaktig av Guds natur, och endast i denna mening kan han sägas hava en ny natur".

Så innerlig är föreningen mellan man och hustru i äktenskapet, att de båda äro att betrakta såsom blott en mänsklig natur, sedd från olika sidor. De bilda "ett kött" eller en natur. På samma innerliga sätt förenas i nya födelsen och genom tron Kristi ande och människ-

610skans ande. De bilda en innerlig, oupplöslig enhet. Den troende är "en ande med Kristus". Sedd från Kristi ståndpunkt eller från den troéndes, är o de två, men innerligt förenade till ett, till ett förbund i liv av andelig natur.

611FJÄRDE KAPITLET

Nya födelsen

"Om en människa icke bliver född på nytt, kan hon icke se Guds rike\ —Jesus.

Nya födelsen (palingenesia) är ett verk av Gud eller Guds Helige Ande i människan såsom föremål för Guds allmänna eller yttre kallelse, varigenom den förhärskande själs- eller viljeriktnirtigen heliggöres eller en ny viljeriktning skapas, det andeliga livet, livet i tron på Guds Son, grundlägges. 5 Ms. 30: 6; Ps. 51: 12; Jer. 24: 7; 31: 33; 32: 29; Hes. 11: 19, 20; 36: 26, 27; Jh. 1: 13, 23; 3: 3, 5—8; 5: 21, 24, 25; Gal. 6: 15; 2 Kor. 5: 17; Rm. 2: 28, 29; 6: 15; Kol. 3: 10; Ef. 2: 10; 4: 24; Tt. 3: 5; 1 Pt. 1: 3, 23; 1 Jh. 2: 29; 3: 9; 4: 7; 5: 1, 4, 18; Jk. 1: 18; Ub. 20: 6.

Nya födelsen är den centrala förändringen i människans inre. De övriga nådeverken samla sig omkring henne såsom kring en medelpunkt. Dess utomordentliga betydelse i praktiskt hänseende framgår därav, att människans omskapelse är återlösningsverkets yttersta mål samt därav, att endast de, hos vilka denna förändring kommer till stånd, kunna erhålla evigt liv (Jh. 3:3; Rm. 8: 6; Gl. 6: 15; Ef. 2: 10; 4: 21—24).

Pånyttfödelsen är således en inre förändring hos människan. Dr. A. H. Strong påstår, att denna förändring består däruti, ätt det rådande, förhärskande själstillståndet eller viljeriktningen, som förut varit oheligt, nu blir heligt. Detta uttalande framställer nya födelsen ur två synpunkter. Gud förändrar den i själen förhärskande riktningen, i vilket fall själen är passiv eller endast föremål för en annans verk-

613samhet. Genom sanningens ljus sätter Gud själen, som fått en ny riktning, i stånd att börja använda sig själv i denna riktning. Då är själen aktiv eller själv utövande verksamhet. Detta sker dock samtidigt. I samma stund Gud med sin Ande träffar själen och gör den levande, ingjuter han däruti sin sannings ljus samt utrustar henne med kraft att verka i den heliga riktning, som han meddelat.

Dr. Northrup yttrar: "Låtom oss taga dessa tvänne uppfattningar av nya födelsen i betraktande. Å ena sidan träder Guds Ande i omedelbar beröring med människans ande ansikte mot ansikte. Denna beröring är omedveten å människans sida och sker i själva medelpunkten av människans andliga väsen, varav följden blir en förändring i själens sedliga riktning, ett uppväckande till liv av alla andliga förmögenheter samt igångsättande av dessas regelrätta verksamhet. Å andra sidan är sanningens närvaro och verksamhet det väsentliga för uppnående av det

mål Anden har i sikte, pånyttfödelsen. Utan sanningens närvaro blir själens andliga verksamhet omöjlig, ty denna verksamhet måste börja och fortgå under den gudomliga sanningens ingivelse och ledning. Alla andliga känslor, önskningar och avsikter — alla det nya livets beståndsdelar — tro, hopp, kärlek, tacksamhet, vördnad, tålamod, ödmjukhet o. s. v. komma till medvetande genom sanningens fattande och tillägnande, såsom hon är i Jesus. Kristus måste först fattas såsom värd tillit och kärlek, innan han kan erhålla tillit och kärlek. Syndens verkliga natur måste, först inses, innan den kan avskys och i sanning ångras. De himmelska verkligheterna måste, till någon del, begripas, innan de verkligen kunna efterlängtas och utväljas. Sålunda står den gudomliga sanningen i ett omedelbart och levande förhålhållande till en regelbunden verksamhet av människans alla högre förmögenheter — samvetet, förnuftet, den sedliga känslan och viljan. Sådant förstå vi förhållandet vara mellan den Helige Ande och sanningen vid människans pånyttfödelse."

När Jesus första gången efter sitt dop besökte Jerusalem och uppträdde där såsom Messias, undervisade han Nikodemus om nya födelsen, dess nödvändighet och natur. Den är Jesu och hans apostlars lära. Evangelium i nya förbundet yrkar på sinnesändring och tro. Pånyttfödelsens eller hj ärteförändringens idé är dock icke främmande för gamla testamentet. Moses talar om "hjärtats omskärelse" såsom en Jehovas gärning (5 Ms. 30: 6). David beder, att Gud skall skapa i honom ett "rent hjärta" (Ps. 51: 12). Genom Jeremia och Hesekiel lovar och försäkrar Gud att giva Israel ett nytt hjärta, att skriva sin

614lag i deras hjärta, att borttaga stenhjärtat och giva dem ett hjärta av kött, att giva dem en "ny ande i deras bröst" (Jer. 24: 7; 31: 33; 32: 39; Hes. 11: 19, 20; 36: 26, 27).

Både Moses, David, Jeremia, Hesekiel och andra Guds profeter hade sin blick riktad på en ny dag, då bokstavens ämbete som dödar skulle lämna rum för Andens, som är liv. Med den messianska tidsåldern, med Kristus, upprättas "himmelriket" på jorden. De utvärtes formerna och rituella bruken träda tillbaka, och huvudfrågan blir en "ny ande", ett "nytt hjärta", lagen icke på tavlor av sten, utan "skriven i människornas hjärtan." "Hjärtats omskärelse", om vilken Moses talar, blir grundvillkoret för medborgarrätt i "himlarnas rike." Endast de pånyttfödda äro "rikets söner." Alla de övriga äro "den ondes söner" och tillhöra icke riket. Pånyttfödelsen blir det inre och dopet det yttre råmärket mellan Kristi rike och världen.

Nya testamentets språkbruk är, i fråga om pånyttfödelsen, rikhaltigt, såsom vi sett händelsen vara i fråga om Guds attribut, Kristi gudom, synden, försoningen och utkorelsen.

Människans nyskapelse av Anden kallas födelse, åter födelse (pa-lingenesia, Tt. 3: 5). Gennao, grundlägga liv, avla, framföda, föda, gennaomai, avlas, födas, användas om pånyttfödelsen 15 gr. av Johannes (Jh. 1: 13; 3: 3, 5, 6, 7, 8; 1 Jh. 2: 29; 3: 9; 4: 7; 5: 1, 4, 18). Det heter "födas av Gud" (Jh. Is 13; 1 Jh. 3: 9; 4: 7; 5: 1, 4, 18), av Jesus Kristus (1 Jh. 2: 29), ovanifrån (anåthen, Jh. 3: 3, 7), av vatten och Ande (Jh. 5: 5), av Anden {]\i. 3: 6, 8). Anagennao, åter-föda, pånyttföda, och anagennaomai, återfödas, pånyttfödas (av Gud Fader, genom sanningens ord) användas av Petrus (1 Pt. 1: 3, 23). Förändringen betecknas vidare med uttryck, sådana som Guds verk, skapelse av Gud (poiäma, Ef. 2: 10) skapelse, nyskapelse (ktisis, ktisma, Gal 6: 15; 2 Kor. 5: 17), uppståndelse, uppväckelse, övergång från död till liv (anasthasis, Jh. 5: 21, 24, 25; Rm. 6: 13; Ef. 2: 5, 6; Ub. 21: 6), en kallelse från mörker till ljus (Ef. 5: 8; 1 Pt. 2: 9), ett öppnande av den blindes ögon (Ag. 26: 18; 1 Jh. 2: 8—11), en hjärtats omskärelse (peritomä, Rm. 2: 28, 29; Kol. 2: 11, 12).

Nya födelsen ställes i ren motsats till den naturliga, som är en födelse av "kött" (ek sarkos) av "blod", av "kötts vilja", av "mans vijja". Pånyttfödelsen är en övernaturlig, gudomlig handling.

Pånyttfödelsen är en förändring, på vilken följande bestämningar äro tillämpliga: 1) försiggående i människans innersta livsgrund, i hennes hjärta eller härskande livsriktning (Ps. 51: 10; Jes. 11: 19;

615Jr. 31: 33; Mtt. 12: 33, 35; 15: 19; Jh. 5: 21; Ag. 16: 14; Rm. 6: 17; Ef. 2: 1; 5: 14); 2) berörande själens sedliga tillstånd (Ef. 2: 5; Kol. 1: 13); 3) ögonblicklig (Mtt. 6: 24; Jh. 5: 24); 4) verkad i det fördolda, outforsklig, känd blott genom följderna (Jh. 3: 8; Fl. 2: 12, 13; 2 Pt. 1: 10); 5) uppnående sin fulländning i själens förening med Kristus (Rm. 8: 2; 2 Kor. 5: 7; Gl. 1: 16; Ef. 2: 10).

I nya födelsen införes ingen ny tillsats eller beståndsdel i människans natur eller väsen, vare sig själisk eller kroppslig. Där lägges grund till en helig riktning, varigenom det blir henne möjligt att på ett rätt sätt begagna alla sina själsförmögenheter. Att "födas av något" är att delaktiggöras av detta föremåls natur. Att "födas av kött" är att delaktiggöras av människans fördärvade natur; att "födas av Gud", av den Helige Ande, är att bliva delaktig av hans heliga natur. I sitt opånyttfödda tillstånd är människans hjärta, d. v. s. hennes själsriktning, fördärvat, en källa till oheliga handlingar, strävande efter själviska och underordnade syften. Denna riktning måste ändras. I nyfödelsehandlingen inför Guds Ande intet nytt element i tanke-, känslo-, och viljelivet, utan utövar på dessa grundförmögenheter i människans personlighet blott ett förlossande, upplyftande och frigörande inflytande, varigenom den nya heliga livsriktningen bibringas, vilken sedan söker sig uttryck i människans hela väsen och uppförande. På så sätt kan man även säga, att pånyttfödelsen är en yttring eller akt av människans både tanke, känsla och vilja. Pånyttfödelsen lägger ingenting till och tager ingenting från. människans grundförmögenheter, u-tan de redan befintliga förmögenheterna blott ändras till sin riktning eller verksamhet. Människan äger förut förmågan att älska, men hennes kärlek är företrädesvis — egenkärlek, självkärlek. I nya födelsen gives åt denna förmåga en förändrad riktning, så att i stället för att hava jaget eller den egna själviska fördelen till mål, blir nu Gud, hans ära och vilja målet eller syftet.

Ett sådant heligt syfte i viljan måste hava ingått i Adams natur före fallet. Såsom en följd av det senare födas vi med benägenhet till det onda, för vilken vi hållas ansvariga. I nya födelsen återställes själsförmögenheternas ursprungliga hängivenhet för Gud. Ur heliga böjelser, önskningar och sinnesrörelser härflyta sedliga handlingar. Återfår icke människan en sådan sinnesförfattning, kan hon icke bliva rätteligen fri.

Gud har icke upphört att göra underverk. Pånyttfödelsen är ett sådant. Om hon är en nyskapelse, så är hon dock varken en skapelse

616av intet eller en skapelse av någon ny substans eller beståndsdel hos människan. Den pånyttfödde har ingen ny grundförmögenhet, som saknas hos den opånyttfödde. Det påståendet att Adam skapades med ande, själ och kropp och i fallet gick förlustig om anden (pneuma), som i nya födelsen återställes eller på nytt införes, d. v. s. nyskapas, i människan, är blott ett av flera misslyckade försök att tillämpa triko-tomismen. Om så varit, vore icke anden odödlig eller oförstörbar. Vidare saknade varje människa före pånyttfödelsen ande eller en odödlig själ. Hon vore ingenting annat än ett djur, låt vara ett högdjur, det högsta en adventist kan göra henne till. Till sist innebure det angivna påståendet, att Gud fortsatte att skapa av intet, visserligen icke, såsom kreatianerna lära, vid den naturliga födelsen, utan vid den andliga.

Människan är allt vad hon är alla gånger, vare sig hon är pånytt-född eller opånyttfödd. Guds eller Andens verk i nya födelsen är icke en skapelse av något nytt, ty det nya som bliver är blott en förändring eller omdaning av vad som redan är. Pånyttfödelsen avser ingen kroppslig eller yttre förändring. Den är en inre omskapelse. Den rör själen eller anden. Själsförmögenheterna äro givna hos alla människor i och med den första människans skapelse. Alla människor tänka, känna och vilja. De äro i besittning av kunskaps-, handlings- och förlustelseförmågan, vilka förmågor i nya födelsen komma under ett förlossande, frigörande och upplyftande inflytande eller förändras till riktning och verksamhet. När sålunda det tänkande, förnimmande och viljande, som redan är och såsom sådant tillhör människoväsendet, blott i den mening nyskapas, att det till innehåll och syfte förändras, så är det på samma gång tydligt, att nyskapelsen i fråga icke är en skapelse av intet.

Det nya, som genom nya födelsen frambringas, är icke heller något nytt i den meningen, att det aldrig förr förekommit hos människan eller i människovärlden. Sådan människan blir till innehållet och riktningen av tanke-, känslo- och viljelivet, måste hon hava varit före fallet. Här är icke rätta platsen att uppdraga en jämförelse mellan Adam före fallet och den ur sitt fall genom pånyttfödelse upprättade syndaren, men endast så mycket kan och bör med visshet sägas, att arten av sinnesförfattningen hos Adam före fallet och hos den pånyttfödde är och måste vara densamma, ty pånyttfödelsen är på samma gång en återställelse av det ursprungliga eller åtminstone den första eller grundläggande akten i denna återställelse.

617Att "födas av Gud", av Guds Ande, är att bliva delaktig av hans heliga natur. Det vill säga, att så länge

människan är opånyttfödd är hon till hjärte- och sinnelag "köttslig", självisk, ohelig, just sådan som människonaturen blivit genom fallet; sedan hon blivit pånyttfödd, är hon till grundriktningen av sin sinnesbeskaffenhet "andlig", osjälvisk, helig, såsom Gud är, och såsom människan var, då hon såsom Guds avbild i allt utgick ur skaparens hand. Att fatta delaktiggörelsen av Guds natur på så sätt, att människans natur skulle i pånyttfödelsen bliva gudomlig eller gudomliggöras, är detsamma som att människan upphör genom pånyttfödelsen att vara människa och börjar från den stunden vara Gud. Vi finge en ny gud i varje pånyttfödd människa, en tanke som på en gång ödelägger både gudsbegreppet och människobegreppet. Människan kan aldrig bliva eller övergå till ett annat väsen och sist av allt till gudomlighet. Detta bleve evolutionistisk panteism. Hon kan bliva bättre än hon är inom sin art. Hon kan icke övergå till ett annat slags väsen lika litet som grodan eller apan kunnat övergå till människa. Hon kan såsom fallen upprättas. Hon kan än en gång bliva Guds avbild även till sin sedliga eller moraliska natur. Hon kan bliva lik Gud i tänkesätt, känsla och viljeriktning och i denna mening få del av beskaffenheten i hans heliga väsen och på så sätt återställas till vad hon ursprungligen var och sedan föras framåt hän mot det mål, som ingått i Guds idé eller plan med människan i-från evighet. Första akten i detta stora verk av Gud är — nya födelsen.

Det synes oss stundom, som skulle personer frälsas alldeles oförberett. Någon som i åratal sökt under böner och tårar frälsning, gåi hem från ett väckelsemöte lika olycklig som han kom dit. En annan, som kom dit utan tanke på sin själs frälsning, blir fattad av ordet och går därifrån som en ny människa. Detta bevisar icke mycket i frågan. Är den förres syndasorg en av Gud verkad sinnesändring, så är den lika mycket ett uttryck för en förändrad viljeriktning, som den andres jubilerande tro, ifall det är den frälsande tron, och icke blott en för tillfället uppjagad livlig, glad känsla. För övrigt, hur mycket veta vi om det förberedande arbetet hos dem, som synas bliva frälsta utan förberedelse? De kunna genom uppfostran i hemmet och genom andra inflytelser alltifrån barndomen hava varit påverkade. Gränserna eller området för Andens förekommande eller förberedande nåd äro oss icke bekanta. Nog av, varken skriften eller erfarenheten vet om någon hjärtats omskapelse, som kommer utan all förbe-

618redelse. Vad vi läsa och för våra ögon se det är, att personer, som verkligen övergå från död till liv, äro sådana, som hava mer eller mindre kunskap i evangelium, aktgiva med uppmärksamhet på dess sanning och förkunnelse, äro mer eller mindre överbevisade om synd och skuld, frukta för Guds rättvisa dom, längta efter frälsning, känna sin egen oduglighet samt behov av hjälp och till och med, åtminstone stundom, själva anropa Gud därom. Tron är nya födelsens frukt, och skriften säger, att tron kommer av predikan eller ordets åhörande (Rm. 10: 14—17). Hos såväl hovmannen från Etiopien, hos Korne-lius, som hos den unge Timoteus, Lydia och andra pågick i förväg ett Andeverk genom gamla förbundets skrifter, innan de kommo till tron genom evangelium. Och Saulus av Tarsus? Han hade sett och hört Stefanus, innan han mötte Ananias.

Med undantag av Pelagius, Socinus och med dem liktänkande, för vilka en människas moraliska förbättring är en akt, som har sin grund uteslutande i hennes egen vilja, en självförändring, är man allmänt ense om att den Helige Ande är verkande i pånyttfödelsen. Hur stor andel Guds Ande har i detta verk, och hur han utför det, därom äro meningarna delade.

Semipelagianerna och Arminius lära en samverksamhet mellan människan och Guds Ande, vars inflytande förmedlas genom Guds ord. För Augustinus är förändringen av människans natur uteslutande ett verk av Gud, vilket skriften tydligt lär, och som ock är den allmänna förståelsen. Och hur kan det vara annorlunda? Den som ursprungligen skapade människan med en helig och ren viljeriktning, är väl den ende, som kan återställa denna viljeriktning, då den blivit syndig och ohelig. Människan med en ond och syndig vilja, vilken riktning hon själv givit sig, kan lika litet giva sig en helig vilja, som att ursprungligen skapa sin vilja. Sant säger Dr. Jonathan Edwards: "Den syndiga viljeriktningen kan icke ändra sig själv av det enkla skäl att den omöjligen kan önska att ändra sig. Den opånyttfödde är oförmögen att vilja helighet."

Medgivet att pånyttfödelsen är Guds eller Andens verk, blir frågan: verkar Anden medelbart eller omedelbart?

Om Anden verkar medelbarligen, så är det genom Guds ord. Flera bibelrum anföras såsom stöd. Paulus säger:

"Ty om I än haden tiotusen uppfostrare (lärare, vägledare) i Kristus, så haven I dock icke många fäder; det var ju jag som i Kristus Jesus genom evangelium födde (gennao) eder till liv" (1 Kor. 4: 15). Skulle detta tagas rent

619 ibokstavligt, bleve nyfödelsen ett människoverk. Men det är med pånyttfödelsen, som med de övriga nådeverken. De tagas i skriften i en vidsträcktare och i en inskränktare eller egentlig bemärkelse. Den förändring, som sker med människan i stort genom frälsningen, kan stundom benämnas pånyttfödelse, omvändelse eller helgelse. Vad Paulus ville säga korintierna var, att Gud använt honom såsom medel till deras frälsning genom det evangelium han för dem predikat. Han var den förste, som undervisat dem till frälsning, varför han kunde kallas deras andlige "fader". Tanken är densamma hos Petrus och Jakob. Evangelium, Guds levande ord, hade såsom ett glatt budskap predikats in i (eis) de utkorade och förskingrade främlingarna," varigenom de blivit förda till Kristus och i honom blivit nya skapelser (1 Pt. 1: 23—25). De hade blivit födda till liv (anagennaomai) genom Guds ord. "Efter sitt eget beslut (boulä) födde (framfödde, apokueo) han oss till liv genom sanningens ord (evangelium, korsets predikan), för att vi skulle vara en förstling av de varelser han skapat" (ktismatån autou, Jk. 1: 18). Nyfödelse eller födelse till andligt liv föregås av undervisning i Guds ord.

Man har påstått, att Anden giver åt sanningen en sådan kraft och använder henne med så stor skicklighet, att genom hennes inflytande nya födelsen blir en följd. Det är då klart, att nya födelsen måste i huvudsak falla inom det mänskliga medvetandets synvidd. Mot denna uppfattning invändes, att den gudomliga uppenbarelsen är i sig själv och utan vidare så enkel, klar och fullkomlig, som Guds Ande kunnat göra henne. Att tala om att "förklara, skärpa eller kraftig-göra" sanningen är blott meningslösa fraser. Sanningen kan icke omgöras eller förändras. ^Människosjälen är det, som skall förändras. Många, som aldrig äro pånyttfödda, hava haft intryck av sanningen, under det många pånyttfödda i pånyttfödelsens ögonblick voro alldeles omedvetna om vad som försiggick. Det är icke ljuset, sanningen, som öppnar den blindes ögon, utan det är ljuset som han uppfångar, då hans ögon blivit öppnade. Den kraft, som verkar pånyttfödelsen, är icke sanningen, utan densamma, genom vilken Kristus uppväcktes från de döda.

Å andra sidan läres, att den inverkan, som framkallar nya födelsen, är omedelbar; meningarna dela sig därom, huruvida det är blott en eller två faktorer, som verka omedelbart. Å ena sidan säges, att både Anden och ordet verka omedelbart på själen i förening med varandra; å andra sidan, att denna omedelbara inverkan utgår från Anden en-

620sam. Mot den förra uppfattningen invändes, att denna förenade verksamhet är omöjlig, emedan Andens omedelbara inverkan på själen faller utom själens medvetande, är undermedveten, under det att sanningen eller ordet kan verka endast inom medvetandets område. Många pånyttfödda äro omedvetna om någon särskild kraftig inverkan vid tillfället för deras pånyttfödelse.

Den tredje uppfattningen är den, att nya födelsen är ett verk uteslutande av Anden, men att sanningen ellef ordet är ett oeftergivligt villkor eller medel i omvändelsen, som anses vara nya födelsens "mänskliga sida" eller såsom det verk, genom vilket den nya livsprincipen giver sig tillkänna eller blir klar för medvetandet.

I detta sammanhang bör erinras om uppfattningen inom den katolska, biskopliga (engelska högkyrkan) och lutherska kyrkan, att dopet är ett medel till pånyttfödelse. Även "lärjungarna", såsom A-lexander Campbells anhängare kallas, påstå att pånyttfödelsen innefattar dopet tillika med ånger och tro.

Denna uppfattning synes vila på en materialistisk grundåskådning, uppfattande frälsningen mer ur mekanisk än moralisk synpunkt. Den gör en andlig förändring beroende av ett sinnligt, materiellt medel. Skriften framhåller icke dopet såsom pånyttfödelsens medel, u-tan såsom dess tecken, sinnebild. Pånyttfödelsen är en förutsättning, ett villkor för dop. Detta läres tydligt i skriften. De bibelställen som anföras såsom stöd för dopnyfödelse (Jh. 3: 5; Ag. 2: 38; 22: 16; Kl. 2: 12; Tt. 3: 5; 1 Pt. 3: 21) innehålla i själva verket icke, vad man söker inlägga i dem. Pånyttfödelsen är en inre förändring och dopet dess yttre tecken. De äro olika sidor eller synpunkter av samma sak, varför då man talar om den ena, man måste begagna uttryck som hava avseende på den andra.

Att den Helige Ande skulle på något mystiskt sätt träda i förbindelse med ordet och vattnet, varigenom ett

frälsningsmedel uppstode, som vore en slags förening av ande och materia och som sedan i en människas hand kan användas såsom en underkur, är en rent hednisk åskådning, som faller på sin egen grund. Den gör det så mycket mer, som det nyfödda barnet, vilket på den vägen föregives bliva pånytt-fött, ännu är människan blott till möjligheten eller anlaget, visserligen ett verkligt människobarn med en mänsklig och även syndig natur, men ännu outvecklat, omedvetet. Pånyttfödelsen innebär en förändring i hjärtat, en förändring, som rör både förstånd, vilja och känsla, vilka förmögenheter ännu icke börjat sin verksamhet hos det späda

621barnet. Det verkar endast såsom sensation och naturdrift. Pånyttfödelsen yttrar sig omedelbart i sinnesändring och tro. Barnet har ännu icke gjort varken gott eller ont. Vilka personliga synder skall det bekänna? Den religiösa tron är ju en möjlighet först på föreställningens ståndpunkt.]Barnet står ju på blott den sinnliga känslans. De mysterier, om vilka den s. k. sakramentala pånyttfödelseläran talar, som hyllas inom de nämnda kyrkorna, äro av ett helt annat slag än det mysterium, som omgiver Andeingivelsen, Andeverksamheten i pånyttfödelsen, Gudsinneboendet i den troende samt föreningen mellan Kristus och den troende. I detta ligger något, som åtminstone för närvarande faller utom området för vår kunskap, men som dock är en ren verklighet både enligt skriften och erfarenheten.

Den pånyttfödde vet, att han är pånyttfödd eller frälst, men huru hans vilja ändrades från en syndig till en helig vilja, kan han ej förklara. Det faller utom hans medvetande. Kristus säger till Nikodemus: "Vinden blåser vart den vill, och du hör dess sus, men du vet icke, varifrån den kommer, eller vart den far; så är det med var och en, som är född av Anden" (Jh. 3: 8). Det ligger något outrannsak-ligt, obegripligt i denna andeverksamhet direkt, omedelbart på själen. Man erfar och kan förklara dess verkningar, men icke dess grund eller orsak. Denna verksamhet eller kraft är att jämföra med den, som i inspirationen utövas av Guds Ande på den inspirerande personen, eller med den, som genom Andens eller den treenige Gudens inneboende i den pånyttföddfe förnimmes i hans själ. Förnimmelsen såsom en yttring av Andens inneboende är tydligt uppfattad av medvetandet, men huru Anden innebor, och hur han förfar, då han verkar direkt på själen, det faller utom medvetandet. Detta är icke detsamma som att säga, att de olika stegen eller utvecklingsskedena i människans omvändelse falla utom medvetandet. Ingenting som rör omvändelsen faller utom den omvändes medvetande. Allt är där medvetet, men omvändelsen är den mänskliga sidan av denna genomgripande förändring. Nya födelsen är dess gudomliga sida, och uti Guds sätt och vägar att handla stöta vi ofta på sådant, som går över vår förmåga att fatta eller faller utom området för vår kunskap.

Det hemlighetsfulla eller obegripliga, om vilket vi nu tala, har alls ingenting att göra med det magiska eller oförklarliga, varom de teologer tala, som lära de späda barnens pånyttfödelse i dopet. Vi blott säga det, att vi icke veta eller kunna veta, huru Guds Ande förfar, då han omskapar en syndig människovilja till en helig. Men då hava vi

622på samma gång sagt, att det är ett verk såväl av Guds nåd som av hans allmakt, vilket ju för övrigt är en tanke, som fullt överensstämmer med både skriften och ett sunt logiskt tänkande. Vad som i dopnyfödelsen förklaras såsom obegripligt är något, som skriften ingenstädes lär och som i sig självt är orimligt eller i strid med ett sunt tänkande.

Pånyttfödelsen, sade vi, är ögonblicklig, ty ingen kan på en gång vara både levande och död. Uti ett visst ögonblick eller tidsmoment sker övergången från det ena tillståndet till det andra. Det är ett ögonblick, som är det sista för den döde såsom död, vilket dock på samma gång är hans första såsom levande. Döden och livet mötas i en bestämd punkt, där de avlösa varandra. Den uppståndne var död, men lever. Det var ett givet ögonblick, då han upphörde att vara död och började leva. Det var en bestämd tidpunkt, då den pånytt-födde upphörde att vara opånyttfödd. Talet om en förnuftig varelses vilja såsom indifferent eller likgiltig är ur både biblisk och psykologisk synpunkt meningslöst. Människoviljan är positiv, vare sig hon går i god eller ond riktning. En god vilja kan vara ofullkomligt god och en ond vilja till graden mindre ond än en annan, men är hon helig, så är hon helig; är hon ohelig, så är hon ohelig. Den naturliga eller opånyttfödda människans vilja är "köttslig", i strid med Guds vilja eller lag. I pånyttfödelsen får hon en ny, en motsatt riktning. Detta sker och måste ske i ett visst givet

ögonblick. Därför säga vi, att pånyttfödelsen är ögonblicklig och kan endast en gång ske. Ingen födes mer än en gång.

Pånyttfödelsens nödvändighet ligger i öppen dag. Jesu samtal med Nikodemus avgör ensamt saken. Profeterna i gamla testamentet, Johannes döp aren, Jesu och apostlarnas predikan lägga grund med sinnesändring och tro. All skrift bär samma vittnesbörd. Guds natur såsom helig kräver den. Dr. Northrups ord äro träffande och beak-tansvärda: "Evigt liv är sann förening med Gud, vilken förbindelse förutsätter likhet i känslor och egenskaper mellan honom och oss. Men Gud är fullkomligt helig, varav följer att han icke kan annat än älska dygden och den dygdige samt avsky lasten och den lastbare eller sedligt orene. Följaktligen måste människan i grund och botten (radically) förändras till hjärta och liv för att kunna ingå förening med Gud."

Den sedliga världsordningen kräver människans förändring. Hon måste komma i harmoni med de sedliga lagar, som ligga till grund för

623ordningen i världsalltet och de välsignelser och fördelar, som där äro nedlagda.

Även mot läran om pånyttfödelsen hava invändningar gjorts och göras. Dr. Northrup upptager några av de viktigaste bland dessa till vederläggning.

1. Hon är obegriplig. Pånyttfödelsen påstås vara antingen en yttring av människans själ eller en förändring i själva hennes väsen, alldenstund antagandet av en ny livs-riktning innebär någonting ofattligt och meningslöst.

Antagandet av uppkomsten i själen av en ny grundriktning eller böjelse är icke obegripligare än förvärvandet av skicklighet i vilken praktisk färdighet som helst.

2. Hon är oförenlig med den fria viljan. Såsom vi uppfatta och framställa nya födelsen, verkar den Helige Ande i fullkomlig överensstämmelse med lagarna för människans natur såsom ett fritt och självbestämmande väsen. Guds Ande verkar i oss både att vilja och göra efter sitt eget goda behag.

3. Hon är en stark ursäkt för syndaren i hans obotfärdighet. Har icke människan makt av sig själv, vare sig naturlig eller sedlig, att ö-vergiva synden och föra ett heligt liv, att utbyta Satans tjänst mot Guds, då har hon ingen förpliktelse att så göra och kan icke klandras, om hon fortsätter i sitt obotfärdiga tillstånd. Detta påstående grundar sig på det antagandet, att satsen: "Jag är pliktig, därför kan jag" är med tvingande nödvändighet sann i hela dess omfattning.

I fråga om icke fallna, sedliga varelser måste förmågan, den naturliga och sedliga, hålla jämna steg med förpliktelsen. Det är ock tydligt, att om ett sedligt väsen skulle utplåna någon av sina grundför-mögenheter, såsom förnuftet, samvetet eller viljeförmågan, skyldigheten att lyda Guds befallningar därmed upphörde. Däremot är det icke alls givet, att en sedlig varelse, som genom en handling av sin fria vilja störtar sig uti ett sådant träldomstillstånd under synden, att hon nödvändigt behöver Guds nåd för att bliva i stånd att beträda helighetens väg, är utan ursäkt i sitt självförvållade tillstånd av sedlig hjälplöshet. Är det icke Satans skyldighet att ögonblickligen bliva lika helig som Gabriel? Är det icke mänsklighetens plikt, utan hänsyn till Guds hjälp, att genast bliva lika fri från synd, som de fullkomnades andar? Och dock är det platt omöjligt för Satan eller mänskligheten att utan hjälp av Guds nåd uppnå ett tillstånd av

624andlig fullkomlighet. Plikten att lita på, älska och lyda Gud förminskas icke det ringaste genom självförvållad själsblindhet, hårdhet i hjärtat eller förvändhet i viljan. Den gudomliga lagen är icke en rörlig vågskål, som sänker sina fordringar, allteftersom de underlydan-des sedliga förmåga förminskas genom synden, utan ett troget avtryck av lagstiftarens natur samt oföränderlig i sina krav, såsom denna natur själv. Det är att besinna, att den opånyttföddas förklaring: "Jag kan icke" på intet sätt har sin grund uti någon oemotståndligt verkande orsak bakom eller utom hans vilja, utan är i själva verket ett "Jag vill icke", ett det egna jagets frivilliga strävan hän emot ett orätt högsta mål, varuti alla de högre förnuftiga och andliga förmögenhe-terna antingen äro overksamma eller ock verka på ett regelvidrigt sätt.

4. Hon förlamar predikanten och berövar honom hans frimodighet. Om sanningen ej i sig själv äger förmåga att

förändra en syndares hjärta, vad tjänar det då till att predika evangelium? Om pånyttfödelsen sker genom Andens omedelbara inverkan på själen, då är det förgäves att söka övertala människor att ändra sinne och tro e-vangelium.

Gud har befallt oss predika evangelium för dem, som äro födda i synder och överträdelser. Detta sakförhållande förpliktar oss i högsta grad att med allvar och trohet utföra detta verk, även om vi icke kunna fatta det förhållande, som äger rum mellan den sanning som predikas och det syftemål, som därmed avses — själens förnyelse. För övrigt visar erfarenheten, att trons, hoppets och kärlekens nya liv icke framträder för medvetandet annat än i förbindelse med sanningen. En Andens verksamhet, lösgjord från sanningen, är lika fåfäng, som en sanningens verksamhet, oberoende av Anden. Alla själens erfarenheter, såväl de som föregå som de vilka följa på nya födelsen, såsom övertygelse om synd, ånger, tro, frid, kärlek o.s.v., hava sin upprinnelse i uppfattningen av evangelii sanningar och kunna begripligen icke hava någon annan källa. Före nya födelsen eller just vid tillfället för dess försiggående verkar sanningen alltid och ofta med stor kraft, upplysande själen, väckande samvetet, upprörande känslorna, framkallande hopp och fruktan, på så sätt ledande syndaren att söka försoning med Gud genom Kristus. Följaktligen böra vi vid evangelii förkunnande, då vi söka lägga dess sanningar den opånyttfödde på hjärtat, begagna samma allvar och trohet, som vi skulle göra, ifall de i sig själva ägde förmågan att pånyttföda själen, oberoende av allt Andens verk.

6255. %Hon utövar ett olycksbringande inflytande på den väckte syndaren. Om vi säga människorna, att de för sin pånyttfödelse äro uteslutande beroende av Guds nåd, skola vi, såsom det påstås, invagga massorna i deras syndasömn samt förlama vars och ens bemödande, som frågar vad han skall göra för att bliva frälst. Frågan blir då den, vad vi skola säga och icke säga till den opånyttfödde.

Vi skola icke säga den opånyttfödde, att han kan pånyttföda sig själv, men på samma gång han i sitt opånyttfödda tillstånd ingenting kan uträtta för att förvärva sig anspråk på Guds nåd, så pånyttföder dock Gud i vanliga fall endast dem, som komma i ett visst själstillstånd, som erfara en viss övertygelse och vissa känslor, såsom skuldkänsla, fruktan för den gudomliga rättvisans vedergällning, en känsla av oduglighet och hjälplöshet samt behov av gudomlig hjälp, tro på Guds nåd uppenbarad i Kristus. När så är förhållandet, böra vi säga de oomvände, att det är deras plikt att använda alla kända lämpliga medel för att ytterligare uppväcka och stärka dessa känslor och över-bevisningar, exempelvis bön, Guds ords läsning och betraktande, å-hörande av evangelii predikan, andliga samtal, umgänge med de kristna o. s. v. Sådant böra vi framhålla för de opånyttfödde och på samma gång inskärpa hos dem, att de äro ovillkorligt skyldiga att ofördröj ligen ändra sinne och tro på Kristus. Vi måste övertyga dem, att allt vad de tänka, känna, åsyfta eller göra, så länge de fortgå i obot-färdighet, är odugligt inför Gud. Vi böra även framhålla, att deras sedliga hjälplöshet, som består i ett självförvållat avlägsnande från och motstånd mot Gud, vilket utgått från människan själv, är alldeles oursäktlig samt kan icke det ringaste förminska den gudomliga lagens krav på dem eller deras skuld, om de fortgå i ett tillstånd av o-lydnad och otro.

Vidare böra vi framhålla den gudomliga nådens storhet i Kristus, nådeshushållningens allmänhet och frihet, villigheten och åstundan från Guds sida att giva den Helige Ande åt dem som bedja honom samt hans gränslösa åtrå att frälsa alla människor, till och med de största bland syndare. På så sätt tillkommer oss att söka förmå den väckte syndarn ätt känna, hur hopplöst det är att försöka frälsa sig själv, hur stor hans skuld är i hans hjälplösa tillstånd och till följe därav samt hur oundgängligt nödigt det är för honom att för sin frälsning kasta sig på Guds nåd i Kristus.

Svaret på invändningen lyder slutligen sålunda, att ehuru syndaren icke kan pånyttföda sig själv, så är dock hans pånyttfödelse i sann

626och vidsträckt bemärkelse i hans eget våld och detta långt mer än för upphinnandet av något världsligt mål, såsom penninge- eller kunskapsförvärv, yrkesskicklighet o. s. v. Den som med allt allvar och trohet söker att göra Guds vilja, bemödande sig att bevisa ånger och tro med tillhjälp av Guds allmänna nåd, som erbjudes alla människor, känner sig trygg att Gud skall komma till hans hjälp och skänka honom sin pånyttfödande nåd.

627FEMTE KAPITLET

Omvändelsen

"Om I icke omvänden eder och bliven såsom barn9 skolen I icke komma in i himmelriket"

—Jesus.

Omvändelse (epistrophä) i biblisk och kristlig mening är en fri handling av människan, varigenom hon, såsom en följd av Guds eller den Helige Andes verk i hennes själ, vänder sig å ena sidan ifrån synden och å andra sidan till Kristus. Ps. 51: 3—12; Jes. 1: 16—18; 55: 6. 7; 59: 20; Jer. 3: 13 ; 18: 8; 23: 22; 26: 3; 35: 15; Hes. 3: 19; 18: 21, 23; 33: 11, 14; Mtt. 3: 2; 4 : 17; Mk. 1: 14, 15; Lk. 24: 27; Ag. 2: 37, 38; 3: 19, 26; 5: 31; 11: 18—21; 20: 21; 26: 20; Rm. 3: 20; 2 Kor. 7: 9, 10; 2 Tm. 2: 25; 2 Pt. 3: 9; Ps. 119: 81; 130: 5; Jh. 1: 12, 13; 6: 29, 35; Rm. 1: 5; 10: 14, 17; 16, 26; Gal. 2: 20; Ef. 2: 8; 1 Tm. 1: 15, 16; 2 Tm. 2: 12; Eb. 11: 24—27; 1 Jh. 5: 1; Jh. 2: 17, 22, 24.

Att vända sig från synden är att ångra, bekänna och övergiva synden, vad skriften kallar ånger eller sinnesändring (metanoia). Att vända sig till Gud, till Kristus, är att anamma Kristus, vad i ordet kallas tro (pistis).

Sinnesändring eller ånger, omvändelsens negativa moment, är en fri handling av människan, framkallad genom inre överbevisning om synd, verkad av Guds Helige Ande, varigenom hon bekänner och övergiver sin synd.

I sinnesändring ingår: 1) en levande kunskap om synden (Ps. 51. 3, 7, 11; Rm. 1: 32; 3: 20); 2) en uppriktig sorg över synden (Ps.

62951: 10, 14; Lk. 18: 23; 2 Kor. 7: 9, 10) och 3) en allvarlig avsky för synden, förenad med verklig längtan efter frälsning från synden (Ps. 51: 5, 7, 10; Ag. 2: 37, 38; Rm. 24).

Tro, omvändelsens positiva moment, är en fri handling av människan, framkallad genom inre överbevisning om Guds i ordet uppenbarade sanning, verkad av Guds Helige Ande, varigenom hon anammar eller omfattar Jesus Kristus till personlig frälsning.

I denna tro ingå: 1) kunskap eller överbevisning, en yttring av förståndet eller omdömet (Mtt. 8: 2; Jh. 2: 23, 24; 3: 2; 4: 29, 42; Eb. 11: 1); 2) bifall eller samtycke, en yttring av känslan (Mtt. 13: 20 ,21; Jh. 5: 21); 3) levande förtröstan eller tillit, en yttring av viljan (Mtt. 11: 28; Jh. 1: 12; 4: 16; 6: 44, 45, 53; 29: 31; Ef. 3: 17; Eb. 11: 1; Ub. 3: 20).

Att omvändas eller omvända sig (epistrephesthai) betyder att vända sig ifrån ett visst föremål eller tillstånd till eller mot ett annat.

Ordet omvändelse användes både i en allmän och i en inskränkt eller egentlig mening. Människan kan omvända och bättra sig utan att det är ett uttryck för hjärtats omskärelse. Även under inflytelsen av blott Guds förberedande eller förekommande nåd sker en förändring med människan, ehuru den berör mera hennes yttre väsen. Nine-viterna bättrade sig (metenoäsan) efter Jonas predikan (Mtt. 12: 41). Simon trollkarlen trodde, slöt sig till apostlarna och blev upptagen i den kristna församlingens sköte, men han var fortfarande "förgiftad av ondska och fången i orättfärdighetens bojor." Hans "hjärta var icke rättsinnigt (eutheia) inför Gud", vadan Petrus uppfordrar honom till ytterligare sinnesändring (Ag. 8: 20—24). Ananias och Sa-fira hade ändrat sinne, trott och låtit sig döpa, men deras hjärtan voro oomskapade, och deras vistelse mitt i levande Guds församling kunde icke skydda dem mot Guds straffande hand. Judas Iskariot hade, i likhet med Petrus och de övriga apostlarna, övergivit allt och följt Jesus, men han var och förblev en "djävul", en "tjuv", en "förrädare". En stor förändring hade försiggått i hans yttre liv och förhållande, men hans hjärta var icke rätt inför Gud. Nikodemus och Josef av Arima-tea hade intagit en mindre tillfredsställande hållning under Jesu verksamhetstid, men efter allt klängde de sig fast vid den gudomlige frälsaren med förnyade hjärtans enfald, och då Judas grep efter repet, trädde de öppet fram och togo vård om Jesu livlösa kropp och gåvo honom en hederlig begravning (Jh. 19: 38—42). Om omvändelse i denna yttre eller blott ytliga mening talar även Jesu liknelse om den

630säd, som föll på stengrunden samt* bland törnena. Likaså framställningen i Eb. 6: 4—8 och 10: 26—31. Det går an att komma under ljusets inflytande, "undfå kunskapen om sanningen", att "smaka den himmelska gåvan, det goda gudsordet, den tillkommande tidsålderns krafter", att på sitt hjärta erfara den Helige Andes kraft, med andra ord, att hänföras, i känslan berusas och ryckas med, och efter allt detta framstå såsom den jordmån, vilken indruckit himmelens regn och mottagit solens livgivande, värmande strålar och ändock bär endast törnen och tistlar, sig själv till förbannelse och elden till näring. Att i en sådan ytlig mening omvända sig för att inom kort tid "avfalla" (parapiptein) är vad i alla tider skett, isynnerhet vid större andliga rörelser. Dessa människor bliva sedan otillgängliga, förstockade, förhärdade och kunna icke "åter förnyas till bättring" (metanoia). Det verk, som försiggick med och i dem, var en sinnesändring, en bättring, en förändring, en omvändelse, men icke den sanna. Hjärtat blev aldrig den "godä jorden" (jordmånen), som bar vare sig trettio, sextio» eller hundrafalt, utan ett oomskuret stenhjärta, en förtorkad och förbränd sandhed, som slukade både regn och sol från himlen, utan att visa annan erkänsla än att såsom alltid bjuda på törnen och tistlar. Den onde anden hade på grund av de himmelska krafter, som tillfälligtvis fått överhand, såsom Jesus säger, "farit ut från människan" och begivit sig ut på en lustvandring, men blott för att återvända, och när han kommer tillbaka och på nytt likasom tager sitt hus i besittning, så har han sju andra onda andar med sig, som äro värre än han själv, och de gå in och bo där, och den människans sista varder värre än det första (Mtt. 12: 43—45). Detta sade Jesus med tanken på sin egen verksamhet med under, krafter och tecken bland judarna, men det har tillämpning på alla tider och framställer för oss i bild evan-gelii, sanningens och Andens makt och inflytande bland det syndiga människosläktet. Även på sådana, som aldrig bliva i verkligheten omvända, utövas genom Guds ord ett så märkligt inflytande, att Satan för en tid likasom måste rymma fältet, under det hans tjänare och tjänar-innor slå in på omvändelsens, sinnesändringens, trons och rättfärdighetens väg, men det är tyvärr endast tillfälligt och icke av hjärtat, vadan "den onde" återfår sitt fulla inflytande igen, sjufalt mäktigare än han tillförne var.

Omvändelse användes även i betydelse av upprättelse ifrån fall, då fråga är om en pånyttfödd, som fallit och står upp igen, såsom när det heter till Petrus: "Jag har bett för dig, Simon, att din tro icke

631må varda om intet. Och när du en "gång har omvänt dig (epistrepsas, uppstått från ditt fall), så styrk dina bröder" (Lk. 22: 32).

Pånyttfödelsen och omvändelsen äro i stort sett att betrakta såsom ett och samma verk, skådat ifrån olika sidor. Den människans förändring, varigenom hon övergår från döden till livet, från syndens och Satans makt till Gud, har en gudomlig och en mänsklig sida. Den gudomliga sidan kalla vi nyfödelse, den mänskliga omvändelse. I nya födelsen lägges grunden till det andliga livet, i omvändelsen uppenbarar sig eller framträder detta nya liv såsom en verklighet. I nya födelsen är Gud eller Anden den verkande. Omvändelsen är en yttring av människans verksamhet. Pånyttfödelsen är grunden eller orsaken, omvändelsen följden eller verkan. Logiskt och naturligen föregår pånyttfödelsen omvändelsen, faktiskt äro de samtidiga. Pånyttfödelsen är ögonblicklig, omvändelsen är fortgående.

Varje synd, misstag eller felsteg måste bekännas och rättas. Detta gäller i fråga om synd både mot Gud och människor. Men syndabekännelse innebär ånger och avbön. Som nu ingen människa upphinner i detta livet fullkomlighetens mål eller märke, så blir det daglig ånger och syndabekännelse, som Jesus lade de orden i sina lärjungars mun: "Vårt dagliga bröd giv oss i dag och förlåt oss våra skulder (opheilä-mata), hos Lukas synder (hamartias), såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro" (Mtt. 6: 11, 12; Lk. 11: 4). Det blir daglig ånger, syndabekännelse och avbön för den pånyttfödde. Men icke blott det, utan även daglig upprättelse, syndaförlåtelse och nåd till rening och kraft emot synden, vilket åter innebär daglig tro eller tillit till Guds i ordet uttalade löften och försäkringar, således lika mycket daglig tro och förtröstan på Gud och hans ord, på Jesu Kristus och försoningen i hans blod, som daglig ånger, syndabekännelse och avbön. Det är därför fullt berättigat att säga, att omvändelsen, i motsats till pånyttfödelsen, är ett fortgående verk.

I omvändelsen ingå således tvänne moment, ett negativt och ett positivt, sinnesändring och tro.

Dessa tvänne moment hava utgjort den evangeliska predikans in» nehåll i alla tider. Noa, "rättfärdighetens

härold", predikade sinnesändring för den gamla världen och uppfordrade människorna att sätta tillit till de hotelser och löften, som Gud genom honom uttalade. Alla profeterna från Moses hava förehållit Guds egendomsfolk dess synder, uppmanat dem till syndabot och försäkrat dem om nåd och miskundsamhet, om de bättrat och omvänt sig. Johannes döparen pre-

632dikade sinnesändringens döpelse, uppmanande folket att ändra sinne, pekade på Jesus såsom Guds lamm, borttagande världens synd, och döpte dem i floden Jordan, vilka bekände sina synder, lyftande straffdomens gissel mot de skrymtaktiga fariseerna och sadduceerna, uppfordrande dem att lägga i dagen "sinnesändringens frukter". Det är -alldeles, såsom Paulus säger: "Johannes döpte med sinnesändringens döpelse och sade till folket, att de skulle tro på den, som skulle komma efter honom, det är, på Kristus Jesus" (Ag. 19: 4), vilken själv öppnade sin offentliga verksamhet med de orden: "Andren sinne, ty himmelriket har närmat sig" (Mtt. 4: 17). Sinnesändring och tro är grundtonen i apostlarnas predikan, vilken skakade hela den romerska världen och som i andras mun upprepade gånger gått såsom en elektrisk stöt genom mänskligheten.

Där verksamheten för människors frälsning och Guds rikes utbredande bedrives i sund, evangelisk, biblisk, nytestamentlig, apostolisk anda, ingå i predikan på ett proportionerligt sätt både lag och evangelium. Synden, dess natur och följder, nåden i Kristus Jesus, försoningen, dess natur och följder framhållas med allvar och hänförelse. Både sinnesändringens och trons nödvändighet inskärpes, icke den ena på den andras bekostnad, utan båda med lika stor betydelse, var på sin plats, ledande till helgelse såsom en följd.

Såsom det gives en omvändelse, som icke är den sanna, så gives det ock en falsk ånger eller sinnesändring. Därmed förstå vi en starkare eller svagare sinnesrörelse, en slags ruelse, framkallad genom sanningens direkta beröring med eller tillämpning på ett av synd och brott brännmärkt samvete. Den falska ångern kan vara föranledd eller framkallad genom Andens mellankommande inflytande, men den har icke sin grund uti ett av Guds Ande förändrat eller omskapat hjärta. Vad som framkallar oron eller rörelsen i sinnet är fruktan eller förskräckelsen för syndens följder och straff, icke syndens förhatlighet i sig själv inför Gud. En sådan ånger är icke till livs, d. v. s. den leder icke till frälsning, såsom händelsen är med "sorgen efter Guds sinne, vilken åstadkommer bättring till frälsning, som man icke ångrar" (2 Kor. 7: 10) och som är en sorg över syndens egen förhatlighet såsom en motsats till och kränkning av Guds eget väsen (Ps. 51: 3; Hes. 36: 31; Mtt. 26: 75; Lk. 15: 48; 2 Kor. 7: 9, 11).

Vi hava flera exempel i Skriften på en dylik sorg, ånger eller sinnesändring.

"Kain sade till Herren: 'Min missgärning är större än att jag kan

633bära den.' Och han gick bort ifrån Herrens ansikte och bosatte sig i landet Nod, gent emot Eden." (1 Ms. 4: 13, 16).

"När Esau hörde dessa sin faders ord, brast han ut i högljudd och bitter klagan och sade till sin fader: 6Välsigna ock mig, min fader.' Och Esau sade till sin fader: 'Haver du då allenast den enda välsignelsen, min fader? Välsigna också mig, min fader'. Och Esau brast ut i gråt" (1 Ms. 27: 34, 38).

"Sen till, att ingen är en otuktig människa eller ohelig, såsom E-sau, han som för en enda maträtt sålde sin förstfödslorätt. Ty I ve-ten ju, att han ock sedermera blev avvisad, när han på grund av arvsrätt ville få välsignelsen; han kunde nämligen icke vinna någon ändring, fastän han med tårar sökte därefter" (Eb. 12: 16, 17).

"Och Farao sade till Moses och Aron: 'Jag har syndat denna gången. Det är Herren, som är rättfärdig; jag och mitt folk hava gjort orätt. Bedjen till Herren, ty hans dunder och hagel har varat länge nog; så skall jag släppa eder, och I skolen icke behöva bliva kvar längre.' Då nu Farao såg, att regnet och haglet och dundret hade upphört, framhärdade han i sin synd och tillslöt sitt hjärta, han själv och hans tjänare. Så förblev Faraos hjärta förstockat, och han släppte icke Israels barn" (2 Ms. 9: 27, 28, 34, 35).

"Då sade Saul: 4Jag har syndat. Kom tillbaka, min son David! ty jag vill icke mer göra dig något ont, därför att mitt liv i dag varit dyrt aktat i dina ögon. Se, jag har handlat i mycket stor dårskap och förvillelse'" (1 Sam.

26:21).

"När då Judas, som hade förrått Jesus, såg att han var dömd, ångrade han sig (metamelomai) och bar de trettio silverpenningarna tillbaka till överstepresterna och de äldre och sade: 'Jag har syndat därigenom att jag har förrått oskyldigt blod'. Därpå kastade han silverpenningarna i templet och gick sin väg. Sedan gick han bort och hängde sig" r (Mtt. 27: 3—5).

"Simon svarade och sade: "Bedjen I till Herren för mig, att intet av det, som I haven sagt, må komma över mig' " (Ag. 8: 24).

Såsom omvändelse på somliga ställen i skriften användes i betydelse av både pånyttfödelse och omvändelse i egentlig bemärkelse (Ag. 3: 19), ja, i betydelsen av alla nådeverken (Ag. 11: 21; 26: 20), så begagnas även sinnesändring i betydelsen av både sinnesändring i egentlig mening och tro, d. v. s. identisk med omvändelse (Lk. 5: 31, 32; 24: 47).

Substantivet tro (pistis) förekommer i flera bemärkelser i nya

634testamentet, såsom 1) trohet, trofasthet från Guds sida (Rm. 3: 3); 2) själva evangelium, uppenbarelsens ord, trossanningen, trosläran (Gal. 1: 23; 1 Tm. 6: 21; 2 Tm. 4: 7; Jud. v. 3); 3) förtröstan, tillit (Mk. 11: 22; 1 Kor. 2: 5).

Verbet tro (pisteuo) har ock flera betydelser, såsom 1) sätta tro till, försanthålla någons uppgift eller påstående (Mtt. 21: 25; 24: 23); 2) bifalla, samtycka till sanningen av en framställning eller ett påstående på grund av dess självklarhet (Jk. 2: 19); 3) anförtro, betro något åt någon (Lk. 16: 11; Rm. 3: 2; Gal. 2: 7) och 4) förtrösta, lita på (Eb. 11: 1).

I Ebreerbrevet läsa vi om den tro, som ända från Abels dagar i denna världen varit en makt mot synd och orättfärdighet samt en källa till sällhet och rättfärdighet, att den är "en fast tillförsikt om det, som man hoppas, en övertygelse om ting, som man icke ser" (Eb. 11: 1) eller ännu närmare: "ett underlag, en grundval för ting, som man hoppas, en överbevisning om icke skådade gärningar, händelser". Tron blickar med orubblig visshet både tillbaka i det förflutna och framåt mot det tillkommande. Världens skapelse faller utom alla människors medvetande och erfarenhet, men tilliten till den uppenbarelse, som säger oss, att "världen blivit fullbordad genom Guds ord", gör världens skapelse av Gud till en verklighet, varom icke ringaste tvivel råder. Allting, varom de heliga skrifterna tala rörande förflutna tiders personer, händelser och tilldragelser, äro génom vår tro obestridda och obestridliga verkligheter, och med hänsyn till det, som komma skall, vilket genom förutsägelser och löften är ställt i perspektiv, så är det i hoppet lika rena verkligheter, emedan vi tro löftena och förutsägelserna. Då en människa tror eller förkastar något, som för henne framställes, så gör hon bruk i första rummet av sitt förstånd eller omdöme. Men hon bestämmes ock till en icke ringa grad av sin känsla, sin smak och sitt tycke, och måhända framför allt av sin vilja. Som människan i sitt opånyttfödda tillstånd är behärskad av det köttsliga sinnet, som icke begriper eller kan bedöma andliga ting och som är fiendskap emot Guds vilja, emedan det icke är eller kan vara Guds vilja underdånigt, så är det lätt att inse, hur platt omöjligt det är för den opånyttfödde att begripa Gud i hans visdom, finna behag i hans heliga och rena vägar samt böja sin köttsliga vilja under Guds vilja, låt vara han i allmänhet har bedömningsförmåga, antager och förkastar, hyser vilja eller ovilja för, vill eller icke vill o. s. v. Det är naturligt, att människan alla gånger dömer, har smak eller ovil-

635ja för en sak, vill eller icke vill, sådan som hon är, i enlighet med den natur eller sinnesförfattning, viljeriktning, som hos henne är den förhärskande. Det är därför naturligt, att skriften talar om tron på Guds ord och löften, på Kristus Jesus såsom ett Guds eller Andens verk (Jh. 6: 29; Ef. 2: 8).

Tron till personlig frälsning är sålunda en yttring av både förståndet, känslan och viljan. Om människan tror sig till frälsning, så tror hon med alla grundförmögenheter hon äger. Detta kommer icke i strid med Pauli ord i Rm. 10: 10: "Ty genom hjärtats tro bliver man rättfärdig, och genom munnens bekännelse bliver man frälst", ty hjärtat (kardia) är, såsom redan påpekats, själslivets centrum, den punkt, i vilken grundförmögenheterna, så att säga, sammanlöpa, det personliga livets säte och organ.

Tron till frälsning är tron på Gud, på hans ord och löften, på Jesus Kristus personligen (Mk. 1: 15; Jh. 2: 22; 3: 16; 5:- 24, 47; 6: 29; 11: 26; 14: 1). Den är en yttring av det nytända livet (Jh. 1: 12, 13; 1 Jh. 5: 1) och har uppkommit genom undervisning i Guds ord eller evangelium, såsom apostelen Paulus säger: "Men huru skulle de kunna åkalla den, som de icke hava kommit till tro på? Och huru skulle de kunna tro den, som de icke hava hört. Och huru skulle de kunna höra, om ingen predikade? Alltså kommer tron av predikan (ex akoäs, av hörandet, ordets ^hörande), men predikan i kraft av Kristi ord" (Rom. 10: 14, 17).

Tron på Gud och på den han sänt haver, Jesus Kristus, är i skriften framställd såsom över allting viktig och betydelsefull (Mk. 16: 16; Jh. 3: 16, 36; 1 Jh. 5: 12). Det följer då av sig själv, att en så viktig betingelse måste vara förbunden med och tillföra stora förmåner, såsom 1) rättfärdiggörelse eller frikännelse från synden såsom skuld och vredesdom, syndaförlåtelse (Jh. 3: 16, 18, 36; Rm. 3: 24); 2) fred med Gud, sinneslugn, samvetsfrid (Js. 53: 5; Mtt. 11: 28-30; Rm. 5: 1; 8: 6; 15: 13; Fil 4: 7; Kol. 3: 15); 3) Andens vittnesbörd om barnaskapet (Rm. 8: 15, 16); 4) Andens gåva såsom ett insegel på barnaskapet och såsom en underpant på arvet (Ef. 1: 14, 15); 5) livsgemenskap med Kristus eller Guds inneboende i själen (Jh. 14: 20; 17: 23); 6) befrielse från träldomen under synden, Satan och lagens dom (Jh. 8: 31, 32, 36; Rm. 6: 12-14; 7: 6; 8: 15; Gal. 3: 13); 7) sann frihet eller håg och kraft att göra Guds vilja, lyda och tjäna Gud (Rm. 6: 17-23; Gal. 5: 13; Fil. 2:

63613); 8) levernets rättfärdighet eller Andens frukt (Rm. 8: 4, 12; 13: 10; 1 Kor. 7: 19; Gal. 5: 6, 22, 23).

På samma gång ånger, bekännelse och syndaförlåtelse äro dagliga företeelser i en troendes liv, är helt naturligt, att en sann omvändelse i nytestamentlig mening på samma gång är en avgörande, för livet beståndande förändring, i vilken människan i ett visst ögonblick vänt sig från synden till Kristus så helt, att hon icke kan förledas eller förmås att för alltid gå bort och övergiva Kristus (Jh. 6: 67-69).

637SJÄTTE KAPITLET

Rättfärdiggörelsen

66 V em vill anklaga Guds utvalda? Gud är den som rättfärdiggör9\—Paulus.

Med rättfärdiggörelse (dikaiåsis) förstå vi en domshandling av Gud, i vilken han från syndens skuld och slutliga straff frikänner syndaren, då denne av hjärtat ångrar och bekänner sin synd och med en levande tro omfattar Jesus Kristus, Guds son, såsom sin personlige Frälsare; tillräknar honom Kristi rättfärdighet eller fullkomlighet samt upptager honom till barn och himmelens arvinge, allt av nåd och på grund av återlösningen i Kristus Jesus. Js. 53: 11; Lk. 18: 13-14; Apg. 15: 39; Rm. 3: 23—26, 28-30; 4: 2-11, 22-25; 5: 1-9, 17, 19; 6: 7, 8; 8: 1, 30, 33; 10: 3-11; 1 Kor. 4: 4; 6: 11; 2 Kor. 5: 21; Gl. 2: 16; 3: 6, 8, 11, 24; 5: 4, 5; Ef. 1: 6, 7; Kl. 1: 14; Fl. 3: 9; 2 Tm. 1: 9; Tt. 3: 7; Jk. 2: 21-24.

Gud förlåter den syndare som tror eller tillräknar honom icke hans missgärning, förklarande honom rättfärdig eller sådan, som Gud fordrar han skall vara. Det är icke detsamma som att förklara honom oskyldig, ty det är han icke, utan det innebär, att lagens krav med avseende på honom äro tillfredsställda i Kristus och att han är fritagen från dess fördömelsedom.

Rättfärdighet (dikaiosunä) har avseende på både sinnelag och handlingssätt. Den är rättfärdig (dikaios), som är sådan som han bör vara. Dikaiåsis, rättfärdigande, själva rättfärdiggörelsehandlingen, dikaiåma, domslutet till befrielse, fastställt genom nämnda handling och dess resultat, dom, utslag, förordning, stadga, rättfärdiggörelse,

639rättfärdighet. Dikaiosunä förekommer 98 gr. i nya testamentet, dikedos, rättvis, rättskaffens, rättfärdig, 80 gr., dikaiåsis 2 gr., och dikaiåma 10 gr. Verbet dikaioo, rättfärdiga, rättfärdiggöra, användes 40 gr., därav 27 gr. i de paulinska breven och ensamt i romarebrevet 15 gr. De nu anförda orden härledas från dikä, som ock förekommer fyra gr. i nya testamentet, sed, rätt, rättegång, lagskipning, dom, straff, straffets eller hämndens gudinna. Ett juridiskt grundbegrepp ingår i alla dessa och i med dem besläktade ords betydelse. Den som är dikaios eller rättfärdig är sådan, att han inför en domstol kan fridömas från skuld eller förklaras oskyldig, sådan som lagen kräver, att han skall vara. Guds Ande har valt dikaioo, rättfärdiga, rättfärdiggöra, och att rättfärdiga någon är att i egenskap av domare förklara någon skuldfri, straffri.

Att i moralisk mening rättfärdiga någon är att giva honom rätt, låta honom vederfaras rättvisa, erkänna honom för vad han är. Aposteln Johannes, talande om de troendes sinnelag och yttre vandel, om inre eller personlig rättfärdighet, säger: "Den som gör vad rättfärdigt är, han är rättfärdig" (dikaios). 1 Jh. 3: 7. I sammanhanget skildras två klasser av människor, Guds och djävulens barn, pånyttfödda och opånyttfödda. Betecknande för den senare gruppen är, att de "göra icke vad rättfärdigt är", de "göra synd" (hamartian poiountes). Den rättfärdige däremot "gör icke synd" (hamartian ou poiei), utan han "gör vad rättfärdigt är" och "älskar sin broder", vilket bevisar, att han är "född av Gud", och att "Guds säd förbliver i honom" (Jh. 3: 9, 10). Om ett pånyttfött sinne är ett rättfärdigt sinne, framträdande i en helig eller rättfärdig vandel, så erkänner Gud den pånyttfödde såsom rättfärdig, därmed erkännande sitt eget verk. Paulus säger, att Gud "gör den ogudaktige rättfärdig" (Rm. 4: 5). Detta betyder icke, såsom den katolska kyrkan lär, att Gud omskapar den ogudaktiges sinne och livsriktning, ty det sker icke i rättfärdiggörelsen, utan i pånyttfödelsen. Gud rättfärdiggör den ogudaktige av tro eller genom tron (Rm. 4: 28, 30), det vill säga, han förklarar honom vara rättfärdig, emedan han såsom en förtappad syndare i tron omfattat Kristus, i och genom vilkens blod syndare rättfärdiggöras (Rm. 5: 9).. På samma gång är det en verklighet, att syndaren, som på grund av Jesu ställföreträdande försoning genom tron rättfärdiggöres eller fridömes från syndens skuld och fördömelsedom, är rättfärdig i Johannes mening, ty han är troende, och den frälsande tron, som är verksam genom kärlek (Gal. 5: 6), är pånytt-

640födelsens frukt; han är pånyttfödd och i den meningen "rättfärdig", då han "rättfärdiggöres". Gud kan aldrig göra något misstag.

Om Abraham heter det, att han "trodde Gud — som lovat honom en talrik avkomma — och det räknades honom till rättfärdighet" (1 Ms. 15: 6). Vid olika tillfällen visade han sin tro med sina gärningar — det var icke en död tro (Jk. 2: 17, 21) — och dock var det icke av gärningarna, såsom trons frukter, som han rättfärdigades, utan av själva tron, som bar dessa frukter, ty det att han trodde Gud, "där ingen förhoppning fanns", att han "icke tvivlade på Guds löfte i otro", utan "var fullt viss om, att vad Gud hade lovat, det var han ock mäktig att hålla", det räknades honom till rättfärdighet" (Rm. 4: 18- 22). Tron räknades Abraham till rättfärdighet (Rm. 4: 9). Han blev således rättfärdig på "tillräknelsens väg", icke genom upprättandet av en inre rättfärdighet. En människa rättfärdiggöres icke genom hjärteomskapelse, utan därigenom att "Herrren icke tillräknar henne synd, förlåter henne överträdelserna" (Rm. 4: 7-9). Abraham hade genom otålighet och knot försyndat sig. Herren förde honom ut. på fältet och sade: "Skåda upp till himmelen och räkna stjärnorna, om du kan räkna dem; och han sade till honom: 4Så skall din säd bliva.' Och han trodde på Herrren, och han räknade honom det till rättfärdighet" (1 Ms. 15: 6). Tron ställde Abraham i ett rätt förhållande till Gud. Gud ser efter tron. "Människan varder rättfärdig genom tro, utan lagens gärningar" (Rm. 3: 28).

Samma förhållande bekräftas av andra bibelrum. I Mtt. 12: 37 sättes rättfärdiga (dikaioo) såsom motsats till döma, fördöma (kata-dikazo). "Ty efter dina ord skall du dömas rättfärdig, och efter dina ord skall du dömas skyldig". Båda verben härledas från dikä, och meningen är: utslaget till frikännelse eller dom på den stora räkenskapsdagen är beroende på det, som talats i tiden. "Rättfärdiga" är således att fälla ett befriande utslag, fridöma, frikänna, förklara oskyldig. I Rm. 8: 33, 34 sättes rättfärdiga (dikaioo) såsom motsats till anklaga (egkaleo) och fördöma (katakrino). "Vem vill anklaga Guds utvalda? Gud är den, som rättfärdiggör (fridömer, fritager). Vem är den, som vill fördöma? Kristus Jesus är den, som har dött, ja, än mer, den, som har uppstått; och han sitter på Guds högra sida, han manar ock gott för oss". Om påvelärans tolkning av rättfärdig-göra ägde giltighet, skulle vi komma till rena orimligheter, såsom när det heter: "Allt folket och publikanerna rättfärdigade (edikaiåsan) Gud" (Luk. 7: 29); de gåvo Gud rätt i hans ord och förordning omdopet; de upprättade icke en inre rättfärdighet hos Gud. De handlade på samma sätt som Abraham och andra, som trott på Gud. Den lagkloke ville rättfärdiggöra, rättfärdiga, sig själv (Lk. 10: 29), och fariseerna gjorde sig själva rättfärdiga inför människorna (Lk. 16: 15). Fariseerna bedömde sig själva såsom oförvitliga eller rättfärdiga och ville bliva så bedömda av andra.

"Gud är den, som rättfärdiggör". Rättfärdiggörelsen är icke något verk av eller i människan, utan är att betrakta

såsom ett utslag ifrån Guds domstol, varuti Gud uttalar sig rörande syndaren, som förut levat i synd och ogudaktighet. Han är nu ångerfull och tager sin tillflykt till nåden i Kristus Jesus. Endast såsom sådan kan han rätt-färdiggöras, men utslaget gäller varken hans ånger eller tro, utan hans synd, hans ställning inför Gud såsom överträdare, såsom syndare, såsom skuldbelastad. Därför heter det, att Gud "rättfärdiggör (di-kaiounta) den ogudaktige" (Rm. 4: 5). Rättfärdiggörelsen betecknar det ögonblick i en människas liv, då hon med hela sitt livs synder och överträdelser tänkes stå såsom en brottsling ansikte mot ansikte med levande Gud, begråtande och bekännande sin synd, omfattande Kristus och försoningen i hans blod såsom sin enda räddning. Utslaget faller: skulden utplånad, ingen dom till fördömelse, Kristi rättfärdighet tillräknad, till bärn upptagen.

Logiskt går nya födelsen före omvändelsen och båda före rättfärdiggörelsen, men faktiskt äro de samtidiga. Man kan icke vara pånyttfödd utan att omvända sig; man kan icke omvända sig utan att rättfärdiggöras. Rättfärdiggörelsen är såsom en besegling på nya födelsen och omvändelsen samt på samma gång av försoningens giltighet för den, som personligen ändrar sinne och tror.

Det domslut eller utslag, som skriften kallar rättfärdiggörelse, innefattar Irenne moment: syndaförlåtelse, tillräknelse av Kristi rättfärdighet eller fullkomKghet och barnaskap. Syndaförlåtelsen är icke en efterskänkt skuld, utan en överkorsad skuldförbindelse, som blivit betald i syndarens ställe av syndarens borgesman. Rättfärdiggörelsen är en på lagliga grunder utfärdad förklaring från allra högsta instans, att syndaren nu är i besittning av alla de rättigheter och förmåner, som tillkomma honom på grund av försonarens ställföreträdande liv och död, då nu villkoret är infriat: sinnesändring och tro.

När människan frälsas får hon mer än hon mister, och det hon mister är ingen förlust. Hon blir kvitt sin synd såsom skuld, straff

642och makt. Gud räknar synden ifrån henne. "Salig är den man, som Herren icke tillräknar synd" (Rm. 4: 8). Men Gud räknar henne något till, då han räknar synden från. Om Gud räknar synden från människan, så är hon icke därmed sådan som hon bör vara eller fullkomlig. Kristus har en gång tagit hennes plats. Han har i hennes ställe blivit gjord till synd (2 Kor. 5: 21). I honom är den pånyttfödde gjord till Guds rättfärdighet eller fullkomlighet, eller såsom aposteln på ett annat ställe uttrycker det: "Kristus är lagens ände (mål, fullbordan) till rättfärdighet (fullkomlighet) för var och en som tror" (Rm. 10: 3). Då Gud i rättfärdiggörelsen proklamerar, att syndaren är i Guds ögon dikaios, rättfärdig, eller sådan som han bör vara, så är detta icke ett högtidligt eller hyperboliskt talesätt, ty såsom pånyttfödd är han inympad i vinstocken, såsom troende är han i livsförening med Kristus, vilkens laguppfyllelse och fullkomlighet, vilkens rättfärdighet, är honom såsom troende tillräknad. Han förklaras vara icke blott frikänd från syndens skuld och straff, utan även i besittning av Kristi fullkomlighet eller laglydnad. Barnaskapet är icke blott en adoptering. Ty syndaren, som i rättfärdiggörelsen bekräftas och stadfästes i sin nya ställning såsom Guds barn och arvinge, Kristi medarvinge, är verkligen ett av Gud fött barn, och icke en annans, som har rättigheter genom blott adoptering. Förmånerna och rättigheterna äro komna genom själva födelsen.

Lika litet som någon kan samtidigt vara både levande och död, lika litet kan någon på en gång vara både fördömd och frikänd. Det måste vara ett visst ögonblick eller moment i tiden, då den anklagade blir frikänd eller den skyldige förklaras sin skuld kvitt. Det är med rättfärdiggörelsen som med nya födelsen och härliggörelsen, hon är ögonblicklig. Hon är ock utan grader. Ånger, tro och helgelse hava olika grader hos samma person vid olika tidpunkter samt hos olika personer. Ångern kan vara mer eller mindre djup, tron svagare eller starkare och helgelsen fullkomligare eller mindre fullkomlig, men pånyttfödelsen och rättfärdiggörelsen är vad den är utan att kunna förekomma i större eller mindre mått. De äro båda Guds direkta och omedelbara handlingar, och vad Gud gör äger fullkomlighetens mått alla gånger.

Med rättfärdiggörelsens fullständighet mena vi, att hon omfattar den rättfärdiggjordes alla synder. Utslaget till befrielse är lika vittgående eller omfattande, som den personens skuld eller brottslighet,

643vilken förklaras skuldfri. Då Jesu Kristi ställföreträdande laguppfyllelse och försoningslidande ligga till grund för domslutet, så är det självklart, att hur stor än brottslingens skuld är, den aldrig kan vara så stor, att icke

Kristi försoningsoffer är tillräckligt för dess gott-görande. Grunden är sålunda vid och bred nog att garantera förlåtelsen, men en annan sak är, huruvida utslaget till frikännande kan sträcka sig även till sådana synder, som vid ögonblicket för rättfärdigandet ännu icke äro begångna eller i den stunden icke äro verkligheter. Det vill med andra ord säga, huruvida Gud, som i rättfärdiggö-relsen erkänner den pånyttfödde syndaren för sitt barn, gör detta medveten om att denna människa, som väl i Kristus är fullkomlig och såsom hon bör vara, i sig själv ännu är ett ofullkomligt människobarn, behäftat med synd och ofullkomlighet, ja, omförande en genom fallet i Adam ond och fördärvad natur, ifrån vilken många förvillelser och överträdelser komma att hänflyta, under det barnet uppväxer och fostras i fadershuset. För det första, kan domaren taga hänsyn till det, som ännu icke inträffat? Vet han något därom? Domaren är Gud, och Gud är allvetande. Såsom allvetande kan Gud taga hänsyn till den rättfärdigades alla synder, till de brott han begått i det förflutna, till de brister, som vidlåda honom för det närvarande, samt till de misstag, felsteg, överträdelser och fall, som kunna inträffa i det tillkommande. För det andra. Har Kristus uppfyllt lagen för den rättfärdigade endast ifrån tiden för dennes tillvaro och upp till ögonblicket för hans rättfärdiggörelse eller för hela hans livs längd på jorden? Har Kristus lidit för hans synder endast till tidpunkten för hans rättfärdigande eller för hans såväl tillkommande som förflutna överträdelser? Om det senare är händelsen i båda fallen, varför skulle icke Kristi osömmade mantel tillfalla honom hel och hållen, utan endast flikar av densamma? Varför skulle icke kvitto å hela skulden eller för så stor skuld, som verkligen är betald, utfärdas, utan endast å en del? Om Kristus levat, lidit och dött för syndaren, gäldande hela hans skuld, sådan som hon är, då syndaren lämnar denna världen, varför skall han icke i rättfärdiggörelsen ställas fri inför Gud i Jesus Kristus med hänsyn till hela sin skuld? Eller är det icke en sådan tanke Johannes uttalar, då han säger: "Detta skriver jag till eder, mina kära barn, för att I icke skolen synda. Men om någon syndar, så hava vi en förespråkare hos Fadern, Jesus Kristus, som är rättfärdig" (1 Jh. 2: 1), eller Jesus själv, då han yttrar: "Simon, Simon! Se, Satan har begärt att få eder i sitt såll för att kunna sålla eder

644såsom vete, men jag har bett för dig, att din tro icke må bliva' om intet" (Lk. 22: 31, 32)? Eller om frikännelsen gäller endast upp till rättfärdiggörelsens ögonblick och tillräknelsen av Kristi fullkomliga laguppfyllelse upp till samma ögonblick, huru blir den rättfärdig-gjordes ställning några ögonblick senare? För den inneboende syndens skull är han oren, och han vandrar icke långt, innan han försyndat sig. Skall han då rättfärdiggöras på nytt, och hur ofta, och huru många gånger blott på en enda dag? Eller kan han vara upptagen av Gud vid något tillfälle utan att vara rättfärdigad? Rättfärdiggörel-sen inträffar en enda gång. Sedan Gud en gång förklarat den pånytt-födde och troende såsom sitt barn på grund av försoningen i Kristus Jesus och på grund av hans förening med Kristus, så återkallas icke detta utslag. Felar och förgår sig barnet, så finnes i fadershuset en brunn mot synd och orenlighet. Ånger, syndabekännelse, syndaförlåtelse, tro på Guds nådelöften, tuktan eller aga fortgå livet igenom. Ä-ven om sonen för en tid lämnar fadershuset, så stänges icke dess port. Om fåret kommer ifrån hjorden, ligger i öknen, rivet av vilda djur eller sargat av tornen, herden söker upp det, lägger det på sina axlar och bär det tillbaka till hjorden. Barnens dagliga förseelser, synder och skulder, ja, till och med hemliga eller omedvetna brister, avbed-jas och förlåtas under fadershusets tak, utan att det alls blir fråga om sonskapets upphävande eller att återkalla den i rättfärdiggörelsen uttalade proklamationen, och vad som icke upphäves kan ju icke för nyas. "Såsom många syndiga handlingar — säger Dr. Strong — förekomma uti en kristens liv, så åtföljas de av upprepad förlåtelse, men varje ny syndaförlåtelse är i själva verket inbegripen i den första, i vilken den troende fullkomligt och en gång för alla rättfärdiggöres, på samma sätt som varje förnyelse av ånger och tro efter en begången synd i verkligheten är innefattad i den första ångern och tron, som logiskt föregår rättfärdiggörelsen." Petrus hade "att omvända sig" från sin förnekelse och fall, men denna omvändelse låg såsom innesluten i den första.

Såsom en verklig omvändelse är en för livet avgörande förändring, inbegripande uti sig daglig och fortgående omvändelse, så är rättfärdiggörelsens utslag så vitt gående, att det garanterar förlåtelse även för försyndelser efter rättfärdiggörelsen, ty den rättfärdiggjorde betraktas av Gud, icke såsom han är i sig själv, utan såsom han är i Kristus Jesus, i vilken han har blivit "rättfärdighet från Gud" (2 Kor. 5: 21).

645Rättfärdiggörelsen är en förklaring, att den rättfärdiggjorde är till-räknad Jesu Kristi görande och lidande

lydnads förtjänst och från-räknad synden, så att han för sina synders skull icke kan fördömas eller gå förlorad samt att han, såsom förenad med Kristus genom tron, är upptagen till nåd och ynnest hos Gud såsom hans barn, åtnjutande barnaskapets alla förmåner, men den är icke en förklaring, att den rättfärdigg jorde icke är en syndare, att han aldrig syndat eller kommer att synda. Barnaskapet innebär varken omöjligheten att synda eller rättigheten att synda, det avskär icke bestraffning och tuktan för olydnad och förseelse; det upphäver icke skyldigheten och nödvändigheten för det felande barnet att bekänna och avstå från synden eller fritager det från aga och straff, men det tillförsäkrar barnet fadershusets förmåner, även om det felar, samt förebygger dess bortkastel-se. . Den oomväride, icke rättfärdiggjorde, syndaren är under Guds vrede, hemfallen till timligt och evigt fördärv. Den rättfärdiggjorde är fridömd från syndens skuld och straff och under Guds välbehag, under nåden. Han hatar och avskyr synden och vill på intet sätt draga nåden till lösaktighet, men den omständigheten att han fortfarande är en syndare, dagligen felar och någon gång stapplar och faller, utsätter honom icke för Guds vrede till fördömelse, ehuru väl för mången förödmjukelse, inre nöd, mörker och strid.

Gud rättfärdigar sålunda den, om vilken han vet,4icke blott att han har en av synd fördärvad natur, att han kommer att vara behäftad med dagliga fel och brister, utan även att han tilläventyrs vid något tillfälle kommer att avfalla ifrån levande Gud. Ehuru djupare syndafall icke höra till regeln ibland Guds barn, utan endast undantagsvis förekomma, så förekomma de dock. Ett sådant fall med alla dess .menliga följder såväl som dagliga förseelser och synder hade Gud medtagit i beräkningen vid rättfärdigandet. Trots dessa förhållanden förklaras den pånyttfödde och troende syndaren fritagen från Guds vrede till fördömelse samt försatt i barnaskapets stånd, förmåner och rättigheter, ibland vilka den eviga härligheten är en, vilken alla barnen ärva med den förstfödde brodern och för hans skull. Gud vill icke synden hos någon, allraminst hos sina barn, men så övermäktig är Gud gent emot det onda och mot den onde själv och så barmhärtig och mäktig i sin försyn, att det onda får tjäna hans planer. Såsom Simson hämtade honung ur lejonets döda kropp, så få helgonens felsteg och fall tjäna såsom intyg på Guds makt och oföränderlighet i sina beslut å ena sidan samt å den andra såsom varnande minnes*

646märken, andra till hjälp. De blevo en gång förklarade för Guds barn. Såsom sådana hemförlovas de till sist.

Den presbyterianske teologen, Dr. W. G. T. Shedd, säger: "Syndarens rättfärdiggörelse är en allt-omfattande handling av Gud. Den troendes alla synder, närvarande, förflutna och tillkommaande förlåtas honom, då han rättfärdiggöres. Hela syndsumman, som hel och hållen står inför Guds ögon i det ögonblick Gud förklarar honom rättfärdig, utplånas eller betäckes genom en enda handling av Gud. Följaktligen förnyas icke rättfördiggörelsen, lika litet som Kristi försoningsdöd, på vilken den vilar.

Ehuru rättfärdiggörelsen såsom en gudomlig handling icke göres om, fortfar dock Gud att i den troendes erfarenhet förlåta synder.

Då en rättfärdiggjord begår synd, så, ehuru hans synd förtjänar evig död, är han dock icke hemfallen till evig död, såsom en icke troende, och såsom han var före rättfärdiggörelsen. Men han får vidkännas, att Gud undandrager honom sin nåd och såsom fader tuktar honom. Denna tuktan kan stundom bliva ganska allvarsam och smärtande, rent av te sig såsom den oomvändes elände. Davids erfarenhet såsom avfälling blev till sist förskräcklig. "Dödens band omvärvde mig, och dödsrikets ångest grep mig; jag kom i nöd och bedrövelse (Ps. 116: 3). Ty dag och natt var din hand tung över mig; min livssaft förtorkades såsom genom sommarhetta (Ps. 32: 4). Alla dina svallande böljor gå över mig" (Ps. 42: 8). I detta livet lider den rättfärdige mer än den orättfärdige. Gud handlar med den förre såsom med en son och låter honom stundom komma i stor själsnöd. Lasarus led i detta livet mer än den rike mannen. Under tiden betraktas den troende i Guds ögon såsom en rättfärdiggjord och benådad. Den troende kan själv vara i stort tvivelsmål i den saken och befinna sig på förtvivlans brant, men han är icke förkastad av Gud. Sedan David genomgått förskräckliga erfarenheter, kunde han hoppas på Guds barmhärtighet. Han faller aldrig i de förtappades totala förtvivlan. "Du som beskär mig frälsning (Ps. 71: 3). Varför är du så bedrö-vad, min själ, och varför så orolig i mig? Hoppas på Gud; ty jag skall åter tacka honom, min frälsning och min Gud" (Ps. 42: 12). Så långt Dr. Shedd.

Skriften säger tydligt, att om någon (rättfärdiggjord) syndar, vi hava en försvarare hos Fadern, Jesus Kristus,

vilken är rättfärdig. Han beder eller manar gött för de sina. Jesu Kristi verksamhet i sin förbön såsom översteprest avser de rättfärdiggj ordas bevarande från

647synd. Men om så olyckligt sker, att de råka falla i nå£on synd, så är Jesus på Faderns högra sida, icke till försvar för deras synd, ty den vinner aldrig erkännande eller försvar hos Gud, men till försvar och hjälp för dem, som genom synden kommit på obestånd och äro genom tron på Kristus en gång rättfärdiggjorda.

Sonskapets förmåner och välsignelser äro många. Fadern icke blott förlåter den förlorade sonen hans synd och brott; han öppnar för honom sin famn och sitt hus, giver honom kläder, skor och ring, slaktar den gödda kalven och slösar all sin faderliga ynnest på honom. Bland sonskapets förmåner kunna räknas 1) barnaskapets ande (Rm. 8: 16; Gl. 4: 4^-6; 1 Jh. 3: 1, 2); 2) fritt tillträde till Fadern eller nådens tron (Ef. 2: 18; Eb. 4: 16); 3) Kristi broderskap (Rm. 8: 29; Eb. 2: 11); 4) Guds faderliga ynnest och omvårdnad (Ps. 103: 13; Fl. 4: 19; Eb. 12: 9, 10) och slutligen 5) en evig härlighets arv i himlarna (Rm. 8: 17; 1 Pt. 1: 3, 4; Ub. 21: 7).

Grunden till människans rättfärdiggörelse är Kristi person och verk. Några hava antagit, att försoningen i och för sig, utan hänsyn till syndarens personliga förhållande till Kristus, frälsar honom från skuld och dom. Synden är skuld och återlösningen är dess betalning. Men detta är icke skriftenligt. Fridömandet grundar sig på Kristi ställföreträdande gottgörelse och lydnad, som tillräknas syndaren. Men* icke kan Gud tillräkna syndaren något, som i verkligheten icke hör honom till. Guds dom måste grunda sig på sanning och verklighet. Om Gud tillräknar oss Adams synd, så är det, emedan vi voro i Adam eller ett med honom; om våra synder tillräknas Kristus, så är det, emedan han frivilligt påtagit sig vår skuld och blivit ett med mänskligheten, och om Kristi rättfärdighet tillräknas de troende, så sker det, emedan de äro i Kristus, ett med honom, förenade med honom genom tron. Pånyttfödelse, tro, rättfärdiggörelse och helgelse höra tillsamman. Gud gör icke den ogudaktige rättfärdig i hans synder. Han förklarar honom rättfärdig endast i det fall, att han är ett med Kristus genom tron, som är fullkomligt rättfärdig och som genom sin Ande kan göra den ogudaktige rättfärdig, icke blott i lagens ögon, utan i hans egen sedliga karaktär.

Guds nåd är rättfärdiggörelsens verkande orsak, Kristi försoning dess förtjänande orsak och tron dess förmedlande orsak.

Rättfärdig i den meningen att vara fullkomligt helig kan ingen mänsklig varelse vara eller bliva här på jorden (Prd. 7: 20). Även hos de pånyttfödda och med Kristus förenade finnes sedlig förvänd-

648het och fördärv. Det är någon svårighet att fatta, hur Gud kan från lagens dom och straff helt frikänna den, hos vilken synd i alla fall finnes i hans natur, böjelse eller liv. Skriften förklarar denna skenbara motsägelse och orimlighet på följande sätt: 1) Kristus har lidit lagens straff i syndarens ställe (Rm. 3: 26; 8: 3; Gl. 3: 13); 2) syndaren är förenad med Kristus på ett sådant sätt, att Kristi liv är den härskande och bestämmande makten eller principen i hans inre (Gl. 2: 20); 3) Kristi liv är den kraft i syndarens själ, som steg för steg, men alldeles säkert, skall utplåna allt kvarvarande fördärv, tills den mänskliga naturen, andligen och kroppsligen, i helighet och renhet blivit fullkomligt likbildad med Kristus, med Gud (Fl. 3: 21; Kl. 3: 1—4).

Syndaren rättfärdiggöres "av" eller "genom" tron på grund av återlösningen i blodet. "Utan tro är omöjligt att täckas Gud, ty den som vill komma till Gud måste tro, att han är till, och att han lönar dem, som söka honom." (Eb. 11: 6). Detta kan naturligen hava sin tillämpning endast på människan i den medvetna och ansvariga åldern. Kristus har frivilligt trätt i förbindelse med människosläktet, varigenom dess skuld övergått på honom; människan måste fritt träda i förbindelse med honom för att hans rättfärdighet skall övergå på henne. Detta sker genom tron. På någon annan väg kan hon icke vara eller förklaras för rättfärdig, förutsatt hon hunnit den utveckling, som gör tron till en möjlighet. Men huru blir det då med den omedvetna och oansvariga åldern? Kunna de omedvetna barnen av Gud bedömas såsom rättfärdiga eller fullkomliga, emedan de gjort varken ont eller gott? Äro de då icke födda med en människonatur, som är ond och fördärvad? Hava de icke arvsynd? Är icke arvsynden synd och såsom sådan fördömlig? Är det icke Pauli lära, att Adams synd var "allas" synd, och att "genom en enda överträdelse" (Adams) fördömelse (katakrima) kommit över "alla människor", att genom den enda människans (Adams) olydnad (parakoä) "de många" (hoi pol-loi), alla människor, blivit försatta i ett

tillstånd av syndare (Rm. 3: 23; 5: 12, 18, 19)? Huru har nu detta tillstånd skapats, varigenom alla mänsklighetens individer kommit under fördömelsen för syndens skull? Genom eget förvållande eller genom en annans? Genom A-dams olydnad. I detta tillstånd befinna sig nu även alla omedvetna och oansvariga människovarelser, "av naturen" (ek phuseås), genom den naturliga födelsen, "vredens barn" (tekna orgäs, Ef. 2: 3). De kunna ju icke tro och genom tron rättfärdigas. Från vilka synder skul-

649le de förklaras frikända, då de inga personliga överträdelser gjort, vilka frikännelsen avser enligt skriftens uttryckssätt? Om det tillstånd, i vilket den omedvetna människoåldern försatts utan sitt personliga tänkande, viljande eller görande, skall bliva utan menlig följd, måste ett annat tillstånd skapas, ett tillstånd av rättfärdighet eller fullkomlighet, varigenom det förra förlorar sin kraft. Ett sådant är verkligen åstadkommet, även det utan den omedvetnes personliga tänkande, viljande eller görande. Guds nåd har upprättat det i och genom Jesus Kristus. Gud har i Kristus givit mänskligheten ett nytt och fullkomligt huvud, en andre Adam, med vilken varje människobarn står i förbindelse genom likhet i natur. "Genom en enda rättfärdighet (Jesu Kristi) har rättfärdiggörelse till liv kommit över alla människor. "Genom den enes" (Kristi) lydnad skola "de många" (alla människor) försättas i ett tillstånd av rättfärdiga (Rm. 5: 18, 19). Fördömelsens tillstånd för synden i Adam motväges, och mer än motväges, genom fullkomlighetens eller rättfärdighetens tillstånd i Kristus, och här är grunden till den omedvetna och oansvariga ålderns frälsning, icke denna ålders menlöshet, oskuld eller syndfrihet, utan Guds nåd genom Jesu Kristi fullkomliga lydnad och försoningslidande. Men detta rättfärdigande av nåd är ett tillstånd, som oryggligen skapats en gång för alla genom Jesu görande och lidande lydnad, då rättfär-diggörelsen i egentlig mening är en Guds handling, upprepad så ofta någon tror. Det förra gäller den ofrivilliga delaktigheten i Adams synd genom släktförbindelsen, den senare frikännelsen från personliga, frivilliga överträdelser, varav på samma gång framgår, att på grund av Kristi människoblivande och försoning ingen kan fördömas för blotta arvsyndens skull, låt vara hon är fördömlig i och för sig, varmed då ock en av barndopets eller barnbegjutningens starkaste grundvalar är fullständigt uppriven. Det finns följaktligen en period i livet, då varje människa, "alla människor", såsom fallen i Adam befinner sig under fördömelsen, men såsom försonad i Kristus är från all fördömelse fritagen, omedveten och oansvarig, och som Kristus och hans lydnad är så mycket för mer än Adam och hans olydnad, hava alla tidsåldrars myriader av späda barn genom Kristi utom människan skedda verk varit undanryckta den eviga förtappeisen.

Genom ställföreträdelsen har Jesus Kristus, ehuru ren, helig och fullkomlig, kommit att av Gud betraktas och behandlas såsom syndare, såsom den ende syndaren, hemfallen under lagens fördömelsedom (2 Kor. 5: 21; Gal. 3: 13). Den som nu är "i Kristus" betraktas i

650utbyte såsom vore han Kristus, såsom hade han aldrig gjort någon synd, såsom rättfärdig, helig och fullkomlig hela livet igenom, ehuru han syndat, oaktat han omföres ända upp till ögonblicket för sin hädanfärd med en syndig och fördärvad natur, oaktat han dagligen begår misstag, försyndar sig och försummar mången pliktuppfyllelse, oaktat han icke i sin helgelse uppnått fullkomligheten, efter vilken han, i likhet med Paulus, jagar såsom efter ett fastställt mål. Detta synes vara motsägande, men i själva verket är det icke så. Allt beror på den synpunkt, ur vilken den rättfärdiggjorde betraktas, såsom han är på tillräknelsens väg i Kristus eller såsom han är i sig själv. Det över vilket Gud skall uttala sitt fulla godkännande och i vilket han kan hava sitt oändliga välbehag måste vara fullkomligt inom sin art. För syndens skull i Adam är människan icke och kan aldrig i tiden bliva allt vad hon såsom människa till möjligheten är och borde vara. Följaktligen skulle aldrig Guds välbehag för den inneboende syndens skull komma att vila över någon enda människa. Nu vilar Guds välbehag, såsom den lycklige faderns över det älskade barnet, över den rättfär-diggjorde, vilken betraktas i Kristus, i vilken han ser honom såsom redan "förhärligad" (Eb. 2: 6; Rm. 8: 30). Men är då icke den rätt-färdiggjorde även i sig själv rättfärdig och helig? Jo, visserligen, försåvitt han "gör rättfärdigheten" och "icke gör synden" (1 Jh. 3: 4—12), d. v. s. lever ett kristligt liv och älskar Gud och bröderna. Gör den rättfärdigg jorde detta, eller, med andra ord, är den, som Gud förklarat dikaios, rättfärdig, verkligen dikaios, rättfärdig, sådan han bör vara till sinnelag och handlingssätt? Vi svara ja, Ty han är på-nyttfödd, och såsom pånyttfödd är hans inre människa eller själva själsriktningen förändrad, och det i den rätta riktningen. Han är en ny skapelse. Såsom född på nytt tror han på

Jesus Kristus till frälsning, detta är en levande tro, som, lik Abrahams, är verksam i gärningar, "verksam genom kärleken" till Gud och människor. Gud kan lika litet förneka sitt eget verk som sig själv. Den pånyttfödde är en "ny skapelse", "född av Gud". Han "syndar icke", "gör icke synden" i den meningen, att synden råder över honom. Synden är icke längre hans element. Enligt den nya viljeriktningen han varken "vill" eller "kan" synda. Sker det, så beror det därpå, att för tillfället något syndigt begär fått överhanden, ty han befinner sig ännu i den ställningen, att möjligheten till försyndelse föreligger, och synden bor ännu i hans "kött", d. v. s. i hans mänskliga natur såsom fördärvad i Adam. Men varpå syftar nu föreningen med Kristus, som har sitt ut-

651tryck i tron på honom? Kristus, som en gång uppfyllde lagen i den rättfärdiggjordes ställe, i hans ställe uppbar lagens förbannelse eller led syndens straff, regerar nu med sitt liv och sin Ande i den rättfärdiggjordes väsen. Kristi eller Andens liv i den rättfärdiggjorde undertrycker och dödar hos honom den "gamla människan" med dess lus-tar och begärelser, dagligen utbildande den "nya människan" till allt större likhet med Kristus (Kol. 3: 1—4; Fil. 3: 21; 1 Jh. 3: 2, 3).

Att rättfärdiggöra en syndare är icke att vitmena en grav eller att utvärtes pynta ett invärtes orent, vederstyggligt föremål. Det är en förklaring av vad syndaren är i Kristus, men på samma gång ett erkännande av vad han är i sig själv genom trosförbindelsen med Kristus. En helig själs- eller livsriktning kan icke vara annat än helig. Vad som brister i fullkomlighet har icke avseende på arten, utan på graden av helighet. Fullkomlighet inom eget väsen, icke på tillräk-nelsens väg i en annan person, är det mål den pånyttfödde eller rättfärdiggjorde eftersträvar i helgelsen. Detta mål är icke en hägring eller en luftbild i fjärran, något som ej kan uppnås. Målet skall upphinnas enligt Guds plan. "Dem han har rättfärdiggjort, dem har han ock förhärligat" (Rm. 8: 30).

jMot rättfärdiggörelsen genom tron har man invänt, att en sådan lära icke kan befrämja sedlighet och gudsfruktan. Detta påstående kunde få betydelse, om man lärde rättfärdiggörelse skild från tron och föreningen med Kristus. Men om endast den är rättfärdigad, som är förenad med Kristus genom tron, då förfaller invändningen, ty i denna förening ligger den enda sanna källan och kraften till sann gudsfruktan och ett heligt liv.

Gud kan icke förklara en orättfärdig för rättfärdig. Detta är i och för sig riktigt, men nu förklaras syndaren som tror rättfärdig i Kristus på grund av sin förening med Kristus. Han och Kristus äro ett, och ingen kan förneka, att Gud kan och måste förklara Kristus rättfärdig, som är rättfärdig. Har Gud kunnat göra den rättfärdige Kristus "till synd", i människornas ställe, så kan den på honom troende bliva "Guds rättfärdighet" i honom (2 Kor. 5: 21).

Kristi lydnad och lidande tillkomma honom såsom människa, tillhöra hans mänskliga natur. Då är det omöjligt, att en enda mänsklig individ kunde åstadkomma så mycken lydnad och lidande, att de kunna bilda en tillräcklig grund till frikännelse för millioner. Detta är att förbise, vilken Kristus är som person. Han är enheten eller föreningen av Gud och människa. Såsom gudamänsklig person lyder och lider

652han, vilket förhållande giver åt hans lydnad och lidande ett värde och en förtjänst, som av ingen dödligs beräkning kan uppskattas och som måste vara mer än tillräcklig att betaga Guds rättvisa dom mot hela människosläktet all dess kraft och betydelse, gällande för var och en, som är ett med Kristus genom tron.

Då föreningen med Kristus är r ättf är diggör elsens förutsättning, kunde ingen rättfärdigas före Kristi ankomst, varav följer, att gamla testamentets heliga icke kunde bliva delaktiga av rättfärdiggörelsen, vilket dock påstås i nya testamentet. Därpå svaras: Guds rådslut och bestämmelser äro eviga. En syndares benådning och upptagande grundas på hans rättfärdighet; Kristi försoning skulle möjliggöra och upprätta en sådan rättfärdighet. Försoningen möjliggör allas rättfärdigande och föregår utkorelsen, som betryggar några rättfärdigände. Tron, som är villkoret för benådning, är lika giltig, när och var den framträder. Gamla förbundets helige hade samma slags tro som nya förbundets. Den berättigade dem till gemenskap med Kristus i den mening, att de i Guds ögon gällde såsom rättfärdiga.

653SJUNDE KAPITLET

Helgelsen

"Faren efter helgelse, ty utan helgelse får ingen se Herren Eb. 12: 14.

Med helgelse eller heliggörelse (hagiasmos) förstas den Helige Andes fortgående verk i den pånyttfödde, varigenom den i nya födelsen inplantade eller grundlagda heliga själs- eller viljeriktningen vidmakt-hålles och stadfästes, med andra ord, det i nya födelsen grundade andliga livet näres och utvecklas, ledande till ett högre mått av helighet.

Mtt. 5: 44; 6: 12; 16: 24, 25; Lk. 14: 26, 27; 17: 5; 21: 34; Jh. 7: 37—39; 14: 17, 18; 15: 4, 5; Apg. 15: 19; Rm. 1: 17; 6: 6; 7: 14—25; 8: 1, 2, 12, 13, 26, 27; 9: 12—14; 12: 1, 2; 13: 14; 14: 7, 8; 1 Kor. 1: 8, 30; 6: 19, 20; 13: 12; 2 Kor. 3: 18; 4: 16; 5: 15; 7: 1; Gl. 5: 16, 17, 18, 24—25; Fil. 1: 6; 2: 13; 3: 10—16, 21; Ef. 2: 8— 10; 4: 13, 15, 22—24; 5: 18, 19, 21; 6: 10—18; Kl. 2: 6, 7; 3: 5, 8—10; 1 Tss. 4: 3—12; 5: 23; T.t. 2: 14; Eb. 2: 11; 12: 14, 23; 1 Tm. 6: 17, 18; 2 Tm. 2: 22; 1 Pt. 1: 5—7, 15, 16, 22; 2: 11, 12, 15, 24; 1 Jh. 1: 7, 8; 2: 3—6, 15—17, 29; 3: 2—12.

Paulus talar om den gamla människans "afklädande" och "iklädandet" av den nya (Ef. 4: 22—24). Om det är heliggörelse, så har den en negativ och positiv sida. Det gäller å ena sidan att kuva köttet eller den självviska naturen och å den andra att befordra till utveckling och mognad det andliga livet, gudsbelätet, som upprättats i nya födelsen. Kristus talar om de troendes "förblivande" i honom såsom villkor för fruktbärande (Jh. 15: 4, 5).

Helgelsens positiva moment, tillväxten av den "nya människan"

655(1 Tss. 5: 23; 2 Kor. 7: 1; Eb. 12: 14), kallas ock "förnyelse" (ana-kainåsis), sinnesförnyelse (2 Kor. 4: 16; Rm. 12: 2; Kol. 3: 10; Ef. 4:23; Tt. 3: 5).

Förnyelse (anakainåsis), "sinnesförnyelse", är följaktligen det verk av Gud eller Guds Ande i den pånyttfödde, varigenom det gradvisa likbildandet med Kristus eller gudsbelätets återupprättande förverkligas. Sedd från människans sida, blir förnyelsen den pånytt föddes verksamhet, föranledd av Guds Andes inneboende, varigenom han ikläder sig den "nya människan "

Helgelsen tillägges följande bestämningar: 1) Hon verkas av Gud eller Guds Ande (Jh. 14: 17, 18; 15: 4, 5; 1 Kor. 1: 30; Fl. 2: 12, 13); 2) hon förmedlas hos den pånyttfödde, likasom rättfärdiggörel-sen, genom tron (Apg. 15: 9; Ef. 4: 13; 1 Pt. 1: 6, 7); 3) hon är ett fortgående verk, tagande sin början i pånyttfödelsen samt fulländas i härliggörelsen eller det Andens verk, genom vilket den pånyttfödde helt befrias från syndens i hans natur inneboende rot och besmittelse, vilket verk anses inträda med döden och fulländas i uppståndelsen (Rm. 8: 9, 14, 29, 30; 1 Kor. 1: 8; 2 Kor. 3: 18; Kl. 3: 10; Eb. 12: 14, 23; 1 Jh. 3: 2); 4) hon har olika grader, men är aldrig fullkomlig eller fulländad i detta livet (Mtt. 6: 12; Lk. 17: 5; Rm. 1: 17; 7: 14—25; 8: 1, 2; Gl. 5: 17; Ef. 4: 13; Fil. 3: 10—12, 15, 16; 1 Jh. 1: 7, 8); 5) hon sträcker sig till hela människan, tagande i anspråk den pånyttföddes ande, själ och kropp (Fil. 3: 21; 1 Tss. 5: 23).

Själva drivkraften eller eggeisen i en troendes helgelse eller sedlighetsliv är kärleken (1 Jh. 4: 9, 10, 16, 19), vilken visar sig i goda verk eller gärningar.

Helgelsens yttersta mål är fullkomlighet eller likhet med Gud (1 Pt. 1: 16; 1 Jh. 3: 2).

För en rätt uppfattning av helgelsens väsen och beskaffenhet är nödigt att taga i betraktande det tillstånd, i vilket människan befinner sig såsom opånyttfödd, samt beskaffenheten av den förändring, som sker i nya födelsen. Såsom opånyttfödd är människan i besittning av alla de krafter och förmögenheter, med vilka hon i skapelsen utrustats. Det förvända i hennes fallna tillstånd framstår på tre olika sätt.

1. Hon har en ond, förvänd själsriktning. Hennes natur är grund-fördärvad och såsom sådan en källa, ur vilken alla syndiga handlingar hava sin upprinnelse och utflöde.

2. Somliga av hennes förmögenheter, de högsta och förnämsta, genom vilka hon skulle uppehålla den omedelbara förbindelsen med

656Gud, änglarna och den översinnliga världen i allmänhet, och vilkas användande från början utgjorde hennes

högsta goda, äro alldeles overksamma. De äro vilande, sovande, döda. Förmågan att omedelbart skåda Gud, att älska honom över allting, att ingå medvetet umgänge med honom, hörde ursprungligen till människans själva natur. Denna förmåga var då icke, såsom nu, en övernaturlig nådegåva, utan en i högsta mening naturlig sådan. Genom synden gick hon förlorad. Människan såsom opånyttfödd har ingen andlig föreställning om Gud, ingen sann kärlek till honom, ingen sedlig förbindelse med honom. Den sida av hennes natur, som skulle framträda i handlingar av tillbedjan och gudsdyrkan, är nu overksam — död.

3. De förmågor, som äro i verksamhet, arbeta på ett orätt sätt. De sträva efter orätta mål eller efter riktiga underordnade mål på o-rätta vägar eller fcck fullfölja dem med för mycken eller liten iver och uthållighet. Följaktligen kan icke den opånyttfödde leva ett sant religiöst liv,, alldenstund några av de förmögenheter, i vilkas verksamhet ett religiöst liv består, äro overksamma, medan andra åter arbeta på ett regelstridigt sätt.

I nya födelsen kallas de slumrande, döda förmögenheterna, krafterna, till liv och verksamhet på nytt; de, som arbetat regelstridigt, börja verka till en viss grad regelbundet. Helgelsens uppgift är att bringa till fullkomlighet det verk, som börjat i nya födelsen, att hos människan på nytt framkalla Guds avbild, efter vilken hon är skapad; att hos människans alla förmögenheter och grundbeståndsdelar åstadkomma en regelbunden och inbördes överensstämmande verksamhet, så att de lägre krafterna underordna sig de högre, envar strävande till ett sant och lämpligt mål, på rätt väg samt med det rätta måttet av styrka.

Helgelsen varken berövar eller tillför människans väsen någon ny beståndsdel. Synden hör icke till människans väsen. Kunde hon alldeles skaffas ur vägen, skulle människan, i fråga om sina grundförmö-genheter och mottaglighet, befinna sig på samma ståndpunkt, där Gud från början ställt henne.

I skriften beskrives helgelseverkets utveckling hos en pånyttfödd såsom en strid mellan "anden och köttet", mellan den "gamla och den nya människan", mellan det onda och det goda i hennes natur (Jh. 13: 10; Rm. 6: 12; 7: 25; 8: 13, 14; 1 Kor. 6: 11; Gl. 5: 16, 17; Ef. 4: 22—24; Jk. 1: 26; 4: 5).

Med "anden", den "invärtes människan", "nya människan", "lagen

657i hågen", "andens lag" den "fullkomliga lagen", "frihetens lag", avses den nya heliga själs- och livsriktningen, principen, som den Helige Ande i nya födelsen skapat i själen; med "köttet", den "gamla människan", "lagen i lemmarna", "syndens lag", "syndens kropp", "dödens kropp" o. s. v., menas den gamla fördärvade naturen, som, ehuru korsfäst och döende, likväl icke är död, de medfödda onda begären, onda själsvanor, inrotade genom ett liv i synden under en följd av år.

Helgelsen anknyter sig omedelbart till pånyttfödelsen. Om ingen ny substans eller beståndsdel införes i människans väsen genom nya födelsen, kan detta ännu mindre vara händelsen i helgelsen, som med fullkomligheten till mål utvecklar det nya liv, som i pånyttfödelsen grundlagts. Att omedelbart skåda Gud, att över allting älska honom och ingå medvetet umgänge med honom voro naturliga yttringar av människans grundförmögenheter före fallet. Nu kan hon icke göra bruk av sitt förstånd, sin känsla och sin vilja i denna riktning, utan att Gud först öppnat henne förståndets ögon och genom sin Ande utövat inflytande på hennes känslo- och viljeliv, så att hon får sinne och smak för det gudomliga, det översinnliga, samt håg och lust att söka det, som ovantill är. Vi kalla denna förändring nyfödelse och mena, att människans förstånd, känsla och vilja, äro overksamma, döda, o-förmögna att verka för dessa andliga och himmelska ting, tills de kommit under direkt inflytande av Gud eller Guds Ande. Vi mena icke, att människan såsom opånyttfödd är oförmögen att tänka, känna och vilja, enär det är för alla förnuftiga väsenden kännetecknande, utan att hon är lika oförmögen som ovillig att tänka sig och vilja Gud såsom sitt högsta goda, såsom det heter: "En själisk (psuchikos, opånyttfödd) människa tager icke emot, vad som hör Guds Ande till. Det är henne en dårskap, och hon kan icke förstå det, ty det måste utgrundas på andligt sätt" (pneumatikås), med ett av Guds Ande upplyst förstånd bedömas (1 Kor. 2: 14). "Ty de, som äro köttsliga (ka-ta sarka ontes), de hava sitt sinne vänt till vad köttet tillhör, men de, som äro andliga (kata pneuma ontes), de hava sitt sinne vänt till vad Anden tillhör. Och köttets sinne (den opånyttföddes sinne) är död (vanmakt, of rid), medan Andens sinne (den av Guds Ande pånytt-föddes sinne) är liv (andelig kraft) och frid. Köttets sinne är nämligen fiendskap (echthra) mot Gud, eftersom det icke är Guds lag

underdånigt, ej heller kan vara det. Men de, som äro i ett köttsligt väsende (under den syndiga naturens välde, en sarki ontes), kunna icke behaga Gud (äga hans välbehag). I (de troende) åter ären icke i

658ett köttsligt väsende, utan i ett andligt (under Guds Andes ledning och inflytande, en pneumati ontes), om eljest Guds Ande b>pr i eder, men den som icke har Kristi Ande, han hör icke honom till" (Rm. 8: 5—9). Något andeligt eller religiöst liv i egentlig mening kan icke äga rum hos en opånyttfödd, emedan han icke känner Gud eller av kärlek till honom lever för hans namns förhärligande. I nya födelsen öppnas hans ögon för sanningen, i hans hjärta upptändes kärleken till Gud och hans lag och han giver upp allt och följer Kristus. Hans förstånd, känsla och vilja verka inom helt nya områden, inom en alldeles ny värld, på nya förut okända föremål, för vilka han varit främmande, känslolös, död. Helgelsens uppgift är nu att bringa till större och större fullkomlighet det verk, som börjat i nya födelsen; att i allt tydligare och tydligare drag framställa det åter upprättade sedliga guds-belätet; att åvägabringa en allt fullkomligare och fullkomligare harmoni eller överensstämmelse mellan de olika förmögenheter och krafter, som äro i verksamhet uti den pånyttföddes själ, så att de lägre underordnas de högre, drifter och begär tyglas och undertryckas, var så behöves, av viljan, som bör vara förståndet underdånigt, nu behärskat och lett av Guds Helige Ande genom Guds ord.

De ord, som i skriften användas om heliggörelsen eller helgelsen, äro i huvudsak följande.

Hagios, helig för heligt bruk avskild, helgad, ren. Det förkommer 227 gr. i N. T. och begagnas om både saker och personer, det senare vida övervägande, i de flesta fall om personerna i gudomen och företrädesvis om den Helige Ande. Det betyder helig i både yttre, ceremoniell, gudstjänstlig mening och i inre, andlig, religiös, moralisk eller sedlig mening, i de flesta fall det senare, sedligt ren, obesmittad, obefläckad. Templet kallas "det heliga", till gudstjänsten hörande kärl och föremål voro "heliga". Johannes döparen ansågs vara en "helig" man (Mtt. 6: 20), och medlemmarna i den kristna församlingen tituleras "heliga" (Rm. 1: 7). Härledda från hagios äro hagiåsune, helighet, 3 gr., hagiotäs, helighet, 1 gng., hagnos, ren, fläckfri, 8 gr., hagnås, adv., rent, av rent uppsåt, 1 gng., hägnotäs, renhet, uppriktighet, 2 gr., hagneia, renhet, 2 gr., hagnizo, helga, rena, 7 gr., hagnismos, rening, renselse, 1 gng., hagiazo, avsöndra till heligt bruk, inviga, helga, 29 gr. och hagiasmos, helgelse, heliggörelse, helighet, 10 gr. Det gives andra stammar och härledningar, såsom katharos, ren, klar, uppriktig, både om personer och saker, 24 gr., katharismos, rening, 7 gr., katharizo, rena, både i yttre, gudstjänstlig, och inre, sedlig, mening, i

659flesta fall det förra, 30 gr., hieros, helig, i yttre ceremoniell mening, 2 gr., hieroprepäs, passande för heliga personer, helig, 1 gng.; hösios, helig, ren, om både personer och saker, 7 gr., hosiotäs, helighet, i inre, sedlig mening, 2 gr.; semnos, ärbar, 4 gr., semnotäs, ärbarhet, 3 gr.; anakainoo, förnya, 2 gr., anakainåsis, förnyelse, 2 gr.; ananoeo, förnya, 1 gng.; teleios, fulländad, fullkomlig, 19 gr., teleiotäs, fullkomlighet, 2 gr., teleiåsis, fulländning, fullkomlighet, 2 gr., teleioo, fullkomna, 23 gr.

Förnyelsen förutsätter och ansluter sig till pånyttfödelsen, varande det verk genom den Helige Ande, varigenom den gradvisa utvecklingen av det i nya födelsen upprättade gudsbelätet bringas till verkställighet.

Helgelse, heliggörelse, helighet (hagiasmos) avser både en verksamhet och ett tillstånd. Helgandet, heliggörelsen eller förnyelsen leder till helighet, ett tillstånd av sedlig renhet och andlig mognad i kristlig, nytestamentlig mening.

Helgelse har att fattas både aktivt och passivt. I förra fallet avses den verksamhet, Andens eller den pånyttföddes eller bådas i förening, varigenom den gamla människan dödas (Rm. 8: 13) och den nya, "som är skapad till likhet med Gud i sanningens rättfärdighet och helighet" (Ef. 4: 24), tillväxer. I passiv mening är helgelse resultatet av sagda verksamhet eller ett tillstånd av helighet.

Det talas om "Andens helgelse" (2 Tss. 2: 13; 1 Kor. 6: 11; 2 Kor. 3: 18; 1 Pt. 1: 2), att "Gud helgar" den troende (Jh. 17: 17; Eb. 2: 11; 13: 21) och det till "ande, själ och kropp" (1 Tss. 5: 23), att "Kristus helgar församlingen" (Ef. 5: 26; Tt. 2: 14). Å andra sidan uppfordras de troende att "fullborda (epiteleo) helgelsen (ha-giåsunän) i Guds fruktan" (2 Kor. 7: 1), att "fara efter (deåko) helgelse" (hagiasmon, Eb. 12: 14), att "hålla Herren, Kristus,

helig" (hagiazo) i sina hjärtan (1 Pt. 3: 15). Den troende säges "rena sig själv" (hagnizei heauton), såsom Kristus är ren" (hagnos, 1 Jh. 3: 3). Av detta framgår, att såsom övergången från död till liv hade både en gudomlig och en mänsklig sida, pånyttfödelse och omvändelse, så är det även i helgelsen en gudomlig och en mänsklig sida, helgandet och trosståndaktigheten. Den skillnaden äger dock rum, att då i pånyttfödelsen och omvändelsen blott en kraft är verkande, i pånyttfödelsen Gud eller Guds Ande, i omvändelsen människan, så verka två krafter i förening i helgelsen, Guds Ande och den pånyttfödde. Pånyttfödelsen och omvändelsen äro monergistiska, helgelsen är synergistisk.

Andens verksamhet till den pånyttföddes heliggörelse utföres ge-

660nom olika medel. I skriften tillskrives, såsom nämndes, helgelsen både Fadern (1 Tss. 5: 23; Eb. 13: 21), Sonen (Ef. 5: 25, 26; Tt 2: 14) och Anden (2 Kor. 3: 18; 2 Tss. 2: 13; 1 Pt. 1: 1, 2) . Den gudomliga uppenbarelsens lära om Guds enhet till väsen och verksamhet ö-verensstämmer fullkomligt med denna framställning. Den pånyttföddes nya liv måste vara Kristus, levande i honom. Han måste kunna säga med aposteln: "Kristus lever i mig". Denna sanning är tydligt framställd i liknelsen om vinträdet och grenarna. Men ingen kommer till Sonen, om icke Fadern drager honom, och ingen kan kalla Jesus för en Herre annat än genom den Helige Ande, vilken ock helgelseverket övervägande tillerkännes. Han benämnes "helig", och hans renande och helgande inflytande liknas vid vatten och eld (Hs. 36: 25; Mtt. 3: 11; Jh. 7: 38, 39; 14: 36; Ag. 2: 3, 4; Ef. 5: 26), frambringar de kristliga dygder, som äro helgelsens frukter (1 Kor. 12: 4—11; 2 Kor. 4: 13; Fl. 2: 13; Gl. 5: 22), är källan till det liv, som visar sig i en kristlig vandel (Rm. 8: 14; Gl. 4: 6; Ef. 5: 18, 19), samt förhjälper den troende till seger i hans kamp mot köttet (Rm. 8: 13; Gl. 5: 17,19,20).

Försynens skickelser och händelsernas gång, medgången och motgången, prövningarna och lidandena, äro lika många tillfällen att närmare lära känna Gud i hans fullkomligheter, hans visdom, makt, godhet, faderliga omvårdnad samt avsky för det onda, varigenom tacksamhet, förtroende och tillgivenhet till Gud alstras och förökas, på samma gång livets vedervärdigheter och prövningar bliva medel i hans hand, genom vilka den troende fostras till tålamod, undergivenhet och ödmjukhet samt lösgöres från de jordiska tingens förtrollning och dragés med sin längtan och håg till det eviga, fridsälla hemmet hos Gud (Ps. 145: 7; Rm. 2: 4; 5: 3f.; 8: 28; 1 Kor. 3: 21, 22; 13: 32; 2 Kor. 4: 15, 17; Ef. 5: 26; Eb. 1?: 6).

Om Guds ord och dess betydelse såsom andelig föda och näring för den pånyttföddes religiösa liv hava vi redan talat. Den gudomliga sanningen är den lärobok, som Guds Ande använder under Guds barns livslånga skol- och lärotid här nere. Uppenbarelsens sanningar äro i högsta måtto ägnade att uppväcka, leda och bringa till fullkomlighet alla människans förmögenheter, att tygla hennes inbillningskraft, betvinga hennes begär, rena hennes känslor, stärka hennes vilja, upplysa hennes samvete och göra detsamma ömt, föröka hennes kärlek till helighet och hat till synden, att framkalla en större hängivenhet för Gud och kärlek till nästan (Ps. 119; Jh. 6: 63; Ef. 1: 8, 9).

661Någon har kallat bönen "det andliga livets andedräkt och pulsslag". Själens ständiga till Gud hänvända riktning och åstundan efter hans delaktighet är en invärtes bön i anden (1 Tss. 5: 17). Bönen kallas tacksägelse, då erhållna andliga och lekamliga gåvor och välgärningar erkännas: tillbedjan och lov, då Guds fullkomligheter och härliga verk upphöjas; bekännelse, då den bedjande inför Gud bekänner sina egna eller andras synder, fel och brister; åkallan, då den bedjande hos Gud begär nåd och hjälp för sig själv och andra.

En rätt bön (Mtt. 5: 44; 6: 6, 9—13; 26: 41; Lk. 18: 1—8; 1 Tss. 5: 17, 18; Jk. 1: 5; 5: 16; 1 Pt. 4: 7) måste vara en bön i anda och sanning eller gå av hjärtat (Jh. 4: 24) samt ske i Jesu namn (Jh. 14: 6; 16: 23, 24, 26; Kl. 17; Eb. 7: 25). Hon bör vidare utmärka sig för tro (Ps. 17: 6; 37: 5; Mtt. 21: 22; Mk. 11: 24; Jh. 15: 7; Eb. 11: 16), uppriktighet (5 Ms. 4: 29; Ps. 17: 1; Jr. 29: 13), allvar och uthållighet (Ps. 112: 1; 138: 1; Lk. 11: 5—8; 18: 1—6; Rm. 12: 12; Ef. 6: 18) samt undergivenhet under Guds vilja (Lk. 22: 42; 1 Jh. 5: 15). En maning till bön ligger i vår egen hjälplöshet och våra många behov till själ och kropp (Ps. 22: 11; 25: 16; 31: 9; 69: 1; 142: 6), i Frälsarens föredöme (Lk. 5: 16; 6: 12; 9: 18); Eb. 5: 7), i Guds ords uppmaningar till bön samt löften och försäkringar om bönhörelse (5 Ms. 9: 27; 1 Kn. 18: 38; 1 Krön. 6: 16, 17; Nh. 1: 8-19; Mtt. 7: 7—11; 18: 19; 21:

22; Mk. 9: 24; Lk. 11: 9, 10;-Jh. 14: 14; 15: 7; Ag. 4: 29, 31; Jk. 5: 15, 17, 18; 1 Jh. 5: 14, 15). Den som beder bör livligt erinra sig Guds barmhärtighet (Ps. 25: 6; 31: 16; 69: 13; Dn. 9: 18), rättfärdighet (1 Ms. 18: 23-34) och ära (2 Ms. 32: 11-16; Js. 7: 7-9; Ps. 31: 3; Dn. 9: 19).

Guds dröjsmål med bönhörelsen bevisar icke, att bönen ej blivit hörd. Vi kunna bedja om en viss sak och aldrig få den, vilket icke heller bevisar, att Gud icke hört vår bön. Han dröjer stundom med svaret, och stundom giver han oss det, som är bättre och nyttigare än vi bedit om.

Om bönen, såsom vi nämnt, kan vara en själsstämning av hän-vändhet till Gud, är hon i vanliga fall själens i ord uttryckta behov och känslor, framträdande antingen såsom enskild eller offentlig bön. Försummelse av enskild bön åtföljes av andlig köld och likgiltighet eller är ett säkert bevis på det andliga livets sjuklighet, förslappning och vanmakt.

Bönen i dess förhållande till Guds världsstyrelse är behandlad under frågan om Guds försyn.

662Kristlig vaksamhet står mycket väl tillsammans med ett verkligt böneliv. Med vaksamhet mena vi den "andligen nyktra besinning och uppmärksamhet, varmed en kristen giver akt på Guds vilja och vink, vare sig att Gud talar till honom i sitt ord eller i hans samvete eller i de utvärtes skickelserna". Till vaksamhet och bön uppmanar Guds ord (Odb. 4: 23; Mtt. 10: 16, 17; 26: 41; Jh. 14: 15; 1 Pt. 5: 8). Den som är uppmärksam och aktgivande på Guds vilja, kan ock hava ett vaket öga på de andliga fiendernas rörelser samt på de faror, som hota från deras sida. För att icke överrumplas av djävulen, världen och köttet fordras vaksamhet i förening med bön.

Helgelselivet kan i styrka och utveckling vinna mycket på ett rätt bruk av "Herrens dag" (Mtt. 28: 1; Jh. 20: 19, 26; Ag. 20: 7; 1 Kor. 16: 2; Ub. Is 10).

"Vilodagen" är en världsordning, fastställd av Gud själv från tiden för människosläktets första uppträdande på jorden (1 Ms. 2: 1—3). Från de dagarna intill lagens utgivande fortfor man att indela tiden i veckor eller bibehöll sjudagsräkningen (1 Ms. 7: 4-10; 8: 10-12; 2 Ms. 16: 22-30), såsom ock händelsen var hos de hedniska nationerna. Vilodagen var avsedd för människosläktet såsom ett helt och följaktligen av bestående natur, allmänt och ständigt gällande. Detta bekräftas därav, att sabbatsbudet upptogs i den allmänna sedelagen, vars olika punkter äro allmänna och ständigt gällande. Vidare bekräftelse ligger däruti, att Kristus erkände vilodagen för en gudomlig anordning, tillkommen för människans skull (Mt. 12: 2-13; Mk. 2: 27; Lk. 4: 16; 6: 6-10), samt att första dagen i veckan gjorts till de kristnas vilodag genom gudomlig ledning och anordning. Denna förändring eller ombyte av dag upphäver på intet sätt den ursprungliga planen eller avsikten med vilodagen att av sju dagar en skulle avskiljas för vila, gudsdyrkan och religiös verksamhet.

Skälet till den sjunde dagens helgande var från första början skapelseverkets avslutning och fulländning. Nu låg Kristus hela den sjunde dagen i graven, varigenom den dagen fick en prägel av dysterhet och mörker, föga lämpande sig för tacksägelse och glädje. På första dagen i veckan uppstod Kristus från de döda, sedan han avslutat och fullbordat återlösningsverket, ett vida större verk än skapelsen, varigenom den dagen kom att lämpa sig särskilt för tacksägelse och religiös andakt i ersättning för den sjunde dagen. Apostlarnas helighållande av första dagen i stället för den sjunde skedde genom Guds Andes ingivelse och ledning, varigenom deras exempel

663får giltighet av en gudomlig förordning, och att apostlarna höllo första dagen såsom vilodag är tydligt av nya testamentets intyg (Ag. 20: 7; 1 Kor. 16: 2; Eb. 10: 25; Ub. 1: 10) såsom ock av de äldsta församlingarnas bruk.

Att helighållande av Herrens dag har betydelse för en kristens helgelse är tydligt därav, att det är att åtlyda Guds vilja med avseende på inrättningen av en vilodag, på samma gång de tillfällen, som vilodagen erbjuder till vederkvickelse, uppbyggelse och religiös verksamhet, äro särdeles ägnade att stärka och utveckla det andliga livet.

En sund utveckling av det fysiska livet är beroende av lämpliga och närande födoämnen, frisk och ren luft, sunda och hälsosamma bostäder, en ren och omsorgsfullt vårdad kropp, rena gång- och sängkläder, efter krafterna lämpad kroppsrörelse eller verksamhet samt behövlig vila. Villkoren för det andliga livets sunda utveckling äro desamma. Guds ord eller uppenbarelsens sanningar äro den pånytt-föddes andeliga spis. Betraktelsen och

begrundningen av Gud och Kristus i ordets ljus i förening med bön är själens sabbats- och vilostunder, vartill vilodagen särskilt erbjuder rika tillfällen. Om bönen är själens "andedräkt", så andas den pånyttfödde lätt och naturligt i den undangömda bönevrån samt i de troendes samkväm, sammankomst och församling. Sanning och renhet i lära och liv är den atmosfär eller luft,, i vilken den troende trives och andas lätt. Där Guds Ande är utgjuten och verksam, där är den troende gott att vara. Där mår han väl. I sällskap med Frälsaren och hans trogna tjänare och vänner befinner sig den pånyttfödde i den rena, friska, himmelska morgonluft, som gör hans andeliga tillvaro ljuv och full av behag. Vad kroppsrörelse och arbete är för den fysiska hälsan, det är verksamhet och arbete till befrämjande av Guds ära och människors välfärd för den troende. Herren har i församlingen berett ett andeligt hem för Guds barn, där religiös hänförelse och sedlig renhet är husregeln. Genom umgänge och samarbete stadgas det andliga livet och utvecklas gåvorna och förmågorna. Församlingslivet är en skola, en uppfostringsanstalt för Guds folk. Välsignelsens strömmar vattna Guds stad. Genom dop och nattvard meddelar Herren sin nåd och sin kraft. Genom predikoverksamheten och församlingsvården utdelas Guds huses rika håvor, sprides ljus över skriftens sanningar, meddelas råd och vägledning, tröst och uppmuntran samt skydd och värn mot synd och förvillelse. Genom diakonkallet betryggas de ekonomiska intressena samt tillsynen om de sjuka och fattiga. För

664alla finns plats till arbete. De olika verksamhetsgrenarna taga uppmärksamhet och krafter i anspråk. Gamla och unga, barn och ålderstigna, män och kvinnor, få händerna fulla. Församlingen liknas vid en kropp, vars alla lemmar hava sin särskilda uppgift och bestämmelse för ett gemensamt enhetligt intresse. I församlingen är ingen kraft för obetydlig; även den minsta kan användas, på samma gång ingen tillätes vara helt overksam. Lättja och girighet drivas på dörren, ty den som icke vill medverka till församlingens framgång och själars frälsning eller vägrar att för Kristi sak offra av sitt jordiska goda kan ej vara medlem i Guds församling.

Missionsarbetet med dess framgång och segrar utövade i apostlarnas dagar stort inflytande på det andliga tillståndet i församlingarna. En viss oro hade uppstått i Jerusalem på grund av ett "rykte" om ovanliga händelser i Antiokia. Barnabas sändes dit, och då han "fick se, vad Guds nåd hade verkat", så att "en stor skara kommit till tron", blev han glad och uppmuntrade till fortsatt uthållighet. När det sedan gällde att utsända budbärare till hedningarna, blev det livligt och varmt i församlingen (Ag. 13: 1—3). Apostlarna och deras medarbetare hade för sed att i sina hemförsamlingar och på andra platser omtala vad Herren genom dem utfört på de olika missionsfälten. Detta uppmuntrade församlingarna, eldade medlemmarna till större nit och uppoffringar. Det var av stor betydelse för utvecklingen av deras andeliga liv. Vi som leva i det stora missionstidevarvet, då evangelium utsändes till alla delar av vår jord, erfara det mäktiga inflytandet från de olika missionsfälten i världen. Segrarna, mödorna och arbetet sporra oss till heligt allvar, nit och försakelse. Ungdomen gripes av storheten i missionärens kall och är färdig att gå ut med budskapet. På gamla och unga utövar missionen ett väldigt inflytande. Gud begagnar den såsom ett kraftigt medel till befrämjande av ett heligt liv i församlingarna.

I rättfärdiggörelsen förklaras den pånyttfödde frikänd från synden såsom skuld och erkännes högtidligen såsom barn och arvinge, tilldelad Kristi rättfärdighet. Detta på grund av försoningen i Jesu blod, omfattad med tron, genom vilken han trätt i livsgemenskap med Kristus. Den frälsande tron är icke en död, utan en levande tro, "verksam genom kärlek" (Gal. 5: 6), en tro som "har gärningar med sig" (Jk. 2: 17). De frälsta äro "Guds verk, skapade i Kristus Jesus till goda gärningar att vandra i dem" (Ef. 2: 10).

Den pånyttfödda människan kommer således alldeles naturligt att

665lägga sin livsriktning i dagen både i sitt förhållande till Gud, till sig själv och till människorna i världen.

Med avseende på förhållandet till Gud, så blir umgänget med honom, beroendet av honom i allt, lydnaden för hans vilja och bud samt hans namns förhärligande i liv och lära, i ord och handling, det utmärkande. I fråga om ens egen person, så blir det varken att leva och sträva blott för egna och själviska intressen, ej heller att i något vare sig stort eller smått försumma sin egen person. Kristendomen ålägger den troende plikter mot sig själv. Han har att omsorgsfullt vårda och utveckla sitt andliga och sedliga liv, att uppodla och för-kovra sina olika själsförmögenheter samt att omsorgsfullt omhulda sin kropp, förebyggande dess ruin genom överansträngning

eller sysslolöshet, genom omåttlighet, vällust eller vanvård. Han har att sköta sitt kall eller arbete med flit, punktlighet, trohet och samvets-grannhet, därvid dock aldrig tillåtande sig något, som strider mot tydliga Guds bud eller samvetet. Sitt goda namn och rykte såsom människa och kristen bör han vara ytterst rädd om för sin egen skull och än mer för Herrens skull, dock måste han vara beredd att, om så fordras, för Kristi skull underkasta sig hån, förakt och vanära bland människor. Det timliga goda bör han bruka såsom ett lån av Herren, vilket han varken har rätt att i slöseri och överflöd förstöra eller i girighet dyrka och avguda. Kunskaper, bildning, konst, vetenskap, mänsklig odling och belevenhet bör han omfatta och befrämja.

Rörande medmänniskorna så är grunddraget i den pånyttföddes förhållande till dem aktning, tillmötesgående, välvilja, kärlek. Såsom medlem av Guds församling befinner han sig i en krets av trosbröder, vilkas andliga och timliga välfärd han har att befrämja, och tillsammans med vilka han har att nitälska och arbeta för Guds namns förhärligande och Kristi rikes bestånd och utbredande i världen. Såsom familjemedlem tillkomma honom olika uppgifter efter den ställning han innehar i familjen. Troende makar söka icke blott genom trohet och kärlek timligen befrämja varandras lycka och trevnad, utan genom förbön, samråd och kristligt föredöme medverka till det andliga livets tillväxt hos varandra. Kristna föräldrar söka icke i första rummet sina barns materiella fördelar, deras yttre bildning och upphö jelse, utan deras uppfostran till Guds sanna kännedom och en levande gudsfruktan, uppfödande dem i tukt och Herrens förmaning. Till Gud omvända barn icke blott vörda och lyda föräldrarna uti allt, som icke strider mot Guds ord och samvetet, utan, ifall föräld-

666rarna äro troende, giva akt på deras kristliga föredöme och följa deras råd i religiösa ämnen, såsom varande mer förfarna och beprövade, och om föräldrarna äro oomvända, bedja för dem och genoiq. undergivenhet, lydnad och tjänstaktighet, genom ett kristligt bemötande i allt, söka vinna dem för Herren. Troende husfäder och husmödrar icke blott äro billiga och rättvisa mot sina tjänare och underlydande, betalande dem full lön för deras arbete, utan de sörja för deras väl i allt, synnerligast för deras andliga och' eviga väl. Äro tjänarna själva troende och församlingsmedlemmar, så bemötas de såsom medbröder och medsystrar i Kristus, utan någon inskränkning i husbondemyndigheten eller i rättigheten att befalla och föreskriva. Äro de främmande för Gud, göres allt för att leda dem till Herren. Troende tjänare och underlydande uppfylla troget och punktligt sina åligganden, om icke annat för Herrens skull, lyda sina förmäns tillsägelser i allt, som icke strider mot Guds ord och samvetet, tala aldrig illa om sina herrar på ryggen, stå på deras bästa och undergräva aldrig deras förtroende samt äro ett med dem, så långt dessa göra och förehava det som är rätt. I ett kristligt hem övas Guds ord och bön enskilt och gemensamt. Kring husandaktens altare samlar husfadern allt sitt husfolk dagligen, varigenom hemmet göres till en Herrens helgedom, en Guds boning.

Såsom medlem av kommunen och staten är den pånyttfödde ett föredöme i uppfyllande av sina plikter och skyldigheter samt i utövande av sina medborgerliga rättigheter. Man ser honom intresserad och verksam för det, som länder samhället och landet till verklig fromma, såsom gudsfruktan, samvetsfrihet, sedlighet, upplysning och bildning, då han däremot i ord och handling bekämpar allt, som är eller kan bliva en källa till osedlighet och människors fördärv.

En kristen bör utöva sina rättigheter såsom medborgare och göra sitt inflytande gällande. Dock har han här att förfara med stor försiktighet. Att kasta sig in uti de politiska fejderna, där olika partier bekämpa varandra, kan lätt bliva menligt för den enskildes andliga välbefinnande samt för församlingens namn och inflytande. Dessa strider, som stundom bliva våldsamma och hänsynslösa, hava ingen rätt till vare sig talarestolen eller kyrkan, men varje röstberättigad församlingsmedlem bör kasta sin röst, icke efter partilinjer, men för den mest lämplige och för tjänsten duglige, förutsatt att hans namn är rent och karaktären obeflackad. Att på enskild väg samråda och planera till samhällets bästa och för erhållande av dugliga tjänste-

667män i stat och kommun kan icke komma i strid med en sann religion.

Om ett fullständigt likbildande med Kristus med hänsyn till både själ och kropp är heliggörelsens eller förnyelsens yttersta mål och det uppnås först i härliggörelsen, så måste väl något mål finnas, som i tiden uppnås. Ett relativt fullkomlighetstillstånd, en relativ fulländning, såsom upphinnelig i tiden, är tydligen angiven i

skriften såsom mål för helgelsen och kallas fullkomlighet (teleiotäs), såsom när det heter: "Kärleken (agapä) är fullkomlighetens band" (Kol. 3: 14) eller: "Låtom oss därför lämna bakom oss de första grunderna av läran om Kristus och gå framåt mot det, som hör till full-komningen" (Eb. 6: 11), d. ä. till sådana läro- och livsfrågor, som anstå en mogen ålder i Kristi efterföljelse och skola. Att fullkomligheten i denna mening, vare sig det gäller kunskap eller makt att handla, skulle till graden vara densamma som hos Gud är helt enkelt omöjligt, men till arten kan och bör den vara densamma som hos Gud.

Det andliga livet har, i likhet med det naturliga, en barnaålder, en ynglingaålder och en mannaålder (Ef. 4: 13-16), men att fullkomlighet eller en större mognad i kunskap och erfarenhet skulle innebära alldeles samma mått av kunskap och duglighet hos olika personer är näppeligen antagligt. Såsom det är gradskillnad i helgelsen därutinnan, att somliga Guds barn liknas vid nyfödda barn, som måste födas med mjölk, och andra vid mer försigkomna och utvecklade personer, som kunna smälta och förtära "stadig mat" eller mer substantiell föda (1 Kor. 3: 1, 2; 14: 20; Eb. 5: 12-14), så är det ock olika grader ibland de "fullkomliga" eller rättare fullkomnade. Icke alla troende, som kunna benämnas "fullkomliga", äro fullkomliga i samma grad, och ingen blir så fullkomlig, att han icke kan bliva ännu fullkomligare, i vilken kristlig dygd det vara må. Både Petrus och Paulus kunna räknas bland de fullkomliga, men i Antiokia handlade Paulus i en viss fråga fullkomligare än Petrus (Gal. 2: 1-14), och Paulus säger själv, att han på samma gång är i ett hänseende ofullkomlig och i ett annat fullkomlig. "Icke som om jag redan vunnit det (den fulla insikten i Kristi person och verk) eller redan är fullkomlig (teteleiåmai), men jag far efter att vinna det. — Jag håller icke före, att jag ännu har vunnit det, men ett gör jag: Jag förgäter det som är bakom mig och sträcker mig mot det som är framför mig och jagar mot målet, för att få den segerlön, som hålles framför oss genom Guds kallelse ovanifrån i Kristus Jesus. Må därför vi

668alla, som äro fullkomliga (teleioi) — d.v.s. vi som klart inse värdelösheten av omskärelse och judisk börd ifråga om frälsning — hava ett sådant tänkesätt" (Fil. 3: 12-15). Då det gällde gärningens betydelse till rättfärdiggörelse, då var Pauli kunskap fullkomlig, men när fråga blev om Jesus Kristus, hans person, lidande, död och uppståndelse, då blev även han barn i förståndet, och han såg "såsom i en spegel på ett dunkelt sätt"; hans kunskap blev ett "styckverk" (1 Kor. 13: 12; 2 Kor. 3—18), och ändock har ännu ingen uppträtt, som med större ljus och klarhet utlagt och förklarat Kristi person och verk än aposteln Paulus. »

När Jesus uppfordrar sina efterföljare till hämndfria känslor gent emot deras förföljare och belackare, att bemöta förbannelser med välsignelser, hat med kärleksbevisningar, ovänskap med kärlek samt för-smädelser och förföljelser med förböner (Mtt. 5: 39—48), då skildrar han i levande färger den kristliga fullkomligheten. Det är att i kristlig högsinthet likna Gud i hans världsstyrelse. .Det är att handla efter fullkomlighetens förebild, att handla fullkomligt i kristlig mening. Då Petrus uppmanar de utkorade främlingarna i förskingringen att föra en helig umgängelse i själens och kroppens nykterhet, kyskhet och renhet, att troget lyda och följa evangelii sanning, att ärligt och innerligt älska varandra såsom kristna bröder, då giver han oss en trogen teckning av fullkomligheten i kristlig mening. I båda fallen talas om något, som nu är och bör vara, men i båda fallen är framställningen gjord i uppmaningsform, vilket visar, att lärjungarna och de troende icke redan hunnit dit, att de voro så befästade och övade i de kristliga dygderna, att de ej behövde påminnas om sina plikter och vad de hade att eftersträva. Målet var icke upphunnet. Om de levde i överensstämmelse med dessa kristliga grundsatser, så vandrade de fullkomligt, men i själva kärleken, som är "lagens uppfyllelse" (Rm. 13: 10) eller fullhet (pläråma), finnes olika grader, och så länge den pånyttfödde är hämmad i sin utveckling av den inneboende synden, blir heller icke kärleken fullkomlig i den mening, att den uppnår utvecklingens högsta stadium.

Skriftens mening med "kristlig fullkomlighet" (teleiotäs) kan närmare inhämtas genom studiet av följande ställen i nya testamentet. 1 Kor. 2: 6; 3: 1, 2; 14: 20; Kol. 1: 28; 4: 12; Ef. 4: 13; Eb. 5: 12—14. Såvitt vi kunna se, kallas i nya testamentet en pånyttfödd, som i sitt helgelseliv strävar efter fullkomligheten såsom ett mål, fullkomlig i relativ mening, då han uppnått en relativt högre grad av and-

669lig mognad, framför allt i kunskap (epignåsis, sophia) och uti en genom erfarenhet prövad och stadgad tro (pistis, hupomonä).

På tal om helgélse och kristlig fullkomlighet synes oss Pauli framställning i Rm. 7: 7—25 vara att beakta. Man har velat tolka sammanhanget så, att Paulus här hela vägen talar om sig i sitt opånytt-födda tillstånd, såsom trälande under lagen, icke om sig såsom en kristen, stadd på helgelsens väg, strävande efter fullkomlighet. Denna tolkning kommer i strid med täxtens ord. I verserna 7—13 stå alla verb i imperfektum eller auristus, angivande att skildringen gäller något förflutet, som icke längre var, således erfarenheter i Pauli liv, som hörde till en tidigare period. Ifrån och med 14 :e versen till kapitlets slut äro verben i presens, angivande en närvarande, för handen varande, erfarenhet. Apostelen hade nu varit en troende över tjugu år och i helgelse och andlig mognad hunnit långt. Han var i harmoni med lagen, säger han, och lagen var andlig, god och helig. Hans vilja var i strid med det onda. Hans pånyttfödda jag, hans andliga sinne, tjänade Guds lag..

Pastor A. Wiberg giver följande utläggning: "Allt talar kraftigt därför, att Rm. 7: 14—25 har avseende på de pånyttföddas tillstånd, eller med andra ord, att apostelen här talar om sig själv, sådan han kände och bekände sig vara vid den tid, då han skrev sitt sändebrev till romarna. — Likasom han i det föregående hade framställt sitt tillstånd, medan han var under lagen, så visar han nu, vad som för närvarande föregår hos honom, medan han är under nåden. 'Jag är köttslig, såld under synden', säger han. Med "köttslig" vill han ingalunda säga, att han icke var född på nytt, utan han skildrar blott härmed den köttsliga naturens beskaffenhet i och för sig i förhållande till den gudomliga lagen, vår fallna, fördärvade natur, som även hos den pånyttfödde strider mot lagen.

Ordet köttslig tages i flera bemärkelser. Stundom betecknar det deras tillstånd, som äro helt och hållet under köttets herravälde; åter sådana kristna, som stå på en mycket låg ståndpunkt med hänsyn till det andliga livets utveckling; slutligen, såsom här, de kristna i allmänhet, sådana de äro, jämförda med Guds lag. 'Lagen är andlig, men jag är köttslig' (14).—

'Jag finner således den lagen för mig, som vill göra det goda, att det onda ligger mig nära' (21). Apostelen drager hätf en slutsats av vad han i verserna 14—20 sagt. Han hade visat, huru han ville det goda, men dock icke gjorde det goda, som han ville, utan tvärtom det

670onda, som han hatade. Han talar om striden mellan lagen i hans lemmar och lageri i hans håg eller sinne (23). Med lag förstås här en kraft, som gör sig gällande, och striden mellan de båda lagarna är icke en strid mellan sinnlighet och förnuft, utan mellan den gamla a-damitiska naturen och den nyskapade andliga naturen. Lagen i hans lemmar gjorde honom till fånge under syndens lag (23). Han menar icke säga, att syndens lag alltid segrade, utan endast att det var den makt, varifrån själen icke kunde bliva fullkomligt befriad.

Sådan är då den skildring apostelen giver om sitt själstillstånd såsom pånyttfödd. Han gillar och älskar det goda, som lagen påbjuder, samt avskyr och hatar det onda, som lagen förbjuder, ja, han går så långt, att han rent av förnekar, att hans nya andliga jag hade någon del uti det onda, som utövades av den i honom inneboende synden. Det tillstånd, som han här skildrar, är ganska, olika det, uti vilket han var stadd, då han Var i köttet' — då 'syndernas lidelser, som uppväcktes genom lagen, voro verksamma i hans lemmar att bära döden frukt' (5). Dock är han långt ifrån att vara fullkomlig. Han är stadd i en beständig strid och lider stundom nederlag. Han är alltid blottställd för frestelser och står i fara att falla. Detta förhållande förorsakar honom djup bedrövelse och uppväcker hos honom en innerlig längtan efter frigörelse från en så mäktig och farlig fiende. 'Jag arma människa! Vem skall befria mig från denna dödens kropp?' Med 'dödens kropp' menar han icke sin materiella kropp, utan sitt medfödda syndafördärv, vilket han förut (6: 6) kallat 'syndens kropp.' Paulus själv tjänade i sin pånyttfödda ande Guds lag, utan att kunna helt avskaka köttets fjättrande och förlamande inflytande."*)

Dr. John Alexis Edgren uttalar sig över Rm. 7: 14—25 sålunda: "Då vi i senare delen av romarebrevets 7e kapitel läsa apostelens framställning av striden mellan det onda och goda i människans inre, känna vi oss övertygade icke blott på grund av sådana uttryck som i v. 22 och 25, utan även på grund av Pauli anda, att han här beskriver sin egen inre erfarenhet såsom kristen. Hans starka uttryck om den inneboende syndens verkningar äro icke för starka. Varje sann kristen med livlig känsla och djup självkännedom kan av hela sitt hjärta utan ringaste tvekan instämma med Paulus i allt det han här säger.**)

*) A. Wiberg. Läran om helgelsen.

**) J. A. Edgren. Bibeltolkningens lagar. Sid. 80, 81.

671Till en högre grad av andlig mognad och kunskap måste nog räknas denna djupa, bittra känsla och erfarenhet av människonaturens fördärv, såsom den möter oss hos Paulus.

Men den kristliga fullkomligheten har även blivit uppfattad på annat sätt eller liktydig med frihet från inneboende synd. De hava funnits och finnas, som lära syndfrihet i den pånyttföddes natur eller kött.

Av de apostoliska breven finna vi, huru redan så tidigt sådana fun-nos i de kristna församlingarna, som gjorde en falsk tillämpning av den härliga läran om rättfärdiggörelse av tro och blevo likgiltiga i fråga om gärningarna, fientliga mot förmaningens ord, självsvåldiga, tygellösa. Denna antinomistiska eller lagfientliga riktning har ända in i våra dagar framträtt gång efter annan. På 1860-talet gick den fram såsom en stormvind över baptistförsamlingarna i Sverige under namn av "syndfrihetslära" eller "sjödinism", uppkallad efter en viss A. Sjödin. På 1870-talet framträdde samma riktning i en något mildare form under namn av "nyevangelism". Antingen man utgår från fullkomligheten i Kristi ställföreträdande medlareverk eller ifrån den inre livsgemenskapen med Kristus, man blir likgiltig för den kristliga renlevnaden. Kristus har uppfyllt lagen i mitt ställe, och ett bemödande från min sida att leva och vandra lagenligt bleve en ny "lagträl-dom", och "för den rättfärdige är ingen lag satt". Paulus säger: "I ären icke under lagen, utan under nåden". Genom pånyttfödelsen är man delaktiggjord av gudomlig natur. Ens mänskliga natur har helt uppgått i Kristus, man har rent av blivit Kristus och kan naturli-gen icke, i enlighet med apostelen Johannes' ord, synda. Allt vad man gör, även synd, är gott och icke synd. Genom pånyttfödelsen och rättfärdiggörelsen är man med ens försatt i ett fullkomlighetstillstånd, som icke blott omöjliggör det onda; utan rent av kallar det onda gott. Själva det sinnelag, som uppenbarar sig hos antinomen eller den lagfientlige, är allt annat än kristligt. Hans köttsliga väsen är ett bevis emot hans åberopade pånyttfödelse och rättfärdiggörelse, och hela å-skådningen vittnar om att man icke skiljer mellan vad en som tror på Kristus är i Kristus på tillräknelsens väg och vad han är i sig själv såsom å ena sidan pånyttfödd och frälst av nåd och å andra sidan såsom en vanlig människa med en ifrån Adam nedärvd syndig natur.

Men syndfrihetslärans förnämsta kämpar finna vi inom det område, där både sant kristligt väsen och kristlig renlevnad äro förenade. Inom det stora och för sitt kristliga nit vitt beryktade metodistsamfundet läres en kristlig fullkomlighet, som är identisk med syndfrihet

672i köttet eller frälsning från inneboende synd hos den troende i detta livet. På samma sätt är det inom "frälsningshären", som ju är en utbrytning ur metodismen och i flera hänseenden bär prägeln av nämnda samfund.

En av metodistsamfundets grundläggare, John Wesley, uppdrager en skillnad mellan gudomlig fullkomlighet, änglafullkomlighet, adami-tisk fullkomlighet och "kristlig" fullkomlighet, vilken han anser kan vara behäftad med okunnighet, felaktigt omdöme och därifrån härflytande orätta känslor. Wesleys mening var icke, att människan i detta livet kunde överkomma möjligheten att synda, ty då vore hon icke blott i jämnhöjd med Adam och änglarna i begynnelsen, utan framom dem. Hans tanke var, att en troende kunde hinna till en "fullkomlig kärlek", att varje troende borde sträva därefter, att många troende

1 förflutna dagar och på Wesleys' tid kommit dit, på samma gång det icke var en lätt sak. Den som blivit fullkomlig i kärleken hade ingen känsla av inneboende synd. Hjärtat var alldeles rensat därifrån, och en oavbruten frid och glädje regerade. Denna uppfattning av "kristlig" eller "evangelisk" fullkomlighet plägar man benämna perfektio-nism.

Av John Wesleys avhandling "Christian Perfection" inhämta vi följande tankar:

1. Kristlig fullkomlighet är icke fullkomlighet i förstånd, insikt eller kraft.

2. Den är icke ett fritagande från frestelse.

3. Den fullkomlige begår icke synd, syndar icke.

4. Icke alla Guds barn äro fullkomliga eller förnyade.

5. Fullkomlighet innebär den inneboende syndens fullständiga utrotande.

6 Fullkomligheten är resultatet av en särskild förändring, som är ögonblicklig och verkas av Gud genom Anden till tiden efter rätt-färdiggörelsen. Såsom stöd härför åberopas 5 Ms. 30: 6; Ps. 130: 8; Hes. 36: 25, 29; Mtt. 5: 48; 22: 37; Jh. 17: 20, 21, 23; Rm. 8: 3, 4;

2 Kor. 7: 1; Ef. 3: 19; 5: 27; 1 Tss. 5: 23; Tt. 2: 11, 14; 1 Jh. 3: 8; 4: 17.

7. Den fullkomlige är helt och hållet helgad eller fullkomlig i kärleken.

8. Bristande insikt, misstag och svaghet äro icke synd.

9. Synd är yttre överträdelse av lagen, således alltid en viljeakt, en handling.

673

t>Det är nog ingen sann kristen, som har något emot, att det vore eller kunde bliva, såsom Wesley säger, att den inneboende synden vore fullständigt utrotad och att kärleken till Gud, bröderna och människorna vore fullkomligare eller åtminstone fullkomligare än den är både hos metodister och andra kristna, men vad vinner man med en tom fantasibild utan motsvarighet i verkligheten? Hela tankegången är en drömbild, en bedräglig ökenhägring. Ap ostelen Paulus klagar över den inneboende synden såsom ett hinder i vägen för hans pånytt-födda vilja (Rm. 7: 14—25)., och apostelen Johannes kallar talet om frihet från inneboende synd hos den troende för självbedrägeri (1 Jh. 1: 8), och huru man än må bedöma det, vi sätta både Paulus och Johannes långt framom Wesley, när det gäller kristlig insikt och erfarenhet.

Läran om syndfri fullkomlighet i denna världen grundar sig på missuppfattning av flera viktiga sakförhållanden. Först och främst är begreppet om Guds lag falskt. Man betraktar icke lagen såsom ett oföränderligt uttryck för Guds helighet, utan såsom den rörliga visaren på en vikt eller våg, där fordringarna kunna lämpas efter de skapade varelsernas sedliga tillstånd. För det andra blir ingenting annat synd än medvetna och självbestämda handlingar. En förvänd själsriktning och ett med Guds heliga natur stridande sedligt tillstånd, syndiga böjelser, anlag och vanor, äro icke synd. För det tredje till-skrives viljan förmågan att varje ögonblick i livet välja Gud till sitt högsta goda samt infria sina förbindelser, då däremot verkliga förhållandet är, att viljan genom syndafallet blivit förvänd och av synden förslavad.

Vad angår John Wesleys uppfattning i denna fråga, så var han, som bekant, en lärjunge av Arminius, vilken icke räknade en syndig viljeriktning för synd, utan endast en viljeyttring eller handling, och som påstod, att det ärvda fördärvet sträckt sig mer till de fysiska krafterna och förståndsförmögenheterna än till själva viljan. Adams synd var icke en släktsynd. Det medfödda onda anlaget tillräknas icke såsom sådant. Arminius förstod vad det vill säga att göra ont, men icke väd det är att vara ond, och dock måste man först vara ond för att göra ont. Det blir ingen frukt utan ett träd, som bär eller frambringar frukten. Det säger sig emellertid självt, att med en så grund och ytlig uppfattning av syndens väsen det låter sig göra att tala om och lära "syndfrihet." Har man däremot fattat skriftens framställning om syn-

674dens eller det ondas natur, då låter det sig icke göra att uppblåsas av den tomma inbillningen om redan upphunnen syndfrihet, låt vara det sker i ett fromt och oskrymtat syfte.

John Wesleys lära om en "andra förändring" eller förnyelse efter pånyttfödelsen och rättfärdiggörelsen, varigenom den inneboende synden fullständigt utrotas, är fotad på en fullkomligt grundlös skrifttolkning. I vissa skriftens utsagor, där det talas om pånyttfödelse, rätt-färdiggörelse, livsgemenskap med Kristus eller helgelse, där har John Wesley trott sig upptäcka en ny, en andra "hjärtats" förändring hos den troende, eller ock har han uppdragit en bestämd skillnad mellan heliggörelse (hagiasmos) och förnyelse (anarkainåsis) och av den senare gjort en slags andra nyfödelse. I båda fallen har han helt avvikit från skriftens verkliga mening, varigenom en i både teoretiskt och praktiskt hänseende fördärvlig förvillelse uppstått.

Skriften vet icke av någon annan inre förändring, som anknyter sig till nya födelsen, än den dagliga helgelsen eller förnyelsen, vadan den "fullkomliga helgelsens eller kärlekens verk", som "emottages i ett enda ögonblick", kortare eller längre tid "efter omvändelsen", denna "djupare förändring", varigenom den inneboende synden "ta-ges bort ur hjärtat", bör benämnas med sitt eget namn, en skapelse av den mänskliga inbillningen och för alltid uteslutas ur nådeverkens klass, enär den varken i skriften eller erfarenheten äger någon motsvarighet.

Träffande och skriftenliga synas oss Dr. A. /. Gordons ord: "Sådana vilda drömmar som fullkomlighet i köttet skulle icke äga stor utbredning, om man tydligt lade märke till, att det är skillnad på vad vi äro i Kristus och vad vi äro i oss själva. Att vara i honom är att på en gång och för alltid vara frälst från fördömelsen för syndens skull, men icke ifrån synden såsom en närvarande, inom oss verkande kraft, vilket är alla helgons samstämmiga intyg, såväl den längst som den minst försigkomnes. Kristus tog på sig synden, men hade ingen synd. Den som är i Kristus bär icke på synden, men har dock inneboende synd. Alldeles i samma mån som han fullkomligt förbliver i hans gemenskap genom lydnad, befrias han från den inneboende synden, såsom han redan avlagt syndaskuldens börda. Låt oss icke därför att skriften talar till oss såsom de, vilka "blivit helgade genom Herren Jesus Kristi namn" (1 Kor. 6: 11), göra anspråk på att redan verkligen hava uppnått ett tillstånd av fullkomlig helgelse i oss själva. 'Vi äro i den sanne', och 'synd finnes icke i honom', men 'om vi säga,

675att vi icke hava någon synd, så bedraga vi oss själva, och sanningen är icke i oss'(1 Jh. 1: 8; 3: 5; 5: 20). Ännu hava vi icke hunnit fram till den heliga fullkomlighetens paradis, dit vår längtan står, till den inre fridens och rättfärdighetens härliga millennium, där ingen synd mer kan såra eller fördärva. Vi bida därefter, tills den gamla surdegen blivit utrensad och vi blivit en ny deg. Och när då Kristus, som är vårt liv, uppenbarar sig "utan synd till frälsning", skola även vi uppenbaras med honom utan synd, vare sig inneboende synd eller synd såsom skuldbörda."**) — "Att synda är en sak och att ha en syndig natur är en annan; skriften gör ingen antydan om att den senare någonsin fullständigt utrotas, medan vi äro i kroppen."**)

Ifall somliga troende vore frälsta från inneboende synd och andra icke, finge man då icke två klasser av troende, skarpt skilda,från varandra? Om nu detta särskilda andeverk, som i ett ögonblick utrotar den inneboende synden, på något sätt beror på dem, hos vilka det ut-föres, hur klandervärd blir ej den klass, som försummar sig! Beror det åter uteslutande på Gud, då blir hans sätt att behandla barnen i en och samma familj högst egendomligt, helst om denna förändring på samma gång är en betingelse för större välsignelser, duglighet och framgång i Herrens tjänst. Detta verk, varom Wesley talar, sammanfaller, synes oss, mer eller mindre med härliggörelse, men härliggörelsen avser enligt skriften icke vad som sker i den pånyttfödde före döden, utan i och efter döden.

Ett annat syndfrihets- och fullkomlighetssträvande möter oss i vad man kallar def "högre livet" eller "fullkomlig helgelse". Här är icke den särskilda förändringen efter nya födelsen så skarpt betonad, men om en "andra välsignelse" är det dock ofta fråga. Man utgår mera ifrån den synpunkten att Kristus är en närvarande, fullkomlig frälsare, mäktig att bevara dem, som förtrösta på honom; att Gud fordrar fullkomlighet och att han i sitt ord uppmanar till helgelse; att han givit stora och härliga löften, däribland lovat höra bön. Om någon förlitar sig på Kristus och håller sig nära intill honom, så kan han bliva bevarad från varje synd och fall, från varje personlig, frivillig överträdelse.

Den myckna namnkristendomen i våra dagar, det sken av gudaktig-het, som gör sig gällande, ehuru dess kraft är borta, skrymteri och

*) A. J. Gordon. In Christ. Sid. 175, 176.

**) A. J. Gordon. Andens ämbete. Sid. 118.

676den låga ståndpunkt, på vilken många även verkligt pånyttfödda människor stå, allt detta och mycket annat har upprört en del allvarliga och uppriktiga själar, som börjat göra alarm och ivra för ett allmänt uppvaknande ur den sömn av likgiltighet och slapphet i lära och liv, som göra sig gällande bland dem, som bekänna Kristus. Detta är i sin ordning, välbehövligt, nödvändigt och hälsosamt. Men ett missförhållande hjälpes icke något väsentligt genom en överdrift åt motsatt håll. Att leva heligt och vandra inför Herren i rättfärdighet och fullkomlighet är en

sak; en annan att vara och bliva utan synd. Kristus lär ju själv sina lärjungar att dagligen bedja om syndernas förlåtelse. Förmaningarna och föreskrifterna i apostlarnas brev visa, att den a-postoliska tidens kristna icke voro fullkomliga. De mest upphöjda sedliga karaktärer i bibeln äro behäftade med sedliga lyten och förvillelser, såsom Noa, Abraham, Moses, David, Petrus och andra. Skriften säger uttryckligen, att det icke finnes en enda människa, som är utan synd (1 Kon. 8: 46; Ps. 7: 20; Rm. 3: 10—12; Jk. 3: 2; 1 Jh. 1:8). De mest helgade och Gud hängivna själar i alla tider hava klagat över sina brister och bekänt sig vara syndare.

Nödvändigheten och välsignelsen av ett rättfärdigt och heligt liv kan aldrig nog betonas, predikas och inskärpas, men kommer det därtill, att någon enskild eller en grupp av enskilda, såsom en annan Saul, höjer sig huvudet högre än allt folket, över de övriga, över mängden av de troende, angelägen att uträcka sina händer och meddela de botfärdiga en "andra välsignelse", då äro Pauli ord till Timoteus på sin plats: "Vänd dig bort från sådana" (2 Tm. 3: 5).

Då det i nya testamentet säges, att de troende "blivit helgade" eller kallas "heliga" eller "helgade", så avses antingen att de renats i Jesu blod genom tron eller åsyftas den nya vilje- eller livsriktning de erhållit i nya födelsen eller deras ställning såsom uttagna ur världen och avskilda för Guds räkning.

Dr. Alvah Hovey framhåller i sitt arbete: "The Doctrine of the higher Christian Life" såsom en av de betänkligaste punkterna i denna riktning den klassindelning den gör bland de troende, en klass, vilken är berättigad till benämningen "kristlig fullkomlighet", "helt ö-verlämnade", "helt liv", "fullkomlig förtröstan", "fullkomlig kärlek" m. m., en annan klass, som står på en lägre ståndpunkt i kristligt liv. Dr. Hovey påstår, att skriften är alldeles främmande för en dylik klassindelning och håller före, att den är lika farlig i sina följder, som obiblisk såsom grundsats.

677' Även ordet helgelse (hagiasmos) användes i skriften med olika utsträckning i betydelsen. Det kan hava avseende på Andens verk i allmänhet, alla nådeverk (2 Tss. 2: 13), på endast det positiva momentet i helgelsen (2 Kor. 7: 1; 1 Tss. 5: 23; Eb. 12; 14) och åter på helgelsen i sin helhet.

678ÄTTONDE KAPITLET

Trosståndaktigheten

"Var trogen intill döden, så skall jag giva dig livets krona — Jesus.

T rosståndaktighet (hupomonä) är en fri och otvungen verksamhet av den pånyttfödde, som står under den inneboende Andens heliggörande inflytande, varigenom han dagligen avkläder sig den gamla människan och ikläder sig den nya eller, i kampen mot Satan, synd, kött och värld, med kristligt hopp, frimodighet och tålamod härdar ut i tro och goda gärningar till vandringsloppets slut, varpå följer härlighetens ovanskliga krona. Jh. 10: 27—30; Rm. 8: 37; 2 Kor. 9:8; Ef. 1: 18—20; Fil. 1: 6; 2 Tss. 3: 3; 2 Tm. 1: 12; Eb. 7: 25; 1 Pt. 1: 3—5; 1 Jh. 5: 18; Jud. 20, 21, 24; Ub. 3: 10.

Förhållandet mellan helgelsen och trosståndaktigheten kan sammanfattas i följande punkter: 1) De äro egentligen samma verk, sett från olika sidor, en gudomlig och mänsklig; 2) helgelsen är grund, ståndaktigheten följd; 3) i helgelsen är den Helige Ande den verkande, i ståndaktigheten framträder den pånyttfödde såsom den verkande; 4) logiskt föregår helgelsen ståndaktigheten, faktiskt äro de samtidiga och förbundna; 5) båda äro fortgående från ögonblicket av människans pånyttfödelse till slutet av den pånyttföddes liv på jorden.

En pånyttfödd kan avfalla och för en tid komma bort ifrån Herren; i hans av synden fördärvade natur finnas alla förutsättningar för möjligheten att gå evigt förlorad; en pånyttfödd kan icke inkomma i en evig härlighet därovan utan att härnere hava levat ett liv i

679helgelse. Frågan är, huruvida Guds Ande är mäktig att genomfrälsa och till evig härlighet föra dem, åt vilka han genom nya födelsen givit en förändrad livsriktning.

Om möjligheten och verkligheten av heliga mäns och kvinnors för-syndelser och avfall till en tid ifrån Gud bär skriften vittnesbörd i ord och exempel både i gamla och nya testamentet. Noa, Lot, Abraham, Sara, Rebecka,

Jakob, Moses, Aron, Mirjam, David och Petrus kunna anföras, men blevo de icke upprättade, i enlighet med Herrens ord: "Om den rättfärdige faller sju gånger, så står han dock upp igen" (Odb. 24: 16) ? Man åberopar Eb. 6: 4—8; 10: 26—31 såsom direkt bevis för möjligheten av en pånyttfödd människas eviga för-tappelse, men sammanhanget giver annat vid handen, som vi redan visat i läran om omvändelsen. Dessa täxter visa oss, vilka erfarenheter en människa kan genomleva under Guds blott förekommande nåd, under det hennes hjärta förbliver ett "stenhjärta", en ofruktbar jord, en brännhet sandöken, bärande endast törnen och tistlar (Mtt. 13: 19—22; Eb. 6: 7, 8). Det är varnande ord, men att icke författaren tillämpar dem på brevets mottagare, framgår av följande uttalande: "Men ifråga om eder, I älskade, äro vi vissa om, vad bättre är och vad som länder till frälsning, om vi ock nu tala på detta sätt" (Eb. 6: 9). Han kallar sin läsare "älskade", vitsordar deras verk i Herren i det förflutna och för närvarande (6: 10) och uppmuntrar dem till ytterligare nit "att intill änden bevara full visshet i hoppet" (6: 11). I tionde kapitlet sluta de allvarliga förmaningarna med följande betecknande ord: "Dock vi höra icke till dem, som draga sig undan, sig själva till fördärv; vi höra till dem, som tro, och så vinna sina själar" (Eb. 11: 39).

Den pånyttföddes bevarande och ståndaktighet intill änden blir en logisk nödvändighet av läran om utkorelsen, pånyttfödelsen, rättfärdiggörelsen, föreningen med Kristus och helgelsen. Dr. A. H. Strong säger: "Någras utkorelse till frälsning innebär, att den Helige Ande verkar på dem så, att de icke blott mottaga Kristus, utan hålla ut och frälsas. Föreningen med Kristus är oupplöslig. Nya födelsen är början till ett nyskapelseverk, som offentliggöres i rättfärdiggörelsen och fullbordas i helgelsen. Alla dessa sanningar och verk äro delar av en hel plan, vilken omintetgöres, om en enda kristen avfaller med den påföljd, att han går evigt förlorad".

Skriften lär tydligt de pånyttföddas uthållighet och genomfrälsning. Dess framställning kan sammanfattas i följande punkter: 1) Gud är

680mäktig bevara de pånyttfödde från avfall i fullkomlig överensstämmelse med deras eget fria val (2 Kor. 9: 8; Ef. 1: 19, 20;; 3: 20; Fl. 3: 21; 2 Tss. 3: 3; 2 Tm. 1: 12; Eb. 7: 25; Jd. 1: 24); 2) Kristi över-stepresterliga förbön är en borgen för de troendes ståndaktighet i helgelse och deras eviga salighet (Jh. 11: 42; 14: 20—24; 17: 2; Eb. 7: 25; 1 Jh. 2: 1; 3) de pånyttföddes ståndaktighet intill änden innefattas i utkorelsen, med hänsyn till vilken det säges, att alla utvalda skola komma till Kristus (Jh. 6: 37, 39, 44, 45) samt att av alla dem, som komma till Kristus, icke en enda skall gå evigt förlorad (Mk. 15: 15, 16; Jh. 3: 36; 5: 24; 10: 27—30; Rm. 8: 28—39; 11: 29; Fl. 1: 6; 2 Tss. 2: 14; 1 Pt. 1: 3—5; Ub. 3: 10).

Jesus och Paulus tala klart i frågan. "I (judar) tron icke, ty I ären icke ibland mina får. Mina får höra min röst, och jag känner dem, och de följa mig, och jag giver dem evigt liv (lycksalighet), och de skola alls icke förgås (förtappas, apollumi) till evig tid (eis ton aiona), och ingen skall röva (harpazo) dem ur min hand. Min Fader, som har givit mig dem, är för mer än alla, och ingen kan röva dem ur min Faders hand. Jag och min Fader äro ett" (Jh. 10: 26—30). "Ty Gud har sitt namn till ära icke bestämt (etheto) oss (de troende) till vrede (förtappelse, or gä) utan till förvärvande av frälsning (såteria) genom Jesus Kristus, som dog för oss, på det att vi skola leva (vara lycksaliga) i sällskap med honom, vare sig vi äro vakna eller sova" (1 Tss. 5: 9, 10). "Ty Gud utvalde (heilato) eder (I som nu tron) åt sig från första början (av evighet) till frälsning (eis såtärian) i Andens helgelse och tro på sanningen, varför han ock kallade eder genom vårt evangelium till delaktighet i vår Herre Jesu Kristi härlighet" (2 Tss. 2: 13, 14). "Gud utvalde (exelexato) oss för sig i Kristus före världens grundläggning (pro kataboläs kosmou), att vi skulle vara heliga och oförvitliga inför honom, i kärlek förutbestämmande (proorisas) oss till barnaskap hos sig genom Jesus Kristus i överensstämmelse med sin egen viljas välbehag (eudokia), sin egen härliga nåd (charis) till pris, med vilken vi blivit benådade i den älskade" (EL 1: 4^6). Pånyttfödelsen pekar rakt på härligheten hos Gud såsom slutmål.

Mot läran om de pånyttföddes slutliga frälsning såsom viss och av Gud bestämd hava flera invändningar gjorts, bland vilka må nämnas:

1. Hon är oförenlig med läran om människans fria vilja. Detta är lika mycket eller litet händelsen som i fråga om utkorelsen, rättfär-

681diggörelsen eller Guds rådslut. Guds Ande verkar på de troende så, att de bliva beståndande, emedan de

själva ingenting högre önska eller åstunda.

2. Hon utövar ett menligt sedligt inflytande, alstrande slöhet och likgiltighet. Hoppet, förvissningen om att lyckas i ett strävande eggar till iver och bemödande. Skriften talar aldrig om t. ex. himmelens ro och härlighet annat än i förbindelse med ett liv i helighet på jorden och hjärtats renhet. Kärlek till Gud och människor, renhet i liv och vandel, uppriktighet och allvar föregå ovillkorligt besittningen av himmelens härlighet. En betryggad utsikt att upphinna detta sköna mål blir följaktligen en kraftig sporre till ett sedligt li.v Dock är icke uppnåendet av himmelens sällhet den förnämsta bevekelsegrunden till ett heligt liv hos en pånyttfödd. Han älskar och övar rättfärdighet för rättfärdighetens skull, för Guds skull, utan att räkna med följderna. Gud är helig, därför är ock den pånyttfödde helig och vill icke vara något annat (2 Tm. 2: 19; 1 Pt. 1: 1, 2; 2 Pt. 1: 10, 11; 1 Jh. 5: 4).

3. Skriftens uppmaning till ståndaktighet X)ch varning för avfall visar, att en pånyttfödd kan avfalla. Den rättfärdige kan falla, men han står upp igen. De som synas vara pånyttfödde, utan att vara det, skola avfalla (Mtt. 18: 7; 1 Kor. 11: 19; 1 Jh. 2: 19). Det är svårt i detta livet att avgöra, vilka äro blott skenbart pånyttfödda eller verkligt (Ml. 3: 18; Mtt. 13: 25, 47; Rm. 9: 6; Ub. 3: 1). Nämnda varningar visa, hur fruktansvärda följderna bliva för dem, som erfarit ett särskilt gudomligt inflytande, utan att i verkligheten vara pånyttfödde (Eb. 10: 25 —-29), samt den lott, som skulle drabba den verkligt pånyttfödde, i händelse han icke stode fast (Eb. 6: 4—6), men ådagalägga icke varken vissheten eller möjligheten av den pånyttföddes avfall, vilket genom dylika varningar och förmaningar förebygges (1 Kor. 9: 27; 10: 12).

4. Det finnes verkliga exempel på sådana som avfallit och även blivit borta. David och Petrus föllo, men de ångrade och bekände sin synd samt fingo barmhärtighet. Att Judas, Ananias, Demas och andra varit verkligt pånyttfödde är blott ett antagande. Det synes ligga närmare tillhands att förstå det så, att deras förändringar varit blott en utvärtes, utan att själviskhetens ande någonsin blivit krossad eller dödad. På en dylik yttre förbättring eller förändring syftas ock helt visst i 2 Pt. 2: 9—22. Då Paulus i 1 Tm. 1: 19, 20 talar om tron, åsyftar han icke tron i subjektiv, utan i objektiv mening. De uppgåvo

682den gudomliga uppenbarelsens sanning och brydde sig icke om ett gott samvete,

5. Många, som påstå sig vara verkligt pånyttfödda, bliva icke ståndaktiga intill änden. Människor kunna misstaga och bedraga sig själva. Om någon säger sig vara pånyttfödd och verkligen är det, bevisas sanningen av hans påstående genom hans ståndaktighet i tron. Pånyttfödelsens äkthet bekräftas genom uthållighet i tro och sann gud-aktighet.

683NIONDE KAPITLET

Härliggörelsen

"När Kristus, han som är vårt liv, bliver uppenbarad, då skolen ock I med honom bliva uppenbarade i härlighet" —Paulus.

Härliggörelse (doxasthai) är det verk av den treenige Guden, varigenom den pånyttfödde och helgade helt befrias från syndens i hans natur inneboende rot och besmittelse samt till både själ och kropp försättes i det tillstånd av fulländning och härlighet, vartill människan ursprungligen var bestämd. Rm. 8: 29, 30; 1 Kor. 1: 8; 15: 49—57; 2 Kor. 3: 18; Fil. 3: 21; 1 Jh. 3: 2; Eb. 12: 23; Ub. 22: 3.

Härliggörelsen är uteslutande ett Guds verk och tillskrives än Fadern (Rm. 8: 30), än Sonen (Fil. 3: 21) och än den Helige Ande (2 Kor. 3: 17, 18). Den innebär 1) syndens fullständiga utrotande eller avlägsnande ur den pånyttfödda och helgade själen i förbindelse med eller före dess inträde i paradiset eller himmelen (1 Kor. 15: 50; Eb. 12: 23; 1 Jh. 3: 2); 2) kroppens förhärligande i uppståndelsen och återförening med anden (1 Kor. 15: 52; Fil. 3: 21).

Härliggörelsen är det slutliga förverkligandet av återlösningspla-nen och utkorelsen (Rm, 8: 28—30).

Den frälsta, till Gud återställda människans ande inträder genom döden kroppfri i paradiset eller Abrahams sköte, beledsagad av uppvaktande änglar (Lk. 16: 22, 23; 23: 43). Att dö var för Paulus att lämna ett främmande land

och flytta hem, att komma i ett'mer direkt, omedelbart sällskap och umgänge med Jesus själv (2 Kor. 5: 1—8; Fil. 1: 21—24). De troende, som äro i livet i parusien, "överklädas"

685(2 Kor. 5: 4) i ett nu med den "byggnad, som kommer från Gud, en boning som icke är gjord med händer, en evig boning i himmelen" (2 Kor. 5: 1), varmed väl åsyftas uppståndelsekroppen, som hos de troende skall hava gestalt och utseende av Jesu egen härliga uppståndelsekropp (Fil. 3: 21),

Om "en blick på den korsfäste man", åskådandet av Jesus, Guds Lamm, med blott trons öga kunde frälsa en skuldbelastad syndaträl, utplåna syndaskulden och bryta syndaslaveriets nesliga boja, sättande själen fri, skall då icke, vid inträde i evigheten eller i tillkommelsen, det omedelbara åskådandet av livets furste, härlighetens herre, utöva ett så överväldigande inflytande på den genom nåden upprättade själen, att, om något fattas i återställelseverket genom Anden, det ögonblickligen fulländas och sista spåret av det ruinerande fallet för evigt utplånas ur den i härlighet inträdande frälsta anden?

Till parusin eller Kristi personliga synliga tillkommelse är här-liggörelsens sista akt emellertid förlagd. De avsomnade troendes upp-ståndna kroppar och de kvarlevande troendes ögonblickligt förvandlade kroppar (1 Tss. 4: 16, 17; 1 Kor. 15: 51, 52) skola återspegla den gudomliga allmaktens härlighet, såsom daggdropparna i blomkalkarna återspegla solens glans. I denna boning, "som icke är gjord med händer", såsom kroppen i skapelsehistorien framställes, i de härliga uppståndelsekropparna, "en byggnad, som kommer från Gud", inflytta de utkorades andar, somliga efter århundradens och årtusendens skilsmässa från kroppen, andra så hastigt, att de icke ens hunnit genom döden "avklädas", och dessa uppståndelsekroppar bliva de frälsta andarnas "eviga boning i himmelen" eller i den pånyttfödda, nyskapade naturvärlden, "de nya himlar och den nya jord, där rättfärdighet bor", det "nya Jerusalems heliga stad, kommen ned från himmelen från Gud", där ingen djävul, ingen synd, intet kött, inga sorger, inga tårar, ingen död, ingen nöd är eller någonsin kan vara (Mtt. 19: 28; Rm. 8: 19—23; 2 Pt. 3: 10—13; Ub. 21: 1—4). Guds frälsningsplan har nått sin fullbordan. ;

686BILAGA A

Den s. k. "nya" försoningsläran

Vi hava påvisat, att de olika försoningsteorierna kunna sammanföras till blott två slag, den moraliska och den etiska.

Den förra bestrider försoningens nödvändighet- för Gud, förnekar gottgörelsen, ställföreträdelsen, straff lidandet m. m. Gud behövde och krävde ingen upprättelse.

När dåvarande kristendomsläraren vid Gevle Högre Elementarläroverk, filosofie och teologie doktorn, Paul Peter Waldenström, 1872 bröt både med Luther och sin egen andelige fader, C. O. Rosenius, och började i tal och. skrift proklamera den moraliska försonings-teoriens satser, så hette det, att han predikade en "ny" försoningslära. Den var dock icke ny, icke ens i Sverige. Samma tankar hade uttalats av professor O. F. Myrberg vid Uppsala universitet, Waldenströms forne lärare.

Stor uppståndelse blev det i Sveriges rike och i hela den skandinaviska Norden, då lektor Waldenströms predikan på tjugonde söndagen efter Trefaldighet 1872, nu för 51 år sedan, utkom i "Pietisten". Skandinaviens dåvarande största teologer och lärdaste män kommo i rörelse med sina pennor, såsom P. Fjellstedt, A. F. Beckman, A. F. Granfelt, L. Landgren, M. G. Rosenius, Gottfrid Billing m. fl.

Den nya läroriktningen spred sig som en löpeld över landet, väckande oro även i andra läger än det lutherska. Baptistförsamlingarna, deras lärare och predikanter, berördes därav. Baptisternas äldsta tidning, "Evangelisten", upptog frågan med detsamma och började en kamp mot den nya läroriktningen, som fortgick oavbrutet i elva år, först i försoningsfrågan och sedan i dopfrågan, nattvardsfrågan och församlingsfrågan med den utgång, att icke en enda predikant eller

687församling övergick till de nya ideerna, vilka icke blott i "Pietisten", utan uti nya skrifter, som utgåvos och spriddes i tusental, utbreddes över allt. Det var en oerhörd uppståndelse och rörelse i sinnena, en i sanning kritisk

tid.

Ett halvt sekel har gått, och målsmannen för den nya läroriktningen har redan lämnat detta jordiska. Som emellertid striden ,om försoningen ingrep så djupt i det svenska folkets religiösa och kyrkliga liv, anse vi det vara i sin ordning att med vårt arbete förbinda en redogörelse för och en granskning av sagda "nya" försoningslära, helst vi hela tiden från dess första början varit med, icke såsom en passiv åskådare, utan såsom en aktiv motståndare.

Vi börja med ett anförande ur den beryktade predikan på tjugonde söndagen efter Trefaldighet 1872. Det heter: "Evangelium lär, att genom vårt syndafall ingen förändring inträdde i Guds hjärta"; "att det icke var någon Guds grymhet eller vrede mot människan, som genom syndafallet kom i vägen för människans salighet"*) Var i evangelium skola vi återfinna dylika talesätt? Har Luther eller någon sansad teolog i någon tid talat om hj ärteförändring hos Gud eller om Guds "grymhet"? Alla lära tydligt och klart, att Gud till sitt väsen år oföränderlig. På samma gång är det klart av blott den mosaiska skildringen av syndafallet, att Gud såsom ett moraliskt väsen intog en annan ställning till Adam, då denne brutit förbudet, vilket ju bör vara klart för envar. Skriften talar om Guds vrede, men grymhet är en syndig vrede och kan icke tänkas hos Gud. Och vilken är den teolog, som identifierat Guds vrede med Guds grymhet? Har Luther gjort det? Guds vrede är Guds rättfärdighet, tilldelande straff, ett uttryck för Guds helighet. Människans salighet eller frälsning fram-ställes i skriften såsom grundad på Guds kärlek eller förbarmande, icke på Guds helighet eller rättfärdighet, men Guds kärlek är en helig eller fullkomligt ren kärlek, och mellan egenskaperna i Guds natur råder fullständig harmoni. Därav följer ock, att då Gud i nåd eller förbarmande planerar den fallna människans frälsning, det icke göres med åsidosättande av helighetens eller rättfärdighetens krav, varpå Frälsarens död på korset är ett vittne.

Av det anförda brottstycket ur nämnda predikan framgår, att början sker med hårklyveri.

Vidare läsa vi: "Detta är nu, vad jag skrivit och lärt (i den anförda predikan). Huvudsumman därav är, att det vid försoningen

*) Pietisten 1872. Sid. 356.

688icke var fråga om att försona eller blidka Gud, såsom hade hos honom genom syndafallet någon förändring inträtt, utan att försona människan, d. ä. borttaga hennes synder och därigenom framställa henne rättfärdig för Gud". *) Detta vill med andra ord säga, att Waldenström förnekar den s. k. objektiva försoningen eller försoningen i objektiv mening. Försoningen gäller icke Gud, utan endast människan. Försoningen sammanfaller till begreppet med rättfärdig-görelse, syndaförlåtelse, pånyttfödelse. Försoning i betydelse av gottgörelse, laguppfyllelse, strafflidande i en ställföreträdares person, Vilket i första rummet måste avse Gud, vars lag överträtts och vars heliga, mot synden reagerande väsen kräver upprättelse, är ett med denna åskådning oförenligt begrepp. Grundegenskapen i Guds natur är icke helighet, utan kärlek. En människa, som med mogen överläggning och fritt val överträder Guds lag, är icke en förbrytare, som genom sitt brott hemfaller under Guds dom och förbannelse, ifrån vilken hon endast genom en antaglig ställföreträdares liv kan lösköpas, utan "det fallna barnet, som Gud oföränderligen älskar, emedan han är kärleken"**), och som endast behöver handräckningen av ett talande föredöme för att allt skall bliva väl. Ställföreträdelseidén, som så klart framlyser i den gammaltestamentliga offer inrättningen och i nya testamentet bokstavligen läres i de allra starkaste uttryck, om-skrives på ett egendomligt sätt. "Vår Herre Jesus är i sitt lidande icke vår ställföreträdare till att borttaga Guds vrede, utan Guds ställföreträdare att borttaga våra synder".

Träffande säger den finske teologen, professor A. F. Granfelt: "Waldenström ställer sig alldeles på tvären emot läran om en i och genom Kristus skedd objektiv försoning; han vill ej veta av någon annan försoning än den subjektiva, som allt fortfarande sker i den mån och den ordning, som människorna genom en levande tro sluta sig till sin Frälsare samt dymedels låta försona sig med Gud".***)

När lektor P. Waldenström först öppnade striden i försoningsfrågan, synes han hava gjort sig mycket liten reda för vad frågan egentligen gällde. Han utgick emellertid ifrån den förutsättningen att försoningen var ett

längesedan fullbordat faktum, att den blivit verkställd i Kristi död och uppståndelse. Därom vittna tydligt uttryck sådana som dessa: "Syndarens synd måste tagas bort och han fram-

*) Pietisten 1872. Sid. 359.

**) Om försoningens betydelse. 1873. Sid. 11.

***) A. F. Granfelt. Om försoningen i Kristus.

689ställas rättfärdig, såsom Gud är. — Sådant var det, som skedde i Kristi död och uppståndelse".*) "Den försoning Skriften omtalar var en försoning, varigenom världens synd togs bort". "Det var enligt skriftens ord Kristi verk, att han skulle rättfärdiga oss." "När en försoning skulle ske, måste det ske, att vi återfingo den rättfärdighet, i vilken Gud genom sin rättfärdighet åter kunde bliva vårt eviga liv. Och vad vi sålunda behövde, det och intet annat var, vad Gud i Kristus gjorde".**) "I Kristi offer gällde det att just inför Gud framställa mänskligheten såsom rättfärdigad från synden, och detta därigenom, att Han, offerlammet, inför Gud bar mänsklighetens synd". "Gud utplånade i Kristi verk synden samt rättfärdigade det släkte, som Adam nedsyndat". "Adams släkt rättfärdigades i Kristi död". — "Gud försatte icke sitt hjärta i ett annat förhållande till världen, utan världen i ett annat förhållande till sig, därigenom att han i Kristus nedrev och utplånade den skiljemur, som var människans synd. Detta gjorde han därför, att han oföränderligt älskade världen, även i hennes fall; och han gjorde det därigenom, att han lade synden på sin enfödde Son Jesus". — "I Adams fall skedde ingen förändring i Gud eller hans hjärtelag, utan det skedde, att vi kommo i synd samt genom synden i evig död. I Kristi verk skedde icke någon förändring i Gud eller hans hjärtelag, utan det skedde, att oss återgavs rättfärdighet och med rättfärdigheten evigt liv". — "I Adam synd och genom synden döden — i Kristus rättfärdiggörelse och genom rättfärdigheten liv. Huru nu det är rimligt, att hela släktet ej blott drabbades av Guds vrede, för det att Adam syndade, nej! utan att hela släktet var med och syndade i Adam samt därigenom kom under döden, det är syndens mysterium. Men huru Gud i Kristi verk utplånade synden samt rättfärdigade det släkte, som Adam hade nedsyndat — det är försoningens musterium".***) • F^vrsoningen är världens eller släktets försoning. Den skedde i Kristi död och uppståndelse. Försona är att borttaga världens synd; att inför Gud framställa mänskligheten såsom rättfärdigad från synden; att utplåna synden och rättfärdiga Adams släkte; att försätta världen i ett annat förhållande till Gud; att återgiva människan den genom fallet förlorade rättfärdigheten och med rättfärdigheten liv; att rena och frälsa ifrån synd. Hur kan detta ske? Det sker där-

*) Predikan på Tjugonde Sönd. efter Tref. 1872. Pietisten 1872. Sidan 362, 363.

**) Om försoningens betydelse. Sid. 18, 26, 27.

***) Om försoningens betydelse. Sid. 40. 44, 59, 43, 53, 54.

690igenom, att Kristus såsom offerlammet inför Gud bär mänsklighetens synd, att Gud lägger synden på Jesus, sin enfödde Son.

Detta låter vid flyktigt påseende bibelenligt, och är så delvis. Släktsynd i Adam, släktförsoning i Kristus; släktfördömelse genom Adams olydnad, släkträttfärdigande genom Kristi lydnad. Död i Adam, liv i Kristus, som såsom Guds offerlam bär mänsklighetens synd, vilken Gud lagt på honom. Men att Kristus bär världens synd betyder icke, att den skuld, dom och straff, som oundvikligt följa på överträdelsen, hava drabbat Kristus, som i släktets ställe betalar skulden och lider straffet, utan endast att "han åtagit" sig syndare för att hjälpa dem från alla deras synder"; "åtager sig den syndige med all hans uselhet för att hjälpa honom till rättfärdighet"*). När det blir fråga om att lägga synden på Jesus eller, såsom Jesaia säger: "Herren kastade allas våra synder på honom", så är det icke meningen att "Gud överflyttat syndens skuld på Sonen så, att han räknat honom såsom en syndare för oss, samt avstraffat alla synder på honom i vårt ställe",**) utan att "Gud givit Sonen det ämbetet att åtaga sig syndare och frälsa dem; att Fadern pålagt och Sonen påtagit sig hela den i synd fallna världen; att Gud sänt den rättfärdige och anförtrott åt honom det ämbetet att antaga sig de brottsliga med all deras nöd samt frälsa dem därifrån, göra dem rättfärdiga och heliga". Då vi höra nämnas "offerlammet inför Gud", så komma vi ofrivilligt att tänka på påskalammet, dess slaktande, dess blod och betydelsen av dess blod eller utgivna liv just för Gud; vi

tänka på Jesus såsom ett menlöst och obefläckat lamm, offrat för oss; på hans dyra blod såsom det pris eller den lösepenning, varmed vi blivit igenlösta åt Gud, utköpta ifrån lagens förbannelse och friköpta från träldom och tvång. Vi erinra oss Jesu egna och Pauli ord om detta dyrbara liv, offrat i döden såsom en lösen i mångas, i allas ställe, men ehuru det talas om Kristus såsom ett offerlamm, såsom slaktefåret, som icke öppnar sin mun i dödens och smärtans stund, så inlägges en annan mening i allt detta. Kristi lidande var "icke i stället för mänskligheten, utan med mänskligheten och i mänskligheten. Såsom den troendes varande i Kristus gör honom delaktig av Kristi salighet, så gjorde Kristi varande i mänskligheten honom delaktig av hela mänsklighetens nöd och uselhet".***)

*) Smärtornas man. Sid. 56, 298.

**) Smärtornas man. Sid. 110.

***) Smärtornas man. Sid. 51.

691Att "borttaga världens synd" betyder icke att betäcka, genom ett vederlag borttaga synden, gottgöra eller tillfyllestgöra för synden, utan att "utplåna" synden, "helga och rena" någon från synd. "Därigenom att syndaren renas från synd är det som hans försoning sker. — När det talas om synders försonande (betäckande), så betyder det icke bara deras undangömmande under ett täcke, utan deras upphävande eller utplånande, såsom när en skrift utplånas, därigenom att det skrivna överstrykes. — Att utplåna eller bortskaffa synder är att verkligen taga bort dem, icke att kasta ett täcke över dem, på det att Gud icke må se dem, ehuru de äro kvar; nej, utan att taga bort dem, undanskaffa dem samt framställa de förra syndarena inför Gud verkligt heliga och rena från allt ont. — Det är ock den i offren avbildade försoningens väsende. Genom offrens blod i G. T. skulle presten såsom Guds ställföreträdare försona dem, som voro orena, d. ä. på ett bildlikt sätt rena dem från deras synder. — Att försona en syndare från synd är alltså att rena honom från synd. — Frälsas, återlösas, försonas, utmärker en och samma sak, sedd från olika sidor".*)

"Att tala om betalning av en syndaskuld är alldeles främmande för Guds ord. — Skriften framställer det aldrig såsom rättfärdigt att straffa en obrottslig i den brottsliges ställe. — I bibeln säges det aldrig heller, att Gud straffat Kristus i vårt ställe. — Guds förordning om offren i G. T. utesluter varje tanke på ställföreträdande strafflidande".**) — "Vad angår skuldoffrets betydelse (Js. 53: 10), har det vanligen uppfattats såsom en betalning till gottgörande av en ådragen syndaskuld. — Förgäves söker man i skuldoffret någon tanke på betalning eller gottgörelse för synd. Och i all synnerhet är tanken på en ställföreträdande gottgörelse fullkomligt främmande för lagen om skuldoffret, likasom för alla lagar om offer. Denna tanke är av människor där inlagd, men icke av Gud ingiven. — Denna bild av Gud (att Messias skulle vara av Gud slagen, straffad och plågad, Js. 53: 4) , må vi lämna åt hedningarna, vilka sakna Guds ord. Vår Gud är en Gud, som av sin stora barmhärtighet sänt sin enfödde son Jesus i världen, icke för att slå honom i vårt ställe, utan för att förlossa oss ifrån våra synder, göra oss rena och heliga och föra oss hem till Gud igen, ifrån vilken vi fallit".***)

*) Guds eviga frälsningsråd. Yol. I, 410, 412, 418, 384.

**) Guds eviga frälsningsråd Yol. E, 406—408.

***) Smärtornas man, Sid. 62, 171, 173.

692Vidare hette det, att "i Kristi verk rättfärdigades det släkte, som Adam nedsyndat". "Adams släkte rättfärdigades i Kristi död". "Rättfärdigheten återgavs människan och med rättfärdigheten evigt liv". Men vad förstås med "rättfärdiga", "rättfärdiggöra"? Det svaras: "Rättfärdiggörelsen består dels däri, att Gud förlåter syndaren alla hans synder, dels däri, att han giver honom ett annat, nytt och rent hjärta. — Gud säges rättfärdiga syndare i den bemärkelsen att "göra någon rättfärdig från att hava varit orättfärdig". — "Att rättfärdig-göra innebär att i alla avseenden upphäva synden samt göra syndaren lik Gud till hjärta, håg och sinne och hela sin varelse. Därtill hör först syndernas förlåtelse. — Men rättfärdiggörelsen innebär även, att syndaren varder till hjärta, håg, sinne och liv en ny, rättfärdig

människa". *)--"Till rättfärdiggörelsen hörer, dels att alla våra

synder varda oss förlåtna, dels att vi förlossas från syndens makt samt få ett nytt, heligt och rättfärdigt sinne".**)--- "Med syndernas förlåtande, och rättfärdighets tillräknande har Paulus menat ett och detsamma. Detta är endast två olika uttryck för samma sak. — Syndernas förlåtelse är en Guds gärning eller handling, varigenom han eftergiver, så att han icke vidare tillräknar synder och missgärningar".***) I sammanhang förklaras ock meningen av uttrycket: "I Kristi verk återgavs åt världen rättfärdigheten och med rättfärdigheten evigt liv". Det heter nämligen: "Rättfärdigheten består i frihet från synd samt ett heligt och rent väsende av samma art som Guds".****) Att rättfärdiga eller rättfärdiggöra är således icke att döma eller förklara den, som i tron omfattar Kristus, fri från syndens skuld, dom och straff och erkänna honom såsom ett Guds barn, på grund av Kristi ställföreträdande medlareverk, utan att "efterskänka" synder och missgärningar och i människan upprätta en inre rättfärdighet eller ett rent, heligt sinne. En förvillelse för en annan med sig. I försoningsläran socinian, i rättfärdiggörelsen katolik! På villospår i pånyttfödelsen, vilket under då att helgelsen ingenting annat blir än en matt och färglös kamp med det inneboende fördärvet, över vilket man aldrig kommer till fullkomligt herravälde!

Icke sker väl någon rättfärdiggörelse utan tro? Men en sann sinnesändring och en levande tro äro pånyttfödelsens yttringar. Den som rättfärdigas tror på Kristus till frälsning, men den som tror på

*) Smärtornas man. Sid. 84, 292.

**) Guds eviga frälsningsråd. Vol. I, 275.

***) Herren är from. Sid. 158, 161.

*♦**) Guds eviga frälsningsråd. Vol. I, 274.

693Kristus till frälsning, är född av Gud; hur kan då pånyttfödelsen vara rättfärdiggörelsens frukt eller ett moment i densamma?

"Försoningen innefattar två moment — heter det — a) människans rening från synd; b) människans försättande i ett rätt förhållande till Gud". — "Försoningen är icke gottgörelse för synd. Talet om tillfyllestgörelse för synd är både till ord och innehåll fullkomligt främmande för den heliga skrift". "Försoningen är icke heller ett blidkande av Guds vrede, såsom hedningarna tänka". — "Offrens betydelse i gamla testamentet har ofta framställts så, att offerdjuret på ett sympoliskt sätt led döden i den syndandes ställe, och sedan har det lagts till grund för den läran, att Kristus lidit döden i syndares ställe och därmed försonat Gud. Detta är dock en grov villfarelse". — "Men vad betydde då offren? De betydde rening från synd" — "Försoning sker på det sätt, att människan i tron mottager Kristus".

Det är att märka, att Dr. Waldenström ur sin försoningslära utesluter just det, som är själva idén i en förlikning eller försoning. Han talar om Gud såsom försonande och om släktet eller människan såsom försonad eller såsom föremål för Guds försonande verksamhet-Han åberopar Paulus i 2 Kor. 5: 19. Apostelns ord äro: "Gud försonade i Kristus världen med sig själv och tillräknade icke människorna deras synder". På ett annat ställe säger han: "En enda är Gud, och en enda är medlare mellan Gud och människor, en människa, Kristus Jesus, han som gav sig själv till en ställföreträdande lösen för alla" (1 Tm. 2: 5, 6). Parterna, mellan vilka förlikning ingås, äro Gud och människan. Denna förlikning ingicks mellan Gud och släktet i dess fallna, förtappade tillstånd i Kristi död på korset (Rm. 5: 6, 8, 10). I Kristus såsom medlare skedde det, och han själv eller hans blod var lösepenningen, som utgavs i stället för vad eller vem? För den ogudaktiges eller syndarens själ, som med det dyra priset igenlöstes åt Gud. Om detta är försoning eller förlikning, hur kan då försoning likställas med omvändelse eller pånyttfödelse såsom ordets enda mening? Varför får icke försoning eller förlikning ha sin mening? Förlikning mellan tvänne parter kan förekomma endast då, när den ena förolämpat, förorättat, förbrutit eller försyndat sig mot den andra. Är någon skada skedd, så måste den ersättas; är ett brott begånget, så träder lagen emellan och sätter

*) Biblisk Tro-slära. Sid. 92, 94, 95, 99, 101, 103.

694straffet i förhållande till brottet. Är det underligt, att man icke vill höra talas om gottgörelse, tillfyllestgörelse och strafflidande, om en lösen i dens ställe, som hemfallit under domen och icke kan lösköpa sig själv? Helt naturligt, om överträdelsen är oskyldig, och om icke ett väsen finnes, som är villigt och mäktigt att hävda och upprätthålla den moraliska ordningen i himmel och på jord. Låt försoning, förlikning, betyda, vad det betyder, och upprättelse, gottgörelse, tillfyllestgörelse, strafflidande, lösen, utlösning, bliva just de rätta orden.

Om vi skulle söka sammanfatta huvudinnehållet av vad vi redan anfört ur Dr. Waldenströms skrifter, så skulle det bliva följande. "Försonas" är samma sak som "frälsas", "återlösas". "Försona" är att "borttaga", "utplåna", "bortskaffa", "undanskaffa" någons synd; att "rena", "helga", helga någon från synd; att "rättfärdiga" eller "rättfärdiggöra" någon, d. v. s. "förlåta" eller "eftergiva" någon hans synder samt till "hjärta, håg, sinne och liv" omskapa eller förändra honom. Vi erinra oss, att Waldenström förut bestämt fasthöll, att försoningsverket utfördes i Kristi död och uppståndelse samt att det var "mänsklighetens synd" som borttogs, "Adams släkte" som rättfärdigas i Kristi död. När vi nu fått förklaring på vad det vill säga att bära, borttaga, utplåna, undanskaffa synder samt vad rättfärdig-göra betyder och komma ihåg, att försoningens objekt eller föremål är mänskligheten eller släktet såsom sådant, då blir med ens klart, att vad som skedde i Kristi död och uppståndelse, det var, att "det släkte, som Adam nedsyndat", då renades och helgades ifrån synden, erhöll eftergift eller förlåtelse för synden samt blev till hjärta, håg, sinne och liv rättfärdigt, omskapat, pånyttfött, ja, övergick från död till liv. Människosläktet frälstes, pånyttföddes, rättfärdigades och helgades, då Kristus dog och uppstod. Sådana tankar och uttryck äro befryndade med herrnhutismen och nyevangelismen, och det tyckes nästan, som Dr. Waldenström själv känner, att han i sin utredning om ^syndens borttagande" kommit till korta, ty han utbrister: "Men, säger man, huru vill du få förklara, vad det är, att Kristus har borttagit synden? Därpå svarar jag: .'Det är själva mysteriet, som jag icke kan förklara'."*)

Dr. Waldenström hade kastat överbord den föreställningen att försoningen i Kristus på något sätt skulle åsyfta Gud, varigenom Kristi verk helt naturligt måste utföras å våra vägnar, men på samma gång

♦) Om försoningens betydelse. Sid. 43.

695vidhölls den paulinska jämförelsen mellan släktets tvänne huvud eller representanter, och när det gällde förklaringen av olydnadens följder i den ene och lydnadens i den andre, så hände sig, att den eljest aldrig svarslöse skrifttolken blev svarslös. Han hade förirrat sig i en labyrint, och ariadnetråden, som ledde därut, hade han bränt. Om försona fått betyda, vad det betyder, betäcka synden för Gud, medelst vederlag gottgöra en förbrytelse, så hade kunnat sägas, att genom Adams överträdelse skapats ett tillstånd av synd och fördömelse över alla människor, men genom Kristi lydnad och rättfärdighet ett tillstånd av frikännelse från fördömelsen för alla människor, d.v.s. att så långt en människa, utan att hava begått personlig överträdelse, på grund av synden i Adam är under död och fördömelse, lika långt är hon, på grund av lydnaden och rättfärdigheten eller fullkomligheten i Kristus, fritagen från dödsdomen, då samma människonatur, som i A-dam faller, syndar och bryter mot Gud, i Kristus Jesus övervinner alla frestelser, uppfyller Guds lag och gäldar den skuld, som blivit en följd av Adams synd.. Ställes jag meddelaktig och medsyndande med Adam i hans synd, så måste jag också ställas meddelaktig med Kristus i lians rättfärdighet, så länge det gäller mig såsom den, vilken självviljande gjort varken gott eller ont, i annat fall funnes icke en säker och fullt hållbar grund för den omedvetna och oansvariga ålderns frälsning, och försoningen vore icke allmän. Att jämföra släktets fall i Adam med dess upprättande i Kristus och i Kristi gärning inlägga något annat än den ställföreträdande gottgörelsen av synden i Adam, det låter sig icke göra. Den som förkastar ställföreträdelsen och försoningen i betydelse av gottgörelse till den, vars lag man överträtt, kan icke göra jämförelsen, och gör han den, så stannar han i mörkret, såsom Waldenström gjort.

Men intet nytt sker under solen. Det har hänt mer än en gång, att en lärjunge i förtid blivit mästare. En student i Uppsala skrev till Dr. Waldenström och gjorde honom uppmärksam på att, om ordet försona hade den betydelse uteslutande, som han givit det i sina utgivna arbeten, det bleve rent omöjligt fasthålla, att försoningen skedde i Kristi död och uppståndelse, utan sker den i varje fall, då en människa ändrar sinne eller i hjärtat omskapas. ' Detta gjorde slag i saken. Dr. Waldenström förklarade, att det var ett misstag av honom, att försoningen skedde i

Kristi död eller när Kristus dog. Det heter nu genom Kristi död. Kristi människoblivande, lidande, död och förhärligande är en nödvändig förutsättning för syndares omvändelse.

696Denna omständighet bekräftar vad vi förut sagt, att vid stridens öppnande Dr. W. var dåligt postad i själva det ämne, som striden gällde.

Med hänsyn till den antydda omkastningen i Dr. Waldenströms uppfattning av försoningens betydelse yttrar hans själsfrände, Dr. E. /. Ekman, följande: "Då Waldenström skrev predikan på tjugonde söndagen efter Trefaldighet 1872 och därpå följande skriften om försoningens betydelse (1873), var han ännu fast och fullt övertygad därom, att, om visserligen icke Gud blivit försonad, emedan han ej behövde försonas, så hade dock världen, som behövde försoning med Gud, fått sina synder borttagna i Kristi död och därigenom blivit försonad med Gud. Detta var ett fullbordat faktum. — Denna lära drev han ända till 1875, menande det vara skriftens lära".*)

Vid predikantmötet i Stockholm 1877 lämnade Dr. Waldenström följande upplysning: "Jag fortsatte lära, att världen var försonad i Kristi död till på vintern 1875, då jag fick ett brev från en person, som icke kunde se i skriften, att världen vore försonad med Gud. Han kom till mig, och jag höll på i två dagar för att visa honom, huru det stod skrivet. Men det var omöjligt, ty alla ställen jag visade honom sade, att Kristus skulle försona världen, icke att världen är försonad. ---Jag var orolig efteråt och tänkte: Käre Gud och

fader, står icke det heller? Och så såg jag efter och fann, att det icke stod. Vad hade jag då att göra? Skulle jag hålla det jag hållit, fastän det icke stod skrivet? Nej. Jag sade: 'Gud hjälpe mig att övergiva även detta, när det icke står skrivet'."

Dr. Waldenström satte ut i den avsikten att med skriftens bokstav visa, att Kristus i sin död icke försonade Gud, utan endast världen. Han var viss, att det "stod så." Efter två och ett halvt år kom han till förvissning om att det "icke stod", att Kristus försonade världen i sin död. Icke Gud, icke världen. Vem då? Ingen. Ingen försoning i Kristi död och uppståndelse. Vilken gång läste Dr. Waldenström rätt innantill? Först gången, andra gången eller ingen gång?

Från början bestred Dr. Waldenström, i strid med Paulus (2 Kor. 5: 19), att Gud var ena parten i förlikningen mellan Gud och den fallna människan, men erkände i överensstämmelse med Kristi och Pauli lära (Mtt. 20: 28; Rm. 5: 6, 8, 10, 12—21), att människans försoning skedde i Kristi död, som var en släktförsoning. Inom ett par år kommer han med den förklaringen, att han läst orätt innantill. I Kristi död skedde ingen försoning av något slag, och därmed över-

*) E. J. Ekman. Den inre missionens historia. Vol. III. 1490, 1491.

697korsas med ett enda penndrag, vad han förut lärt, att "syndarens synd blev borttagen i Kristi död och uppståndelse", att "i Kristi offer mänskligheten blivit framställd inför Gud såsom rättfärdigad från synden", att "Gud i Kristi verk utplånade synden samt rättfärdigade det släkte, som Adam nedsyndat", att "i Kristi verk återgavs åt oss rättfärdighet och med rättfärdigheten evigt liv." Detta förklarades vara ett "försoningens mysterium", som författaren till "Försoningens betydelse" icke ansåg sig mäktig att förklara. Nu heter det, att allt detta har aldrig skett i Kristi död. De gjorda påståendena äro icke sanna. De grunda sig på en oriktig innanläsning. I sanning överraskande! Nu bortfaller naturligen kravet på en förklaring, till vad författaren kallar "mysterium", ty det som aldrig ägt rum behöver ej förklaras. Men om lektor W. läst orätt i sitt grekiska testamente om släktets försoning i Kristi död, vilken säkerhet gives, att det icke gått honom lika illa ifråga om försoningens betydelse för Gud.

Från början lärdes en släktförsoning i Kristi död och såsom en följd därav ett släkträttfärdigande. Detta överensstämmer med Pauli utredning i romarebrevet. Men Dr. Waldenström har ingen gång tillägnat sig det bibliska och paulinska försoningsbegreppet, sedan han bröt med Luther och Rosenius. Paulus säger, att Kristus genom korsdöden utköpte oss från lagens förbannelse eller den fördömelsedom, som lagen uttalar över lagförbrytaren. Dr. Waldenström påstår, att Kristus genom döden på korset "renade", "frälste", rättfärdiggjorde", "helgade", "pånyttfödde" släktet. Försona blir då detsamma som rätt-färdiggöra, helga, pånyttföda, o. s. v. Till

sist sker alls ingen förlikning eller försoning genom Kristi död. Försoningen är identisk med omvändelse. "Att försona någon — heter det vidare — är att bringa någon i ett annat, i ett rätt förhållande till en annan. — Människan hade kommit i ett orätt förhållande till Gud, och hon skulle därför återförsättas i det rätta förhållandet till honom igen".*) — Så länge Dr. Waldenström fäste sig vid en skillnad i betydelsen av hilasmos och katallagä förlade han syndens borttagande eller reningen från synden och rättfärdigandet till Kristi verk på korset. Men då reningen eller syndens borttagande i alla fall icke fick betyda att skaffa bort henne ur Guds ögon, inför vilka hon var vederstygglig och vilkens helighet, kränkt av synden, fordrade giltig upprättelse eller annars hotade syndaren med evig ofärd för syndens skull, så visste icke Dr. Waldenström, vilken betydelse han skulle inlägga i syndbort-

*) Guds eviga frälsningsråd. Vol. I. 422, 423, 426, 429.

698tagandet, utropande: "Detta är själva hemligheten, som jag icke kan förklara!" —

Vi läsa vidare; "Gud var i Kristus, försonande världen med sig (2 Kor. 5: 19), d. ä. sysselsatt att försona världen med sig. — I anledning av nyss anförda ställe frågas, om nu hela världen én gång för alla är försonad med Gud, eller om man skall anse försoningen såsom ett ännu fortgående Guds verk. — Är världen försonad med Gud? Så talar Gud ingenstädes i sitt ord. Guds verk i Kristus var att försona världen, hela ändamålet med Kristi ankomst i världen, hans predikan, hans lidande, död, uppståndelse o. s. v. var att försona världen med Gud. Men därmed var ännu icke sagt, att världen redan är försonad."*) — "Skriften vet icke om någon försoning, som består uti annat än det, att de enskilda syndarena försonas med Gud. Det var Gud, säger apostelen, som var i Kristus, och hans göromål var att försona världen med sig. — Det ord (katallassein), som apostelen, använder och i vår bibel översättes med "försona" betyder, såsom redan sagts, att bringa någon uti ett annat, ett rätt förhållande till någon. Att vara försonad med Gud innebär alltså att stå i ett rätt föhål-lande till Gud. Det gör icke världen. Vad som är nödvändigt för människan, om hon skall varda frälst, är att hon åter försättes i ett rätt förhållande till Gud. Därför ropar evangelium till hela världen: Låten eder nu försättas i ett rätt förhållande till Gud, låten eder försonas med honom. När det heter (Rm. 5. 10): "Vi vordo försonade med Gud genom hans Sons död, då vi voro fiender", vill det säga den dag, då Kristus dog? Så står det icke. "Genom Jesu död" är aldrig detsamma som "den dag, då Jesus dog". Med orden "genom Jesu död" uttrycker apostelen medlet, men icke tiden för dess försoning. Varande fiender försonades vi med Gud. Fiender voro vi på den tiden, men vi vordo försonade, och det därigenom, att Kristus givit sitt liv för oss. Denna händelse att Gud älskat ända därhän, att han icke sparat sin enfödde Son utan givit honom ut i döden för vår frälsning, den stora outsägliga nåd var det, som försonade oss med Gud, bragte oss i ett annat, i ett rätt förhållande till Gud och gjorde oss till hans vänner ifrån det, att vi hade varit hans fiender."*) —

"Paulus sätter mot vart annat (Rm. 5: 8, 9) att vara fiende och att vara försonad. Den, som är fiende, är icke försonad; och den, som är försonad, är icke fiende. Att vara försonad är alltså detsam-

*)Guds eviga frälsningsråd. Vol. I. 430, 431, 433.

699ma som att hava blivit vän efter att hava varit fiende. — Enligt Pauli lära (Kol. 1: 19—21) består en syndares försoning med Gud däruti, att han, ifrån att hava levat i synd och varit en fiende till Gud, varder rättfärdig och kommer i ett rätt fridsförhållande till Gud. Om medlet säger han: Genom döden. Gud har för eder i döden utgivit sin enfödde Sons lekamen. Denna stora sak, om vilken kolosserna fått kunskap genom evangelium, var det, som dragit deras hjärtan till Gud, övervunnit deras fiendskap och gjort dem till Guds barn och vänner. — Världen står icke i ett sådant förhållande till Gud, att hon redan är försonad. — Försonade kallas därför i bibeln aldrig några andra än de, som anammat Kristus och låtit sig försonas med Gud".*) — "Endast de troende äro försonade med Gud. Kristus är kommen att försona hela världen med Gud, att frälsa och givä evigt liv åt alla människor. Men försonad, frälst, levandegjord blir människan först därigenom, att hon tror på Kristus. — De troende voro nu försonade. Grunden därtill var, att Kristus dött för dem, och deras försoning hade skett därigenom, att de blivit troende på honom."**)

Denna utläggning av Rm. 5: 8, 9; Kol. 1: 19, 20 haltar alltför mycket för att antagas för god. Täxten säger, att syndaren är förlikt eller försonad med Gud genom Sonens död såsom Guds fiende under vredesdomen för

syndens skuld, icke först såsom omvänd. Om de olika tillstånd, i vilka släktet försatts först genom Adams olydnad och sedan genom Kristi lydnad, talar Paulus i senare delen av Rm. 5, och blir det icke efter allt sant, såsom Paulus där säger, och såsom Dr. Waldenström först sade, att resultatet av Jesu lydnad blev en rättfär-diggörelsedom för alla människor, således ett släkträttfärdigande såsom en följd av släktförsoningen. Detta släkträttfärdigande är att bringa släktet uti ett annat förhållande till Gud än det, i vilket släktet är såsom fallet och syndare i Adam, och blir det icke fullt bibelen-ligt att säga, att släktet är försonat med Gud i Kristus Jesus, att alla äro förlikta med Gud genom hans Sons död? Och menar icke aposteln Johannes det, då han påstår, att Kristus Jesus är försoningen (hilasmos) icke endast för de troende, utan för hela världens synder? Att åter säga, att hela världen är "frälst", "pånyttfödd", "helgad" m. m. i Kristi död, såsom Dr. Waldenström först lärde, kommer i strid med skriften, såframt dessa ord få behålla den betydelse de hava i bibeln. Försona, frälsa, rättfärdiga, pånyttföda, helga, äro o-

*) Guds eviga frälsningsråd. Vol. I. 434, 435, 440.

**) Guds eviga frälsningsråd. Vol. III. 657, 658.

700lika begrepp i len heliga skrift. De få och kunna icke till betydelsen liktydas.

Ingen Guds försoning, ingen människans försoning i Kristi död, ingen gottgörelse, intet straff lidande, ingen laguppfyllelse i människans ställe, ingen ställföreträdelse, sådan är den "nya" försoningsläran. Den enda försoningen med Gud är människans omvändelse eller förändrade ställning från fiende till vän, som ock är detsamma som människans frälsning. Den sker icke i Kristi död, utan i pånyttfödelsen och rättfärdiggörelsen. Men likafullt har Kristi död något att göra med individens frälsning. Den är "medlet" därtill. Huru? Är Kristi död grund till syndarens frälsning. Nej, Guds kärlek utan försoning i Lammets blod är individens enda frälsningsgrund. Än Kristus då? Han blir en anledning, ett hjälpmedel till syndarens omvändelse såsom ett exempel på självuppoffrande kärlek ända in i korsets död. Då syndaren fattar denna kärlek och Guds kärlek i Kristus, så smälter hans stenhjärta, han blir en på Kristus troende. Uppvisningen av Faderns och Sonens kärlek i Jesu Kristi liv och smärtefulla död borde skäligen hava en sådan verkan, men vad visar erfarenheten? Och så sant det än är, att den gudomliga kärleken icke givit något större bevis om sig själv än uti Guds Sons människoblivande, liv och död på korset, så är det lika sant, att Gud, som haft fördrag med de synder, som före Kristus blivit begångna, omsider visat sig vara rättfärdig, då han framställt Kristus, sitt namn till ära, till ett synd- eller försoningsoffer i hans blod eller i döden på korset, ett försoningsmedel genom tro (Rm. 3: 25), såsom Jesaia säger: "Han blev sargad för våra synders skull och slagen för våra missgärningar; näpsten lades på honom, på det att vi skulle hava frid och genom hans sår äro vi helade."

Den "nya" försoningsläran, såsom den framstår i de skrifter vi i denna avhandling anfört, framställer en soteriologi eller frälsningslära, som är ett fullständigt kaos. Än är försoningen liktydig med å-terlösning, än med rättfärdiggörelse, än med helgelse, rening, pånyttfödelse, tro på Kristus, frälsning, syndaförlåtelse, omvändelse. Rättfärdiggörelse innefattar pånyttfödelse o. s. v.

Med denna återblick hava vi för vår del uppgjort sluträkningen med den s. k. "nya" försoningsläran eller med den moraliska försoningsteorien i den nya dräkt, i vilken en av förra århundradets störste andlige ledare och mest produktive författare klädde henne. Personligen bekant med författaren till de skrifter vi anfört, hysa vi

701för honom den största aktning och beundran. Hans försoningslära och teologi i allmänhet hava vi av övertygelse bekämpat med bevarande i hjärtat av respekten för en broder i Herren. Skarpa hugg hava stundom onödigt och utan nytta växlats. Det är att beklaga. Avfallet från skriftens och Luthers lära- i en så viktig läropunkt anse vi vara den största olycka, som någonsin kunnat drabba vårt svenska folk.

702BILAGA B

Utkorelseläran i dess ställning till andra bibliska

läror

Avhandling för teologie doktorsgraden (D.D.) från Western Univer-sity of Pennsylvania, nu Pittsburg University, Pa., 1907. översatt från engelska.

I våra dagar lägges inom teologien icke så mycken vikt vid läran. Studier av språk, originalskrifter, historia och fornkunskap intaga första rummet, och de äro naturligen av stor betydelse. Man talar nu mer om liv än om lära, och om den kristna religionen står för något, så är det för liv. Jesus Kristus, församlingens skapare och grundval, är det personliga livet. "I honom var liv, och livet var människornas ljus." Huru det än är, en människa måste tro något, och i vårt liv praktisera vi, vad vi tro. Teorien går före praktiken, tron kommer före handlingen. Och då vi tala om tro i kristlig menig, beträda vi strax lärans område.

Bibeln är ett förvarningsrum av oändligt värde. Där äro sanningarna upplagda. I första påseendet tyckes det, som de vore kringströdda över allt utan någon inre förbindelse, men så snart vi börja taga saken närmare i skärskådande, finna vi med lätthet, att de äro förbundna och nära besläktade med varandra.

Av alla bibliska och teologiska sanningar är ingen av så stor betydelse, som läran om frälsningen (såtäria*). Detta ord, som i sig inbegriper återlösning eller försoning, betyder, då det tages i dess stränga och egentliga mening, den enskilda själens förlossning eller

*) I den engelska täxten användes grekiska bokstäver för grekiska ord.

703frigörelse från synden. Att frälsa eller befria en syndare från synden är en stor och svår uppgift. Vem utför denna handling? Gud, människan eller båda i förening? Här stöta vi med ens på en gammal fråga, som bland teologer givit upphov till stor meningsskiljaktighet. Även om vi icke använda uttrycken pelagiansk, semipelagiansk och augustinsk, de åskådningar dessa uttryck beteckna äro icke döda och komma icke att dö ännu på en lång tid.

Om frälsningen av människans själ är ett verk av Gud, så verkar Gud i tiden vad han av evighet beslutat, och då komma vi på en gång att stå ansikte mot ansikte med läran om utkorelsen eller förut-bestämmelsen, en sanning, som intager ett framstående rum i den heliga skrift. I gamla testamentet upptäcka vi spår av henne, och i nya testamentet läres den av Jesus Kristus, aposteln Paulus och andra, dock alltid i förbindelse med någon av de olika frågor, som handla om människans frälsning.

Att ett förhållande äger rum mellan utkorelsen såsom ett evigt beslut av Gud och sådana verkligheter som skapelsen, försynen, synden, människans fria vilja, nåden, återlösningen, pånyttfödelsen, rättfärdiggörelsen, omvändelsen, helgelsen och härliggörelsen, det är vad vi ämna söka bevisa från den heliga skrift.

Enligt vad Jesus Kristus själv lär, är grunden till de troendes bevarande i nåden att söka i det förhållandet att de äro givna av Fadern åt Sonen (Jh. 6: 37, 39; 17: 2, 6, 9, 11, 12, 24). Paulus härleder Guds utkorelse eller förutbestämmelsehandling från hans nåd (Rm. 11: 5), förbarmande (Rm. 9: 15, 16, 18), kärlek (Ef. 1: 5), rådslut eller uppsåt (Rm. 8: 28; 9: 11; Ef. 1: 11) och välbehag (Ef. 1:9). Han påstår, att utkorelsen har skett i Kristus Jesus före världens grundläggning (Ef. 1: 4) och har såsom mål de heligas frälsning och förhärligande (1 Tss. 5: 9; 2 Tss. 2: 13, 14), barnaskap, arvsrätt, tro på sanningen, heliggörelse, goda gärningar, helighet, fläckfrihet (Ef. 1: 4, 5, 11, 12; 2: 10) och likbildande med Guds Son (Rm. 8: 29). Men då Paulus lär, att Gud i Kristus Jesus utkorar syndare före världens grundläggning, så är återlösningen eller försoningen i det från världens grundläggning slaktade Lammets blod (Ub. 13: 8) en förutsättning.

I det åttonde kapitlet av brevet till romarna utvecklar Paulus soteriologien eller frälsningsläran i några få uttryck, börjande med vad han kallar Guds eviga rådslut (prothesis). Kallelsen eller pånytt-

704födelsen sker "efter Guds uppsåt" (Rm. 8: 28), men att bliva född på nytt betyder att "bliva Guds Sons avbild", och Paulus förklarar, att dem Gud förutsåg eller förutkände (proegnå), dem förut bestämde (proårise) han ock, att de skulle bliva hans Sons avbilder. Både Paulus och Petrus begagna verbet progignåsko, förutse, förutkänna, i betydelsen av utköra, förutbestämma (Rm. 11: 2; 1 Pt. 1: 20). Pauli lära är följaktligen följande: Dem Gud utvalde eller utkorade till frälsning (2 Tss. 2: 13), dem förutbestämde han ock, att de skulle bliva hans Sons avbilder, honom lika, så att denne skulle bliva den förstfödde bland många bröder. Vidare heter det: Dem

han förut bestämde, att de skulle bliva hans Sons avbilder, honom lika, dem kallade (ekalese) han ock, och dem som han kallade, dem rättfärdig-gjorde (edikaiåse) han ock, och dem han rättfärdiggjorde, dem förhärligade (edoxase) han ock (Rm. 8: 29, 30). Alltså är syftemålet med en syndares utkorelse till frälsning att uti honom återupprätta guHsbeläteet eller Guds avbild, att likbilda honom med Guds Son, att göra honom till en "avbild" av Guds Son. Detta sker genom sådana Guds eller nådens verk som kallelsen, pånyttfödelsen, rättfär-diggörelsen och härliggörelsen, till vilka utkorelsen står såsom orsaken till verkan, såsom grunden till följden.

Såsom vi redan sett, förbinder Paulus tro på sanningen och helgelse i Anden med utkorelse till frälsning (2 Tss. 2: 13). Det är helt naturligt. En pånyttfödd ändrar smne och tror på Jesus Kristus. Sinnesändring och tro äro bevis på att ett nytt liv, verkat av den Helige Ande, har tagit sin början hos människan. Helgelsen betecknar utvecklingen och tillväxten av detta liv, denna livsriktning, som vinner i styrka dag efter dag och slutligen kommer till full utveckling i härliggörelsen. Pauli frälsningslära är tydlig. Gud är frälsningens upphov. Av förbarmande utgiver han sin egen enfödde Son till ett syndoffer för världen. Sonen utgiver sitt liv, förmedlar förlikningen med Gud (2 Kor. 5: 19) och återlöser världen. Uppdraget gives att predika evangelium för hela skapelsen, Anden utgjutes, och ett nytt frälsningens tidevarv inträder. Ingen kan av sig själv fatta eller mottaga evangelium (2 Kor. 2: 14). Gud öppnar människans hjärta för talet om frälsningen (Ag. 16: 14). Anden är den, som är verksam. Gud har från evighet utvalt människor till frälsning. Hos dessa återupprättas gudsbelätet genom pånyttfödelse och rättfärdiggörel-se, utvecklas i helgelsen och fullkomnas i härliggörelsen. Guds beslut att återlösa världen genom Jesus Kristus ligger till grund för

705utkorelsebeslutet, vilket förverkligas i den enskildes frälsning genom den Helige Ande.

Som nu läran om återlösningen eller försoningen utgör den centrala sanningen i bibeln och i varje på bibeln grundat teologiskt system, synes det bliva nödvändigt att ägna en särskild uppmärksamhet åt skriftens vittnesbörd om denna lära i dess förhållande till läran om synden och om frälsningen.

Synd är överträdelse, och skuld är tillräknad synd. "Saliga äro de, vilkas överträdelser äro förlåtna, och vilkas synder äro överskylda. Salig är den man, som Herren icke tillräknar synd" (Rm. 4: 7, 8). Att förlåta synd är att icke tillräkna synd eller överträdelser (2 Kor. 5: 19), och förlåten synd är "överskyld" eller försonad synd. Jesus Kristus är försoningen (hilasmos) icke allenast för de utvaldas synder, u-tan för hela världens (1 Jh. 2: 2). "Gud har sänt sin Son till försoning för våra synder" (1 Jh. 4: 10). "Därför måste han i allt bliva lik sina bröder, för att han skulle bliva barmhärtig och en trogen ö-versteprest inför Gud, till att försona (hilaskesthai) folkets synder" (Eb. 2: 17). "Människosonen har kommit för att giva sitt liv till lösen (lutron) för (anti) många" (Mtt. 20: 28). "Förlossningen (apolutråsis) är i Kristus Jesus" (Rm. 3: 24), "genom hans blod" (Ef. 1: 7; Kol. 1: 14), det "pris" (timä), med vilket vi äro igenlösta, "utköpta (exagorazo) från lagens förbannelse" (1 Kor. 6: 20; Gal. 3: 13). "Kristus gav sig själv till lösen (antilutron) för alla" (1 Tm. 2: 6). "Kristus Jesus, som Gud har framställt såsom försoningsmedel (hilastärion) genom tro, i hans blod. Så ville Gud — då han i sin skonsamhet haft fördrag med de synder, som förut hade blivit begångna — nu visa, att han dock var rättfärdig" (Rm. 3: 25). "Ty medan vi ännu voro svaga, led Kristus, när tiden, var inne, döden för oss ogudaktiga. Gud bevisar sin kärlek till oss däri, att Kristus dog för oss, medan vi ännu voro syndare" (Rm. 5: 6, 8), "Ty om vi, medan vi voro Guds ovänner, blevo försonade (katallasso) med honom genom hans Sons död, så skola vi, sedan vi hava blivit försonade, ännu mycket mer bliva frälsta i och genom hans liv. Och icke det allenast, vi berömma oss ock av Gud genom vår Herre Jesus Kristus, genom vilken vi nu hava undfått försoningen" (katallagä). Rm. 5: 11, 12. "Men alltsammans kommer från Gud, som försonade (katallasso) oss med sig själv genom Kristus och har givit oss försoningens (katallagä) ämbete. Ty det var Gud, som i Kristus försonade världen med sig själv och icke tillräknade dem deras synder och har betrott oss med

706försoningens ord. Å Kristi vägnar äro vi alltså sändebud, det är Gud, som förmanar genom oss. Vi bedja å Kristi vägnar: Låten försona eder (katallassesthai) med Gud" (2 Kor. 5: 18—20). "I sitt kött gjorde han om intet budens stadgelag, för att han skulle åt dem båda, förenade i en enda kropp, skaffa försoning (apokatallasso) med Gud genom korset, sedan han på det dödat ovänskapen" (Ef. 2: 16). "Och vandren i kärlek, såsom Kristus

älskade eder och utgav sig själv för oss till en gåva och ett offer, 'Gud till en välbehaglig lukt'" (Ef. 5: 2). "Också åt eder har han nu skaffat försoning (apokatallasso) i hans jordiska kropp, genom hans död, för att kunna ställa eder fram inför sig heliga och obefläckade och ostraffliga" (Kol. 1: 22). "Se, Guds lamm, som borttager världens synd" (Jh. 1: 29). "I veten ju, att det icke är med förgängliga ting, med silver eller guld, som I haven blivit friköpta (lutroo) från den vandel I förden i fåfänglighet, efter fädernas sätt, utan med Kristi dyra blod, såsom med blodet av ett felfritt lamm utan fläck" (1 Pt. 1: 18, 19). "Men Kristus kom såsom översteprest för det tillkommande goda, och genom det större och fullkomligare tabernakel, som icke är gjort med händer, det är, som icke tillhör den skapelse, som nu är, gick han, icke med bockars och kalvars, utan med sitt eget blod, en gång för alla in i det allrahe-ligaste och vann en evig förlossning" (lutråsis). Eb. 9: 11, 12.

Ovanstående skriftställen lämna icke rum för en inskränkt försoning. Betäckning eller försoning för synd inbegriper all synd. Som syndiga handlingar hava sin grund i syndiga böjelser eller i en syndig viljeriktning, så härledas såväl alla personliga överträdelser som den syndiga viljeriktningen från Adams olydnad och överträdelse i paradiset. I honom såsom släktets naturliga huvud syndade alla hans av-komlingar eller "fingo stå såsom syndare" (Rm. 5: 12, 19). Om någon synd skall överskylas genom Kristi försoningsverk, så måste det bliva Adams synd, ty den är den första synden och källan till alla ö-verträdelser i människovärlden. Försoning måste börja, där synden börjar. Adam och Eva utgjorde människosläktet den dag de syndade och kallas båda tillsamman människa (1 Ms. 1: 27; 5: 1, 2). Alla mänskliga varelser funnos till sin möjlighet i dem, och deras synd var allas synd, en släktsynd. Om Kristi liv eller Kristus själv är en lösen för alla eller i allas ställe, så måste han vara en lösen för olydnaden i paradiset, som ock var av en ställföreträdande natur. Hans försoning är en släktförsoning. Den innesluter samma antal som föll. Alla hava fallit och blivit syndare i den första människan; alla äro

707återlösta i den andre Adam, vars lydnad mer än motväger den förres olydnad (Rm. 5: 18, 19). Därför predikas evangelium för hela skapelsen (Mk. 16: 15), men att predika evangelium är att predika sinnesändring och syndernas förlåtelse i Kristi namn bland alla-folk, begynnande i Jerusalem (Lk. 24: 47). Syndernas förlåtelse kunde icke predikas "för allt skapat", om det icke varit sanning, att Kristus är försoningen för hela världens synder och hans blod en lösepenning för alla, ty syndernas förlåtelse är "genom hans blod" (Ef. 1: 7).

Försoningen är således allmän och måste såsom ett Guds beslut logiskt föregå utkorelsebeslutet. Beslutet att återlösa ett i synd fallet människosläkte förutsätter beslutet om detta släktes skapelse och tillstädj elsen om syndens inkommande i världen. Alla. människor äro skapade av Gud i den första människan. Alla "aweko" eller "syndade" i Adams överträdelse av paradisförbudet och äro i saknad av härligheten från Gud (Rm. 3: 23; 5: 12), och alla äro återlösta i Kristus Jesus. Gud har av evighet utvalt människor till frälsning, vilket betyder, att han beslutat att genom den Helige Ande i dessa människor verka sinnesändring, tro och ståndaktighet i tron eller med andra ord att pånyttföda, rättfärdiggöra och härliggöra dem.

Om försoningen gäller släktet och Kristus uppfyller lagen och dör på korset i allas ställe eller såsom ställföreträdare, då är på en gång frågan löst om de små barnens frälsning, om deras frälsning, som äro omedvetna och oansvariga. Äro spädbarn syndare? Alla syndade i den första människans synd och befinna sig i ett tillstånd av syndare (Rm. 5: 12, 19). Den lekamliga döden är ett straff och en följd av Adams olydnad (Rm. 5: 12). Små barn dö i stort antal, ehuru de icke syndat med en överträdelse lik Adams (Rm. 5: 14). De hava gjort varken gott eller ont (Rm. 9: 11) och hava således i den vägen intet att svara för, men de äro födda med en ond, syndig natur såsom ett arv från Adam. De äro födda i synd, och deras mödrar hava avlat dem i synd (Ps. 51: 7). "Det som är fött av kött, det är kött" (Jh. 3: 6). De hava gjort varken gott eller ont. Ehuru de icke hava personlig överträdelse, för vilka de kunna hållas ansvariga, så har dock en endas fall lett till en fördömelsedom över alla människor (Rm. 5: 16, 18) och således även över den omedvetna och oansvariga åldern. De äro av naturen, genom den naturliga födelsen, vredens barn (Ef. 2: 13). Varje människovarelse är utan hänsyn till ålder en organisk del av släktet, som är att betrakta såsom en levande organism. Om någon dom vilar över släktet såsom sådant, så vilar den över varje per-

708son, som tillhör släktet. Men den skuld, som vilar över människosläktet och över varje Adams barn för överträdelsen i paradiset, är gäldad med Jesu Kristi liv eller blod såsom en ställföreträdande lösepenning. Det kan icke betyda annat än att varje person, som icke har personliga överträdelser, utan är en syndare endast i Adams fall, står såsom rättfärdig genom Kristi lydnad (Rm. 5: 19). Detta är det tillstånd, i vilket de små barnen befinna sig, vilkas frälsning måste grundas uteslutande på försoningen i Kristus Jesus. Utan eget medvetande och val, utan personlig tillvaro, hava de fallit i den första människan; u-tan medvetande, utan tro eller viljebeslut äro de återlösta i Kristus Jesus. Den dom till fördömelse, som drabbade dem såsom en följd av Adams överträdelse, är upphävd och förvandlad till en rättfärdig-görelsedom till liv genom Jesu Kristi rättfärdighet. Det finns ingen fördömelse för de små barnen, som icke personligen eller av fri vilja syndat, ty Jesus Kristus är försoningen för släktsynden, den enda ö-verträdelse, i vilken de hava del såsom lemmar i släktet. Om det gi-ves en släktsynd och en släktförsoning, så måste det ock givas en släktets rättfärdiggörelse, av icke mindre betydelse för släktet än försoningen, ett rättfärdigande, som dock gäller släktet endast i den omedvetna och oansvariga åldern, ty skriften lär alldeles tydligt, att människan, om hon kan skilja på gott och ont och lika fullt självviljande, av fritt val, gör synd, för att kunna rättfärdiggöras måste ändra sinne och tro på Jesus Kristus. Ett spädbarn kan varken ändra sinne eller tro; det har intet ont gjort och har intet att bekänna. På grund av Kristi lydnad och död är den späda och oansvariga åldern fritagen från fördömelse och frikänd från skulden till syndafallet, om ock icke från några dess följder, såsom en syndfördärvad natur och den lekamliga döden. Barnet födes med en sådan natur, i sig själv fördöm-lig, utan att för densamma hemfalla under domen, ty Kristus hade såsom barn och människa en syndfri natur. Att tala om till frälsning utkorade och icke utkorade barn är att helt förvända begreppen. Utkorelsens mål är sinnesändring, tro, helgelse (Jh. 15: 16; 2 Tss. 2: 13; Ef. 1: 4; 2: 10). Sinnesändring, tro och helgelse falla icke inom den omedvetna ålderns område. Om grunden till de små barnens frälsning låge i utkorelsen, så förfelade utkorelsen sitt mål på dem, vilket är orimligt, enär utkorelsen är ett gudomligt rådslut. Grunden till den omedvetna och oansvariga ålderns frälsning eller fritagande från syndafallets skuld och den därpå följande domen till fördömelse ligger utan vidare och uteslutande i försoningen eller återlös-

709ningen, ett beslut, som logiskt föregår utkorelsebeslutet. Att tala om "utkorade spädbarn" är både ologiskt och obibliskt, såframt man icke likställer begreppet utkorelse med återlösning.

En rätt uppfattning om utkorelsens ställning till andra bibliska läror beror till stor del på den plats, som inrymmes åt nämnda lära i den logiska ordningen av Guds beslut. Detta framgår tydligt vid en blick på de olika uppfattningar, som gjort sig gällande inom kristenheten.

Några teologer hava satt utkorelsebeslutet först bland Guds beslut. Innan Gud beslutar att skapa människan och tillstädja synden att finnas till, beslutar han att frälsa några och fördöma andra (supra-lapsarism). Theodore Beza åberopar Pauli ord i Rm. 9: 11, 12 till stöd för denna åsikt, icke besinnande, att det är två skilda ting att icke vara född och att alls icke finnas till. Något som icke är till kan icke bliva föremål för ett beslut eller handling, och i så fall komme utkorelsen att sakna ett verkligt objekt eller föremål. Under alla omständigheter måste med frälsning förstås befrielse från synd, och fördömelse förutsätter synd, varav följer, att supralapsarismen rövar friheten från Gud i hans handlingar. Hans beslut att frälsa och fördöma syndare, som icke, på grund av ett föregående beslut, hade tillvaro, gör det till en oundviklig nödvändighet att skapa sådana varelser och att föranstalta deras fall. Gud det ondas upphov! Gud ovillkorligen bunden att göra det, som står i rak strid med hans egen natur, för att förverkliga sina egna planer! Gud i saknad av absolut makt över det onda, tvingad att skapa synden, skapar den sitt eget namn till ära! Omöjligt. Om sådant vore sant, måste Guds helighet, allmakt, visdom, frihet och absoluta fullkomlighet uppgivas. Om Gud berövas sin allmakt och sin frihet att handla, göres till syndens upphov och skapare samt tänkes bero av det onda för sina planers fullkomnande, då är han icke längre en absolut fullkomlig person. När sådana föreställningar ingå i den supralapsariska åskådningen, så bilda de den klippa, mot vilken denna åskådning krossas i spillror. Utkorelsebeslutet kan icke innehava första rummet i beslutens logiska ordning.

Flertalet tänkare, lutherner, kalvinister och arminianer, antaga för givet, att Guds beslut att skapa människan och tillstädja fallet går före hans beslut att frälsa människan från synden eller fördöma henne för syndens skull.

Varken skapelsen eller synden bliva en nödvändighet på grund av ett föregående beslut om utkorelse eller förkastelse.

710Skapelsens yttersta mål är Guds förhärligande, men Guds förhärligande kan ske även på annat sätt än endast genom någras frälsning och andras fördömelse. Synden erkännes vara en verklighet, men dess första orsak är icke att finna i Guds vilja, som är helig och raka motsatsen till synd. Dennna uppfattning, kallad sublapsarism eller in-fralapsarism, erkänner dock icke synden såsom en absolut oberoende verklighet varken i tiden eller i evigheten. Om det goda i första hand är ett viljetillstånd hos Gud, ett oföränderligt sådant, så måste det goda vara evigt, utan begynnelse och slut. Om det onda åter, som är motsatsen till det goda, betecknar ett viljetillstånd, icke ett tillstånd i Guds vilja, som aldrig kan vara syndig, utan ett viljetillstånd hos en av Gud skapad varelse, ängel eller människa, så äro två ting självklara: 1) denna vilja hade aldrig kunnat bliva ond, om Gud icke danat henne så, att det var möjligt att synda; 2) denna vilja hade aldrig kunnat bliva ond, om Gud icke tillstått det ondas uppkomst. Om Gud så utrustade förnuftliga väsen, att ett fall varit omöjligt, så hade synden för evigt varit utestängd ur Guds skapelse. Syndens möjlighet gör emellertid icke synden till en nödvändighet, och syndens möjlighet gör icke Gud till syndens upphov eller första orsak, all-denstund möjligheten att icke synda förefanns i lika stor grad. Utgången berodde på det bruk det förnuftiga väsendet komme att göra av sin egen fria vilja. Människan valde att handla i strid med Guds vilja, och synden framträder för första gången i vår värld såsom en mot Guds vilja stridande vilja. Denna vilja var skapad av Gud, men människan gjorde själv ett sådant bruk av sin vilja, att den kom i strid med Guds vilja, det vill säga, blev syndig. Människan, genom ett effektivt beslut av Gud skapad helig, med Guds tillstädjelse vorden en syndare genom missbruk av sin fria vilja, är utkorelsens objekt eller föremål enligt den sub- eller infralapsariska uppfattningen.

Vi hava redan lärt av skriften, att Guds beslut att utköra syndare till frälsning förutsätter hans beslut om återlösningen. Beslutet om försoning genom en ställföreträdare föregår utkorelsebeslutet i beslutens logiska ordning. En aktningsvärd klass av teologer och kristna hysa dock den uppfattningen, att utkorelsebeslutet föregår återlös-ningsbeslutet (högkalvinism). Den ryktbara synoden i Dortrecht, Holland, 1619 intog denna ståndpunkt. Likaså Westminster bekännelsen av 1647. Människan skapades av Gud och föll genom olydnad i synd. Gud utväljer en del till frälsning, lämnande de övriga att följa sina syndiga böjelser, ledande till fördärv. Synden är fördömelsens enda

711orsak. Gud frälsar de utvalda från synden, och hans förbigående av de övriga anses överensstämmande med tillstädj elsen av syndens uppkomst. Om Gud icke kan klandras, därför att han tillstått synden att finnas till, så kan han icke heller klandras, om han tillåter synden utveckla sig.både i tiden och i evigheten. Gud är mäktig att förändra människans vilja, och han gör så i många fall, men det är en handling av nåd, icke av skyldighet. Han är icke förbunden och tvingad att göra så med någon, ännu mindre med alla. Varför Gud förändrar deras vilja, som förändras, och endast dessas, kan ingen veta. De som Gud i sitt utkorelsebeslut förbigår, gå med visshet förlorade, men ic-de därför att Gud går dem förbi, utan för sina egna synders skull. Guds rättvisa och härlighet uppenbaras i deras fördömelse.

De utvalda bliva frälsta, men frälsning betyder befrielse från synd, syndaförlåtelse. Skriften säger: "Utan att blod utgjutes gives ingen förlåtelse" (Eb. 9: 22). Syndernas förlåtelse har sin grund i försoningen. Människan är friköpt med Kristi dyra blod, såsom med blodet av ett felfritt lamm utan fläck (1 Pt. 1: 19). Synd är skuld, 4 och skuld måste betalas. De utvalda äro syndare, Gud är helig. Ett försoningsoffer är nödvändigt, och Gud förser ett sådant för de utvalda, men endast för dem, ty de övriga äro redan förbigångna eller lämnade ur räkningen. Återlösningen genom Jesus Kristus och hans dyra blod begränsas till de utvalda; den är icke allmän, omfattar icke hela människosläktet. Sådan är högkalvinismens åskådning.

Det stora antalet sub- eller infralapsarier uppfatta återlösningsbe-slutet såsom föregående utkorelsebeslutet i beslutens logiska ordning. Skapelsen, syndafallet och återlösningen föregå utkorelsen, som gör de utvaldas frälsning viss och som förverkligas genom den Helige Andes verk i de troendes hjärtan. Utkorelsen har avseende endast på dem som frälsas, icke på de förtappade. Utkorelsebeslutet föregås av återlösningsbeslutet, och frågan

därom, vilka inom människosläktet som skola ändra sinne, tro och frälsas, lämnas åsido, tills beslutet är fattat om en allmän försoning genom Jesus Kristus för alla fallna människobarn, tills det är avgjort, att återlösningens välsignelser offras fritt åt alla, att det kommer att bero på envar att antaga eller förkasta frälsningen, förkunnad i evangelium. Ansvaret lägges på människan såsom ett förnuftigt väsen, på hennes självbestämmelse, hennes eget val eller fria vilja. Det är naturligt, att människan väljer eller bestämmer sig i enlighet med sin natur eller sinnesbeskaffenhet, och såsom fallen och genom synden fördärvad är hon varken villig eller i

712stånd att välja evigt liv eller att göra Guds vilja. Lämnad åi sig själv, väljer människan synden och förkastar Guds nåd och frälsningen. Varje syndare gör så och kan icke göra motsatsen. Men då uppstår frågan: Skall varenda syndare, skapad av Gud i den första människan, fallen i synd genom eget fritt val och återlöst med Jesu Kristi blod, gå evigt förlorad? Detta blir utgången, om icke Gud träder emellan och beslutar att frälsa honom, det vill säga, beslutar att genom den Helige Ande verka i honom sinnesändring, tro och trosståndaktighet. I sin gränslösa nåd träder Gud emellan och beslutar att genom Anden verka sinnesändring, tro och ståndaktighet i tron. Detta beslut är vad skriften kallar utkorelse (eklogä). Utkorelsen förutsätter skapelsen och syndafallet, vilar på den ställföreträdande försoningen i Kristus Jesus och i hans blod samt tager form i sinnesändring och tro, verkade av den Helige Ande genom Guds ord.

Den första människan skapades helig. Hennes helighet var en gåva, ett naturtillstånd. Satt på prov hade människan ett tillfälle att genom självbestämmelse avgöra, om denna sinnesbeskaffenhet skulle komma att tillhöra henne för alltid eller icke. Genom inflytande från Satan, en fallen ängel, bestämde sig Adam i orätt riktning. Han överträdde paradisförbudet och bragte synden till stånd i sin egen natur, förändrande densamma från helighet till syndighet. Han blev ohelig, förvänd, fördärvad. Den på så sätt fördärvade naturen fortplantas till alla Adams barn, till hela människosläktet. Varken Adam själv eller någon av hans efterkommande var istånd att igen förändra människonaturen eller att återställa den till helighet, dess ursprungliga tillstånd. Detta är uteslutande ett Guds verk, kallat återfödelse, nyfödelse. Guds beslut från världens begynnelse att av syndaren göra en ny skapelse i Kristus Jesus är utkorelse eller nådeval.

En del teologer och kristna hålla före, att utkorelsen grundar sig på förutsedd tro. Gud beslöt av evighet att frälsa dem, vilka han förutsåg skulle tro på Jesus Kristus (arminianism, lutheranism). Vem verkar den förutsedda tron? Gud eller människan själv? Människan kan icke göra det. Jesus säger: "Detta är Guds gärning, att I tron på den, han har sänt;" "ingen kan komma till mig, om icke Fadern, som har sänt mig, drager honom"; "ingen kan komma till mig, om det icke bliver honom givet av Fadern" (Jh. 6: 29, 44, 65). "Salig är du, Simon, Jonas' son; ty kött och blod har icke uppenbarat detta för dig,utan min Fader, som är i himmelen" (Mtt. 16: 17). Apostel en Paulus säger tydligt: "Ty Gud är den, som verkar i eder både vil-

713ja och gärning" (Fil. 2: 13). Tro till frälsning är en moralisk faktor av högt värde. Ingen människa kan av sig själv åstadkomma den. Det är Gud, som förlänar sinnesändring till evigt liv (Ag. 11: 18). De tro, vilka äro bestämda till evigt liv (Ag. 13: 48). Om Gud grundar utkorelsen på en förutsedd tro såsom med visshet given, hur kan en människas tro med visshet bestämmas? Är det någon moralisk åtskillnad i människornas natur? Genom en enda människas olydnad stå de många såsom syndare (Rm. 5: 19). "De äro allasamman under synd. Ingen rättfärdig finnes, icke en enda. Ingen förståndig finnes, ingen finnes, som söker Gud. Nej, alla hava de avvikit, allasamman hava de blivit odugliga, ingen finnes, som gör vad gott är, det finnes ingen enda" (Rm. 3: 9—12). Tron uppräknas bland Andens frukter (Gal. 3: 22). Köttets, den fallna människonaturens, gärningar äro något helt annat (Gal. 5: 19—21. Gud kunde icke förutse den frälsande tron såsom växande på den opånyttfödda adamitiska naturens träd, ty den växer icke där. Gud kunde icke förutse något, som icke finns till. Om pud skulle grunda sitt utkorelsebeslut på en förutsedd tro hos människan, så måste han först besluta att verka denna tro. Detta är enda sättet att fastställa tron såsom viss. Men att besluta att verka tro hos en fallen människa är att utköra den människan till frälsning (eis såterian).

Människan måste ändra sinne och tro för att bliva frälst. Tron är en viljeyttring, som verkas av den Helige Ande. Utkorelsen är Guds beslut att verka denna förändring i människans vilja, som gör det möjligt för henne att av fri

vilja övergiva synden och välja Jesus Kristus till frälsning.

Resultatet av vår avhandling blir följande. Utkorelsen, ett beslut av Gud före världens grundläggning, vilket är grundat på hans nåd, är ett beslut till frälsning, icke till förkastelse. Det förutsätter skapelsen, syndafallet och återlösningen och förverkligas i kallelsen eller nya födelsen, rättfärdiggörelsen och härliggörelsen såsom gudomliga handlingar samt i sinnesändring, tro och trosståndaktighet såsom yttringar av mänsklig verksamhet. Omvändelsen, inbegripande sinnesändring och tro, är utkorelsens följd, icke dess grund. Den Helige Andes verk i pånyttfödelsen och helgelsen är förverkligandet av utkorelsen till frälsning.

714 Förord

Det har icke varit oss möjligt undkomma att i olika kapitel återkomma till vissa frågor, som redan varit berörda mer eller mindre. Om omständigheterna så medgivit, hade vi helst i ett enda sammanhang fullständigt behandlat en sådan fråga, men då den under fortgången av ämnets behandling dyker upp från en ny synpunkt, hava vi fått finna oss däruti, ehuru vi helst sett, om vi kunnat undvika upprepandet av något, som redan blivit sagt. Vi göra detta meddelande icke såsom en ursäkt, utan såsom en förklaring.

St. Paul, Minn., den 1 aug. 1923. FÖRFATTAREN.Inledning

Olika begrepp om församling. Församling (ekkläsia) och rike (basileia) besläktade, men skilda begrepp. En "osynlig" församling

Det har rått och råder måhända icke så stor oreda och virrvarr i någon fråga, som i den om församlingen. Man är icke viss, om hon är i himmelen eller på jorden, om hon är synlig eller osynlig, om hori utgöres blott av de utvalda, om alla troende tillsammans utgöra församlingen utan hänsyn till tid och rum, om hon består av både troende och icke-troende, av sanna Guds barn och uppenbart ogudaktiga. Man vet icke, om hennes område bestämmes av stats- och riksgränsen eller om hon har andra råmärken. Somliga påstå, att hon skall vara förenad med staten och draga ekonomiska fördelar på den vägen; åter andra, att hon skall vara fri från förbundet med staten. Än skall hon hava ett osynligt och än ett synligt överhuvud. Några säga, att Kristus är hennes huvud, andra den romerske påven, åter andra den världslige furst.en, ännu andra en korporation av biskopar. Än är den Heliga Skrift hennes enda lag och rättesnöre, än påvens och kyrkomötenas beslut, än bekännelseskrifter, symbola och trosartiklar, för århundraden sedan författade av icke inspirerade människor. Stundom heter det, att hon styr sig själv med Guds ord till vägledning; en annan gång, att påven, kyrkomöten, riksförsamlingar, synoder eller konferenser bestämma hennes tro, bekännelse, gudstjänstordning och verksamhet. Än är församlingen självständig och oberoende i förhållande till alla andra församlingar, än betraktas hon blott såsom en lem eller en del av ett samfund såsom en kropp, från vars huvud,

723en enskild person eller en korporation, ett råd av äldste, biskopar eller andra förtroendemän, hon har att mottaga föreskrifter och förhållnings order i yttersta hand.

Den katolska kyrkan är ett organiserat samfund med påven såsom överhuvud. Hon påstår, att alla som äro döpta höra henne till. Hon gör anspråk på ofelbarhet i både lära, gudstjänstordning och kyrkoförfattning. Hon är från hjässan till fotabjället fullkomlig och motsvarar till den grad begreppet församling och himmelriket på jorden, att hon stolt utbrister: "Extra ecclesiam nulla salus". Utom den katolska kyrkan såsom ett yttre ordnat samfund finnes ingen frälsning eller salighet. Det är höjden av förmätenhet hos ett politiskt parti med religionen till täckmantel, med en från början till slut falsk lära, med ett oomvänt presterskap, blint behärskande en o-gudaktig och okunnig folkmassa, som trälar i stoftet för .Maria- och helgonbilder. Detta djärva uppträdande synes hava så uppskrämt en del, att de gått till den ytterligheten att förklara krig mot varje föreställning om en yttre, ordnad församling. Man vill icke veta om någon regelbunden verksamhet, något bestämt predikokall, några anställda och avlönade lärare o. s. v. Allting skall vara "andligt". "Anden", d. v. s. tillfällets ingivelse, skall leda och bestämma allt. Den skall tala eller predika, som anden manar, man eller kvinna. Ingen ordning, inga valda pastorer och diakoner, ingen egentlig församlingstukt, och när det går som längst, icke dop eller nattvard. Sådan är riktningen hos kväkarna, plymouthbröderna och åtskilliga andra därmed besläktade riktningar. Utan tvivel ligger

mysticismen till grund för sådana ytterligheter i fråga om församlingsbegreppet.

Det har visat sig, att då Guds Ande utgjutes och människor omvändas och frälsas, frågorna om dop, församling och nattvard genast komma på dagordningen. Så var det den stora pingstdagen i Jerusalem och överallt, där evangelium segrande gick fram i apostlarnas dagar. Så skedde ock i reformatorernas tider, ehuru den sanna församlingens vrångbild, påvekyrkan, stod hindrande i vägen för nya testamentets församlingsbild, fördunklande och skymmande reformatorernas blick. I våra dagar, de stora andliga rörelsernas tidevarv, en ovanlig missionsperiod, är saken densamma. Församlingsfrågan är underkastad grundlig prövning. Påvekyrkan och de olika statskyrkorna i den gamla världen förlama och försvåra i många fall denna undersökning, men giva åter vid andra tillfällen anledning att forska och pröva. I ett sådant land som Sverige, där den evangeliska

724rörelsen på senare årtionden gjort underverk av nåd och frälsning, är frågan om dop och församling dagens och årets brännande fråga bland dem som religiöst uppvaknat. Sammalunda i Finland. I Paris och på vissa andra platser i Frankrike hava andliga rörelser pågått, och församlingsfrågan har icke uteblivit. I norra Tyskland, en gammal härd för protestantiska livsrörelser, där fritänkeri, dryckenskap och världssinne i långliga tider förkvävt mycket av reformationens härliga utsäde, har en friskare evangelisk anda blåst fram, i vars spår spörsmålet om dop och församling följt.

Påvekyrkan och statskyrkorna hava hållit hårt på den yttre formens enhet och därigenom blivit ofördragsamma och förfölj elselyst-na. Katolska kyrkan har med och utan inkvisition utgjutit strömmar av heligt blod. Även de protestantiska statskyrkorna hava varit grymma och blodtörstiga. De hava dödat och plågat dem, som uppträtt emot den antagna formen, varigenom flockar av förföljda Guds barn övergivit hem och härd och i främmande länder sökt sig fristäder. I en sann församling har man att påräkna fördragsamhet och okränkt samvetsfrihet. Kristi och apostlarnas församling är den religiösa frihetens fasta sköldborg, där ingen vill eller kan begagna yttre makt och våld mot den svage, okunnige, vilsefarande eller försagde. Detta har givit somliga anledning att räkna med Kristi församling såsom ett samhälle, där allting kan opåtalt fördragas: sanning och lögn, ren lära och villfarelse, helighet och synd, rättfärdighet och orättfärdighet. I "frihetens" namn yrkas på fördragsamhet i allt. På så sätt gör man på nytt av Guds hus ett "rövarenäste".

Enligt den subjektivistiska och individualistiska riktning, som är kännetecknande för nutidens anda, upphöjes godtycket till bestämmande grundsats även på det religiösa området. Man inrättar församlingen och sig själv i församlingen, icke efter Guds ord och apostlarnas lära, utan efter det personliga godtycket hos en enda enskild, hos några få enskilde eller hos en hel menighet av individer, och därför uppstå "kristna församlingar", som mer likna Jakobs brokiga fårahjordar än den sköna församlingsbild av andlig hänförelse, uppriktig kärlek, sedlig renhet, goda gärningar, enhet i lära, församlingsordning och verksamhet samt trohet mot Kristus och den gudomliga uppenbarelsens sanningar, vilken möter oss i nya testamentet.

Subjektivismen går ännu längre. Det heter: "Det är detsamma, vilken församling jag tillhör, den lutherska, metodistiska, baptistiska eller brödraförsamlingen. Om jag också icke tillhör någon försam-

725ling alls, så är det lika gott, blott jag är en varm och livlig kristen". Församlingsgemenskap, förmaning, tukt, ordning och skick betraktas såsom "stadgar" och "lagbud". Genom att tillhöra en ordnad församling kommer man på nytt "under lagen", från vilken man en gång blivit fri genom Kristus. Den riktigt "frie" eller "frifrie" på det religiösa området har kommit eller kan komma så långt, att han är fri ifrån församlingen. Han anser sig icke alls behöva tillhöra en församling. Ja, församlingsgemenskap med trosbröder på skriftens grund vore ett nytt "träldomsok", som man fruktar och avskyr. Så långt kan godtycklighetsgrundsatsen leda även en religiös och, såsom det synes, mången gång allvarlig och uppriktig människa. En sådan ytterlighet måste på ett eller annat sätt representera "en antinomis-tisk" ståndpunkt.

I fråga om "rike" och "församling" yttrar pastor A. Wiberg: "Det är anmärkningsvärt, att då den av profeterna förutsagda nya nådeshushållningen, som inträdde just när spiran togs från Juda, omtalas under den hebreiska bilden av "himmelriket", likväl det ord och det enda ord som brukas för att utmärka hans rikes styrelseform, icke är av hebreiskt utan grekiskt ursprung och härlett icke från monarkiska, utan från demokratiska styrelseformer.

Ehuru hans ekkläsia komme att utgöras av israeliter, så förkastade han dock alla hebreiska ord, som betecknade styrelseformer, härledande sig från abrahami-tiska och mosaiska bruk och inrättningar, och valde ett ord, som på samma tid var i bruk bland hedningarna".*) Dr. Wiberg redogör för ordets betydelse och visar, att ekkläsia i såväl grekisk-klassisk som biblisk-nytestamentlig mening betecknar en yttre organisation, en på laglig väg tillkommen grupp av individer med bestämt givna egenskaper och uppdrag, skyldigheter och ansvar. Folkförsamlingen i en grekisk fristat utgjordes av fria, oförvitliga medborgare, utkallade genom en härold till sitt värv, genom folkets val beklädda med en viss makt och myndighet, ansvariga inför folket för sin handling, för sin förvaltning. En motsvarighet härtill möter i nya testamentets församling.

I liknelsen om vetet och ogräset, som skola växa på världens åkerfält till den stora räkenskapsdagen, angives den inre andliga inflytelsen, som å ena sidan utövas av Kristus och å den andra av djävulen. Rikets barn eller söner kallas de pånyttfödda, emedan de

. *) A. Wiberg. Evangelisten 1856. Sid. 102.

726genom tron stå i en inre själs- eller hjärtegemenskap med Kristus, genom vilken de blivit barn och arvingar. Han behärskar dem genom sin Ande och ordet. Hans tron är upprest i deras själar; de följa och tjäna honom. Han är deras själars biskop, herre och konung/)

Bland förutsägelserna i gamla testamentet om Messias är väl näppeligen något drag så klart markerat som hans egenskap av konung, herre, furste, fridsfurste. Stenen från berget i Nebukadnesars dröm tolkas av Daniel såsom ett kommande rike, "som aldrig i evighet skall förstöras", och i en syn ser han konungen nedstigande på himmelens skyar, liknande en "människoson", mottagande från den gamle på tronen "välde och ära och rike", "ett rike som icke skall förstöras, ett evigt välde, som icke skall tagas ifrån honom". Hos profeterna och i psalmerna är Messias upphöjd och framhållen såsom konung i ett nytt, oförstörbart rike. Matteus, som gjort till sin uppgift att inför judiska läsare måla Messias såsom en konung på Davids tron, använder ofta och med förkärlek "himlarnas rike" om den nya nådeshushållningen, som inträdde med Kristus och hans verksamhet, upptagande den gammaltestamentliga idén om det mes-sianska väldet (basileia). Kristus förklarade själv, att hans basileia icke är av denna världen, icke ett världsligt, utan ett andligt, himmelskt rike.

Nu hava emellertid de båda begreppen rike (basileia) och församling (ekkläsia) blivit likställda till betydelsen. De anses vara o-lika ord för ett och samma begrepp, vilket lett till församlingens förflyttande tillbaka in i gamla testamentet. Ebreerbrevets författare börjar visserligen med Abel och fortsätter genom hela gamla testamentet med uppgivande av troende män och kvinnor. Ingen betvivlar, att dessa voro pånyttfödda, verkliga Guds barn eller, för att begagna Jesu uttryckssätt, "rikets söner", men de gå icke under namn av "församling". Även om de skola räknas till "högtidsskaran och församlingen av förstfödda söner, som äro uppskrivna i him-melen" (Eb. 12: 23), så måste väl ordet ekkläsia på det stället tagas i en mening, som avviker från dess vanliga betydelse och bruk i nya testamentet.

Anledningen till de båda begreppens sammanblandning och till teologernas ordande om Guds församling såsom existerande redan i gamla förbundet är sannolikt Augustini framställning om "riket"

*) A. Wiberg, Evangelisten 1856. Sid 102. Vad är kyrkan?

727eller "gudsstaten", vilken, såsom Lundateologen, Dr. Gustaf Aulén säger, "bildar avslutningen av Augustini samfundstankar". Enligt De civitate dei företer mänsklighetens historia en motsats mellan tvänne makter eller riken, ett det godas och ett det ondas rike, Guds rike och djävulens, en motsats som framträder först i änglavärlden och därifrån förflyttats in i människovärlden. Gudsstaten, om vilken Augustinus använder ordet ecclesia, skildras i fyra huvudperioder före Kristus, från Adam till Noa, från Noa till Abraham, från Abraham till Samuel och David, från David till Kristus. Om nu det himmelska riket, gudsstaten, från världens begynnelse till världens ände av Augustinus benämnes ecclesia, är lätt inse, huru församlingsbildandet måste gå tillbaka ända till Adams och Abels tid, varav följer, att församlingen (ekkläsia) ägt rum under hela gamla förbundets tid, efter Abrahams och Moses' tid representerad i den genom lagen upprättade teokratien.

Både lutherska och reformerta teologer hava upptagit denna idé och försvara den. Såsom exempel kunna följande ord av Johan Calvin anföras: "Visst är, att ingen tid funnits från världens grundläggning, då Herren icke haft sin församling (ecclesia), och det skall icke heller intill tidsålderns slut bliva en tid, då han icke skall hava henne".*) I den belgiska trosbekännelsen, uppsatt 1561 av Guy de Bres, Calvins lärjunge, heter det: "Den allmänna församlingen, som är ett heligt samfund av på Kristus verkligt troende, har funnits från världens begynnelse och skall förbliva till dess slut."**) Den lutherska teologen, Dr. Lars Landgren, talar icke mindre tydligt. Han säger: "Reformatorerna lära, att en och samma församling funnits till från världens begynnelse, vilket ock följer av sig självt, om, såsom vi visat, Guds rike och församling beteckna samma sak, sedd från olika sidor, ty att Guds rike förefanns i gamla förbundet torde lättare inses."***)

Att riks- och församlingsbegreppen äro och måste vara besläktade begrepp är självklart. Om endast pånyttfödda eller troende skola tillhöra nya testamentets församling och rikets barn äro blott ett annat namn på Guds barn eller de troende, då är församlingen det fadershus eller det hem, där rikets söner mötas för sin stora uppgift. Dr. Edward T. Hiscox synes oss på ett enkelt och klart sätt uttala både

*) Johan Calvin. Institut'] o. IV. 1. 17. *

**) Philip Schaff. The Creeds of Christendom. Vol. III. 417.

***) L. Landgren. Läran om kyrkan. Sid. 36.

728släktskapen och åtskillnaden mellan riket och församlnigen. Det heter: "Riket (basileia) är en verklighet i världen, ett sanningens och rättfärdighetens regemente i människors hjärtan och liv, där Kristus är konung, hans ord lag och hans Ande det inneboende livet. Det har ingen yttre form, ingen organisation, intet samfundsliv. Församlingen (ekkläsia) är det yttre synliga och organiska uttrycket för och framträdandet av detta andliga, verkliga, men osynliga Kristi rike, icke en fullkomlig motbild, utan en ofullkomlig framställning, enär församlingen kan i sig inrymma några, som icke tillhöra riket, och riket kan inbegripa många, som icke tillhöra församlingen".*) Det vill med andra ord säga, att en nytestamentlig församling är den av Kristus givna och för ordnade yttre formen eller gestalten för det messianska riket på jorden, Guds söners närvarande gemensamma hem, alldeles samma tanke, till vilken Dr. Wiberg kom med sin undersökning för närmare 70 år sedan. Det heter: "Lutherska kyrkan bekänner, att församlingen är "de heligas samfund", men hyser dock hela den oomvända, ogudaktiga världen i sitt sköte. Det är sant, att hon har velat avtvå sig denna självmotsägelse genom att antaga såväl en osynlig som en synlig Kristi kyrka, men någon grund för ett sådant antagande finnes ingenstädes i skriften. Församlingen framstår i skriften såsom en synlig inrättning, grundad av Kristus, liksom t. ex. en jordisk domstol är en synlig inrättning med synliga vederbörligt kvalificerade medlemmar".**)

Efter omkring 20 år heter det åter: "Att, såsom plymouth-brö-derna identifiera församlingen (ekkläsia) med "hela kroppen av de troende i världen" är att utplåna skillnaden mellan Kristi rike och församlingen. Kristi osynliga rike omfattar alla troende i världen, men församlingen icke så. Många finnas i Kristi rike, som icke tillhöra församlingen. Församlingen är en lokal inrättning inom Kristi rike till utförande av rikets angelägenheter, icke själva riket. På denna inrättning syftade Herren Jesus Kristus, då han lovade att bygga något, som han kallade sin församling (Mtt. 16: 18). Denna inrättning är det hus, som Kristus sedermera vid pingsthögtiden byggde på klippan och som dödsrikets portar icke skulle varda övermäktiga. Detta hus har ännu icke fallit i ruiner; det står ännu fast på klippan och skall stå där till tidens ände. Församlingen (ekkläsia) är icke en "osynlig kropp", omfattande alla troende i världen, utan

*) Edward T. Hiscox. The New Directory for Baptist Churches. Sid. 27.

**) Anders Wiberg. Vad är kyrkan? Evangelisten 1858. Sid. 402.

729en synlig, organiserad kropp, som skiljer sig från alla andra samfund och kroppar genom sina egendomliga tjänstemän, sin myndighet, sin styrelse, sin tukt, sina inrättningar och sitt trogna fasthållande vid den gudomliga sanningen. Denna församling är ingen "sekt", lika litet som hon är en "allmän" synlig eller osynlig kyrka. Den är den organiserade kropp, som, ehuru mångtalig som himmelens stjärnor, efterliknar i lära, ordning och inrättning

Kristi ideella lokalförsamling. Låt varje kristligt samfund söka närma sig detta ideal, och alla schismer, sekter och partier skola upphöra, och de kristna, som nu gå söndrade, skola sammanbindas och förenas genom fridens och kärlekens band. Alla andra föreningsförsök skola däremot icke blott bliva fruktlösa, utan ock föröka antalet av de "sekter", som nu söndra Kristi bekännare".*)

Det har mycket ordats och skrivits om församlingen såsom "osynligMan drar upp en skillnad mellan den "osynliga eller allmänna" och den "synliga, enskilda eller lokala" församlingen. Meningen är då att säga, att nya testamentet lär dessa två slags församlingar.

Man har kommit till föreställningen om den osynliga församlingen på> olika vägar. Dels har man tänkt sig församlingen med en del av sina medlemmar förlagda till himmelen eller den osynliga världen (ecclesia triumphans) , dels är det sätt, på vilket Guds Ande verkar genom ordet i de troendes inre, andligt, oförklarligt eller för den yttre iakttagelsen förborgat; dels är församlingens huvud, Kristus, osynligt; därför har man kommit att tala om en "osynlig församling". Även på en annan väg har man kommit till samma tänke-och talesätt. Bland alla bekännelser finnas sanna, levande kristna samt skrymtare eller oomvända. Endast de förra höra Kristus till. Kristus kallas församlingens "huvud"; han kan icke vara skrymta-res och oomvändas huvud. Alltså utgöres församlingen av alla sant troende inom eller utom alla kyrkosamfund, vilket ur en annan synpunkt blivit detsamma som de "utvalda". Men vilka som äro verkligt omvända, sant troende eller utvalda kan endast Gud veta. Det är och förblir dolt för människors medvetande. "Endast Gud ser och känner dem". Församlingen blir sålunda "osynlig".

Till sist talas i Eb. 12: 23 om "församlingen av de förstfödda, som äro uppskrivna i himmelen", vilket väl är det enda egentliga bibelställe, som skulle kunna anföras till stöd för en osynlig för-

*) Anders Wiberg. Församlingen. Kristianen 1885. Sid. 7.

730samling. Men vem svarar för, att detta mer ovanliga uttryck avser något annat än den jordiska församlingen (Alford, Wiberg) ? (Kunna icke pånyttfödda, troende och döpta människor kallas förstfödda, i himlarna uppskrivna? Inga andra än verkligt frälsta skola tillhöra församlingen på jorden. Äro icke sådanas namn skrivna i Lammets livs bok? Eller om här avses den "i himmelen triumferande församlingen" eller de genomfrälstas saliga andar eller någon viss klass av dem, vad hindrar, att ordet ekkläsia användes om dem, enär ordet även i några andra fall användes i en annan än den vanliga bemärkelsen, helst det i alla fall betyder även "samling", "samfund"? "Samlingen eller samfundet av de förstfödda". Detta samfund behöver i så fall lika litet förväxlas eller sammanblandas med den i nya testamentet omtalade församlingen, som Israels menighet eller "folkförsamlingen i öknen" (Ag. 7: 38). Ingen förblandar "församlingen i öknen" eller en grekisk folkförsamling med nya testamentets församling eller tror, att den förra var någon del av den senare.

Och om Kristus och den i församlingen verkande Anden, med ett ord Gud, är osynlig, bör därav följa, att även församlingen är osynlig? Var detta händelsen med församlingen i Rom, Korint, Efesus, Antiokia och Jerusalem? De voro synliga. Synliga voro deras medlemmar, lärare och tjänare. Varken änglar eller avlidnas andar valdes och avskildes till lärare, predikanter eller diakoner. Och om församlingen till sin natur är ett "andligt" rike och Guds Andes verksamhet är en inre, själisk, om man ej kan se eller förklara denna verksamhet, man kan väl se dess yttringar och framför allt de personer, hos vilka den pågår. Kristi rike "är icke av denna världen" (Jh. 18: 36), men dess medborgare äro i världen (Jh. 17: 11. I världen skulle församlingen upprättas bland alla folk (Mtt. 28: 19, 20). Bilden om vinträdet och grenarna är tillämplig på en enskild kristen, icke så om huvudet och kroppen. Den senare användes om förhållandet mellan Kristus och församlingen, men om församlingen sådan den var beskaffad t. ex. i Rom, Korint, Efesus, Kolosse och annorstädes (Rm. 12: 4, 6; 1 Kor. 12: 12, 27, 28; Ef. 1: 22, 23; 4; 14, 16; 5: 23; Kl. 1: 18, 24, 25).

Om änglars och. avlidna andars ställning såsom medlemmar i Kristi församling med ty åtföljande rättigheter och förmåner är en för nya testamentet alldeles främmande åskådning, vad skola vi då säga om detta moderna inbillningsfoster eller tankeskapelse, som ut-

731göres av alla sant troende i och utom alla s. k. kyrkor? Är vår tids brokiga församlingsliv nya testamentets? Att medlemmar inom en och samma församling söndra sig i partier och kalla sig efter sina lärare pauliner, kefaiter, apolloiter o. s. v., bestraffar Paulus såsom syndigt och "köttsligt" (1 Kor. 3: 1—3). Att Kristi bekännare skulle söndra sig i församlingar med olika läroåskådning och församlingsordning, torde väl aldrig hava hunnit till Pauli eller någon annan apostels föreställning. Ännu mindre att dylika kyrkosamfund antingen var för sig eller sammansatta till en stor kyrkokoloss skulle göra anspråk på att motsvara nya förbundets församling, på samma gång en elitkår, uttagen ur de olika bekännelserna eller kyrkorna, skulle uppträda med enahanda anspråk. Eller när ingick någonsin i Pauli föreställning, att oomvända och uppenbart ogudaktiga människor skulle tillhöra församlingen? Att det kristliga dopet skulle utbytas mot den hedniska vattenösningen eller att ur det oskyldiga episkopos (biskop) till sist skulle födas en — påve? Vad Kristus och apostlarna aldrig tänkt eller avsett, har inträffat. Genast äro människor färdiga att tillämpa skriftens utsagor på sådant, som är alldeles främmande för dess föreställnings- och tänkesätt. Om det var orätt och köttsligt i apostlarnas dagar, att fromma, gudfruktiga människor uppkallade sig efter människor, låt vara efter själva apostlarna eller deras medhjälpare, hur skall det i våra dagar bedömas och benämnas, att man kallar sig efter Luther, Calvin, Wesley, Waldenström, o. a.? Är detta mindre "köttsligt"? Man säger i läroböckerna, att församlingen är "en enda" (una), men man har i verkligheten en så fördärvad och förvärldsligad församling eller en så brokig skara av kyrkor, att man vågar icke tillämpa sin egen teori, utan tillgriper då denna luft- eller töckengestalt, som kallas den "osynliga kyrkan", och säger: På henne kunna vi tillämpa benämningarna en enda (una), helig (sancta), allmän (catholica), apostolisk (apostolica), alltid bestående (perpetua) o. s. v. Så går det, då man övergiver skriftens sunda lärdom och följer människors dåraktiga tankar. Apostlarna skulle kunnat tillämpa nyss nämnda och andra bestämningar på de församlingar de allestädes upprättade bland judar och hedningar, församlingar som voro synliga och gjorde skäl för sitt kristna namn.

732Kristi församlings ålder, natur, författning, inrättning, gudsdyrkan och mål

"Jag skall bygga min församling99. — Jesus.

"Guds hus är den levande Gudens församling, sanningens stödjepelare och grundval99. — Paulus.FÖRSTA KAPITLET

Kristi församling är en skapelse av Jesus Kristus själv genom apostlarna

"Du är Petrus; och på denna klippa skall jag bygga min församling. —Jesus.

Det enda evangelium, där ordet församling (ekkläsia) förekommer, är evangelium enligt Matteus (16: 18; 18: 17). Det är Jesus själv, som talar om "sin" församling, icke om församlingen såsom redan upprättad, utan om dess upprättande längre fram. "Jag skall bygga min församling". Mästaren omtalar för apostlarna den plan han hade. Detta skedde mot slutet av den galileiska verksamheten, och meddelandet säger på samma gång* att nya testamentets församling är en Jesu Kristi tanke, en gudomlig idé. Det nya namn, som Simon, Jonas' son, vid detta tillfälle erhöll efter den sköna bekännelse han avlagt, är alls ingen grund för paveläran om Petrus såsom församlingens grund, om den s. k. "nyckelmakten" i hans och sedan i biskoparnas och påvens händer, på samma gång den ordlek Jesus använder om apostelens nya namn, Petros, och "klippan", petra, på vilken församlingen skulle byggas eller uppföras, ingalunda kan sakna sin betydelse. Bilden av ett hus, ett tempel, en väl befästad borg, är gammaltestamentlig, men det säger sig själv, att det fäste, som vår Frälsare hade i sina tankar att upprätta i världen mot syndens och helvetets makter, måste vila på en fastare grund än på en blott människa, låt vara en apostel, eller på en mänsklig trosbekännelse, låt vara den rena, ursprungliga "apostoliska tron". Det hindrar dock

735icke, att apostlarna, och särskilt Petrus, vid församlingens upprättande i världen skulle få sig en särskild plats anvisad såsom verktyg i Jesu hand till husets grundande och uppförande. Det talas om "apostlarnas och profeternas grundval, där hörnstenen är Kristus Jesus själv" (Ef. 2: 20). Även bilden om "hörnstenen" är hämtad från gamla testamentet, från psalmerna och profeterna. Jesus talar till judafolkets lärare om sig själv såsom "hörnstenen", förebådad i profetian. Petrus och Paulus tala om honom såsom hörnstenen, den "levande stenen", på vilken Guds "andliga hus" vilar, uppföres och sammanhålles (Ps. 118: 22; Jes. 28: 16; Mtt. 21: 42; Ag. 4: 11;

Rm. 9: 33; 10: 11; Ef. 2: 20; 1 Pt. 2: 6). "Apostlarnas och profeternas grundval" är väl den grundval, som apostlarna och profeterna med sin predikan och undervisning lade, icke de själva. Denna grund kan icke vara någon annan än Jesus Kristus (1 Kor. 3: 11). "Vi äro Guds medarbetare; I ären Guds åkerfält, en Guds byggnad" (1 Kor. 3: 9). Det säges, att namnen på Lammets tolv apostlar skola befinnas inristade på grundstenarna till det nya Jerusalems stadsmur, icke att de tolv apostlarna äro dessa "grundstenar" (Ub. 21: 14).

Jesus säger till Petrus och de andra apostlarna, att församlingens grundande och uppförande i världen skulle bliva hans eget verk. "Jag skall bygga". Detta måste naturligen sammanställas med vår Frälsares planer för övrigt och i allmänhet för framtiden.

Guds Son, den andre personen i gudomen, antog människonatur och kom i världen "för att världen skulle bliva frälst genom honom" (Jh. 3: 17). Han var kommen "för att uppsöka och frälsa det, som var förlorat" (Lk. 19: 10), enligt hans egna ord. Han skulle dö en ställföreträdares död "för att samla och förena Guds förskingrade barn" (Jh. 11: 50—52) ur både Israels och hednavärIdens fårahus (Jh. 10: 16). Efter sin upphöjelse skulle han draga alla till sig (Jh. 12: 32). Huru skulle detta ske? Genom evangelii predikan i hela världen. Apostlarna voro i första rummet utsedda att utföra detta uppdrag, men de voro ålagda att stanna i Jerusalem, tills de blivit beklädda med kraft från höjden (Lk. 24: 49). Med döden på korset var försonaregärningen fulländad (Jh. 19: 30). Efter uppståndelsen avträder Kristus från skådeplatsen för sin livsgärning och återvänder till sin Faden Från tronen på Faderns högra sida ämnar han utbreda sitt rike, av Daniel förebådat (Dan. 2: 44; 3: 33; 4: 31; 6: 26; 7: 13, 14, 27), men det skall ske genom den Helige Ande,

736den tredje personen i gudomen, varom han talar till apostlarna aftonen och natten före sin död. Andens tidevarv skulle ingå med Andens utgjutande på pingstdagen. Kristus skulle fortsätta sin frälsaregärning i människors omvändelse genom den Helige Ande. Den Helige Ande skulle utföra sitt verk i människornas hjärtan genom evangelium, genom apostlarna, vilkas hjälpare, lärare och ledare han skulle bliva i Jesu ställe, samt genom församlingen och lärarekallet i församlingen. Jesus lämnade sina lärjungar och världen utan att hava upprättat församlingen. Dess skapelse skulle således bliva en av hans gärningar efter himmelsfärden. Församlingens upprättande skulle förmedlas genom apostlarna, sedan Faderns löfte i profetiorna om Andens sändande gått i uppfyllelse och de blivit beklädda med kraft ovanifrån. Gud lät genom Moses uppföra ett tabernakel eller en tälthydda att vara hans tempel eller boning, där hans uppenbarelse skulle förvaras och en sann gudsdyrkan övas. Moses kom ned från berget med ritningen till stiftshyddan, såsom han mottagit den från Gud. På pingstdagen kom den Helige Ande ned ifrån himmelen, sänd av Fadern och Sonen, medförande ritningen eller planen till nya testamentets samfundsinrättning, såsom han mottagit den från Sonen, såsom det heter: "Av mitt skall han taga och skall förkunna det för eder" (Jh. 16: 14).

Matteus berättar, att Jesus förutsagt församlingens upprättande såsom en förblivande inrättning, givit en lag för församlingstukt samt även uppdragit grundlinjerna för den verksamhet, genom vilken det messianska riket skulle grundas och utbredas intill tidsålderns slut. Dessa grundlinjer: 1) 1 ärjungagörandet eller evangelii predikan; 2) lärjungaskapet eller tron på Kristus; 3) lärjungarnas, de troendes, dop och 4) de döpta lärjungarnas undervisning i Jesus lära, förutsätta och kräva tillvaron av ett "Guds husfolk", som intill världens ände är ansvarigt för utförandet av det stora uppdraget, av Jesu förordning (Mtt. 28: 19, 20).

Ifrån och med pingstdagen upptaga apostlarna det uppdrag de mottagit på berget i Galileen. De blevo då beklädda med kraft ifrån höjden. Efter pingstdagen finna vi ock för första gången ordet ekkläsia använt om lärjungarna eller de döpta troende, inbegripande både apostlarna och andra lärjungar, män och kvinnor.

Översättningen i vårt svenska nya testamente av Ag. 2: 41: "Och så ökades församlingen på den dagen med vid pass tre tusen perso-

737ner" är icke täxttrogen och för övrigt vilseledande. Ordet ekkläsia, församling, finns icke i den grekiska täxten i någon handskrift. Att församlingen "ökades" på pingsten kan ju innebära, att den fanns till före den dagen. Det omtalas (1: 15—26), att Petrus talade till en grupp på omkring 120 om Judas och påstod, att hans plats måste fyllas. En lottkastning anställdes av Petrus, men de 120 hade ingen överläggning, fattade intet beslut och

handlade icke på något sätt såsom en församling. Icke heller användes ekkläsia om dem. Denna grupp fick på pingstdagen en tillökning av omkring 3000. Om en namnlista uppgjorts på de 120, så ökades förteckningen på lärjungar eller döpta troende betydligt på pingstdagen. I Ag. 2: 47 lyder vår översättning: "Och Herren ökade församlingen, dag efter dag, med dem, som läto sig frälsas". Detta var efter pingstdagen, men även här saknas ekkläsia i de bästa handskrifterna och är uteslutet i Tischendorfs, Tregelles', Westcott's and Hort's bibelupplagor. Lukas vill helt visst, endast upplysa om, att antalet lärjungar fortfarande växte till.

Första gången ordet församling, ekkläsia, med visshet användes om Jesu lärjungar är i Ag. 5: 11: "Och stor fruktan kom över hela församlingen" (eph6 holän tän ekkläsian), till vilken nu räknades apostlarna, de 120 såsom en kärntrupp och alla de, som på pingstdagen och efter pingstdagen blivit troende och döpta. Det var efter pingstdagens under.

Moses kom ned från berget och lät genom därtill lämpliga och dugliga män uppföra tabernaklet efter den plan Gud givit honom. Den Helige Ande, utgången från Fadern och Sonen, kommer ned ifrån himmelen för att genom apostlarna bringa till verkställighet Jesu plan om upprättandet på jorden av ett nytt tabernakel, ett tempel av "levande stenar", en Guds och Andens boning, ett rike, "som icke skall förstöras". Detta verk vidtog första pingstdagen efter Kristi uppståndelse och himmelsfärd. Man har därför med rätta kallat denna dag "den kristna församlingens födelsedag."

Den puritanske teologen, engelsmannen John Owen yttrar: "På Faderns löfte om den Helige Ande grundade och uppbyggde Herren Kristus församlingen. Det är det gångjärn, på vilket den med hela sin tyngd hänger och svänger till den dag som i dag är. Tag bort detta löfte; antag att det skulle upphöra att vidare gå i fullbordan, och Kristi församling skulle helt och hållet försvinna från jor- '

738den. Utan andeutgjutelse ingen församling".*) En av det nittonde århundradets största målsmän på församlingshistoriens område, den sweiziske kyrkohistorikern och teologie professorn i Basel, Dr. K. R. Hagenbach säger: "Om det är sanning, att all början är svår, så gäller detta förvisso om kyrkohistoriens begynnelse, redan därför, att ej mindre bestämmandet av församlingens begrepp, än av dess första tillvaro i tiden, är en av de svåraste uppgifter man kan föresätta sig att lösa. Vad är församlingen? När har den begynt att vara till? — Somliga säga: församlingen är lika gammal som världen, ty redan genom Guds första förbund med människorna lades den första grundstenen till församlingens byggnad. Därför tala de; ock om en det gamla testamentets församling, om en patriarkernas och profeternas församling, om en den senare judendomens församling o. s. v. Däremot säga andra, och väl-med rätta: det gamla förbundets religionsförfattning kan visserligen betraktas såsom församlingens förgård; men först Kristus, det nya förbundets stiftare, kan ock kallas församlingens stiftare, och utom den kristna församlingen kan denna benämning i ordets fulla bemärkelse icke tillkomma något annat religionssamfund. Men även här kan nu den frågan uppställas: har församlingen i och med Kristus verkligen inträtt i världen? — Kan man icke redan kalla den kärleksgemenskap, i vilken han levde med sina lärjungar, för den reala, verkliga församlingens begynnelse? Vi kunna icke förmena någon att så göra; men när vi erinra oss, huru Herren i sina tal alldeles bestämt åtskiljer sin personliga samvaro med lärjungarna från den tid, då han icke längre skulle vara hos dem, och huru han visar dem hän till hugsvalaren, vilken han skulle sända dem, och vilken skulle leda dem i all sanning, så måste väl Andens utgjutelse på pingstdagen framställa sig för oss såsom den Guds handling, vilken vi hälsa såsom den egentliga skapelsen av församlingen, såsom grundläggningen av ett heligt samfund i anden, som till sitt inre väsende är osynligt, men till sina yttre uppenbarelseformer träder fram i synlig gestalt.--Just därför, att församlingen

icke är något, som människor uppfunnit eller bragt fram i dagen, eller som någon människas godtycke fört in i världen, utan en levande produkt, en andens skapelse, vilken i överensstämmelse med lagarna för all utveckling endast småningom utbildat sig, just därför kan icke något bestämt datum angivas, varmed hennes historia absolut begyn-

*) Works of John Owen. Vol. III. 192.

739ner. Noga taget, kan man till och med knappast tala om en församlings stiftelse, för så vitt man med detta ord

gärna förenar föreställningen, att församlingen skulle vara en färdig institution eller en frivillig förening av lika sinnade, vilka på den eller den dagen kommit tillsamman i den bestämda avsikten att stifta ett av vissa lagar styrt och reglerat religionssamfund, ungefärligen som det tillgår vid stiftande av andra mänskliga samfund. Den tid ligger visserligen icke så långt bakom oss, då man verkligen tänkte sig församlingen uppkommen på samma sätt som en vetenskaplig förening bildas, en anstalt för allmänt nyttiga ändamål inrättas. Sålunda har man ock trott sig böra uppfatta staten såsom uppkommen på grund av ömsesidig överenskommelse människor emellan. Men tack vare den nyare vetenskap, som går tillbaka till de djupare lagarna för livet, hava vi allt mera kommit från denna mekaniska och falska uppfattning. I vår tid står väl den övertygelsen fast hos alla tänkande människor, att stat och församling hava sin grund i en gudomlig anordning, i en gudomlig vilja, liksom detta även gäller om naturens skapelse. Stat och församling äro sålunda gudomliga skapelser, till vilkas bildande den mänskliga anden visserligen i alla tider fritt medverkat, men vilka gå långt utöver all mänsklig beräkning och allt mänskligt godtycke, och vilka, i huru mycket de än må hava gestaltat sig efter de mänskliga formerna, dock hos sig själva bära den högre utvecklingslag, som skaparen hos dem har nedlagt."*)

*) K. R. Hagenbach. Den kristna kyrkans historia. I. 13.

740ANDRA KAPITLET

Det nytestamentliga samfunds- eller församlingsbegreppet

"Låten eder såsom levande stenar uppbyggas till ett andligt hus, så att I bliven ett "heligt prester-skåp", som skall frambära andliga offer, vilka genom Jesus Kristus äro välbehagliga för Gud"

—Petrus.

Före pingstdagen fanns i Jerusalem en kärntrupp av döpta troende, samlade omkring apostlarna. Petrus kallar de 120 "bröder" (Ag. 1: 15, 16). Dopet var kännetecknet på alla, som anslöto sig till Johannes döparen och till Jesus Kristus. Flera av Jesu lärjungar hade varit Johannes' lärjungar. Johannes hade döpt Jesus, och Jesus "gjorde och döpte flera lärjungar än Johannes" (Jh. 4: 1). Lärjungaskapets yttre kännemärke var dopet. Pingstdagen samlades omkring denna kärntrupp med apostlarna i mitten omkring 3,000, "som togo emot Petri ord och läto döpa sig." Dessa utgöra den första kristna församlingen i världen, varav följer, att med församling (ekkläsia) i nytestamentlig mening förstås ett samfund av döpta troende.

De kännetecken, som äro utmärkande för de döpta troendes samfund, framstå företrädesvis i apostlagärningarna och breven. Betydelsen och användningen i grekiska språket av det ord, som i nya testamentet användes för församling, är upplysande och förklarande.

t

Ekkläsia, som förekommer 115 gr. i nya testamentet, kommer av

741ett grekiskt particip ekklätos, som betyder utkör ad, ropad ut. Ekklätos åter kommer av verket ekkaleo, sammansatt av prep. ek, av, från, ur, och kaleo, kalla, ropa, således utkalla, ropa ut, sammankalla. I de grekiska fristaterna eller samhällena kallades medborgarna genom en härold, sänd av senaten, ut ur sina hus eller från sina hem för att deltaga i den lagliga folkförsamlingens överläggningar och beslut, av och genom vilken statens alla angelägenheter handhades och bestämdes. Ekkläsia var sålunda de på detta sätt ut- eller sammankallade medborgarna i en republik eller fristat, vadan ordets betydelse blir folkförsamling, församling, samlad menighet, samling, sammankomst. Då vi på svenska återgiva ekkläsia med församling, synes detta vara en lämplig översättning, enär det svenska ordet församling har betydelsen av en grupp av församlade människor, ett inom ett visst område boende antal människor, som har gemensam gudsdyrkan.

I grekernas folkförsamling (ekkläsia) behandlades både politiska spörsmål och lagstiftningsärenden. Där föredrogos alla frågor, som rörde en fristats väl och ve, om krig och fred och vad det vara månde. Ekkläsian eller folkförsamlingen var sålunda de fria lagligt berättigade medborgarna själva, sammankomna på bestämd tid och plats för att handlägga och besluta om sina egna angelägenheter såsom folk eller stat. Ingen annan myndighet

kunde avgöra dylika ärenden, och ingen högre rätt fanns att vädja till.

Icke vem som helst ägde säte och stämma i dessa folkförsamlingar. Slavar och utländingar voro utestängda från denna rättighet, vilken förutsatte frihet och medborgarskap. En slav kunde friköpas och sedan xr*nna medborgarrätt; såsom slav var han oduglig. En främling, utländing, barbar, kunde genom bosättning i samhället vinna medborgarskap. Medborgarrätten förutsatte i alla fall vissa oeftergivliga betingelser, vissa villkor, såsom en viss upphunnen ålder eller mognad, ett oklanderligt uppförande och ett obefläckat namn, I folkförsamlingen ägde alla lagliga bisittare fullkomligt samma rättigheter och förmåner. Om någon där ville utöva inflytande på de övriga, på församlingen, kunde han icke göra det med maktspråk eller med mängden av röster, ty han ägde blott vanlig talan och en enda röst. Han måste göra det med sin personliga överlägsenhet, med renhet i sin karaktär och sina seder, med styrkan i sina skäl och skickligheten i sitt tal. >

Av dét redan anförda lära vi icke så litet med avseende på bety-

742delsen av ordet ekkläsia. Ekkläsian är en fullkomligt oberoende, självstyrande, lagligt berättigad församling. Hon utgöres av fria, myndiga, oförvitliga medborgare, vilka genom en härold högtidligen kallats ut från sin vanliga omgivning och sysselsättningar att deltaga i behandlingen och avgörandet av samhällets riksangelägenheter. De äro likställda och likberättigade.

Flera grekiska ord kunde användas på församling. Sullogos användes om vilken sammankomst som helst, ett upplopp eller en härsamling, som är ute till mönstring, eller ett offentligt möte. Agora betecknar en samling av människor, en folkförsamling. Ekkläsia avser folkförsamlingen mer med hänsyn till dess egenskap av ett fritt, självstyrande samhälle, vadan detta ords användande om nya testamentets församling må kunna hänföras till den gudomliga försynens och inspirationens omedelbara ledning och inflytande. Träffande yttrar en författare: "Vad för övrigt angår folkförsamlingen, så var den med hänsyn till sin urbildliga beskaffenhet, såsom sammankallad av senaten medelst en härold, den egentliga styresmannen i statens alla angelägenheter. Den hade en bestämd samlingsplats, där den såsom ett helt regelmässigt sammanträdde en gång i månaden samt dessutom till särskilda möten, då trängande omständigheter så fordrade. Sedan mötet öppnats med bestämda ceremonier, framlades och dryftades ärendena enligt samma ordningsregler, som ännu begagnas i självstyrande och fria församlingar, såsom att någon innehar ordförandeplatsen, att förhandlingarna framställas därifrån, att man begär och erhåller ordet att tala till församlingen, att omröstning företages medels handupräckning eller stundom med lottkast-ning, att flertalets beslut blir gällande o. s. v. Alla hade samma rättigheter utan avseende på samhällsställning eller förmögenhet, men församlingen fordrade av varje deltagare ett rättskaffens och ärbart liv. Hela förvaltningen hade den enskildes, församlingens och det allmännas väl till ögonmärke. Framför alla andra benämningar på kretsar av församlade människor, om än aldrig så hederliga, måste således ekkläsia för en greks öra och sinne framstå såsom sammanfattningen av en ordentlig, allmännyttig och ärofull politisk församling."

Den grekiska översättningen av gamla testamentet, den s. k. septua-ginta, var i bruk på Kristi och apostlarnas tid, då den bildade världens språk var och hade efter Alexanders krig blivit grekiska. Det är icke utan stor betydelse att bemärka, hur de hebreiska ord, som

743

ibeteckna församling, återgivas i septuaginta. Huvudsakligen två hebreiska ord komma då under betraktande, jedah och kahal, med vilka det israelitiska folket benämnes. Båda betyda och kunna översättas med folkförsamling, dock betraktade från olika sidor. Jedah avser en folkförsamling i allmänhet och kahal en sådan, sammankommen för gudsdyrkan (3 Ms. 14; 5 Ms. 23: 3; Dn. 21: 8; 1 Sm. 19: 20; Joel 2: 16). Den hebreiska täxtens översättare hava sålunda haft grund för sig, då de översatt ordet jedah med sunagogä, betecknande en folkförsamling i allmänhet, och kahal med ekkläsia, betecknande Israels folk, samlat till gudsdyrkan. Då inspirationens ande gjort bruk av ordet ekkläsia för betecknande av nya testamentets församling, och detta sannolikt skett även med avseende fästat på samma ords användande i septuaginta, framskjutes därigenom den religiösa och gudsdyrkande sidan av församlingens liv och bestämmelse så mycket tydligare.

Sammanfattas nu det ovan sagdaj så framgår, att varje medlem i Kristi församling, såsom fordom Abraham, fått en kallelse från högsta myndighet, en helig kallelse från Gud, att utvandra, att lämna allt, världen och dess lustar, släkt och vänner, och gå till den plats Herren anvisar, ja, att intaga sin plats i församlingen för att där arbeta för församlingens och världens välfärd. I församlingen hava inga andra än Guds fria barn säte och stämma, sådana som, utköpta ifrån lagens förbannelse genom Jesu Kristi blod, blivit födda på nytt till ett levande hopp genom hans uppståndelse från de döda, blivit kvitt alla sina synder och skulder genom tron samt på erfarenhetens väg hunnit andelig myndighet och mognad. Inom församlingens område kunna endast sådana dväljas och leva, vilka äro kända för ett oförvitligt sedligt-kristligt liv och ett obefläckat namn såsom människor och kristna. De äro en från den ogudaktiga världshopen utkallad, utvald, avskild Guds menighet, samlad på den lagbundna frihetens och ordningens mark, där målet med livet och all verksamhet är, icke själviska syftens vinnande, utan Guds ära, församlingens och mänsklighetens väl. Kristi församling är ett fritt, oberoende och självstyrande samhälle, sammansatt av likberättigade och likställda bröder, vilka alla bekänna en enda Herre och Mästare Jesus Kristus samt blott en enda för liv, lära, tro och vandel gällande och bestämmande regel eller lag, nämligen den Heliga Skrift. Nya testamentets församling är ett fridfullt och ordningsamt hem, där det arbetas med tanke, ord och handling; där icke blott planer upp-

744göras och beslut fattas i allahanda frågor, utan där lovsångens och bönens ljud aldrig tystna, där skriftens sanningar föredragas och inskärpas, där synder förlåtas och bestraffas, där vittnesbörd och bekännelser avgivas och där lydnad för Gud och hans ord läres och utövas.

Nya testamentet använder ordet ekkläsia några gånger i en annan än den vanliga bemärkelsen. Så t. ex. talås om "församlingen i öknen" (Ag. 7: 38) i betydelsen av folkförsamlingen eller Israels menighet i öknen. I Ag. 19: 32, 39,'40 talas om "församlingen", syftande på en hednisk folkförsamling, i 39 versen en laglig, beslutande sådan, i 32 och 40 verserna en församlad menighet, en förvirrad folkhop, en sammanskockning av dagdrivare och bråkmakare.

I Eb. 2: 12 anföras Davids ord (Ps. 22: 23, 26): "Mitt i församlingen", som naturligen är liktydligt med: i kretsen av den församlade folkskaran, mitt i sammankomsten. "Församlingen" i det eller det huset (Rm. 16: 5; 1 Kor. 16: 19; Kl. 4: 15; Fl. 1: 2) menas antingen församlingsmedlemmarna i en och samma familj eller ock en grupp av församlingen, sammankommande i ett visst hem för uppbyggelse och gudsdyrkan. Delen användes för det hela eller i partitiv mening. Stundom förekommer ordet i allmän eller kollektiv mening. "Församlingen hade frid över hela Judeen och Galileen och Samarien" (Ag. 9: 31), alla församlingar, varje församling i dessa trakter. Åter användes församling i generell, ideell eller retorisk mening, församlingen såsom en institution, släkte, klass, såsom motsvarande sin idé och bestämmelse (Mtt. 16: 18; 1 Kor. 12: 28; Ef. 5: 27) samt i bildlig, förblommerad, betydelse (Kol. 1: 18, 24; Ef. 1: 22; 1 Tm. 3: 15).

Det är ingen, som sätter ifråga, huruvida apostlarna voro verkliga "lärjungar", sant omvända och döpta. Ingen betvivlar, att de 120 voro kristna "bröder", lärjungar, döpta troende, då dopet var inseglet på allt lärjungaskap. Ingen djärves neka till trovärdigheten av Lukas' berättelse om de tretusendes omvändelse och dop. När så är, blir det med ens klart, att den första kristna församlingen i världen är ett samfund av döpta troende.

Att dessa människors omvändelse var ett verk av Guds Ande genom ordets predikan är påtagligt. Ordet verkade så, att åhörarna "kände ett styng i hjärtat" och frågade ängsligt: "Bröder, vad skola vi göra?" De uppmanades att "ändra sinne och i Jesu Kristi namn låta döpa sig till syndernas förlåtelse." Men det stannade icke

745därmed. "Med många andra ord bad Petrus dem och förmanade dem, sägande: 'Låten frälsa eder från detta vrånga släkte.' De som då med glädje mottogo hans ord läto döpa sig." De voro varken sovande eller omedvetna, då de övergingo från döden till livet. Med fröjd lyssnade de till evangelium, och deras omvändelse var en akt av deras fria vilja, såsom även dopet. Det var ingen tvångshandling. "De läto döpa sig".

Denna första församling är för sitt varande och verksamhet begränsad till Jerusalem. Det är en lokal församling. Den blev aldrig något annat. När efter ett par års tid ovädret bröt lös, vände det sig i första hand "mot församlingen i Jerusalem" (Ag. 8: 1). När efter tio års förlopp evangelium utbredde sig med makt utom

Palestinas gränser, nådde ryktet därom "församlingen i Jerusalem" (Ag. 11: 22). Då efter närmare tjugu år Paulus, Barnabas och Titus kommo ned från Syrien, "mottogos de av församlingen" i Jerusalem (Ag. 15: 4), och då Paulus fyra år senare kommer tillbaka från Västerlandet, "hälsar han på hos församlingen" i Jerusalem (Ag. 18: 22), vilken påhälsning förnyades efter ytterligare fem år, då han och hans följeslagare med glädje mottogos av "bröder" i församlingen i Jerusalem, av Jakob och de äldste (Ag. 21: 17, 18). Församlingen hade nu haft tillvaro i närmare 30 år, men den var fortfarande "församlingen i Jerusalem."

Församlingen i Jerusalem var och förblev oberoende och gjorde själv ingen inkräktning på andra församlingars oberoende eller självständighet.

Genom missuppfattning av Ag. 9: 31 har man sökt göra troligt, att Palestinas församlingar sammanslutits till ett slags stift eller biskopsdöme med Jerusalem såsom huvudstad eller stiftsstad, varigenom de övriga församlingarna kommit under Jerusalems myndighet. Apostlagärningarna och breven äro fullkomligt främmande för allt vad associationer, konferenser eller sammanslutningar av församlingar kallas må. Det talas om församlingen i Jerusalem, om "Guds församlingar i Kristus Jesus, som äro i Judeen" (1 Tss. 2: 14), om "kristna församlingar i Judeen" (Gal. 1: 22), om församlingar "i hela Judeen, Samarien och Galileen" (Ag. 9: 31), men det står icke till att finna ett spår av någon yttre sammanslutning dem emellan, ehuru de hade gemensamma intressen. På samma sätt i den övriga delen av världen. Det talas om församlingen i Antiokia i Syrien, om "församlingarna i Syrien och Kilikien"

746(Ag. 15: 40), men icke om någon förbindelse dem emellan, som skulle göra den ena församlingen beroende av den andra. Det talas om församlingen i Efesus, om "församlingarna i provinsen Asien" (1 Kor. 16: 19), om de sju församlingarna i Asien (Ub.), av vilka Efesus var en, men församlingsängeln i Efesus är ängel endast för den församlingen och göres icke ansvarig för de sex andra eller för alla sju. Det talas om "laodiceernas församling" (Kol. 4: 16), en av de sju, om "församlingarna i Galatien" (1 Kor. 16: 1; Gal. 1: 2), om "tessalonikernas församling" (1 Tss. 1: 1; 2 Tss. 1: 1) och om "Makedoniens församlingar" (2 Kor. 8: 1), men icke om någon organiserad sammanslutning vare sig i det pro-konsulariska Asien eller i någon annan del av Mindre Asien eller i Makedonien eller i Grekland. Det talas om "den Guds församling som finnes i Korint" (1 Kor. 1: 2), men icke om någon association av Greklands församlingar. Paulus talar om "hedningarnas församlingar" i betydelsen av församlingar upprättade bland hedningarna, men icke såsom en sammansluten grupp att utgöra en motsättning till församlingarna i Palestina. Gud planterade ut församlingarna i apostlarnas dagar att vara ljus på de platser han ställt dem, bringande sanningens kunskap, Guds frälsningsevangelium, i första rummet till sin omgivning, ansvariga för sin gärning endast inför församlingens huvud, herre och konung.

Ett kristligt samfundsbegrepp sådant som det, vilket möter oss uti en organiserad sammansättning av flera församlingar med ett mänskligt överhuvud eller en styrelseapparat av något slag, kan icke påträffas i nya testamentet. "Kyrkan" i betydelsen av alla församlingarna i ett helt land, ett helt rike eller i hela världen, landskapskyrkor, folkkyrkor, rikskyrkor, världskyrkor, såsom svenska kyrkan, ryska kyrkan, metodistkyrkan, presbyterianska kyrkan och påvekyrkan, kommer i rak strid med Jesu och apostlarnas lära. Dessa kolossala samfundsinrättningar, styrda av människor, efter människostadgar, äro mer eller mindre uti ett tillstånd av andlig, religiös och kyrklig ofrihet, vilken i vissa fall, särskilt inom katolicismen, utvecklat sig till ett för människoanden förnedrande andligt, religiöst slaveri.

Såväl församlingen i Jerusalem som den i Antiokia, Efesus, Fi-lippi, Tessalonika, Korint och Rom m. fl. voro fria och oberoende i förhållande till varandra och till all slags inre och yttre myndighet med undantag av Jesu Kristi vilja, som meddelades dem genom

747Anden och apostlarna. Undsättningar, gåvor och offer voro frivilliga, även då det gällde en mer allmän insamling, såsom den för vilken Paulus arbetade inom de hedningkristna församlingarna. Barnabas' sändande till Antiokia var en självständig handling av församlingen i Jerusalem, såsom Antiokiaförsamlingens handling att sända Paulus och Barnabas såsom missionärer till hedningarna och samma män både förut och senare såsom ombud till Jerusalem. På samma sätt med filipperförsamlingens upprepade understöd till Paulus och Epafroditus'

beskickning ända till Rom.

Sanna äro /• H. Merle D9Aubignés ord: "Församlingen var i begynnelsen en förening av bröder. De voro alla lärda av Gud och var och en berättigad att själv ösa ur det gudomliga ljusets källa. De sändebrev, vilka då avgjorde de stora lärofrågorna, buro icke en ensam människas, en styresmans, prunkande namn. Vi veta av bibeln, att de hade endast denna överskrift: 'Apostlarna och de äldste, edra bröder, hälsa eder"' (Ag. 15: 23).*) Icke mindre tänkvärt är följande uttalande av den berömde kyrkohistorikern, Dr. J. L. von Mosheim: "I dessa första tider utgjordes varje kristen församling av folket, deras ledare och tjänare eller diakonerna. Folket hade utan tvivel den högsta myndigheten, ty apostlarna visade genom sitt eget exempel, att ingenting av vikt borde beslutas eller utföras utan brödernas vetskap och samtycke. Det var därför det församlade folket, som valde sina egna ledare och lärare eller med eget bifall mottogo dem, som blivit föreslagna. Samma folk stad-fästade eller förkastade genom omröstning vid sammankomsterna de ordningsregler, som av deras föreståndare föreslagits, uteslöt och återupptog lastbara medlemmar och avfällingar, åhörde och avdömde tvistefrågor mellan äldste och diakoner, med ett ord, folket utförde allt, som tillkommer dem, vilka i ett samhälle innehava högsta makten. Folket försåg ock genom frivilliga bidrag med de medel, som fordrades för underhåll av lärare och de fattiga samt för utgifter av olika slag.

Alla församlingar voro i begynnelsen oberoende; ingen hade domsrätt över en annan. De församlingar, som grundats av apostlarna själva, visades den hedern att påkallas såsom rådgivare i svåra och invecklade frågor, men de hade ingen juridisk myndighet, kunde icke utöva någon kontroll och hade ingen makt att stifta lagar. Tvärtom

*) J. H. Merle D'Aubigné. Det sextonde århundradets reformationshistoria. Vol. I, Sid, 21.

748är det klart som dagen, att alla kristna församlingar ägde samma rättigheter, voro likställda."*)

Att församlingarna i den apostoliska tiden voro verkliga, självständiga korporationer och handlade, såsom endast sådana kunna, det är av nya testamentet påtagligt. De hade möten på bestämda tider för gudsdyrkan och uppbyggelse (Ag. 20: 7; b. 10: 25), uteslöto och upptogo medlemmar (Mtt. 18: 17; 1 Kor. 5: 4, 5, 13; 2 Kor. 2: 6 — 8), gjorde insamlingar eller sammanskott för de behövande och för missionen (1 Kor. 16: 1, 2; Fil. 4: 14—18), valde missionärer, föreståndare, diakoner och ombud (Ag. 6: 5, 6; 13: 2, 3; 14: 23; 15: 2, 22; Tt. 1: 5), utfärdade rekommendations- och förmaningsbrev (Ag. 15: 23—29; 18: 27; 2 Kor. 3: 1) m. m.

Sedan Dr. A. Wiberg undersökt alla de ställen i nya testamentet, där ordet ekkläsia förekommer, sammanfattar han resultatet i följande punkter:

1. Att ekkläsia, ett ord som är av grekiskt ursprung, hade erhållit en bestämd, välkänd betydelse långt före vår frälsares tid och begagnades regelmässigt för att beteckna ett bestämt antal medborgare, som voro vederbörligen utkallade att utföra allmänna angelägenheter.

2. Att den ursprungliga grekiska betydelsen av ordet ekkläsia låg till grund för den egentligt kristliga: att således ekkläsia i egentlig kristlig mening alltid betecknade en lokalförsamling av ur världen utkallade på Kristus troende lärjungar, vilka kommo tillsammans för att gemensamt dyrka Gud och utföra Kristi rikes angelägenheter.

3. Att närhelst ordet förekommer i bildlig kristlig betydelse, brukas det för att beteckna, icke en allmännelig, synlig eller osynlig kyrka, utan blott den klass av människor, som kommer under begreppet församling, utan avseende på någon särskild lokalförsamling.

4. Att varje kristen församling var fri och oberoende av alla andra församlingar och myndigheter, vare sig kyrkomöten, biskopar, påvar, konungar eller kejsare, erkännande Kristus allena såsom sitt överhuvud, styresman och lagstiftare, och vinnläggande sig om att troget hålla alla hans bud.

5. Att såsom i nya testamentet intet spår finnes till en sådan inrättning, som den så kallade allmänna synliga kyrkan, omfattande hela länder och folk, så lämnar den heliga skrift intet stöd för en

*) John Lawrence Mosheim. Ecclesiastical History. Vol. I. Sid. 68, 72.

749sådan inrättning, utan måste den betraktas såsom en helt och hållet mänsklig uppfinning.

" "Troende", på Jesus Kristus troende, i nytestämentlig mening, är ett allt avgörande och betecknande ord. En troende har genom Anden och ordet fått kallelse att lämna synden och världen; han är omvänd, pånyttfödd, inympad i Kristus, det sanna vinträdet, uttagen ur den närvarande onda världen och införsatt i Guds Sons rike att tjänstgöra där, som fordom presterna i det främre tabernaklet, en 'andlig tempeltjänst' med ett 'levande, heligt, Gud välbehagligt offer' (Rm. 12: 1; 1 Pt. 2: 5), att lysa såsom ett 'himlaljus' i den av synden förmörkade världen (Fil. 2: 15), och, avskild för Herrens räkning, 'förkunna hans härliga gärningar, som kallat honom från mörkret till sitt underbara ljus' (1 Pt. 2: 9). Han har blivit 'begraven med Kristus genom dopet till döden, för att vandra i ett nytt väsende, i liv' (Rm. 6: 4), han har 'iklätt sig Kristus genom dopet' (Gal. 3: 27). Pastor A. Wiberg uppdrager en skön, bibeltrogen karaktärsteckning av de apostoliska församlingarna: "Att den stora massan av de första kristna församlingarna bestod av verkligen pånyttfödda Kristi lärjungar, synes klart av det sätt, varpå församlingarna kännetecknas i nya testamentets skrifter. Förstlingen i Jerusalems församling utgjordes av de 'hundratjugo lärjungarna', som voro alla endräktigt tillsammans och under beständig samfälld bön avbidade uppfyllelsen av 'Faderns löfte' om den Helige Andes sändande. Till dessas antal 'lades' på pingstdagen 'omkring tretusen själar', om vilka det säges, att de 'med glädje mottogo Petri ord', 'höllo sig ihärdigt till apostlarnas undervisning och till gemenskapen och till brödets brytande och till bönerna', voro 'troende' och 'höllo sig alla tillsammans och hade allt gemensamt, lovande Gud och havande ynnest hos allt folket'. Sedan underrättas vi, att 'Herren förökade varje dag församlingen med dem som blevo frälsta', och vidare, att uti hopen av dem som trodde var 'ett enda hjärta och en enda själ'. De apostoliska sände-breven till församlingarna begynna med sådana hälsningar som dessa: 'Till alla de i Rom varande, av Gud älskade, kallade heliga.' 'Paulus till den Guds församling, som är i Korint, helgade i Kristus Jesus.' "Till de heliga och på Jesus Kristus troende, som äro i Efesus.' 'Till alla de heliga i Kristus Jesus, som äro i Filippi, jämte tillsyningsmän och tjänare.' 'Till de heliga och troende bröder i Kristus, vilka äro i Kolosse.' 'Paulus och Silvanus och Timoteus till tessalonikernas församling i Gud Fader och Jesus Kristus — vi tacka Gud alltid för

750eder alla, havande eder i åtanke i våra böner — emedan vi känna, I av Gud älskade bröder, eder utkorelse.'

Dessa hälsningar innebära, att var och en av de apostoliska församlingarna var ett samfund av heliga, av Gud älskade, utvalda bröder. Såsom sådana skiljas de ock alltid från den stora världshopen. Till församlingen i Rom säger Paulus: 'Gud vare tack, att I voren syndens tjänare, men haven blivit av hjärtat lydiga den läras föresyn, vartill I blivit överlämnade. Befriade från synden, haven I blivit rättfärdighetens tjänare.' Till församlingen i Efesus säger han: 'Eder, då I voren döda genom överträdelserna och synderna, gjorde Gud levande.' Och Johannes, som allestädes lägger eftertryck på denna åtskillnad mellan församlingen och världen, säger: 'vi veta, att vi äro av Gud, och hela världen ligger i den onde'. Och likasom församlingen sålunda betraktas såsom skild ifrån världen, så förmanas den även, att hålla sig skild från världen. Till församlingen i Korint giver aposteln denna bestämda förmaning: 'Dragen icke i främmande ok med otrogna, ty vad delaktighet har Orättfärdighet med orättfärdighet? Och vad vad delaktighet har rättfärdighet med orättfärdighet? Och vad Kristus med Belial? Eller vad del har den troende med en otrogen? Och vad förbindelse har Guds tempel med avgudar? Ty I ären den levande Gudens tempel, såsom Gud sade: Jag skall bo ibland dem och vandra ibland dem, och jag skall vara deras Gud, och de skola vara mitt folk. Därför gån ut ifrån dem och skiljen eder ifrån dem, säger Herren, och vidrören icke något orent, så skall jag upptaga eder och vara eder fader, och I skolen vara mina söner och döttrar, säger Herren, den allsmäktige'." — Så långt Dr. Wiberg.

Innan vi lämna kapitlet om församlingens väsen, synes vara lämpligt erinra om det begrepp reformatorerna hade om församlingen.

Inom den österländska och romersk-katolska kyrkan, såsom framgår av olika symbola, tilläggas församlingen bestämningarna "helig, allmän, apostolisk", ecclesia sancta, catholica, apostolica.

Augsburgiska bekännelsen, som anses korrekt återgiva Martin Luthers, Filip Melanktons och deras medarbetares tro och övertygelse, ger följande definition på församling på både latin och tyska:

Est autem ecclesia congregatio sanctorum, in qua evangelium recte docetur et recte administrantur sacramenta.

Die heilige christliche Kirche ist die Versamlung aller Gläubigen,

751bei welchen das Evangelium rein grepredigt und die heilige Sacrament laut des Evangelii gereicht werden.*)

Församlingen är de heligas samfund, där evangelium rätt (rent) läres oeh sakramenten (dop, nattvard) rätt (i överensstämmelse med evangelium) förvaltas.

I Melanktons systematiska teologi förekommer ett lilqiande uttryck:

Ecclesia visibilis est coetus amplectium evangelium Christi et recte utentium sacramentis.**)

Den synliga församlingen är en förening av dem, som omfatta Kristi evangelium och göra ett rätt bruk av sakramenten. Johan Calvin uttalar sig på liknande sätt:

Ubicumque enim dei verbum sincere predicari atque andiri, ubi sacramenta ex Christi instituto administrari videmus, illic aliquam esse ecclesiam nullo modo ambigendum est.***)

Det är alldeles påtagligt, att församlingen påträffas där, vasest Guds ord på allvar förkunnas och åhöres, där sakramenten förvaltas enligt Kristi instiftelse.

I överensstämmelse med reformatorerna uttala sig de svensklutherska teologerna mycket tydligt.

"Kyrkan är de troendes församling, i vilken ordet rätt förkunnas och sakramenten efter Kristi instiftelse förvaltas." — C. O. Björling.

"Kristi församling på jorden eller den stridande kyrkan är ett samfund av sant troende och heligt sinnade människor, inom vilket Guds ord rent och klart predikas och sakramenten efter Kristi instiftelse förvaltas. — A. E. Norbeck.

Enligt reformatorernas och deras efterföljares uppfattning synes oss församlingen bliva detsamma som samfundet av döpta troende.

*) Confessio Augustana. Art. VII.

**) Loci pracipui theologicd per Philippum Melanthonem. Art. XII. Sid. 95.

***) Joh. Calvin. Institutio christiianae religionis. IV. 1. 9.

752TREDJE KAPITLET

Kristi församlings konstitution eller grundlag

"Skall icke ett folk fråga sin Gud? Till lagen, till vittnesbördet!" —Jesaia.

Guds, Kristi, församling är en nytestamentlig skapelse, inrättning. Man kan således icke vända sig till gamla testamentet att finna lagarna, föreskrifterna, för församlingens natur, förvaltning, verksamhet och mål. Gamla förbundets samfundsinrättning, gudstjänst, seder och bruk kunna ju i mer än ett fall vara förebildande. Så kan t. ex. stiftshyddan eller templet förebilda församlingen, isynnerhet den del av tabernaklet, som utgjorde den "främre helgedomen", där de genom blodet försonade och i vattnet renade presterna hade sin oavbrutna tjänstgöring såsom offerförrättare, frambärande oblodiga offer på altaret, men inga av de förordningar, som gällde tabernaklet, dess inrättning och där utförda handlingar, kunna tjäna såsom lag eller rättesnöre för organisering och verksamhet i en nytestamentlig församling. Man har framhållit omskärelsen och påskalammsmåltiden såsom förebilder till dopet och nattvarden för att nu icke tala om det orimliga påståendet att församlingen i nya förbundet är en fortsättning i förändrad form av gamla förbundets teokratiska samfundsordning. Sant är, att nya förbundets nådeshushållning tar vid, då gamla förbundets nått sin bestämmelse, men det är ock lika sant och visst, att den förstnämnda är av en annan natur och vilar på andra grunder än den senare, vilken på sin höjd kan sägas hava förberett den andra. Det är skillnad på lagförbund och evangelisk nådeshus-

753hållning, på ett förbund som är "bokstav" och ett som är "ande", på ett "dödens ämbete, med bokstäver inristat på stenar", och på "Andens ämbete", ty "bokstaven dödar, men Anden gör levande" (2 Kor. 3: 6—8). Vad beträffar omskärelsen, så förebildar den, enligt aposteln Paulus, hjärtats omskärelse, pånyttfödelse, sinnesändring, omvändelse, frälsning genom tro (Ag. 7: 51; Kol. 2: 11; Fil. 33), varom redan Jeremia på sin tid bär vittne (Jer. 4: 4). Dopet är en symbol av hjärteförändringen, nyskapelsen, icke nyskapelsen. Och vad angår Herrens nattvard, har den ingen annan gemenskap med ätandet av påskalammet än att båda måltiderna första gången firades i förbindelse med varandra och båda äro åminnelsehögtider, men av alldeles olika natur, den ena en åminnelse av Israels befrielse och utvandring ur Egypten, den andra av Jesu Kristi försoning, korsdöden på Golgata. I alla händelser kunna inga av föreskrifterna i Moses' lag om omskärelsen eller påsken gälla såsom regel och rättesnöre, då det kommer till bildandet av en nytestamentlig församling, till dess inrättning och verksamhet. Icke en enda.

Det var långt efter apostlarnas dagar, då man medvetet eller omedvetet började arbetet på uppförande av påvekyrkans babelstorn, som mosaismen eller gamla förbundets gudstjänst och samfundsskick fick tjäna såsom lag eller bestämmelse i kyrkoordningen. Indelningen av prestadömet i överstepräst, prest och levit fick inom kyrkan sin motsvarighet i biskop, prest och diakon, tre olika klasser i kyrkans prestadöme, skilt ifrån och höjt över folket. Dop, sedermera begjut-nitfg, av spädbarn började praktiseras, då läran om dopets frälsande, pånyttfödande, kraft först fått insteg, och nu tog man fasta på föreskriften i lagen om tiden för gossebarnens omskärelse, den "åttonde dagen" efter födelsen. Spädbarns dop eller begjutning skulle ske åtta dagar efter födelsen. Man gick vidare och bland annat försåg presterskapet med ämbetskläder efter mönstret i Moses' böcker. Man upprättade en kyrko- och samfundsordning på grundvalen av lagen, tills man fick till stånd en "kyrka", som är en vrångbild av apostlarnas församling, ett kyrkoskick, som så småningom lade sig såsom en mara över folken i Europa och som än i dag ruvar såsom ett demonvälde över länder och folk på vår jord.

Kristi församlings grundlag kan icke vara gamla testamentets skrifter, ehuru många värdefulla lärdomar för Guds folk i alla tider kunna hämtas därifrån. För att veta något om Guds församling, dess uppkomst, natur, inrättning, ledning, instiftelse, församlings-

754ordning m. m., äro vi beroende uteslutande av nya testamentet, i första rummet av apostlagärningarna och därnäst av apostlarnas skrifter, breven till församlingarna. Där hava vi konstitutionen eller grundlagen.

Fasthållande denna grundsats, hava tänkesätten rörande nya testamentets framställningssätt i denna fråga varit och äro delade. Några (kväkare, plymouthbröder) hålla mer löst på regler och föreskrifter i breven, emedan de tro, att Anden, såsom i begynnelsen, verkar i församlingen fortfarande direkt genom särskilda karismer, t. ex. profetian. Såsom Anden i denna mening lär och anvisar, skall man förfara och inrätta sig i församlingen, vilket innebär, antingen att inspirationens gåva fortlever efter apostlarnas dagar eller att vilket infall som helst kan få karaktären av en maning eller undervisning av Anden. Andra hålla så hårt på bokstaven i nya testamentets församlingslära, att de icke antaga något såsom nytestamentligt, som icke bokstavligen finnes där. Om t. ex. så allmänna begrepp i våra dagar som söndagsskola, missionssällskap, kvinnoförening, ungdomsförbund, m. m., icke äro nämnda i nya testamentet, så äro dylika sammanslutningar eller verksamhetssätt i strid med grundlagen för församlingen. De äro förbjudna. Man synes tänka, att församlingens konstitution är uppgjord och utlagd på samma sätt, som föreskrifterna för tabernaklets byggnad i alla dess olika delar, en i minsta detaljer på förhand uppgjord förteckning, vilket ingalunda är händelsen. I nya testamentet är mer fråga om grundlinjerna, de underliggande, bestämmande grundsatserna. Åter andra fasthålla, att nya testamentet är Guds församlings konstitution, men påstå på samma gång, att en församlingsordning, enligt vilken församlingens gudsdyrkan och verksamhet inrättas, icke är given genom apostlarna i nya testamentet, utan hör till församlingens historiska utveckling, vadan det är lämnat fritt åt varje församling och tidsperiod att efter gottfin-nande och tidsförhållandena inrätta sin församlingsordning (lutheraner o. a.), En del av dem, som lägga, icke nya testamentet, utan den historiska utvecklingen till grund för församlingsordningen, låta oss veta, att den sanna församlingstypen icke möter oss i nya testamentet, utan i kyrkofädernas församling vid slutet av 600-talet. Apostlarnas församling är fröet, kyrkofädernas församling är den mognade frukten. Kyrkofädernas församling

500, 600 år efter Kristus är en från Gud, Kristus och hans ord avfallen församling. Påståendet faller på sin egen grund, även om det kan såsom auktoritet

755åberopa ett så stort namn som kyrkohistorikern A. Neander, Mos-heim, m. fl.

Vi vilja något närmare skärskåda den ståndpunkt, som representeras av kväkarna och andra mystiskt anlagda grupper, samt spörsmålet om den historiska utvecklingen och dess resultat såsom konstitution för Kristi församling på jorden.

Den först nämnda uppfattningen är orimlig och självupphävande. Ty om allt skall ställas beroende av Andens tillfälliga ingivelse, så blir även det en regel, en viss ordning, som lätt kan övergå till den mest obegränsade oordning, enär Andeingivelsen lätt kan komma att förväxlas med subjektivt tycke, infall, inbillning, känsla. Emot denna uppfattning talar vidare nya testamentet i bestämda ordalag. I Mtt. 18: 15—18 t. ex. giver Kristus en bestämd föreskrift rörande församlingstukt, vilken föreskrift måste gälla såsom bemyndigad regel i alla församlingar och i alla tider. Den historiska utvecklingen har heller ingenting därmed att beställa. Sammalunda är förhållandet med Jesu befallning i Mtt. 28: 19, 20; Mk. 16: 15, 16, med apostelens förordning i 1 Kor. 5 kap. samt med alla apostoliska förordningar, förmaningar och anvisningar. De bilda de regler eller den ordning, efter vilken församlingarna i allt skulle inrätta sitt liv, sin inre och yttre verksamhet. Och som apostlarna voro apostlar eller Herrens utomordentliga sändebud och inspirerade, gäl Idé deras ord såsom Guds ord, bindande för bekännelse, lära, tro och liv. De undervisade, föreskrevo och förordnade i Herrens namn, yrkande på god ordning och ett skickligt väsen i varje församling, följande bestämda sedvänjor och allmänt kända regler (1 Kor. 4: 17; 7: 17; 11: 16; 14: 26—30, 33—35, 37, 40; Gl.,6: 16).

Att man i de apostoliska församlingarna följde i allt bestämda grundsatser och enahanda föreskrifter och bestämmelser i allt vär sentligt framgår för övrigt på många sätt. För meddelande av dop och församlingsgemenskap gällde över allt som stående regel att fordra omvändelse och tro på Kristus (Ag. 2: 38, 40, 41, 47; 5: 14; 8: 12; 10: 47; 16: 14, 15, 29—34; 18: 8; 1 Kor. 1:2). Man kom tillsamman att läsa de heliga skrifterna, höra dem utläggas och förklaras, fira Herrens åminnelsemåltid, höra missionärerna omtala sina erfarenheter och rön, upptaga och utesluta medlemmar, uppbygga sig med sång, bön, profetia, förmaning o. s. v. Man valde och tillsatte i alla församlingar lärare och tjänare, icke emedan man fick ett infall att så göra, utan emedan apostlarna så rekommenderade.

756Icke vem som helst kunde vara föreståndare, utan vissa därtill utsedda och avskilda, vilkas egenskaper voro av apostlarna fastställda. Allting var ordning och bestämd regel. . Att då säga, att församlingsordningen var lämnad åt den historiska utvecklingen må anses för ett stort misstag, varigenom man skulle kunna skapa ett stöd for alla de falska församlingsinrättningar, som med tiden uppkommit och fortfarande uppstå. Vi säga, att församlingsinrättningen och ordningen i alla väsentliga delar var fullständigt given och avslutad i och med nya testamentets kanon. Detta utesluter icke en viss utvecklingsgång, men denna utveckling är blott ett fullkomnande till formen av det redan till väsendet givna. Såsom exempel kan anföras. Församlingen framträdde egentligen på pingstdagen, men före pingstdagen kan den sägas finnas till i sitt frö i apostlarna och dessa 120, vilka voro pånyttfödda, troende och döpta. I evangelierna kallas Jesu efterföljare vanlingen "lärjungar"; i Ag. möter oss namnet "kristna" och i breven kallas de "heliga", "bröder", "församlingar". Söndagen oifttalas först såsom "Jesu uppståndelses dag", "första dagen i veckan" och till sist såsom "Herrens dag". De första dagarna och veckorna hade församlingen i Jerusalem varken äldste eller diakoner. Apostlarna skötte alla åligganden. Sedan tillsattes båda tjänsterna. I början synes varje församling haft flera äldste eller ett äldsteråd, vilket sedan övergick till blott en äldste eller föreståndare. Sådant är icke sakförändring, utan formfulländning, en utveckling som nya testamentet självt giver vid handen.

Till sist hänvisa vi även i denna fråga till vår egen lärofader, A. Wiberg. "Allt vad vi veta eller kunna veta — heter det — rörande församlingen måste härleda sig från skriften. Dess ursprung, dess natur, dess ändamål, dess väsentliga beståndsdelar, dess inrättning, dess makt, dess tjänstförrättningar, lagen för dess utbredande m. m. — för allt detta måste man söka och finna sin enda grund och vägledning i skriften. I överensstämmelse med den väl

kända protestantiska grundsatsen, att "den heliga skrift är den enda regeln och rätter snöret för de kristnas tro och vandel", vädja vi till bibeln och till intet annat än bibeln. De av Kristus och hans apostlar givna föreskrifter i förening med de kristna församlingarnas inrättning och bruk, sådana de blivit upptecknade i nya testamentet, utgöra den stående lagen och regeln för alla kristna församlingar i alla tider.

Men nu möter oss från flera håll den invändningen, att den heliga skrift dock icke lämnar oss några uttryckliga och tydliga föreskrifter

757rörande församlingens väsen, ordning och inrättningar; att följaktligen de kristliga inrättningarna existera endast i sitt frö i den apostoliska tidsåldern, och att det är överlämnat åt kyrkan att ur detta frö utveckla sig och antaga olika former allt efter olika tidsomständigheter.

Häruppå svatas: Det är visserligen sant, att i bibeln icke finnes någon formlig, systematisk framställning av församlingens väsen, ordning och inrättningar, men detsamma gäller även om alla den kristna trons läror. Dock såsom detta senare förhållande icke bevisar, att i bibeln ej finnes något system av gudomlig sanning, så bevisar ej heller det förra förhållandet, att bibeln icke innehåller någon bestämd lära rörande församlingens väsen, ordning och inrättningar. Gud åtnöjer sig med att i uppenbarelsen, såväl som naturen, framställa för vår begrundning strödda sakförhållanden och sanningar och överlämnar åt vårt förstånds verksamhet att bringa dessa sakförhållanden och sanningar i system. Detta gäller om trosläran i allmänhet och i synnerhet om församlingsbegreppet. Allt vad vi därför i den heliga skrift hava skäl att vänta i fråga om församlingen, är tillfälliga utsagor och exempel. Skriften tilltalar efterkommande tidsåldrar ej annorlunda än, så att säga, i de apostoliska församlingarnas person, och den kännes icke vid oss annorlunda än såsom medlemmar av dessa församlingar. Vadhelst säges till dem, det säges till oss. Sålunda då Herren Jesus lovar att vara närvarande hos sina tjänare i alla tider, så tilltalar han dem alla i sina första lärjungars personer, som då voro närvarande och säger: 'Se, jag är när eder alla dagar intill världens ände.' Då nu det är fallet, att efterkommande tidsåldrar endast tilltalas i de apostoliska församlingarnas person, huru orimligt är det icke att begära en formlig avhandling rörande församlingen. Då apostlarna bildade församlingar, måste de i och med detsamma hava givit dem all nödig undervisning rörande dess väsen, ordning och inrättningar. Huru förvänt skulle det icke hava varit, om en apostel, sedan han hade bildat en församling och lämnat den, skulle ha skrivit en avhandling om sättet att bilda en församling. Allt vad vi därför ha skäl att vänta är en tillfällig underrättelse om apostlarnas sätt att gå till väga vid församlingarnas bildande och ordnande.

När vi därför vilja göra oss ett rätt och klart begrepp om vad den kristna församlingen är och bör vara, böra vi icke beskylla den heliga skrift för otillräcklighet, mörker och otydlighet rörande för-

758samlingens väsen, ordning och inrättningar, utan så länge i nya testamentets ljus betrakta församlingens bild, till dess den framstår för vårt inre sinne i all dess enkelhet, renhet, klarhet och härlighet; icke såsom existerande uti ett blott frö, som under tidernas lopp behöver utvecklas och formas allt efter olika tidsomständigheter, utan såsom utbildad och fallfärdig, värd att tjäna såsom mönsterbild för alla kristna församlingar i alla tider

Att nya testamentet verkligen innehåller en sådan mönsterbild, som är värd och ämnad att tjäna till föresyn för kristna församlingar i alla länder och alla tider, det träder klart fram i dagen genom en undersökning av dess egna vittnesbörd rörande församlingen."

759FJÄRDE KAPITLET

/

Bildandet eller organiserandet av Kristi församling

"Vi äro Guds medarbetare, I är en en Guds byggnad" —Paulus.

Moses lät uppföra tabernaklet enligt den föreskrift han fått på berget. Salomo byggde templet med tabernaklet såsom förebild, Serubbabel och Josua följde föreskrifterna i Moses' böcker. Material anskaffades och samlades på olika sätt och från olika områden. Från Libanons skog och stenbrott hämtade Salomo ceder och cypressträ

samt på stället efter mått färdighuggna stenar, som kunde inpassas i murarna utan ett hammarslag. Allt kunde icke bliva färdigt på en dag.

Nya testamentets församling är en skapelse av Jesus Kristus, sade vi. Stenarna i detta andeliga hus äro utbrutna ur otrons och okunnighetens hälleberg, gjorda "levande" av Guds Helige Ande genom ordet eller evangelii predikan. Så skedde på pingstdagen, och så snart själar blivit frälsta eller människor först kommit i syndanöd och sedan till en frälsande tro på Jesus Kristus, är förarbete gjort till organisation av församlingen. Lämpligt, användbart material måste först finnas för hand. Första steget, som apostlarna och deras medhjälpare togo för bildandet av en nytestamentlig församling, var att föranstalta om deras dop, som genom undervisning i sanningens ord kommit till personlig tro och bekände sig såsom troende (Ag. 2: 41, 47; 8: 12, 28, 39; 9: 18; 10: 47; 16: 14, 15, 30—34; 18: 8; 19: 5). I det uppdrag, som Jesus gav, ställes dopet i omedelbar förbin-

761delse med evangelii predikan och lärjungaskapet (Mtt. 28: 19; Mk. 16: 15, 16), och Paulus säger, att dopet åsyftar medlemskap i församlingen. "Ty i en och samma Ande äro vi alla döpta, till att utgöra en och samma kropp, vare sig vi äro judar eller greker, vare sig vi äro trälar eller fria" (1 Kor. 12: 13).

De troendes dop är första steget till församlingsbildande, men ett avgörande steg. Det betyder avsöndring från synden och världen, från alla forna förbindelser, och ett fullkomligt underordnande under Kristus, hans lag, ledning och vård, alldeles i samma mening som det säges, att israeliterna "döptes i molnskyn och i havet till Moses" (1 Kor. 10: 2). På samma gång är att märka* att såväl tro som dop är en fullkomligt fri handling av den troende, icke i den meningen att han kan göra, vilket han vill, tro eller icke tro, låta sig döpa eller icke döpa sig, och likafullt handla rätt, utan i den meningen att tro och dop äro hans viljas fria bestämmelse, något som han med glädje gör. "De som då togo emot hans ord läto döpa sig" (Ag. 2: 41). "Då de satte tro till Filippus, som förkunnade evangelium om Guds rike och om Jesu Kristi namn, läto de döpa sig, både män och kvinnor" (Ag. 8: 12). 'Se, här är vatten. Vad hindrar, att jag döpes?" (Ag. 8: 36). "Han stod upp och lät döpa sig" (Ag. 9: 18). "Sedan hon jämte sitt husfolk hade låtit döpa sig" (Ag. 16: 15). "Han lät strax döpa sig med allt sitt husfolk, och han fröjdade sig över, att han med allt sitt hus hade kommit till tro på Gud" (Ag. 16: 33j 34). "Krispus, synagogföreståndaren, kom med hela sitt hus till tro på Herren; också många andra korintier, som hörde honom, trodde och läto döpa sig" (Ag. ,18: 8).

Dopet är första steget. Så var det på pingstdagen. Huru kunde den stora församlingen i Jerusalem av tusentals judar och proselyter veta, vad som vidare hörde till en fullständig organisation av församlingen? Apostlarna visste. Huru? Genom Jesu muntliga undervisning före korsdöden samt efter uppståndelsen före himmelsfärden, såsom ock genom Andens omedelbara ledning och undervisning. Då Jesus undervisar om församlingstukten (Mtt. 18 kp.), heter det: "Säg det till församlingen; hör han icke församlingen". Han talar om församlingen i bestämd form, om något såsom förut omtalat, känt, bekant. Det är att antaga, ätt Jesus lärt i det ämnet mer än det, som nämnes i Mtt. 16 och 18 kp. De troende och döpta hade att hålla sig till apostlarna för vidare upplysning och vägledning, och det är, vad de gjorde, ty det heter: "De höllo fast vid apostlarnas

762undervisning" (Ag. 2: 42). Att vid en kristen församlings bildande och ordnande troget följa apostlarnas undervisning eller nya testamentet, är en garanti för att församlingen blir nytestamentlig, en Kristi församling. I Fil. 1: 1 hälsar aposteln "alla de heliga i Kristus Jesus, som bo i Filippi, tillika med församlingsföreståndare och församlingstjänare." Därav förstå vi, att till organisationen hör tillsättande av äldste och diakoner. Huru hade det skett i Filippi? På samma sätt som i Jerusalem. Församlingen i Jerusalem valde själv sina diakoner på förslag av apostlarna enligt den undervisning de förut fått eller under Andens maning och ledning (Ag. 6: 1—6). På samma sätt hade det tillgått i Filippi och på andra platser. Av såväl 1 Tm. 3: 1—13 som Tt. 1: 1—9 framgår ock, att församlingarna valde sina egna lärare och diakoner. Ifrån början sköttes verksamheten i Jerusalem av apostlarna, men efter förföljelserna genom Saulus och Herodes Agrippa och genom den myckna förskingringen blev det annorlunda. Då mötet hölls i Jerusalem år 50 — och ännu tidigare (Ag. 11: 30) —hade församlingen "äldste" eller församlingsföreståndare (Ag. 15: 4). Huru hade de fått dem? Naturligen genom apostlarnas undervisning och vägledning, alldeles på samma sätt, som Paulus och Barnabas på återväg från sin första missionsresa på

Cypern, i Pamfylien, Pisidien och Lykaonien i varje församling läto anställa val av "äldste" medels handuppräckning (Ag. 14: 23), vilket vi taga för givet skedde på samma väg från Kreta under Titus' ledning samt i Filippi. Församlingarna valde sina föreståndare eller pastorer med handuppräckning. Hur kunde Paulus och Barnabas veta, hur förfaras skulle? Hade icke Paulus från början stått i förbindelse med Ananias i Damaskus? Kom han icke efter blott tre år i beröring med Barnabas i Jerusalem, vilken var förtrogen med Petrus och en lärjunge från den allra första tiden, och hade icke Paulus genom Barnabas bemedling varit Petri gäst i Jerusalem i två veckors tid? Undervisningen från de första apostlarna var spridd överallt i världen, där evangelium predikades, och genom dem vad Jesus själv och Guds Ande lärt.

En nytestamentlig församling är en lokalförsamling. Ett biskopsstift, en synod, ett statsförbund eller en provinsförening av församlingar under ett huvud eller ledare är ett för nya testamentet alldeles främmande församlingsbegrepp. Därför var helst evangelium predikades i apostlarnes dagar och människor kommo till tron, undervisades de om dopet, döptes och förenades i grupper av döpta troende,

763utövande enskild och offentlig gudsdyrkan, verksamhet inåt och utåt, utsändande evangelister och missionärer. Det inre föreningsbandet var tron på Jesus Kristus, det yttre var evangelium och apostlarnas undervisning eller lära. Under självvalda ledare och tjänare skötte de sina inre och yttre angelägenheter, oberoende av varandra, hjälpande varandra, när behovet krävde, upptagande medlemmar och uteslutande ovärdiga sådana. Församlingsbildandet synes hava försiggått mycket enkelt och likasom steg för steg ordnat sig under apostlarnas ledning och efter de föreskrifter, som här flutit från deras undervisning.

När kan man då anse, att en biblisk församling är ordentligt bildad eller organiserad? Då de- som utgöra dess medlemmar var för sig avlagt en sannolik bekännelse-om sin omvändelse och pånyttfödelse, såsom troende blivit döpta genom nedsänkning i vatten till Faderns, Sonens och den Helige Andes namn samt frivilligt slutit sig tillsammans att i allt fasthålla och efterfölja Kristi och apostlarnas lära, enligt ordets anvisning utväljande sig lärare och församlingstjänare. Att i förbindelse med en församlings bildande tillkalla ombud från andra närliggande församlingar, ett koncilium eller råd, som å församlingarnas vägnar bevittnar förhandlingarna, prövar och undersöker förhållandena samt giver sitt erkännande åt den nya församlingen, hälsande henne välkommen i brödrakretsen, må anses för en god kristlig ordning och hava sin betydelse med avseende på förhållandet församlingarna emellan, men avgörande för en församlings ordentliga bildande eller bestämmande för dess karaktär av biblisk eller nytestamentlig församling kan det aldrig bliva, helst nya testamentet icke känner till någon sådan metod. Dr. H. Harvey säger: "Församlingens författning är uppgjord av Kristus, dess ende lagstiftare och huvud, samt nedtecknad och genom exempel förtydligad i bibeln. En församling, som blivit bildad i full överensstämmelse med denna författning, är en Guds församling på grund av sagda överensstämmelse samt grundar sina handlingar på gudomlig auktoritet. Det må vara, att hon icke kan uppvisa en yttre förbindelse med någon föregående församling, hon är likafullt apostolisk och i rätt ordningsföljd tillkommen. Överensstämmélsen med den apostoliska mönsterbilden gör henne till en sann Kristi församling och bekläder henne med lika mycken gudomlig myndighet, som någonsin urförsamlingen i Jerusalem, av vilken apostlarna själva voro medlemmar."*) Dr. A. H.

*) The Church. Sid. 96, 97.

764Strong yttrar sig sålunda: "Vilket antal som helst av troende kan ordna sig till en kristen församling genom att till regel för tro och handling antaga Kristi lag, såsom den är antecknad i nya testamentet samt genom att i överensstämmelse därmed förena sig till att dyrka och tjäna honom. Det är icke utan betydelse, när så kan ske, att ett koncilium av ombud från församlingar först kallas att giva råd med hänsyn till önskvärdheten att bilda en ny, särskild lokalförsamling och, om det befinnes önskvärt, efter den nya församlingens bildande, erkänna henne såsom en Kristi församling. Dock kan icke ett sådant åtgörande av ett koncilium, så stort värde det än må hava till befrämjande av gemenskap med andra församlingar, förläna åt personerna i fråga karaktären av en sann Kristi församling, utan blott erkänna dem för en sådan, vilket de i alla händelser äro, med eller utan konciliets erkännande, försåvitt de inrättat sig med nya testamentet till föredöme."**)

De som kommo att bliva medlemmar i den första kristna församlingen i världen, blevo det genom att fritt, självmant, intaga sin plats vid apostlarnas fötter. Genom apostlarnas vägledning och undervisning kommo de att steg för steg framstå inför världen såsom el fullständigt organiserad biblisk församling. De fingo med sina egn< beslut och handlingar i vissa fall bidraga till organisationens fulländning, såsom med val av församlingstjänare och äldste samt med anordningen av den enskilda och offentliga andaktsövningen m. m. När de äro fullt organi? ^rade, utgöra de en fullständigt ordnad samfundskropp, ett samfund av döpta troende, med egna, självvalda lärare och tjänare, fritt och oberoende skötande sina egna angelägenheter under Jesus Kristus såsom det enda huvudet, herren och konungen, med Kristi och hans apostlars lära såsom bestämmande regel och rättesnöre för tro, liv, vandel, verksamhet och församlingsordning. Utan inbördes överenskommelse och frivillig sammanslutning hade de icke kunnat bliva en församling, men den gudomliga kallelsen genom evangelium, dopet till Kristus samt omfattandet och fasthållandet av apostlarnas lära hade gjort dem till en biblisk församling, en nytesta-mentlig ekkläsia.

Vid det första församlingsbildandet var "apostlarnas lära" eller undervisning (didachä) det allt reglerande och bestämmande. Det var den konstitution eller grundlag, kring vilken de omvända och döpta

**) Systematic Theology. Sid 902.

765fritt i inre andegemenskap, under bön och åkallan, sammansmälte även till det yttre till en kropp, som såsom sådan bekände sig genom brödsbrytelsen till Jesus Kristus såsom försonare och konung (Apg. 2 : 40—42). Lika enkelt bildas en församling i dag. De som såsom medlemmar i församlingar enat sig om bildandet av ny församling sammanträda, i närvaro av ombud från församlingar eller ej, och förklara, efter bön till Gud om hans Andes ledning och välsignelse, genom att stå upp, att de bilda egen församling med Kristus till sitt enda huvud och den heliga skrift såsom regel för lära och liv. Inför ett koncilium, antingen vid bildandet eller efteråt, plägar en på så sätt bildad församling redogöra för de skäl som bestämt detta steg, de utsikter som finnas för framgång i arbetet, för den ställning, i vilken de stå till \varandra, till de församlingar de tillhört, till alla församlingar, till Gud och hans ord. Detta sker icke för att av det församlade konciliet erhålla bemyndigande att utgöra en särskild församling, ty den rättigheten är av Gud given enligt ordet, utan att av, de samlade ombuden från församlingarna bliva erkänd såsom en på biblisk grund tillkommen församling och sålunda berättigad till en plats i systerförsamlingarnas led. När allting är tillfredsställande, räcker konciliet genom sin ordförande brodershanden till den nybildade församlingens ledare, och mötet avslutas med bön och sång.

Församlingar kunna draga sig ifrån gemenskapen med en församling, som icke är vad den skall vara, men de kunna icke upplösa henne. En församling upplöses genom sitt eget beslut att icke längre utgöra en egen församling.

Sammanslutning och samfundsbildning är ett krav eller behov, som ligger i själva människonaturen. Människan är sällskapligt danad eller anlagd. Detta anlag har av Kristus vunnit erkännande och även i hans församling funnit sitt uttryck.

•766FEMTE KAPITLET

Medlemsskap i Kristi församling

"/ ären nu icke mer främlingar och gäster, utan I haven medborgarskap med de heliga och aren Guds husfolk." — Paulus.

Vi haya redan påpekat, att dopet föregår och åsyftar medlemskap i församlingen, men dopet åter förutsätter omvändelse eller sinnesändring och tro. Redan Johannes döp aren predikade sinnesändringens döpelse och fordrade att se dess frukter, pekande på Guds lamm. Jesu egen predikan var en uppmaning till sinnesändring och tro (Mtt. 4: 17; Mk. 1: 5). Jesus gjorde lärjungar och döpte lärjungar (1 Jh. 4: 1). Han gjorde lärjungar genom undervisning eller predikan och lät sedan döpa dem. Så skedde på pingstdagen och sedan hela vägen igenom, som vi redan visat. Sinnesändring och tro föregingo dopet. Jesu befallning var: "Gån ut i hela världen och gören alla folk till lärjungar, döpande dem till Faderns, Sonens och den Helige Andes namn, lärande dem hålla allt, vad

jag befallt eder" (Mtt. 28: 19, 20). "Gån ut i hela världen och prediken evangelium för allt skapat. Den som tror och bliver döpt, han skall bliva frälst; men den, som icke tror han skall bliva fördömd" (Mk. 16: 15, 16). Pånyttfödelse eller tro på Kristus till frälsning föregår dopet till Kristus eller till Faderns, Sonens och den Helige Andes namn.

Av såväl Jesu framställning i Mtt. 18. k. som av breven, t. ex. 1 Kor. 5 k. m. fl., finna vi, att det var av största betydelse för dem, som blivit medlemmar i församlingen, att vandra värdigt Jesu Kristi

•767namn, att föra en rättfärdig och oförvitlig vandel för att i fortsättningen innehava sin plats såsom medlemmar i församlingen.

Förutsättningarna eller villkoren för medlemskap i Kristi församling bliva sålunda följande: 1) omvändelse eller sinnesändring och tro; 2) dop i vatten till den treenige Gudens namn på en offentlig bekännelse av tro på Jesus Kristus till personlig frälsning; 3) en helig, oförvitlig vandel.

De olika vägar, på vilka man kan ingå i och utträda ur församlingen, äro, för inträde: dop, intagning på betyg, åter upptagning på bekännelse. För utträde: död, uteslutning, utflyttning med betyg.

På en del platser förekomma, att medlemmar, som genom flyttning från orten eller av annan anledning gjort sig osynliga, helt enkelt utstrykas ur matrikeln, eller man gör anteckning i densamma, att adressen är obekant. Detta sker, sedan saken först föredragits i församlingen, och enligt dess beslut. Stor försiktighet bör i dylikt fall företagas, ty här kan i första hand ett helt ringa fel föreligga. En person, åter, som avsiktligt avlägsnar sig, utan att uppgiva sin adress eller annars låta höra av sig, handlar ovärdigt, obroderligt och okristligt och bör som ovärdig medlem behandlas, då han t. ex. på ett helt års tid ej låtit höra av sig. Det finns ingen annan väg ut ur församlingen än de tre -angivna. Personen i fråga bör av församlingen uteslutas såsom den, som handlat i strid med god ordning och en kristlig ande och på bekännelse återupptagas, om han visar sig igen och bekänner sitt fel. En kristen församling kan icke ikläda sig ansvar för medlemmar, vilkas vistelseort är obekant och andeliga tillstånd okänt, annat än blott för en kort tid.

Guds eller Kristi församling är ett "andeligt" hus och utgöres av andeliga människor, av pånyttfödda syndare. Det är stort och ärofullt att vara utkallad ur den onda, gudlösa världen och införsatt i församlingen att deltaga uti viktiga, maktpåliggande uppdrag. Det innebär stora förmåner, ovanliga rättigheter. Deltagande i Herrens nattvard är icke det enda. Församlingen är en organisk enhet, en levande organism. Medlemmarna äro kroppens lemmar, varandra till hjälp och stöd (1 Kor 12: 25, 26). Såsom medlem av Guds församling är jag omgiven av en livvakt av bröder, som alla vilja mitt väl och intresssera sig för både min andeliga och timliga välfärd. Alla åtnjuta vi varandras hjälp, vård och vägledning, och alla mottaga vi undervisning i ordet, förmaning och ledning genom lärarekallet i församlingen, varigenom vi föras till de grönskande betesmarkerna

•768och de svala vattnen, de friska källorna. Församlingen är en uppfostringsanstalt, där den kristliga karaktären danas och utbildas efter bilden av Kristi karaktär och till likhet med honom, där tankeförmågan skärpes och större klarhet vinnes i den gudomliga sanningens innehåll till stärkande av tron och till utbildande av trosförvissning och fasthet i läran (Ef. 4: 11—16). Denna utveckling befordras och påskyndas till icke ringa del genom det demokratiska eller folkfria sätt, på vilket angelägenheter handhavas i Kristi församling. Alla hava rätt och frihet att deltaga i varje fråga, fri yttranderätt, rösträtt, beslutande rätt. Detta fria sätt, utan tuktan av ordet och Anden, utan en god ledning, kunde lätt leda till vårdslöshet, uppsluppenhet och ett lösaktigt väsen, och har någon gång så gjort, men det behöver ej ske. Nya testamentets församlingsordning är baserad på denna folkfria grund, som inbegripes i begreppet ekkläsia, och befordrar i hög grad utvecklingen av insikten i andliga ting, vidgar blicken, helgar viljan och ökar erfarenheten.

Ur en annan synpunkt äro förmånerna icke mindre. Ingen större uppgift finnes på jorden än den, som Kristi församling fått av sin Herre och Konung, att till jordens yttersta ändar upprätta och utbreda hans rike, "som icke skall förstöras till evig tid." Det är varje församlingsmedlems ärofulla förmån att för detta stora mål giva sig själv och sitt, på ett sätt eller annat. Här duga även de timliga och förgängliga tingen. Moses tog emot guld, silver,

koppar, mångfärgat garn, gethår, djurskinn, trä, olja, kryddor, rökelse och onyxstenar till tabernaklet. »Salomo skaffade skog från Libanon, stenblock ur stenbrotten och finaste guld för templet. I dag synes ropet efter pengar och pengars värde just för missionsarbetet i världen vara lika stort, om icke större, än på Moses' tid. Varför komma icke pengarna? Varför indragas missionsstationer, varför nedsättas missionärernas löner, varför håller man tillbaka? Följer man icke gudomlig fingervisning, såsom Moses, då det gäller att bygga Herrens tempel i våra dagar, eller förstår icke Guds folk förmånen av att giva? Israel i öknen förstod och satte sin ära uti att giva. Mosea -fick mer än han till sist kunde mottaga. Han måste tillsäga folket att upphöra med sitt givande. Skall nya förbundets Israel förstå sin sak sämre än det gamla, som tjänade "bokstaven"?

Förmåner och rättigheter motsvaras av skyldigheter. Även en församling har skyldigheter, skyldigheter mot Gud, mot Jesus Kristus, mot ordets sanning, mot sig själv, mot församlingsföreståndare, föy-

•769samlingstjänare och andra förtroendemän, mot varje medlem i församlingen. Medlemmarna hava skyldigheter mot varandra och mot pastorn, vilken har sina förpliktelser både mot församlingen i sin helhet och mot de enskilda medlemmarna. Församlingen såväl som medlemmarna hava förbindelser gent mot den ogudaktiga världen, inot samhället, mot staten och världsliga myndigheter.

De finnas, som tyckas antaga, att pastorn är ansvarig för församlingen och den ende skyldige, om något är, såsom det icke bör vara. Han har ett stort ansvar, men har han gjort sin plikt, så är han oskyldig. "Jag bär icke skuld för någons blod", betygar Paulus (Ag. 20: 26). Detta gällde församlingarna i hela. Asien. Huru kunde han säga så? Lyssna! "I tre års tid, natt och dag, har jag oavlåtligen under tårar förmanat var och en särskilt av eder. Jag har icke undandragit mig att förkunna eder allt Guds rådslut." Om det i alla fall icke komme att utfalla väl, ingen skuld på Paulus. Han hade gjort allt i sitt vetande och i sin makt. Han var och förblev oskyldig till allas blod på hela det stora fältet i det prokonsulariska Asien. En församling, såsom en enskild medlem, är skyldig sig själv att vara, vad den skall vara. Den är ansvarig för vad den tror och icke tror, är och icke är, gör och icke gör. Det framgår av apostlarnas brev och av Jesu egna brev i Uppenbarelseboken. En lärare är skyldig eller medskyldig, om han försummat sin plikt eller ofullständigt uppfyllt den, om han undervisat i strid med ordets lära eller själv vandrat i strid därmed.

Vi skola söka framhålla plikterna i Kristi församling från de olika synpunkterna med några skriftens egna ord, men först vilja vi påpeka några saker, som stundom förekomma ibland oss såsom försummade plikter av rätt allvarlig och betänklig natur.

1. Varje församlingsmedlem bör såsom en självklar och naturlig sak förena sig med församlingen på den plats, där han bor, om en sådan finnes där.

2. Ingen enda församlingsmedlem har någon som helst rätt att tillbakahålla eller undandraga församlingen det lekamliga understödet, och bör han inlämna det på av församlingen bestämda tider. En församlings inkomster utgöras efter regeln av medlemmarnas bidrag. De äro "frivilliga' i den meningen att envar bestämmer själv sitt bidrag eller gåva, men icke i den meningen att man bidrager, om man vill, och låter bli, om man så behagar. "Det finns inga drönare

•770i Guds bikupa", har någon sagt. De böra icke tillåtas finnas där. Det tillkommer var och en att bidraga efter förmåga.

3. Varje medlem bör åtminstone en gång varje söndag besöka församlingens kyrka eller möteslokal och deltaga i pågående andaktsövningar.

4. Församlingsmötet, där församlingen öppet behandlar sina angelägenheter och fattar beslut i allt, som rör verksamheten, bör regelbundet besökas av varje församlingsmedlem, man och kvinna, ung och gammal.

5. Församlingens veckobönemöte bör, så långt möjligt är, besökas av både gamla och unga i församlingen.

Vi skola nu vända oss till skriften, företrädesvis de apostoliska breven, som alla äro skrivna till medlemmarna i Kristi församling i begynnelsens tider, och söka finna, huru de kristliga plikterna taga sig ut i dessa Guds mäns

ögon.

"En församlingsföreståndare bör vara oförvitlig; han bör vara en enda kvinnas man, nykter och tuktig, hövisk i sitt skick, gästvänlig, väl skickad att undervisa, icke begiven på vin, icke våldsam, utan foglig, icke stridslysten, fri från penningebegär. Han bör väl förestå sitt eget hus och hålla sina barn i lydnad, med all värdighet." 1 Tm. 3: 2—4.

"En församlingsföreståndare bör hålla sig stadigt vid det fasta ordet, såsom han har fått lära det, så att han är mäktig både att förmana medelst den sunda läran och att vederlägga dem som säga emot." Tt. 1: 9.

"Må du för dem som tro bliva ett föredöme i tal och i vandel, i kärlek, i tro och i renhet. Var nitisk i att föreläsa i skriften och i att förmana och undervisa. Hav akt på dig själv och på din undervisning, och håll stadigt ut därmed; ty om du så gör, frälsar du både dig själv och dem som höra dig." 1 Tm. 4: 12, 13, 16.

"Till de äldste bland eder ställer jag nu denna förmaning, jag som själv är en av de äldste och en som vittnar om Kristi lidanden och som jämväl har del i den härlighet, som kommer att uppenbaras. Våren herdar för Guds hjord, som I haven i eder vård. Våren det icke av tvång, utan av fri vilja, icke för slem vinnings skull, utan med villigt hjärta. Uppträden icke såsom herrar över edra församlingar, utan bliven föredömen för hjorden." 1 Pt. 5: 1—3.

"Om vi sått åt eder, I korintier, ett utsäde av andligt gott, är det

•771då för mycket, om vi få inbärga från eder en skörd av lekamligt gott? Herren har också för ordnat, att de som förkunna evangelium, skola ha sitt uppehälle av evangelium. Eller äro jag och Barnabas de enda, som icke hava rätt att vara fritagna från kroppsarbete?" 1 Kor. 9:6,11,14.

"Tanken på edra lärare, som hava talat Guds ord till eder; sen, huru de slutade sin levnad, och efterföljen deras tro." Eb. 13: 7.

"Våren edra lärare hörsamma och böj en eder för dem, ty de vaka över edra själar, eftersom de skola avlägga räkenskap. Må* de kunna göra det med glädje och icke med suckan, ty detta vore eder icke nyttigt." Eb. 13: 14.

"Vi bedja eder, käre bröder, att rätt uppskatta de män, som arbeta bland eder, och som äro edra föreståndare i Herren och förmana eder. Låten dem vara eder övermåttan kära för det verks skull, som de utföra." 1 Tss. 5: 12, 13.

É7 män, älsken edra hustrur, såsom Kristus har älskat församlingen och givit sig ut för henne." Ef. 5: 25.

I män, älsken edra hustrur och våren icke bittra mot dem." Kol. 3: 19.

"Sammalunda skolen I ock, I män, på ett förståndigt sätt leva tillsammans med edra hustrur, då ju hustrun är det svagare kärlet; och eftersom de äro medarvingar till livets nåd, skolen I bevisa dem all ära, på det att edra böner icke må bliva förhindrade." 1 Pt. 3: 7.

"I hustrur, underordnen eder edra män, såsom I underordnen eder Hérren, ty en man är sin hustrus huvud, såsom Kristus är församlingens huvud, han som också är denna sin kropps Frälsare. Ja, såsom församlingen underordnar sig Kristus, så skola ock hustrurna i allt underordna sig sin*, män." Ef. 5: 22—24.

"I hustrur, underordnen eder edra män. Eder prydnad vare icke den utvärtes prydnaden, den som består i hårflätningar och påhängda gyllene smycken eller i eder klädedräkt. Den vare fastmer hjärtats fördolda människa, smyckad med den saktmodiga och stilla andens oförgängliga väsende, ty detta är dyrbart inför Gud. På sådant sätt prydde sig ju ock fordom de heliga kvinnorna, de som satte sitt hopp till Gud och underordnade sig sina män. Så var Sara lydig mot Abraham och kallade honom 'herre'." 1 Pt. 3: 1, 3—6.

"Jag vill, att kvinnorna (kristna kvinnor i allmänhet) skola uppträda i hövisk dräkt, att de blygsamt och tuktigt pryda sig, icke med hårflätningar och guld eller pärlor eller dyrbara kläder, utan med

•772goda gärningar, såsom det höves kvinnor, som vilja räknas för gud-fruktiga." 1 Tm. 2: 9—11.

661 fäder (föräldrar), reten icke edra barn till vrede, utan fostren dem i tukt och Herrens förmaning." Ef. 6:4.

"J barn, våren edrä föräldrar lydiga i allt, ty detta är välbehagligt i Herren." Kol. 3: 20.

"/ yrtgre (kristen ungdom i allmänhet), skolen å eder sida underordna eder de äldre. Ikläden eder alla, i umgängeisen med varandra, ödmjukheten såsom en tjänardräkt, ty 6Gud står emot de högmodiga, men de ödmjuka giver han nåd'." 1 Pt. 5: 5, 6.

"/ herrar (husbönder), given edra tjänare vad rätt och billigt är: I veten ju, att också I haven en herre i himmelen." Kol. 4: 1.

I herrar, handlen såsom Kristi tjänare mot edra tjänare och upp-hören att bruka hårda ord; T veten ju, att i himmelen finnes den, som är Herre över både dem och eder, och att hos honom icke finnes anseende till personen." Ef. 6: 9.

tjänare, våren edra jordiska herrar lydiga, med fruktan och bävan, av uppriktigt hjärta, såsom gällde det Kristus; icke med ögon-tjänst, av begär att behaga människor, utan såsom Krist-i tjänare, som av hjärtat göra Guds vilja, och gören eder tjänst med villighet, såsom tjänaden I Herren och icke människor. I veten ju, att vad gott var och en gör, det skall han få igen av Herren, vare sig han är träl eller fri." Ef. 6: 5—8.

"Förmana tjänarna att i allt underordna sig sina herrar, att skicka sig dem till behag och icke vara gensträviga, att icke begå någon oärlighet, utan på allt sätt visa dem redbar trohet, så att de i alla stycken bliva en prydnad för Guds, vår Frälsares, lära." Tt. 2: 9, 10.

"I tjänare, underordnen eder edra herrar med all fruktan, icke allenast de goda och milda, utan också de obilliga." 1 Pt. 2: 18.

"Var och en vare underdånig den överhet, som han har över sig." Rm. 13: 1.

"Jag förmanar, att man må bedja, åkalla, anropa och tacka för konungar och all överhet, så att vi kunna föra ett lugnt och stilla liv, på ett i allo fromt och värdigt sätt." 1 Tm. 2: 1, 2.

"Våren underdåniga all mänsklig ordning för Herrens skull, vare sig det är konungen, såsom den överste härskaren, eller det är landshövdingarna (guvernörerna), som ju äro sända av honom för att straffa dem, som göra vad ont är och för att prisa dem, som göra vad gott är." 1 Pt. 2: 13, 14.

•773"Given kejsaren vad kejsaren tillhör och Gud vad Gud tillhör." Mtt. 22: 21. *

Om Kristi församlings husfolk stannar inför sina förbindelser, såsom de uppdragas i dessa grundlinjer från skriften, blir det mycket att tänka på, många rättelser och förbättringar att göra.

•774SJÄTTE KAPITLET

• •

Ämbeten eller tjänster i Kristi församling. Olika ord att angiva särskilt församlingsföreståndarens arbete

"Och han gav oss somliga till apostlar, somliga till profeter, somliga till herdar och lärare "

—Paulus.

Apostelen Paulus säger: "Tjänsterna (hai diakoniai) äro mångahanda, men Herren är en och densamme", vilken alla gånger betjänas. 1 Kor. 12: 5.

Bland olika tjänster (ämbeten) uppräknas: 1) apostlakallet (1 Kor. 12: 28; Ef. 4: 11); 2) profetkallet (1 Kor. 12: 28; Ef. 4: 11); 3) herde- eller lärarekallet, församlingsföreståndarekallet (1 Kor. 12: 28; Ef. 4: 11); 4) evangelistkallet (Ef. 4: 11) och 5) församlingstjänarekallet, diakonsysslan (Ag. 6: 3, 5, 6; 1 Tm. 3: 8—13).

Vad nu dessa tjänster vidkommer, så är först och främst att märka, att de två förstnämnda, apostla- och profetkallen, äro tillfälliga, d. v. s. de innehavas och förvaltas blott en enda gång av män, som därtill särskilt och direkt kallats av Gud eller Jesus Kristus; de tre senare, herde-, evangelist- och diakonkallen, äro däremot bestående, fortlöpande med församlingen genom tiderna samt tillsättas medelbart genom församlingens val och

beslut.

Apostlakallet (hä apostolä). Apostel betyder sändebud (Jh. 13: 16: 2 Kor. 8: 23; Fil. 2: 25). Varje ordentligt kallad och utsänd evangelii förkunnare är ett Herrens sändebud, men en apostel måste

•775vara ett "Kristi sändebud" (2 Kor. 5: 20; Ef. 6: 20) i en särskild, utomordentlig mening, en dfcn himmelske konungens ambassadör med särskild fullmakt att representera honom på jorden. Ursprungligen kallade Jesus tolv apostlar, vilkas namn äro följande: Simon Petrus och Andreas, Jonas' söner; Jakob och Johannes, Sebedei söner; Filip-pus, Bartolomeus (Natanael), Matteus eller Levi, tullnären; Tomas, Jakob, Alfei son; Simon Ivraren från Kana, Judas Lebbeus eller Tad-deus, Jakobs son, och Judas Iskariot (Mtt. 10: 2; Lk. 6: 13—16; Ag. 1: 13). Dessa tolv utrustades med utomordentliga krafter samt för-seddes med fullständiga föreskrifter rörande sin verksamhet (Mtt. 10; Lk. 9: 1—6).

Sedan Judas Iskariot gått bort, invalde de övriga genom lottkast-ning Mattias i hans ställe (Ag. 1: 26). Detta skedde på förslag och förord av Petrus (Ag. 1: 15—25). Sedan tilldelas apostlatiteln åt Paulus och Barnabas (Ag. 14: 4, 14), åt Silas och Timoteus (1 Tss. 1: 1; 2: 7), åt Andronikus och Junias (Rm. 16: 7) samt åt Jakob, "Herrens broder" (Gl. 1: 19). Paulus framhåller särskilt i alla sina brev sin apostoliska kallelse och värdighet, vilken han försvarar gent emot sina motståndare. Med förkärlek kallar han sig "hedningarnas apostel", "hedningarnas lärare i tro och sanning" (Rm. 11: 13; 1 Tm. 2: 7; 2 Tm. 1: 11. Jmf. 1 Kor. 9: 1, 2, 5; 15: 9; 2 Kor. 11: 5; 12: 11, 22).

Utmärkande för en apostel är:

1) att Jaan sett Herren och kan intyga hans uppståndelse från de döda (Jh. 15: 27; Ag. 1: 3, 21, 22; 22: 18; 1 Kor. 9: 1; 15: 7, 8);

2) att han kallats omedelbart till ämbetet av Jesus Kristus (Mtt. 10: 1, 5; Lk. 5: 27, 28; 6: 13; 9: 1—6; Jh. 1: 35—51; Ag. 1: 2; 9: 4, 5; 22: 7, 8, 17—21; 26: 14—18; Gl. 1: 1, 11, 12);

3) att han blivit begåvad med inspiration eller ingivelse av Anden (Jh. 14: 26; Ag. 9: 17; Ef. 3: 5; 2 Pt. 1: 20, 21; 3: 15, 16);

4) att han besitter förmågan att göra underverk (Mtt. 10: 1, 8; Lk. 9: 1; Ag. 2: 43; 13: 8—12; 14: 8—10; 16: 16—18; 2 Kor. 12: 12);

5) att han ej är bunden vid någon viss plats (2 Kor. 11: 28). Profetkallet (hä prophäteia). Allraförst är att bemärka någon

skillnad i användningen av ordet profet i gamla och nya förbundet. Gamla förbundets profet var en förutsägare av tillkommande ting, dock icke alltid. Han var rätt och slätt en som talade, förkunnade, lärde, undervisade å Guds vägnar. Abraham, Aron, Moses, David och

•776Samuel räknas bland profeterna. Samuel, Elia och Elisa inrättade och ledde läroanstalter, plantskolor, där den profetiska andan ammades och utbildades bland ungdomen. Profet i gamla förbundet kan därför vara liktydigt med folklärare, folkledare, skald, historieskrivare och predikant i vidsträckt bemärkelse.

Något utmärkte dock även forntidens profet, som är alldeles oskiljaktigt från profetkallet i alla tider. Profeten hade Guds ingivelse. Han var omedelbart inspirerad av Jehovah, å vilkens vägnar han frambar till folket just det, som Gud på något sätt uppenbarade för honom, vare sig det angick framtiden eller icke. Den omedelbara gudaingivelsen är profetkallets hörnsten. Det hebreiska ordet på profet är nabj, vilket härledes från ett verb, som betyder kasta bubblor, koka, svalla, porla, välla fram såsom en källa. Profetens själ är denna porlande, bubblande, vällande källa, vars vatten sättes i rörelse av den Helige Andes inflytande. Ur profetens mun flödar eller framväller Guds uppenbarelses rena ström.

Härmed sammanfaller nära ordets betydelse i den klassiska grekiskan. Prophätäs (av prophämi) betyder oraklets eller gudasvarets tolk9 den som tolkar eller uttyder den inspirerade siarens utsagor för de frågande. Profeten är

"interpres deorum", gudarnes tolk, en meddelare och uppenbarare av gudarnes vilja, en uttydare av de gudomliga utsagorna. Så är ock med nya förbundets profet. Han är visserligen en lärare, som tillfälligtvis talar i församlingen till undervisning, uppbyggelse och tröst, kraftigt bekännande Jesus Kristus, ja, ock förutsäger förborgade och tillkommande ting, men vad han gör i så fall, det gör han på grund av omedelbar inspiration, av vilken han är beroende för gången. Nya förbundets profet talar och undervisar icke på grund av någon inre Guds maning i allmänhet, på grund av naturbegåvning eller församlingens kallelse och uppdrag, utan på grund av tillfällig uppenbarelse, direkt från Gud. Icke heller synes hans vittnesbörd avse "hela skapelsen" (Mk. 16: 15), utan församlingen.

Nya förbundets profeter sammanställas med dess apostlar, såsom ägde apostlaämbetet en slags naturlig utfyllnad i profetkallet. "Gud har satt i församlingen först apostlar, för det andra profeter". 1 Kor. 12: 28; Ef. 4: 11. "Att I mån bevara i minnet de ord, vilka förut blivit sagda av de heliga profeterna, och det bud I haven fått av edra apostlar från Herren och Frälsaren". 2 Pt. 3: 2. "Alltså ären I icke nu mer främlingar och gäster, utan I haven medborgarskap med

, 777de heliga och Guds husfolk, uppbyggda på apostlarnas och profeternas grundval, där hörnstenen är Jesus Kristus själv". Ef. 2: 19, 20. "Såsom Kristi hemlighet nu genom Andeingivelse blivit uppenbarad för hans heliga apostlar och profeter". Ef. 3: 5.

Utom 1 Kor. 14: 29, 32, 37 hänvisas till följande ställen i nya testamentet:

"Vid den tiden kommo några profeter från Jerusalem ned till Antiokia. Och en av dem, vid namn Agabus, trädde upp och gav genom Andens ingivelse tillkänna, att en stor hungersnöd skulle komma över hela världen; den kom också i Klaudius' tid." Ag. 11: 27, 28.

"I den församling, som fanns i Antiokia, verkade nu såsom profeter och lärare Barnabas och Simeon, och Lucius och Manaen och Saulus".Ag. 13: 1.

"Josef, som av apostlarna ock kallades Barnabas (vilket betyder förmanaren) sålde också en åker, som han ägde". Ag. 4: 36.

"Men när Barnabas kom till Antiokia och fick se vad Guds nåd hade verkat, blev han glad och förmanade dem alla att med hjärtats fasta föresats stadigt hålla sig till Herren, ty han var en god man och full med den Helige Ande och tro". Ag. 11: 23, 24.

"Och Judas och Silas, som själva voro profeter, talade därefter många förmaningens ord till bröderna och styrkte dem". Ag. 15: 32.

"Under den tid av flera dagar, som vi stannade där, kom en profet dit ned från Judeen, vid namn Agabus. När denne hade kommit till oss, tog han Paulus' bälte och band därmed sina händer och fötter och sade: cSå säger den Helige Ande: Den man, som detta bälte tillhör, skola judarna så binda i Jerusalem och sedan skola de överlämna honom i hedningarnas händer'." Ag. 21: 10, 11.

Med avseende på uttalanden av samma natur som Agabi yttrar Paulus: "Och se, bunden i anden begiver jag mig nu till Jerusalem, utan att veta, vad där skall vederfaras mig, allenast det vet jag, att den Helige Ande betygar och säger, att bojor och bedrövelser vänta mig i den ena staden efter den andra". Ag. 20: 22, 23. Av detta kan man sluta, att icke så få profeter varit i verksamhet här och där.

Av Ag. 21: 9 och 1 Kor. 11: 5 framgår, att profetians andegåva icke begränsades av könsskillnaden, vilket ock är tydligt av Joels profetia (Jl. 2: 28; Ag. 2: 17). Att kvinnor bådo i församlingen eller utgjöto sina av Guds Ande särskilt berörda och uppfyllda hjärtan i tacksägelse och lov, synes oss lika naturligt och självklart, som att de voro församlingsmedlemmar. Men detta är en-sak, och en helt annan

778 .att innehava och utöva profetkallet. Lika litet som nya testamentet känner till kvinliga apostlar, lika litet talar det om kvinliga profeter. Hanna (Lk. 2: 36) kallas "profetissa" (prophätis), men det måste förstås i gammaltestamentlig mening. I sammanhang med talet om Agabi profetia nämnes i förbigående, att "evangelisten

Filippi döttrar profeterade". De kallas dock icke "profetissor", och deras profetiska verksamhet har ingen historia eller redogörelse.

Församlingsföreståndareherde- eller lärarekallet (hä episkopä). Församlingsvårdarens, herdens eller pastorns kall är ett enda, men i nya testamentet betecknat med flera olika ord, genom vilka dess olika sidor eller uppgifter så mycket tydligare framträda. Att skilja mellan "äldste" (presbuteros) och "föreståndare" (episkopos) på ett sådant sätt, att episkopos, biskop, tillsyningsman, föreståndare, skulle beteckna ett annat, ett högre kall än presbuteros, ^äldste, kalla vi en ond åtskillnad, som står i rak strid med nya förbundets anda och bokstav. Cyprianus (d. 258 e. Kr.) synes vara den förste med något större inflytande, som uppställt och förfäktat denna åtskillnad. Och vad har han därmed uträttat? Jo, lagt grunden till sacerdotalismen eller det s. k. "heliga ståndet" samt till hierarkien eller prestväldet, vilkens högsta fulländning framträder i påvedömet, där en syndig och dödlig människa satt sig i Guds ställe, gjort sig själv till Kristi ställföreträdare (vicarius), såsom högste biskop (summus episcopus) styrande och behärskande alla medhjälpare såsom underlydande. En sådan åtskillnad omöj liggöres av skriften. Såsom exempel kunna vi anföra Ag. 20: 17, 28 och Tt. 1: 5, 6. På förra stället heter det, att Paulus från Miletus sände bud till Efesus och "kallade till sig församlingens äldste". När dessa "äldste" kommit till honom, håller han till dem sitt beryktade avskedstal, i vilket han bland annat säger: "Så haven nu akt på eder själva och på hela hjorden, av vilken den Helige Ande har satt eder till föreståndare, tillsyningsman, att vårda Guds (eller Herrens) församling, vilken han har förvärvat sig med sitt eget blod". Här kallar Paulus eller Guds Ande genom Pauli mun församlingens äldste föreståndare, tillsyningsmän. Men icke nog därmed. Han säger vidare, att den Helige Ande insatt dessa äldste till föreståndare i avsikt att de skulle föra Guds församling i bet. Därav framgår således ytterligare, att "äldste", "föreståndare" och "herde", pastor, betecknar alldeles samma personer, äro blott olika namn eller benämningar på ett och samma kall eller tjänst, icke två eller tre olika kall, vilket även blir tydligt av 1 Pt. 5: 1, 2.

•779Detsamma framgår hos Titus. "Fördenskull lämnade jag dig kvar på Kreta, att du skulle ställa i ordning det som fattades och i varje stad tillsätta äldste, såsom /ajg befallde dig". Och hur skulle en dylik äldste vara beskaffad? "Om någon är oförvitlig, en enda hustrus man" o. s. v. "Ty en föreståndare bör vara oförvitlig" o. s. v. Då Paulus talar om en äldstes egenskaper utbyter han ordet äldste mot föreståndare och fortsätter sedan meritlistan, vilket ovedersäg-ligen bevisar, att i hans föreställning var äldste och föreståndare alldeles detsamma eller blott olika namn på ett och samma kall eller ämbete.

Av nya testamentet framgår tydligt, att från allra första början i en och samma församling funnos flera äldste eller föreståndare. Ordet presbuterion översättes i Ag. 22: 5 med "de äldstes råd'% äldsterådet, de äldstes hela råd, syftande på judarnas äldste. Samma ord (presbuterion) använder Paulus, med tillämpning på nya förbundets församling, om de församlingslärare, som deltogo i Timotei avskiljande (1 Tm. 4: 15). Att de voro ett "råd" i betydelsen av en styrande eller lagstiftande församling strider helt och hållet mot sammanhanget. Endast såsom en tillfällig samling av äldste kunde de kallas presbyteriuin.

Församlingen i Jerusalem hade flera äldste eller föreståndare från början. Då de troende i Antiokia samlat pengar till undsättning åt de nödlidande bröderna i Judeen, överlämnades dessa pengar till de äldste (Ag. 11: 30). I Ag. 14: 23 såväl som i 15 kap. säges uttryckligen på flera ställen, att i församlingen i Jerusalem funnos flera äldste (Ag. 15: 2, 4, 6, 22, 23). Där nämnas särskilt "apostlarna", "de äldste" och "hela församlingen", vilka fattade ett fullkomligt enigt och samstämmigt beslut, vilket de sedan avfattade i en skrivelse, som utsändes till församlingarna bland hedningarna i Antiokia, Syrien och Silikien, icke i form av ett påbud eller en lagparagraf, uppsatt av en högre kyrklig myndighet, under vilken hednavärldens församlingar hörde, utan dels för att rätta ett misstag och dels för att giva broderliga råd och förklaringar.

Av Ag. 16: 4; 21: 18 framgår samma sak.

Även i församlingen i Efesus funnos flera äldste eller föreståndare (Ag. 20: 17, 28). Titus hade Pauli uppdrag att ordna förhållandena på Kreta sålunda, att varje stad erhöll äldste samt flera än en (Tt. 1: 5). Även Jakob talar om "församlingens äldste" såsom flera (Jk. 5: 14). Därpå syfta tilläventyrs även Petri ord (1 Pt. 5: 1).

•780Hur många de äldste eller föreståndarna från början varit i varje församling, är ingen lätt sak att säga. Antagligen har detta varit beroende även av församlingarnas storlek. Hur vården om hjorden utförts av var och en, vi mena arbetets fördelning, är icke heller gott att avgöra. Av Pauli yttrande i 1 Tm. 5: 17 tyckes framgå, att den ene gjorde sin sak bättre och den andre sämre, även då för tiden. Vidare synes, att icke varje presbuteros arbetade i ordet och läran. Någon fördelning av arbetet torde sålunda hava ägt rum de äldste emellan. Somliga ägnade mer, andra mindre tid åt hjordens vårdande. Icke alla voro predikanter och lärare i ordets egentliga bemärkelse, men hjälpte till på annat sätt. De som ägnade sig mer helt åt församlingen och verksamheten, anbefallas församlingen med avseende på den lekamliga utkomsten (1 Tm. 5: 18).

Beaktansvärt är ock i detta sammanhang det ord Paulus eller Herrens Ande använder om särskilt församlingslärarens arbete. På arbeta begagnas verbet kopiao (1 Tm. 5: 17), som betyder tröttna, känna sig trött, arbeta sig trött, arbeta hårt, anstränga sig, mödosamt eller oförtrutet arbeta. Några tänka, att arbetet i församlingsvården, i ordet och läran, är särdeles lätt eller bekvämt, men annat lär skriften och erfarenheten. Det är ett hårt och ansträngande arbete, som till den yttersta grad tager kropp och själ i anspråk.

Av det ovan sagda framgår, att från början en församling hade flera äldste, föreståndare, ledare, herdar eller lärare. Av uppenbarelseboken, en av nya förbundets sist skrivna böcker, där församlingsläraren bär namnet "ängel", framgår tydligt, att i varje församling fanns icke mer än en ängel, en enda lärare, som stod där såsom en Herrens budbärare eller sändebud, lärande, predikande, undervisande, vårdande, ledande, bevakande. I synnerhet av denna Uppenbarelse bokens tydliga anvisning samt även i anledning av Pauli antydan om en arbetets fördelning på så sätt, att endast vissa äldste i egentlig mening varit församlingsvårdare, synes skälig grund given för det antagandet, att anordningen med flera äldste i varje församling varit blott ett övergångsförhållande, enligt Guds plan avsett att småningom lämna rum för det mer naturliga och regelrätta, att varje hjord har blott en herde, som uteslutande och odelat ägnar sig åt församlings-vorden, åt ordet och läran. I kristendomens grundläggningstid, då såväl bland judar som hedningar evangelii grundsatser voro främmande och de nyomvända alldeles obevandrade i tillämpningen av de nya lärorna, var det förenligt med visdom och mer betryggande,

•781att ett så viktigt ansvar som vården av församlingen lades på flera. Själva huvudfrågan är dock den, att en församling skall hava föreståndare, icke huru många hon skall hava.

Evangelistkallet (hä diakonia tou euaggelistou).

Med evangelist (euaggelistäs) förstås en budbärare av glädjebudskapet om Kristus, om Guds rike, om frälsningen genom Jesus och tron på hans namn, med ett ord, en evangelii förkunnare. Evange-listen synes ej vara anställd för någon viss plats eller församling. Han biträder apostlarna och församlingslärarna i evangelium samt går. än hit och än dit. Än bryter han nytt fält, grundläggande församlingar och församlingsvård (Ag. 8: 4; 14: 7; 1 Kor. 1: 17; 2 Kor. 10: 16), än uppmuntrar han redan grundade församlingar och deras lärare med evangelium. Evangelisten är, yad vi kalla, "respredikan-ten", "missionären", som predikar evangelium, var helst han går fram. "Missionär" betyder ock sändebud, en utskickad.

Apostelen Paulus säger, att Herren satt i församlingen (eg. givit, edåken) somliga till (såsom) evangelister, varav framgår, att evangelistkallet ingick bland de i församlingen förekommande tjänsterna, varifrån man åter kan sluta därtill, att församlingen på något sätt gav uppdrag till denna verksamhet, såsom i fråga om herde- eller lärarekallet.

I 2 Tm. 4: 5 uppmanar Paulus Timoteus att "göra en evangelii förkunnares verk och fullständigt uträtta sitt ämbete". "Evangelii ' förkunnare" heter här euaggelistäs, varav följer, att Timoteus, Pauli biträde i evangelium, själv var evangelist, och att hans "ämbete" eller kall (diakonia) var evangelistens. Till detta kall hade han blivit avskild (1 Tm. 1: 18; 4: 14; 2 Tm. 1: 6). Men kunde Timoteus avskiljas av apostelen och församlingens äldste utan församlingens vetskap eller beslut? Från första början av församlingens tillvaro på jorden gällde det såsom regel, att den eller de, som avskildes för en tjänst eller ett kall inom hennes verksamhetsområde, först av församlingen blivit valda till sina befattningar. Så skedde med diakonerna i Jerusalem (Ag. 6: 3, 5). Då Barnabas och Saulus, de äldste "hedna-missionärerna", utgingo från Antiokia i Syrien, hednamissionernas

moderförsamling, voro de kallade och sända genom församlingens beslut (Ag. 13: 2, 3). Skulle Timoteus vara ett undantag från regeln? ♦ Att Barnabas och Saulus själva betraktade sig såsom församlingens ombud, framgår bland annat därav, att de efter återkomsten "sammankallade församlingen" och avgåvo inför densamma sin missions-

•782rapport (Ag. 14: 26, 27). De sägas hava predikat evangelium eller uppträtt såsom evangelii budbärare (Ag. 13: g, 14: 7).

Filippus, en av de sju (Ag. 6: 5), omnämnd näst Stefanus, lämnade Jerusalem, efter dennes dödande, i anledning av den storm av förföljelse, som uppväcktes genom Saulus (Ag. 8: 1, 3), och begav sig till Samarien, där han verkade såsom evangelist eller "predikade evangelium".' Detta ingick naturligtvis icke uti hans uppdrag såsom diakon, men står i full överensstämmelse med vad som blev en följd av den allmänna förskingringen (Ag. 8: 4). De som hade någon gåva, använde den till evangelii spridning. Om och huru långt församlingen och apostlarna, vilka stannade kvar i Jerusalem (Ag. 8: 1), hunno ordna denna fria verksamhet, därom känna vi ingenting. Att Filippus arbetade i förbindelse med apostlarna och församlingen i Jerusalem är alldeles tydligt (Ag. 8: 14—17). Om Filippus redan nu eller först längre fram utsetts till evangelii förkunnare, därom äro vi ock i okunnighet, men flera år senare finna vi honom med sin familj bosatt i Cesarea, där han verkar såsom evangelii förkunnare och bär namnet "evangelist" (Ag. 21: 8). Han säges hava haft fyra döttrar som "profeterade", men om dem heter det icke, att de, i likhet med fadern, voro "evangelister" eller kringresande evangelii förkunnare.

I detta sammanhang är lämpligt erinra, att förkunnandet av det glada budskapet (euaggelizein) användes i en mycket stor omfattning i nya testamentet. Detta förkunnande tillskrives Gud (Ag. 10: 36; Ub. 10: 7), Jesus (Mtt. 11: 5; Lk. 3: 18; 4: 18, 43; 7: 22; 8: 1; 20: 1), änglar (Lk. 1: 19; 2: 10; Gl. 1: 8; Ef. 2: 17; Ub. 14: 6), människor, ss. profeterna i allmänhet (Rm. 10: 15; 1 Pt. 4: 6; Eb. 4: 6), apostlarna och deras medhjälpare (Lk. 9: 6; Ag. 5: 42: 8: 25; 13: 32; 14: 7, 15, 21; 16: 10; 8: 4, 12, 35, 39; 11: 20; 15: 35; Fan. 1: 15; 15: 20; 1 Kor. 1: 17; 9: 16, 18; 15: 1, 2; 2 Kor. 10: 14, 16; 11: 7; Gl. 1: 8, 9, 11, 16, 23; 4: 13; Ef. 3: 8; 1 Pt. 1: 12, 25; Eb. 4:2).

Evangelisten eller ordets förkunnare kallas ock i skriften härold (kärux, Rm. 10: 15). Med härold förstås egentligen en utropare, en person, som med stark stämma, väldig röst förkunnar, tillkännagiver något. Härolden var en konungs eller furstes förtroendeman, som ägde rätt att i egenskap av sändebud underhandla med fienden, överföra sin herres budskap, kalla till folkförsamling eller offentligen, muntligen meddela folket furstens tillkännagivanden och vilja. Han

•783hade ock att framför konungen eller en eljes högt uppsatt person utropa dennes ankomst.

Evangelii budbärare äro den högste konungens och herrens härolder. Såsom Johannes, Sakarias' son, bana de väg för Herren av himmelen, där'han, en högre Josef, på evangelii konungavagn drager fram genom världen för att mottaga folkens hyllning. "Deras ljud har utgått över hela jorden och deras ord intill världens ändar", säger Paulus. I hednavärldens vildmarker, på de nakna och kala bergen i hemländerna, bland Kristi hjordar, lägrade vid vattukällorna i trädens skugga, hör man dessa härolders väldiga röster. Det är en predikants ära och utmärkelse att vara Guds, Kristi härold på jorden.

Noa säges hava varit en "rättfärdighetens härold" på sin tid (2 Pt. 2:5). Johannes dö paren var en sådan härold (Mtt. 3:1; Mk. 1: 4, 7; Lk. 3: 3; Ag. 10: 37), Jesus själv på samma sätt (Mtt. 4: 17, 23; 9: 35; 11:. 1; Mk. 1: 14, 38; Lk. 4: 18, 19, 44; 8: 1; 1 Pt. 3: 19). Likaledes de tolv apostlarna (Mk. 3: 14; 6: 12; Lk. 9: 2; Ag. 10: 42), diakonen Filippus (Ag. 8: 5), Paulus (Ag. 9: 20; 19: 13; 20: 25; 28: 31; 1 Kor. 9: 27; Gl. 2: 2; Kl. 1: 23; 1 Tss. 2: 9; 1 Tm. 2: 7; 2 Tm. 1: 11) och Timoteus (2 Tm. 4: 2). Uttrycket användes ock med avseende på evangelii predikan i allmänhet (Mk. 14: 9; 16: 15; Lk. 24: 47; Rm. 2: 21; 10: 8, 15; 1 Kor. 1: 23; 15: 11, 12; 2 Kor. 1: 19; 4: 5; 11: 4; Fl. 1: 15; 1 Tm. 3: 16).

Framstående skriftställare, däribland Johan Calvin, hava betraktat evangelistkallet såsom ett bihang till apostlaämbetet, alldenstund evangelisterna voro apostlarnas reskamrater, medhjälpare och ombud. I så fall skulle evangelistkallet, i likhet med apostla- och profetämbe- -tena, vara tillfälligt och sålunda egendomligt för den

apostoliska tiden.

En annan fråga har varit och är, huruvida evangelisten såsom sådan i egentlig mening kan sägas vara en församlingens tjänare. Detta synes vara klart av Ef. 4: 11. Däremot göres den invändningen, att apostelen på detta ställe icke avser att uppräkna tjänsterna i för-o samlingen, utan att angiva de tjänster, genom vilka församlingen blivit upprättad. Man tänker sig, att evangelisten icke är en särskild församlingens tjänare, utan att det är pastorn, som då han utför sitt kall i en viss riktning, kallas evangelist, eller att evangelisten är en avskild predikant i vidsträckt bemärkelse, vilken icke är anställd vid någon viss församling, såsom vi förut sagt. Är han avskild, så måste dock en församling hava avskilt honom.

Så mycket torde dock böra medgivas, att en församling är full-

•784ständigt organiserad, även om hon ingen avskild evangelist har inom sig, vilket ej kan sägas, om församlingen saknar föreståndare och diakoner. Men medgives detta, då är ock sagt, att evangelistkallet, om ock ett församlingens ämbete under alla tider, är ett tillfälligt och utomordentligt sådant, vilket kan vara och icke vara, då däremot äldste- och diakontjänsterna äro ovillkorligt stående i varje församling.

Ur denna synpunkt skulle evangelistkallet komma att stå på gränsen mellan de i^egentlig mening tillfälliga och beständiga tjänsterna i församlingen. De förra äro apostlaämbetet och profetkallet; de senare äldste och diakonsysslorna, vilka två sistnämnda sålunda i ordets egentligaste och fullaste betydelse äro de ständiga och bestående tjänsterna i en apostolisk församling (Fl. 1: 1; 1 Tm. 3: 1—13).

Församlingstjänarekallet (hä diakonia).

Detta uppdrag i nya förbundets församling skiljer sig från alla de övriga på flera sätt. Jesus utvalde och utsände apostlar, gav Petrus föreskrifter rörande herdekallet, befallde evangelii predikan bland alla folk, begynnande på Jerusalem, samt utlovade Andens fullhet, men om diakonatet varken han talade eller föreskrev något, såvitt vi veta. Det föddes fram genom själva förhållandena, sedan församlingen först kommit till stånd. Med församlingen kom diakonsysslan.

Dock är detta kall kommet genom Gud och hans Andes ledning. Apostlarna, som blivit beklädda med ett särskilt mått av Ande, väckte, under Guds Andes ledning, det förslaget i nya förbundets moderförsamling, Jerusalem, att utse diakoner, vilket ock skedde.

Vidare är diakonsysslan av en annan natur än de övriga tjänsterna. Apostla-, profet-, herde- och evangelistkallen avse i första rummet dejt andliga: andlig uppbyggelse och förkovran; diakonbefattningen är tillkommen med hänsyn till rent timliga, materiella och ekonomiska behov.

Ordet diakon (diakonos) av grekiska verbet diakonein, betyder egentligen ilbud, betjänt, uppassare, tjänare och användes om både män och kvinnor. Överheten kallas en Guds tjänare (Rm. 13: 4), evangelii budbärare Guds och Kristi tjänare (2 Kor. 6: 4; 11: 23; Kl. 1: 7; 1 Tm. 3: 2). Vidare talas om omskärelsens tjänare (Rm. 15: 8), syndens tjänare (Gl. 2: 17), rättfärdighetens tjänare (2 Kor. 11: 15), evangelii tjänare (Ef. 3: 7; Kl. 1: 23) samt församlingens tjänare (Kl. 1: 25). I alla dessa uttryck användes ordet diakonos utan avseende på diakonsysslan. Ytterligare förekomma uttrycken

•785ordets tjänst (Ag. 6: 4), rättfärdighetens tjänst (2 Kor. 3: 9), och församlingens tjänst (diakonia, 2 Kor. 5: 18). Kristus säger: "Om någon vill vara den förste, så vare han den siste av alla och allas tjänare" (Mk. 9: 35). Detta rörande bruket av ordet diakonos i allmänhet, vilket är ett genus commune och sålunda till formen lika, vare sig det begagnas maskulint eller feminint.' Det översättes följaktligen både med uppassare och uppasserska, tjänare och tjänarinna, diakon och diakonissa.

Men diakon betecknar på samma gång en särskild tjänsteman i Guds församling och hans tjänst en särskild syssla, ett särskilt kall i samma församling.

Att diakoner, på förslag av apostlarna, verkligen valdes samt att de valdes av församlingen, det säger oss skriften tydligt. Lika ovedersägligt är, att de av församlingen valda tjänarna efter valet avskildes av apostlarna med bön

och handpåläggning (Ag. 6: 5, 6). Frågan blir nu den, vilka åligganden som ingå i diakonsysslan.

Diakoner kunna uppträda offentligen såsom sanningens försvarare och ordets förkunnare, ja, såsom stora kraftverkare (Ag. 6: 8—10; 7: 2—53; 8: 5—12, 26—39; 21: 8), men detta är ingenting, som ingår i deras uppgift såsom diakoner. Det gällde att ifrån apostlarnas tungt lastade skuldror vältra bekymret och bestyret med de förbisedda, de behövande, de fattiga i församlingen, värnlösa änkor och andra för att göra det möjligt för de förra att rätt förvalta sitt egentliga kall såsom ordets tjänare. Diakonens kall är icke att undervisa, offentligen lära eller predika, men hans befattning är tillkommen för predikokallets skull, för att göra detta rätt fruktbärande och välsig-nelserikt, vadan man kan påstå, att diakonsysslan är en välbehövlig och oundgänglig utfyllnad till det offentliga lärarekallet. Diakonerna äro till för församlingens och lärarens skull, icke tvärtom, varav ock följer, att diakonen och församlingsläraren äro och böra vara med varandra innerligt förbundna i arbetet, ehuru var och en har sitt bestämda område.

Under en tid, då en talrik församling praktiserade en frivillig kommunism eller hade allting gemensamt (Ag. 4: 32—37), måste skötseln av församlingens penningeangelägenheter hava varit synnerligt maktpåliggande samt förutsatte icke ringa allmänt förtroende och praktisk duglighet. Egendomar såldes och värdet lades vid apostlarnas fötter. De som voro rika, blevo själva fattiga för de fattigas skull; hela församlingen kom sålunda att bestå av intetägande med

•786en gemensam fond, uppkommen genom de bättre lottades självmanta uppoffring, ur vilken alla skulle bespisas och förses efter behov. Där var ingen behövande och ingen som hade något, som han kunde kalla sitt (Ag. 4: 32,34). Den ekonomiska förvaltningen uti en så beskaffad brödrakrets krävde onekligen sina män. Bestyret och anordningen vid den dagligen återkommande utspisningen för tusentals människor var ett jättelikt arbete. Allt detta lades på diakonerna. Dock synas icke predikokallets förvaltare hava ställt sig helt främmande för alla ekonomiska angelägenheter ens efter denna dag. När följderna av den frivilliga kommunismen i Jerusalem, vilken såsom uttryck för kristlig brödrakärlek är vacker och storslagen, men ur rent praktisk synpunkt oklok och olämplig, hunnit framträda i allmän brist och elände, sände de omvända bland hedningarna undsättning till sina bröder i Judeen. Denna undsättning gick genom de äldstes i Jerusalem händer, vilka i församlingen så småningom intagit den ställning, som från första början tillkom apostlarna (Ag. 11: 30). Därav tyckes man kunna sluta, att om ock den ekonomiska förvaltningen i församlingen var anförtrodd en gång för alla åt diakonerna, denna förvaltning av dem sköttes så, att pastorn både kände till förvaltningssättet samt sattes i tillfälle att meddela sin mening och tanke. Där kristlig kärlek och inbördes förtroende råda, äger samverksamhet rum mellan olika verkande faktorer. Det kan icke finnas någon fråga av vikt i en församling, att icke pastorn livligt intresserar sig uti henne. Därifrån gör icke penningefrågan något undantag.

Emellertid var det icke uteslutande i Jerusalem och för egendomsgemenskapens skull, som diakonbefattningen kom till stånd. Paulus giver allmänna föreskrifter rörande församlingstjänare i samband med dylika rörande föreståndare (1 Tm. 3. 8—10) samt hälsar både föreståndare och diakoner (Fl. 1: 1). Därav följer, att icke blott i Filippi, som var den första kristna församlingen i Europa, utan i alla församlingar, som Paulus grundade, funnos föreståndare och diakoner, varav åter en naturlig slutsats blir, att diakonsysslan, liksom lärarekallet, var och är en allmän inrättning i alla apostoliska församlingar. Till samma resultat synes man komma av 1 Pt. 4: 11. Jmf. Rm. 12: 7.

Kärleksmåltiderna (hai agapai) med deras egendomliga grundval upphörde i sin tid ; kvar står den förundransvärda måltid, som vi kalla Herrens nattvard, där vi fortfarande se diakonerna passa upp vid bordet, kringbärande och utdelande brödet och vinet. Varken

•787Petrus eller Paulus döpte alltid personligen (Ag. 10: 48; 1 Kor. 1: 14). Vad skulle hindrat dem för sådant ändamål låta en diakon tjäna? Sådant sker stundom även i våra dagar. Men diakonernas första och egentliga uppdrag gäller tillsynen i yttre hänseende om de fattiga och behövande, de sjuka, lidande, glömda och förbisedda i församlingen samt vården om församlingens ekonomi eller penningeangelägenheter.

De egenskaper, som skriften gör till oundgängliga förutsättningar hos en diakon, äro mycket beaktansvärda.

Först och främst skall en diakon vara en man, som är full av Ande och vishet, har ett gott rykte om sig, så inom som utom församlingen. Endast män med obefläckad sköld kunna komma i fråga, sedligt rena, tadelfria och oförvitliga personer (Ag. 6: 3; 1 Tm. 3: 10). Det är första synpunkten. Det är i nya testamentet ingen gång fråga om, huru mycket pengar en person skall hava för att kunna bliva eller vara diakon. I Guds rike finnes ingen vikt, som bestämmer människovärdet efter penningemått. Fattig eller rik, är människan duglig, då hon har Guds Ande, trons hemlighet i ett gott samvete samt ett obefläckat namn; fattig eller rik, är människan oduglig, då hon saknar tron, är oandlig och omoralisk. Diakonbefattningen är hänvisad till yttre, timliga, ekonomiska förrättningar, men skriften säger, att diakonerna skola vara andliga, män "fulla av ande och visdom99. Om Stefanus heter det, att han var en man "full av tro och den Helige Ande99. (Ag. 6: 3, 5). Således sedligt fläckfria namn, verkligt andliga personer, kloka, insiktsfulla, förståndiga män. Vidare uttalar sig skriften emot ungdom och oförfarenhet, när det gäller ett så viktigt uppdrag. "Diakonerna skola först prövas; sedan må de tjäna, om de äro oförvitliga" (1 Tm. 3: 10). "Ty de som hava tjänat väl" — heter det vidare — "vinna en god ställning och mycken frimodighet i den tro, som är i Kristus Jesus" (1 Tm. 3: 13).

Att Paulus tänker sig diakonerna såsom stadgade och till mogen ålder komna män, framgår därav, att han talar om dem såsom familjefäder samt säger, att de böra vara detta. "Diakonerna böra vara en enda kvinnas män, som väl förestå sina barn och egna hus" (1 Tm. 3: 12). En diakon har att styra och ställa med många människor samt att deltaga i vården och förvaltningen av församlingens egendom och medel. Kan 'han icke vårda sitt eget hus, hur skall han kunna deltaga i vården om Guds församlings tillhörighet? Kan han

•788icke utöva ett gott och välsignelserikt inflytande på medlemmarna av sin egen familj, hur skall han kunna uträtta något bland sjuka, fattiga, behövande, främlingar och andra? En diakon måste äga förmåga såsom uppfostrare och god hushållare.

För övrigt bestämmer Paulus, att diakonerna skola vara "värdiga, icke tvetaliga, icke begivna på mycket vin, icke snikna efter slem vinning, havande trons hemlighet i ett rent samvete" (1 Tm. 3: 8, 9).

En viss "värdighet99 höves i sanning innehavaren av ett så viktigt uppdrag, en värdighet, som har sin rot i verklig gudsfruktan samt grundar sig på ärbarhet i handel och vandel, på värdiga, aktnings-bjudande handlingar och uppförande. Att hava två tungor i munnen anstår ingen hederlig människa, allraminst en kristen; för en församlings förtroendeman bär det sig rakt icke att vara "tvetalig" (dilogos). Om han detta är, skadar han sig själv samt den sak och det folk han företräder. Att vara styrd av vin- eller vinstbegär är oförenligt med all sann, levande kristendom; en församlings förtroendeman måste vara herre över sig själv och sina syndiga böjelser, om han med framgång och heder skall kunna tjäna. Varken drinkare eller giriga duga. Att vara "sniken efter slem vinning" är liktydigt med att ävlas efter neslig, vanhederlig, skamlig, orättfärdig vinst (aischrokerdäs). Skulle en diakon råka vara en affärsman, som ju ofta händer, så är klart, att han, såsom alla hans stallbröder, är för sin utkomst i världen beroende just av den vinst han kan göra på sin hantering. Detta är naturligt. Men uttrycket "sniken" i förhållande till åtkomsten och besittningen av det jordiska goda är sådant, att det anstår ingen kristen som helst. Det innebär, att det timliga intagit ett för stort rum i hjärtat. För övrigt ligger här tonvikten på ordet "slem", neslig, skamlig, icke hederlig. Skälig vinst, bekommen på hederlig och ärlig väg. utan lögn och bedrägeri, utan överdriven förespegling, utan pris-givning av andra människors fördel och intressen, är icke fråga om. Skamlig vinst, inför vilken ett vaket samvete rodnar, blyges och är kränkt, är här det som brännmärkes. 'Trons hemlighet i ett rent samvete" däremot påstår Paulus vara en diakons ärekrans.

Diakonos, sade vi, betyder ock tjänarinna, diakonissa. Av denna och andra anledningar har man talat om kvinnliga diakoner eller kvinnor, som beklätt eller kunna bekläda diakonsysslan i nya testamentets församling. Bruket av kvinnor såsom sjukvårdare å sjukhus och dylika inrättningar, i fält under krigstid o, s, v,, vilka ock kallas

•789"diakonissor", kan antagligen för sitt ursprung åberopa sig på detta nytestamentliga ord.

Kvinnans naturliga lämplighet att betjäna, passa upp, vårda sjuka och döende, att hjälpa och bistå fattiga och nödlidande, synnerligast av hennes eget kön, torde ingen vilja eller böra bestrida. Däremot bör det på fullt allvar

ifrågasättas, huruvida en kvinna någonsin beklätt eller kan bekläda nya testamentets diakonbefattning. Detta är frågan.

Om Ag. 6 kp. har något av betydelse att säga, icke lämnar det rum för en kvinlig diakon. Kvinnor funnos i myckenhet då, såsom nu, i församlingen, men ingen enda kvinna valdes och avskildes för diakonsysslan. Apostlarna föreslogo endast 'män, och församlingen valde sju, alla män, vilkas namn äro uppräknade. Dessa "sju män" blevo sedan avskilda. Det är hela förloppet (Ag. 6: 3, 5).

Apostelen Paulus skriver: "Men jag anbefaller åt eder vår syster Febe, vilken är församlingens i Kenkreä tjänarinna, så att I mottagen henne i Herren på ett för de heliga värdigt sätt och bistån henne i vad sak hon kan behöva eder, ty hon själv har ock varit en beskyd-darinna för många och för mig själv" (Rm.vlö: 2). Här talas direkt om en kvinna som en "församlingens tjänarinna". Således en "kvinlig diakon", menar man. Att Febe av församlingen formligen valts till diakonsysslan samt därtill avskilts med bön och handpåläggning, det står varken här eller på något annat ställe. Hon synes nu hava varit stadd i något viktigt ärende till Rom. Hon hade ock fått det höga förtroendet att överbringa Pauli brev till församlingen i den stora världsstaden, såsom Maria av Magdal en gång ombetroddes uppståndelsens budskap till apostlarna.

I samma kapitel förekomma ytterligare sex kvinnonamn: Priskil-la, Maria, Tryfena, Tryfosa, Persis och Julia. Priskilla kallar apostelen sin "medarbetare i Kristus Jesus" (Rm. 16: 3). Maria erhåller det vitsordet, att hon "arbetat mycket och hårt" för romarna (Rm. 16: 6). Tryfena och Tryfosa sägas "utföra ett ansträngande arbete i Herren" (Rm. 16: 12). Persis kallar han "den älskade, som arbetat mycket och hårt i Herren" (Rm. 16: 12), Julia blott nämnes. Vad visar nu allt detta? Jo, att apostelen Paulus i sin världsmission såsom sina medarbetare räknade bland andra en lysande rad av Gud hängivna kvinnor, vilka arbetade med hela sin själ för sanningens utbredning, samme Paulus, som på det bestämdaste uttalar sig emot kvinnans offentliga lärande (1 Kor. 14: 34, 35; 1 Tm. 2: 12.)

•790Men intet nytt sker under solen. Evangelisterna berätta oss, att Jesus själv under sin personliga verksamhet åtföljdes och betjänades av en talrik kvinnostab, vars förnämsta, personligheter blivit omnämnda i evangelierna, ehuru han aldrig sände en kvinna att predika evangelium (Mtt. 27: 55, 56; Mk. 15: 40, 41). Om dessa kvinnor heter det uttryckligen, att de "hade följt Jesus från Galileen för att tjäna honom99 9 men ingen har kommit på den tanken, att de voro diakonissor eller att de förrättade någon syssla, motsvarande nya förbundets diakonkall. Diakonein betyder tjäna, betjäna, uppassa, hjälpa, bistå, och det var vad dessa kvinnor gjorde, därtill manade av fri och otvungen kärlek. På samma sätt förhöll det sig med Febe i Kenkreä/ Hon hade varit och var Paulus till hjälp och bistånd; hon gjorde hela församlingen stora tjänster i självuppoffrande kärlek. Därför kallas hon "församlingens tjänarinna" (diakonos). Varuti denna tjänst bestod, antyder Paulus. Hon hade varit hans och mångas beskyddarinna, föreståndarinna. Hon hade givit dem "skydd" såsom främlingar och ställt sig fram såsom den, vilken ägnat dem omsorg och omvårdnad. Hon hade med andra ord, såsom Lydia i<Filippi, övat gästfrihetens ädla, sköna kristliga plikt mot Paulus och många andra främlingar. Om, såsom ofta är händelsen, församlingen utgjordes av fattiga och obemedlade personer, familjer eller ungdom, och Febe var bättre lottad, ägde t. ex. eget hus och hem, dit hon inbjöd och undfägnade apostlarna och andra främmande bröder, så tjänade hon därmed både Gud och församlingen. Genom sådana och många andra kristliga kärleksgärningar tro vi, att hon kom församlingen till hjälp och betjänade densamma, varför hon förvärvade sig äretiteln av "församlingens tjänarinna", vilken i sanning hedrar henne såsom människa och kristen. Detta är allt. Till sist erinras om att Paulus kallar sig "församlingens tjänare" (diakonos), ehuru han aldrig i sitt liv förvaltade en diakonsyssla i nytestamentlig mening (Kl. 1: 25). Dock tjänade han församlingen på sitt sätt, såsom ock Febe på sitt.

Ett annat stöd för bruket av kvinliga diakoner vill man hämta ur 1 Tm. 3: 11, där Paulus säger: "Ävenså böra kvinnorna vara ärbara, icke klandersjuka, men nyktra, trogna i allt". Man resonerar så här: I verserna 8, 9, 12, 13 talar Paulus om de manliga diakonerna, i den lite versen giver han föreskrifter rörande de kvinnliga. Det borde dock anses naturligt, att om Paulus talar om två klasser av församlingstjänare, skulle han behandla en klass i sänder och icke

•791tala om deras kvalifikationer om varandra. Paulus kände till och talade om olika slag av "församlingstjänare", såsom vi redan sett, men indelningen "manliga och kvinliga diakoner" är icke paulinsk. Eller vem kan bevisa, att "kvinnorna" (gunaikas, 1 Tm. 3: 1J.) betyder "kvinliga diakoner" eller diakonissor? Gunä användes visserligen om både gift och ogift kvinna och återgives stundom med flicka, stundom med hustru; dock brukas det oftare i betydelsen gift kvinna, hustru. Nu talar Paulus i sammanhanget om diakonernas egenskaper. I samma sammanhang börjar han orda om "kvinnornas" egenskaper. Vilka kvinnors? Helt naturligt diakonernas kvinnors egenskaper, med andra ord, dessas hustrurs egenskaper. Sammanhanget bjuder att underförstå ordet deras (autån). "Likaså böra (deras, diakonernas) kvinnor vara ärbara" o. s. v. Detta är så mycket tydligare, som .apostelen i nästa andetag upphämtar ordet, sägande: "Diakonerna skola vara en enda hustrus (kvinnas) män". Han kom att nämna diakonernas hustrur, innan han sagt, att de skulle hava en sådan. Detta gav apostelen anledning förklara, att hans mening var, att diakonerna borde vara familjefäder, och att deras lämplighet för kallet kunde bliva beroende av hurudana hustrur de hade. Detta synes oss vara den enda sunda, naturliga tolkningen av stället.

Kvinnans naturliga lämplighet för sjukvård, fattigvård, barnundervisning o. d. bestrides icke. Om en kristen församling uppdrager åt en trossyster, gift eller ogift, att deltaga i vården av hennes sjuka eller att besöka och tillse de fattiga, så tro vi, på grund av erfarenhet, att det kan vara ett mycket lämpligt och lyckligt beslut. Men på samma gång är vår tanke, att det kall i församlingen, som kallas diakonens eller församlingstjänarens, skall innehavas och skötas uteslutande av män. Skriften säger bestämt, att endast män därtill först utsågos, och det kan icke med nya testamentet ovedersägligt ådagaläggas, att denna regel någonsin frångåtts. Skriften säger vidare, att diakonsysslan tillsättes genom församlingens val och beseglas med bön och handpåläggning av lärarekallets innehavare. Som en kvinnas val och avskiljande för vilket kall som helst i en nytestamentlig församling är en för skriften fullkomligt främmande sak, blir helt naturligt talet om "kvinliga diakoner" en biblisk omöjlighet. Diakonissor kunna och böra finnas för vården av döende, sjuka och fattiga, men såsom innehavare av ett kall eller ämbete i en nytestamentlig församling kunna de icke finnas. Våra dagars pastorer och missionärer kunna hava kvinnor, så många behovet kräver, till medhjälpare, "med-

•792arbetare", såsom Paulus, men tjänsterna i församlingen skola skötas uteslutande av män.

Med hänsyn till en diakons kall eller uppgift kan den, enligt vad vi av undersökningen funnit, i korthet uttryckas sålunda:

Diakonerna åligger att vårda sig om församlingens timliga och finansiella angelägenheter samt om sjuka, fattiga och nödlidande i deras lekamliga trångmål (Ag. 6: 1—5; 1' Tm. 3: 8—13).

Av den översikt vi gjort framgår tydligt, att församlingsföreståndarekallet intager den första och förnämsta platsen bland de i församlingen fortgående tjänsterna. Det kräver därför särskild uppmärksamhet.

En församlingslärares arbete är mångsidigt. De ord, med vilka detta kall betecknas, äro ock talrika. Vi vilja nu ägna dessa olika benämningar var för sig en särskild uppmärksamhet.

1. Äldste (presbuteros). Ordet förekommer 18 gr. i nya testamentet, använt om en lärare i Kristi församling (Ag. 11: 30; 14: 23; 15: 2, 4, 6, 22, 23; 16: 4; 20: 17; 21: 18; 1 Tm. 5: 17, 19; Tt. 1: 5; Jk. 5: 14; 1 Pt. 5: 1, 2; 2 Jh. 1: 1; 3 Jh. 1: 1). Äldste kallas församlingslärarna antagligen därför, att de valdes bland dem, som i naturlig och andelig ålder stodo framför de övriga medlemmarna i en församling. Benämningen är ock ägnad att starkt framhålla själva tjänstens värdighet, den aktning och bistånd man är skyldig dess innehavare (1 Kor. 9: 14; Fl. 2: 29; 1 Tss. 5: 25), på samma gång uttrycket, såsom hämtat från synagogan, lätt tilltalade den omvände judens begrepp, då däremot föreståndare (episkopos), såsom hämtat från grekiska förhållanden, lättare sammansmälte med den omvände hedningens tänkesätt.

2. Föreståndare, tills yningsman (episkopos). Förekommer 5 gr. (Ag. 20: 28; Fl. 1: 1; 1 Tm. 3: 2; Tt. 1: 7). Benämningen har avseende på den vakt, den.utkik, som tillkommer kallets innehavare. Vi veta, hur väktare sattes på stadsmurarna, på fästnings- och vingårdstornen. Det gällde att hålla utkik på tjuven eller fienden och i tid göra

allarm. Det duger ej att somna på en sådan post. Ansvaret för allas räddning eller undergång vilar på en eller några få. Det är så än i dag, i krig och i fred, till lands och vatten. Från kommandobryggan håller kaptenen och hans närmaste, och det med beväpnat öga, utkik natt och dag, synnerligast i storm och tjocka. Hundradens och tusendens liv beror på en enda mans eller några få mäns försigtighet, vaksamhet och duglighet.

•793Beställsamma människor kunna finnas även i en kristen församling, vilka tro sig duga till allt och äro angelägna att styra och ställa med allting. En van föreståndare ser snart, vad den ene eller andre duger till, och drager försorg därom, att den som har någon gåva får göra bruk därav. Själv lämnar han dock aldrig sin utkik, sitt vakttorn. Han vet, att han ensam är ansvarig för utgången; han vet, att den "Helige Ande satt honom", där han står. Han vet mycket väl, att de beställsamma medhjälparna, om någon olycka skulle ske genom ovarsamhet eller bristande vaksamhet, ej vore villiga att vidkännas någon skuld. Han blir därför på sin post och vakar över det hela enligt sitt uppdrag i överensstämmelse med Herrens utsagor: "På dina murar, o Jerusalem, har jag uppsatt väktare; de skola icke tiga varken dag eller natt" (Js. 62: 6).

3. Herde (poimän, lat. pastor). Det förekommer i Ef. 4: 11. Så kallas församlingsläraren, emedan han har att valla ellér föra i bet (poimainein) sin hjord (poimnä, poimnion, Ag. 20: 28, 29; 1 Kor. 9: 7; 1 Pt. 5: 2, 3). I den klassiska litteraturen, såsom ock i den heliga skrift, erhålla konungar och furstar titeln av vallaremän, enär dem åligger omsorgen om sina folk, såsom en herde om sin hjord (2 Sm. 5: 2; Odb. 12: 11 ; Ps. 78: 71, 72; Js. 44: 28; Jr. 2: 8). Nya förbundets herdar eller pastorer hava att föra Kristi hjord, Herrens församling, till gröna betesmarker, friska källor och trygga viloställen, d. v. s. nära och underhålla deras andeliga liv med evangelium, samt att stå i ansvar för fårens och lammens trygghet gent emot rövare, plundrare, vilddjur, och andra faror. Kristus talar om "tjuvar och rövare" (Jh. 10: 8), om "ulven" eller "vargen" (Jh. 10: 12). Paulus förutsäger ankomsten av "svåra", grymma, glupska "vargar", vilka icke skulle skona hjorden (Ag. 20: 29); förmanar mot "de där hundarna", "der onda arbetarna" (Fl. 3: 2) o. s. v.

I samma syftning talar även Jesus till Petrus: "För ut mina små lamm på bete" (Jh. 21: 15). "Gå i vall med mina får" (Jh. 21: 16). "För ut mina får på bete" (Jh. 21: 17). I detta fall har församlingsläraren att likna Jesus själv, som kallas både herde (Mtt. 26: 31; Jh. 10: 11—16; 1 Pt. 2: 25) och överherde (1 Pt. 5: 2, 4), såsom ock "själarnas herde och tillsyningsman" (1 Pt. 2: 25).

Grundvillkoret för herdekallets beklädande är personlig kärlek till Frälsaren samt personlig kallelse av honom (Jh. 21: 15, 16, 17). Ett troget uppfyllande av detta kall slutar med "härlighetens oförgängliga segerkrans" vid Jesu Kristi uppenbarelse (1 Pt. 5: 4).

•794

4. Ledare (hägoumenos). Påträffas i Eb. 13: 7, 17. Hägou-menos betyder ledare, vägvisare, anförare, härförare, fältherre, och har avseende på församlingslärarens- ställning att gå i spetsen för sin hjord, sitt folk. Anföraren har ett stort ansvar. På stridens dag beror till stor och väsentlig del nästan allt på vaksamheten och skickligheten hos dem, som från någon höjd i högkvarteret leda det hela, samt på den mans insikt, duglighet, mod, lugn, sans och vakna blick, vilken har högsta ledningen över varje större häravdelning. Är en sådan man icke vaken och vuxen sin plats och uppgift, vad hjälper det, om ock soldaterna här och där göra underverk av mannamod och tapperhet?

Ledarna sägas hava "talat Guds ord" för församlingen, vilken uppmanas tänka på dem och deras lärdomar samt att taga både deras tro och umgänge till värdigt föredöme.

Om en ledare, vägvisare eller härförare är aldrig så skicklig och erfaren, kan han ingenting uträtta, om de, som skola ledas eller anföras, icke akta på hans ord, anvisningar och förmaningar eller anse sig själva klokare och erfarnare, fordrande att leda sig själva och ledaren med. Han blir då överflödig. Utan ordning, tukt, disciplin kan ingenting uträttas på något område av det mänskliga livet. Gud är ock "fridens" Gud, den inbördes endräktens, icke ostadighetens, förvirringens, oordningens, upprorets Gud (1 Kor. 14: 32). En god, sann, rättsinning och trogen ledare är därför enligt Guds ord berättigad till uppmärksamhet och lydnad. Hans undervisning, ledning och råd skola noggrant iakttagas och efterföljas. "Våren edra lärare hörsamma och lyden (fogen eder efter) dem"

(Eb. 13: 17).

5. Lärare (didaskalos). Detta ord användes både om församlingslärare och andra lärare. I förra fallet hänvisas till Mtt. 28: 20; 1 Kor. 12: 28; Ef. 4: 11; Rm. 12: 7; 2 Tm. 2: 2. Lärare är den, som lär andra eller meddelar undervisning. Ordet användes mest om Kristus; även om apostlarna och deras medhjälpare (1 Tm. 2: 7; 3: 2; 2 Tm. 1: 11).

Då en pastor eller äldste kallas lärare, är därmed tydligen sagt, att hans första och förnämnsta åliggande är att predika evangelium och i varje form meddela undervisning i sanningen.

6. Ängel (aggelos). Ordet betyder budbärare, bud, sändebud (Mtt. 11: 10; Lk. 9: 52; Ub. 1: 20; 2: 1, 8, 12, 18; 3: 1, 7, 14). Även Jesus kallas "förbundets ängel" (Mtt. 3: 1), och Johannes dö-

•795paren bär samma namn (Ml. 3: 1; Mtt. 11: 10). I synagogan kallades den, som ledde bönen och föreläsningen samt stundom predikade, "församlingens ängel".

En pastor eller församlingsföreståndares gärning synes oss kunna sammanfattas i följande få ord: Pastorns uppgift är att lära och undervisa alla, icke minst de unga, i evangelii sanningar (1 Tm. 3: 2; 4: 13—16; Tt. 1: 9—11), att föda och vårda den Guds hjord, som är honom anförtrodd (Jh. 21: 15—17; Ag. 20: 17, 28—30; 1 Pt. 5: 1—4), att såsom ett sändebud ("ängel", Ub. 2: 1, 8, 12, 18; 3: 1, 7, 14) från Gud predika evangelium och förkunna människorna "allt Guds råd" (Ag. 20: 27) samt att i egenskap av "ledare" (Eb. 13: 7, 17, 24) göra bruk av sina förmågor, sina kunskaper och sin erfarenhet till missionsverksamhetens befordran samt till uppmuntran av sådana företag, som avse sedernas förbättring och samhällets upplysning och förädling.

Frågan om sättet för äldste- eller föreståndareval är redan berörd. Som det gäller en viktig sak av stor betydelse vilja vi ägna den litet mera uppmärksamhet.

Om Titus heter det, att han kvarlämnats på Kreta, att han skulle "tillsätta äldste i varje stad". Man har därav dragit den slutsatsen, att man i Titus' person har framför sig någon slags superintendent, presiderande äldste, biskop eller dylikt, som på apostelens uppdrag reser omkring och insätter med handpåläggning i församlingarna såsom pastorer dem, som tyckas honom lämpliga eller som han prövar dugliga, och detta utan vidare. Någon sådan myndighet veta vi icke, att ens Paulus själv eller någon annan apostel tagit sig, ännu mindre överlämnat åt en medarbetare, medhjälpare. Ett sådant tillvägagående överensstämmer för övrigt icke med nya förbundets anda och inrättningar. Det har släkttycke med prelatvälde och påvedöme, icke med Guds ord och,dess stiftelser.

En sådan mening ligger heller icke i ordet "tillsätta". Kathistämi betyder tillsätta, anställa, försätta någon i ett visst tillstånd. I Tt. 1: 5 erhålla vi ingen som helst upplysning om sättet för en äldstes insättande i tjänsten; endast det få vi veta, att det ålåg Titus, såsom uppdrag av Paulus, att draga försorg om, laga så, att äldste blevo valda i församlingarna stad för stad. Härvid hade han naturligen att gå tillväga, såsom apostolisk sed var, meddelande all upplysning i sak, som han var mäktig, samt tjäna med den insikt och erfarenhet han hade de ännu oförfarna och obevandrade församlingarna.

•796I Ag. 14: 23 få vi tydlig upplysning om, hur ett pastorsval försiggår i nya förbundets församling. Vi finna där, att det i de grekiska folkförsamlingar vanliga valsättet cheirotonia, handuppräckning, infördes av apostlarna i de kristna församlingarna, då det gällde att utse personer till förtroendeuppdrag. Jmf. 2 Kor. 8: 19. Därför heter det på det förstnämnda stället: "Och sedan de (Paulus och Barnabas) hade valt åt dem (lärjungarna) medelst handuppräckning äldste församlingsvis (för varje församling), anbefallde de dem" o. s. v. Finns det någon möjlighet rimligtvis, att antaga, att Paulus och Barnabas skulle rest från församling till församling i Mindre Asien och på varje ställe, med församlingen till åskådare eller i dess frånvaro, uppräckt sina händer och på så sätt invalt åt dem lärare? Att apostlarna hade att undervisa om tjänstens natur och betydelse samt om beskaffenheten av de män, som borde väljas, det ligger i sakens natur; lika klart är ock, att de måste upplysa församlingarna om även sättet för ett dylikt val samt möjligen ordna och leda valet, men om någon mening alls skall anses ligga i berättelsen, är tydligt, att församlingarna valde, då envar medlem ägde rösträtt utan hänsyn till ålder, börd, förmögenhet eller kön.

Att valet av en församlingens tjänare sker genom omröstning, i vilken hela församlingen tager del, överensstämmer fullkomligt med den anvisning, som lämnas på andra ställen i nya testamentet. Innan ännu församlingen var upprättad, och en apostel skulle utses till Judas' efterträdare, hänsköts ärendet till hela hopen av lärjungar (Ag. 1: 15). Då de sju diakonerna valdes, skedde det genom hela församlingen (Ag. 6: 2, 3). På samma sätt med de första hedna-missionärerna (Ag. 13: 1—3). Personer med tillfälliga uppdrag eller beskickningar valdes på samma sätt av hela församlingen (Ag. 15: 1—3, 22, 27; 2 Kor. 8: 19).

Val av pastor eller lärare är en av de viktigaste angelägenheter en församling kan förehava. Dock har varje församling att inom sin krets själv ombesörja ett sådant ärende. Ehuru dylika handlingar icke längre äro nya och okända, äro i dylika fall upplysta och erfarna bröders råd och hjälp än i dag av stor betydelse.

Ag. 14: 23 och Tt. 1: 5, där engelska bibeln återgiver cheirotoneo och Kathistämi med ordain, kunna icke åberopas såsom direkt stöd för ordination. "Utvälja" (cheirotoneo) betyder icke att upplyfta eller utsträcka handen till ordinering, utan att sträcka upp handen till röstning. Johan Calvin utlägger. Ag. 14: 23 sålunda: "Paulus och

•797Barnabas voro de, som tillsatte prebyterer, emedan de ledde valet, men Hela menigheten tillkännagav genom handens utsträckning, vilken de ville hava, såsom bruket var i grekernas valförsamlingar. På samma sätt förekomma hos roiherska hävdetecknare städse det talesättet, att konsulerna, som ledde valförsamlingen, tillsatte nya överhetspersoner, endast därför att de upphämtade rösterna och ledde valet."

Betydelsen av cheirotoneo såsom handens uppräckande till röstning bestyrkes av lexikografer sådana som Thayer, Robinson, Green, Mellin, Milen och Mellander samt av så framstående skriftolkare som Gill, Hackett, Harvey, Alf ord, Lange m. fl.

I "American Commentary" uttalar sig Dr. H. Harvey över Tt. 1: 5 sålunda: "Att i Var särskild stad tillsätta äldste' var ett av det, 'som ännu återstod att ordna'. Grupper av kristna funnos med en början till organisation, men församlingarna behövde fullständigt organiseras och förses med föreståndare. Endast på ett sätt blir evangelium till en ständigt bestående och framgångsfull makt på jorden, nämligen genom församlingen, den organisation som Gud upprättat, och åt vilken evangelium blivit anförtrott, och genom vilken dess inflytande på människorna skall göra sig gällande. Den gud-aktighet, som med åberopande av religionens inre eller andliga väsen underskattar evangelii yttre inrättningar, finner intet stöd i den heliga skrift. Tvärtom intager där församlingen, med predikokallet, dopet och nattvarden såsom gudomliga förordningar, första rummet såsom verktyg i Guds hand för sanningens bevarande och världens omvändelse (Mtt. 18: 5—17; Ag. 14: 23; Ef. 4: 11, 12; 1 Tm. 3: 15).

Tillsätta äldste' (eng. 'ordain elders'). Ordet 'tillsätta' (kathis-tämi) betecknar icke, såsom det nu tekniskt användes, att avskilja för predikokallet medelst ordination, utan rätt och slätt anställa, utnämna, tillsätta. Huru äldstevalet skedde angives icke. I Ag. 6: 3 valdes (eklegomai) de sju av hela hopen av lärjungar, och det offentliga avskiljandet eller insättandet i ämbetet skedde genom apostlarna. På samma sätt 'utvalde Paulus och Barnabas åt dem äldste för var särskild församling' (Ag. 14: 23), där 'utvälja' (cheirotoneo, eng. 'ordain') betyder 'utvälja medelst handuppräckning', varigenom meningen blir, att de 'utvalde åt dem äldste medelst omröstning i varje församling.' I alla de fall i nya testamentet, där tillsättande av tjänstemän i församlingen förekommer, så i fråga om förfaringssättet, verkställdes det av hela hopen av lärjungarna, och

•798det formliga avskiljandet tillkom predikokallets innehavare." Så långt Dr. Harvey.

Av det sagda framgår, att eheirotoneo och kathistämi, i engelska översättningen återgivna med ordain i betydelsen avskilja med hand-påläggning, icke hava denna betydelse i nya testamentet, utan åsyfta val av hela församlingen medelst handuppräckning. Vi hava ett särskilt ord i nya testamentet för "avskilja", avskilja genom bön och handpåläggning, aphorizo• Paulus säger om sig, att Gud "avskilt (aphorisas) honom allt ifrån hans moders liv" (Gal. 1: 15), men det talas ock om ett avskiljande, och det genom bön och handpåläggning, vilket sker genom människor. "När dessa (profeter och lärare) förrättade Herrens tjänst och fastade, sade den Helige Ande: 'Avskiljen (aphorisate) åt .mig Barnabas och Paulus för det verk, som jag har kallat dem till. Då fastade de och bådo och lade händerna på dem och läto dem fara" (Ag. 13: 2—4). Den Helige Ande kallade och sände

Barnabas och Saulus. Bröderna i Antiokias församling avskilde dem med bön och handpåläggning till deras viktiga kall och gärning.

•799SJUNDE KAPITLET

Ordination eller avskiljande av tjänare i Kristi församling

"Försumma icke att vårda den nådegåva, som finnes i dig, och som gavs dig i kraft av profetord, under handpåläggning av de äldste"

—Paulus.

I fråga om avskiljande genom bön och handpåläggning, som redan berörts, finna vi, att under apostlarnas ledning och i den apostoliska tiden avskildes äldste eller pastorer, evangelister och missionärer samt diakoner (Ag. 6: 6; 13: 2, 3; 14: 23; 1 Tm. 4: 14; Tt. 1: 5). Att apostlarna, som föreslogo val av diakoner i Jerusalem och avskilde dessa, då församlingen valt dem, skulle underlåtit att ombesörja val av äldste därstädes och deras avskiljande kan icke antagas. Att Paulus, Barnabas och Titus skulle endast anordnat äldsteval församlingsvis och icke avskilt de sålunda valda lärarna, är lika orimligt. Då vi se, att de äldste deltaga i andras avskiljande, ligger det i sakens natur, att de själva blivit avskilda. Och när evangelister och diakoner avskiljas, vilkas kall icke kunna anses äga så stor betydelse som pastorns, är det självklart, att församlingslärare avskildes och skola avskiljas.

De närmare omständigheter, som från början ägde rum särskilt vid församlingslärares och evangelisters avskiljande, kunna icke no-gare bestämmas. Man har trott sig finna någon ledning i Timotei historia. Han säges "i många vittnens närvaro avlagt en skön bekännelse om det eviga livet" (eller om sin kallelse till det eviga livet).

•801Han uppmanas att ägna sig åt "föreläsandet, förmanandet och undervisandet", på samma gång han erinras om den andegåva (charisma), vilken givits honom "genom profetia i samband med (apostelens och) äldsterådets händers påläggning" (1 Tm. 4: 14; 2 Tm. 1:6). Paulus, som varnar Timoteus att för "hastigt lägga händerna på någon" (1 Tm. 5: '22), har helt visst följt samma grundsats, då det gällde Timoteus själv. Innan Paulus tillsammans med församlingens äldste lade sina händer på Timotei huvud, kan denne mycket väl först blivit underkastad ett förhör eller en prövning i församlingens närvaro, där han beretts tillfälle att uttala sig rörande sin insikt och sin erfarenhet med avseende på det eviga livet, sin kallelse till detta livs delaktighet och tjänst, sin uppfattning av evangelium och den gudomliga uppenbarelsens sanningar; att besvara frågor och spörsmål, varpå följt förmaningstal av Paulus och andra samt till sist bön och hand-påläggning av Paulus och de äldste. Att så kunnat ske är varken omöjligt eller osannolikt. Dock anse vi det icke kunna med fullkomlig visshet avgöras. Vad som dock är alldeles visst, det är, att Timoteus, vilken Paulus kallas sin "son" (1 Tm. 1: 1, 18) och som vitsordas för en "oskrymtad tro" (2 Tm. 1:5); som "från barndomen kände de heliga skrifterna" (2 Tm. 3: 15); som blivit av Paulus ytterligare undervisad, och det "i många vittnens närvaro" (2 Tm. 2: 2; 3: 14), såsom han ock i många vittnens närvaro avlagt en skön bekännelse (1 Tm. .6: 12), omsider avskildes med bön och händers påläggning av Paulus och församlingens äldste för sitt kall såsom evangelii förkunnare och medarbetare.

Handpåläggningen är en sinnebildlig handling, som betecknar en innerlig enhet och ömsesidig gemenskap, samt meddelandet av andlig välsignelse i vanlig bemärkelse, såsom svar på trons bön. Meddelande av välsignelse i allmänhet förbindes i skriften med handpålägg-ning, såsom utomordentliga andegåvor (Ag. 8: 17; 19: 6) eller kroppslig hälsa (Mk. 6: 5; 16: 18; Lk. 4: 40; Ag. 28: 8). Jakob lade välsignande sina händer på Efraims och Manasses huvuden (1 Ms. 48: 14), Moses på Josuas (4 Ms. 27: 18; 5 Ms. 34: 9) och Jesus på de små barnen (Mtt.l9:13).

Avskiljande med bön och handpåläggning är en högtidlig invigningsakt. Överstepresten lade den stora försoningsdagen sina händer på syndabockens huvud, varmed denne invigdes åt döden för syndens skull. Detsamma gjorde envar, som frambar ett synd- eller försoningsoffer. Alla, som hört gudahädarens smädelser, lade sina händer

•802på hans huvud för att viga honom åt döden, varpå han stenades utanför lägret (3 Ms. 24: 10—14). Gud hade utsett Josua till Moses' efterträdare, Moses hade välsignande lagt sin hand på honom; han hade alla erforderliga

förutsättningar och en mångårig övning och erfarenhet, men när dagen kom för hans egentliga tjänstgöring, då fördes Josua fram inför överstepresten Eleasar och inför hela menigheten, varpå han offentligen och högtidligen avskildes eller invigdes till sin maktpåliggande livsgärning, såsom det heter: "Eleasar lade sina händer på Josua och insatte honom i hans ämbete, såsom Herren hade sagt genom Moses" (4 Ms. 27: 23). På ett liknande sätt invigdes leviterna till tjänstgöring i helgedomen (4 Ms. 8: 5, 14).

Icke var handpåläggningen och bönen valet eller fullmakten att tjäna, men väl den offentliga bekräftelsen på den gudomliga eller mänskliga kallelsen. Ett konungaval och en kröning är icke samma sak, men det senare är en bekräftelse på det förra. På samma sätt med ett presidentval och en installation. Ingen blir heller genom ordinationen predikant, pastor, lärare eller missionnär, men ordinationen är en bekräftelse på hans kallelse och lämplighet för tjänsten.

Församlingen är den, som ensam har makt eller rättighet att besluta och företaga denna handling. De som utföra densamma äro att betrakta såsom församlingens ombud eller representanter. Det är onekligen en högre och betydelsefullare gärning att välja en församlings tjänare än att avskilja honom. Om församlingen är den, som gör det förra, vem, om icke just hon, är berättigad att låta verkställa det senare?

Under apostlarnas dagar verkställdes avskiljandet av apostlarna själva (Ag. 6: 6; 14: 23; 2 Tm. 1: 6), av deras medhjälpare eller evangelisterna (1 Tm. 5: 22; Tt. 1: 5) samt av de äldste eller församlingslärarna (1 Tm. 4: 14). Ibland oss sker det genom de äldste, pastorerna, eller genom de män, åt vilka församlingen giver det i uppdrag (Jmf. Ag. 13: 13).

Apostlarna meddelade stundom genom handpåläggning Andens utomordentliga gåvor (Ag. 8: 17; 19: 6; 2 Tm. 1:6). Detta är något för apostlakallet egendomligt, och som apostlarna icke hava några efterträdare i ämbetet, har icke heller någon efter deras dagar ägt nämnda makt. Avskiljandet av äldste, evangelister, predikanter, missionärer och diakoner medels bön och handpåläggning har således alls ingenting att skaffa med meddelandet av Andens utomordentliga gåvor.

•803Detta högtidliga avskiljande, denna offentliga invigning i den tjänst, till vilken församlingen kallat, kan icke annat än hava sin stora betydelse, för den som avskiljes och för församlingen. Och då det var ett iakttaget bruk i apostlarnas dagar att avskilja äldste och diakoner, två stående kall i församlingen, med bön och händers på-läggning, varför skulle nutidens församlingar avvika därifrån? Nya förbundet lär denna anordning i ord och föredöme.

Från katolsk, högkyrklig och biskoplig synpunkt är ordinera detsamma som att insätta någon i prestämbetet, göra någon till prest eller bekläda någon med rättighet att utföra presterliga sysslor eller till predikokallet hörande förrättningar.

När den s. k. "kyrkan" en gång beträtt avvikelsens stråt, uppkom inom henne bland annat även trenne ämbeten: biskopens, prestens och diakonens, vilka skulle motsvara överstepresten, presten och le-viten i gamla förbundet. Prest (hiereus) betyder offrare, och nya testamentet vet icke av någon annan prest än Jesus Kristus (Eb. 2: 17; 3: 1; 4: 14, 15; 5: 5, 1, 10, 11, 15, 17, 21; 6: 20; 7: 26; 8: 1; 9: 11; 10: 21) eller något annat presterskap (hierateuma) än det heliga, konungsliga presterskapet (1 Pt. 2: 5, 9; Ub. 1: 6; 5: 10; 20: 6), som till begreppet sammanfaller med de heligas samfund, de troendes församling. Rättigheten att predika, döpa, bryta bröd o. s. v. tillkommer den, som av församlingen därtill fått uppdrag, vare sig han är ordinerad eller ej.

Inre kallelse, Andens maning och yttre kallelse genom församlingen berättigar en person till utförande av till predikokallet hörande förrättningar.

Den fallna "kyrkan", som uppsatte en kyrkoordning med den le-vitiska tempeltjänsten till mönster, kom till en uppdelning av församlingen i två skilda grupper, "andliga och världsliga", "det andliga ståndet och folket", "prester och lekmän", presterna ett särskilt skrå eller orden på en högre ståndpunkt än folket. Denna onda åtskilnad envisas att fortleva i det allmänna tänkesättet, även där man helt frångått det biskop liga systemet. Man talar till och med om "bap-tistprester". De fria samfunden anse sina "prester" lika goda som t. ex. en statskyrkas

o. s. v. Det förmärkes missnöje på vissa håll, emedan de fria samfunden ej givas den hedern att räknas till "kyrkan", utan kallas "utomkyrkliga." "Lekmän" till skillnad från ordets tjänare användes i tal och skrift, och "lekmännen" bilda brödraförbund, sysslande med vissa angelägenheter såsom' deras eget ärende.

•804Varje församling är ett brödraförbund med ett för alla medlemmarna gemensamt intresse, predikanter och icke predikande, män och kvinnor. Herden, som går i spetsen för hjorden, och hjorden utgöra tillsammans församlingen med Jesus Kristus såsom överherde. Antingen äro de alla "prester" eller ock finns icke en enda "prest" bland nya testamentets folk.

Ordinationen, som sker med bön med händers påläggning, är, sade vi, i likhet med dopet och nattvarden, en yttre symbolisk handling, genom vilken en persons inre och yttre kallelse till evangelii tjänst och verk offentligen bekräftas. Händers påläggning hör till de "första grunderna av Kristi lära" (Eb. 6: 1, 2).

Församlingen är den, som kallar och väljer pastorer och diakoner, som kallar och utsänder evangelister och missionärer (Ag. 6: 5; 13: 2, 3, 26, 27; 14: 22; Pt. 1: 5). Församlingen är ock den, som för tjänsten avskiljer eller låter avskilja de valda och kallade (Ag. 6: 6; 13: 2). Ingen annan har den makten. Dr. E. T. Hiscox säger: "Ingen annan mänsklig korporation än församlingen har makten att ordinera".*) Dr. A. H. Strong har följande anförande: "Ordinationen är en församlings handling, icke en handling av en privilegierad klass av äldste eller av andra församlingar genom ombud." Konciliet tjänar således såsom den församlingens verktyg, som kallat konciliet, icke såsom deras som sänt ombuden. Vidare heter det: "Makten att ordinera tillkommer uteslutande församlingen, som i detta fall kan handla utan koncilium, ja, till och med emot konciliets uttalande".**) I fråga om pastorer, evangelister och missionärer plägar det tillgå på följande sätt.

Församlingen sänder brev till närliggande systerförsamlingar med uppmaning att på tid och plats, som i brevet angives, sända sin pastor jämte två andra bröder för att deltaga i prövandet av lämpligheten att för evangelii tjänst avskilja den eller den, vars namn uppgives. När de från de olika församlingarna sända ombuden, vilka äro försedda med fullmakter, samlats på tid och plats som bestämts, uppläses protokollet för det möte, då församlingen beslöt kalla koncilium, varefter de inkallade ombuden tillsammans med de av församlingen valda organisera sig till ett s. k. koncilium eller en rådsförsamling med val av ordförande och sekreterare,, varpå fullmakterna uppläsas och församlingarnas samt ombudens namn • antecknas i protokollet. Efter

*) E. T. Hiscox. The New Directory for Baptist Churches. Sid. 364.

**) A. H. Strong. Systematic Theology. Vol. III. Sid. 920, 921.

•805sång, bön, bibelläsning och ett kort tal av ordföranden presenteras den som skall avskiljas för de församlade, och ett förhör vidtager, under vilket kandidaten redogör för sitt fulla namn och sin ålder, för sin omvändelse, dop, förening med församlingen, kallelse i evangelium, erfarenheter, utbildning och verksamhet, så långt den gått. Därefter meddelar han sin uppfattning av bibeln och dess grundläror. Koncilitets medlemmar äga rättighet att ställa frågor till kandidaten.

När förhöret är över, har konciliet enskild överläggning, där det genom omröstning avgör, om kandidatens avskiljande tillstyrkes eller ej. Detta beror på, om redogörelsen varit för flertalet tillfredsställande eller icke. Först röstas med hänsyn till kandidatens andliga eller religiösa erfarenhet, för det andra om hans kallelse och till sist om hans läroåskådning. Om konciliet tillråder avskiljandet, kan det ske vid samma eller ett annat tillfälle, då efter sång, bön, bibelläsning och predikan de av konciliets medlemmar, som äro ordinerade, med bön och händers påläggning avskilja brodern i fråga. Vid konciliets enskilda möte justeras dagens protokoll, som sedan uppläses och införes i församlingens protokollbok eller lägges till dess handlingar, samt utses en kommitté att uppsätta det program, som följes vid ordinationshögtidligheten, som brukar vara en förhandling för öppet hus, vilket ock är det vanliga vid förhöret. Även utfärdar konciliet genom ordföranden och sekreteraren ett ordinationsbrev, som överlämnas till den ordinerade och utgör för honom en rekommendation, ett anbefallande till församlingarna inom samfundet/ Ett sådant brev kan endast av ett koncilium, detsamma eller ett annat, återkallas eller annulleras.

Själva ordinationshögtidligheten plägar upptaga en tid av omkring 2 timmar enligt ett program av ungefär

följande innehåll:

1. Orgelpreludium (5 min.).

2. Sång (5 min.).

3. Protokollet för konciliets förhandlingar uppläses (10 min.).

4. Bibelläsning (5 min.).

5. Bön (5 min.).

6. Ordinationspredikan (25 min.).

7. Ordinationsbön och handpåläggning (15 min.).

8. Sång (10 min.).

9. Kandidatens välkomnande till predikanternas led och broders-handeris räckande (5 min.).

10. Tal till kandidaten (15 min.).

•80611. Tal till församlingen (15 min.).

12. Lovsången (5 min.).

13. Välsignelsen (av den ordinerade).

Den som avskiljes bör vara medlem i den församling, som låter verkställa ordinationen.

Konciliets bemyndigande att anställa förhör med kandidaten ligger i församlingens krav på konciliet att uttala sig om lämpligheten av kandidatens avskiljande, ty ingen vill döma, såsom den blinde om färgen.

Den församling, som kallat konciliet, är den myndighet, som ordi nerar genom konciliet. Ordinationen gäller endast den församlingen, icke flera och huru många församlingar som helst. Som konciliet utgöres av valda ombud från flera församlingar, är dock därmed handen räckt till välkomnande inom en större krets. Dr. E. T. Hiscox9 ord lyda: "Någras påstående, att ett koncilium gör en man till predikant för hela denominationen, är falskt, ologiskt och orimligt. Ordet denomination, samfund — 'detta fabelaktiga något' — i den bemärkelse, i vilken det så ofta åberopas, är en inbillningens skapelse. Vad är denominationen eller samfundet? Det är icke en organisk enhet. Det finns icke till såsom en korporation. Det är icke en kyrklig samfundskropp; det har varken organisation, lagar eller tjänstemän och har icke heller något, varigenom det kan uttala sitt gillande eller ogillande. Det är blott ett uttryck för sammanfattningen i tanken av alla församlingarna. Predikanterna, som leda och ordna dess verksamhet, äro icke samfundet; tidningarna, som tala till och för samfundet, äro icke samfundet."*)

Med avseende på konciliets sammansättning säger Dr. A. H. Strong: "Ordinationskonciliet bor icke vara sammansatt av uteslutande ordinerade predikanter. Som det tillkommer församlingen i sin helhet att bevara stiftelserna oförfalskade och vidmakthålla sund lära, och enär en icke ordinerad församlingsmedlem mången gång dömer med större urskillning- om en kandidats kristliga erfarenhet, än hans egen pastor skulle göra, så synes det icke förefinnas något skäl vare sig i skriften eller erfarenheten, varför de, som icke äro predikanter, icke skulle få plats i ett ordinationskoncilium. Det var icke blott apostlarna och de äldste, utan hela församlingen i Jerusalem, som fattade beslut i de frågor, som voro hänskjutna till omprövning. Den uppfattningen,

*) The New Directory for Baptist Churches. Sid. 396—371.

807att endast predikanter kunna deltaga uti en ordination, gömmer uti sig fröet till prestvälde. Att av predikanterna göra ett avskilt skrå är att godkänna den apostoliska successionens grundsats, att förneka giltigheten av alla våra föregående ordinationer samt att åt en prest-kast sälja Guds församlings fri- och rättigheter".*)

Vid flyttning från en församling till en annan inom samfundet förnyas icke ordination. En inom annat samfund

ordinerad predikant bör ordineras på nytt, om han blir baptist. Denna praxis följes vanligen. En diakon avskiljes icke flera gånger, även om han tjänar vid olika terminer eller i olika församlingar.

Till sist, vi upprepa det, genom ordinationen meddelas inga utomordentliga andegåvor, såsom i apostlarnas dagar; inga sakramenter-liga, magiskt verkande krafter meddelas; ingen myndighet eller fullmakt att predika eller utföra till predikokallet hörande förrättningar förlänas därigenom. Genom ordinationen, som är en invigning i tjänsten, bekräftas offentligen såväl den gjorda kallelsen eller valet som den avskildes lämplighet och gåvor för den verksamhet, till vilken han kallats, på samma gång han öppet och högtidligen hälsas såsom en medarbetare på Guds åkerfält i stort sett. Åt den avskilde, som efter föregående prövning, förklarats värdig och lämplig att avskiljas, medför denna högtidliga handling under brinnande böner välsignelse, frimodighet och trygghet i det maktpåliggande verk han går att utföra såsom pastor, lärare, evangelist eller missionär.

Församlingen är den väljande, den kallande, då det gäller församlingsföreståndare. Församlingen är den ordinerande alla gånger. Församlingen kan avskilja en tjänare med eller utan koncilium, ja, i strid med ett konciliums uttalande. Vi återkomma till frågan om koncilier i allmänhet.

*) Systematic Tlieology. Sid. 920, 921.

Ledningen eller förvaltningen av de inre och yttre angelägenheterna i Kristi församling

"Jag vill, att du skall veta, hur man bör förhålla sig i Guds hus, som ju är den levande Gudens församling" — Paulus.

Med avseende på handhavandet av församlingens angelägenheter, så skötas de, enligt katolsk eller biskoplig åskådning, av presterskapet, varvid församlingen spelar en mer eller mindre passiv rol eller alls ingen rol: Enligt presbyteriansk uppfattning förvaltas församlingens angelägenheter medelbart eller genom personer, som av församlingen därtill utsetts (kyrkoråd, presbyterier, synoder, generalförsamlingar), och enligt independentisk eller baptistisk tolkning av nya testamentet avgör församlingen själv direkt eller omedelbart i öppet möte, där varje medlem har fri talan och lika rösträtt, genom omröstning alla sina ärenden, från intagande och uteslutning av medlemmar, val och kallelse av pastor och diakoner ned till bestämmelsen av varje den minsta utgift (Mtt. 16: 18, 19; 18: 17, 18; Ag. 6: 2, 3, 5; 13: 1—4; 14: 23—27). Uppdrag kunna givas åt enskilda eller kommittéer, men dessa antingen utföra vad församlingen redan beslutat eller ock utreda och förbereda frågor och framlägga förslag jämte rapport. De kunna dock icke besluta och handla såsom församling, d. v. %s. församlingen överlåter aldrig på någon annan, vare sig enskild person eller korporation, sin beslutanderätt. Dr. E. T. Hiscox säger: "En baptistförsamling kan icke överflytta på någon

person, vare sig inom henne eller utanför, rättigheten att funktionera för henne." Varje församlings oavhängighet eller oberoende innebär, att ingen församling eller korporation, vare sig andlig eller världslig, kan fatta beslut eller föreskriva lagar, som utan vidare äro bindande för en nytestamentlig församling. Församlingar kunna stå i förbindelse och samarbeta med varandra samt med distriktföreningar, konferenser, missions- och traktatsällskap o. s. v., men lika litet som en enskild församling kan föreskriva regler för en dylik korporation, som ock är en fri och oavhängig kropp, lika litet kan t. ex. en konferens, en distriktförening eller ett missionssällskap stifta lag för en församling eller föreskriva henne vad hon skall göra. Vi anföra på nytt Dr. E. T. Hiscox: "En baptistförsamling kan icke vara medlem av någon som helst annan korporation." En konferens kan således aldrig vara sammansatt av församlingar, utan av enskilda personer. Den kan, såsom varje annan korporation, uppgöra regler och fatta bestämmelser, som äro bindande för dess egna medlemmar, men i förhållande till församlingar och andra korporationer är en konferens att betrakta såsom en råd plägande eller rådgivande församling.

Detta ämne är emellertid av så stor betydelse, icke minst ur praktisk synpunkt, att det blir nödvändigt ägna mer detaljerad uppmärksamhet däråt.

Av nya testamentet är klart å ena sidan, att Kristus är sin församlings enda huvud, herre och konung och således

hans vilja oinskränkt lag. Å andra sidan framgår av det begrepp, som ligger i ordet ekkläsia, att Kristi församling är en oberoende, självstyrande kropp under vård och ledning av äldste eller föreståndare, som församlingen under gudomlig ledning själv valt och kallat.

Ehuru det kunde synas böra vara klart, att en nytestamentlig församling är ett folkvälde (demokrati) på kristlig grund med rent religiöst syfte, hava dock olika uppfattningar även om grundsatserna för hennes ledning uppstått. Hon har icke blott uppgivit sin rent andliga natur, blivit förvärldsligad samt lånat sig till verktyg för blott intellektuella, estetiska och moraliska strävanden, ja, till och med för politiska och sociala reformbemödanden och välvningar, utan även med bibehållande av karaktären såsom kristen församling inom sitt område följt olika sätt för förvaltningen av sina angelägenheter. Vanligen indelar man de grundsatser, efter vilka en församlings angelägenheter handhavas, i tre grupper eller klasser.

•8101. Det biskopliga (episkopala, hierarkiska) systemet. Ganska tidigt gjorde man, såsom vi redan sett, en skillnad på äldste (presbuteros) och biskop (episkopos) såsom företrädande olika ämbeten eller tjänster i församlingen. Biskopen fick ett visst inflytande över äldsten och därigenom över församlingen. Biskoparna blevo överuppsyningsmän både över församlingar och lärare, i en viss mening fortsättande apostlakallet. Biskopen i ett landskaps eller en stats huvudstad fick ett visst inflytande på och företräde framför de övriga biskoparna inom landet (metropolitanförfattningen). Man gick ett steg längre. Biskoparna (metropoliterna) på vissa, mer viktiga och framstående platser, såsom Alexandria, Rom, Antiokia, Konstantinopel och Jerusalem, gåvos företräde och inflytande framför alla andra biskopar (partriarkalförfattningen). Ett steg återstod. En av patriarkerna ansågs vara den förnämste. Dettä blev med tiden biskopen i Rom, och därmed var påvedömet skapat.

Biskoparna hava överinseende och den högsta kyrkliga ledningen över församlingar, pastorer och predikanter inom ett visst område, kallat "stift". De inviga prester och församlingslärare i deras ämbeten. I vissa fall tillsätta biskoparna lärare i församlingarna, vilka äro berövade kallelse- och valrätt, exempelvis inom metodist-episkopalkyrkan. I engelska högkyrkan (episkopalkyrkan) kan icke ett kyrkligt ämbete få giltig kraft utan en biskops godkännande och välsignelse. Allt är beroende av biskoparnas handpåläggning, vilken räknas såsom ett slags sakrament och anses hava fortplantats i rak nedgående linie från apostlarna (apostolisk succession). I katolska kyrkan utnämnas och tillsättas biskoparna av påven omedelbart. I den svensk-lutherska statskyrkan utnämner konungen såsom "kyrkans högste biskop" biskopar, sedan presterskapet först uppsatt ett förslag med tre kandidater. I metodist-episkopalkyrkan väljas de av allmänna konferensen.

Det biskopliga kallet såsom ett särskilt ämbete i församlingen är till sin tanke grundfalskt och obibliskt. Det verkar mer eller mindre hämmande på församlingens självständighet och oberoende. Följdriktigt tillämpat är det rent skadligt och fördärvligt, bringande församliogar och lärare i andelig träldom under en myndighet, som saknar varje spår till grund i de heliga skrifterna. Exempel därpå lämna påvekyrkan, engelska högkyrkan och metodist-episkopalkyrkan, för att nu icke tala om statskyrkorna. Biskopsidéens förkroppsligande har funnit sitt fullkomligaste uttryck i den romerska påven. Han

•811påstår sig vara en vice-Kristus, en vice-Gud. Alla som på något sätt äro döpta anses höra under hans andliga överhöghet. Så sent som i våra dagar (1870) har den offentliga förklaringen avgivits, att denne världskyrkans högste magnat är "ofelbar", då han satt sig på "Petri stol" och i denna egenskap lär och undervisar människor. Denne guda- och människohädare, själarnas tyrann och den s. k. "kristenhetens" plågoande åberopar sig att vara "Petri efterträdare" på lärarestolen i Rom, under det forskningen ännu icke kommit till full klarhet därom, huruvida Petrus någonsin besökt Rom, ännu mindre att han varit pastor eller lärare där. Men även om han det varit, så måste uppfattningen om ett sådant personligt företräde hos Petrus grunda sig på ett fullkomligt missförstånd om Jesu ord i Mtt. 16: 18, 19. Se Mtt. 18: 17, 18; Ag. 15: 7—30; Gl. 2: Ef. 2: 20; 1 Pt. 5: 1; Ub. 21: 14. Och om Petrus av Herren skulle erhållit en förmans rang och ställning, vilket strider mot skriftens både anda och bokstav, vilken rättighet eller makt hade väl han att på andra överflytta detta sitt företräde? Och om Petrus skulle företagit sig ett sådant överlåtande, hur kunna våra dagars påvar bevisa, att "Petri nycklar" äro i deras händer, då i alla fall den apostoliska successionens kedja har brustit och flefa länkar gått förlorade? I vilkens

hand vilade "nycklarna" i de dagar, då tre olika påvar samtidigt tvistade om vem som vore Petri efterträdare, av all kraft bannlysande varandra? Episkopalsystemet må åt en kyrklig förening hur mycket som helst förläna all den styrka, som ligger i en sträng och följdriktig författning, i en mönstergill ordning och en aldrig vägrad lydnad och undergivenhet för högre stående myndigheter och förmän, historien är dock ett levande vittne, att systemet är förslöande, demoraliserande och hinderligt för utvecklingen av de enskilda församlingsmedlemmarnas andliga oberoende och självständighet.

Kyrkan är enligt denna åskådning en kropp, en organism, vars lemmar utgöras av de olika lokalförsamlingarna med sammma bekännelse och under samma yttre högsta myndighet, en kyrkofurste, påven, patriarken eller en världslig regent. Kristus är ett osynligt huvud.

Episkopatet är hörnstenen i detta system. All kyrklig makt är samlad hos innehavaren av detta ämbete. Att det niäste ligga något tilltalande i åskådningen tyckes framgå därav, att en av baptisternas i England mest framstående män för närvarande umgås med planen

•8X2att av alla Englands frikyrkor, baptisterna inbegripna, bilda ett nytt samfund på biskopsdömet såsom basis.

2. Det representativa eller medelbara (presbyterianska) systemet. Kyrkan är ett träd, i vilket lokalförsamlingar av samma bekännelse äro grenar, en kropp, som utgöres av de troende och deras barn. Kristus är kyrkans enda huvud.

I detta system har den store kyrkofadern Johan Calvin nedlagt sina tankar om förvaltningen av en församlings angelägenheter. Utgående från den fullt nytestamentliga föreställningen, att från första början betjänades församlingarna av flera "äldste" (presbuteroi, Ag. 14: 23; 15: 4, 22; 20: 17, 28), ett äldsteråd eller presbyterium (1 Tm. 4: 14), av vilka somliga ägnade sig mer uteslutande åt "ordet och läran" (1 Tm. 5: 17), har man dragit den slutsatsen, att de övriga av presbuterion skulle sysslat huvudsakligen med omsorgen och ledningen av församlingens inre utveckling och befästande i allmänhet. Man har emellertid på den vägen kommit att tala om "lärande" eller "predikande" äldste och "styrande" äldste. Det har blivit likasom två slag eller klasser av dem. Som nu i alla fall presbyterium var valt av församlingen och varje församling hade sitt särskilda presbyterium eller äldsteråd, fasthålles enligt föreliggande system varje församlings oavvisliga rätt att själv, utan all främmande inblandning, välja sina äldste. Så långt är detta fullt nytestamentligt. Den uppfattning åter, som gör sig gällande rörande de sålunda valda äldste, är något fri och godtycklig, såsom vi ock tro, att anordningen med flera äldste var blott tillfällig och icke avsedd att för alltid bestå. Emellertid utses enligt det presbyterianska systemet av församlingen inom varje församling ett presbyterium, ett äldste- eller kyrkoråd, bestående av pastor och övriga bisittande äldste eller medäldste, och åt dessa anförtros församlingens hela andliga och delvis timliga välfärd. De komma då att inom församlingen handhava, å församlingens vägnar, församlingstukt, verksamhet och allt som rör församlingens vara och utveckling. Här framträder ett nytt stort misstag. Församlingen upphör i och med ett sådant val att vara självstyrande och självbestämmande. Valet med en dylik innebörd är en omyndighetsförklaring, som församlingen utfärdar mot sig själv, vilket är både obibliskt och oförnuftigt. Men det stannar icke här. Varje församlings självständighet såsom en fristående menighet fasthålles icke. Ett slags folk- eller landskyrkosystem följes. Församlingarna inom ett visst provins-eller landområde betraktas såsom. en kyrka

•813eller församling, sammanslagen till ett helt. Den presbyterianska kyrkan t. ex. är icke en lokalförsamling med presbyteriansk lära och författning, utan en kyrkokropp med många lemmar, t. ex. alla presbyterianska församlingar i Skottland, Förenta Staterna eller i hela världen. Detta församlingsbegrepp, där flera eller färre lokalförsamlingar ingå såsom grenar i en stam eller lemmar i en kropp, vilken stam eller kropp är den egentliga församlingen, är alldeles främmande för nya testamentet. Församlingen liknas visserligen vid en kropp, men då alltid såsom en enskild lokalförsamling. Enligt avhandlade system har icke blott den enskilda lokalförsamlingen sitt kyrkoråd (presbyterium), utan kyrkan såsom ett helt vårdas och styres av flera på varandra tornade s. k. "kyrkoförsamlingar". Först kommer "presbyteriet", motsvarande konsistorium inom lutherska kyrkan, sammansatt av äldste, pastorer och skolmän. Inom en mindre krets av församlingar övervakar det lärans renhet, gudstjänstens ordentliga firande, kyrkoegendomens förvaltning, utövar församlingstukt, väljer, avskiljer och

avsätter tjänstemän o. s. v. Över presbyteriet står iC pr ouincialsy noden" och över alltsammans "generalsynoden". Provincialsynoden utgöres av ombud från presbyterierna, vilkas förvaltning den övervakar, upptagande och avdömande från dem hänskjutna mål. Generalsynoden är sammanfogad av provincialsynodernas ombud och bildar en den presbyterianska kyrkans högsta domstol, dit alla eljes oavdömda frågor kunna hänskjutas och vars domslut blir absolut gällande och bindande.

Enligt presbyterianska systemet blir varken församlingen såsom lokalförsamling eller kyrkan såsom ett helt självstyrande. Hon tillsätter visserligen själv sina förmyndare eller styresmän, men avstår på samma gång den rätt och plikt som henne tillkommer, helt visst till föga båtnad för henne själv och världen.

3. Det,oavhängiga eller omedelbara (independenta, kongregatio-nalistiska, baptistiska) systemet. Kyrkan är den lokala församlingen av döpta troende. Kristus är kyrkans huvud, som styr sin församling direkt eller omedelbart genom sitt ord och sin Ande. Varje enskild lokalförsamling är oberoende, självständig, fri och självstyrande. Ingen enskild person eller grupp av personer eller annan församling kan avgöra eller bestämma om dess enskilda angelägenheter. Församlingen är icke vad den är i sin egenskap av del eller lem i en stor kropp, kallad "kyrka" eller "samfund", utan hon är själv Kristi kropp och hennes medlemmar äro lemmar i denna kropp. Hon är

•814för lära, tro, författning, liv, vandel och verksamhet beroende uteslutande av Kristi vilja, uppenbarad i ordet. Ur den synpunkten är hon en oinskränkt monarki. Å andra sidan praktiserar hon jämlikhet och likställighet i fråga om förmåner och rättigheter bland medlemmarna. Hon har demokratisk författning. Den enskilda församlingen och sammankomsten (congregatio) av de helige få en självständig, avgörande betydelse. Denna uppfattning är nytestamentlig, vilket framgår bland annat av följande förhållande:

1) Församlingen i sin helhet, såsom sådan, göres ansvarig för renhet i lära och liv samt enhet i handling (Rm. 12: 16; 1 Kor. 1: 10; 2 Kor. 13: 11; Ef. 4: 3; Fl. Is 27; 1 Tm. 3: 15; 1 Pt. 3: 8; Jd. 1: 3; Ub. 2 och 3 kap.);

2) församlingen i sin helhet har sig anförtrott att iakttaga och verkställa Herrens förordningar (Mtt. 28: 19, 20; Lk. 33; Ag. 1: 15; 1 Kor. 11: 2, 23, 24; 15: 6);

3) församlingen i sin helhet väljer sina tjänstemän, sändebud och ombud (Ag. 1: 23; 26; 6: 1—6; 13: 2, 3; 14: 23; 15: 2, 22, (Mtt. 18: 17, 18; Rm. 14: 1; 1 Kor. 5: 4, 5, 13; 2 Kor. 2: 4^-7; 30; 2 Kor. 8: 19; Tt. 1: 5);

4) församlingen såsom sådan upptager och utesluter medlemmar (Mtt. 18: 17, 18; Rm. 14: 1; 1 Kor. 5: 4, 5, 13; 2 Kor. 2: 4—7; 7: 11; 2 Tss. 3: 6, 14, 15). Rätten att förmana, bestraffa och utesluta förutsätter utan vidare rätten att upptaga, icke blott att återupptaga, utan även att intaga nya medlemmar. Då inträde i församlingen förutsätter dop och dop förutsätter tro, ligger likaledes i sakens natur, att församlingen såsom sådan tillkommer rätten både att bevilja och meddela dop och att pröva dens tro, som önskar bliva döpt. Detta kan icke ske utan att först höra dopkandidatens bekännelse om övergången från död till liv.

I detta sammanhang torde den frågan kunna uppstå, huruvida icke församlingarnas gruppering i s. k. distriktföreningar, statskonferenser, associationer, konventioner och generalkonferenser eller allmänna konferenser kan vara att i någon mån frångå den sist utvecklade grundsatsen om en oberoende förvaltning. Därpå svaras: oberoende och självständighet är aldrig och kan aldrig bliva detsamma som avsöndring eller isolering. Avsöndring är första steget till fördärv och död. Evangelium är till ande och bokstav förenande, sällskapligt, samhälleligt. Den ene är till för den andre. Alla behöva varandra. "Enhet ger styrka". I apostlarnas dagar, då icke ens dessa med särskild

•815fullmakt utrustade Herrens sändebud gjorde ringaste min av att på något sätt kränka den enskilda församlingens självständighet, ägde förbindelser rum mellan församlingarna. Ett sådant föreningsband utgjordes först och främst av apostlarna själva, deras medarbetare och kringvandrande sändebrev. Apostlarna, de äldste och hela församlingen i Jerusalem togo intresse i de vådor och svårigheter, för vilka de hedningkristna församlingarna voro utsatta och ställde sig i förbindelse med dem genom brev och personliga ombud. (Ag. 15 k.). Församlingarna i Europa ömmade för sina medbröder i Palestina, då dessa hemsöktes av hårda tider med nöd och lidande, sändande till dem både lekamlig hjälp och hugsvalelse genom personliga ombud. (Rm. 15: 26; 2 Kor. 8:

1—4, 16—24). Detta är allt annat än isolering.

Vad angår formen för våra dagars sammanslutningar församlingarna emellan, så torde den kanske snarare vara att finna utom än inom det independentiska systemets gränser. Grupperingen av församlingar provins-, läns- eller statsvis eller ock riksvis påminner mer om det episkopala och presbyterianska systemet än om kongregationalistförfattningen. Det stöter något på stiftsbegreppet, på territo-rialförsamlingsidéen, på föreställningen om en provins-, lands- eller folkkyrka. Nya testamentet synes vara alldeles främmande för liknande grupperingar med dithörande verksamhetsmetoder. Det tarvas någon försiktighet vid användandet av förfaringssätt, som skriften icke direkt anvisar med ord eller exempel. En konferens kan, i egenskap av en ordentlig, lagenlig ombudsförsamling, fatta för ombuden bindande beslut, rörande sin sammansättning och sitt arbete; den kan tillsätta kommittéer för olika ändamål samt ett förvaltningsutskott att utföra årsmötets beslut och under tiden till nästa årsmöte arbeta för och bevaka konferensens intressen enligt den verksamhetsplan, som den själv antagit eller fastställt, men ett möte av valda och befullmäktigade ombud från bibliska församlingar kan på inga villkor fatta för den enskilda församlingen bindande beslut vare sig i fråga om tro och övertygelse eller gudsdyrkan. En sådan konferens kan behandla frågor rörande läran, sättet att dyrka Gud och den kristliga verksamheten, men om konferensen genom omröstning beslutar något, är i så fall en dylik resolution att betrakta endast såsom en opinionsyttring av de i voteringen deltagande ombuden9 vid vilket meningsuttalande ingen av de representerade församlingarna är bunden, förr än församlingen genom eget beslut anslutit sig till

•816konferensens uttalande. En dylik konferens kan nämligen aldrig vara en lagstiftande, utan blott en råd plägande församling. Därav följer ock, att en förvaltningskommitté, tillsatt av en konferens i fråga, saknar varje tillstymmelse till befogenhet att blanda sig i den enskilda församlingens vare sig inre eller yttre angelägenheter.

Om en konferens vägrar ett ordentligen valt och befullmäktigat ombud från en församling, som är ny eller för första gången låter representera sig, säte och stämma, måste det bero därpå, att församlingen i fråga icke befinnes innehava den ståndpunkt i lära, liv, gudsdyrkan och verksamhet, som enligt konferensens verksamhetsplan förutsättes. På samma sätt om konferensen återtager representationsrätt från en församling, som på begäran en gång fått sig densamma tillerkänd. Den grundval, uttalad i verksamhetsplanen (konstitutionen), på vilken alla församlingarna fritt ställt sig i deras förbindelse och samverksamhet, måste då av den avvisade eller utstötta församlingen hava övergivits. Det kan synas, som satte sig på så sätt en konferens till doms över en enskild församlings lära, liv, gudsdyrkan och verksamhet. På visst sätt kan det vara så, men då är att märka, att en sådan prövning framkallas av församlingen själv, som är fri i sin handling att begära inträde, att frångå de i konstitutionen uttalade grundsatserna samt att när som helst utträda ur konferensen. Om man kan göra invändningar mot församlingars sammanslutning i en konferens, på sätt som det sker t. ex. bland oss baptister, icke kan genom en sådan frivillig förening en församlings självständighet och oberoende sägas vara åtminstone i någon nämnvärd% grad, om ens något, hotade. Av innebörden i en dylik sammanslutning följer ock, att konferensen är berättigad att genom brev eller ombud direkt av en församling utröna, om hon i lära eller liv frångått de i konstitutionen uttalade grundsatserna, ifall ett sådant påstående med angivande av skäl mot henne göres.

En annan frågé kan bliva, huruvida s. k. koncilier eller rådsförsamlingar överensstämma med independentsystemet. Sådana komma till stånd, då lärostrider eller andra svårigheter uppstå i en församling. Församlingen vänder sig genom brev till systerför-samlingärna i grannskapet med anhållan att sända de ombud dem synes lämpligt på bestämd dag, tid och plats. De samlade ombuden välja ordförande och sekreterare, varefter, sedan fullmakterna upplästs, de föreliggande svårigheterna upptagas och genomgås i hela församlingens närvaro. Sedan sammanfattar "rådet" sin uppfatt-

•817ning av ställningen i form av förslag, vilka överlämnas åt församlingen, som äger att följa eller förkasta desamma, med ett ord, att om dem besluta. En församlings oberoende och självständighet kunna aldrig anses hotade, då församlingen själv påkallar sina rådgivare samt av deras förslag gör det bruk, som synes henne visast vara. Ett koncilium är sålunda utredande och rådgivande utan makt och myndighet att befalla eller föreskriva

något. Dock är det självklart, att enär ett dylikt "råd" naturligen blir sammansatt av de insiktsfullaste och mest erfarna, det gäller för församlingen i fråga att besinna, om någonsin, vad det vill säga: "Den råd lyder är vis".

Vi hava funnit, att i en nytestamentlig församling är tillsynen om de sjuka och behövande samt vården om finanserna lämnad i diakonernas händer att av dem ombesörjas; den andliga vården, den religiösa verksamheten och församlingens ledning skötes av församlingsföreståndaren, och församlingen avgör och bestämmer själv i gemensamt möte allt, som angår hennes verksamhet såsom församling. Allt försiggår under Andens ledning och inflytande i full överensstämmelse med Jesu och apostlarnas lära, såsom den är framställd i nya testamentet.

Väl valda äro följande ord av /. M. Pendleton i hans lära om församlingen: "Styrelsemakten i församlingarna under Kristus såsom överhuvud ligger hos medlemmarna, inbegripande föreståndare och diakoner. Dessa tjänstemän kunna likväl icke göra något utan medlemmarnas samtycke. Av församlingssjälvständigheten följer med nödvändighet, att flertalet måste råda, att en församlings makt ej kan överföras på en annan eller avyttras, och att församlingens handling är avgörande. En församlings makt kan ej överlåtas åt ombud. Församlingsbudbärare kunna förekomma, men icke församlingsombud. Ingen församling kan bekläda någon enskild person eller grupp av personer med makt att göra något, som kan skada dess självständighet".

818 .NIONDE KAPITLET

Ordning och tukt i Kristi församling

"Gud är ju icke oordningens Gud, utan fridens "

—Paulus.

Nya testamentet talar om församlingsmedlemmar såsom "Guds älskade", "helgade", "troende", "heliga och troende bröder", "födda på nytt", men den giver oss intet exempel på en församling av idel syndfria. Mot i församlingarna framträdande yttringar av ett "köttsligt" sinne, mot villfarande läror och enskilda syndafall äro förmaningarna och bestraffningarna i breven riktade. En pånyttfödd församling är icke en syndfri församling. Varje troende begynner såsom ett barn, som med lämplig vård och ledning växer till yngling och man. Församlingen är en skola, en uppfostringsanstalt. Det tager tid och arbete från andra och från en själv att från ett barn bliva och framträda en "fullkommen man". Det största hindret för den andliga utvecklingen är det onda eller synden, den i människonaturen inneboende och medfödda benägenheten till det onda (Rm. 7: 14— 20), som hämmar och hindrar utvecklingen (Rm. 7: 22, 23), samt det i världen rådande syndafördärvet med dess lockelser och frestelser. Mot synden hos den enskilde medlemmen och i församlingen såsom sådan är nya testamentets lära om församlingstukten eller disciplinen riktad med uppgift att bereda den förfördelade upprättelse, att bringa den förolämpande eller felande till sans, förödmjukelse, bekännelse och upprättelse samt — och det är icke det minst viktiga — att bevara församlingen ren och förebygga hennes förfall, även om detta måste ske med uppoffring av den enskilde (Mtt. 18: 15—18;

•8191 Kor. 5: 3—8, 13). Disciplinen är församlingens protest emot det onda, och domen över den syndande är honom till straff och andra till varnagel.

Det tillkommer den som syndar eller ^förbryter sig att självmant erkänna, avbedja och gottgöra sin förbrytelse (Mtt. 5: 23, 24), såsom det är den förorättades plikt att förlåta den som beder om tillgift (Mtt. 18: 22; Lk. 17: 3, 4). Men om den syndande icke är medveten om sin förbrytelse, t. ex. på grund av bristande insikt om rätt och orätt, eller icke har ett ångerfullt och botfärdigt sinne, så fritager detta honom icke från skuld, lika litet som den, vilken blivit förolämpad eller är medveten om den andres förseelse, är fritagen från förpliktelsen att i den kristliga kärlekens ande förehålla den felande mellan fyra ögon hans förseelse. "Gå och tillrättavisa honom mellan dig och honom allena", säger Jesus (Mtt. 18: 15). Detta är den kristliga broderskärlekens första steg till en felande broders räddning och upprättelse. Detta är första graden eller formen av disciplin inom Guds församling. Om åsyftad verkan vinnes, är saken uppgjord och begraven, och endast två, utom Gud, i hela världen veta eller få någonsin veta om detta syndafall. Därav framgår, att här icke kunna åsyftas grova uppenbara förbrytelser av offentlig natur, utan fel och förseelser, som i det dagliga livet förekomma människor emellan. Kommer den

tillrättavisade icke till insikt om sitt fel samt ångrar och bekänner det, följer nästa varningsgrad i vittnens närvaro (Mtt. 18: 16). Om även den förfelar sin verkan, så följer den tredje graden av disciplin; ärendet anmäles och överlämnas till församlingen, som upptager och behandlar det såsom sitt eget och föreskriver vad som bör ske. Att i köttsligt övermod och hjärtats hårdhet trotsa en eller flera bröder, som i kärleken söka en syndandes väl och upprättelse, kan väl onäpst ske, men att med hårdhet, högmod och trots bemöta församlingens myndighet, när hon talat och förordnat bot och bättring, det slutar med förlusten av medlemskap. Den trotsande utgtötes såsom oförbätterlig ur dess sköte och räknas till de grövsta bland syndare (Mtt. 18: 17, 18).

Om någon omfattar och utsprider mot sanningen stridande läror eller annars uppför sig på ett sätt, som väl icke är i vanlig grov mening brottsligt eller osedligt, men för det kristna namnet nedsättande och offentligen anstötligt (Rm. 16: 17; 1 Kor. 6: 5—7; 11: 16;

2 Tss. 3: 6, 11, 14, 15; 2 Tm. 2: 23—26; Tt. 3: 10, 11), så är såväl enskild förmaning och offentlig bestraffning som församlingens

•820inskridande på sin plats. Om icke bättring och rättelse kan vinnas, följer uteslutning. Villoandar, som förneka och anfalla uppenbarelsens grundsanningar, och personer, vilka begå sedlighetsbrott och lagförbrytelser eller söla sig i hedniska laster och utsvävningar, kallas med ens inför församlingen, förhöras och uteslutas under alla omständigheter (Ag. 20: 29, 30; Rom. 16: 17, 18; 1 Kor. 5: 1—5, 11—13; Gal. 1: 6—9; Ef. 5: 3—7; 1 Tm. 1: 19, 20; 6: 3—5; 2 Tm. 2: 16—18; 1 Jh. 2: 18—26; 4: 14—16; 2 Jh. 7—11).

Församlingens rätt att varna och bestraffa en medlem grundar sig dels på dess egenskap av korporation, dels och framför allt på de föreskrifter, som i nya testamentet äro givna av apostlarna och Jesus Kristus, församlingens "huvud".

Nya testamentets församling är en gudomlig inrättning, men den har ock en mänsklig sida. Den är frivilligt tillkommen från medlemmarnas sida. De som mottogo apostlarnas ord, de läto döpa sig och höllo sig till apostlarnas lära. Villkor äro förbundna med inträdet, vilket innebär heliga förpliktelser. Varje medlem är inför Gud, inför Kristus och församlingen förbunden till lydnad för Guds ord och till en helig vandel. Avvikelse från denna bestämmelse blir en förbrytelse mot de grundsatser, på vilka församlingen är upprättad, en fara för dess bestånd, och församlingen måste inskrida till sitt eget värn och skydd. Den är därtill fullt berättigad, om de villkor och betingelser, som ligga till grund för sammanslutningen, icke längre respekteras. Det är så med varje korporation, som tillkommit genom frivillig anslutning till på förut givna eller fastställda grunder.

Såsom vi från början påpekade, hava funnits och finnas "andliga" personer, som hålla före, att det i nya testamentet är mycket litet sagt om ordning, god ordning, församlingsordning, om regler, stadgar och föreskrifter. Man behöver dock icke bläddra länge i nya testamentets skrifter för att upptäcka raka motsatsen. Paulus talar om "den ordning han stadgar för alla församlingar" (1 Kor. 7:17). "Om nu likväl någon vill vara genstridig, så må han veta, att vi för vår del icke hava en sådan sedvänja, ej heller andra Guds församlingar" (1 Kor. 11: 16). "Över alla dem, som vandra efter dettä rättesnöre, över dem vare frid och barmhärtighet" (Gal. 6:16). "Redan då vi voro hos eder, gåvo vi eder det budet". "Om någon icke lyder, vad vi hava sagt i detta brev" (2 Tss. 3: 10, 14).

Den reaktion emot det onda, som framträder i de olika formerna eller graderna av vad vi kalla församlingstukt eller disciplin, är värd

•821

att beaktas. Enskilda medlemmar och församlingen såsom ett helt åläggas att med allvar, om ock i kärlek, inskrida emot det onda, mot synden, icke blott i världen i allmänhet, utan mot synden i församlingen. Varför? Emedan synden är farlig både för den enskildes andliga och timliga välbefinnande och för församlingens bestånd och utveckling. Förmaning, varning, bestraffning, i yttersta fall uteslutning, åsyftar ju den felandes upprättelse, förbättring, frälsning. Visserligen, men detta är icke allt. Församlingen måste i sin discipline-ring av syndafall och förbrytelser tänka på sig själv, sin ställning i världen såsom Guds församling och i första rummet på Guds ära, på förhärligandet av hans namn, som vanäras genom en kristens liv i synd. Apostelen ålägger församlingen i

Korint att rensa ut ur församlingen det grova syndalivets surdeg, utesluta blodskändaren och återupptaga honom först då, när han kommit i verklig själanöd såsom botfärdig. En annan gång förebrår han dem skarpt, emedan de drogo varandra inför den hedniska domstolen i sina tvister. Apostelen ålägger korintierna att upphöra med sådant och, om de icke kunde i godo uppgöra sina timliga tvister, lägga saken för församlingen och låta den avgöras där och därmed nöja sig. Dessa tvister inför hedningarna, laster som av hedningarna själva avskyddes, begångna av de kristna, voro skamfläckar för det kristna namnet och stötestenar på evangelii väg. Det fick icke fortgå. Att lämna blodskändaren ostraffad, var att försvara hans osedlighet, göra sig meddelaktig i hans synder. Det kunde icke ske. Han måste "överlämnas Satan i våld" (1 Kor. 5: 3, 5). Var det någon, som kallades broder, och var en otuktig människa, en girig, en avgudadyrkare, en smädare, en drinkare eller roffare, han måste uteslutas ur församlingen (1 Kor. 5: 11—13). Guds hus är ett heligt hus. Åter heter det: "Men jag förmanar eder, mina bröder, att hava akt på dem, som vålla tvedräkt och kunna bliva eder till fall, i strid med den lära, som I haven inhämtat, dragen eder ifrån dem. Ty sådana tjäna icke vår Herre Kristus, utan sin egen buk; och genom sina milda ord och sitt fagra tal bedraga de oskyldiga människors hjärtan" (Rm. 16: 17, 18). "En man, som kommer partisöndring åstad, må du visa ifrån dig, sedan du en eller två gånger har förmanat honom, ty du vet, att en sådan är förvänd och begår synd, ja, han har själv fällt domen över sig" (Tt. 3: 10, 11).

Vi skola i några få punkter sammanföra de olika föreskrifter, som givas i nya testamentet om församlingstukten, men först vilja vi återgiva några uttalanden av framstående teologer inom vårt eget

•822samfund. Dr. E. T. Hiscox har följande anförande: "Sådana för-syndelser förekomma, som när de blivit bekända eller fullt bevisade, kräva ögonblicklig uteslutning, utan vidare åtgärder, trots bekännelse, ånger och löften om bättring, dock icke utan föregående förhör. Intet uppskov kan tålas vid, ty Kristi församling måste låta världen förstå, att grova ogärningsmän icke kunna finna skydd i hennes sköte eller i henne åtnjuta medlemskap"*) Dr. H. Harvey säger: "Vid fall av grov osedlighet, när saken är offentligt känd eller säkert bevisad, följer omedelbar uteslutning utan något formligt förhör. Mått och steg till den syndandes bekännelse och återupprättelse" tagas efteråt (1 Kor. 5 kp; 2 Kor. 2: 1—11). Skälet till ett så omedelbart förfarande ligger uti omständigheterna, vilka göra en bekännelse såsom bevis på sinnesändring värdelös. Endast ett följande liv i renhet kan förse med ett sådant bevis, och därför bör församlingen efter uteslutningen på allt sätt bemöda sig att rädda och återföra de på detta sätt uteslutna".**) Dr. A. H. Strongs uttalande är som följer: "Märk, att Paulus i 1 Kor. 5 kp. icke lämnar den lastbare tillfälle till ånger, bekännelse eller straffets avvändande. Församlingen kan icke sätta tillit till en persons ångerfullhet, som är gripen på bar gärning. I sådana fall besväras samvetet av kval och självförebråelser, men det är omöjligt att genast avgöra, huruvida hatet till synden har sin grund i dess egen inneboende fördömlighet eller i dess olyckliga följder. Endast sådana frukter som tillhöra sinnesändringen kunna bevisa sinnesändringens verklighet, men det tager tid att frambringa dem, och församlingen har icke tid att vänta. Hennes kristliga anseende ibland människor och inflytande över medlemmarna stå på spel. Det gör den brottsliges ögonblickliga uteslutande till en oundgänglig nödvändighet för att visa, att församlingen tvår sina kläder från all delaktighet med den brottslige. Efter uteslutningen börjar församlingens arbete med den brottsliges tillrättaförande" (2 Kor. 2: 6—8).***) Dr. John Gitt, den engelske baptisten, säger: "Vid förseelser av enskild natur begagnas förmaning; sålänge ett ärende, vare sig det rör läran eller livet, gäller en enskild person och en församling, utan att vara känt för världen eller andra församlingar, så kunna tillrättavisningar givas och förnyas, sålänge utsikt är att något därigenom kan uträttas, men när fråga blir om uppenbara brott, skändliga gärningar

*) The New Directory for Baptist Churches. Sid. 189.

**) The Church. Sid. 92.

***) Systematic Theology. Sid. 924.

•8230

eller påtagliga villfarelser, som hota att omstörta kristendomens grundläror, så går det icke an att förlora eller förspilla tid på förmaning, utan en sådan person måste genast uteslutas för Kristi skull, för religionens och den allmänna förargelsens skull, enligt någras mening, även om han skulle visa erkänsla och ånger." Den allmänt

kände engelske pastorn och missionsmannen, Dr. Andrew Fuller, yttrar: "Ifrån första början blevo de, som förfalskade evangelium eller omfattade fördärvliga villfarelser, underkastade förmaning och uteslutning". Vår egen Dr. Anders Wibergs ord lyda: "Är förbrytelsen av så grovt slag, som t. ex. den korintiske skändarens (1 Kor. 5: 1), eller frukten av en utstakad plan, såsom hos Ananias och Safira (Ag. 5: 9), eller har den länge blivit utövad och övergått till vana (Jud. v. 4), då erfordras visserligen ett mera hastigt förfaringssätt (än som föreskrives i Mtt. 18: 15—17). Är det då blott klart, att förbrytelsen skett, så få bröderna icke tveka att i omedelbar förening med förmaningen genast skilja ifrån sig den som bedrivit sådant (1 Kor. 5: 4, 5, 13). Man är icke berättigad av t. ex. Lk. 17: 4: 'Om han sju gånger om dagen syndar mot dig och sju gånger kommer tillbaka till dig, sägande: 'Jag ångrar mig', så skall du förlåta honom', att i sådana fall invänta hans ånger eller åtnöja sig med hans blotta ord: 'Jag ångrar mig'. Ty i sådana fall kan man i allmänhet icke vara försäkrad om uppriktigheten av hans ånger genom annat än hans följande liv, som visar, att han i gärning och sanning "åter vänt om". Kommer en medlem av församlingen och självmant bekänner för sina bröder, att han, dem ovetande, för längre eller kortare tid tillbaka begått någon gruvlig synd, såsom t. ex. hor, och nu, driven av sitt samvetes anklagelser och överväldigad av sin synds storhet, själv beder bröderna att göra med honom allt vad sakens beskaffenhet fordrar, då kan det väl knappast betvivlas, att hans ånger är sann, och inga åtgärder av församlingstukt kunna erfordras, efter ändamålet redan är vunnet. Skulle ock en tillfällig uteslutning vara nödig, för att för världen rentvå församlingen från synden, så hava de dock apostelens förmaning att åter upptaga honom med desto större kärlek, att han ej måtte bliva uppslukad i för mycken bedrövelse (2 Kor. 2: 7, 8). Ett helt annat förhållande är, om någon i åratal utövat samma synd såsom vana, men till slut, emedan han fruktar att bliva upptäckt, kommer och själv bekänner det och beder att på grund av sin ånger få förlåtelse. Kan detta tänkas vara sann ånger? Eller skall icke själva världen med rätta säga, att de kristnas församlingstukt

824blott är ett föraktligt gäckeri, då vilken synd som helst, som någon av dem må begå, strax kan försonas med blott ett ord? Världen skall däremot inse, att det icke är så med den förstnämnde. Han önskade själv att bliva bestraffad på varje sätt, som kunde återställa Kristi och hans församlings kränkta ära. Men denne fortfor med synden, så länge ingen kände den och kom blott med sin ånger för att undvika bestraffningen. Och skulle hans ånger ock vara sann, kan man dock för ingen del i denna händelse undgå att utesluta den svåra förbrytaren.

Uppenbara brott, som äro av den natur, att de utan vidare falla under den borgerliga lagens behandling, kunna strängt taget icke komma under församlingstukten. Brottslingen är antingen redan tagen i lagens förvar eller är han en flykting undan rättvisans arm och tillämpningen av lagen således omöjlig. Församlingen har påtag-ligen då endast att genom ett offentligt uteslutande rena sig från delaktighet i hans synd. Lagen om uteslutning är stiftad för att befria församlingen från ett dödligt kräftsår, som, om det finge fortfara* skulle sätta hela lekamens verksamhet, hälsa, ja, liv i fara". Vidare heter det: "Bland de synder, som nödvändigt kräva bestämda åtgärder av bestraffande församlingstukt, äro irrläror. Om någon hört och lärt känna sanningen och därigenom fått en plats i församlingen, men gör sig själv skyldig till ett bestämt förnekande av någon av skriftens grundsanningar rörande lära och leverne; om han i stället omfattar, fortfarande vidhåller och söker utsprida irrläror, antingen de äro uppfunna av honom själv eller lånade av andra, och för dem söker bilda parti, han är en 'partimänniska' (Tt. 3: 10) och måste därför såsom irrlärare efter den första och andra varningen uteslutas. Detta gäller icke blott villfarelser, som röra själva livssanningarna utan även dem, som kullkasta och i väsentlig mån förändra det skick, som Kristus bestämt för sin församling. Dopet och nattvarden äro överlämnade åt församlingen såsom evärdeliga minnesvårdar av Herren Kristi förnämsta välgärningar: hans död, begravning och uppståndelse. Att även dessa stycken hållas just så, som vi 'undfått dem av Herren', är därför ett nödvändigt villkor, icke för att människor skola bliva omvända och frälsta, ty inga andra än de, som redan äro omvända* hava med rätta del i någondera av dessa håvor, men för att dessa instiftelser skola uppfylla de ändamål, för vilka de blevo inrättade. Den som lärer, att nattvarden bör utdelas åt oomvända likasom omvända, den som förvandlar dopet till någon annan ceremoni

•825eller utsträcker det till andra än omvända människor, den är en irrlärare, såväl som den som nekar uppståndelsen. Sådana personer kunna icke utan skada bibehållas i församlingens gemenskap. Kallar man det att utesluta någon från församlingen samvetstvång och andligt tyranni, vad menas då med följande uttryck: 'Drag dig

ifrån en sådan! Visa ifrån dig en partimänniska! Give Gud, att de vore avskurna, som eder förvilla!' Om någon stiftar parti för en irrlärare, som förvänder evangelii grundsanningar eller församlingens skriftenliga skick, så försvarar församlingen blott sin samvetsfrihet genom en uteslutning". Och åter: "Varje församlingsmedlem bör ihåg-komma, att hela lekamens hälsa och sanna välfärd, såväl som gagne-lighet, beror på hur troget dess renhet bevaras och därpå, att var och en, varhelst en förargelse uppstår, genast är redo att göra allt vad honom möjligt är för att samt med bröderna bevisa, att de i alla stycken äro rena i den saken (2 Kor. 7: 11).

I nära förening härmed står det höga syftemålet att jämte Guds församlings ära även försvara Guds egen ära. Den som bekänner sig till Guds barn och Kristi heliga lära, men själv gör våld på denna läras grundsatser, han giver därmed Guds fiender tillfälle att smäda Guds namn och ära samt att tala illa om sanningens väg (Rm. 2: 23, 24; 1 Tm. 6: 1, 2; 2 Pt. 2: 2). Men icke blott han, utan hela det samfund, som av några enskilda bevekelsegrunder, såsom undseende för rikedom, anseende eller släktförbindelser, låter förleda sig att blunda för denna skamfläck, hela det samfundet har sin del i den försmädelse, som Guds namn måste lida. Att förebygga eller undan-rödja sådant är ett syfte med församlingstukten. Och antingen den felande kan återföras eller ej, är dock Guds ära räddad, då hans folk i sin helhet upprätthållit Herrens befallningar. Dock är det icke i och för sig likgiltigt, huruvida syndaren själv vinnes eller icke. Tvärtom framträder på det klaraste från början till slut Herren Jesu avsikt att, om möjligt, föra honom till rätta" (Mtt. 18: 15—17; 2 Tss. 3: 6—15). Och nu till sist: "Vi få icke påstå, att icke någon felaktighet eller brist i de kristnas leverne bör vara föremål för fördragsamhet och överseende. Om man yrkade överensstämmelse ända till den grad, att varje olikhet i åsikter eller handlingssätt skulle förorsaka sepera-tion, så skulle församlingarna ända i oändlighet dela sig uti partier, och vi äro förvissade om att vår Herres apostlar aldrig ville så hava det i avseende på mer underordnade saker. Motsatsen är ock uttryckligen föreskriven i Rom. 14 kap., och de saker, som böra för-

•826dragas, äro där uttryckligen anvisade, nämligen först allt som kan tillstädjas utan att 'åstadkomma tvister inom församlingen'. Man får icke döma en broders ovissa tankar (v. 1). Ävenså måste man överse med ting, som icke röra själva väsendet av Guds rike, vilket är rättfärdighet och frid och fröjd i den Helige Ande (v. 16, 17). Vad som icke rubbar Guds rikes grundlagar eller är ett uppror emot dess konungs anseende måste man hava tålamod med, om det ock är en ofullkomlighet. Det som skall kunna föredragas får ej heller vara något, som förstör Guds verk eller är hinderligt för framåtskridandet av det andeliga livet inom församlingen eller i en enskild själ (v. 20). I alla sådana fall må den ene icke döma den andre, utan vars och ens samvete vara hans egen domare (v. 23). Under sakernas närvarande ställning kan man icke vänta, att de kristna skola vara helt och hållet felfria. Även hos dem, vilkas hela liv sätter deras barnaskap utom all fråga, förefinnas tusende ofullkomligheter och svagheter, vilka icke kunna bliva föremål för de avgörande åtgärderna av egentlig församlingstukt. De måste rättas genom vänliga och broderliga uppmuntringar, råd och förmaningar, och om det icke hjälper, så är det kärlekens plikt att fördraga, vad man icke kunnat avhjälpa. 'Vi som äro starka, äro pliktiga att bära de svagas skröpligheter och icke täckas oss själva' (Rm. 15: 1)".*)

Fem former eller arter av församlingstukt äro tydligt angivna i nya testamentet.

1. Förmanirg eller tillrättavisning mellan fyra ögon.

"Om din broder försyndat sig, så gå åstad och förehåll honom det enskilt. Om han då lyssnar till dig, så har du vunnit din broder". Mtt. 18: 15.

"Om din broder försyndar sig, så tillrättavisa honom, och om han då ångrar sig, så förlåt honom". Lk. 17: 3.

2. * Förmaning och föreställning i högst två andra personers närvaro.

"Om han icke lyssnar till dig, så tag med dig ännu en eller två, för att var sak må avgöras efter två eller tre vittnens utsago." Mtt. 18: 16.

3. Tillrättavisning av församlingen med uppmaning till uppgörelse.

"Lyssnar han icke till dem, så säg det till församlingen." Mtt. 18: 17.

*) A. Wiberg. Kristlig församlingstukt. Kristianen 1885, 1886.

8274. Begränsning eller inskränkning i vissa förmåner med bibehållande av medlemskap.

"Om någon icke lyder, vad vi hava sagt i detta brev, så märken ut för eder den mannen och haven intet umgänge med honom, på det att han må blygas. Hållen honom dock icke för en ovän, utan förmanen honom såsom en broder". 2 Tss. 3: 14, 15.

"Förmanen de oordentliga" m. m. 1 Tss. 5: 14.

"Om någon ertappas med att begå en försyndelse, då mån I, som ären andliga människor, upprätta honom i saktmods ande. Och du må hava akt på dig själv, att icke också du bliver frestad". Gal. 6: 1.

Tessalonikerbreven äro Pauli äldsta brev. Där göra vi bekantskap med de regler och föreskrifter, som han förut givit muntligen (2 Ts. 2: 15). "Vi bjuda eder, att I dragen eder ifrån var broder, som för en oordentlig vandel och icke lever efter de lärdomar han har mottagit av oss" (2 Tss. 3: 6). Apostelen talar om "oordentliga" medlemmar, men begagnar om dem ordet "broder". Det är påtag-ligen en annan klass av medlemmar än de, som buro brodersnamnet, men voro "otuktiga, giriga, avgudadyrkare, smädare, drinkare, rof-fare" (1 Kor. 5: 11), en annan klass än de, vilka han kallar "glupska ulvar" (Ag. 20: 29), "hundar" (Fil. 3: 2), "onda arbetare", sådana som Hymeneus, Alexander och Filetus, som Paulus "överlämnat Satan i våld" (1 Tm. 1: 20; 2 Tm. 2: 17; 4: 14). En viss "oordning" hade uppstått i Tessalonika. Paulus ville se den avskaffad, och någon metod måste användas. Om oordningen i fråga heter det: "Redan då vi voro hos eder, gåvo vi ju eder det budet: om någon icke vill arbeta, så skall han icke heller äta. Vi höra nämligen, att somliga bland eder föra en oordentlig vandel och icke arbeta, utan allenast syssla med sådant, som icke kommer dem vid. Sådana människor bjuda och förmana vi i Herren Jesus Kristus, att de arbeta i stillhet, så att de kunna äta sitt eget bröd" (2 Tss. 3: 10—12). Apostelen vill, att församlingen skall allvarligt förehålla de "oordentliga" det bud och den förmaning han givit muntligt och skriftligt. Om de icke lydde och gingo tillbaka till arbete, så skulle de rättsinniga "märka ut för sig" den ohörsamme och "intet umgänge hava med honom". Ojn "intet umgänge hava" är det samma som "draga sig ifrån" någon, så kan det innebära detsamma som uteslutning, och uteslutning måste det ju bliva även här, om den "oordentlige" icke alls låter säga sig, men sammanhanget synes giva vid handen, att om

828.de rättsinnige genom att för tillfället intaga en mer tillbakadragen hållning i umgängeslivet, den felande skulle komma till besinning och blygas över sitt ovärdiga beteende, då han märkte, att ringaktningen för apostelens ord berövade honom hans bröders och vänners aktning, förtroende och intima umgänge. Om denna uppfattning av stället i fråga är riktig, så skulle apostelens ord icke i första hand åsyfta disciplin medels uteslutning, utan en mildare väg med syfte att göra den "oordentlige" ordentlig. En anledning till denna tolkning ligger även i det förhållandet, att denna sysslolöshet hos "somliga" delvis hade sin grund i missuppfattning av apostelens framställning om Kristi tillkommelse. Där ingick ett religiöst element. Detta förminskar icke dagdrivarnas tilltag, men förklarar det till någon del. Det säges icke heller, att de i sin sysslolöshet begingo några brott, såsom stöld och dylikt. De drevo omkring sysslolösa på offentliga platser och i hemmen, "sysslande med sådant, som icke kommer dem vid". Det var illa nog, men kan väl icke hänföras till de synder, som omedelbart leda till uteslutning. Det var "oordentlighet", men icke grova laster eller partiväsen. Det är självklart, att de icke i detta tillstånd tillätos taga del i brödsbrytelsen. De voro redan under disciplin i en mildare form.

5. Uteslutning ur församlingen.

Timliga förluster eller kroppsliga lidanden kunna aldrig ingå i församlingstukten. Det är icke omöjligt, att de kunna bliva följden av förlusten av medborgarskap med Guds husfolk, men de äro icke och kunna icke vara den aga, som en kristen församling i vissa fall nödgas«tilldela ohörsamma, oförbätterliga och genom synden vanärade medlemmar i den andliga familjen. Det synes bliva fyra fall, då uteslutning måste tillämpas.

Först. Efter tre fruktlösa försök med föreställningar, tillrättavisningar och förmaningar.

"Lyssnar han ej heller till församlingen, så vare han för dig såsom en hedning och en publikan. Sannerligen säger jag eder: Allt vad I binden på jorden, det skall vara bundet i himmelen; och allt vad I lösen på jorden, det skall

vara löst i himmelen". Mtt. 18: 17, 18.

En person, som på intet sätt låter tala med sig, trotsande både enskilda bröder och själva församlingen, kan lika litet vara en medlem i församlingen, som en hedning eller en publikan kunde tillhöra den judiska synagogan.

För det andra. Vid omfattande och spridande av grov villfarelse

829.1 förbindelse med söndring och partiväsen. Rm. 16: 17, 18; 1 Tm. 3: 10, 11.

"Om någon, vore det ock vi själva eller en ängel från himmelen, förkunnar evangelium i strid mot vad vi hava förkunnat eder, så vare han förbannad". Gal. 1: 8.

"Jag bjuder dig att förmana somliga att icke förkunna främmande läror". 1 Tm. 1: 3.

"Om någon förkunnar främmande läror och icke håller sig till sunda ord — vår Herres, Jesu Kristi, ord — och till den lära, som hör gudsfruktan till, då är han förblindad av högmod, och detta fastän han intet förstår, utan är såsom från vettet i sitt begär efter disputerande och ordstrider, vilka vålla avund, kiv, smädelser, ondskefulla misstankar och ständiga tvister mellan människor, som äro fördärvade i sitt sinne och hava tappat bort sanningen, människor som mena, att gudsfruktan är ett medel till vinning". 1 Tm. 6: 35.

"Undfly oandligt och tomt prat. Ty de som befatta sig med sådant komma att gå allt längre i ogudaktighet, och deras tal skall fräta omkring sig såsom ett kräftsår. Av det slaget äro Hymeneus och Filetus; ty när dessa säga, att uppståndelsen redan har skett, hava de farit vilse från sanningen, och de förvända så tron hos somliga."

2 Tm. 2: 16—18.

"Förmaningens ändamål är kärleken av ett rent hjärta och av ett gott samvete och av en oskrymtad tro. Från dessa stycken hava somliga farit vilse och vänt sin håg till fåfängligt tal — människor som vilja vara lärare i lagen, fastän de icke förstå ens vad de själva tala, eller vad de ting äro, som de med sådan säkerh^J: orda om. — Till dem höra Hymeneus och Alexander (2 Tm. 4: 14), vilka jag har 'överlämnat åt Satan' (1 Kor. 5: 5), för att de skola bliva så tuktade, att de icke vidare smäda" (1 Tm. 1: 5—7, 20).

"Jag skulle önska, att de män, som uppvigla eder, läte omskära sig ända till avstympning". Gal. 5: 12.

"Många villolärare hava gått ut i världen, vilka icke bekänna, att Jesus är Kristus, som skulle komma i köttet; en sådan är Villoläraren och Antikrist (1 Jh. 2: 18—26; 4: 1—3, 2 Tss. 2: 3, 4, 8). Tagen eder till vara, så att I icke förloren det, som vi med vårt arbete hava kommit åstad, utan fån full lön. Var och en som så går framåt, att han icke förbliver i Kristi lära, han har icke Gud; den som förbliver i den läran, han har både Fadern och Sonen. On* någon kommer till eder och icke har den läran med sig, så tagen icke emot honom i

S30edra hus, och halsen honom icke. Ty den som hälsar honom, han gör sig delaktig i hans onda gärningar". 2 Jh. 7—11.

För det tredje. Vid grova sedlighetsbrott och lagförbrytelser. 1 Kor. 5 kp.

"Otukt och orenhet, av vad slag det vara må, och girighet skolen I, såsom det anstår heliga, icke ens låta nämnas ibland eder". Ef. 5: 1.

För det fjärde. Då någon, som vistas utom församlingens område, under en längre tid underlåter att medels brev, bidrag eller på annat sätt underrätta om sin vistelseort och sitt tillstånd.

"Låtom oss icke övergiva vår församlingsgemenskap, såsom somliga hava för sed". Eb. 10: 25.

Jesu ord voro: "Allt vad I binden på jorden, det skall vara bundet i himmelen, och allt vad I lösen på jorden, det skall vara löst i himmelen". Naturligt, om församlingen handlat i en kärleksfull, broderlig ande och noga följt Jesu bud och apostlarnas föreskrifter. Men även en församling kan göra misstag; en uteslutning kan befinnas vara efter allt ogrundad, orättvis, obiblisk. Vad är att göra? Naturligen att återkalla den, återgiva den uteslutne hans medborgarskap och full upprättelse. Detta är rätt och billigt, men såsom exempel ett farligt steg. En gång, en andra gång och åter en gång, och församlingens anseende är förstört. Det är därför ytterst viktigt vid

uteslutningar, att den största försiktighet och noggrannhet iakttages. Mål kunna icke upptagas mot någon på blotta rykten eller hörsagor. En anklagelse måste vara antingen erkänd i vittnens närvaro eller med ojäviga vittnen bestyrkt såsom sann, innan den lägges inför församlingen, som här handlar såsom domare under föreståndarens ordförandeskap. Den anklagade skall givas full och oförhindrad rätt till upplysning och självförsvar samt beviljas tillfälle att påkalla vittnen, om han så önskar, i vilket fall en utomstående icke kan tjäna annat än med församlingens särskilda medgivande. Den anklagade har rätt till utdrag från protokollet om anklagelsens ordalydelse och om förhandlingarnas gång i målet, som kan upptaga flera möten. Själva utslaget bör vara tydligt och klart formulerat, och de skäl, som läggas till grund för uteslutningen, om det blir utgången, klart och bestämt angivna. Under sådana omständigheter kan det gärna icke bliva rum för en förhastad och orättvis uteslutning. Den uteslutne har rätt till utdrag av protokollet, så långt det gäller honom och hans sak.

Av det nu sagda framgår, att en disciplinfråga kan bringas upp i

831.församlingen direkt utan föregående varning oeh tillrättavisning och ändock icke vara av den art, som under alla omständigheter kräva omedelbar behandling med uteslutning, varom vi redan talat. Det sker vid offentligt försyndande av mindre grov natur, såsom t. ex. processerna inför hednisk domstol i Korint och oordningarna i Tessa-lonika. Dessa förseelser lågo öppna inför allas ögon till allmän förargelse. Om församlingen i Korint varit vaken, hade den utan vidare kallat dessa processmakare inför sig och ålagt dem att avstå från oskicket och i godo eller med församlingens medverkan uppgöra sina mellanhavanden. Bestraffning och tillrättavisning var av nöden, men icke nödvändigtvis uteslutning. Nu sov församlingen över saken, och aposteln måste väcka dem med skarpa tillrättavisningar i brevet. Församlingen i Tessalonika uppfordrades att ställa de "oordentlige" med ens under en lindrigare form av disciplin genom att tills vidare vägra dem rätt till deltagande i Herrens nattvard.

En person kan anse sig orättvist utesluten och begära att få komma inför församlingen för att lägga sin oskuld i dagen. En sådan begäran må anses billig, men det är icke utan risk att bevilja den. En utesluten bör behandlas med medlidande, ömhet och förbarmande. Beslutar församlingen en sådan begärans beviljande, torde klokast vara att kalla koncilium.

Den sin missgärning bekänner och övergiver, skall få barmhärtighet. Den grundsatsen gäller även i tillämpningen av församlingsdisciplin. Till och med blodskändaren blev återupptagen, då han ångrade och bekände (2 Kor. 2: 1—8). Det är av vikt vid återupp-tagning, att den uteslutne erkänner och bekänner det fel eller den synd, som lades honom eller henne till last vid uteslutningen, samt att han kan uppvisa, att han uppgjort med sin motpart och gottgjort den skada som skett, ifall frågan gällt personliga mellanhavanden. Ett ångerfullt och botfärdigt sinne och ett upprättat tillstånd äro villkor för återupptagning. Såvitt möjligt är, bör återupptagning ske i samma församling, där uteslutning skett. Om återupptagning sker i en annan församling, bör den församlingen först ställa sig i förbindelse med den uteslutande församlingen, därifrån inhämta nödiga upplysningar, om möjligt utdrag av protokollet, och företaga ärendet, så vitt möjligt är, i samförstånd med den uteslutande församlingen. Det är av vikt för ett gott förhållande församlingarna emellan. Förargelse och svårigheter hava uppstått mer än en gång på mer än en plats, därigenom att detta hänsynsfulla och broderliga

832.tillvägagående försummats. Personer, som i själva verket äro ovärdiga att tillhöra församlingen, hava lätt nog kommit in i församlingen utan att upplysa om, än mindre bekänna, den synd, för vilken de uteslötos. Detta är att gå genvägar. Vad ännu sämre är, pastorer och församlingar kunna vara så angelägna om ökat medlemstal, att de taga in kreti och pleti. Medvetna om att en person uteslutits för synd ur till och med en grannförsamling, öppna de portarna på vid gavel för den uteslutne, taga in honom på en lindrig bekännelse, den uteslutande församlingen ovetande. Så sätter sig en församling till doms över en annan församlings handling, utan att ens därom underrätta. Detta kan kallas skandal, men på den vägen hava icke så få blivit medlemmar i både amerikanska och svenska församlingar, vilka helt simpelt äro ovärdiga att tillhöra någon församling, innan de först bekäiSt och erkänt den synd, för vilken de uteslutits.

833.TIONDE KAPITLET

Koncilier eller rådsförsamlingar

"Den som är vis lyssnar till råd".—Salomo.

Vi hava redan berört frågan om koncilier. Användningen av ett sådant har avseende på en metod, som begagnas inom flera kyrkosamfund, men det är med ett koncilium såsom med en konferens, en synod, en distriktförening, ett statsförbund, ett söndagsskol- eller ungdomsförbund, Philathea- och Baraca-klasser, en konvention, en kongress, en allians, och vad nu än alla organisationer må kallas, som på det religiösa och kyrkliga området i våra dagar utföra verksamhet i olika riktningar, de äro skapelser, som tid efter annan framfötts av de olika behoven under olika perioder i Guds rikes historia. Vi kunna icke vända oss till nya testamentet att finna dem. Är det sant, som några påstå, att endast det är nytestamentligt, som omnämnes där, då måste vi draga ett streck över alla dessa nutida metoder för religiös verksamhet. De äro utan vidare obibliska.

Helt visst är det sant, att en hel del av dessa metoder och det i oändlighet utdragna maskineriet kunde utan saknad försvinna och den enda organisation, som nya testamentet känner både till namn och gagn, vi mena församlingen, få en mer framskjuten och bestämmande ställning i alla former av kristlig verksamhet. På samma gång bör det ju vara självklart, att seder och bruk äro olika hos olika folk, och att ett tidevarv skiljer sig från ett annat, och det undan för undan, i upplysning och levnadsvanor. Det är storheten i kristendomen eller nya testamentets lära, att på samma gång den fastslår vissa förhållanden såsom oföränderliga för alla tider och alla folk, såsom frälsning

835.genom tron på Kristus, de troendes dop med nedsänkning, lokalförsamlingens oberoende, de döpta troendes förening och samarbete i församlingen m. m., den å andra sidan lämnar stor, man vore färdig säga obegränsad, frihet åt den enskilde medlemmen och åt församlingen, då det gäller val av sätt och vägar att göra det goda. Nya testamentet är icke en hustavla, en lagbok, som i minsta detalj märker ut varje steg, som en kristen eller en församling har att taga för att lösa sin uppgift och fylla sin kallelse. Allmänna principer eller grundsatser äro nedlagda i bibeln, efter vilka medlemmar och församlingar hava att inrikta sina liv och sin verksamhet. Där äro allmänna lagar, uttryckta i vissa kärnspråk, såsom kärlekens lag, rättfärdighetens lag, lydnadens lag, trohetens lag, syndabekännelsens lag, syndaförlåtelsens lag, frihetens lag, de berättigade anspråkens lag. Såsom exempel må anföras: "Men jag säger eder: 'Älsken edra ovänner, och bedjen för dem, som förfölja eder och våren eder himmelske faders barn; han låter ju sin sol gå upp över både onda och goda och låter det regna över både rättfärdiga och orättfärdiga'." (Mtt. 5: 44, 45). "Om du kommer med din gåva till altaret, och där drager dig till minnes, att din broder har något emot dig, så lägg ned din gåva där framför altaret, och gå först bort och förlik dig med din broder, och kom sedan och bär fram din gåva" (Mtt. 5: 23, 24). "Då trädde Petrus fram och sade till Jesus: 'Herre, huru många gånger skall jag förlåta min broder, om han försyndar sig mot mig? Är sju gånger nog?' Jesus svarade honom: 'Jag säger dig: Icke sju gånger, utan sjuttio gånger sju gånger'." (Mtt. 18: 21, 22). "Såsom I viljen, att människorna skola göra mot eder, så skolen I ock göra mot dem" (Lk. 6: Bl).

Vad nu angår särskilt koncilier, en metod, som väl praktiseras mest bland kristna i Amerika, så hålla vi före, att den tanke, som ligger till grund för deras bruk, är nytestamentlig, och att denna metod är lika mycket berättigad och tillåtlig som någon annan god nutida metod, så länge man icke i dess bruk träder någon evangelisk princip för när eller går tillväga så, att man handlar rakt i strid med tydliga och klara Guds ord. Allting kan ju missbrukas.

Idén med ett koncilium är att giva råd, upplysning och vägledning isynnerhet i mer invecklade eller särskilt viktiga frågor eller förhandlingar. Denna idé är fullt biblisk och nytestamentlig. Mötet i Jerusalem år 50 talar därför (Ag. 15 kp).

836.Vad är då ett koncilium, hur kommer det till stånd, Jör vilket ändamål, och när påkallas det till tjänstgöring?

Ett koncilium är en samling av ombud från flera församlingar, valda och utsända på begäran av en viss församling. De samlas för rådplägning i något ärende av större vikt eller för utredning av svårare, mer invecklade frågor, såsom redan är nämnt. De äro kallade till rådgivare, icke för att utgöra en domstol med myndighet att skipa lag och slita tvister eller för att stifta lag för församlingen. Rättighet eller befogenhet att ingripa uti den kallande församlingens inre angelägenheter ligger i kallelsen. Församlingen begär ett intelligent uttalande i form

av råd. Därmed är åt konciliet lämnad obegränsad rätt att såväl från församlingen som från enskilda personer och från olika partier, ifall det gäller tvister; begära alla till ärendet hörande upplysningar och handlingar. På någon annan väg kan icke konciliet bilda sig en klar och självständig uppfattning om ärendet i fråga.

Antalet medlemmar i ett koncilium är på förhand fastställt genom kallelsen. Det vanliga är att begära pastorn och två andra. Konciliet kan där uti ingen ändring göra. Konciliet är en självständig och oavhängig rådsförsamling, som själv väljer sin ordförande och sekreterare. Det bär gemensamt ansvaret för sitt uttalande. Arbetet är strängt begränsat till endast det eller de ärenden, som i kallelsen äro utsatta. Frågor, som icke på något sätt sammanhänga med de angivna ärendena, kunna icke upptagas.

Sedan de inbjudna ombuden infunnit sig på utsatt tid oph rum tillsammans med ombuden från den kallande församlingen, hälsar sekreteraren på platsen de samlade bröderna välkomna, uppläser protokollet rörande konciliets kallande och uppmanar till val av ordförande. Ordföranden intager sin plats, förrättar val av sekreterare, vilken uppläser fullmakterna från församlingarna, vilkas namn jämte ombudens antecknas och uppläsas. Därmed anses konciliet organiserat.

Efter sång, bibelläsning och bön öppnas förhandlingarna i det eller de frågor, som i kallelsebrevet äro angivna.

Ett koncilium kan hava en eller flera sessioner samma dag eller på olika tider. När förhandlingarna äro avslutade, överlämnas till församlingen en eller flera resolutioner i form av råd, och konciliet är upplöst. Församlingen kan vare sig antaga eller förkasta resolutionen. Konciliet har ingen som helst befogenhet att i förväg binda

837.någon vid antagandet av dess förslag. Konciliets medlemmar hava i det råd de givit uttalat sin egen personliga mening. De hava icke talat å sina församlingars vägnar. Dr. Strong säger: "En församling är icke förpliktad att följa ett konciliums råd, ehuru det måste väga tungt i avgörandets vågskål. Det förutsätter dock starka skäl, om en församling skall kunna rättfärdiga sig själv, i händelse hon förkastar deras omdöme och råd, vilka hon själv valt till rådgivare. Sådant torde sällan förekomma."

Vi hava i det föregående nämnt, att bland baptister koncilium förekommer vid bildandet eller erkännandet av en ny församling samt vid ordination. Därjämte kallas koncilium, om en pastor eller predikant blir anklagad för villfarelse i läran eller ett omoraliskt liv samt vid biläggande av mer invecklade tvister, söndringar eller andra allvarsammare svårigheter i församlingarna. -

Mot en äldste eller lärare kan icke något klagomål upptagas, om ej på grund av två eller tre vittnens intyg (1 Tm. 5: 19). Men om någonting så sorgligt och beklagligt inträffar, att en pastor, predikant, missionär eller evangelist, med ett ord en ordinerad broder, omfattar villfarande läror eller gör sig skyldig till grov osedlighet och brott, så att uteslutning är oundviklig, så kallar församlingen först ett koncilium, inför vilket ransakning företages med full rätt för den anklagade att förklara och försvara sig, ifall han icke utan vidare giver sig skyldig, varefter följande mått och steg tagas. Först återkallar eller annullerar konciliet den rekommendation till verksamhet inom församlingarna såsom ett helt, vilket den anklagade erhöll vid ordinationen (ordinationsbrevet). För det andra återtager församlingen, på konciliets råd, den rätt till verksamhet och tjänstens innehavande, som låg i dess kallelse av den anklagade, som sålunda formligen avsättes från innehavande tjänst, kall eller ämbete. Till sist, även det på konciliets råd, utesluter församlingen den anklagade från sin gemenskap, vilket innebär förlust av medlemskap inom samfundet, i vars tidningar ärendet offentliggöres. En sådan tilldragelse hör till det sorgligaste, som kan inträffa i en församling och ett samfunds historia, bringande vanära över Guds namn. Som bättre är, räknas dylikt till sällsyntheterna. I de apostoliska breven märkas dock spår efter syndafall av liknande art.

Tvister och slitningar kunna, ledsamt nog, uppstå i en kristen församling, partibildning och osämja mellan medlemmar, ja, mellan framstående personer, som i tidigare dagar inlagt stora förtjänster

r 838för församlingen och verksamheten, och det uti församlingar av stort namn och anseende, exempelvis Korint och Filippi. Sådant kan icke lämnas att fortgå. Om två medlemmar tvista med varandra eller icke hålla frid och kristlig sämja, ingriper församlingen för åstadkommande av frid och lugn. Uppstå däremot i samma

församling två partier, som ligga i strid, eller bildas ett parti, som reser sig upp mot församlingen själv, blir det svårt, om icke omöjligt, för församlingen att bringa ordning och frid. Under sådana förhållanden plägar koncilium anlitas. Det kan kallas antingen av församlingen eller av de stridande partierna eller av blott ett av dem. Bäst är, om de enas därom och om kallelsen kan utfärdas av församlingen.

När det emellertid kommit så långt, är nog utsikten bra liten att skapa kärlek, försonlighet och frid med blott mänskligt uppfunna metoder, vore de ock de allra bästa. Så länge församlingens flertal är sunt, sansat och vaket, aktas goda råd, och de gensträviga måste giva in, men har en församling blivit en tummelplats, där mänskliga lidelser och själviska intressen mäta sig med varandra i en hetsig strid, då fordras en högre makts ingripande att stilla de oroliga elementen och bringa dem ned i stoftet inför Gud.

Ingen enskild person eller grupp av personer kan bjuda eller befalla över en biblisk församling. Eri församling kan handla och besluta i varje sak utan rådgivare, för vilka intet direkt stöd gives i nya testamentet, men som församlingarna hava samma mål och intressen och icke kunna eller böra arbeta oberoende av varandra, så har erfarenheten visat, att användandet av koncilier är praktiskt och leder till samförstånd, enighet och sammanhållning. Så länge ingen nytestamentlig grundsats åsidosattes eller trädes för när, är bland baptister den uppfattningen, att full frihet råder i val av metoder, såsom redan påpekats. x

S39.ELYTE KAPITLET

Kristi församling i dess ställning till föreningar och organisationer av olika slag, till den borgerliga styrelsen och världslig myndighet. Församlingars inbördes förhållande

"Låten allt tillgå på höviskt sätt och med ordning" —Paulus.

66Bären varandras bördor, så uppfyllen I Kristi lag" —Paulus.

Vi hava redan vidrört det myckna förenirigsväsendet. Vi leva i föreningarnas tidevarv.' Män börjar med barnen i vaggan. En församling uppdelas i grupper på allt vis. I en stor församling äro vissa grupperingar behövliga och välgörande, i en liten församling ställer det sig annorlunda. Och varför skall söndagsskolans verksamhet bedrivas, såsom vore den alldeles oberoende av församlingen och dess söndagsmöten? Är icke söndagsskolan församlingens verksamhet, bekostad av församlingen? Äro icke de flesta söndagsskolbarnen barn till församlingsmedlemmar? Skola icke barnen, så länge de äro i hemmet och stå under föräldramyndigheten, göra sina föräldrar sällskap till Guds hus på söndagsmorgonen, eller när skola de inlära den seden, om icke ifrån barndomen? Är det en god evangelisk ordning, att när föräldrar, äldre syskon och gamla personer i allmänhet äro på väg till kyrkan, de möta sina barn och skaror av ungdom på väg ifrån kyrkan efter söndagsskolan? Kan icke söndagsskolan hållas på e. m., då barnen samlades i sina klasser i stället för

0

841att driva omkring på gator och offentliga platser eller tillbringa hela eftermiddagen i hemmen med onyttiga upptåg och tidsfördriv? Och varför skall ungdomen föra en tillvaro i församlingen, såsom vore de en självständig församling i församlingen? Ungdomsföreningar och ungdomsmöten äro och kunna vara till stor välsignelse, om de ordnas och ledas rätt, men ungdomen i en församling måste ledas och fostras så, att den växer in i församlingens gudsdyrkan, liv och verksamhet, att den känner, att den utgör lemmar i församlingskroppen och icke kropp för sig själv; den bör lära sig värdera och se upp till de äldre medlemmarna, såsom skriften lär.

Vilka föreningar som än finnas eller må uppstå i en församling med direkt kristlig verksamhet till mål, de måste stå under församlingens överinseende och bestämmande rätt. Ingen förening kan finnas och bedriva verksamhet i en församling emot församlingens vilja och bestämmelse.

Men vi vända oss till föreningsväsendet utom församlingen. En del av dessa sammanslutningar äro med församlingen besläktade, andra icke. Om oomvända människors, världsmänniskors, föreningar, klubbar och sällskap, hemliga och icke hemliga föreningar, tala vi icke, ty det tillkommer icke en verklig kristen eller församlingsmedlem att "gå i ok" av något slag "tillsammans med dem, som icke tro" (2 Kor. 6: 14). Att avgiva

ett tysthetslöfte om något, som man vet vad det är, det må så vara, om det med gott samvete kan ske, men att avgiva edlig försäkran om förtigande av fullkomligt obekanta ting är helt simpelt omoraliskt, i strid med sunda etiska begrepp, ja, det är av ondo. Vi talä dock nu om associationer av religiös, evangelisk, kristlig natur. På gränsen mellan det rent världsliga och kristliga ligga de s. k. "filantropiska" strävandena i våra dagar. Dessa kunna vara övervägande kristliga eller övervägande världsliga, beroende på om de troende eller de otroende äro grundläggare och ledare av ett sådant företag, om de tillkommit att lindra nöden och eländet i världen genom självuppoffring från korporationens sida eller såsom rena affärsföretag och för riktande av särskilda personer. I senare fallet hjälper litet att begagna skylten "kristlig", såsom katolikerna göra i sitt för övrigt storslagna hospitals- och barmhärtighetsverk. Sådana strävanden hava ursprungligen kommit ur kristendomen och äro förtjänta av uppmuntran från de kristnas sida, dock tro vi, att en församlingsmedlem bör noga se sig för, innan han ingår som aktiv eller passiv medlem i en dylik förening i allmänhet. Åter beträffandesådana organisationer som barnhem, ålderdomshem, räddningshem och med dem besläktade inrättningar, upprättade av enskilda, för sin gudsfruktan och tro allmänt kända män och kvinnor, av föreningar av troende, av en enskild kristen församling eller av flera församlingar i förening, är självklart, att de uppbäras och uppehållas av de kristna, och har en enskild församling eller ett samfund en sådan inrättning, så är varje församlingsmedlems intresse natur ligen därmed förbundet.

Kristna församlingar i våra dagar stå mer eller mindre i förbindelse med konferenser, synoder, missions- och traktatsällskap, kongresser o. s. v. En konferens, kongress eller synod är ur presbyteriansk synpunkt en representativ organisation, den är sammansatt av församlingar och har beslutande eller bestämmande rätt över den enskilda församlingen. Icke så enligt independentisk eller kongrega-tionalistisk, baptistisk, uppfattning. En församling kan lyssna till enskilda personers, till andra församlingars och korporationers meningar, förslag, uppmaningar och råd, men hon kan icke åläggas att följa dem, om hon anser det strida emot Guds ord eller vara oförenligt med hennes uppgift och kallelse eller överskrida hennes förmåga. Det är församlingens privilegium att göra gemensam sak med missions- och traktatsällskap, med konferenser och andra kristliga associationer, i deras ädla verk och strävanden, om och då hon så vill och beslutar, men hon kan icke åläggas att så göra eller emot sin egen vilja och sitt beslut bindas vid dessas beslut, regler eller bestämmelser. Detta leder oss till att något närmare beakta missionssällskapens och konferensernas natur samt en nytestamentlig församlings oberoende i förhållande till sådana organisationer.

Medlemmar i ett missionssällskap eller i en konferens utgöras av enskilda personer, icke av församlingar. Dr. Hiscox säger: "En baptistförsamling kan icke vara medlem av någon som helst annan korporation." En församling kan mottagas i en konferens såsom medarbetare, under det dess ombud kunna bliva konferensens medlemmar.

En konferens är sålunda sammansatt av enskilda personer och är i sin tur självständig i förhållande till andra konferenser samt till de enskilda församlingarna, som lika litet kunna lagstifta för konferensen, som konferensen för dem. Ett konferensbeslut är bindande för dem som fattat det, men icke utan vidare för församlingarna, som sänt ombud. De hava frihet att antaga eller förkasta det, ty om-

843.buden äro icke en representativ församling, vars åtgöranden och beslut bliva lag för dem, som sänt eller valt dem.

Om en församling, som själv är en organiserad kropp, inginge såsom lem eller del i en annan kropp, så hade hon därmed uppgivit sin ställning såsom självständig organisation. Hon komme då att lyda under den nya kroppens lag eller myndighet. Men därmed vore hennes oberoende förbi. Hon vore icke längre sin egen med Kristus såsom sitt enda huvud. Hon hade fått ett nytt huvud i den nya kroppens vilja, lag, beslut eller överhuvud.

Ombud, som församlingar sända till ett missionssällskap, ett koncilium eller en konferens, tala och rösta såsom enskilda personer. Det är ombudens personliga opinion, som uttalas, även om den råkar vara på samma gång densamma, som hyllas av flertalet i den respek-tiva församlingen. En församling kan icke hållas ansvarig för en enskild medlems ord eller handling, låt vara denne är ett ombud, och hon fattar aldrig beslut genom en enskild

eller några få, utan endast genom votering i öppet församlingsmöte. Dr. Hiscox säger: "En baptistförsamling kan icke på enskilda personer överlåta sin beslutande makt eller giva, åt någon, vem det vara må, myndighet och ansvarighet att å hennes vägnar handla på ett för henne själv bindande sätt."*) Församlingen är varken envälde, fåmannavälde, kommitté- eller ombudsvälde. Hon är folkvälde. Hon är inrättad på rent demokratiska grunder. Hon bör handla hibeltroget, varsamt och intelligent, ty hon bär ett stort ansvar. Hon bör ock gent emot det i våra dagar vitt utbredda föreningsväsendet vara på sin vakt, att hon icke obetänksamt förspiller sin förstfödslorätt — rätten till oberoende.

Alla organisationer, grundade på den bibliska grundsatsen av oberoende, kunna icke bestämma något över en nytestamentlig församling. En baptist-världskongress eller allians är en oberoende organisation, såsom ett koncilium eller ett missionssällskap, men kan icke bestämma vare sig trosbekännelse, församlingsordning, verksamhetssätt eller handlingssätt för en enda baptistförsamling i hela världen.

Vad som sades om koncilier, kan måhända med ännu större skäl sägas om synoder, konferenser, missions- och traktatsällskap och andra liknande inrättningar; den idé, som ligger till grund för dem, är biblisk, nytestamentlig, även om vi icke kunna finna organisationen i

*) The New Directory. Sid, 334.

844bibeln. Idén eller meningen är bibelordets spridning, evangelii förkunnelse, gudsrikets uppbyggande och utbredande i världen.

Ett missions- eller traktatsällskap, en konferens, uppgör själv och bestämmer sin arbetsplan, fastställer villkoren för medlemskap, intager medlemmar och utesluter sådana, som icke motsvara de uppställda kraven eller försumma att fullgöra sina förbindelser, väljer ordförande, sekreterare och andra tjänstemän, sköter sina egna angelägenheter samt handlar i allt självständigt. En församling, som önskar samarbeta med en konferens, anmäler sig till samarbete med uppgivande av sin bekännelse och organisation. Konferensen kan antaga eller förkasta anbudet. Antages det, räknas de oifibud, som församlingen sänt, såsom medlemmar av konferensen och församlingen räknas såsom medverkande. Denna förbindelse kan konferensen sedan upplösa och vägra ombuden i fråga medlemskap i konferensen, om anledning därtill finnes. En församling kan, när hon finner giltigt skäl därtill, upplösa sin förbindelse med en konferens utan att på något sätt därigenom äventyra sitt namn såsom en kristen församling.

Ombud från församlingar till en konferens böra icke sändas såsom viljelösa röstmaskiner. Viktigare frågor böra på förhand behandlas i församlingarna och uttalanden göras, men ombuden böra icke på förhand bindas. Behandlingen i konferensen kan bringa in nya synpunkter, som leda ombudet till en annan uppfattning än den församlingen uttalat. Han bör hava frihet att nedlägga sin röst eller rösta enligt sin nya övertygelse. Ingenting annat kan bliva logiskt, moraliskt och kristligt rätt.

En konferens är således, såsom förut framhållits, en rådplägande, icke en lagstiftande församling. Den må stifta lagar, bindande för dess egna medlemmar, men icke för de församlingar, som sänt ombud till konferensen.

Om Kristi församlings plikter till staten, den världsliga styrelsen eller myndigheterna är redan talat (Sid. 773). Även staten och kommunen äro gudomliga institutioner till det godas befrämjande och det ondas hämmande och kuvande. Församlingen och staten sträva i så fall till samma mål, men de äro på samma gång vitt skilda inrättningar. Den världsliga makten rör sig på det materiella, kroppsliga, sociala, politiska, allmänt bildande och sedliga området, då församlingens huvudfält är det andliga, religiösa, gudomliga. Möjligheten till konflikt är sålunda icke utesluten. Sammanstötningen

845.mellan de båda makterna är en alltför sorglig verklighet i historien.

Som församlingen emellertid är till och har sin verksamhet inom statens och kommunens råmärken, åtnjutande dess hägn och skydd, tillkommer det henne i fråga om egendomsbesittning och rent borgerliga angelägenheter att efterleva de förordningar och föreskrifter, som ett lands, en stats och en kommuns lagar i dylika fall föreskriva.

Kristi ord till lärjungarna gälla i alla tider: "Given då kejsaren vad kejsaren tillhör" (Mtt. 22: 21). Likaså Pauli ord: "Given åt var och en, vad I ären dem skyldiga: skatt åt den, som skatt tillkommer, tull åt den, som tull tillkommer, fruktan åt den, som fruktan tillkommer, heder åt den, som heder tillkommer" (Rm. 13: 7). "Lägg dem på minnet, att de böra vara underdåniga överheten, dem som hava myndighet, att de böra visa lydnad och vara redo till allt gott verk" (Tt. 3: 1). Petrus, åberopande den vise Salomo, utropar: 'Frukten Gud, ären konungen'! (1 Pt. 2: 17). Både Petrus och Paulus predika lydnad, vördnad och hyllning för den monark, som offrade dem åt en grym död för evangelii skull. Varken Jesus själv eller hans två största apostlar kunna anklagas för bristande patriotism.

Fingo icke Petrus och Paulus med livet plikta för sin olydnad mot statens lagar? Voro icke Petrus, Johannes och alla apostlarna fängslade och misshandlade, emedan de överträdde myndigheternas förbud? Alllting har en gräns. "Man måste lyda Gud mer än människor", heter det. Myndigheterna förbjödo predikan i Jesu namn. Apostlarna trotsade detta förbud. De måste så göra. Deras samvete förbjöd dem att lyda judiska och hedniska myndigheter i religionsfrågor. Det är dessa myndigheters skyldighet, såsom svenska grundlagen säger, att "beskydda envar i en fri utövning av hans religion". När de världsliga myndigheterna, i stället för att beskydda samvetsfriheten, börja med religions- och samvetstvång, då uppstår brytning mellan den världsliga och andliga makten. Kristi församling lyder Gud och Kristus i hans ord, följderna må bliva vilka som helst.

Kristi församlings medborgare äro även medborgare i kommunen och staten och såsom sådana intresserade i det mänskliga samhällets lugn, välfärd och utveckling. I den riktningen kunna de verka med goda exempel, med uppoffring av tid och medel samt med utövande av sin rösträtt.

Om det inbördes förhållandet församlingarna emellan lämnas oss upplysning och vinkar i nya testamentet. Församlingarna i Jerusalem

846.och Antiokia samarbetade och rådslogo med varandra, då den s. k. judaistiska villorörelsen kom upp, hotande kristendomen med undergång. Antiokia sände timlig hjälp till Jerusalem i hungersnödens tid, och de hedningkristna församlingarna både i Asien och Europa gjorde sammanskott och sände med Paulus och hans följeslagare till de kristna trosbröderna i Judeen. Det säges om församlingen i Jerusalem i begynnelsen, att "i hela skaran av dem som trodde var ett hjärta och en själ." Vilket skönt intyg från Kristi församlings barndomstid! Nu hade nära 30 år förgått. Evangelium hade predikats i hela den romerska världen. Varom viskar detta väldoftande offer, som Paulus lägger ned för Jakob och de äldste i Jerusalem? "Ett hjärta och en själ i hela skaran av dem som tro i hela världen."

Hurudant hjärta var det? Ett av Guds Ande pånyttfött hjärta, ett troshjärta, ett av Kristi kärlek tvingat hjärta, ett frivilligt hjärta. Där låg hemligheten till sammanhållningen de troende och församlingarna emellan i hela kristenheten i apostlarnas dagar. Kristus i dem vår det starka föreningsbandet. Kristi kärlek manade dem att befordra apostlarna och deras medhjälpare från plats till plats, från den ena änden av romarriket till den andra, att göra gemensam sak att bistå de judekristna i Palestina.

Kristus genom tron boende i medlemmarnas hjärtan (Ef. 3: 17) är det starka oslitliga bandet medlemmar och församlingar emellan i alla tider. Saknas denna föreningslänk, äro alla andra vanmäktiga. Livsgemenskapen i själen med Guds Son, tron på honom till frälsning, verksam genom kärleken, enhet i tro eller övertygelse, i mål eller uppgift äro starka band. Man har försökt med yttre mänski liga medel, med presterlig myndighet, med kyrkoordningar, med auktoriserade trosbekännelser att binda och sammanhålla, och man kan få till stånd en yttre enhet, den döda bokstavens, utan andeligt liv, såsom i påvekyrkan, men icke en inre levande med fäste i själen eller hjärtat. Trosbekännelser hava i alla tider haft och komma att i framtiden få sin stora betydelse, men de äro mänskliga och kunna därför icke vara bindande eller äga auktoritet, såsom den heliga skrift. Såsom ett uttryck för vad en enskild person, en församling ej ler ett samfund tror och bekänner hava de historiskt värde och betydelse. Att vid en församlings bildande binda de blivande medlemmarna vid en dylik trosbekännelse vore oegentligt och ovist; om de förklara, att nya testamentet är den enda normen för deras tro, liv och verksamhet, så är det alldeles nog. Däremot om i tider av

847.otro och förnekelse, då skriftens sanning och myndighet sättes ifråga, då jungfrufödelsen, Kristi gudom, försoningen, ställföreträdelsen, Andens person och gudom, kroppens uppståndelse, själens odödlighet, Kristi synliga personliga tillkommelse, en personlig djävul, ett evigt straff och en slutlig dom antingen öppet förnekas eller såsom tvivelaktiga framhållas i tal och skrift, om, säga vi, det yrkas på att en församling, en konferens eller konvention drager upp en bekännelse för att angiva, hur skriftens utsagor i dessa punkter uppfattas av flertalet därinom, så vore det ett fattigdomsbevis och en skam att krypa bakom den förklaringen "nya testamentet är vår trosbekännelse", ty här är icke fråga om att förneka den grundsatsen, utan att med egna ord angiva, hur man uppfattar nya testamentets utsagor i dessa stycken, att giva skäl för det hopp som i en är, vilket envar bör vara glad att göra. Att icke göra det i kritiska tider vore — feghet. Denna bekännelse bleve i alla fall endast ett uttryck för deras personliga övertygelse, som antoge den, och bindande endast för dem, som godkänna den.

En nytestamentlig församling är fri och självständig i förhållande till varje annan sådan. Ingen församling har makt eller bestämmande rätt över en annan eller över flera andra, en grupp av dem. De kunna icke sammanslutas till en organisation med bestämmande rätt eller makt över de enskilda församlingarna. De kunna och böra överenskomma om gemensamma företag, men vården om dem handhaves av en konferens eller konvention av enskilda personer, som antingen direkt eller genom en eller flera kommittéer utföra de ärenden, som angå det gemensamma företaget. Denna konferens eller konvention är inför församlingarna ansvarig för sin förvaltning och verksamhet, ty den är sammansatt av ombud, valda av församlingarna, och bedriver verksamhet med medel, som frivilligt och enligt ömsesidig överenskommelse, lämnas såsom gåvor eller bidrag från församlingarna.

Församlingarna kunna vara ett i anden, ett i tro och lära, ett i församlingsordning, i nit, i omsorg om varandra, i mål och plan, och på samma gång var och en av dem fri och oberoende i handhavandet av sina egna angelägenheter.

848.TOLVTE KAPITLET

Gudsdyrkan i Kristi församling; dess kal* lelse och uppgift i världen

"Talen till varandra i psalmer och lovsånger och andliga visor, och sjungen och spelen till Herrens ära i edra hjärtan " —Paulus.

"Gån ut i hela världen och prediken evangelium för allt skapat" —Jesus.

Församlingen framträdde en förverkligad Jesu Kristi tanke eller plan, Andeutgjuteisens förstlingsfrukt, svaret på apostlakretsens ständiga bön under tio dagar. Guds dyrkan föregick, under pågående gudsdyrkan skedde det underbara, och efter pingstdagen fortgingo andaktsövningarna. När pingstdagen inbröt, voro lärjungarna "alla församlade med varandra", såsom de föregående dagarna. På pingstdagen blev det predikan och förmaningstal med syndabekännelse, trosbekännelse och dop. De nyfrälsta trängdes omkring apostlarna; de hungrade efter mera ljus. De undervisades, slöto sig tätt tillhopa i ande- och församlingsgemenskap med varandra, firande Jesu dödsåminnelse i församlingens sköte, brytande bröd i större och mindre kretsar i hemmen under fortgående böneliv, dagligen och regelbundet besökande sammankomsterna på tempelgården, lovande Gud, genom dop mottagande nya medlemmar på bekännelse. Under sådana former framträdde gudaktighetsövningarna i urförsamlingen, och så fortgick det framigenom tiderna. Mycken bön och lovpris-ning, undervisning i skrifterna, predikan, förmaning, dop och natt-

849.vardsfirande. Jesu eget liv hade varit ett böneliv i förbindelse med underverk, enskild och offentlig undervisning, predikan och lärjungadop. I samma riktning gick apostlarnas verksamhet.

Andaktsövning innebär dyrkan och tillbedjan av Gud, lovprisning och tacksägelse till Gud för vad han är, gjort och gör, förbunden med en öppen, högtidlig förkunnelse av hans frälsande nåd och sanning.

Det viktigaste vid offentliga andaktsstunder är läsning av skriften, bön, sång och predikan samt dop och brödsbrytelse. Utan att orda om predikans längd eller korthet, omkring predikan måste allt det övriga ordnas, så att predikan, som avser själars frälsning och upp-byggelse genom att upphöja Jesus Kristus såsom korsfäst, blir det väsentliga vid den egentliga gudstjänsten. Vid bönemöten äro läsning av skriften, sång, bön och korta

vittnesbörd att rekommendera. Vid församlingsmöten och andra enskilda överläggningar och sammanträden bör tillräcklig tid givas för läsning i skriften samt bön och sång. I söndagsskolan är läsning och betraktelse av bibeltäxten det . viktigaste.

Inom vissa kyrkosamfund har den offentliga och enskilda andaktsövningen såväl som alla dit hörande s. k. "förrättningar" blivit genom lagar och föreskrifter stereotypiskt bestämda. Det blir ett mekaniskt arbete, ett mer eller mindre dött maskineri, som ingen, icke ens den mest andlige, kan sätta liv uti. Det blir en slentrianmässig, tung, tröttande och dödande andaktsövning. Den frälsta och frigjorda människoanden önskar vara fri och obunden även i sitt umgänge med Gud, i sin andaktsövning, enskild eller offentlig, vare sig man är ensam eller tillsammans med andra. Detta krav är fullt berättigat, men på samma gång är, som Paulus säger, Gud, "icke oordningens, utan fridens Gud" (1 Kor. 14: 33). Allting måste gå ordentligt och skickligt till i Guds församling (1 Kor. 14: 40), och likasom det var nödvändigt att giva bestämda föreskrifter till församlingen i Korint, huru man skulle förfara såväl vid de olika andegåvornas användning som vid nattvardens firande, så är det ock i sin fulla ordning att i varje församling en bestämd regel följes såväl vid den enskilda som offentliga andaktsövningen. Vi baptister varken hava eller begagna några ritual- eller handböcker, dock följa även vi en viss kyrkoritual, ehuru mycket fri och delvis olika på olika platser. Såsom en stående regel är att alla enskilda och offentliga andaktsstunder börja med sång, bibelläsning och bön samt sluta med sång och bön. Predikan inledes med sång, bibelläsning och bön samt slutar med bön, sång

850.och den apostoliska välsignelsen. Dop föregås vanligen av en predikan om dopet och förrättas i många fall med följande ord av dop-förrättaren: "På min Herres och Mästares befallning, på din bekännelse om den bättring som är till Gud och den tro som är till vår Herre Jesus Kristus, döper jag dig, min broder (syster), till Faderns, Sonens och den Helige Andes namn." Stundom användes något kortare uttryck, men alltid i förbindelse med instiftelseordens upprepande. Vid brödets och vinets utdelande, efter tacksägelsen eller välsignelsen, upprepas instiftelseorden till nattvarden, och stundom hålles ett tal eller anställes en betraktelse över nattvardens betydelse och välsignelse.

I femte kapitlet berördes församlingens kallelse och uppgift såsom hennes förmånsrätt. Den nytestamentliga bilden om Kristus och församlingen såsom en levande organism, en organisk enhet, där Kristus föreställer huvudet och församlingen kroppen för övrigt, är särskilt belysande i fråga om församlingens kallelse eller bestämmelse i världen. Huvudet, betraktat såsom säte för anden eller själen, för förståndet och viljan, bestämmer nästan oinskränkt över lemmarnas verksamhet. Öga, öra, hand och fot, armar och ben, äro till för att genom viljan verkställa förnuftets eller förståndets beslut. Sådan är Guds församlings uppgift i världen. Att förverkliga konungens, den ende konungens, planer och vilja. Frågan blir således den: Vilken plan har Jesus Kristus med människovärlden? Vad har han beslutat, vilket uppdrag har han av sin Fader, vad vill han, vad ämnar han göra? Församlingens uppgift är att bringa hans vilja till verkställighet.

Församlingens uppgift är tvåfaldig. Hon verkar både inåt och utåt, inåt på sin egen uppbyggelse, förkovran och tillväxt, utåt på den ogudaktiga världen till dess omvändelse och frälsning. Ordets predikan, undervisning, förmaning, bestraffning, enskilda och offentliga möten syfta till samma mål: den enskilda medlemmens och församlingens bevarande och andliga tillväxt. Om en församling består av ett hundra medlemmar, så har var och en nittionio bröder och systrar, utom sig själv, att bekymra sig om och i kärlek tänka på, på samma gång var enskild medlem är omgiven av nittionio andra, som alla ömma för hans andliga väl och äro villiga att göra allt vad de kunna för att befordra hans välfärd och framåtskridande i upplysning och helgelse. Församlingen är en andlig familj, där varje

851.medlem kan och bör känna sig både lycklig och trygg såsom älskad och skyddad av de övrigas uppriktighet och oskrymtade välvilja.

När det gäller evangelii förkunnelse och världens vinnande för Kristus, är församlingen det verktyg eller organ, varigenom detta verk utföres. Anden verkar genom ordet, men församlingen har uppdraget att predika ordet, förkunna evangelium, utbreda sanningen i världen. Ingen kan bestämma eller vet de många olika vägar, på vilka

Guds Ande verkar och kan verka, men det veta vi, att Gud i sin fullkomlighet beslutit, att dén enskildes frälsning skall ske genom undervisning i ordet. Frälsningen är genom tron, och tron kommer av predikan eller genom att åhöra, lyssna till frälsningsförkunnelsen (Rm. 10: 17). Uppdraget att i hela världen predika evangelium, vilket gavs apostlarna, har med dem och genom församlingens upprättande genom -dem övergått till församlingen, som är en missionerande kropp, utsändande evangelister och missionärer i världen (Ag. 13: 2—4). Missionssällskap eller föreningar äro blott försök att förena enskilda troendes och flera församlingars uppoffringar och krafter. Vi hava ingen direkt anvisning i nya testamentet på en missionsförening, såsom vi nu använda dem, men grundsatsen om flera församlingars samarbete för kristliga ändamål finnes där. Säkert är, att om varje enskild församling fattade och insåge sin uppgift vara att själv utgöra ett missionssällskap, missionsverksamheten skulle taga en väldig fart och ett av de stora mål, för vilka församlingen tillkommit, människovärldens evangelisering, mycket snarare uppnås än vad hittills varit händelsen.

Det inåt riktade arbetet, församlingens egen andliga förkovran och tillväxt i helgelse, varom Jesus talade den sista aftonen och natten (Jh. 14—16 kp.), beskrives av apostelen Paulus i följande ordalag: "Och Kristus själv gav oss somliga till apostlar, somliga till profeter, somliga till evangelister, somliga till herdar och lärare. Ty han ville göra de heliga skickliga till att utföra sitt tjänärvärv, att uppbygga Kristi kropp, till dess att vi allasammans komma fram till enheten i tron och i kunskapen om Guds Son, till manlig mognad, och så bliva fullvuxna, intill Kristi fullhet. Så skulle vi icke mer vara barn, icke såsom havets vågor drivas omkring av vart vindkast i läran, vid människors bedrägliga spel, när de illfundigt söka främja villfarelsens listiga anslag. Nej, vi skulle då hålla oss till sanningen och i alla stycken i kärlek växa upp till honom, som är huvudet, Kristus. Ty från honom hämtar hela kroppen sin tillväxt, till att

852.bliva uppbyggd i kärlek, i det att den sammanslutes och får sammanhållning genom det bistånd var led giver, med en kraft, som är avmätt efter var särskild dels uppgift" (Ef. 4: 11—16).

Med avseende på det utåt riktade verket framstår det klarast i Jesu egna ord, såsom de återgivas av Matteus: "Mig är given all makt i himmelen och på jorden. Gån för den skull ut och gören alla folk till lärjungar, döpande dem till Faderns, Sonens och den helige Andes namn, lärande dem att hålla allt, vad jag har befallt eder. Och se, jag är med eder alla dagar intill tidsålderns ände" (Mtt. 28: 18—20).

853.De gudomliga stiftelser na i Kristi församling, dop och nattvard

16Jag döper eder i vatten till sinnesändring"

—Johannes.

'Tagen och äten; dricken härav alla"

—JesusNya förbundets stiftelser äro endast två: dop och nattvard. Den katolska kyrkan har icke mindre än sju s. k. "sakrament": dop, nattvard, konfirmation (dopbekräftelse), ordination (prestvignirig), bikt (bot, skriftermål), äktenskapsvigsel och den s. k. sista smörjeisen.

Konfirmationen, till vilken man sökt ett bibliskt stöd i handpå-läggningen efter dopet (Ag. 8: 17; 19: 6), är ingen av Kristus inrättad stiftelse. Ordinationen eller församlingstjänares avskiljande med bön och handpåläggning är en apostolisk anordning i församlingen, men icke en av Kristus för hela församlingen bestämd inrättning, enär den kan bliva tillämplig endast på vissa individer. Församlingen kan förlåta och bestraffa synder, binda och lösa, utesluta och upptaga, och det är bibliskt att bekänna synderna inbördes för varandra och bedja för varandra, men bikt eller bot är ingen stiftelse, såsom dop och nattvard. Den s. k. sista smörjeisen, till vilken man söker grunden i Jk. 5: 14, är ingen stiftelse, tillämplig på varje medlem. Om vigsel till äktenskap finns ingen föreskrift av något slag i bibeln och kan i alla händelser icke få något med församlingen såsom sådan att göra, enär äktenskapet självt icke är uppkommet med församlingen eller bör anses såsom någon dess angelägenhet, alldenstund det är en inrättning i det borgerliga samhället, som ock har att taga befattning med formen för dess lagliga stadfästande. Rang och värdighet av "sakrament" hava tid efter annan tillkommet de fem sist anförda handlingarna genom kyrkans och påvens beslut. Sakrament förklaras vara "en helig handling, vari genom synliga och jordiska ting

meddelas osynliga och himmelska nådegåvor". Ordet betyder ed, förpliktelse, trohetsed.

Nya testamentets stiftelser äro symboler eller sinnebilder i första hand av Jesu lidande och uppståndelse, av hans blodiga död på korset

857.såsom det slaktade lammet (Mtt. 26: 26, 27; Rm. 6: 3—6; Kol. 2: 12). Den gudomliga frälsningsplanen, förverkligad i Jesu liv, död och uppståndelse, tillämpad -genom Andens verk med och i den enskilda människan, får en träffande belysning i nya testamentets stiftelser, de troende till uppbyggelse och världen till ett vittnesbörd.

858.Det kristliga dopet

66 En enda Herre, en enda tro, ett enda dop "

—Paulus.FÖRSTA

KAPITLET

Dopets ursprung och instiftelse

"Johannes9 dö pel se, varifrån var den, från him-melen eller från människor?" —Jesus.

"En man uppträdde, sänd av Gud; hans namn var Johannes—Johannes.

Det påståendet har gjorts, att de som övergingo från hedendomen till judendomen blivit döpta och att detta s. k. "proselytdop" skulle givit upphov till det kristliga dopet. Varken Josefus eller Filo säger något om proselytdopet. Lardner, Ernesti9 De Wette, Meyer och andra bestrida detta dops tillvaro på Johannes döparens tid; andra förlägga det till tiden efter Jerusalems förstöring (Kitto), då det kristliga dopet varit i bruk över 70 år. Dr. A. T. Robertson påstår i The International Standard Bible Encyclopaedia, att "det ännu är en omtvistad sak, om proselytdopet var i bruk på Johannes döparens tid eller icke." Om judarna någon gång använt eller nu använda ett sådant bruk, icke finnes det föreskrivet i Moses' lag. Det är ingen gudomlig förordning, given i judarnas heliga böcker. Det är ingen gammaltestamentlig, mosaisk föreskrift därom.

I "Det kristliga dopet" av A. Wiberg (upplagan 1909) heter det: "De lärdaste män, som hava undersökt frågan, hava nu kommit till det resultatet, att proselytdopet, såsom en judisk inrättning på Kristi tid, icke kan bevisas. Det grundligaste verk, som utkommit över detta ämne, är det av Schneckenburger (1828). Det resultat, vartill han kommer, är följande: "Det ordentliga upptagandet av en utländning till judendomen, så länge templet stod, skedde medelst omskärelse

861.och ett offer. Det förra (omskärelsen) åtföljdes, och det senare, såsom varje annat offer, föregicks av en tvagning, vilken lik alla andra tvagningar, var blott en levitisk rening. Denna tvagning intog småningom offrets plats, som utelämnades; och denna förändring kan ej bevisas hava ägt rum före slutet av tredje århundradet."*)

Även A• Neander, K. Hase, G. B. Winer och Bottiger hava uttalat sig emot tillvaron av ett proselytdop på Kristi tid.

Däremot kan det bliva en fråga, om icke de "tvagningar", in-doppningar (baptismoi, Eb. 9: 10), som förekommo i den judiska gudstjänstordningen (2 Ms. 29: 4; 30: 18), kunna anses vara en förebild till det kristliga dopet. I Eb. 6: l begagnas samma ord i flertal, "läran om dop", döpelser, indoppningar (baptismån). Med vatten i det stora kopparhavet i förgården skulle presterna, Aron och hans söner, två händer och fötter och sig själva (2 Ms. 30: 18 — 21). Om tvagningar, indoppningar, givas många föreskrifter (2 Ms. 29: 4; 3 Ms. 11: 25, 28, 32, 40; 14: 6—9; 15: 5; 16: 4, 24). Det finns olika ord på rena, två, men det blir väl icke mycken tvagning av vare sig av händer, fötter eller av hela kroppen eller av kläder eller husgerådssaker, om icke de tvagna föremålen komma ned i vattnet och på så sätt tvås, badas, renas, såsom den dagliga erfarenheten fortfarande bekräftar. Det sker genom in- eller neddopning i vatten (baptismoi).

Johannes, Sakarias' Son, är den förste "döparen" (baptistäs) den heliga historien vet att berätta om. Han var "sänd av Gud" (Jh. 1: 6) och gjorde vad han gjorde på gudomlig befallning. Han var "sänd av Gud att döpa i vatten", enligt hans egna ord (Jh. 1: 33). Han predikade och döpte. Hans dop var icke en mänsklig uppfinning eller

förordning. Det var icke "från människor". Det var en gudomlig anordning, "från himmelen", för att begagna Jesu ord, ett alldeles nytt, yttre religionsbruk, med vilket den nya nådeshushåll-ningen inleddes och beseglas. Med Johannes' verksamhet inledes på ett förberedande sätt det nya förbundet, och hans döpelse är en ny testar mentlig handling. Man har skilt Johannes' dop från Jesu dop och inlagt en olika betydelse i dem, kallande det senare det "kristliga dopet". Är icke dopet alla gånger bekräftelsen på en hel övergång eller förändring i religiöst och moraliskt avseende? Om mer tonvikt lägges på sinnesändringen eller på tron, vad mer, äro de icke olika moment i omvändelsen såsom uttryck för en nyskapelse av An-

*) A. Wiberg. Det kristliga dopet. Sid. 177. 178.

862.den? För Johannes gällde det att väcka en i andlig dödssömn slumrande nation. Hans röst i öknen var en allarmklocka, en domsbasun, som kallade till väckelse och bättring. Det måste finnas en väg, på vilken de till besinning väckta människorna kunde offentligen lägga i dagen allvaret i sin sinnesändring och tron på en kommande Mes-sias. Det skedde genom dopet i Jordan. Och har icke Jesus satt inseglet på Johannes' dop såsom en gudomlig förordning och en nytestamentlig stiftelse, först genom att låta sig döpas av Johannes till invigning i sitt kall såsom Messias och världens frälsare och för det andra genom att i sin egen verksamhet upptaga och använda alldeles samma religiösa bruk och till sist göra det till ett villkor för medlemskap i församlingen? Behöves något ytterligare och starkare bevis för det johanneiska dopets karaktär av ett kristligt dop? Det dop, med vilket Kristus själv döptes, vilket han genom sina lärjungar gjorde bruk av i sin verksamhet, och som är en stiftelse i hans församling, är förvisso ett kristligt dop.

Det kristliga dopet är instiftat av vem? Av Gud själv, som sände Johannes att "predika sinnesändringens döpelse till syndernas förlåtelse" (Mk. 1: 4). När Kristus gav uppdrag åt de blivande apostlarna, som förut varit Johannes' lärjungar och voro väl förtrogna med detta utvärtes bruk, att döpa dem, som genom Mästarens verksamhet blivit hans lärjungar (Jh. 4: 1), stadfästade han i egenskap av Mes-sias sin himmelske Faders anordning, och när han till sist såsom Människoson, beklädd med all makt i himmel och på jord, efter dödslidandet och uppståndelsen, giver förordning om världens evangelise-ring, så ingår dopet i förordningen att gälla till tidsålderns slut. Därmed har Guds Son, världens frälsare, gjort den av Fadern ursprungligen upprättade förordningen till en instiftelse i den församling, som han skulle upprätta på jorden, och som föddes blott några dagar efter det stora uppdraget, givet på berget i Galileen (Mtt. 28: 18—20).

863.ANDRA KAPITLET

Förutsättningar eller villkor för det kristliga dopet

"Den som tror och bliver döpt." ' —Jesus.

I

Vi hava redan framhållit, att dopet förutsätter predikan eller undervisning, sinnesändring och tro. "Johannes döparen uppträdde i öknen och predikade sinnesändringens döpelse till syndernas förlåtelse" (Mk. 1: 4; Lk. 3: 3). Ifrån första början intet dop annat än i förbindelse med predikan om sinnesändring, syndabekännelse, syndaförlåtelse och tron på Messias, såsom Paulus säger: "Johannes' döpelse var en döpelse till sinnesändring, och han sade därvid till folket, att det var på den, som skulle komma efter honom, det är på Jesus, som de skulle tro" (Ag. 19: 4). De som döptes i Jordan gjorde syndabekännelse och uppfordrades att bära sinnesändringens frukt (Mtt. 3: 6, 8). Johannes "förmanade folket och förkunnade evangelium för dem" (Lk. 3: 18). Han framhöll för dem Messias såsom 'Herren', förebådad av Jesaja, såsom Guds lamm, såsom Guds Son. (Jh. 1: 23, 29, 34, 36). Jesus själv säger om den andliga väckelse och rörelse, som blev en frukt av Johannes4 verksamhet: "Allt folket som hörde honom gav Gud rätt, jämväl publikanerna, och läto döpa sig med Johannes' dop, men fariseerna och de lagkloke föraktade Guds rådslut i fråga om dem själva och läto icke döpa sig av Johannes" (Lk. 7: 29, 30). Matteus påstår, att "många fariseer och saddu-ceer kommo för att låta döpa sig" (Mtt. 3: 7), men de kommo icke såsom botfärdiga, "bekännande sina synder", och då blev det icke något dop av, utan de avfärdades med följande stränga hotelse* "I

865.huggormars avföda, vem har ingivit eder att söka komma undan den tillstundande vredesdomen?" (Mtt. 3:7). Johannes döpte med urskill-ning.

Synoptikerna förlägga Jesu verksamhet efter dopet, frestelsen och Johannes' fängslande på en gång till Galileen. Johannes' evangelium däremot angiver en verksamhetstid på omkring åtta månader i Jerusalem vid första påsken och "i den judiska landsbygden", där han "vistades med sina lärjungar och döpte" (Jh. 3: 22). Johannes' lämnar ingen närmare upplysning om denna första period av Jesu offentliga verksamhet, som skedde i Judeen. Han säger blott, att den pågick samtidigt med "döparens", i sanning en härlig besökeisens tid för Judeen och Jerusalem. Jesus upptog från första början Johannes' metod i sin verksamhet. Han "gjorde och döpte lärjungar", säger evangelisten (Jh. 4: 1). Han "gjorde lärjungar" här på samma sätt som längre fram i Galileen, ty det finns blott ett sätt att "göra" eller "vinna" lärjungar. Om den första tiden av Jesu verksamhet i Galileen berättar Matteus: "Och han gick omkring i hela Galileen och undervisade i deras synagogor och predikade evangelium om riket och botade alla slags sjukdomar och allt slags skröplighet bland folket" (Mtt. 4: 23). "Från den tiden begynte Jesus predika och säga: 'Gören bättring, ty himmelriket är nära4" (Mtt. 4: 17) . Markus och Lukas bekräfta Mattei uppgift. "Jesus kom till Galileen och predikade Guds evangelium och sade: 'Tiden är fullbordad och Guds rike är nära; ändren sinne och tron evangelium"' (Mk. 1: 14, 15). "Jag måste förkunna evangelium om Guds rike, ty därtill har jag blivit utsänd." "Och han predikade i synagogorna i Galileen" (Lk. 4: 43, 44).

Jesus predikade "Guds evangelium", "evangelium om riket", uppfordrande åhörarna att *'ändra sinne och tro evangelium", alldeles såsom Johannes. Det var, är och förblir sättet att "göra", "vinna" lärjungar. Och Jesus "döpte lärjungar", alldeles som Johannes gjorde med dem, publikaner och andra, som icke "föraktade Guds rådslut i fråga om sig själva", utan "gåvo Gud rätt" eller erkände rättmätigheten i det krav som ställdes på dem att ändra sinne, bekänna sina synder och låta döpa sig till syndernas förlåtelse. Predikan om synd och nåd, syndabekännelse, bekännelse om tron på Messias till syndernas förlåtelse, sinnesändring och tro, föregingo dopet ifrån första början. Och att Jesu första verksamhet i Judeens landsbygd

866.bar rika frukter intygar evangelisten: "Jesus gjorde och döpte flera lärjungar än Johannes" (Jh. 4: 1).

Apostlarna och deras medhjälpare trädde i Johannes' och Jesu fotspår, när det gällde att utbreda "riket" och upprätta församlingen bland judar och hedningar. Efter Andegjutelsen pingstdagen följde först predikan av Petrus med väckelse, syndanöd och fråga om vägen till frälsning. Sinnesändring och dop till syndernas förlåtelse rekommenderades, och de djupt gripna och bekymrade människorna bådos och förmanades "med många andra ord" att "låta sig frälsas". På allt detta följde en stor dop förrättning, men endast de blevo döpta, "som med glädje togo emot apostelens ord." De som "satte tro till Filippus, som förkunnade evangelium om Guds rike och Jesu namn", blevo döpta, "både män och kvinnor." Hovmannen från Etiopien blev döpt på egen begäran och på bekännelse av tro på Jesus Kristus såsom Guds Son, sedan Filippus först tolkat profeten Jesaias profetia om det slaktade lammet för honom. Saulus lät döpa sig på Ananias' uppmaning, sedan han först sett och hört Jesus samt efter flera dagars syndanöd lyssnat till Ananias' budskap. Kornelius och. hans vänner lyckliggjordes genom Petri predikan och mottogo Andens gåvor före dopet. Lydia gav akt på Pauli ord, blev en troende och döpt, såsom ock hennes husfolk. Fångvaktaren begärde få veta frälsningens väg; han uppmanades att tro på Herren för att bliva frälst. Apostlarna hämtades upp i hans privata bostad, där de "förkunnade Guds ord för honom och för alla dem, som voro i hans hus", vilka på så sätt kommo till tron och blevo döpta. Han lät anrätta en måltid för sina gäster i fröjd däröver, "att han med allt sitt hus hade kommit till tro på Gud." På samma sätt "kom Krispus med hela sitt hus till tro på Herren" och blev döpt, och "många andra korintier, som hörde Paulus, trodde och läto döpa sig." De tolv lärjungarna i Efesus läto döpa sig, sedan Paulus först undervisat dem.

Nya testamentets samtliga vittnesbörd rörande villkoren för det kristliga dopet bliva sålunda:

1. Evangelii predikan eller undervisning i ordet. Mtt. 3: 1, 2; 4: 17, 23; 28: 19; Mk. 1: 4, 7, 8, 14, 15; 16: 15; Lk. 3: 3, 18; 4: 43, 44; 24: 47; Jk. 1: 6, 19—37; 3: 22, 23; 4: 1; Ag. 2: 14^-40; 8: 4, 12, 30—35; 9: 17, 18; 10: 34—43; 16: 13, 14, 31, 32; 18: 4, 5, 11; 19: 1—5; 22: 12—15; 26: 14—18.

2. Bättring eller sinnesändring. Mtt. 3: 2, 8; 4: 17; Mk. 1: 4, 14, 15; Lk. 3: 3, 8; 24 : 47; Ag. 2: 38; 19: 4.

867.3. Tro till frälsning. Mk. Is 14, 15; 16: Ag. 2: 41; 8: 12, 13; 10: 43—47; 16: 14, 15, 31—34; 18: 8; 19: 4.

4. Syndabekännelse, bekännelse av tro på Jesus Kristus såsom Guds Son. Mtt 3: 6; Mk. Is 5; Ag. 2: 37; 8: 36, 37; 16: 30; Rm. 10: 9, 10.

Vilken skall således enligt nya testamentet döpas? Den som hört evangelium eller blivit undervisad i ordet, bekänt och övergivit sina synder, trott på Jesus Kristus till personlig frälsning och bekänt sia tro.

868.TREDJE KAPITLET

Dopsättet

"Vi hava genom detta dop till döden blivit begravna med Kristus " —Paulus.

Att dopet av Johannes, apostlarna och den apostoliska församlingen förrättades genom nedsänkning eller neddoppning är allmänt erkänt. Det medgives obetingat av M. Luther, Johan Calvin, John Wesley, George Whitefield, A. Neander, L. /. von Mosheim, K. R. Hagenbach, H. E. F. Guerike, Philip Schaff, George P. Fisher, P. Fjellstedt, J. H. Thomander, H. M. Melin, Henrik Schartau, A. E. Norbeck, Sven Baelter, C. M. Petrelli, 0. F. Myrberg, m. fl.

Professorn i kyrkohistoria vid Oxfords universitet i England, Arthur P. Stanley, skriver: "Det kan icke bliva tu tal därom, att dopets ursprungliga form, såsom ock ordet (baptismos) i själva verket betyder, var fullständig neddoppning (complete immersion) i djupt dop vatten och att åtminstone under fyra århundranden varje annat dopsätt var antingen okänt eller, med undantag av farliga sjukdomsfall, ansett såsom ovanligt, ja, såsom något rent vidunderligt. Den österländska kyrkan fasthåller ännu strängt detta dopsätt, och den mest ryktbara och aktningsvärda delen av henne, vilken påträffas inom det bysantinska riket, rent förkastar och underkänner såsom alldeles odugligt varje annat dopsätt. Den västerländska eller latinska kyrkan å andra sidan har helt och hållet förändrat dopsättet, tvivels-utan på grund av klimat, olika levnadsvanor och bruk, föredragande barmhärtighet framför offer. Med endast två undantag, domkyrkan i Milano och baptistsamfundet, har nu i Västerlandet några få vat-

869.tendroppar trätt i stället för den trefaldiga neddoppningen (plunge) i de rinnande floderna eller i de rymliga dopkapellen i Österlandet."*)

De grekiska ord som i nya testamentet användas om dopet äro: baptizo, 80 gr., baptisma, 22 gr., baptismos, 4 gr., och baptistäs, 14 gr. Baptizo är ett verbum frekventivum av bapto, doppa, indoppa, och betecknar ett repeterat, upprepat doppande, indoppande. Bapto förekommer ock tre gånger i N. T. (Lk. 16: 24; Jh. 13: 26; Ub. 19: 13), men ingen gång om det kristliga dopet.

Vi vända oss till våra bästa lexikografer eller ordboksförfattare, såsom Passow, Liddell and Scott, /. H. Thayer, H. Cremer, Edw. Ro-binson, S. G. Green, H. M. Melin, /. A. Millén, A. Meländer m. fl. för att få veta betydelsen av de grekiska orden baptizo, baptisma, baptismos och baptistäs, och svaret lyder: Baptizo (av bapto) betyder doppa, indoppa, neddoppa, nedsänka, sänka, dränka, rena medelst doppning eller nedsänkning, doppa i eller ned i vattnet (immerse), doppa under vattnet.(submerge). Baptisma (av baptizo), dopet såsom en stiftelse eller ett religiöst bruk, betyder neddoppning, nedsänkning (immersion, submersion); baptismos (av baptizo,) dopet såsom dophandling, har samma betydelse som baptisma. Baptistäs (av baptizo) betyder dö par e, dop förrättar e.

Såsom exempel på lexikografers uttalanden kunna vi anföra A. Melander: "Dopförrättningen skedde i de äldsta kristna tiderna genom hela. kroppens neddoppande i vatten, varav den hos Paulus vanliga jämförelsen med en begravning".

Såsom ett exempel på den mening de sjuttio uttolkarna inlade i baptizo kan anföras 2 Kon. 5: 14: "Då for Naaman ned och doppade sig (ebaptisato) i Jordan sju gånger." Profeten hade tillsagt honom, att han skulle gå bort och "bada sig", två sig (louesthai) sju gånger i Jordan, och badet, tvagningen, reningen, skedde genom sju dopp-ningar i Jordan. Det var ett dop i Jordan långt före Johannes' dagar.

Huru bibelöversättarna i olika, tider uppfattat meningen av baptizo framgår av de ord, med vilka de återgivit det på sina respektiva språk. Den syriska översättningen, Peschito kallad, återgiver baptizo med amad, som betyder neddoppa, nedsänka; den latinska, Versio Vulgata, med immergere, submergere, indoppa, nedsänka. Den mesogötiska har daupjan, den anglosaxiska dufian, dypan, dépan, den tyska taufen, den holländska doopen, den danska döbe och den svenska

*) A. P. Stanley. The Eastern Church. Sid. 117.

870.döpa, vilka alla betyda doppa, nedsänka. Språkforskaren Johan Ihre säger i sin Ordbok över svenska språket: "Den egentliga betydelsen av ordet döpa är: nedsänka i vatten. Därav kommer det, att folket i Uppland vid vattenbrist i brunnarna plägar säga: Det var ej så mycket vatten, att man kunde döpa ämbaret". A. F. Dalin: "Doppa, döpa, av djup, nedföra något i ett flytande ämne och genast åter uppdraga det."

Två lärda baptister, Alexander C ar son från det protestantiska Irland och amerikanaren T. /. Conant hava genomgått hela den gre.-kiska litteraturen för att utröna den betydelse baptizo har hos klassikerna. Såsom resultat giver den förstnämnde: "Baptizo betyder rätt och slätt nedsänkning. Det är doppa och ingenting annat än doppa"*) Dr. Conants uttalande lyder: "Den grundtanke, som uttryckes med baptizo, är att föra något in uti vattnet eller under vattnet, så att föremålet helt och hållet nedsänkes eller översköljes. En sådan avses alltid vid ordets bokstavliga tillämpning samt ligger till grund för dess bruk såsom förebild. Detta grundbegrepp är nedsänka, neddoppa, doppa, i djupet nedstörta, begrava. Ordet har oförändrat bibehållit sin grundbetydelse. Från den grekiska litteraturens första till dess sista dagar, en tidrymd av omkring 2,000 år, kan icke ett enda fall uppvisas, då ordet har någon annan mening. Det finnes icke ett enda exempel som visar, att baptizo betecknar vattnets användande på vissa delar av kroppen medels begjutning eller bestänkning eller att rena, två på annat sätt än genom bokstavlig neddoppning såsom reningens eller tvagningens medel"**)

Vi hava på etymologisk och lexikografisk väg sett, vilken grundbetydelse det grekiska ordet baptizo och andra därifrån härledda ord hava. Med beskrivningen om dopförrättningar i nya testamentet vilja vi förvissa oss om, huruvida baptizo i varje fall användes i sin ursprungliga och egentliga betydelse eller i någon härledd och mer avlägsen mening, men först skola vi anföra några uttalanden av svenska vetenskapsmän och lärde.

Sven Baelter: "Döpa och döpelse giva till känna den utvärtes förrättningen, då de som döptes neddoppades hel o.ch hållna i vattnet, vilken sed år 1030 i konung Amund Jakobs tid var i Sverige bruk-lig.***)

*) Alexander Carson. Baptism in its Mode and Subjects. Sid. 61, 66.

**) T. J. Conant. Meaning and Use of Baptizein. Sid. 87, 88.

***) Kyrkoceremonierna. Sid. 382.

871.H. M. Melin (Rm. 6: 3, 4): "Så skola ock vi, som i dopets översköljande vågor blivit begravna till gemenskap med Kristi död och uppstått därutur till gemenskap med hans uppståndelse, framvandra i ett nytt, andligt, heligt liv, såsom stadda i en verklig livsgemenskap med Kristus."

o P. Fjellstedt (Rm. 6: 4): "Utan tvivel har apostelen här avseende på det sätt, på vilket dopet i Jordan skedde, nämligen genom ned-doppning i vattnet, vilken nedsänkning hade likhet med en begravning."

C. O. Björling: "I avdöende från den gamla människan och tillväxten i den nya består dopets symboliska betydelse, som betecknas genom neddoppning i vattnet och uppstående därur"/)

C. A. Cornelius: "Jesu dop innebar, att såsom han lät sig nedsänka i Jordans vatten, så ville han ock sänka sig ned i dödens bitterhet till sina bröders frälsning".**)

Lars Landgren: "Luther, ävensom Bugenhagen, vilken ordnade norra Tysklands och Danmarks kyrkoväsen, höll strängt på nedsänk-ningen, vilken även förutsättes såsom det rätta dopsättet i våra symboliska böcker".* * *)

Vi nämnde härledd betydelse. Även baptizo och dess härledningar hava en sådan, mycket värderad och framhållen av begjutningens eller bestänkningens målsmän. Baptizo över sättes med bada, två, tvätta, väta,

skölja, rena.

Om rening, tvagning vore huvudbegreppet i dopet utan hänsyn till sättet för tvagningen, då hade dophandlingen kunnat uttryckas med flera olika grekiska ord, såsom louo, 6 gr., tvätta, två hela kroppen, bada; nipto, 17 gr., två, avtvå, tvätta extremiteterna, såsom ansikte, händer, fötter; brecho, 7 gr., regnstänka, befukta, vattna, väta, bestänka; rantizo, 4 gr., bestänka med vatten, bestänka, eng. sprinkle; cheo, såsom i epicheo, gjuta, begjuta; katharizo, 30 gr., rena, göra ren. Intet av dessa ord användes om det kristliga dopet en enda gång. Det bad, den tvagning eller rening, som uttryckes med baptizo, är så beskaffat, att hela personen eller hela föremålet föres ned i vattnet, under vattnet, för att renas. Detta framgår även av sådana täxter, där baptizo användes i bildlig eller förblommerad betydelse, t. ex. is-

*) Den kristliga dogmatiken.

**) Kristna kyrkans historia, Inledning. Sid. 31.

***) Läran om dopet. Sid. 146.

872.raeliternas gång genom havet, som liknas vid ett dop (1 Kor. 10: 2, 3). Där förekom intet stänkande, ned i djupet gingo de. I molnskyn och i havet begravdes de (ebaptisanto). Vidare talar Kristus om sitt dödslidande såsom ett dop (baptisma, Mk. 10: 38, 39; Lk. 10: 50), och Andeutgjuteisen på pingstdagen liknas vid ett dop, där Jesus, icke Johannes, är döparen (Mtt. 3: 11; Mk. 1: 8; Lk. 3: 16; Jh. 1: 33). "Jag döper (baptizo) i vatten; han skall döpa (baptisei) i den Helige Ande och eld." Jesus hade att stiga ned i ångestens och dödskvalens djupa vatten som uti en grav, och när de himmelska krafterna lösgjordes, kommo de såsom en väldig flod, icke såsom ett regnstänk, och apostlarna och lärjungarna rycktes med under andekrafternas "översköljande vågor" (Ag. 1: 5; 11: 16). "De blevo nedsänkta i en flod av den Helige Andes kraft och gåvor, såsom man nedsänker ett tomt käril uti vattnet, så att det bliver alldeles uppfyllt", säger Dr. A. Wiberg. Men även då baptizo användes i vanlig, naturlig mening, men icke om dopet, behåller det sin ursprungliga, egentliga betydelse. Markus (7: 3, 4) berättar: "Nu är det så med fariseerna och alla andra judar, att de icke äta något utan att förut, till åtlydnad av de äldstes stadgar, noga hava tvagit sina händer (nipto), likasom de icke heller, när de komma från torget, äta något utan att förut hava tvagit sig (baptizo); många andra stadgar finnas ock, som de av ålder pläga hålla, såsom att skölja (baptizo) bägare och träkannor och kopparskålar" (eg. tvagningar, indoppningar, bap-tismoi, av bägare o. s. v.). Man har tagit för avgjort, att här icke menas neddoppning, men saken är den, att bruket i österländerna var att männen före måltiderna togo ett bad. I Moses' lag var sådant badande befallt (3 Ms. 15 kp.; 4 Ms. 19 kp.). En judisk rabbin från tolvte århundradet, Maimonides, lämnar följande upplysning: "I allmänhet, varhelst i lagen köttets eller klädernas tvagning nämnes, menas därmed intet annat än hela kroppens neddoppning i ett badkar, ty om någon tvår sig över allt, undantagandes det yttersta av sitt lillfinger, så är han ännu uti sin orenhet." — "I ett badkar, innehållande 40 seahs (480 liter), neddoppar sig var och en som blivit förorenad." — "Fariseerna neddoppa alla orena käril." — "Alla sådana käril måste neddoppas, innan de brukades". — "Varje hus-gerådsting av trä, såsom ett bord eller en bädd, bliver förorenat och rentvås därigenom, att man överhöljer dem i vatten." — "En bädd, som är helt förorenad, bliver ren, om man neddoppar honom del för del. Vad skall han göra med en kudde eller ett bolster av skinn?

873.Han måste neddoppa dem och upplyfta dem vid deras fransar."*) Evangelisten Markus berättar för romerska läsare om seder och bruk hos judarna,, särskilt bland fariseerna, det strängaste partiet. För att tydliggöra, att tvagningen skedde medelst neddoppning användes bap-tizo i dess ursprungliga betydelse. Den judiske rabbinen intygar riktigheten av ordets bruk.

Angående "bord" förklarar Jahn i sin arkeologi: "Bordet i österländerna är ett stycke runt läder, utbrett över golvet, varpå ett slags stol är ställd. Denna bär intet annat än ett fat. Sittplatsen var golvet, betäckt med en madrass, matta eller dyna, på vilken bordsgästerna sutto med benen J>öjda eller lagda i kors."

Dr H. A. W. Meyer yttrar över Mk. 7: 4: "Utan ätt hava tvagit sig" (baptizåntai) bör man icke förstå öm händers tvagning, utan om neddoppningen, som ordet i den klassiska grekiskan och i nya testamentet utan undantag

betyder, det är här efter täxtens sammanhang, taga ett bad." Om "tvagningar (baptismoi) av bägare" m. m. heter det: "Två (tvagningar) bör likaledes förstås om avsköljande genom neddoppning." Över Lk. 11: 38: "När fariseen såg, att Jesus icke tvådde sig (ebaptisthä) före måltiden, förundrade han sig" har Dr. Meyer följande förklaring: "Jesus hade nyss kommit ifrån folkmängden, ja, han hade nyss utdrivit en djävul. Därför väntade de, att han före frukosten skulle först genom neddoppning, d. ä. genom ett bad, rena sig."

Vi vända oss nu till täxter i nya testamentet, där dophandlingen beskrives för att finna, om baptizo även där har sin egentliga betydelse eller en härledd, som utesluter neddoppningen.

Vi börja med vad som säges i allmänhet om Johannes' döpelse. Den omtalas såsom ett dop i vatten, icke med vatten. "Den som sände mig att döpa i (en) vatten" (Jh. 1: 33). "Jag döper i (en) vatten" (Jh. 1: 26). "Jag döper i (en) vatten; han skall döpa i (en) den Helige Ande" (Mtt. 3: 11; Mk. 1: 7; Lk. 3: 16; Ag. 1: 5; 11: 16). "En hudati" eller blott "hudati" utan prepositionen "en" kan ju översättas "med vatten"? Visserligen såsom en dativ instrumenti, förmedelst vatten. Då kan det ju vara huru lite vatten som helst? Näppeligen. Johannes döpte "i (en) floden Jordan" (Mtt. 3: 6; Mk. 1:5). Döpte han "med" floden Jordan? Och om "med vatten" skulle giva rum för vilken kvantitet vatten som helst, varför döpte

*) A. Wiberg. Det kristliga dopet. Sid. 103—109.

874då Johannes i Enon just av det skäl, att "där fanns mycket vatten" (Jh. 3: 23)? Det behövs ju icke "mycket vatten" för begjutning eller bestänkning? Men vad tvingar oss att antaga "en hudati", "hudati", för dativ instrumenti? Det kan ju lika bra vara en dativ modi, helt enkelt angivande sättet, för dophandlingen. Konstruktionen är ju densamma enligt syntaxen i grekiskan? "I vatten" angiver tydligt och klart, hur dopet tillgick, ty döpa är doppa, nedsänka, och det låter sig icke göra att nedsänka "med vatten", utan endast "i vatten". Att så tillgick framgår ock tydligt av berättelsen om Jesu dop och den etiopiske hovmannens. Matteus berättar, att "när Jesus var döpt, steg han strax upp ur vattnet" (Mtt. 3: 16). Det innebär väl, att han varit nere i vattnet, under vattnet, innan han kunde komma "upp ur" vattnet? Då pekar man på prepositionen "apo", från, ifrån. Jesus hade varit nere vid vattnet, kanske i vattnet till fotknölarna. Johannes stod vid vattenbrynet, lutade sig ned, tog vatten i handen eller i en skål och öste över Jesu huvud. När det var gjort, steg Jesus högre upp på den sluttande banken ett stycke "ifrån" (apo) själva vattenbrynet. Detta var Jesu dop, enligt någras mening, men detta fantasifoster omintetgöres av Markus. Han säger, att Jesus döptes (neddoppades) "in uti" (eis) Jordan och "steg upp ur" (ek) vattnet (Mk. 1: 9). Ingen bestänkning med vattendroppar på stranden av Jordan. Jesus hade varit nere i vattnet — och naturligen även Johannes, vilken sänkt Frälsaren ned under vattenytan och därefter lyftat upp honom, varefter Jesus "steg upp från, ut ur (apo, ek) vattnet". Ännu tydligare och fullkomligare beskrives den nytesta-mentliga dophandlingen av Lukas i Ag. "Och de stego båda (dop-förrättaren och dopkandidaten) ned uti (eis) vattnet, och han döpte (ebaptisen) honom. Men när de (båda) hade stigit upp ur (ek) vattnet, ryckte Herrens Ande bort Filippus" (Ag. 8: 38, 39).

Döparens och dopkandidatens nedstigande in uti vattnet, deras uppstigande ur vattnet, dopkandidatens nedsänkning i, in uti, vattnet, ^op i, in uti, floden Jordan, i det myckna vattnet i Enon, omöjliggör all tanke på ett dop på stranden eller vid vattenbrynet. Allt vad bestänkning eller begjutning heter, är så långt skild från de nytesta-mentliga dopscenerna, som väster är ifrån öster. Baptizo bibehåller i evangelierna, apostlagärningarna och breven sin egentliga eller ursprungliga betydelse av neddoppa, nedsänka. Det kristliga dopet är, såsom Paulus säger, en begravning med Kristus (Rm. 6: 4).

Den invändning som gjorts mot neddoppningen på pingstdagen

875.på grund av vattenbrist i Jerusalem är ett fattigdomsbevis, som ingen uppmärksamhet förtjänar. I Jerusalem funnos dammar och vattentillgångar i överflöd, tillgängliga för allmänt bruk.

876.FJÄRDE KAPITLET

Dopets väsen och betydelse

"I alla, som haven blivit döpta till Kristus, haven iklätt eder Kristus— Paulus.

Vad det kristliga dopet är har åtminstone delvis framgått av vår utredning i det föregående. Vi hava funnit, att det är:

1. En gudomlig förordning. Mtt. 21: 25; 28; 19; Mk. 1: 1—4; 16:16; Jh. 1: 6, 33; 4: 1.

2. En nytestamentlig stiftelse, ett nytt religionsbruk. Mtt. 28: 19, 26.

3. En nedsänkning i vatten i Guds, i treenighetens, i Jesu Kristi, namn av en person, som bekänner sina synder, sin tro på Jesus Kristus till frälsing. Mtt. 3: 6; 28: 19; Mk. 16: 16.

Vi vilja nu gå vidare och påstå, att dopet är:

4. En symbol eller sinnebildlig handling. Då uppstår den frågan: Vad symboliserar dopet? Därmed äro vi med ens inne på spörsmålet om dopets betydelse. Dopet är en sinnebild 1) av Kristi död, begravning och uppståndelse (Rm. 6: 3—6; Kol. 2: 12); 2) av en inre omskapelse eller förändring, sinnesändringen, nya födelsen, inympningen i det sanna vinträdet (Mtt. 3: 1, 2, 6, 8; 4: 17; Mk. 1: 4; Lk. 3: 3; Jh. 3: 5; Ag. 2: 38; 13: 24; 19: 4; Rm. 6: 3—10; Kol. 2: 12; Tt. 3: 5); 3) av rening eller tvagning från synden, syndernas förlåtelse (Mk. 1: 4; Jh. 3: 25; Ag. 2: 38; 22: 16; Ef. 5: 26, Tt. 3: Q 5; Eb. 10: 22); 4) av förlossning, frälsning ut ur världen och dess fördärv och övergång till församlingen (Ag. 2: 40, 41); 1 Kor. 12: 13; 1 Pt. 3: 20—22).

877."I haven ju med honom blivit begravna i dopet; I haven ock i dopet blivit uppväckta med honom." Kol. 2: 12.

"Johannes gick åstad och predikade i hela trakten av Jordan sinnesändringen döpelse till syndernas förlåtelse". Lk. 3: 3.

"Såsom Kristus uppväcktes från de döda genom Faderns härlighet, så skola också vi vandra i ett nytt väsende, i liv. Ty om vi vuxit samman med honom genom en lika död, så skola vi ock vara sammanvuxna med honom genom en lika uppståndelse." Rm. 6: 4, 5.

"Låten alla döpa eder i Jesu Kristi namn till edra synders förlåtelse". Ag. 2:38.

"Varför dröjer du då nu? Stå upp och låt döpa dig och avtvå dina synder". Ag. 22: 16.

"Kristus har utgivit sig själv för församlingen till att helga henne genom ordet, sedan han renat henne i vattnets bad". Ef. 5: 25, 26.

"Han frälste oss genom nya födelsens och den Helige Andes förnyelses bad" (loutron). Tt. 3: 5.

"Låtom oss gå fram i full trosvisshet, tvagna (louesthai) om kroppen i rent vatten". Eb. 10: 22.

"Låten frälsa eder från (apo) detta vrånga släkte". Ag. 2: 40.

"I vilken (arken) några få genomfrälstes genom vatten, vilket även nu såsom en motbild frälsar eder, nämligen dopet" o. s. v. 1 Pt. 3: 20.

"I en och samma Ande äro vi alla döpta, till att utgöra en och samma kropp". 1 Kor. 12: 13.

Kristus blev döpt av Johannes i Jordan. Vad betydde det? En invigning till det messianska kallet och verksamheten. Vad betyder dopet till Jesus Kristus, till Jesu Kristi namn, till Faderns, Sonens och den Helige Andes namn omedelbart efter omvändelsen? Ett överlämnande, ett överlåtande. Vi säga därför vidare, att dopet är:

5. En högtidlig, offentlig invigningsakt, ett svärjande av Kristi fana. Den döpte överlämnas och överlämnar sig offentligen åt Jesus Kristus, åt den treenige Guden att följa, lyda och tjäna honom. Mtt. 28: 19; Ag. 8: 16; 19: 5; Rm. 6: 3; Gal. 3: 27; 1 Kor. 10: 2.

6. En förbundshandling, i vilken den döpte avgiver löfte om ett gott samvetes förbund med Gud. 1 Pt. 3: 21.

7. Ett utvärtes råmärke eller yttre gränslinje mellan Kristi församling och världen. Ag. 2: 40, 41; 1 Kor. 12: 13.

"Gån fördenskull ut och gören alla folk till lärjungar, döpande dem till Faderns, Sonens och den Helige Andes namn, lärande dem att hålla allt vad jag har befallt eder." Mtt. 28: 19, 20.

878.'"Ty I alla, som haven blivit döpta till Kristus, haven (i dopet) iklätt eder Kristus". Gal. 3: 27.

"Ett dop, som icke betyder, att man avtvår kroppslig orenhet, utan betyder, att man anropar Gud om ett gott samvete". 1 Pt. 3: 21.

"Med många andra ord bad och förmanade han dem, i det han sade: 'Låten frälsa eder från detta vrånga släkte'. De som då togo emot hans ord, läto döpa sig, och så ökades församlingen på den dagen med vid pass tre tusen personer". Ag. 2: 41, 42.

"Våra fäder voro alla under molnskyn och gingo alla genom havet, alla blevo de i molnskyn och i havet döpta till Moses". 1 Kor. 10: 1, 2.

I sju punkter äro dopets natur och betydelse framställda. Huvudinnehållet kan i ett sammanhang återgivas sålunda:

Det kristna dopet, förordnat av Gud (Mtt. 3: 15; 21: 24—26; Jh. 1: 6, 33) och instiftat av Jesus Kristus (Mtt. 28: 18—20; Mk. 16: 15, 16), genom vilket den pånyttfödde eller troende öppet övergår på Kristi sida (Gal. 3: 27) och ansluter sig till hans församling (1 Kor. 12: 13), är nedsänkning eller neddoppning i vatten till Faderns, Sonens och den Helige Andes namn (Mtt. 3: 5, 6, 16; 28: 19; Mk. 1: 5, 9; Jh. 3: 22, 23; Ag. 8: 37, 38).

Att döpas till treenighetens, till Guds eller Jesu namn, är att invigas eller inviga sig åt Gud, hans lydnad och tjänst (Mtt. 28: 19); att så helt överlämna sig åt Jesus och hans ledning, som israeliterna lämnade sig åt Moses, då de gingo genom havet (1 Kor. 10: 1, 2). Död, begravning och uppståndelse beteckna ett ombyte av tillstånd, en hel förändring, en övergång från död till liv (Rm. 6: 3—6; Kol. 2: 12). Vattenbadet är reningens och renhetens symbol, en sinnebild av borttagandet och avlägsnandet av synden och den själens besmittelse, som har sin grund i en fördärvad natur (Jh. 3: 25; Ag. 2: 38; 22: 16: Ef. 5: 26; Tt. 3: 5; Eb. 10: 22). För att vandra i "livets nyhet" måste samvetet vara rent eller obefläckat, och dopet är en förbindelse till ett gott samvete (1 Pt. 3: 21). Såsom den stora flodens vatten blev det medel, genom vilket Noa och hans husfolk skildes från de ogudaktigå människorna och det bland dem rådande fördärvet för att sedan beträda en ny jord, så är ock dopet det "vatten", genom vilket den pånyttfödde på ett yttre, åskådligt sätt skiljes från gemenskapen med de ogudaktiga och inträder i församlingen, de "frälstas" värld (1 Pt. 3: 20, 21). Såsom Röda havet var den yttre skiljemuren mellan trälhopen i Egypten och den fria folkförsamlingen i öknen, så är

879.ock det kristliga dopet den yttre gränslinjen mellan världen och Guds sanna församling.

Det dröjde icke så länge, innan den renhet, kraft och friskhet, som från början utmärkte kristendomen och det andliga livet, gåvo vika. Så snart man förlorar en ren inre andekraft, söker man sin tillflykt i det yttre, det för sinnena tillgängliga, i former och mekaniska förrättningar. Yi hava redan erinrat, att man ganska tidigt börjat i dopet se ett medel och en hjälp till frälsning från synden. Denna riktning, ett fattigdomsbevis på sant andeliv och verklig andekraft, utvecklade sig mer och mer. Dop och nattvard fingo mer och mer karaktären av "nådemedel" i den betydelsen, att bruket av dem gjorde tillfyllest till frälsning. De fingo icke en renande, livgivande och frälsande betydelse i symbolisk eller sinnebildlig bemärkelse, utan i bokstavlig mening. Makten att frälsa syndare överflyttades från den levande, personlige Kristus till "sakramenten", som ansågos uti sig innesluta en "hemlighetsfull", "magisk" förmåga. Den katolska, lutherska och delvis den anglikanska kyrkan släpar fortfarande på denna förvillelse.

Enligt katolska kyrkans lära är sakramentens verkan beroende endast av deras rätta bruk och användande. De verka "ex opere opera-to", såsom det heter på kyrkospråket. Enligt luthersk åskådning är sagda verkan beroende av sinnesförfattningen hos den, som begagnar nådemedlen. Det heter i Augsburgiska bekännelsen, att "sakramenten fordra tro och då brukas rätt, när man i tron mottager dem och genom dem styrker tron99. Luthers ord känna vi: "Döpelsen verkar syndernas förlåtelse, frälsar ifrån döden och djävulen och giver evinnerlig salighet åt alla dem, vilka tro det, som Guds ord och löften innehålla99 samt i fråga om nattvarden: "Blott den är

värdig och väl beredd, som tro sätter till dessa orden" o. s. v., "ty den som tro sätter till dessa ord, han haver vad de innehålla och lova, nämligen syndernas förlåtelse". Nu torde kunna frågas, om icke den, som sannfärde-ligen tror på Jesus Kristus, redan genom tron har syndernas förlåtelse, är frälst ifrån döden och djävulen samt är i besittning av evig salighet. Hur skulle då dopet hos honom kunna "verka" det, som redan är verkat genom Anden och ordet? Att döpa och giva nattvard för att framkalla pånyttfödelse, frälsning från döden och djävulen, evig salighet och evigt liv, tro, livsgemenskap med Gud o. s. v., såsom en del lutherska göra, utan hänsyn till en hos den döpte eller kom-munikanten förefintlig tro, är icke lutherskt. De dela sig i två stora läger, de som antaga tro hos barnet och tro hos kommunikanten och

880.av det skälet befordra dem till sakramentet; andra, vilka mer avse tron såsom frukt av sakramentets bruk.

I läran om synden är katolikerna semipelagianer, men lutheranerna följa Augustinus. Följaktligen blir deras åskådning om synden mycket olika. Den besmittelse, som nu emellertid vidlåder människan vid hennes födelse, borttages helt och hållet i dopet, enligt katolska läran, då däremot Luther lär, att "dopet borttager syndens skuld", men att icke själva den onda begärelsen utrotas i dopet. En början till den onda begärelsens dödande inträder dock, ty "den Helige Ande, genom dopet given, begynner att döda den onda begärelsen och skapar nya rörelser uti människan", heter det i Apologien.

Enligt Augsburgiska bekännelsen "erbjudes nåd" genom dopet, vilket, om det får förstås på ett med bibeln överensstämmande sätt, väl kan försvaras, ty skriften och erfarenheten lära oss, att ingen nedstigit i dopets grav utan att undfå skurar, ja, strömmar av nåd och välsignelser. Att däremot "syndernas förlåtelse tillbjudes i dopet" är ett oegentligt och vilseledande uttryck. I dopet framställes bildligt reningen, tvagningen, befrielsen eller frälsningen från synden och den onda världen, men detta är ett helt annat än att syndernas förlåtelse tillbjudes. Likaledes talas om att "sakramenten rättfärdiggör a genom tron". Skriften lär, att Gud, och icke sakramentet, rättfärdigar samt att det är uteslutande genom tron, som människan rättfärdigas inför Gud.

Vad Luther åter säger om dopets betydelse i både den lilla och stora katekesen synes oss värt att behjärta. På ena stället heter det: "Dopet betyder, att den gamla människan hos oss skall genom daglig ånger och bättring förkvävas och dödas (syftande på neddoppningen) med alla synder och onda lustar, och en ny människa åter dagligen framkomma och uppstå (uppresandet ur vattnet), vilken i rättfärdighet och helighet evinnerligen för Gud leva skall". I stora katekesen säger han: "Dessa två stycken, att nedsänkas i vattnet och åter uppkomma, antyda döpelsens verk och kraft, vilket intet annat är än den gamle Adams dödande och därefter den nya människans uppståndelse, vilka bägge i alla våra livsdagar i oss skola fortgå". Med "gamle Adam" eller den gamla människan menar Luther "den natur, som är oss medfödd av Adam", anlaget eller den medfödda böjelsen till det onda. Om det icke i egentlig mening kan sägas, att dopet direkt "verkar" den fördärvade naturens död och undergång, så är dock denna död och omintetgörande tydligt åskådliggjord i dopet.

881.Att dopet "frälste ifrån djävulen" eller "driver djävulen ut" enligt luthersk åskådning, framgår även av bruket av den s. k. exorcismen eller besvärjelsen. Enligt svenska kyrkans handbok av 1529 skulle presten före barnets döpande bland annat säga: "Far här ut, du orene djävul, och giv den Helige Ande rum! Fly bort, du fule djävul, och hav intet skaffa med denna Guds tjänare (tjänarinna), som veder-sakar din värld och söker efter det Gudi tillhörer". Att dopet, enligt samma uppfattning, åstadkommer pånyttfödelse, är klart på flera sätt. Att "födas av vatten och Ande" (Jh. 3: 5) tillämpas i allmänhet på dopet. Enligt handboken av nyss nämnda år skulle presten efter neddoppningen göra ett kors på barnets hjässa med smörjeisen, sägande: "Gud, som genom vatten och den Helige Ande fött dig på nytt och förlåtit dig dina synder, han styrke och stadfäste dig i sin nåd" o. s. v. I den bön, som enligt nu varande handbok i den svensklutherska kyrkan användes före och efter dopet, heter det: "Emedan nu detta barnet icke kan ingå i Guds rike, förr än det genom vatten och Ande varder fött på nytt, därför vilja vi fullgöra" o. s. v. "Vi tacka dig, att du nu haver låtit detta barn födas på nytt till evinnerligt liv".

Enligt den reformerta åskådningen betraktas dopet mer ur synpunkten av ett "förbundstecken", ett yttre "insegel" på gemenskapen med Gud. Den människa, som hör Herren till eller är vorden hans egendom, har att bliva "beseglad". Som nu även de små höra Herren till, undfå även de inseglet, så framt icke det tillkommer dem

såsom tillhörande en troende familj.

882.FEMTE KAPITLET

Dop och omskärelse

66 V i är o de 6omskurnd\ vi som genom Guds Ande tjäna Gud " — Paulus.

Särskilt i den församlingslära, som utarbetats av reformatorn Johan Calvin och som mer eller mindre strängt följes inom det presbyterianska samfundet, betonas likheten mellan den judiska samfundsinrättningen, teokratien, och nya testamentets församling. Man påstår rent av, att det är en och samma församling med sina två stiftelser, i gamla testamentet omskärelsen och påskalammsmåltiden, i nya testamentet dopet och nattvarden. Dopet har trätt i omskärelsens ställe, nattvarden har tagit påskalammsmåltidens plats, varande uttryck för en och samma tanke.

Det är sant, att Israel var ett av Gud utkallat folk från de övriga nationerna i världen, att Guds ord var anförtrott åt abrahamiterna, att deras kallelse gällde upprättandet och utbredningen i världen av den sanna religionen och en rätt gudsdyrkan, att såväl profeter som prester voro av Gud kallade och för ordnade; att omskärelsen var ett renhetens och avsöndringens tecken och att påskalammsfirandet var en förbundsmåltid, en familjefäst. I allt detta kan Israel framstå såsom en förebild till nya testamentets församling, och jämförelser kunna göras, men att instämma med den presbyterianske teologen Charles Hodge i hans påstående blir från nytestamentlig ståndpunkt omöjligt. Han säger bland annat: "Det finns ingen godtagen beskrivning på nya testamentets församling, som icke inbegriper Guds folk under lagförbundet. Hon är icke en ny församling, utan en och densamma.

883.Det är samma oljeträd (Rm. 11: 16, 17). Grunden är densamma, det med Abraham upprättade förbundet"*)

Såsom vi redan erinrat, göres i nya testamentets skrifter skillnad på "bokstavens" och "andens" ämbete och tjänst. Ebreerbrevets författare drar upp efi klar gränslinje mellan den gamla och nya nådes-hushållningen och talar om ett "nytt" förbund, ett "bättre" förbund, grundat på "bättre" löften, om "bättre" offer, "bättre" ordning, "bättre" hopp. Att båda förbunden hava sin yttersta grund i Guds nådelöfte blir lika sant för det.

Vad beträffar omskärelsen är redan påpekat, att såväl gamla som nya testamentet talar om "hjärtats" omskärelse. Omskärelsen har sin motsvarighet i pånyttfödelsen genom Anden, icke i dopet. Paulus säger till kolosserna: "I honom haven I ocl^ blivit omskurna genom en omskärelse, som icke skedde med händer, en som bestod däri, att I bleven avklädda eder köttsliga kropp, jag menar omskärelsen i Kris* tus" (Kol. 2: 11). Dock är att märka, att aposteln i följande sats tillägger: "I haven ju med honom blivit begravna i dopet; I haven ock i dopet blivit uppväckta med honom, genom tron på Guds kraft, som uppväckte honom från de döda". (Kol. 2: 12). Det är i täxten en förbindelse av omskärelsen med dopet, men det gäller "omskärelsen i Kristus", hjärteomskapelsen, pånyttfödelsen "genom tron på Guds kraft", i vilken det köttsliga syndalivets väsen avlägges såsom en befläckad och utsliten klädnad. Denna den gamla människans död och begravning och uppståndelsen till ett nytt liv framträda symboliskt i dopet.

Jämförelsepunkter finnas mellan omskärelsen och dopet, frånsett det förhållandet att dopet är en symbol av "omskärelsen i Kristus". Vi vilja påpeka några.

1. Omskärelsen var en yttre handling, av Gud befalld, varigenom det åtta dagar gamla barnet formligen införlivades med det judiska samhället såsom dess medlem. Till medborgarrätt i detta samhälle var det genom den naturliga födelsen berättigat.

Dopet är en yttre handling, av Gud förordnad, av Kristus, församlingens huvud, befalld, varigenom den, som är född av Gud, d. v. s. pånyttfödd av Guds Ande genom Guds ord, omedelbart efter sin omvändelse, formligen ansluter sig till Guds andliga Israel, Guds församling på jorden. Till medborgarrätt i denna församling är var och en berättigad, som är född ovanefter.

*) Systematic Theology. Yol. III. 549.

8842. Omskärelsen företogs kort tid efter den naturliga födelsen med gossebarnen i Israel.

Dopet meddelades av apostlarna åt "både män och kvinnor99 utan dröjsmål, så snart de trodde av hjärtat det av dem predikade ordet om Kristus, vilket länder till efterrättelse för alla folk och alla tider.

3. Gossebarnen i Israel räknades ej för israeliter, förrän de om-skurits, ehuru de voro födda israeliter.

Den på Kristus troende människan kan icke betraktas såsom en medlem av Guds församling på jorden, förrän hon blivit döpt, ehuru hon genom "födelsen ovanefter" är en israelit i andlig bemärkelse.

4. Omskärelsen var den yttre gränslinjen, det synliga råmärket mellan Guds egendomsfolk, uppenbarelsens bärare och bevarare, och de i mörker och okunnighet vandrande nationerna, mellan jude och hedning, mellan jude och icke-jude.

Dopet är den yttre gränslinjen, det för var man påtagliga råmärket mellan kristna och icke-kristna, mellan Guds barn och världen, mellan församlingen och icke-för samlingen.

Dessa jämförelser uppdragas, icke därför att de måste göras, utan för att visa, att de kunna göras, om någon yrkar på, att något växelförhållande må äga rum mellan omskärelse och dop. De som mest ivra för en sådan förbindelse, synas göra det för att få någon grund för s. k. spädbarnsdop eller begjutning. I många barndöparefamiljer verkställer man ock med en viss noggrannhet begjutningen inom en vecka efter barnets födelse, vare sig det är gosse eller flicka. Å andra sidan söker man draga något stöd ur det förhållandet, att alla manliga israeliter erhöllo omskärelsens insegel genom sitt förhållande till Abraham såsom folkets stamfader. Omskärelsen blev en slags nationell angelägenhet, eller om folket i sin helhet betraktas som en stor familj, en familjeangelägenhet. På samma sätt har man sökt göra antagligt, att dopet är en slags folk- eller familjeangelägenhet. De små barnen skola döpas för föräldrarnas skull eller emedan de råka födas i ett land, där kristendomen är erkänd såsom statsreligion. Alla dylika försök att skaffa stöd för det s. k. barndopet äro lika många fattigdomsbevis på verkliga skäl.

Johan Calvin var en ivrig försvarare av barndopet och av begjutningen såsom dopsätt. I föreskrifterna om omskärelsen sökte han stöd, stöd i gamla testamentet för en nytestamentlig inrättning. Det kunde ske endast genom det påståendet, att det är blott ett förbund, fortgående genom alla tider. Barn intogos i teokratien genom om-

885.skärelse. Därmed var idén om spädbarns medlemskap i församlingen en gång för alla given. Församlingen utgöres av troende; de troendes barn skola följaktligen tillhöra församlingen. Dopet har kommit i omskärelsens ställe. Barn omskuros några dagar gamla. Alltså skola små barn döpas.

Bevisen för barndopet, hämtade från gamla testamentet, kunna sammanföras i några punkter:

1: Det förbund Gud upprättade med Abraham och hans säd, var nådesförbundet — i sin natur detsamma som det, varunder vi leva.

2. Omskärelsen var inseglet till detta nådesförbund, tillförsäkrande alla dess nådeförmåner till Abraham och hans säd.

3. Dopet har i det nya testamentet kommit i stället för omskärelsen och är i det nya testamentet, vad omskärelsen var i det gamla — inseglet på nådeförbundet.

I Galatien och på andra platser uppkommo söndringar i de kristna församlingarna för omskärelsens skull, enär det lärdes av vissa, att de troende och döpta medlemmarna från hedendomen måste låta om-skära sig eller bliva judar för att bliva frälsta. Det hade varit en lätt sak för Paulus och de andra apostlarna att tillbakavisa denna farliga villfarelse med den påminnelsen att alla hedningkristna voro döpta till Jesu Kristi namn, om de haft den uppfattningen att dopet kommit i omskärelsens ställe, men någon sådan bevisföring står icke att finna varken i galater- eller romarebrevet, där omskärelsen och dess betydelse behandlas.*)

*) A. Wiberg. Det kristliga dopet. Sid. 155, 174.

8S6SJÄTTE KAPITLET

Begjutning och bestänkning i stället för

dop

"/ haven gjort Guds bud om intet för edra stadgars skull99. — Jesus.

Att dopet av Johannes, apostlarna och den apostoliska församlingen förrättades medels nedsänkning eller neddoppning är allmänt erkänt, såsom vi sett.

Varifrån är då den s. k. begjutningen eller bestänkningen? Den har sin grund, såsom barndopet, i en falsk föreställning om dopets kraft och verkan. Kyrkohistorien upplyser oss, att begjutningen använts i stället för neddoppning allra först för sjuka. Enligt Eusebius är Novatianus (bannlyst 251) den förste, som bestänkts eller begjutits. Han var sjuk och trodde sig vara nära döden. "Han undfick dopet, runtomkringbegjuten (perikutheis, perfusus) på sängen, där han låg". Bestänkningen skulle likna neddoppningen så mycket som möjligt. Detta var emellertid blott en nödfallsutväg. Novatiani dop tillerkändes sedan icke full giltighet, och det var endast genom biskopens ynnest han efter sitt tillfrisknande kunde beklädas med äldstevärdigheten för sitt ofullständiga dops skull. Somliga förkastade ett dylikt dop fullkomligt. Baelter synes tillskriva presternas godtycke och maklighet begjutningéns införande. Han säger: "Emedan lärarna fingo skicka sig efter behag, utvalde de det lättare sättet, nämligen begjutningen". Ett presterligt påhitt är i sanning begjutningen. Då påven Stefan den andre (741—752) av longobarderna fördrivits från Rom och sökte skydd hos franske konungen Pipin, begagnade sig

887.franska presterskapet av tillfället att hos den i trångmål försatte påven andraga det ärendet, huruvida icke i vissa fall begjutning eller be-stänkning kunde anses för ett fullgiltigt dop. Det var blott fråga om nödfall, såsom vid ett barns sjukdom eller dylikt. Påven gav följande utslag: "Om ett sådant dop verkställes i ett sådant nödfall i den tre-enige Gudens namn, skall det anses fullgiltigt". Det dröjde dock ännu i 557 år, innan det på kyrkomötet i Ravenna år 1311 förklarades vara likgiltigt, antingen man brukade neddoppning eller bestänk-ning. Men icke ens kyrkomötets beslut gjorde tillfyllest. I England och Skottland infördes bestänkningen först efter reformationen. En av Luthers förnämsta lärjungar och medarbetare, Bugenhagen — biskop Landgren säger om honom och om Luther, att de höllo "strängt på neddoppningen" — berättar uti ett arbete, som han utgav 1542, att han 1529 övervarit en dopakt i Hamburg, där "presten endast på hjässan bestänkt barnet". Bugenhagen blev förvånad, "ty han hade aldrig hört eller sett något sådant, ej heller ännu läst därom i någon historia, utom i nödfall med sängliggande personer". Denna sak, som väckte så stort uppseende, underställdes Luthers omdöme. Denne skrev till Hamburg, att bestänkningen var ett "missbruk som borde avskaffas", vilket ock skedde. Barnbegjutningen är nu emellertid allmän i den romersk-katolska kyrkan och i de barndop ande kyrkosamfunden, vilket dock aldrig kunnat föranlåta den österländska eller grekisk-katolska kyrkan att ändra sitt dopsätt. Hon fortfar nämligen oförändrat med den "ursprungliga neddoppningen \ såsom Dr. Nor-beck uttrycker sig.

Såsom exempel på fåkunnigheten av att dikta bevis, där inga sådana finnas, kunna anföras några av dem, som anhängarna av begjutningen eller bestänkningen framställt.

1. Jordan var icke djup nog för neddoppning.

2. I Jerusalem fanns icke vattentillgång nog för neddoppning av 3,000.

3. På en dag kunde icke så många döpas med neddoppning.

En amerikansk sjöofficer (Lynch) har mätt Jordanflodens djup i hela dess längd och har befunnits vara från 3 till 12 fot. Vid Bethabara, där Jesus anses vara döpt, är 12 fots djup. Flodens bredd varierar mellan 75 och 200 fot.

Jerusalem var rikt försett med vatten. I förbindelse med templet funnos många och väldigt stora vattenbehållare. I varje hus fanns en eller flera sådana. Dessutom funnos dammar i mängd tillgängliga

' 888för allmänt bruk, såsom Betesda, 360 fot lång, 130 fot bred och 75 fot djup; Övre Gihon, 316 fot lång, 200—218 fot bred och 18 fot djup; Nedre Gihon, 592 fot lång, 240—275 fot bred och 35 fot djup; Hesekias, 240 fot lång, 144 fot bred; Siloam, 53 fot lång, 18 fot bred och 19 fot djup; Konungsdammen m. fl.

Om de tolv apostlarna döpte, så blev det endast 250 på vardera, vilka kunde döpas på mindre än tre timmar. Men där kunde vara flera dopförrättare. I Ongole, Telugulandet, Indien, döptes 1878 på fem timmar 2,222 personer av sex dopförrättare, som turade om, så endast två döpte turvis. I Konstantinopel anordnade kyrkofadern Krysostomus dop av 3,000 unga personer påskaftonen den 16 april 404 e. K. Envar fick en trefaldig neddoppning. St. Patrick från Irland säges hava döpt flera tusen på en dag i en källa. Han påstås i sin livstid hava neddoppat 120,000 människor. Juldagen 496 döpte biskop Remingius i Reims, Frankrike, konung Clodvig jämte 3,000 av hans krigare. Katolske munken och missionären Augustinus anställde på en dag dop av 10,000 saxare och angler i floden Swale. Dopet var i varje fall neddoppning. Att i Jerusalem döpa 3,000 på en dag behövde icke möta något hinder.

Hur långsamt det gick att införa begjutningen i neddoppningens ställe efter beslutet i Ravenna 1311 framgår av Bugenhagens iakttagelse i Hamburg 1529. Konung Edward VI och drottning Elisabet döptes med nedsänkning. Konung Edwards första bönbok av 1549 stadgar neddoppning. Likaså en ny ritualbok av 1552. John Knox, Calvins lärjunge, införde begjutningen i Skottland 1559. Från Skottland kom bruket till England, men det var först 1643, som den ryktbara Westminster församlingen (1643—1652), efter en lång och livlig debatt, med en rösts övervikt, 25 mot 24, antog bestänkningen. Det var genom den ryktbare Dr. John Lightfoot, församlingens mest lysande stjärna, som segern vanns. I Westminster Confession, den engelska presbyterianismens bålverk och stolthet, heter det: "Att neddoppa (dipping) en person i vatten är icke nödvändigt, utan blir dopet vederbörligen förrättat genom begjutning (pouring) eller bestänkning (sprinkling) med vatten".

889

iSJUNDE KAPITLET

Barndopet

66Sen till, att ingen får bortföra eder, i det att han åberopar fäderneärvda människomeningar "

— Paulus.

Det kristliga dopet är ifrån Gud och börjar med Johannes, Sakarias' son. Åter ifråga om det s. k. barndopet blir förhållandet ett annat. Det är en villfarelse och har utgått ur en sådan. Ganska tidigt bildade sig, genom missförstånd av vissa bibelställen, den uppfattningen att dopet vore oundgängligt för frälsningen eller vore av vikt för borttagande av syndens besmittelse och för människans pånyttfödelse. Dopnyfödelseläran synes vara spädbarnsdopets moderssköte. Och spår av sagda lära skönjas tidigt hos Justinus Martyr (d. 160), Ireneus (d. 202), Origenes (d. 254), Augustinus (d. 430) m. fl.

I fråga om barndopets anor och ålder råda olika meningar bland barndöparna själva. I allmänhet medgiva de, att barndopet ej kan härledas från nya testamentet, ifrån Kristus och apostlarna eller den apostoliska tidsåldern. Bestämda uttalanden i den riktningen föreligga av så framstående män som M. Luther, A. Neander, H. Olshausen, H. A. W. Meyer, A. E. Norbeck, K. R. Hagenback, Hahn, Hanna, Winer, Grotius, J. P. Lange, biskop Barlow, biskop Taylor, Baumgarten-Crusius m. fl. Ett sådant medgivande är ju allt som behöves. Men om nu icke barndopet är nytestamentligt, vadan är det kommet? En del barndöpare giva det en judisk, andra en hednisk härkomst. De fördjupa sig i omskärelsen, i tvagningarna och baden

891.vid den judiska gudstjänsten samt i det s. k. proselytdopet. Hörde barndopet till den judiska ceremoniallagens stadgar, så skulle det i alla fall icke äga giltighet längre än till Kristus och således icke praktiseras i nya förbundet, men förgäves söka vi något barndop bland nämnda lags föreskrifter i gamla förbundets böcker. Är barndopet en judisk kvarleva, icke hör det till de inrättningar, som Gud införde bland sitt gamla förbundsfolk såsom skuggor och förebilder till Kristus. Om nu proselyterna döpte sig själva och sina barn vid övergången till judendomen, så företogo de en sak, som Herren aldrig föreskrivit, och vilja barndöparna grunda sitt tillvägagående på ett så värdelöst skäl, vem kan hindra dem? Å andra sidan åberopas såsom grund för barndopet en sed hos hedningarna att vid barnens födelse tvätta eller vattenösa dem. Denna sed kan då bliva ganska gammal och barndopets anor gamla. Det kvittar lika. Har man medgivit vare sig ett hedniskt eller judiskt,

men på samma gång ett icke-gammaltestamentligt, ursprung för barndopet, då är därmed sagt, att barndopet icke är kommet från nya testamentet eller alls ifrån den heliga skrift, och detta är medgivande nog.

Bestämmandet av tidpunkten för barndopets första framträdande är en kyrkohistorisk fråga. A. E. Norbeck, den svenske teologen, säger, att barndopet uppkom i andra århundradet, men blev allmänt i det femte• Kyrkohistorien vet ingenting om ett spädbarns dop under ett hundra femtio år efter Kristus. Om den sista aposteln Johannes avsomnade omkring år 100, då alla nya testamentets böcker voro författade, så dröjde det ännu ett halvt sekel, sedan apostlarnas stämmor tystnat och deras pennor nedlagts, innan världen hörde talas om ett spädbarns döpande, och då tal blir därom, möter det motstånd. Detta är förhållandet enligt intyg av sådana män som Norbeck, A. Neander, K. R. Hagenbach, G. B. Winer, Grotius, Hanna, Hahn, H. Olshausen, H. A. W. Meyer m. fl. Biskop Barlow av Lincoln säger, att han icke vet, "huru eller genom vilken barndopet kom i världen i det andra århundradet". Det framträdde allra först i Afrika. Tyske lutherske professorn A. Hahn påstår, att "intet säkert exempel på barndop finnes under de första hundra femtio åren efter Kristus". Tyske språkforskaren G. B. Winer säger: "I slutet av andra århundradet infördes barndopet i Afrika och i tredje århundradet överallt; i fjärde århundradet försvarades det av Augustinus såsom en gudomlig trosartikel".

I Österlandet vann icke barndopet insteg så snart. Augustinus

892.hade en kristen moder, men döptes först vid 33 års ålder efter sin omvändelse. Det var på samma sätt med Ambrosius, Hieronymus, Gregorius av Nazians, Basilius och Krysostomus.

En del barndöpare söka med vissa bibelställen bevisa barndopets riktighet, i många fall med sådana ställen, som icke alls handla om dopet. Vad visar det? Jo, att dessa tro, att döpandet av späda barn begynte med Johannes, med Kristus och apostlarna. Huru kunna de tro sådant gent emot såväl nya testamentets som kyrkohistoriens vittnesbörd? Om barndopet begynt samtidigt med det kristliga dopet, hur då förklara kyrkohistoriens intyg om det sekellånga arbetet att förmå den s. k. kristenheten att överallt döpa de små? Icke ens Augustinus lyckades fullständigt. Man har allt ifrån Tertulliani dagar aldrig lyckats fullständigt nedtysta motsägelsen mot spädbarnsdopet, och i våra dagar äro barndopets motståndare talrikare än någonsin. Vad betyder det? Att när man sökte påtvinga kristenheten småbarnsdopet, kom man fram med någonting nytt, som icke gällde såsom gudomlig lag och regel från begynnelsen.

Att en så framstående teolog och lärofader som Augustinus icke kunde inse, vad ärkebiskop Lindblom på sin tid klart fattade och uttalade, att de små barnen "icke genom uppsåtlig otro och synd kunnat förspilla Guds allmänna nåd i Kristus Jesus", är ganska förunderligt. Att de ärva en syndig natur från sina föräldrar, det såg han klart, och att en sådan natur är fördömelse värd; att denna natur var ett arv från Adam, som de ofrivilligt fått, det såg Augustinus, men att Kristus i Adams natur utan synd utplånat arvsyndens skuld den omedvetna åldern till godo, det såg han icke. De små måste frikännas från arvsynden såsom skuld eller rentvås från arvsyndens besmittelse. Det sker genom dopet. Hur kan synden avtvås i dopet? Det talas i nya testamentet om tvagning eller rening i rent vatten, om att två av sig synder, att vattnet frälsar i dopet och framför allt att utan födelse av vatten och Ande kan ingen inkomma i Guds rike. "Födas av vatten" är detsamma som att döpas, att äta Människosonens kött och blod är detsamma som att deltaga i eller anamma nattvarden. Det är villkoret för att hava liv eller bliva frälst. Dopet och bröds-brytelsen äro villkor för frälsning, de äro medel till frälsning. De små barnen ärva en syndig natur. Arvsynd är synd. Alltså måste de små döpas för att avtvås arvsynden; de måste undfå nattvarden för att erhålla andligt liv. De böra döpas och meddelas bröd och vin och det utan uppskov, omedelbart efter födelsen, ty dop och nattvard

893.äro icke frälsningens symboler, utan verkliga salighetsmedel, utan vilkas åtnjutande man går förlorad.

På sådana grunder uppbyggdes läran om barndopet och dess nödvändighet. Det är, såsom vi sade, en villfarelse och vilar på en annan sådan, läran om dopnyfödelsen, eller, såsom det heter, "sakramentens saliggörande verkan". Luther följde Augustinus, men Zwingli och Calvin aweko från honom. Den senare var dock en ivrare för barndopet, men på andra grunder. Enligt den israelitiska samfundsordningen intogos gossebarnen genom omskärelse i samfundskroppen. Den gamla nådeshushållningen fortgår under nytt namn. Barnen höra dit. Barnen

skola döpas.

I den väldiga dopdebatten i stadens kyrka i Sundsvall den 15 mars 1882, där fem baptistpredikanter med pastor A. Wiberg i spetsen kämpade mot ett trettiotal prester, yttrade en av de förnämsta bland dessa: "Vad beträffar barndopet måste vi medgiva, att det icke finnes ett enda ställe i nya testamentet, på vilket man kan lägga fingret och säga: 'här står det'." Detta medgivande, som väckte ett oerhört uppseende i det presterliga lägret, avgjorde till stor del stridens utgång. De små barnens dop kan man icke finna i bibeln, utan endast till mogen ålder komna "mäns och kvinnors" dop, de troendes dop. Om nya testamentet bjuder och uppvisar endast troendes dop, så förbjuder det spädbarns dop och lämnar därpå intet exempel, men barndöparna, i likhet med Augustinus och Calvin, söka försvara, det med bibliska stöd och grunder. Följande bibelrum pläga anföras såsom stöd för spädbarnsdopet: 1 Ms. 17: 10—14; Mtt. 18: 1—6; 19:13—15; 28:19; Mk. 9:33—37, 42; 10:13—16; 16:16; Lk. 1: 15, 41, 42; 18: 15—17; Jh. 3: 5; Ag. 2: 38, 39; 16: 15, 32—34, 40; 18: 8; I Kor. Is 10; 6: 11; 7: 14; 16: 15; Ef. 5: 25; Eb. 10: 22; 11: 6; 1 Pt. 3: 21.

Intet av dessa bibelställen handlar om barndopet. Om de skola användas som stöd kan det ske endast genom misstydning. På en falsk bibeltolkning bygges dopnyfödelsen och barndopet. 1 Ms. 17: IQ—14 handlar om omskärelsen, icke om dopet. Jesus säger icke "dessa små barn (paidia), som tro på mig", utan "dessa små" (hoi mikroi), lärjungarna såsom blygsamma, okonstlade, anspråkslösa, bland vilka den gosse kan räknas, som Jesus "kallade fram" och ställde mitt i lärj ungakretsen. Detta ställe rör icke de små, späda, nyfödda barn, som av mödrarna buros fram att Herren skulle "röra vid" dem. Han verkligen "rörde vid" dem, men icke med vatten-

894.bestänkning. Markus säger: "Han tog dem upp i famnen och lade händerna på dem och välsignade dem". Johannes döparens uppfyllelse med Anden "redan i moderlivet" eller ifrån födelsen har alls ingenting med dopet att göra. Till Nikodemus talade Jesus om nya födelsen, en hel övergång från synd och ogudaktighet till ett rättfärdigt liv. Hade icke "sinnesändringens döpelse" i Jordan den betydelsen? Kände icke Nikodemus till Johannes och hans verksamhet? Han var möjligen döpt av Johannes. Förstod han då icke meningen med ned-doppningen i Jordan? Uttrycket "födas av (ur, ek) vatten" användes ingen gång. "Födas av vaitten och Ande" förekommer blott en gång i samtalet. Två gånger heter det "födas ovanefter" och tre gånger "födas av Anden". Vattnet är icke huvudsaken. Skillnaden uppdrages tydligt mellan köttslig, naturlig födelse och andlig födelse. Denna andliga födelse eller livsförändring både åsyftades och åskådliggjordes i neddoppningen i Jordan, men neddoppningen verkade icke förändringen. Den verkades av Guds Ande genom det predikade ordet. Dopen i Ag., icke minst de s. k. "familjedopen", äro så tydligt beskrivna av Lukas, att ingen anledning finnes att tänka på späda barns dop, så framt man icke tager sig före att i täxten inlägga det, som icke finnes där. I fråga om "familjedopen" anföra vi ett uttalande av två män, som inom kyrkohistoriens och den nytestament-liga skrifttolkningens område äro stjärnor av första ordningen inom den lutherska kyrkan.

A. Neander: "Bruket att döpa barn låg avlägset från denna tid (den apostoliska). Av exempel på hela familjers dop kan man ingalunda sluta, att ett barndop var i bruk. Av 1 Kor. 16: 15 ådaga-lägges också, att en sådan slutsats vore oriktig, ty därav visar sig tydligt, att hela Stefanas' familj, som av Paulus undfick dopet, bestod av endast sådana, som redan hade hunnit till mognare ålder. Den slutsatsen, att barnens dop icke kan hava ett apostoliskt ursprung, för-änledes icke allenast därav, att späda barns dop först så sent med säkerhet omtalas, utan ock därav, att motståndet mot detta bruk länge fortfor".*)

H. A. W. Meyer: "Pä detta ställe (Ag. 16: 15) och på v. 33; Kp. 18: 8; 1 Kor. 1; 16 åberopar man sig för att bevisa barndopet för den apostoliska tiden eller åtminstone göra det sannolikt. Men med orätt. Ty att barndopet då för tiden icke var brukligt, visar sig

*) A. Neander. Den kristna kyrkans grundläggning och ledning av apostlarna. Norrköping 1836. I. 168.

895.tydligt av 1 Kor. 7: 14, varest Paulus icke hade kunnat skriva: 'Annars vore edra barn orena, men nu äro de heliga', om karaktären av kyrklig helighet hade varit fästad vid barnen genom dopet och icke blott genom deras förhållande till de kristna föräldrarna. Om fördenskull uti de i Apostlagärningarna och i 1 Kor. 1: 16 omnämnda familjerna barn hava funnits, vilka ännu voro oskickliga till trons undfående medelst undervisning, så måste man

fastställa, att desamma ännu blevo uteslutna från det dop, som de övriga husets medlemmar undfingo — vilket för läsarna förstods av sig självt, då seden att icke döpa små barn var för dem helt bekant".*)

Såsom vi sett, är spädbarnsdopet en efterapostolisk uppfinning enligt sådana lärda mäns omdöme, som A. E. Norbeck, Barlow, A. Hahn, B. G. Winer, A. Neander, H. A. W. Meyer, alla barndöpare. Några av deras meningsfränder hava dock haft den djärvheten att söka göra antagligt, att spädbarn döpts även i apostlarnas dagar, ja, av apostlarna, och då det icke fallit sig så lätt att bevisa detta med nya testamentet, har man tagit sin tillflykt till de apostoliska fäderna och de äldre kyrkofäderna. Dr. A. Wiberg upptager till granskning kyrkofädernas åberopade intyg för barndopets bruk i apostlarnas dagar med den utgång, att de åberopade intygen icke kunnat åstadkomma en möjlighet av det omöjliga.

Såsom ytterligare intyg om nya testamentets fullkomliga främ-mandeskap för spädbarnsdopet kunna anföras:

Johann Peter Lange, den ryktbare tyske sfcrifttolken: "Alla försök att härleda barndopet från nya testamentet äro fruktlösa. Det strider helt och hållet mot andan av den apostoliska tiden och nya testamentets grundläror".

Friedrich D. E. Schleiermacher: "Alla spår av barndopet, som man vill finna i nya testamentet', måste först insättas däruti".

K. R. Hagenbach: "De ställen i skriften, som anses innehålla en antydan, att barndopet hade kommit i bruk i den första församlingen, äro osäkra och bevisa intet".

E. /. Ekman, i många år en framstående ledare inom Missionsförbundet i Sverige: "De historiska bevisen för spädbarnsdopets berättigande gestaltar sig efter vad vi funnit sålunda: Kristus nämner om barndopet — ingenting. Apostlarna nämna om barndopet — ingenting. De apostoliska fäderna nämna om barndopets upprin-

*) Komment. över Ag. 16: 15.

896.nelse från Kristus och apostlarna — ingenting. Justinus Martyr nämner om d:o d:o — ingenting. Ireneus nämner om d :o d:o — ingenting. Tertullianus nämner om d:o d:o — ingenting99.

Begjutning eller bestänkning, som jämförelsevis sent och långsamt kom i bruk, har totalt förstört den vackra och tilltalande tanke, som ligger i ett verkligt dop. Den giver oss en oriktig, en förvänd uppfattning om dopets betydelse. Spädbarns neddoppning, som med tiden blev begjutning eller bestänkning, är en förnekelse av bibelns frälsningslära genom medveten personlig tro på Jesus Kristus, framkallad genom evangelii förkunnelse, och ett upphävande av nya testamentets församlingsbegrepp, som för medlemskap fordrar sinnesändring, tro och bekännelse av personlig tro såsom villkor för dopet. Barndopet öppnar dörren till församlingen för dem, som icke hava och icke kunna hava de förutsättningar, som äro nödvändiga för dop och .församlingsgemenskap. Barndopet omöjliggör upprättandet av en biblisk, nytestamentlig församling.

Bestänkning såsom dopets form och dop av spädbarn äro nu sekelgamla villfarelser av allvarlig natur. Hur länge skola de fördragas? Icke utrotas de genom samarbete och mellankyrkliga allianser. De äro gamla bålverk i okunnighetens och mörkrets tjänst. De måste bestormas och raseras med den gudomliga sanningens vapen. Barn-döparna hava bytt om taktik. Så länge de hava makten arbeta de öppet att förhindra sanningen; de till och med förfölja och misshandla dem, som uppträda i ord och handling emot dessa människostadgar. Efter någon tid ställa de sig vänliga, tillmötesgående och handla såsom bröder. Detta är väl och gott, men om en sådan taktik skall gäldas med tystnaden i tal och skrift om barndop, begjutning, biblisk församlingsordning m. m., då är ett för högt pris betalat, men spelet vunnet. De fortsätta med ' sin obibliska ordning i sitt falska församlingsskick under tystnad från deras sida, som äro kallade att slå alarm. Man arbetar för frid och god samförståelse i våra dagar. Det är i sin ordning och ett gott tidens tecken, men allting har en gräns. På det andliga, religiösa, kyrkliga området är Guds ord rättesnöret. Endast det är rätt, som bibeln lär. Verklig fred eller frid måste vila på sanningens grund. Allt som icke är bibel-enligt måste uppgivas, är dömt att dö. Det måste bekämpas. Begjutning och dop av spädbarn äro i rak strid med nya testamentet. De böra uppgivas och ersättas med ett bibliskt dop.

897.Herrens nattvard eller brödsbrytel-

s en

"Så ofta I äten detta bröd och dricken kalken, förkunnen I Herrens död, till dess . att han kommer— Paulus.FÖRSTA KAPITLET

Nattvardens instiftahde. Villkoren för deltagande vid Herrens bord

"/ den natt, då Herren Jesus blev förrådd, tog han ett bröd" o. s. v. — Paulus.

Nattvarden instiftades före församlingens upprättande, <*nen kom sedan icke. till användning förr än efter pingstdagen, då församlingen blev en verklighet. Huruvida Judas deltog eller icke, äro olika meningar. Oss synes evangelisternas vittnesbörd tala tydligt, att Judas redan vid slutet av påskalammsmåltiden avlägsnat sig och att han således icke deltog i själva nattvarden. Gjorde han det, så gjorde han det såsom en skrymtare, och skrymtares eller icke upptäckta bedragares och hycklares närvaro vid Herrens bord kan varken upphäva nattvardens natur eller betydelse eller röva välsignelsen från den, som är uppriktig och sannskyldigt firar Jesu dödsåminnelse. Uppenbara syndare ägde icke tillträde vid instiftelsen och sådana äro, enligt nya testamentet, förvisade utom församlingens område och kunna således aldrig få rätt till detta bord. Skrymtaren eller hycklaren har heller ingen rätt än vad han med! sitt skrymteri stjäl sig till, tills masken blir ryckt ifrån honom och han blir igenkänd och uppenbar såsom en Judas' stallbroder, då hans plats blir tom vid Herrens bord. Att icke lärjungar och lärjunginnor i allmänhet hade tillträde vid instiftelsen, utan endast apostlarna*, är för oss en tydlig fingervisning att nattvarden är avsedd för församlingen såsom sådan, ty apostlarna äro på ett särskilt sätt att betrakta såsom den kommande församlingens representanter, bestämda att bliva dess grundläggare.

901.Nattvardens instiftande sammanfaller med påskfirandet i Jerusalem den fjärde påsken efter Kristi dop. Påskalammet skulle slaktas och tillredas under aftonen fredagen den 14 Nisan (april) mellan kl. 3—6 för att förtäras under senaftonen (6—9). Fredagen kl. 6 e. m. ingick den 15 Nisan eller själva påsksabbaten, vars ingång skulle helighållas med påskalammsmåltiden. Fredagen, "tillredelsedagen", kl. 3 e. m. hängde Kristus död på korset, det rätta påskalammet, och hans nedtagande av korset, balsamering och begravning sammanföll till tiden med tillredelsen av påskalammet i judarnas hem eller i templet. När den judiska påsksabbaten eller lördagen ingick fredagsaftonen kl. 6, vilade Jesus i graven. Han hade således firat påsken med de sina tidigare än vanligt. Efter att i fyra på varandra följande dagar, efter vårt sätt att räkna dagar, söndag, måndag, tisdag och onsdag, hava varit i elden, angripen från alla sidor av fienderna, drog han sig på onsdagsaftonen eller sena kvällen över Oljeberget undan ut till Betanien, där han vilade sig, tills han på torsdagen den 13 Nisan på senaftonen samlades med de sina i den "stora salen" i Jerusalem, vilken ställts till deras förfogande, där lärjungarna gjort förberedelser för påskalammets slaktande och ätande. På så sätt slaktades både det förebildande och det verkliga påskalammet den 14 Nisan, såsom föreskrivet var i Moses' lag.

En senafton lik den i salen i Jerusalem torsdagen den 13 Nisan eller, om vi räkna från kl. 6 e. m., fredagen den 14, har intet motstycke i mänsklighetens historia. Skrymteriets mask, som Judas med så stor skicklighet burit ett par års tid, ryckes av honom, och "förrädaren" står där blottad och uppenbar, skummande av raseri. Tvisten om företräde i 1 ärj ungakretsen avledes med en träffande liknelse, och Petrus varnas. Och vad skola vi säga om fotatvagningen, om liknelsen om vinträdet och grenarna, om svaren på Tomas', Judas Taddei och Filippi frågor, om-det "nya" budet, om bönhörelselöftet, om det upprepade löftet om Anden, om den upprörda själsstämningen hos Jesus, innan Judas lämnat rummet, och den lättnad han kände, när förrädaren drog sig undan? Och den underbara förbönen! Är det att undra på, om det drog ut inemot midnatt, innan uppbrott skedde?

En sådan afton eller natt var det, alldeles enastående, då den stiftelse kom till stånd, som bär namn av nattvard eller aftonmåltid, brödsbrytelse, "Herrens måltid", "Herrens bord".

Bröd och vin hörde till påskalammsmåltiden. Husfadern fyllde vinbägaren fyra gånger och drack därur jämte hela familjen. Den

902.sändes omkring från man till man, och de osyrade brödkakorna brötos och delar kringsändes. Det var icke en brödkaka eller en vinbägare för var deltagare. De fingo alla del av ett bröd och av innehållet i en kalk.

Jesus begagnar det som är förhanden och instiftar något nytt. "Medan de nu åto" — voro upptagna med påskalammsmåltiden eller vid dess avslutning — "tog han ett bröd (brödkaka) och tackade Gud och bröt det och gav dem och sade: 'Detta är min lekamen, som varder utgiven för eder. Gören detta till min åminnelse'. Och han tog en kalk och tackade Gud och gav åt dem och sade: 'Dricken härav alla; ty detta är mitt blod, förbundsblodet, som varder utgjutet för många till syndernas förlåtelse'. 'Denna kalk är det nya förbundet i mitt blod, som varder utgjutet för eder'. 'Denna kalk är det nya förbundet, i mitt blod. Så ofta I dricken den, så gören detta till min åminnelse'. Och de drucko därav alla". Så enkelt gick det till vid instiftandet av denna underbara måltid den minnesrika natten.

Villkoren eller förutsättningarna för dop äro, såsom vi sett, pånyttfödelse, omvändelse eller sinnesändring och tro, syndabekännelse, trosbekännelse; för medlemskap i församlingen äro villkoren desamma med tillägg av dop.

Villkoren för deltagande i nattvarden äro alla de som blivit uppräknade med tillägg av ett eller två.

Såsom redan påpekats, hade den gudomlige Mästaren vid nattvardens instiftande endast "de elva" omkring sig. De utgjorde själva kärnan i den församling, som de skulle upprätta, och i vilken de sedan själva blevo medlemmar, ledare och lärare. Efter församlingens upprättande pingstdagen hade medlemmarna i församlingen brödsbrytelse "hemma i husen" och de "höllo fast vid apostlarnas undervisning och brödra- eller församlingsgemenskapen, vid bröds-brytelsen och bönerna" (Ag. 2: 42). Det finns icke rum för den tanken att andra än församlingsmedlemmar hade tillträde vid Herrens bord. Detsamma framgår av det, som på andra ställen i nya testamentet säges om brödsbrytelsen, t. ex. i Korintier-brevet och Ag. 20: 7—12. Till korintierna talar aposteln allvarsord på grund av vissa oordningar i förbindelse med nattvarden, men att de skulle gått så långt, att de lämnat plats vid nattvardsbordet för utom församlingen stående hör till det otänkbara. Varningarna och bestraffningarna giva dock vid handen, att Herrens måltid icke kan lämpligen firas under vilket tillstånd som helst bland medlemmarna. "Söndringar"

903.hade förekommit i "församlingsmötena", som lett till verkliga oordningar, varigenom vissa medlemmar blivit förolämpade och okristligt bemötta. Under sådana förhållanden "kan ingen Herrens måltid hållas" (1 Kor. 11: 20). Det går an att "försynda sig på Herrens lekamen och blod" genom att på ett "ovärdigt sätt" äta detta bröd och dricka Herrens kalk, icke "görande åtskillnad mellan Herrens lekamen och annan spis", varigenom man "äter och dricker en dom över sig" (1 Kor. 11: 27—32). "Herrens måltid" stod i förbindelse med de s. k. "agaperna" eller kärleksmåltiderna, som skulle hava karaktären av en familjefäst, där allas broderskap och jämlikhet klart framträdde. Man åt och drack gemensamt av de till högtiden medförda förråden. De medlemmar, som av fattigdom icke kunde medföra något, åto och drucko på de bättre lottades bekostnad såsom dessas medbröder. I Korint hade man tagit sig före att förtära var och en sitt medförda förråd utan att vänta på varandra, och de fattiga medlemmarna fingo både hungra och skämmas, medan vissa rent av frossade på sina förråd. Att i förbindelse med en dylik kärleksmåltid fira Herrens måltid förbjuder aposteln (1 Kor. 11: 20, 33). Ordningen måste först återställas, och den som skall deltaga vid Herrens bord måste giva exempel på ett kristligt och broderligt sinnelag och ett oförvitligt och oklanderligt uppförande såsom villkor för rättigheten att såsom medlem deltaga i Herrens måltid, vilket vi ock funnit av apostelns föreskrifter rörande de oordentligheter, som uppstått i Tessalonika.

Förutsättningarna eller villkoren för deltagande vid Herrens bord i en nytestamentlig församling bliva sålunda följande: 1. Bättring eller sinnesändring (metanoia). 2. Tro på Jesus Kristus till personlig frälsning (pistis). 3. Syndabekännelse, offentlig bekännelse av tro på Jesus Kristus såsom Guds Son (homologia). 4. Dop i vatten i nytestamentlig mening (baptisma). 5. Medlemskap i församlingen (koinânia). Ag. 2: 42, 46; 20: 7; 1 Kor. 11: 18—34. 6. En kristlig, broderlig ande och en oförvitlig vandel såsom medlem i församlingen (amemphia). Mtt. 18: 15—18; 1 Tss. 5: 14, 15.; 2 Tss. 3: 6; Rm. 16: 17; 1 Kor. 5: 9—13; 11: 18—22, 27—34.

904.ANDRA KAPITLET

Nattvardens väsen och betydelse

"Detta är min lekamen; detta är mitt blod —Jesus.

Nattvarden har karaktären av en måltid — "Herrens måltid". De ämnen som förtäras äro desamma, som användes i påskalammsmål-tiden, bröd och vin. Den tredje vinbägaren kallades "välsignelsens kalk", och Paulus upptager den benämningen med tillämpning på kalken i nattvarden.

Verkligt bröd och verkligt vin måste användas. Att begagna varjehanda bärsafter, utom druvans saft, eller vatten duger icke. Likaså är bruket av s. k. "oblater" förkastligt. Verkliga brödkakor, helst av vete, skola användas. Kornet eller kärnan måste vara krossad och målen, degen knådad och kakan gräddad i ugnen. Öster länding-arnas brödkakor voro tunna och hårda, så att de icke kunde skäras. Därav uttrycket "bryta brödet". Den mognade vinklasen måste vara prässad under vintramparens fot eller annorledes och saften utkramad. Att giva t. ex. endast brödet åt en del av kommunikanterna är att fördärva nattvardens väsen. Däremot hava kakornas utseende och storlek ingen betydelse; likaså om de äro syrade eller osyrade, jästa eller ojästa.

Kristus räckte icke en hel brödkaka åt varje apostel; icke heller fingo de var sin bägare att dricka ur. De fingo delar eller stycken av en och samma kaka och drucko "alla" av samma kalk. Varken vid påskalammsmåltiden eller vid nattvarden användes små glaskoppar, som tömmas med att vända botten upp. Silververkalkar begagnades och kringsändes eller kringburos från man till man. Att delaktiggöras

905.

av ett och samma bröd och av innehållet i en och samma kalk har en betydelse, som helt utplånas, om varje kommunikant skall hava sin egen bägare och "dricka kalken", såsom upplöste han förbindelsen med de övriga, som anses eller misstänkas såsom "orena". Så kan det gå, då världsvisheten, här läkarevetenskapen, gör sig till lagstiftare i Guds rike.

Paulus kallar nattvarden "Herrens måltid", "Herrens bord". En "bordsittning" av något slag må en brödsbrytelse vara. Att ligga på knä kring ett altare och låta en annan giva sig i munnen brödet och vinet synes strida mot det ursprungliga sättet, då var och en själv "tog" det framräckta eller kringburnä brödet och drack av kalken, som "skiftades" eller sändes laget runt. Bordets form, utseende, storlek och plats i rummet må vara oväsentligt. Om nattvardsgästerna hava bordet i sin mitt och samlas runt omkring detsamma eller det har sin plats framför församlingen må vara likgiltigt. Att "sitta till bords" — icke stå eller knäböja — är det naturliga och ursprungliga. I Österlandet är detta att intaga en halvsittande eller halvliggande ställning, hos oss att sitta upprätt. Vilket sätt ett folk än må använda att "sitta till bords", bör det användas.

Av vad redan påpekats framgår, att nattvarden är:

1. En gudomlig, nytestamentlig gudstjänstordning, inrättad och förordnad av Jesus Kristus själv "i den natt, då han blev förrådd." Mtt. 26: 20, 26—28; Mk. 14: 17, 22—24; Lk. 22: 14, 19, 20; 1 Kor. 11:23.25.

2. En förbunds- och åminnelsemåltid. Mtt. 26: 28; Mk. 14: 24; Lk. 22: 19; 1 Kor. 11: 24, 25.

3. En symbol eller sinnebildlig handling, förebildande: 1) försoningen i Kristi lidande och död, hans kropps offer och utgjutna blod "för många till syndernas förlåtelse" — "min kropp, mitt blod"; 2) den inre andliga livsgemenskapen mellan församlingen och Kristus —"äten, dricken" — "brödet en delaktighet av Kristi kropp, kalken en delaktighet av Kristi blod"; 3) föreningen, den inbördes enheten, andliga förbindelsen, församlingsmedlemmarna emellan — "ett enda bröd, en enda kropp, fastän många" (1 Kor. 10: 17); 4) En högtidlig förkunnelse och offentlig förklaring från församlingens sida: 1) att Golgatas offer är hennes enda frälsningsgrund; 2) att hon andligen livnärer sig av Kristus, det "levande brödet" (Jh. 6: 48—51), den "andliga maten", den "andliga klippan" (1 Kor. 10: 3—4), såsom man kroppsligen lever av bröd och vin, släckande törsten med friskt

906.vatten; 3) att hon förbidar Kristi tillkommelse och härlighets uppenbarelse. "Så ofta I äten detta bröd och dricken kalken förkunnen I Herrens död, till dess att han kommer" (1 Kor. 11: 26).

Herrens bord är en särskild, lugn och fridfull plats, dit medlemmarna av Guds husfolk draga sig tillsamman för att i fulla drag njuta av det gemensamma fadershusets rika tillgångar, och likväl har väl knappt någon av

evangelii sanningar blivit till så stort tvistefrö, som just nattvardsläran. Även här insmög sig ganska tidigt föreställningen om "sakramentets" magiska kraft. Blotta bruket av nattvarden medförde syndaförlåtelse och frälsning. Dop och nattvard blevo två frälsare. De påviske sågo i det förvandlade brödet Kristus själv. Man fick i nattvarden ett "offer". Hostian upplyftes av presten och bokstavligen tillbedes av folket såsom Gud. Om en prest med sitt förfarande kan göra av bröd Gud själv, är det underligt, om en slik underman av en okunnig och vidskeplig hop anses för mer än en gud?

Den katolska kyrkan med sin bröd- och vinförvandlingslära, enligt vilken brödet och vinet, efter den presterliga välsignelsen, icke längre äro bröd och vin, utan Kristi verkliga kropp och blod, har intagit sin ståuidpunkt gent emot hela det protestantiska lägret, som förnekar denna brödförvandling, bestrider nattvardens betydelse av "offer" samt yrkar på nattvardens bruk "sub utraque forma", under båda formerna. Ingen protestantisk bekännelse "tager kalken från lekmännen". Så långt äro protestanterna eniga. I teorien enas de även därom, att nattvarden förutsätter kommunikantens personliga tro, men i praktiken hålla de i den punkten icke jämna steg med varandra. Somliga protestanter lämna "uppenbara syndare" tillträde till nattvarden, sedan de först "skriftat". Det går an att "skrifta", utan att veta vad verklig sinnesändring och tro är. Man nöjer sig med en tillfällig botfärdighet och mer mekaniskt avgiven syndabekännelse. Till och med metodisterna släppa fram till "altaret och sakramentet" dem, som förklara sig "vilja bliva frälsta och undfly den tillkommande vreden". Vem kan icke önska det? Men är en sådan önskan tro? Lika litet som den av presten förestavade syndabekännelsen bland uppenbara syndare en timme före gudstjänsten en söndag, då nattvard hålles i en statskyrkoförsamling. I båda fallen framgår visserligen den i och för sig riktiga föreställningen, att Jesu stiftelser ställas beroende av den personens sinnesförfattning, som undfår dem,

907.men denna sinnesförfattning skall enligt nya testamentet vara personlig omvändelse, pånyttfödelse, levande tro.

Det protestantiska lägret är i nattvardsfrågan delat huvudsakligen i två avdelningar: de reformerta och de lutherska. Båda utdela nattvarden under bägge formerna och båda bekänna Kristi verkliga och personliga närvaro i nattvarden. Endast i fråga om de yttre tingens — brödets och vinets — betydelse skilja de sig från varandra, och denna skillnad tyckes hava varit och fortfarande vilja bliva ett oöverstigligt svalg, trots det rikare och fullare innehåll Calvin givit åt Zwinglis uppfattning i frågan, trots den beryktade Melanktons kalvi-nistiska riktning och trots den svårighet den lutherska uppfattningen har att bibehålla sig på egen mark. Zwingli sökte med böner och tårar ett närmande till Luther, men tillbakavisades med detta för Luther egendomliga frånstötande sätt, som även mer eller mindre kännetecknat hans efterföljare. Zweizaren avspisades med den förklaringen: "Vi hava icke samma anda".

De reformerta se i brödet och vinet sinnebilder av Kristi kropp och blod och förstå uttrycket: "Detta är (esti) min kropp, detta är mitt blod" liktydigt med: "Detta betyder, betecknar99 o. s. v. Kristus meddelar sig följaktligen åt kommunikanten endast i den mån, som den i den yttre bilden inneburna sanningen blir levande för hans själ. Ätandet och drickandet blir rent andligt. Den för vilken bilden är en dunkel gåta eller en död bokstav undfår icke alls Kristus i nattvarden. Lutheranismen däremot påstår, att varje kommunikant ovillkorligen undfår "realiter99 eller i verkligheten Kristus själv, "evad de äro värdiga eller ovärdiga, goda eller onda, trogna eller otrogna" (Kon-kordieformeln). Det gäller att "med munnen anamma Jesu Kristi sanna lekamen och blod". Brödet och vinet betecknar icke Kristi kropp och blod, utan är det. "Kristi sanna lekamen och blod äro uti den heliga nattvarden verkligen och väsentligen närvarande" (Konkfn.) "I altarets sakrament äte$ och drickes sannfärdeligen med munnen Kristi lekamen och blod, uti bröd och vin" (Luther). "Altarets sakrament är vår Herres Jesu Kristi sanna lekamen och blod under bröd och vin" (Luther). Man förkastar transsubstantiationen eller att brödet och vinet genom prestens välsignelse till sitt väsen förvandlas från bröd och vin till Kristi verkliga kropp och blod, efter förvandlingen bibehållande endast brödets och vinets form, men fasthåller en förbindelse mellan brödet och vinet samt Kristi kropp och blod, på ett mystiskt, outransakligt och övernaturligt sätt, av sådan natur,

908.att man "sakramenterligt" kan "med munnen" äta och dricka Kristi kropp och blod. Det grummel och den

oreda i uppfattningen som härigenom uppstår, synes huvudsakligen härröra därav, att Luther aldrig fullständigt lösgjordes från den katolska uppfattningen om Herrens stiftelser såsom "nådemedel", "sakrament" och "magiskt verkande" frälsningsmedel. Man säger, att brödet är bröd, men 66i, med och under" brödet "ätes med munnen" Kristi kropp och det av varje kommunikant, gudfruktig eller ogudaktig. Den "gyllene mitt" den lutherska kyrkan berömmer sig själv av att hava intagit mellan den katolska och den reformerta är i själva verket ingenting annat än bristande konsekvens i lära och liv. De symboliska böckerna åberopa den romerska och grekiska kyrkan såsom fasthållande Kristi sanna lekamens närvaro i nattvarden. Likheten mellan de tre är påtaglig. När den romerska surdegen till den grad genomsyrat Luther, hade han bort döma mildare om sina bröder, som kommit ett steg längre än han.

"Brödet är min kropp, vinet är mitt blod" är i katolsk mening att förstå rent bokstavligt. I reformert mening menas är detsamma, som betyder, betecknar; i luthersk mening får det förstås varken bokstavligt eller figurligt. Brödet är bröd, men "i, med och under" brödet och vinet "äter och dricker kommunikanten med munnen Kristi sanna lekamen och blod". Hela nattvardsläran blir ett grummel, ett mysterium.

Vad som anförts om nattvardens väsen och betydelse kan kort sammanfattas i följande ord:

Nattvarden eller brödsbrytelsen, instiftad av Jesus Kristus (Mtt. 26: 20, 26—28; Mk. 14: 17, 22—24; Lk. 22: 14, 19, 20; 1 Kor. 11: 17—34; Jh. 13: 21—30), är en åminnelsemåltid, i vilken församlingen under gemensamt åtnjutande av bröd och vin firar minnet av Jesu försoningslidande och död. Mat och dryck äro det fysiska livets villkor och betingelse. När församlingen vid "Herrens bord" äter och dricker bröd och vin, som äro symboler av Jesu kropp (kött) och blod, är därmed sagt, att hon andeligen lever av Jesus och i Jesus, att Jesus är hennes liv (Jh. 6: 53—56); att Jesus lever i henne och att hans försoning är hennes frälsningsgrund (Mtt. 26: 26—28). Delaktigheten i det enda brödet, som är en enhet av många delar, vittnar om de många lemmarnas inbördes enhet i tro, liv, mål och verksamhet samt enhet i Kristus såsom huvudet för kroppen (Rm. 12: 4, 5; 1 Kor. 10: 16, 17). Brödsbrytelsen är församlingens förkunnelse

909 °eller vittnesbörd om försoningens värde och betydelse, en förkunnelse som fortgår till världens ände (1 Kor. 11: 26).

Dopet meddelas blott en gång, så snart människan ändrat sinne och trott på Kristus till frälsning (Ag. 2: 38, 41; 8: 12; 9: 18, 19; 10: 47, 48; 16: 14, 15, 30—34; 18: 8; 22: 16). Såsom medlem av församlingen har en döpt troende rätt till brödsbrytelsen, närhelst församlingen firar Jesu dödsåminnelse, så framt han icke står under församlingstukt (2 Tss. 3: 6, 11—15).

Att "äta människosonens kött och dricka hans blod" (Jh. 6: 53— 56) är ett bildligt talesätt, som förlorar all betydelse, om det förstås naturligt och bokstavligt. Brödet i nattvarden är Kristi kropp i samma mening, som klippan var Kristus (1 Kor. 10: 4), som Jesus är en dörr (Jh. 10: 9). Brödet och vinet beteckna, äro symboler av, Kristi lekamen och blod. Endast den som i tron fattar den sanning, som genom tecknet eller sinnebilden framställes, kan med välsignelse deltaga vid "Herrens bord".

° Jesu lidande och dödspina framträda på ett levande och målande sätt i nattvarden. Man tänke på brödkakans daning, kornets eller kärnans krossande, degens knådande och gräddningen i den stekheta ugnen. Man tänke på druvans våldsamma prässning och saftens utkramande. Jesajas skildring om den kommande Messias' sargande, sår och slag, talet i Psalmerna om gisslingen och misshandlingen träda fram i brödet och vinet såsom sinnebilder av Kristi kropp och blod, då han gav sig själv till ett skuld- och försoningsoffer för människornas synder.

"Herrens måltid" är en åminnelse- och förbundsmåltid. "Till min åminnelse". "Mitt blod, det nya förbundets". Huru påminna icke brödet och vinet om Jesus i korsdödens stunder, i uppoffringen av hans liv på Golgata, i hans kärlek och förbarmande med ett fallet människosläkte, vilket han återlöste med det dyrbara priset av sitt eget blod!

Ett förbund var upprättat med Israel i Abraham och Moses. De firade såsom folk påsken till minne av frälsningen från mordängelns svärd genom lammets blod samt av befrielsen ur träldomen i Egypten. Stora och heliga

minnen! Ett "nytt" förbund är upprättat i Kristus, i hans blod, och detta förbunds Israel firar i nattvarden såsom Kristi församling minnet av sin pånyttfödelse och frälsning från synden och döden. Nattvarden är och bör vara en glädjefäst för ett folk, som är frälst och lyckliggjort genom Jesus Kristus, hans Ande och ord.

G 910TREDJE KAPITLET

Sluten kommunion

"Dessa — de döpta troende — höllo fast vid brödragemenskapen (för samlings gemenskapen) och brödsbrytelsen". — Lukas.

Om nattvarden är tillkommen för församlingen att firas i församlingen, då måste ur nytestamentlig synpunkt all kommunion vara sluten, ty den utom församlingen stående är utelyckt. Är nu sinnesändring, pånyttfödelse och tro de första förutsättningarna för medlemskap i en nytestamentlig församling, då är med ens givet, att intet nattvardsbord kan vara "öppet" för uppenbara syndare och oomvända människor. Är vidare dop en förutsättning för ledamotskap, så är klart, att ingen odöpt kan deltaga i nattvarden. Detta synes ock vara tydligt insett inom alla s. k. kyrkor och olika kyrkosamfund. Den grekiska kyrkan giver nattvarden åt de små barnen, men hon döper dem först. Inom de övriga barndop ande samfunden döpas barnen såsom små, men konfirmeras och släppas till nattvarden först efter många års förlopp. Människorna döpas och införlivas högtidligen först med församlingen, innan de få tillträde till Herrens bord. Vad menas då med "öppen kommunion"? Metodisterna t. ex. berömma sig av att hava sådan, men tillåta de någon deltaga som är odöpt? De inbjuda medlemmar av andra än metodistförsamlingar samt medlemmar av ingen församling att deltaga i nattvarden, men icke en odöpt. Varför? Emedan de anse, att andra församlingar och ingen församling äro lika mycket nytestamentliga som deras egna, eller emedan de äro likgiltiga, hur en församling är organiserad? De kunna inbjuda

911.vilken troende eller ångerfull som helst, så länge de hava en publik för sig, om vilken den förutsättningen kan göras, att alla äro döpta.

Det är det naturliga och vanliga, att varje kyrkosamfund har kom-munion inom sig själv, men på grund av den livligare samfärdseln i våra dagar och det närmande, som ägt rum mellan de kristna för gemensam verksamhet och missionssträvanden, har frågan om att deltaga vid varandras nattvardsbord ock kommit mer på tal. En församling, som vill följa bibeln, måste fasthålla dessa grundförutsättningar: omvändelse, tro, dop, församlingsgemenskap i en nytestamentlig församling. Där de finnas, kan tillträde till Herrens bord erbjudas. En församling, som bekänner och utövar bibelns lära om dopet, kan icke vid Herrens bord mottaga en, som är döpt som litet barn eller en som blott är begjuten såsom barn eller äldre, ty varken småbarnsdop eller begjutning är ett bibliskt dop. Att så göra vore antingen att erkänna ett falskt dop eller intet dop för verkligt dop eller ock att förneka och underkänna bibelns tydliga lära, att dop skall föregå nattvarden. En Kristus trogen och samvetsgrann församling kan ingendera delen göra. Vore det "öppen kommunion" att handla så, då bleve en sådan kom-munion liktydig med förräderi mot sanningen eller otrohet mot Kristus och hans lärdom i ordet.

Att hålla öppet nattvardsbord för envar, som bekänner sig vara en kristen och sant troende, eller för den, som är både omvänd och även döpt såsom troende med ett bibliskt dop, men ej tillhör en biblisk församling eller vägrar att förena sig med en sådan, är lika orätt. Denna sista form av öppen kommunion är lika oriktig och farlig i sina följder som någon annan. Det vore att förneka, att bibeln tydligt lär, att varje troende av Gud är bestämd för församlingsliv eller att ett bibliskt dop åsyftar församlingsgemenskap. Att bryta bröd med en broder, som tillhör en icke nytestamentlig församling, även om han är döpt med ett bibliskt dop, vore att medgiva, att rättigheterna och förmånerna i en nytestamentlig församling tillkomma dem, som icke tillhöra eller vägra förena sig med en dylik församling, vilket naturligen icke är rätt.

Om församlingar, som icke äro upprättade efter nya testamentets lära, sins emellan utväxla vad de kalla sina rättigheter och förmåner, så synes detta vara lätt förklarligt. Men skulle däremot en nytestamentlig församling erbjuda de av Gtld åt henne förlänade förmånerna åt personer, vilka enligt Herrens ord icke hava de erforderliga förutsättningarna, så vore detta lika oförklarligt som oförsvarligt. Det vore

912.att fördunkla sanningens ljus samt att fördärva dem, vilka man på så sätt tänkte sig vilja tjäna eller behaga.

Att lämna tillträde till Herrens bord för "kärlekens skull" är meningslöst. Kan jag icke lägga i dagen mer kärlek till en med-broder än genom att stärka honom i en förvillelse, då må jag helt upphöra att tänka på att älska. Om jag älskar Gud, är jag trogen mot hans ord; älskar jag min broder, söker jag att leda honom rätt i allt. Att låta personer deltaga i nattvarden för att såmedels locka dem in i församlingen eller till dopet stöter på jesuitism.

"Herrens bord" står i Guds församling "öppet" och väntar på envar, man som kvinna, vilken vill omvända sig från sin vägs villa, tro på Kristus till frälsning, såsom troende låta sig döpa och såsom troende och döpt förena sig med församlingen. Kommunionen i en nytestamentlig, apostolisk församling är "sluten" eller tillgänglig endast för dem, som äro medlemmar av församlingen eller av andra församlingar, vilka äro uppbyggda på samma apostoliska grund, då de kunna styrka sitt medlemskap. Att giva nattvarden, en av församlingens dyrbaraste förmåner, till någon, är i själva verket att erkänna densamma såsom medlem eller att erkänna den församling en sådan tillhör, även om hon icke vore grundad på Guds ord.

Med s. k. "öppen kommunion", som inom vissa samfund förekommer, menas det förfaringssätt, att personer tillåtas deltaga i nattvarden utan hänsyn till, om de äro församlingsmedlemmar, ja, ens döpta. Detta kommer direkt i strid med skriftens lära och praxis. Kristus föreskriver dop såsom omedelbart följande på tron (Mtt. 28: 19; Mk. 15: 16), vilken regel följes överallt, såsom framgår av Ag. Då nattvarden instiftades, voro endast Jesus och apostlarna närvarande, vilka alla voro döpta. Då församlingen först bildades, gingo dop och försmlingsgemenskap före brödsbrytandet (Ag. 2: 41, 42). Nattvarden firades i och av församlingen (Ag. 20: 6, 7; 1 Kor. 10: 17; 11: 20—34) .

913.Andegåvorna eller karismerna i den apostoliska församlingen

"Nådegåvorna är o mångahanda, men Anden är en och densamme99. — Paulus."Anden är en och densamme", vilken alla gånger utdelar gåvorna. 1 Kor. 12: 4.

Bland olika andegåvor uppräknas: 1) gåvan att göra underverk; 2) att bota sjuka; 3) att tala med tungor; 4) att uttyda tungomålstalandet och 5) att profetera. 1 Kor. 12: 9, 10, 28, 30; 14: 1.

Alla dessa gåvor voro icke givna åt varje person i församlingen. 1 Kor. 12: 29, 30. Den ene hade en gåva, en annan hade undfått en annan. 1 Kor. 12: 8—10.

A. Underverk och helbregdagörelse. Bland personer utrustade med dessa gåvor anföras:

1. Aposteln Petrus: a) den ofärdige vid den sköna tempelporten i Jerusalem (Ag. 3: 2—8; 4: 22); b) den lame Eneas i Lydda (Ag. 9: 32—35); c) Tabita eller Dorkas i Joppe (Ag. 9: 36—41); d) många under och tecken, sjukas och besattas botande (Ag. 2: 43; 5: 12, 15, 16) samt e) Andens meddelande genom handpåläggning (Ag.8: 17, 19).

2. Aposteln Paulus: a) trollkarlen Elymas (Ag. 13: 8—12); b) den i fötterna lame i Lystra (Ag. 14: 8—10); c) tjänsteflickan i Filippi (Ag. 16: 16—18); d) ynglingen Eutykus i Troas (Ag. 20: 9, 10, 12); e) Publii fader på Malta (Ag. 28: 8, 9); f) Andens meddelande genom handpåläggning (Ag. 19: 6) samt g) huggormens oskadliggörande (Ag. 28: 2—6). Jmf. Ag. 15: 12; 19: 11.

3. Diakonen och blodsvittnet Stefanus. Ag. 6: 8.

4. Diakonen och evangelisten Filippus, Ag. 8: 6, 7, 13.

5. Barnabas, Pauli medarbetare. Ag. 15: 12.

Vad sålunda angår gåvan att göra underverk, uppväcka döda, utdriva onda andar och bota sjuka, finna vi densamma inskränkt till apostlarna, förnämligast Petrus och Paulus, samt till några av deras

917.förnämsta medhjälpare. I en mörk och fördomsfull tid tjänade den såsom en omedelbar bekräftelse från himmelen på sanningen av det predikade ordet. Ytterst få ägde gåvan, som framträder tillfälligt och såsom en sällsam fyllnad närmast till apostlaämbetet. Mtt. 10: 1, 8; Lk. 9: 1, 2.

Beträffande talandet med tungor, tungors uttydning och profeterandet finna vi, att dessa andegåvor i den apostoliska tiden framträdde åtminstone på vissa platser och i vissa församlingar. Paulus sätter profeterandet framför tungomålstalandet. 1 Kor. 14: 5, 19.

B. Tungomålstalandet. Tungor eller att tala med tungor måste man först och främst skilja från den gåvan, som t. ex. på pingstdagen genom den Helige Andes inflytande meddelades apostlarna att utan vidare tala främmande språk, tungomål och mimarter (Ag. 2: 6, 8), som de aldrig varit i tillfälle att på vanlig väg inlära, på vilket märkvärdiga förhållande även Mk. 16: 17 syftar. Detta var att tala med "nya" tungor (Mk. 16: 17), med "andra" tungor (Ag. 2: 4). Tungomålstalandet eller glossolalien däremot i den vanliga meningen är något helt annat. Vi se, att den med visshet förekommit bland dem, som i Kornelii hus blevo troende (Ag. 10: 46), ibland de tolv män i Efesus, på vilka Paulus lade händerna (Ag. 19: 6), samt i församlingen i Korint (1 Kor. 12: 14). Paulus hade ock själv denna gåva (1 Kor. 14: 18).

I 1 Kor. 12: 10, 28, 30; 13: 8; 14: 2, 4—6, 13, 14, 18, 19, 22, 23, 26, 27, 39 redogör Paulus för nu behandlade andegåva. Han säger: "Den som talar med tungor, talar icke för människor, utan för Gud, ty ingen hör honom, men i anden talar han hemligheter. Den som talar med tungor, han uppbygger sig själv. Ty om jag beder med tungor, så är det min ande, som beder, men mitt förstånd är utan frukt. Ty om du välsignar med anden, hur skall då den som sitter på den olärdes plats kunna säga amen till din tacksägelse, enär han icke förstår vad du säger? Du gör väl en god tacksägelse, men han uppbygges icke. Således är talandet med tungor till ett tecken icke för de troende, utan för de otrogne. Om nu hela församlingen kommer tillsamman och alla tala med tungor och några olärde eller otrogna komma in, skola de icke säga, att I ären från edra sinnen?"

Man ser av nu anförda ord av Paulus, att "talandet med tungor" var ett högst ovanligt sätt att tala i andeliga ting. Den talande visste oftast icke själv vad han sade, enär den Helige Ande likasom lånte

91Shans tunga till sitt verktyg. Ännu mindre kunde den som hörde på förstå något. Gåvan var "ofruktbar" med avseende på allmän upp-byggelse. Den var av betydelse endast inför Gud och för den tungomålstalande själv. Det var ett ordande i andeliga ting under "nästan medvetslös hänförelse". Det var en "hänförelsens och hänryckningens utgjutelse" i tal, bön, lovsång eller tacksägelse, "obegriplig och gåtlik för andra". Den tungomålstalande befann sig i ett ekstatiskt tillstånd. Det var "ett sådant sätt att tala, bedja, lovsjunga och tacksäga, varvid tungan icke tjänade förståndet, utan den Helige Ande till verktyg Det gällde därför att på ett "lugnt, sansat och förståndsmässigt sätt till de hörande överflytta innehållet av den drömmande tungomålstalarens upprymda eller stilla samtal med Gud".

C. Tungors uttydning. Aposteln behandlar detta ärende i 1 Kor. 12: 10, 30; 13: 8; 14: 5, 13, 26—28. Det heter: "Den som profeterar är större än den, som talar med tungor, såframt han icke uttyder det, på det att församlingen må få uppbyggelse. Den som talar med tungor, han bedje, att han må kunna uttyda. Om någon talar med tungor, så tale två eller högst tre var gång, men en i sänder, och en uttyde, men är ingen uttydare tillstädes, så tige han i församlingen och tale för sig själv och för Gud".

Av detta framgår, att tolkningen eller uttydningen av tungor gjordes antingen av den tungomålstalande själv eller av någon annan, som hade den särskilda andegåvan, samt att den tungomålstalande ägde att uppträda i församlingen vid dess möten endast i det fall, att hans tal tolkades för församlingen. Av det skäl att tungomålstalandet var i sig själv ofattligt och sålunda gagnlöst för församlingens gemensamma uppbyggelse, underordnades det profetian.

D. Profeterandet eller profetian. Paulus behandlar denna gåva i Rm. 12: 6; 1 Kor. 11: 4, 5; 12: 10; 13: 2, 8; 14: 1—6, 22, 24, 29, 31, 32, 37, 39; 1 Tm. 1: 18; 4: 14. "Den som profeterar, han talar för människor till uppbyggelse och förmaning och tröst. Den som profeterar uppbygger församlingen. Profetian är icke för de otrogne, utan för de troende. Om därför alla profetera, och någon otrogen eller olärd kommer in, varder han ogillad av alla och bedömd av alla. Det som är dolt i hans hjärta varder uppenbart, och så skall han falla på sitt ansikte och tillbedja Gud och förkunna, att Gud verkligen är i eder. Men profeterna tala två eller tre, och de andra döme därom. Men om någon annan, som sitter där, får en uppen-

919.barelse, så tige den förste. Ty I kunnen alla, en efter annan, profetera, på det att alla må läras och alla förmanas; och profeternas andar äro profeterna undergivna".

Profetian, som av aposteln ock benämnes uppenbarélse (1 Kor. 14: 26, 30), framställdes sålunda på ett för alla begripligt och för-ståndsmässigt sätt. Vare sig hon uppenbarade det fördolda eller innehöll lärdom, förmaning och tröst, så avsåg hon församlingens uppbyg-gelse vid dess enskilda sammankomster. Stundom profeterade även kvinnor (Ag. 21: 9; 1 Kor. 11: 5).

Alla nu avhandlade andegåvor (charismata) i den apostoliska tidens församling voro sällsamma företeelser, tillfälligt framträdande och snart övergående. Om "talandet med tungor" heter det: "Det skall taga slut" (1 Kor. 13: 8). "Profetiorna" och "kunskapen" — måhända likbetydande med tungors uttydning — "skola försvinna" (1 Kor. 13: 8). Det har så skett. Den undergörande och helbregda-görande gåvan var närmast förknippad med apostlaämbetet, och historien vittnar om dess tillbakaträdande med sagda ämbete. Från första stunden hava dessa underbara, oregelbundet framträdande andegåvor i rang varit underordnade de ständiga och regelbundna, med församlingen själv givna tjänsterna eller ämbetena i församlingen (1 Kor. 12: 25; Ef. 4: 5). Över de mångskiftande, rikligt fördelade andegåvorna i den apostoliska tiden sätter aposteln vardagslivets sanna, rena och fullkomliga broderskärlek, en oöverträffad kraft, verkad av Guds Ande, bland alla folk och i alla tider tagande priset för praktisk nytta och upphöjd storhet (1 Kor. 13 k.).

920.BILAGA

Öppen eller sluten kommunion?

Evangelisten 1878.

Det ligger i sakens natur, att brödsbrytelsen eller nattvarden skall vara "sluten", ty fira Jesu Kristi död kunna endast de göra tillsammans, vilka hava sinne för Herren Jesus, älska honom och följa honom såsom sin lärare, och de hava alltid varit ett fåtal på jorden. Då därför vår statskyrka och våra prester ville göra kommunionen eller nattvardens begående "öppen" för alla, även syndens och lastens trä-lar av alla stånd och åldrar,v så kunde detta hava framgång i landet endast så länge, som den andliga döden härskade. Så snart folket vaknade till liv och själar verkligen frigjordes i Kristus Jesus, började protesten genast emot den "öppna kommunionen". Men på denna punkt står icke frågan för närvarande. Spörsmålet om den öppna och slutna kommunionen ses nu ur en annan synpunkt. Frågan är för närvarande den: Äga alla, som äro födda på nytt och Guds barn, utan vidare, tillträde till nattvarden, eller förekommer i Guds ord något sådant förhållande mellan dop, nattvard och församlingsgemenskap, som ovillkorligt fordrar, att den, som deltager i Jesu dödsåminnelse, först skall vara döpt och medlem av en biblisk församling? Detta är frågan för närvarande.

För icke så lång tid tillbaka utkom i Sverige en församlingsordning, uti vilken såsom villkor för ledamotskap fastställdes, att vara en troende kristen och döpt, vare sig såsom barn eller äldre* Tro och dop såsom villkor för ledamotskap i en kristlig församling äro fullt bibelenliga. Man väntade då ock, att sagda församlingsordning

921.skulle göra nattvarden uteslutande till en församlingens angelägenhet, även i överensstämmelse med skriften, men så skedde icke. Helt inkonsekvent öppnades i en annan paragraf möjlighet för kristna av annan samfundsordning att deltaga i en efter nämnda församlingsordning inrättad församlings nattvardsgång. Detta medgivande kunde ju hava sina förklaringsgrunder ur andra synpunkter, men efter bestämmelsen om villkoret för ledamotskap kom det något oväntat, all-denstund man i bestämmandet av detta villkor valt skriften till sitt rättesnöre. De församlingar, som inrättas efter ofta berörda församlingsordning, bliva och äro således öppen-kommunion-församlingar.

I juni månad detta år (1878) hölls i Stockholm det s. k. "fria kyrkomötet", där villkoret för ledamotskap i församlingen, enligt sagda församlingsordning, ändrades så tillvida, att frågan om dopet helt och hållet ströks. Man får, enligt samma församlingsordning, vara medlem av församlingen, blott man är och av församlingen erkännes såsom en kristen, vare sig man är döpt eller icke. Detta var ett steg tillbaka, ja, ett felsteg så stort, att, om vi ej för mycket misstaga oss, det innebär uti sig fröet till upplösningen av hela den tilltänkta

församlingsbyggnaden. Detta tillbakagående på en redan inslagen väg avsåg, synes det oss, att med ett enda hugg befria sig ifrån barndopets gordiska knut, men ack, man kastade bort barnet med badvattnet. Barndopet uppoffrades, och det med rätta, men även det kristliga dopet fick följa med. Och det viktigaste av allt i detta sammanhang: den bibliska läran att dopet är ett av villkoren för ledamotskap i församlingen uppoffrades även. Detta offer kan med intet uppvägas och förefaller så mycket märkvärdigare, som överhuvud de kyrkosamfund, vilka burit namnet kristna, varit eniga i den uppfattningen, att det är genom dopet, som en person upptages i församlingens gemenskap. Så är ju fallet både i den romerska och grekiska kyrkan och i alla protestantiska kyrkosamfund, vilka begagna dop i vatten. Vi anföra icke detta för att bevisa, att denna uppfattning därför skall vara riktig, ty de flesta av dessa kyrkosamfund hava begagnat och begagna mycket, som är orätt, t. ex. barndopet, men vi hänvisa på förhållandet av det skäl, att saken tyckes vara i och för sig så enkel, att alla utan undantag fattat den på ett och samma sätt. Huru kunde då det fria kyrkomötets röstpluralitet stryka ett villkor för ledamotskap i församlingen, vilket aldrig blivit struket förr? Hade samma pluralitet besinnat, att den i och genom sitt beslut gjorde det helt och hållet omöjligt att enligt den församlingsordning, som då var före till stadfästelse, upprätta en

922.biblisk församling, så hade väl punkten om dopet fått stå kvar, såsom ock mötet en gång, nyss förut, beslutat. Men vad har nu allt detta med öppen och sluten kommunion att beställa? frågar någon. Vi svara: Nattvarden sammanhänger med frågan om dopet och de båda med frågan om församlingsgemenskapen, och därför hava vi talat om allt detta, och det så mycket mera, som mera berörda församlingsordning just väckt frågan om den öppna kommunionen till liv ibland oss för närvarande.

Vi hava påpekat, huru allmänt den sanningen varit och är uppfattad, att man genom dopet blir medlem av församlingen. Lika allmänt uppfattas den sanningen att dopet är föregående i förhållande till nattvarden och att således den, som äger att deltaga i nattvarden, skall först vara döpt och medlem av församlingen. I den grekisk-katolska kyrkan, där nattvarden, såväl som dopet, gives de späda barnen, döper man likväl barnen först och giver dem sedan nattvarden. I den romersk-katolska kyrkan döpas barnen såsom späda, men erhålla nattvärden första gången vid 7—8 års ålder. I den lutherska kyrkan döpas barnen i deras späda ålder, då däremot konfirmationen och "den första nattvardsgången" försiggå vid 14—15 års ålder. Metodistkyrkan döper de späda barnen, men släpper ingen till nattvarden, som ej är kommen till mogen ålder. Så göra även alla andra barndöpande kyrkosamfund. Att baptisterna först döpa och upptaga i församlingsgemenskap och sedan giva tillträde till Jesu bord, är ju en känd sak. Bevisar nu detta, att denna allmänna uppfattning är riktig, därföre att den är allmän? Ingalunda; men det, som vi anfört, visar, att den, som icke vidbliver, att man genom dopet blir församlingsmedlem samt att man skall döpas, innan man deltager i Jesu dödsåminnelse, i dessa stycken kommer i strid med hela den kända kristenheten och bekänner sig icke fatta det, som synes i alla tider hava varit så enkelt och sol-klart, att det gärna icke kunnat föranleda till några olika meningar. Att ett "fritt kyrkomöte" i Stockholm skulle helt och hållet förbise det, som alla kyrkomöten och kyrkosamfund i världen tydligen fattat, var åtminstone oväntat och överraskande, helst de män, som först uppsatte ofta omtalta* församlingsordning, även sågo denna sak med samma ögon, som de kristna i alla tider.

"Men", säger någon, "då det nu är en allmänt erkänd sak, att man genom dopet erhåller församlingsgemenskap samt att man först skall döpas och sedan deltaga i nattvarden, så kan ju ingen nattvard före-

923.komma annat än mellan döpta kristna, som på samma gång äro församlingsmedlemmar, och då uppstår ju ingen tvist i den punkten annat än med de församlingar, vilka bildas enligt sagda församlingsordning. Sluten kommunion blir ju självklart regel och den öppna undantag". Men baptisterna, som icke erkänna barndopet eller någon begjutning och bestänkning vilken som helst för dop, komma väl ändock uti en alldeles särskild ställning i denna fråga? Då ej barndopet eller en begjutning eller bestänkning i en mognare ålder är något dop, så äro helt enkelt alla, som icke såsom troende blivit nedsänkta i vatten till den treenige Gudens namn, odöpta och således icke häller medlemmar av församlingen, vadan de icke såsom sådana äga att i brödsbrytelsen deltaga. När en baptist säger odöpt, betyder det något helt annat, än då en annan trosbekännare säger det, och därför blir frågan om den öppna eller slutna kommunionen ytterst brännande för baptistsamfundet, som har en alldeles särskild

ställning mitt ibland alla de övriga. Då skriften sätter omvändelse och tro före dopet, icke kan man då erkänna riktigheten av den församling, som uppstår «genom att begjuta medvetslösa barn med vatten, och således kan man icke heller uti en sådan församling deltaga i nattvarden såsom med troende och döpta kristna, då ju många icke äro och aldrig varit troende och alla äro odöpta. Då någon blir omvänd och troende, kan man icke giva honom plats vid nattvardsbordet, då han ännu icke är döpt och således ej heller medlem av församlingen, utan endast begjuten. Man säger väl, att det är tillbörligt att högakta en annans övertygelse, och då någon anser barndopet vara ett rätt dop, så bör det ock av andra så hållas och anses. Det vill säga, om en troende, vilken såsom barn blivit begjuten, anser denna begjutning för ett rätt dop, så bör han på grund av denna sin uppfattning av sitt dop hava tillträde till nattvarden hos troende och döpta kristna, vilka ock av samma skäl skulle kunna bryta bröd hos begjutna och troende kristna. Men huru mycket han än tror sin begjutning vara dop, kan han likväl icke med sin tro göra begjutning till dop. Att handla på grund av en annans okunnighet eller självbedrägeri, är ju varken rätt eller hederligt.

Men frågan är väl ändock den, säger någon, huruvida skriften verkligen lär, att dopet är föregående i förhållande till nattvarden, att man genom dopet blir medlem av församlingen samt att nattvarden förutsätter både dop och församlingsgemenskap. Ja, dessa äro dé tre stora frågorna, som vi hava att med bibeln i hand undersöka.

Nu är det en allmän mening, att både dop och nattvard hava sina

924.förebilder uti gamla förbundet. Skådebrödsbordet med sina tolv bröd och sina vinbägare är en tydlig hänsyftning på nattvarden i nya förbundet. Likaså påskalammsmåltiden i gamla förbundet, i vars ställe nattvarden säges vara kommen i nya förbundet. Men vilka åto och drucko av det, som fanns på skådebrödsbordet? Presterna. Ett fåtal, några till sitt ämbete utvalda människor. Denna kommunion var till sin natur strängt "sluten". Och var försiggick den? Inne uti den främre helgedomen, som är en tydlig förebild av församlingen på jorden, där medlemmarna, som äro prester och konungar för Gud, hava att tjänstgöra. Sålunda hämta vi hos skuggorna och förebilderna i gamla förbundet ett sådant begrepp om nattvarden, som gör den till en församlingens sak och till en sluten måltid. Likaså framgår saken ur påskalammsmåltiden, i vars ställe nattvarden påstås vara kommen. Det var ett slaktat lamm som uppåts. Måltiden var starkt begränsad. Den hörde endast judarna till. Judafolket var i flera hänseenden en förebild till Guds församling i nya förbundet. Men påskalammet var en familjefäst med religiös betydelse. Påskalammet åts familjevis. Varje husfader skulle slakta ett lamm för sig och de sina, och det förtärdes uti familjens sköte, i den avskilda, tätt slutna familjekretsen. I dessa familjer framträdde församlingsbegreppet ifrån en annan sida. Församlingen såsom fördelad i många olika grupper framträder såsom ett över hela jorden i större och mindre flockar fördelat folk, vilka alla äro frälsta genom samma blod och näras av samma lamm, påskalammet. Inom dessa flockar, tätt sammanslutna grupper, av israelitiska medborgare, medlemmar av Guds nya Israel eller Kristi kropp på jorden, Guds församling, firas nu Jesu dödsåminnelse, och Lammets kropp och blod ätes och drickes andligen. Nattvarden blir således en församlingens sak, som den förehaver inom sin slutna krets, och inom de olika församlingarna ätes och drickes påskalammet på enahanda sätt. Nu kan visserligen någon göra samma tillämpning, som vi gjort på församlingen, på den s. k. "osynliga kyrkan", men för det första är en osynlig församling ett för skriften alldeles främmande begrepp, och för det andra torde en församling, som själv är "osynlig", få åtnöja sig med det, som är osynligt, vilket icke är händelsen med brödet och vinet i nattvarden.

Se vi nu på de ställen i nya testamentet, där nattvarden omtalas, så finna vi, att det var en "sluten" kommunion, ja, en strängt sluten sådan. Första gången den omtalas är vid dess instiftelse, då den följde på och avlöste påskalammsmåltiden. Här är ju en strängt begränsad

925.skara, på sin höjd tretton personer eller åtminstone tolv, ehuru Herren Jesus hade många gånger detta antal, som trodde på honom. Det var Mästaren och hans apostlar. Vem kan kalla denna kommunion eller gemenskap, som de hade med varandra i Jerusalem samma natt, som Jesus led, för en "öppen" kommunion? Såsom alla andra judiska familjer voro de tillsammans denna minnesvärda afton och natt såsom en sluten grupp.

Då brödbrytelsen omtalas i Apg. 2. kap., så säges det, att de, som deltogo i den kommunionen, voro desamma,

som gärna anammat apostelens ord och blivit döpta samt kommit till församlingen. Sammanhanget giver icke vid handen, att brödbrytelsen var "öppen" för andra än församlingens medlemmar, således tydligt begränsad och sluten inom församlingens eget område. Likaledes då det på andra ställen i apostlagärningarna eller breven talas om nattvarden, framskymtar aldrig någon kommunion, som var "öppen" för utom församlingen stående eller icke-medlemmar. Huru kan man då ens tala om en "öppen kommunion" eller "fria nattvardsgångar", där man äger att deltaga utan avseende därpå, om man är medlem av Guds församling eller ej, eller ock blott på rekommendation av en enskild person eller förening, som ändock icke är en församling?

Eller kanhända den "öppna kommunionen" är riktig därför, att en del baptister i England bruka densamma, däribland även Spurgeon? Ja, om en sak kan bevisas så lätt, då är väl den "slutna kommunionen" på samma grund rätt, emedan baptisterna i Amerika, Sverige och i hela världen för övrigt allmänt öva den? Vi kunna icke följa dem, som med slika bevis vilja stödja sin sak, ty ett sådant bevis är lika med intet bevis. Och vad nu beträffar särskilt baptisterna i England, så hava de redan och långt före detta fått smaka de bittra frukterna av denna tydliga avvikelse från Guds ord att till nattvardsborden inbjuda odöpta och icke-medlemmar. Jämförelsevis går icke baptistsamfundet framåt med samma utomordentliga framgång, där den öppna kommunionen användes. Det uppstår såsom en stockning i församlingslivets utveckling, och många, som eljes skulle bliva döpta och församlingsmedlemmar, bliva det aldrig, utan få en del av sina viktigaste behov tillfredsställda ändå, genom vilket hinder de skada sig själva och församlingen. För övrigt är det klart, att då man, så att säga, lånat ut eller förärat församlingens dyrbaraste klenod åt dem, som icke äro medlemmar av församlingen, dessa ju kunna komma på den tanken att handla konsekvent samt begära även ledamotskap i försam-

926.lingen utan dop. Ty, tänker någon, har man givit mig det, som är församlingsgemenskapens dyrbaraste rättighet, så kan man väl icke heller förneka mig själva medlemskapet? Alltså har mången begärt att bliva upptagen i församlingen utan dop. Öppen kommunion leder konsekvent till öppet medlemskap och har i verkligheten lett därtill både i England och annorstädes.

Denna begäran är svår att avvisa, då församlingen begagnar öppen kommunion. Vårföre inbjuda till nattvard och icke till en hel gemenskap med församlingen? En del församlingar i England hava redan givit vika och upptagit även såsom sina medlemmar odöpta kristna. En sådan församling består då av både döpta och odöpta, av dem, som hylla och försvara det kristliga dopet, och av s. k. barndöpare. De kristna i England hava redan mångenstädes skördat bittra frukter av de frön, vilkas bärare i Sverige först berörda församlingsordning synes "kunna bliva.

Vår första frågä var denna: Är dopet föregående i förhållande till nattvarden?

Man hör ofta det påståendet, att baptisterna bestrida och förneka andra bröder deras rättighet till nattvarden samt "stöta dem kärleks-löst ifrån sig". Det senare är helt naturligt icke sanning och det förra är alldeles icke händelsen. Det finnes ingen, som bestrider honom, som är född av Gud, hans rättigheter. Envar, man och kvinna, ung och gammal, som Gud levandegjort genom sin Ande och sitt ord, är, såsom född av Gud och Guds barn, berättigad till nattvarden, men icke blott till nattvarden utan till alla Guds förmåner i församlingen, således även till dopet. Nu är frågan alldeles icke den, att ett Guds barn ju icke är just rätta personen att undfå Guds barmhärtighets gåvor, utan frågan är, om Guds ord anvisar människan någon viss ordning, i vilken hon har att uttaga sina rättigheter, och nu särskilt i fråga om dop och nattvard, huruvida Gud i sitt ord upplyser oss, i vilken ordning vi skola undfå dessa. Men märk nu i förbigående, att, då vi öppet medgiva, att en troende är berättigad till nattvarden under vissa villkor och bestämmelser, vi på samma gång fasthålla, att han är berättigad även till dopet, men icke allenast berättigad till dopet utan rent av skyldig att låta sig döpa, emedan dopet är givet åt de troende eller "lärjungarna" såsom en befallning, ett bestämt bud, under det att lärjungarnas rätt att begagna nattvarden mera framstår såsom en uppmaning av Kristus, under det att han lämnar dem frihet med avseende på tiden: "Så ofta som I det gören."

927.Vi talade om gamla förbundet och dess förebilder. Omskärelsen säges förebilda dopet. Vilket skedde först, omskärelsen eller ätandet av påskalammet? Israeliten omskars, då han ännu icke kunde äta påskalammet.

Omskärelsen var den första religiösa handling, som: skedde efter födelsen. Dopet är ock den första religiösa handling, som skall försiggå med en människa, så snart hon är född på nytt. Men är det den första, så är det ock före nattvarden.

I 1 Kor. 10: 1—4 gör apostelen Paulus hänsyftning på dopet oeh nattvarden. Han förliknar gången genom Röda havet med dopet i nya förbundet samt mannaätandet och drickandet av klippans vatten med ätandet och drickandet i nattvarden. Men vilken händelse var till' tiden föregående? De gingo först igenom havet samt åto ej manna och drucko ur klippan, förrän de kommit in uti öknen. Genomgången av havet var själva skilsmässan från Egypten och inledningen till ökenfärden. Då de kommit ett stycke in i öknen, fingo de manna att äta och vatten att dricka ur klippan.

Vi talade om skådebröden i den främre helgedomen och funno där en förebild till brödsbrytelsen. Även dopet har sin förebild i stiftshyddan, nämligen uti det stora tvättkaret. Men detta stod ute i förgården. Föremålen förekommo i följande ordning: Först bränn* offersaltaret (försoningens förebild) och tvättkaret i förgården. Sedan den egentliga stiftshyddan med skådebrödsbordet, ljusstaken och tackoffersaltaret inne i den främre helgedomen. Tvättkaret stod nära själva ingången till den främre helgedomen, där presterna tjänstgjorde. Detta påminner om, att dopet bildar själva ingången till församlingen, där den sanna offertjänsten förrättas, och inom vilken brödsbrytelsen firas.

Se vi på nya testamentet, så går dopet framför varje annan anordning i församlingen och således även framför nattvarden. Då Kristus utsänder sina apostlar "i hela världen", så ålägger han dem att döpa dem, som trodde evangelium. Samma förhållande var det icke med nattvarden. Den nämnes ej särskilt, men måste inbegripas under "allt, vad jag har befallt eder" och kommer sålunda i tredje rummet. Först evangelii predikan, för det andra dopet och till sist detta "allt". "Gån där före ut och gör en alla folk till lärjungar, döpande dem till Faderns, Sonens och den Helige Andes namn, lärande dem hålla allt, vad jag har befallt eder*'. Mtt. 28: 19, 20.

I Efeserbrevets 4: 4 säges, att det är blott "ett enda dop". Dopet är således en sådan handling, som försiggår blott en enda gång med

474.människan. Så är icke händelsen med nattvarden. Den kan församlingen fira, när och så ofta hon det för gott finner och hennes kärlek till Jesus och behov föreskriver. Det säger sig då tämligen klart, att den inrättning, som tillämpas blott en enda gång, går framför den, som kan användas huru ofta som helst.

Likaså framgår av skriften, att dopet är en vida viktigare inrättning än nattvarden, och då ligger det mera i sakens natur att börja med det viktigare.

Tänker man på själva dopets betydelse, så säger det sig självt, att det skall föregå nattvarden. I dopet gäller det att offentligen taga på sig Kristus och kristendomen, "ikläda sig Kristus", och när skall detta ske, om icke genast man blivit en kristen? Det är det första. I dopet begraves det gamla väsendet, och en ny människa framträder. Nattvarden kan anses för ett näringsmedel för det nya livet, men innan det kan bliva fråga om att livnära sig, måste man först framträda såsom levande.

Om dopet är ett uttryck av den enskildes och nattvarden av församlingens förhållande till Kristus, så kommer man ju först till den enskilde och sedan till samfundet.

Skall Kristi, vår frälsares, och andra bibliska föredömen hava »ågon betydelse, så tala dessa om dopet såsom föregående nattvarden. Jesus döptes av Johannes i Jordan vid början av sin verksamhetstid, men deltog i nattvarden först vid slutet av sin jordiska bana. Hela tre är förflöto emellan. Överallt i nya testamentet säges det tydligen, att den första handling, som i apostlarnas dagar företogs med dem, som kommit till tron, var dop. På pingstdagen uppmanar icke Petrus de bekymrade, att de skulle ändra sinne och undfå nattvarden utan att de skulle ändra sinne och låta döpa sig. "De som då med glädje mottogo hans ord, de blevo — döpta". Det står icke, att de som med glädje mottogo hans ord, voro med i brödbrytelsen såsom det första, utan "de blevo döpta" och sedan står det tydligen i följande vers, att dessa, som sålunda anammat evangelium ifrån apostelens mun och blivit döpta, "voro beständiga i apostlarnas lära och i broderlig gemenskap och i bröds brytande och i böner."

Det första, vartill Ananias rådde Paulus, sedan denne blivit en troende, var icke: Stå upp och deltag i nattvarden, utan uppmaningen lydde sålunda: "Och nu, vårföre dröjer du? Stå upp och låt dig döpa och avtvå dina synder, åkallande Herrens namn". Apg. 22: 16.

Samma förhållande framträder i den märkvärdiga berättelsen i

929.Apg. 8 kap. om den etiopiske hovmannen. Filippus undervisade honom om frälsningen i Kristus Jesus. Täxten var ju evangelisk? Såsnart mannen blivit en troende och frigjord, utropar han: "Se, vattnet• Vad hindrar mig att bliva döpt?" Han säger icke: "Giv mig nattvarden, Filippus". Han begärde först och främst att bliva döpt, och Filippus döpte honom det första han gjorde, sedan mannen blivit en troende.

Vi anse oss nu hava med skriften tydligen bevisat, att dopet är föregående i förhållande till nattvarden samt följer omedelbart uppå tron. Kan någon jäva dessa tydliga bevis? Någon säger: "Det är ju ingen, som motsäger detta förhållande. Det är ju det allmänna bruket i landet att döpa människorna i deras späda ålder och giva dem nattvarden vid mognare år, då de själva kunna förstå betydelsen av ett så viktigt steg. I alla händelser blir ju då dopet föregående i förhållande till nattvarden, och det allmänna förfaringssättet är ju i så fall bibelenligt, och i denna punkt uppstår ingen meningsskiljaktighet". Men om nu barndopet i och för sig är förkastligt och alldeles icke något dop, huru blir då förhållandet? Påträffa vi då icke många i våra dagar, vilka i verkligheten icke erkänna den sanningen att dopet är föregående? Vad nu beträffar barndopet, så må vi väl fråga, varför människorna skola döpas, innan de veta och förstå, vad dopet innebär, då de icke kunna släppas fram till nattvarden, innan de äro undervisade om vikten av detta steg. Man må ock hava rättighet spörja, varför icke den lutherska kyrkan och våra prester i allmänhet i tillämpningen följa landets barnalära, Luthers lilla katekes. Där ställes lagen eller de tio buden först. I andra rummet evangelium, i tredje bönen, i fjärde dopet och i femte nattvarden. Alldeles rätt och bibelenligt, men i tillämpningen vänder man om Luthers salighetsordning och sätter i första rummet det, som han satt i fjärde. Förklara detta den, som det kan. Det tål att tänka på anledningen härtill. I alla händelser äro alla dessa, som i barndomen blivit begjutnä med tre händer vatten, odöpta, och om de taga nattvarden, innan de såsom troende blivit döpta med ett bibliskt dop, så erkänna de icke i handling den sanningen att dopet är föregående i förhållande till nattvarden. Och huru många tusende kristna i vårt land göra sig icke skyldiga till detta förbiseende! Såsom vi redan påpekat, kan icke deras tro att de äro döpta göra deras begjutning till ett kristligt dop. Ack, vilket mörker i förståndet som mången gång kan förefinnas tillsamman med en mycket varm förtröstan på

930.Herren i hjärtat! Må Gud, som har överseende med okunnighetens tider, sända klarhet i sin lära till alla, som hava Jesus rättsinneligen kär, så att den dagen kommer snart, då ingen på Jesus troende förbiser Herrens tydliga ord och deltager i nattvarden, innan han är döpt med ett bibliskt dop, på det att Herren måtte få rätt i sitt ord, då han lär oss, att dopet går närmast efter tron och före nattvarden. Insåges detta allmänt bland de kristna i våra dagar, så skulle många hundra och tusen "låta sig döpa" först och främst och sedan upptaga frågan om nattvarden. Det skulle bliva ett allmänt erkännande, att man gjort ett stort språng, då man upptog nattvardsfrågan och ordnade sig till nattvardsföreningar, innan man behandlat och tillämpat dopfrågan. Hade man tagit det, såsom det förekommer i skriften, så hade inga nattvardsföreningar behövt komma i fråga. Den heliga skrift känner heller icke till sådana utan endast församlingar. Hade dopfrågan fått komma före nattvardsfrågan, såsom bibeln har det, så hade det med ens blivit bibliska församlingar, och hela bestyret med nattvardsföreningarna hade uteblivit såsom obehövligt.

Vår andra fråga var: Blir man genom dopet medlem av församlingen? En sak, som med tydliga ord säges i den heliga skrift, kan ju icke bliva omtvistad. Apostelen Paulus säger i 1 Kor. 12: 13: "Ty vi döptes ju alla i en enda Ande till en enda kropp, antingen vi äro judar eller greker, tjänare eller fria, och vi hava alla druckit till en enda AndeVilken kropp apostelen menar, är ju fullkomligt klart. Apostelen talar om Kristi kropp, som är församlingen. Skriften känner ingen annan församling än en sådan, som består av troende och döpta kristna. Församlingen i Rom bestod av troende och döpta kristna. Likaså församlingarna i Korint, Filippi, Tessalonika, Efesus, Galatien, Antiokia och Jerusalem. Föreståndarna kunde sammankalla sina olika församlingar och

föreställa dem envar livslevande inför varje tvivlare på församlingens synlighet. Det är om en sådan församling, som består av troende och döpta kristna, som apostelen begagnar uttrycken Guds åker. Guds byggnad, Guds tempel, Kristi kropp o. s. v. Det händer nog, att en del av dessa bestämningar kan tillämpas på kristna föreningar, som icke äro församlingar, men detta kan icke omintetgöra det förhållandet, att de sagda benämningarna äro ursprungligen begagnade om sådana församlingar, som utgjordes av troende och döpta kristna, samt att de på sådana församlingar hava sin egentliga tillämpning. Liknelsen om vinträdet och grenarna framställer det förhållandet, huru varje själ, som lever i Kristus, för sitt

931.liv helt och hållet beror av Kristus, såsom grenen av stammen, från vilken den hämtar sin kraft och saft. En gren i vinträdet Kristus är sålunda envar, som verkligen lever i Guds Sons tro, utan avseende på dop och sådana förhållanden. Annat är förhållandet med liknelsen om huvudet och kroppen. Där vill Guds Ande framhålla, såsom i det föregående påpekats, att kroppen eller församlingen är det verktyg, genom vilket Kristus, huvudet, utför sina avsikter och planer, likasom mannen genom hustrun; att församlingen står till sitt huvud uti ett tillstånd av oinskränkt lydnad, så att huvudets vilja och bestämmelse är kroppens lag, likasom mannens vilja är hustruns lag. Kristus kan icke på detta sätt härska över något annat samfund än sin församling, ty de andra lyda under andra huvuden, vare sig dessa äro levande personer, tryckta paragrafer eller människobud. Den romerska kyrkans huvud är påven. Den grekiska kyrkans huvud är patriarken eller kejsaren. Den svenska kyrkans huvud är konungen. Över den. lutherska kyrkan råda de symboliska böckerna, över metodistkyrkan "disciplinen", över nattvardsföreningarna församlingsordningen. Kristus kan icke regera, där han icke är allena styrande. Hans kropp är den församling, som icke har någon annan konung, vare sig av kött och blod eller av papper, och som låter sig regeras uteslutande av Guds ord, som är Jesu Kristi rikes lag. Uti en sådan kropp hade apostelen och medlemmarna av den korintiska församlingen blivit upptagna genom dopet. "Ty vi döptes alla till en enda kropp".

Det är het naturligt, att det jämte dopet förutsättes något annat för att bliva medlem av en församling, ehuru dopet är själva huvudhandlingen. Dopet förutsätter tro, och innan dop kan ske, måste församlingen, antingen själv eller genom sitt ombud, såsom händelsen var med Filippus i Samarien, höra den dopsökandes tro eller trosbekännelse. Det vill säga, församlingen måste genom den dopsökandes berättelse om sin omvändelse söka utröna, om han är en troende. Men genom blott en sådan bekännelse eller genom församlingens beslut att antaga den sökande erhåller icke denne medlemskapet, utan det bekommer han genom att döpas till den treenige Gudens namn, Faderns, Sonens och den helige Andes. Skulle någon, enligt först berörda församlingsordning, upptagas i en kristlig församling på grund av sin bekännelse och tro på Kristus, utan dop, så bleve detta ett sätt att föröka församlingen, vilket stodé i uppenbar strid med skriften och som visade, att en sådan församling ställt sig utom skriftens grund, där det heter: "Vi döptes till en enda kropp".

932.Vår tredje fråga var: Förutsätter nattvarden både dop och församlingsgemenskap?

Denna fråga är nu egentligen redan besvarad. Vi hava visat, att dopet är föregående i förhållande till nattvarden. Sålunda förutsätter nattvarden dopet. Vi hava ock visat, att man genom dopet blir medlem av församlingen eller, med andra ord, att dopet är dörren eller ingången till församlingen på jorden. Men erhåller man genom dopet medlemskap och skall dopet gå före nattvarden, då är klart, att ä,ven medlemskapet går före nattvarden och att sålunda nattvarden förutsätter även detta. Dock vilja vi något närmare skärskåda detta senare. Skall den, som deltager i brödbrytelsen, vara icke allenast döpt såsom troende, utan även medlem av församlingen? Att så skall vara framgår bland annat därav, att den, som är ifrån församlingens gemenskap skild, icke får deltaga med församlingen i dess förmåner. Detta är tydligt i Jesu ord i Matth. 18: 17, 18: "Hörsammar han icke heller församlingen, så anse honom såsom hedningen och publikanen. Sannerligen säger jag eder: Allt vad I binden på jorden, det skall vara bundet i himmelen; och allt vad I lösen på' jorden, det skall vara löst i himmelen". Hedningen och publikanen fick icke vara medlem av den judiska synagogan, och på detta förhållande syfta Jesu ord. Den som sålunda träffades av församlingens uteslutning, var försatt utom möjligheten att åtnjuta församlingens förmåner i allmänhet, för att icke tala om den viktigaste av dem, brödsbrytelsen. Detta fortgick, tills den felande bekände sin synd och blev återupptagen i församlingen, varav tydligen framgår, att nattvarden

för sig förutsätter församlingsgemenskap. Att lämna någon "Satan i våld" det var i apostelns tanke detsamma som att utstöta någon ur församlingens gemenskap, emedan apostelen räknade det så, att Satans rike låg med sina gränser utom församlingens, så att den, som kom utom församlingen, fördes likasom in på det område, där Satan var herre. Att en sålunda avskild icke ägde tillträde till församlingens umgänge och förmåner framgår av följande tydliga ord: "Men nu skriver jag till eder, att om någon, som kallar sig en broder, är en horkarl eller girig eller avgudadyrkare eller smädare eller drinkare eller rövare, så skolen I icke hava Umgänge med honom, ja, icke ens äta med en sådan9. 1 Kor. 5: 11. I samma syftning talar apostelen i 2 Tess. 3: 14: "Men om någon icke lyder vårt ord i brevet, så utmärken honom och haven intet umgänge med honom, på det han må blygas".

933.Se vi på andra ställen i Guds ord, så möter oss samma förhållande, att det är församlingen, som gör bruk av nattvarden såsom sin förmån. I Apg. 2: 42 heter det om den första församlingen på jorden: " Men de (de, som med glädje mottogo hans ord och blivit döpta) voro beständiga i apostlarnas lära och i broderlig gemenskap och i bröds brytande och i böner". Då Paulus på genomresa gästade församlingen i Troas, höll han där nattvard med bröderna. Apg. 20: 7. Men att några, som icke voro medlemmar, deltogo, kan ej framgå. Det heter: "Men på första dagen i veckan, då lärjungarna voro församlade för att bryta bröd, talade Paulus med dem". I 1 Kor. 10 och 11 kap. behandlar Paulus nattvardsfrågan men av allt, som han säger, framgår, att han betraktar nattvarden såsom en församlingens sak, vilken förutsätter ledamotskap i församlingen.

Skulle vi ännu en gång kasta en blick på skuggorna och förebilderna i gamla förbundet, så erinra vi oss, att påskalammsmåltiden var en måltid för hela Israel, en måltid, i vilken varje israelit tog del, men uti vilken ingen oomskuren ägde att deltaga. I anledning av det, som nya testamentet säger om omskärelsen, se Rom. 2: 28, 29; Gal. 5: 6; 6: 15; Fil. 3: 3; Kol. 2: 11, 12, är då klart först och främst, att ingen uppenbart ogudaktig eller oomvänd har tillträde till nattvarden. Men där stannar icke förebilden. Vi hava i det föregående sett, att omskärelsen var en förebild även till dopet, emedan omskärelsen var den yttre handling, genom vilken en person formligen upptogs såsom medlem av det judiska samhället. Omskärelsen blev således även det yttre tecknet till församlingsgemenskap i det judiska samfundet och föregick rättigheten att deltaga i påskalammet, alldeles såsom nattvarden först betingar församlingsgemensкäp. Den som är medlem av Guds församling, den är berättigad till nattvard.

Men då kan någon fråga: Vilken församling tillhörde Kristus och apostlarna vid nattvardens instiftelse? Och voro de ens döpta? Att Kristus var döpt, lär väl icke med framgång kunna bestridas. Och en döpt mästare med odöpta lärjungar, går det att tänka sig? Apostlarna döpte under Kristi kötts dagar. Joh. 3: 12; 4: 1, 2. Åt apostlarna gav Jesus vid sin bortgång uppdraget att predika evangelium och döpa. Skulle de döpa andra, vilka själva voro odöpta, då de hade en döpt mästare? Apostlarna hade varit Johannes lärjungar, och han döpte alla, som kommo för att höra honom. Skulle hans egna lärjungar gjort enda undantaget? Han kunde väl icke kalla dem "huggormars avföda" och vägra dem på grund av deras gudlöshet? Petrus säger

934.själv, att han var döpt. I Petr. 3: 21. "Vars motbild, nämligen dopet, frälsar oss". Men var en apostel döpt, en f. d. Johannes lärjunge,~ då är det sannolikt, att de andra ock voro det. Paulus var med visshet döpt, ehuru han ej var med vid detta tillfälle. Säkert är, att Jesus var döpt, då han instiftade och deltog i nattvarden, och detta torde få anses avgörande i, den punkten. Vad åter angår det, vilken församling Kristus och hans apostlar i den stunden tillhörde, så erinra vi blott, att Kristus var då och är huvudet för församlingen, som i den stunden ännu icke hade framträtt. För övrigt är en sådan fråga alldeles obehövlig, då församlingen ännu icke fanns till och på intet annat sätt var representerad vid tillfället än uti sitt överhuvud och sina grundläggare. Den som vill veta, i vilket förhållande församlingen står till både evangelium och dopet och nattvarden och allt, han får se detta av det, som tilldrog sig och blev regel, sedan församlingen verkligen framträtt, och det är just detta, vi redan betraktat.

Vi hava genom vår undersökning kommit till den slutsatsen, att dopet går före nattvarden, att församlingsgemenskapen förmedlas genom dopet och således även går före nattvarden; att den, som är döpt såsom en troende med ett bibliskt dop och medlem av Guds församling, är den, som uti församlingen har att åtnjuta nattvarden och andra församlingens förmåner.

För några år sedan tillhörde en lärd och begåvad man en församling av döpta kristna i Sverige. Han begärde sedan utträde av det skäl att sagda församling höll fast därvid, att dopet går före nattvarden samt att nattvarden är en församlingens sak, uti vilken odöpta och icke-medlemmar ej äga att deltaga. Vi sluta vår avhandling med att anföra, vad denne lärde man säger om den av oss avhandlade frågan uti en av honom utgiven "Biblisk Ordbok". Där heter det, sid. 258, med avseende på nattvarden:

"Det är den ena av de två nådesinrättningar Herren överlämnat åt sin församling och är till tiden efterföljande dopet, som skriften sätter i nära sammanhang med tron. Mark. 16: 16; Apg. 2: 41, 42; Rom. 6: 3, 4".

935.